

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო
საზოგადოების გამოცემა

საქართველოს სიძველენი

ტომი II

ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით

ტფილისი 1909.

715
3
X

Издание Грузинскаго общества Истории и этнографии

ГРУЗИНСКІЯ ДРЕВНОСТИ

ТОМЪ II.

Подъ редакціею Е. ТАКАЙШВИЛИ

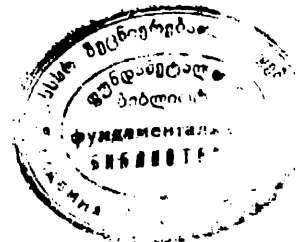
Edition de la Société géorgienne d'histoire et d'ethnographie

LES ANTIQUITÉS GÉORGIENNES

TOME II

Sous la rédaction de M. E. Takatchvili

TIFLIS 1909.

Грузинскія древности, томъ II.

Второй томъ „Грузинскихъ древностей“ составленъ по тому же плану какъ и I-й *) и содержитъ въ себѣ 509 актовъ, обнимающихъ періодъ съ XI по XIX вѣкъ.

Въ этотъ томъ вошли: законодательные акты, хартіи (сигели) и жалованныя грамоты царей, царицъ, царевичей, правителей, эриставовъ, князей, дворянъ, католикосовъ, епископовъ и другихъ знатныхъ лицъ; царскія грамоты, опредѣляющія цѣну крови членовъ княжескихъ и дворянскихъ родовъ; жалованныя грамоты (гуджары) церквамъ и монастырямъ; жалобы и прошенія, поданныя царямъ, царицамъ и правителямъ и послѣдовавшія на нихъ резолюціи; повелѣнія царей, царицъ, царевичей и правителей; протоколы рѣшеній мдиванбеговъ (судей), съ утвержденіями царей, царицъ и царевичей; медиаторскія рѣшенія; купчія крѣпости на имѣнія и на крестьянъ; присяжные листы свѣтскихъ и духовныхъ лицъ о взаимномъ согласіи, дружбѣ и вѣрности, въ подтвержденіе свидѣтельскихъ показаній и др., заемныя письма съ указаніемъ размѣра процентовъ; закладныя записи; тарханныя грамоты объ освобожденіи отъ повинностей; азатныя грамоты объ освобожденіи отъ крѣпостной зависимости; поручительства; описи приданаго; завѣщанія;

---

*) I-й томъ изданъ въ 1899 г. и заключаетъ въ себѣ 431 актъ съ XIV по XIX в.

IV

раздѣльные акты; описи повинностей и податей; описи приношеній по случаю смерти членовъ княжескихъ и дворянскихъ фамилій; письма царей, царицъ, царевичей и др. знатныхъ лицъ.

Акты эти большею частью принадлежатъ фамиліямъ князей Орбеліани, Эристовыхъ, Багратіонъ-Давидовыхъ, Солаговыхъ и Джаваховыхъ и дворянъ Пицхелаури, Цинамдзгваровыхъ и другихъ.

Въ концѣ книги прилагается хронологическій указатель актовъ.

LES ANTIQUITÉS GÉORGIENNES, TOME II-ME.

Le tome II-me «Des antiquités géorgiennes» est rédigé sur le même plan que le premier*) et renferme 509 documents qui embrassent une période du XI-me au XIX-me siècle.

Dans ce volume sont inserés: les actes législatifs, les chartes (sigéllis) et les actes de faveur des rois, des reines, des princes royaux, des régents, des didéboulis (grands) et des aznaouris (nobles); des catholicos-patriarches, évêques et des autres dignitaires; les chartes des rois fixant le prix du sang des différentes familles princières et nobles; les actes de donations (goudjaris) aux églises et aux monastères; les plaintes et requêtes adressées aux rois, aux reines et aux régents et leurs arrêts; les ordonnances des rois, des reines, des princes royaux et des régents; les procès-verbaux et les arrêts des divanbegs (juges) avec les confirmations des rois, des reines et de princes royaux; les arbitrages; les titres d'achat de terres et de serfs; les serments des personnes laïques et ecclésiastiques de fidélité, d'accord et d'amitié; les serments à l'appui du témoignage; les lettres de change avec indication de l'intérêt; les titres de gage; les lettres d'immunités, les lettres d'affranchissement; les cautions; les inventaires de dot; les testaments; les partages; les listes des impôts et des charges; les listes des dons à la mort d'un membre de la famille princière ou noble; la correspondance des rois, reines, princes royaux et de divers dignitaires.

---

*) Le premier tome a paru à Tiflis en 1899, et contient 431 documents de XIV à XIX siècle.

Ces documents appartiennent aux familles des princes Orbéliani, Eristavi, Bagration-Davithichvili, Solaghachvili et Djavakhichvili et aux azaouris Phitskhelaouri et Tzinamdzhvichvili. •

A la fin du volume se trouve une table chronologique des documents.

წინა-სიტყვაობა.

მეორე ტომი „საქართველოს სიძველენი“-სა შედგენილია იმავე გეგმით, როგორც პირველი ტომი *). შეიცავს სულ 509 სიგელ-გუჯარს და სხვა აქტებს მეთერთმეტი საუკუნიდან დაწეული მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისამდე. ექვსი-ოდე სიგელ-გუჯრის გარდა, აქ სულ უცნობი მასალაა შეკრებილი. ამ ტომში უმეტეს ნაწილათ მოთავსებულია სიგელ-გუჯრები, რომელნიც ამ ათის წლის განმავლობაში შეიკრიბა ქართველთა შორის წერა-კითხვის საზოგადოების და საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების წიგნთ-საცავებში და აგრეთვე ის მასალანი, რომელნიც ჩვენ შევაკრავთ საქართველოს სხვა-და-სხვა კუთხეში მოგზაურობის დროს. უმეტეს ნაწილათ აქ დასტამბულია სიგელ-გუჯარნი ჯავახიშვილებისა, ორბელიანთა, ბაგრატიონ-დავითიშვილებისა, სოლდაშვილებისა, ერისთავთა, წინამძღვარინთა, ფიცხელაურთა და სხვათა მრავალთა საქართველოში ცნობილთა გვართა და მოხელეთა. ჯავახიშვილების სიგელ-გუჯარნი გადმოსცა წერა-კითხვის საზოგადოებამ მარიამ დავითის ასულმა ჯავახიშვილისამ. ორბელიანთა სიგელ-გუჯრები ჩვენ კარგი ხანია მივიღეთ კნენა მარიამ ვანტანგის ასულის ჯამბაკურიან-ორბელიანისაგან და გადავუცითა წერა-კითხვის საზოგადოებას. ბაგრატიონ-დავითიშვილების სიგელ-გუჯარნი გადმოსცა საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებამ კნენა ელისაბედ ერისთავისამ, სადა ბაგრატი-

*) პირველი ტომი იბეჭდებოდა „მომბის“ დამატებათ და შემდეგ 1899 წელს ცალკე წიგნათ გამოვიდა წინა-სიტყვაობით და ქრონოლოგიურის სარჩევის დამატებით.

ონ-დავითიშვილის ასულმა *). ერთი ნაწილი ბაგრატიონ-დავითიშვილების სიგელ-გუჯრებისა მ. გ. ჯანაშვილს გადმოეწერა დავით ბაგრატიონ-დავითიშვილის სიგელ-გუჯრებიდან და დედნები უკან დაუბრუნებია, ხოლო უკანასკნელი ცეცხლის მსხვერპლი გამხდარიყვნენ დავითის სახლთან ერთად **). ფიცხელაურის სიგელ-გუჯრები ჩვენ ჩამოციტანეთ ქსნის ხეობიდან და მათი გადაწერა იკისრა ა. ი. სარაჯიშვილმა ***). წინამდგარანთა გვარეულობის სიგელ-გუჯარნი და კიდევ სხვები დ. გ. კარიჭაშვილმა გადმოსცა ჩვენს საზოგადოებას და ზოგაერთის გადაწერაც მან იკისრა. სხვა საბუთების გადმომცემნი თავის ადგილებზე არიან მოხსენებულნი. კორექტურაში დროგამოშვებითი დახმარება აღმოგვიჩინეს ალ. ივ. სარაჯიშვილმა, ა. ვ. ქუთათელაძემ და დ. გ. კარიჭაშვილმა. მეორე ტომს საქართველოს სიძველეებისას თან ახლავს ალბომი, რომელშიაც მოქცეულია ზაფხულ-გრაფიული პირები ბაგრატ IV (1027—1072) და დავით IV (1268—1269) სიგელებისა. მზადდება შემდეგი ტომიც და ვთხოვთ ეგულა იმ პირთ, რომელთაც სიგელ-გუჯრები მოეპოვებათ, წარმოადგინონ ტფილისის საზნაურო დეპუტატთა კანცელარიაში საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისათვის. დაბეჭდვის შემდეგ სიგელ-გუჯრები უკანვე დაუბრუნდებათ, ხოლო თუ ისურვებენ, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების წიგნთსაცავში შეინახება.

ე. თაყაიშვილი.

*) უმეტესი ნაწილი ამ სიგელ-გუჯრებისა, რომელიც მეთვრამეტე საუკუნეს ეხება, დასტამბული იქნება შემდეგ ტომში. შემდეგ ტომში იქნებიან აგრეთვე მოთავსებულნი ჯავახიშვილების და ორბელიანების სიგელ-გუჯრებიც, რომელნიც მეთვრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარს ეკუთვნიან.

**) მ. გ. ჯანაშვილის გადაწერილ გუჯრებს ეკუთვნიან ჩვენს გამოცემაში №№ 194, 242—482.

***) იხილე ქვემოთ, გვ. 577, შენიშვნა.

საქართველოს სიგელები.

1. ოპიზის სიგელი მეფისა ბაგრატ IV. სიგელი 144×28 სანტიმეტრი, დაწერილია მშვენიერს ეტრატზე მეთერთმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით და ამჟამად შესდგება ხუთი ერთმანერთზე აბრეშუმის ძაფით მიკერებულის ნაჭერისაგან. თავი და ბოლო აკლია, ესე იგი ერთი ნაჭერი აკლია თავში და ერთიც ბოლოში. ძაფები, რომლებითაც თავი და ბოლო მიკერებული ყოფილა შენახულს ნაწილთან, დღესაც მოჩანან. მელანი დედნისა შავია და ისე კარგათ მოჩანს, თითქო სიგელი გუშინ იყოს დაწერილი. ეს სიგელი ნაპოვნია იმერეთში დ. ფურცელაძის მიერ, რომელმაც მისი რუსული თარგმანი დასტამბა თავის შრომაში: **Церковные гуджары. Тифлисъ 1881 г.** (გვ. 120 - 121). შემდეგ ქართული ტექსტი, რუსული თარგმანი და მშვენიერი გარჩევა ამ სიგლისა დაბეჭდა დ. ბაქრაძემ წიგნში: **Статьи по исторіи и древностямъ Грузіи. Приложение къ LV-му тому Запис. Имп. Акад. Наукъ № 1. СПБ. 1887, стр. 20—30.** დედანი ეხლა ეკუთვნის წერაკითხვის საზოგადოების წიგნთსაცავს. ჩვენ სრულად მოგვყავს ცალკე ალბომში პალეოგრაფიული ასლი ამ შესანიშნავი სიგლისა, რომელიც ძრიელ საყურადღებოა როგორც ისტორიულ და იურიდიულის მხრით, ისე პალეოგრაფიულის მნიშვნელობითაც. აქ აშკარათ სჩანს, რომ მხედრული ასოები წარმომდინარეობენ ხუცურის ასოებისაგან და მეთერთმეტე საუკუნეში ბევრ მხედრულ ასოს ჯერ კიდევ ხუცურის ხასიათი და გამოხატულობა აქვს. სიგელში მოხსენებულნი არიან წინაპარნი

ბაგრატ IV: მამფალი გუარამ († 883); ერისთავთ ერისთავი გურგენ († 968); მეფეთ მეფე გურგენ († 1008); მისი შვილი ბაგრატ III (980—1014); ბაგრატ III შვილი გიორგი I (1014—1027) და ამ უკანასკნელის შვილი ბაგრატ IV (1027—1072), რომელსაც გაურჩევია დავა ადგილების შესახებ ორთა მონასტერთა შორის ჭოროხის ხეობაში ოპიზისა და მიჯნაძორისა და დაუდგენია ის განაჩენი, რომელიც სიგელშია მოყვანილი. ბაგრატ IV იხსენიებს კიდევ თავის შვილს გიორგი კურაპალატს ანუ გიორგი II, რომელიც მეფობდა 1072—1089 წლებში. შენიშვნებში მოგვყავს 27 შემთხვევა, როდესაც ჩვენ დ. ბაქრადეს სიტყვების კითხვაში ვერ ვეთანხმებით. სინამდვილე მკითხველს შეუძლია შეამოწმოს ალბომის საშეალებით.

1027—1072..... [მო]ვიდეს ჩუენ წინაშე ქეთათის, სხლსა სამკუიდრედრებელსა ჩუენსა, ესე მამანი მიჯნაძორეთელნი და მამანი ოპიზარნი და მოიუგანნეს მიჯნაძორეთელთა ხატნი წმიდათა მოციქულთა ჰეტრესი და ჰავლესი და ნაწილნი წმიდის ბართლომე მოციქულისანი, და მოიხუნეს სიგელნი გურგენ ერისთავთა ერისთავისანი ¹⁾, გურგენ მეფეთა მეფისანი ²⁾, ჰაზის ჩემის ბაგრატ გურგენისა ³⁾ და მამის ჩემის გიორგი მეფისანი ⁴⁾, რომლითა იგი ტეენი და ზღვარნი მიჯნაძორეთელთა დაემტკიცნეს და კრულთბითა მოწმობანი კათალიკოსთა და მღდელთა-მოდღუართანი. და მოიდეს ოპიზართა დაწერილი გურგენ მამეთელისანი ⁵⁾, რომლითა მას ტეესა და ზღვარსა მიჯნაძორეთელთა ერსოდეს, და ამათ მიჯნაძორეთის სიგელთა შინა გურგენ მამეთელისა დაწერილი, რომელ ოპიზართათუის დაუწერია, არა კსენებულ იყო არცა დამტკიცებულად და არცა

¹⁾ დ. ბაქრადე კითხულობს: ერისთავისა.

²⁾ დ. ბაქრადე კითხულობს: მეფისა.

³⁾ Ibid: კურაპალატისა.

⁴⁾ Ibid.: მეფისა.

⁵⁾ Ibid.: მამეთლისა.

კარდაგდებულად, და ჩუენ ესე შოოთი მათი გუემძიმდა, რავდენ იგი წმიდანი (წდანი) უდასნონი მშუიდობის და დაწენარების და ჩუენ მეფეთა ლოცვისათუის აღშენებულნი არიან. და გუელს მიდგინა ¹⁾ დმერთმან და მადლმან მათ წმიდათამან, და კელვუავ ხარკებით სუ-რავს მათსა, შეგვრიბენ კარსა დაბაზის ჩუენისას მდდელთ-მოდ-ღუარნი, ერისთავო ერისთავნი, ერისთავნი და ყოველთა (უჭთა) კევთა ზემოთა და ქუემოთა აზნაურნი, მეცნიერნი საბჭოთა საქმეთა-ნი, და დავსენით წინაშე ჩუენსა და წავიკითხენით მათნიცა და მათ-ნიცა დაწერილნი და, რომელი სიტუუის ტები ²⁾ იუო მათ შორის, მოვისმინეთ, და სამართლად ესე გავიგონეთ, რომელ კელნი ამათნი მრავალნი (მრწნი) და შტკიცენი იუენეს, და ჩუენგან მათი გატეხა ³⁾ არა ჭერ იუო, და სუელს მათ ბირველთა მეფეთას არა ⁴⁾ დავამძი-მებდით, და თუმცა თბიზარნი უნუგეშინისცემოდ გავუეშნეს, იგინი შეწუხდებოდეს, და ესე ჩუენ ბრალად შევინახეთ ⁵⁾, და აწ სალო-ცველად მეფობის ჩემისა და შვილის ჩემისა გ ი თ რ გ ი კ უ რ ა-ზ ა ლ ა ტ ი ს ა და სალოცველად სუელსა ⁶⁾ მათ ბირველთა მეფეთას ესრეთ განვაგე ⁷⁾ და დავამტკიცე ⁸⁾ საქმე მათი: ტუენი და ზღვარნი ამათნი, ვითა მათ ბირველთა მეფეთა დაწერილთა სიკელ-თა ⁹⁾ შიგან უწერან, ნიშნით ზღვარნი: სამხრით ს ა მ წ ე რ ი-ს ა ¹⁰⁾ წ ე ა ღ ი, ვითა შ ა ვ შ ე თ ი ს ა წ ე ა ღ ს ა ჩუერთვის და ტ ი ხ ა რ ი ს ¹¹⁾ კ ლ დ ე და ქ ე დ - ქ ე დ ი ვითა წავალს; დასავ-

1) Ibid.: გულსმდგანი.

2) Ibid.: გება.

3) Ibid.: გატეხა.

4) Ibid.: არ.

5) Ibid.: დავინახეთ

6) Ibid.: სულისა.

7) Ibid.: განვაგეთ.

8) Ibid.: დავამტკიცე.

9) Ibid.: სიგელსა.

10) Ibid.: სამწყურის.

11) Ibid.: ტახირის.

ლით ეყუანთა ქედი და ჩრდილოით დიდუბისა ხ.კრთ-
ვისი და საქათმის კირი ¹⁾, ვითა ქედ-ქედი წავალს, დიდი
ქედი ერთ კარი, ესე ზღვარნი მტკიცენი არიან მიჯნაძორეთას
ზედა, და ქედს აშერთი არა უც საქმე და სასარჩლოი ოპიზართა
საღესველთა ²⁾ სათიბისაგან კიდე. და ამისდა ნაცვლად რა-
თამცა (რამცა) ოპიზარნიცა გულსავესე ვევენს საღოცველად სულისა
ჩემის თავსავე ჩემს დავათმინე: ავიდე სამამასხლისრისა სამსახურე-
ბლისა ³⁾ ჩუენისაგან ბარეგანის სოფელი და მივეც ოპიზარ-
თა სატრანჰოდ, და ვარდავსწყუიდე ⁴⁾ მათ შორის საზიდი და
სარჩელი, რათა ესე ორნივე წმიდანი უდაბნონი მშუილობით და უშ-
ყოთველად იუენენ და მეფობასა ჩემსა და ძესა ჩემსა გიორგი
კურაპალატსა გუილოცვიდენ, და მათ ჰირველთა მეფეთა, მა-
შენებელთა და შემწირველთაცა, ულოცვიდენ ⁵⁾, რათა ღმერთმან
მეოხებითა მათ წმიდათა მოციქულთათა ⁶⁾ და მათდა მიმართ ვედ-
რებითა მათ წმიდათა მამათათა ⁷⁾ დღეს მას განგითხვისსა ულ-
ხინოს ცოდვილსა სულსა ჩემსა და მიკსნას სასჯელთაგან საუკუნეთა.
აწ ვინცა ჭნახოა ბრძანება ⁸⁾ და სიგელი ესე ჩუენი, შემდგომთა
ჩუენთა მომავალთა მეფეთა, ერისთავთ ერისთავთა, ერისთავთა, ტა-
ლისა ⁹⁾ და კლარჯეთისა ტანუტერთა და უოველთა კელის-უფალთა
და საქმის მოქმედთა, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ კელ-ჭუოფთ შლასა
და შეცვალებას ამისა. და უკუეთუ ვინმე, რასაცა ჟამსა, რაიცა გუ-
არი კაცი, დიდი გინა მცირე, ადგეს და ამას ნაქმარსა ¹⁰⁾ ჩუენსა

¹⁾ Ibid.: კარი. დედანში კირი სწერია (ნახე ალბომი), თუმცა შეიძლება ეს შეცდომით ეწეროს კარის მაგიერ.

²⁾ Ibid.: სლესველთა

³⁾ Ibid.: სამსახურებელისა.

⁴⁾ Ibid.: ვარდავსწყუიდე.

⁵⁾ ეს სიტყვა გამოშვებულია დ. ბაქრაძის გამოცემაში.

⁶⁾ Ibid.: მოციქულთათა.

⁷⁾ Ibid.: მამათათა.

⁸⁾ Ibid.: ბრძანება.

⁹⁾ Ibid.: ტალისა.

¹⁰⁾ Ibid.: ნაქმარსა.

აქცეკდეს, გამცაურისხდების შამაი, ძე და სუელი წმიდაი, და ესემცა წმიდანი მოციქულნი არიან მოსაჯულნი ¹⁾ სულისა მისისანი დღეს მას განკითხვისასსა, და ჩემნი ბრადნი მისგან იძიენ დმერთმან. და თქუენ, წმინდაო (წღო) მეუფეო, ქართლისა კათალიკოსო (ჟ), და წმინდანო (წღანო) მღდელთ მოძღუარნო უჯუარო...

2. სიგელი მეფისა დავით IV, რუსუდანის ძისა, ნარინად წოდებულისა, 132 X 24 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატზედ მეცამეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ჩვენ გვაქვს მარტო პალეოგრაფიულად გადმოღებული პირი ამ სიგლისა გასანთლულ ქალაღზე, რომელიც გადმოიღეს ილია პეტრეს ძემ და ერმილე კაცოს ძემ ნაკაშიძეებმა ამ ათის წლის წინ და გადმოგვცეს ჩვენ. დედანი ჰქონია ერთ გლესს ხეფინის-ხევეში, შორაპნის მაზრაში. ვინაიდგან ნარინ დავითის ხელ-მოწერილს სხვა სიგელს ჩვენამდის არ მოუღწევია, ანუ უკეთ ვსთქვათ, ჯერ არ აღმოჩენილა, ამიტომ ეს სიგელი, ისე როგორც იყო გადმოღებული სრულად მოვათავსეთ ალბომში (იხ. გვ. 7—10). როგორც ამ პალეოგრაფიული ტაბულიდან სჩანს, სიგელი დაზიანებულად შენახულა, რვა ადგილას ტყავი ამოფლეთილია და სიგელი სრულად არ იკითხება, თუმცა საზოგადო მისი შინაარსი ცხადია. ამას გარდა სტრიქონები 34 და 35 ერთი და იგივეა და ეს გამეორება პირის გადმომღებს უნდა მიეწეროს და არა თვით დედანს. სახელი დავით მეფისა ნაკლულევა-ნობის გამო სიგელში აღარ იკითხება, მაგრამ რომ აქ დავით IV ნარინი იგულისხმება, ამას მოწმობს ის გარემოება, რომ ის რუსუდანის ძედ არის მოხსენებული. სიგელი დაწერილია 32 ინდიკტიონს დავით IV. დავით ნარინი ქართლის ცხოვრებით გამეფდა 1234 წელს და ერთი კვინკლოსის მინაწერით, (ქორდანია, ქრონიკები, II გვ. 124) 1236 წელს. პირველ შემთხვევაში თარიღი ჩვენი სიგლისა იქნება 1266 და მეორე შემთხვევაში 1268 წელი. ჩვენს ალბომში მოყვანილი პალეო-

¹⁾ Ibid.: მოსაჯულენი.

გრაფიული პირი ამ სიგლისა გვიჩვენებს, თუ როგორ შეცვლი-
ლა მხედრულის ხელის ხასიათი მეცამეტე საუკუნეში. აგრეთვე
საყურადღებოა ენის მხრით ნაწილის „ყე“-ს მიმატება სიტყვის
ბოლოს, როგორც დღემდის დარჩენილია ქიზიყში, იმერეთში
და უფრო რაჭაში.

1266—1268. სასელითა ღი[სთა და გ ი თ ი ს ა] გ ა ნ . ბ ა გ -
რ ა ტ უ ნ ი ა ნ ი ს , რ უ ს უ დ ა ნ ი ს ძ ი ს ა , ნ ე ბ ი თ ა ღ ი ს ი თ ა , ა ფ ხ ა ზ თ ა ,
ქ ა რ თ ვ ე ლ თ ა , რ ა ნ თ ა , კ ა ხ თ ა და ს ო მ ე ხ თ ა მ ე თ ე ს ა შ ა რ ვ ა ნ შ ა და შ ა ჰ ა ნ შ ა
და ე ო ვ ლ ი ს ა ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ა და ჩ რ დ ი ლ ო ე თ ი ს ა ო ლ ო ბ ი თ მ შ ე რ ო ბ ე -
ლ ი ს ა . მ ო ვ ი დ ე ს რ უ ე ნ წ ი ნ ა შ ე ხ [ე თ ე ი ნ ი ს კ ე ვ] ე ლ ნ ი და წ ა -
ქ ე ე ლ ნ ი და მ ო ი ხ უ ნ ე ს ს ი გ ე ლ ნ ი . . . . ს ა მ ე თ ე ს ა გ ი ო რ -
გ ი ს ნ ი , რ ო მ ლ ი თ ა შ ე ე წ ე ა ლ ნ ე ს და შ ე უ ვ ა ლ ე ქ ნ ე ს ი გ ი ნ ი , და გ ვ ე -
ჰ ა ჯ ნ ე ს , რ ა ი თ ა მ ც ა შ ე ე ი წ ე ა ლ ე ნ ი თ და ს ი გ ლ ი თ ა ა მ ც თ რ უ ე ნ ც ა და უ -
მ ტ ე ი ც ე თ და შ ე უ ვ ა ლ ვ ე ქ ე ნ ი თ და კ ა მ ო ვ ი ე ვ ა ნ ე თ ე ო ვ ლ ი ს ა შ ე ს ა ვ ლ ი ს -
გ ა ნ ს ა კ ე ლ მ წ ი თ ე ო ს ა , ს ა ე რ ი ს თ ა ვ თ - ე რ ი ს თ ა ო ს ა და ს ა კ ე ლ ი ს უ ე ლ ო ი -
ს ა . და გ უ ა ჯ ე რ დ მ ე რ თ მ ა ნ და ვ ი ს მ ი ნ ე თ ჰ ა ჯ ა ი და [მ ო ხ ს ე ნ ე ბ ა] ი ხ ე თ ე -
ნ ი ს - კ ე ვ ე ლ თ ა ი და წ ა ქ ე ე ლ თ ა ი და შ ე ვ ი წ ე ა ლ ნ ე თ ი გ ი ნ ი და შ ვ ი ლ ნ ი
და ე ო ვ ე ლ ნ ი მ ო მ ა ვ ა ლ ნ ი მ ა თ ნ ი და მ ი უ ბ ო ძ ე თ ს ი გ ე ლ ი ე ს ე და ა ვ ჰ ა -
დ ე თ ე ო ვ ე ლ ი შ ე ს ა ვ ა ლ ი ს ა კ ე ლ მ წ ი თ ე ო ი , ს ა ე რ ი ს თ ა ვ თ - ე რ ი ს თ ა ო ი და
ს ა კ ე ლ ი ს უ ე ლ ო ი , და თ ე რ ა ს ნ ა დ ი რ ო ბ ა ი ჰ ე ქ ო ნ ე ბ ო დ ა . ჰ ა გ რ ე ვ ე მ ი უ -
ბ ო ძ ე თ და თ ე ლ ე უ ლ ი და რ ი ს ა ც ნ ა დ ი რ ო ბ ა ი კ ა მ ო ა რ ნ დ ე ს ე ე და მ ო კ ლ ვ ა ი
ე ს ე . . . . მ ი ს ი ნ ა დ ი რ ო ბ ა ი ა რ ა ჰ ე ქ ო ნ დ ე ს ე ე , მ ი ს ტ ე ი ს [მ ტ ვ ე ლ თ ა უ] ხ უ -
ც ე ს ი და ტ ე ი ს მ ტ ვ ე ლ ნ ი ვ ი თ ა წ ე ს ი ა , [ი ს ე გ ა და] ა კ დ ე ვ დ ე ს გ ა რ ე თ ,
შ ი გ ა ნ უ ჩ ა უ დ გ ე ბ ი ა ნ , და ი გ ი და უ უ რ ვ ე ბ ლ ო ბ ა ს ნ ე ი კ ა დ რ ე ბ ე ნ . თ ე
კ ა ც ი მ ო კ ლ ა ნ , ც ე ც ხ ლ ი ს შ ე უ დ ე ბ ლ ო ბ ა ი და მ ო უ რ ბ ე ვ ლ ო ბ ა ი , ვ ი თ ა გ ი -
ო რ გ ი მ ე თ ე ს ა გ ა ნ ბ ო ძ ე ბ უ ლ ს ს ი გ ე ლ ს ა შ ი გ ა ნ უ წ ე რ ა ი ა ე ე , ჰ ა გ რ ე ი ე ო ს ,
და ი გ ი ნ ი და უ უ რ ვ ე ბ ლ ო ბ ა ს ნ ე ი ქ მ ე ნ . . . . ღ ვ ი ნ ი ს მ კ რ ე ე ე ლ ნ ი და ჩ ა -
მ ო მ ა წ ე ე ვ ა რ ნ ი ს ა კ ლ ა ვ ს ა . . . [ქ ა] თ ი ს ა მ ე ტ ს ა ნ უ ს თ ო ვ ე ნ . ჰ ე ქ ო ნ დ ე ს
ს [ი გ ე ლ ი ე ს ე] ხ ე თ ე ნ ი ს - კ ე ვ ე ლ თ ა და წ ა ქ ე ე ლ თ ა მ კ უ ი დ რ (ა) დ , მ ა მ უ ე ლ ო -
ბ ი თ , მ ტ ე ი ც ე დ , შ ე უ ც ვ (ა) ლ ე ბ ლ ა დ და შ ე უ ვ ა ლ ა დ ე ო ვ ლ ი ს შ ე ს ა ვ ლ ი ს ა და
გ ა მ ო ს ა ვ ლ ი ს ა გ ა ნ , მ ა თ და შ ვ ი ლ თ ა და . . . ე ო ვ ე ლ თ ა მ ო მ ა ვ ა ლ თ ა მ ა თ -
თ ა , და ა რ ვ ი ნ გ უ ი ბ ა ს ნ ე ბ ა მ შ ლ ე უ ლ ი და მ ა ქ ტ ე ე ე ლ ი ბ ძ ა ნ ე ბ უ ლ ი ს ა მ ი ს

ჩუენისაი, არც ვინ მეუენებლე მაწუენელი და დამ[შლეელი] მათი. აწ ვინცა ჭნახოთ ბძნებაი და სიგელი ესე ჩუენი [ერის-თავო ერისთავთა, დიდებულთა, აზნაურთა, ათხმაზურთა (?), ნი..... ტუის მცველი უხუცესთა, ტუის მცველთა და [უფ-ველთა] საქმის მოქმედთა ჩუენთა, დიდთა და მცირეთა, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ უზღავთ ბძნებას და სიგელს ამას ჩუენს, და ნურცა-რას ვინ დააკლებთ ნუ დიდს და ნუ მცირეს, თუენიერ შეწუენის და თანს დგომის. დაიწერა ბძნებაი და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკ-ტიონს მეფობის ჩუენისსა ოც და მეათე ორ მეტესა კელითა ზარდახანის ჩუენის [მწიგნობრის] მიქაელ ეზეკიელი სიონისა. (ხელის მოწერის ნაშთი დავით მეფისა ნახეთ ალბომში, გვ. 10). ჩვენის აზრით აქ უნდა იკითხებოდეს: ქ. [მეფეთ მეფისა დავით-თი]სა ნებისათა ღთისისითა).

- 3.** კეთილ მოყვრობის წიგნი ბეჭა მანდატურთ უხუცესისა და კახა ჯავახიშვილისა, 45×12,3 სანტიმეტრი, დაწერილია ქა-ლალზე მეცამეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-მარია თითოეულის სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი თავი და ბოლო წერილს აკლია და გვერდებიც დაზიანებული აქვს. ის სიტყვები და ასოები, რომელნიც აზრით დავუმატეთ, დიდ ფრჩხილებში ჩავსვით. წერილი ეკუთვნის 1285—1308 წლებს, ვინაიდან ბეჭა მანდატურთ უხუცესი და მისი შვილები სარგის ყვარყვარე და შალვა ამ დროს ცხოვრობდნენ.

1285—1308..... რომელი წი.... მოციქული... წინასწარ-შეტუქვლთა, მოციქულთა და ეფელთა წმიდათა, [რომელნი სთნო] ეუენეს უფალს დას ჩენს (sic) იესო ქრისტეს, და ზარზმის ხატისა-ითა ჭტუქულისა [მიქელ მთავარ ანგელაზისითა, დაგიწერე უთუმი-ცოი დრო დაუდებელი და მიზეზისა] გან უმიზეზოი თქუენ კახასა, თქუენს ცოლშვილს, მე ბეჭამან მანდატურთ უხუცესმან, ჩემმან [ქემან], სმცხის სწასდარმან, სარგის, უუარეუარე: [ნათესავ]ნი ეოფილან ჩუენი სხელი და თქუენი ოდეს მამ[აი იყო], და მათი უგანით, რაი მე დაყრწი, ჩენის (sic) სხლის [ეროიანერთას მოყვარენი, მომ-

კმარებულნი, მეშუელნი. [და] ქემან ჩემან თქუენი დაი შეირათ და ვეღარაი სიუყარულია უოფილ ვიუკენით. აწ უკანის ჩუენ ვიმსახენით, და ზეკიანი და მოგეტ და ვერ ვითმე(?) იუენეს და კიდე გან[საცდელ]დი გარდაუშუით. აწ ამას იქით ვიუენეთ ჰაგრევე [ვითა წინას] უოფილ ვართა გაუერელები და მოდაწერილები. ლატოი და გამვლენელი ქრისტეს წინაშე, ქრისტეს წინაშე (ქ: წე: ქ: წე) და შეფეთა წინაშე, [მ]ოურავი მთქუმელი და მნდომი მართლითა გუღითა[ითა] და მოკმარების მნდომი და მთქუმელი ჩემთა სსუმ... გუერდით რაიც საქმე გედვას მართლითა სამარ[თლ]ვი, აუ თქუენიცა მოუყარე იუოს და მე და იგი ¹⁾ თქუენს და მას შუა ვიუო, თუ რა გიშუელო სახესა ჩემსა], და გიშუელო და ვითა ამას წინათა მოუყარენი და განუერელები ვიუენეთ, და მოგაკმარა ჩემი სხელი [გუელ]მართლად, რაიც ვიცოდე და არ გაგემეფაფნო და უკეთესისა მდომი და რაიც დამიწერია და მო[გაკ]ლო, ჭთო, ჭთო, მამამან, ქემან და სულმან წმიდამან და ძლმან და ზარზმისა ხატმან და ანჩისა ხატმან. და აუ ანუ სიტუუით რაი გამოგანჩნდეს, ანუ საქმით და საქმითა ესე დაწერილი გაგიტეხო, მას უკან... ვიუენეთ არც თქუენი მკუიდრი თქუენი დაუკლებ[ელ]ი და მიმგურელი და თუ რა.... (წერილის მეორე გვერდზე დატულია ცოტა დაზიანებული მანდატურთ უზუცესის ბეჭას ხელის მოწერა ხუთ სტრიქონათ.)

4. წყალობის სიგელი მეფისა ივანე ჯავახიშვილისადმი მიტემული დაწერილია ქალაქლზე ძველის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. თავი აკლია და მარჯვენა მხარეც ისე დაზიანებულია, რომ მრავალი სიტყვები აკლია. ინდიკტიონის მიხედვით სიგელი მეფე გიორგი ბრწყინვალეს უნდა ეკუთვნოდეს.

1338. ....უოფლისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა თუითა უღობითა კელმწიუედ მწერობელმან.. მოვადეს წინაშე ჩუენსა ჩუენი დიდად ერდგული თორეღ [ი ი ვ ა ნ ე და გუეჟა და მოგ უ) აკსენა, რათამცა კ ა ე რ [ი ს ა ძირსა მანასტერი ა] თ ე ნ ა გ უ ე ნ ი მი გუეპისა, დაგუაჟერა ღნ და... ვინებედ თორეღ ი ს ა ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი

¹⁾ დედანში ერთად სწერია: მედაიგი (?).

ს ა ი ვ ა ნ ე ს ი და [მიუბოძეთ] კოყრისა ძირსა მონასტერი ათენა-
გუენი სამკუიდროდ... და შეუცვლელად და, გქონდეს შენ თო[რელ]
ი ვ ა ნ ე ს ა კოყრის ძირსა მონასტერი ათენაგუენი... და ფოველთავე
მომავალითა მისითა, მიმდგომითა, ველითა, ვენაკითა, ტეითა, წელითა,
წისქულითა, სანადიროთა და ფოველითა სამართლიანითა მძღვრითა და
თავისუფლად, და არავინ გუიბრძნებია მძღველი ბძანებულისა ამის ჩუ-
ენისა, არცა შეუნებლე მავნებელი ამისი. აწ ვინცა ნახოთ ბრძანებაი
და სიგელი შემდგომად ჩუენსა შეფეთა, ანუ დედოფალთა, ერისთავ-
თა ერისთავთა, ტფილისისა ამირაა ამირათა, კოყრისა დაბი[სა]...
და მოურავთა, ფოველთავე დაუმტკიცეთ და... ბრძანებას და სიგელსა
ამას ჩუენსა, და ნუცა რას ვინ დააკლე[ბთა, ნუც დიდსა] და ნუც
მტერსა, თუნიერ შეწევნისა და ააწადგომისა [კიდე, და თქუენ
ქართლის კასადიკოზო და ფოველზო მდრდელზო, [წყ]ალობით და-
უმტკიცეთ. დაიწერა ბძანებაი და სიგელი [ესე ჩუენი ინდიკტიონსა]
შეფობისა ჩუენისასა: ღთ: კელითა კარისა მწიგ[ნობრისა] აბრძანა
ავგაროზის ძისთა. (ბოლოს მოყვანილია ხელის მოწერა რომელშიაც
ჩუენის აზრით უნდა იკითხებოდეს: „ქ. ვამტკიცებ გიორგი“. ამას შემდეგ
მქრალის მელნით არის მეორე ხელის მოწერა, მაგრამ ეს ისეთი ნაკვან-
ძია, რომ გარჩევა შეუძლებელია).

5. სიგელი ჯავახიშვილებისა, 35×15 სანტიმეტრი, დაწერი-
ლია ქალღვრულ მხედრულ ხელით. ნიშნებათ თითოეუ-
ლის სიტყვის შემდეგ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი და
მარცხენა მხარე სიგელისა დაზიანებულია დროთა ვითარების
გამო, სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს გიორგი ბრწყინვალეს. ქო-
რონიკონის პირველი ასო „კ“ სანახევროთ მოჩანს.

1339, ი ვ ნ ი ს ი ს ნ. ... გიბოძეთ შენ მეაფრეთა უხუცესსა
.... შადვა რაგუარ ჰატრონსა... .. ებოძა შენი მამული შენთუის,
ჭაკრეგვი ჩუენ შეგიწყალებთ და გიბოძეთ უცილებლად ყოველის სული-
ერისგან, ვერავინ გეცდილებოდეკ ერდგულად მსახურებას შინა შეფო-
ბისა ჩუენისასა, ურდოს დაშქარს შინა და გარე ყოველგან, და ვინც
ამისი ხართ აზნაურისშვილი, მსახური და გლეხი, ეგვლაი მსახურებდით
2

ერდგულად და თავდადებით. ვინც ლაშქარს წაგიტანოს, ლაშქარს წაჭეუ-
ვით, ვინც შინა დაგაგდოს, შინა მსახურებდით. დაიწერა ქნიჯნს:
[კ]ზ: იენისს: ვ: კეღითა კარისა მწიგნობრისა ჩუენისა ქ ა ვ თ ა რ ი ს
შ ვ ი ჯ ი ს (? , ბ ო ც ო ი ს ი თ ა . (ბოლოს ხელის მოწერა ისეთი ნაკვან-
ძია, რომ გარჩევა შეუძლებელია).

6. სიგელი ჯავახიშვილის გამრეკელისა, 29×17,5 სანტ., და-
წერილია ქალაღზე ძველი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-
რება ორ-ორი წერტილი. სიგელი საკმაოდ დაზიანებულია და
ზოგიერთი სიტყვები და ასოები გადასულია, თავში აკლია.
სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს გიორგი ბრწყინვალეს.

1345. ოკდომბრის 12. ..შენდა გიბუძები (sic) ჯ ა ვ ა ხ
ხ ი ს შ ვ ი ჯ ს გ ა მ რ ე კ [ე ლ ს ა], შეიღთა ს ა რ ი ჯ ნ ა შენ.....
შენთისა გიბოძები (sic), გქონდეს და ვერაფინა გეტილეზოდეს, ვითა
შენს..... ლეს ჭმართებსა ერდგოლად (sic) სამსახრსა შიგანა მეფო-
ბის ჩენსსა (sic), ორდოს (sic) ლაშქარსს შინა და გარე, და კ ა გ ი ე ო ს
ს ო (ს) ორი გლეხი მისთ მიწით (მწთ) და საქონებადითა, კ ო მ ნ ა კ ო
მ ი ს ძ ე და ბ ო რ ტ ე ო ლ ა შენსა ბიძას ძის შ ა ლ ვ ა ს ა შვილს
ჭქონდეს, მისისა საქმის შეკაზმამდის, ნორსა (sic) ეტილები და სა-
თათროსა და საყლნოსა და სჩენს (sic) სამსახურსა თანა დაიყენებდი,
და ვერაფინ რა საქმე დაიგოს შენს მგტმა. დაიწერა ქჯნს: ლ გ:
ოკდომბერსა: ი ბ: ბძანება და ნიშანად გიბოძებ.. კეღით კარისა მა...
ჩმისა მ ა ც რ ი ტ ი ს ძ ი ს ა და ვ ი თ ი ს ა ი და შ ა ლ ვ ა ს ... დანა
სხუასს (სხსს), ვისა გინდა ჩენი ბძანება და ნიშანი ჭქონდეს, ეელა (sic)
ამით გაგიტარე და ესე დაგიმტკიცე ბძანებაი (ბძ). (აქ არის ხელჩართული
ხელის მოწერა მეფისა, რომელიც არ განირჩევა).

7. სიგელი ქვენიფნაველის წითლოსანისა, 146×27 სანტიმეტ-
რი, დაწერილია ქალაღზე მეთოთხმეტე საუკუნის მხედრულის
ხელით, ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის
სიტყვის შემდეგ. ბოლოს ხელის მოწერას მეფისას ცოტა აკ-
ლია, ქალაღი მოხებულია. სხვაფრივ სიგელი კარგათ არის
დაკული. საყურადღებოა მეფის სახელი ა ნ დ რ ო ნ ი კ ე, რო-

მელიც საქართველოს სხვა წყაროებში მეფეთ არ იხსენიება. თარიღის მიხედვით სიგელი ეკუთვნის 1348 წელს და ამ დროს საქართველოში მიღებული ქრონოლოგიით მეფობდა დავით მეშვიდე, გიორგი ბრწყინვალის შვილი. თუ ეს ჩვენი სიგელი დავით მეშვიდეს ეკუთვნის, შეგვიძლია დავსკნათ, რომ ის მამას მეფედ უკურთხებია 1339 წელს (ამ წელს უდრის ინდიკტიონი) და მისი მეორე სახელი ანდრონიკე ყოფილა. წითლასან ქვენიფნაველი, ქსნის ერისთავი, ლარგველის შვილი, სხვა წყაროებში ჯერ ცნობილი არ არის და მით უფრო საყურადღებოა ეს სიგელი.

1348. ქ. სახელითა ჭთისათა, ანდრონიკესგან ბაკრა-ტუნიანის, ნებითა ჭთისითა, აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მეფისა, შარვანშე და შანშე და ყოფილს აღმოსავლეთის და დასავლეთისა კელმწიფედ მზერობელისა, მოვიდა ჩუენს¹⁾ წინაშე ქუენიფნაველი, ღარგელისა შვილი, წითლასან და გუ(ე)აჯა და მოგ(უ)აკესნა, რათამცა ქართლის მოხსნისა და ღარისეულნი სოფელნი კარბაი და გარეჯარ ბაკურის უბანი მისთისმცა მიგ(ვე)ბოძებეს და დაგუაჯერა (დაგუაჯერა) ჭთმან და ვისმინეთ აჯაი ქუენიფნ(ე)ველისაი წითლასანისი, ვინადგან მათის ცოლის ძმის მუხუსძეს საღარესცა მისთის და მისთა ღისწულათის ეანდერძა მისი მამული, ჩუენტა შევიწყალეთ და მიუბოძენით ქართლის სოფელნი კარბაი და გარეჯარ ბაკურის უბანი მისითა სამართლიანითა მძღვრითა შვიდრად, სამამულოდ, შეუვლად და შეუცვალებლად. ჭქონდენ ქუენიფნაველის წითლასანსა შვილთა და მამავლთა მისთა ყოველთავე ქართლის სოფელნი კარბაი და გარეჯარ ბაკურის უბანი მათითა სამართლიანითა მძღვრითა, მთითა, ბარითა, ტუითა, ვეღითა, ვენაკითა, წულთა, წისქილთა, გაღითა (sic), სათიბითა,

¹⁾ დედანში ყოველთვის „ჩენს“ სწერია. საზოგადოთ ანბანთა მეტნაკლებობა ამ სიგელში ხშირია. ჩვენ მიერ მიმატებულს ასოებს ფრჩხილებში ვსვამთ.

სანადიროთა, მკ(უ)იდრად, სამამულოდ, შეუფლად, მათითა სკამართა და უკმართა, ერთობ უფლითა. და თუ ვის რაი ამა ადგილია სიგელი და ანუ ნიშანი ჰქონდეს, უფელივე სიგელითა ამითა გავიტების და დამტკიცე ესოდენია და არაფინ გვიბრძანება მშლელი და მაქტვეელი ბრძანებულის ამის ჩუენისაი, და არცა შეუნებლე მავნებელი და დამაკლებელი მათი. აწ ვინცა ჰნახოთ ბრძანებაი (ბ^ბ) და სიგელი ესე ჩუენი შემდგომად ჩუენსა მამაფალოთა შეუეთა და დედოფალოთა, კარის ჩუენის ვაზირთა და მოურავთა, ერისთავთა ერისთავთა და ქართლის ერისთავთა, გარის და (ჩ)გენთა ცინისთავთა და შეცინოვანთა და გარის მოურავთა, მერემაეთა, მეფინიბეთა, ბაზირთა, მონადირეთა, ხორბლის შერეულთა, მესაბანჯრეთა, შეკულუხეთა და უფელითავე კართ ჩუენთ სსსქმოდ წარგსავნილითაი (sic), დიდთა და მცირეთა, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ უშალავთ და ნუცა რას ვინ და(ა)კლებთ, ნუ დიდს და ნუ მცირეს, თუნიერ შე(წ)ეგნის და თანადგომისგან კიდუ და თქუენ, წმიდაო მეუფეო ქრისტეს მიერ ქართლის ქაოალიკოზო და უფელინგო (sic) მღრდელო-მოცდაწო, უფ(უ)არობითა დაუმტკიცეთ. დაიწკა ბრძანებაი და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკტიონს შეფობის ჩუენის მეცხრესა, ქჷს ი ვ: კელითა კარის მწიგნობრის ჩუენის მ ა ნ გ ლ ე ლ ი ს . . . . . ძ ი ს ა ნ ი კ ო ლ ო ზ ი ს ი თ ა . შემდეგ ხელის მოწერა მეფისა ამ სახედ უნდა იყოს ჩვენის აზრით: ქ. ვამტ[კიცებ] და უქტვეელი [არს] ნებითა ცთსაითა.

8. სასისხლო სიგელი თულასძეთა, გადმოცემული ვახტანგ დიმიტრის ძის თულაშვილისაგან, 82 X 22 სანტიმეტრი, დაწერილია ტყავზედ მხედრულის ხელით. ტყავი გამზმარი და დაზიანებულია, კიდები იფშენება, ნაწერი ზოგ ადგილას გადასულია, ზოგ ადგილას ძლიერ მქრალი, ზოლო აღარ იკითხება, თარიღი არა აქვს, მაგრამ სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს ბაგრატ V († 1395). ამ სიგლის ყალბათ გადაღებული პირი მოიპოვება ერთ დ. ჩუბინაშვილის ნაქონ ხელნაწერში № 3677 და ამ ყალბის პირის თარგმანი ბროსეს შეუტანია თავის Introduction-ში, გვ. XC—XCIII. ყალბის მქნელს მეფე ბაგრატ აშოტ კურაპალატის ძეთ დაუწერია: „მეფეთ მეფემან ძემან აშოტ

კურაპალატისამან ბაგრატ“. ბოლოს კიდევ ასეთი ყალბი თარიღი მოუბამს: „აღიწერა ქსტეს აქეთ წელსა ყ მ ა“. რასაკვირვებელია ბროსემ ეპეი გამოაცხადა ამ თარიღის შესახებ.

1360—1395. . . [ბაგრატიანთა] ბაგრატიანებით. . აღმოცენებულმან ნებითა და შეწევნითა ღმრთისათა, აიხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მეფისა, შავშინ და შარვაშინ, და ეოვლისა ჩრდილოეთისა, აღმოსავლით ვიდრე დასავლეთამდის თვით ხელმწიფედ (სი) მქონებულ-მწერობელმან, მეფეთ მეფემან ბ ა გ რ ა ტ, გორგასალი-საგან ბრძანებულ. მოვიდეს წინაშე ჩვენსა ჩვენი მ(ონანი?) და ჰატონისა შეუბობისა ტახტისა და გურიგუინისა თავდადებით ნამსახური და მოსმსახურენი და ნამსახურნი¹⁾ თ უ ლ ა ს ძ ე ნ ი ი ვ ა ნ ე და მ ი ქ ა ე ლ, შვიდნი და მომავლნი სახლის მათისანი, მას ჟამსა, ოდეს ტ ლ ა გ ი ა ნ ი ს აზნაურის შვილსა თ უ ლ (ა) ძ ე ე მ ე ტ რ ე ს ნ ა ნ ი ა ი გ ე რ გ ე ს ე ლ ა ს ანადირშიდა შეაკუდა, მას ჟამის მოვიდეს წინაშე ჩვენსა, იაჟნეს და მოგვასენეს, რათამცა ერდგულად ნამსახურითა მათითა სანაცვლოდ ვქებით მოკითხულ, და ვცანით მათ სახლისა ვითარება და ერთობი სპატ(ი)ო კაცი ეოფილიყო და მისთანა სიკელი ქონებოდა და იმავე სიკელითა ჩვენ ახლად დაუმტკიცედ და გაუჩინეთ სრული სისხლი ასრე და ამა ჰირსა ზედ: ვინცა ეშმაკისა მანქანობისათვისაგან თ უ ლ ა ს ძ ე გუარის კაცი შეაკუდეს, ასრცი ათასი ძველი თეთრი კირმანული დაეგრებოდეს და გარდინადოს, და თორმეტი ათასი სანახშიროდ დაეგრებოდეს. თუ ვინმე ეკლესია გაუტეხოს და სივლაჳი გაუზატოს, თხუამეტი ათას თეთრი დაეგრებოდეს. ვინცა ცოლი წაგიდოს და ანუ მოგტაცოს, ნახევარი სისხლი დაგუეროს. ვინცა დარბაზსა შეკასმინოს და შეკაბეზდოს, მესამედი სისხლი დაგუერებოდეს. ვინცა მართალს გრძნეულობა შემოგვიფლოს და გი(თხ)რას, ნახევარი სისხლი დაგუეროს. ვინცა გათ(ხო)ული ქალი დაგ(ი)დოს, ნახევარი სისხლი დაგუეროს. ვინცა... მარ შვილი გიცეს და გაიუზატოს (სიცი), მესამედი სისხლი დაგუეროს. ვინცა ამა ექვსთა ასოთაგან დაგიშაოს და ანუ და(გიხიჩ)ანაფოს, მესამედი

¹⁾ დედანში „ნამსახურსა“ სწერია, მაგრამ უკანასკნელი ორი ასო შემდეგ გადაკეთებულია.

სისხლი დაგვევროს. ვინცა ზედა მოგიხდეს ანუ დაგვწავს, ორმოცი ათასი თეთრი დაგივროს. ვინცა ¹⁾ ჯოგი კაკიტხოს, ოცი ათასი თეთრი დაგ(ი)ვროს. ვინცა მოახლე და ანუ სებეუ-ქალი (sic) და ანუ მეჯინიბე და ანუ შვექმისი გიციეს და გაგიუხატოს, თუთხმეტი ათასი თეთრი დაგვევროს. ვინცა დადი დაგასვას, ოცი ათასი თეთრი დაგვევროს. ვინცა გერში გადინოს, საკერში დაგვევროს. სხვა გინდა რა უხატობა დაგემატოს, დაიდევით ესე სიგელი, რაცა ამა სიგელმან გაგიჩინოს, ისრე დაგიურებოდეს. სხვა სრული სისხლი მეფეთ მეფეთაგან განჩენილი ას ოცი ათას ძველი თეთრი კირმანული დაგივრობოდეს და სანახშიროდ თორმეტი ათასისა. აკრევე რაც ამაშიდ სწერია, ისრე დაგვევრობოდეს. ესე ჩვენგან ბოძებული ბრძანება თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ, ქართლისა ქათალიგოზო, აფხაზეთისა ქათალიგოზო, ქუთათის ქუთათელო, გელათს გელათელო, სამცხეს აწვევერელო, ოდიში-მოქვის მოქველო, ბედიას ბედიელო, ცაიშელო, დრანდელო, სვანეთს ცაკერელო, სვანო სრჯულ-მდებელო და სჯულ(ი)ს განმამარგებელო, ებისკოპოზონო, მოძღვარო, მღრღელო და დიაკონო, თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ. სვანო დიდისა და დიდიუღ დამყარებულისა ტახტისა და გვირგვინისა მეფობისა განმამარგებელო ერისთავთ ერისთავო, მანდატურთ უხუცესო, დადიანო და ამირხასალარო (დამისხასალარო), ათაბაგო და სუნთა ერისთავო, გურიელო, თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ. სვანო სახლისა ჩუენისა დარბაისელნო, ამირეჯობო, ერისთავთ ერისთავო, ამილბარო, ამირამო, ამილასორო, ციხის თავო, სასახლის უხუცესო.... თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ. სვანო მოლარეო... მოლარეთ უხუცესო, მესთუმრეო, ბოქაულელო.... ბოქაულთ უხუცესო, მეაბჯრეთ უხუცესო და მეაბჯრეო, ...მესტვირეო, მენადარეო, მზარეულეო, მეჭიფნო (?), თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ, ბაზიარო, მეღვიგეო და [მეღვიგეთ უხუცესო]..... სხუანო დიდნო.... და მცირენო... ..შლად ... არიან... დაიწერა... ²⁾).

¹⁾ ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში.

²⁾ ზემოხსენებული ყალბათ გადმოღებული პირი ამ სიგლისა ასე თავდება: „და სვანო ყოვლისა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობარნო და გამგენო და ნურავინ შლად ხელ ჰყოფთ თვინიერ თანაშეწვევისა კიდე.“

9. სიგელი ჯავახიშვილებისა, 33×14,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება თითოეულის სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. თავი აქლია და არა სჩანს რომელი მეფის მიცემულია სიგელი, მაგრამ ქორანიკონი და ბოლოს ხელის მოწერა გვიჩვენებს, რომ სიგელი იკუთვნის ალექსანდრე მეფეს, მცხეთის აღმაშენებელს. სიგელი შუაშიაც დაზიანებულია და სხვა ქაღალდზე დაწებებული.

1440. ფ ე ბ ე რ ვ ლ ი ს 20... [განყოფი]თისეული სრულად მონასტრითა, ციხითა, სსსხლოთა, გლეხებითა, ესითა, ვენაკითა, წყლითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სთიბითა, ტყითა, სანადიროთა, მთითა და ბარითა, საკმრითა და უკმრითა, საძებარ-სანადიროთა და საძებარ-უძებრითა, საკმრითა და უკმრითა, საძებრითა და უძებრითა, მისითა მზღვრითა სამართლიანითა, ყუაღათა უკლებლად სამკუიდროდ გუიბოძებია, და გქონდეს მოუშლელად და შექელებით თქვენ ჩუენ-სა თანა შეზრდილ-გაზრდილსა და თავდადებით ნამსხურსა ჯ ა ვ ა ხ ი ს - შ ვ ი ლ ს ა გ ა რ ე კ ე ლ ს ა და თქვენ[თა] შვილთა ზ ა ქ ა რ ი ა ს , კ ა ხ ა ს ა , ზ ა ზ ა ს ა და ს რ დ ა ს ა , შვილთა და მომავალთავე სხლისა თქუენისათა, თქუენისა განყოფის(ე)ული, თქუენი მკუიდრი მამული, ციხითა, მონასტრითა, სსსხლოთა, აზნაურისშვილებითა და გლეხებითა, უსითა, ვენაკითა, წყლითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სთიბითა, ტყითა, სანადიროთა, მთითა და ბარითა, საკმრითა და უკმრითა, მისითა მზღვრითა, საძებრითა და უძებრითა, მისითა მიმო... [სმართ]ლიანითა ყოველი-თურთ... ბისაგან კიდუ. დაიწერა ბძსნება და სიგელი ესე ჩუენი ქქსა: რ კ ზ : ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისსა: კ ზ : ფეებერვალსა: კ : კელითა ფრიად საწყალობელისა მესტუმრისა და კარის მწიგნობრისა ჩუენისა კ ლ ი მ ი კ ა კ ლ ა ს ძ ი ს ა თ ა . მეფე ალექსანდრე ვამტკიცებ (ეს უკანასკნელი ფრაზა ხელჩართულათ არის დაწერილი).

ხოლო დამამტკიცებელი ამისი აკურთხნეს ღმერთმან და მშლელი ამისი რისხავს მამა, ძე და სული წმინდა და ყოველნი წმიდანი მისნი, კორცი-ელნი და უზორცონი, რომელიცა წლითი წლად წასა სვინაქსარსა შინა მოიხსენებინ ამინ. აღიწერა ქსტეს აქეთ წელსა ყმა.

10. წყალობის სიგელი გიორგი IX, 42×19,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატზე რგვალის მხედრულის ხელით და შავის მელნით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი თითქმის თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ეტრატი ძრიელ დაზიანებულია და აქ იქ ნაწერი ძრიელ მქალაქ მოჩანს და ზოგან სრულებით გადასულია. ინდიკტიონი თუ ქორონიკონს შევამოწმეთ, გიორგის გამეფება გამოვა 1447 წელს, ხოლო მიღებულის ქრონოლოგიით გიორგი გამეფდა 1446 წ. პირველი მეუღლე გიორგი მეცხრისა თამარ დღემდის უცნობი იყო. გიორგის მეუღლედ შემდეგ სიგელში და სხვებში ნესტან-დარეჯან იხსენიება, რომელიც ალბათ მეორე ცოლი ყოფილა. ეს სიგელი სოფ. დიდომიდან ჩამოგვიტანეს, მიწაში შენახული ეპოვნათ.

14 ს. კ. ა გ ვ ი ს ტ ო ს ნ. ჩუენ წყალობითა დამისათა ორისავე ტახტისა და სამეფოისა ღიხთ იმერისა და ღიხთ ამერისა, შანშე და შარვანშე და უფლისა დასუფეთისა და აღმოსუფეთისა და ჩრდილოეთისა თუით ფლობით მტკიცედ მქონებულ-მპყრობელმან, ჰატრანმან მეფეთა მეფემან გიორგი და თანამეცხედრემან ჩუენმან, ჰატრანმან დედოფალთა დედოფალმან თამარ ესე წყალობისა და შეწუალებისა მტკიცე და შეუცვალებელი სიგელი გიბოძეთ თქუენ ერემასქესა ფილიპეს მღრდელსა, დავითს...¹⁾ და გიორგის და [უფელთა] შვილთა და მომავალთა სახლისა შენისა უფელთავე, შეგიწუაღეთ და განკათავისუფლეთ უფლისა ფერისა და სათხოვარისკან ასრე და ამა პირთა ზედა, რომე დღეს და დღესითგან წადმა არა გეთხოვებოდეს ერთისა დაშქრობის მტეი, არა გეთხოვებოდეს, და თორმეტთა საუფლოთა დღეთა ჩუენისა სულისათუის და მეფობისა ჩუენისა წარსამართლად გუიწორედიით, და ჩუენგან არა გეთხოვებოდეს არა მადი, არა ღუინო, არა ზრთხასაკლავი, არა გოჭ-ქათამი, არა მუშაობა, არა უფლუთა, არა საჯინიბო, არა სახორსალადი, არა საბადახო და სათესავი, და საშკაღი და სალეწავი, და შითანადი (sic), არა საუველიარო, ერთისა დაშქ-

¹⁾ აქ ერთი სიტყვა აკლია.

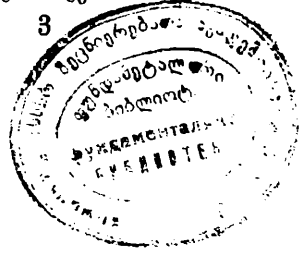
რობისგან მეტი არ გეთხოვებოდეს. იუვენით საუდრის შეიღნი და დეკანოზნი, საუფლოთა დღეთა გუიწირეგდით. სხუა ამას გარეთ არა გეთხოვებოდეს არა ჩუენგან და არა შემდგომად ჩუენსა უკანის მომავალთა მეფეთა და დედოფალთაგან და არცა შეგებცვალოს; არცა ვინ გუიბძანებია მშლელ და მქცევარი ბრძანებულისა ამის ჩუენისა, დარცა (sic) რაიმე გეთხოვებოდეს [დაიწერა წიგნი და] ბრძანება (ბრბა) ესე ქს: რ მ ა : ა გ უ ი ს ტ ო ს ა გ : ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისსა მე ე ე ქ უ ს ე ს ა კელითა კარის ხუტისა ჩუენისა ი ო ს ე ბ ი ს ა ბ უ რ ც უ ლ ი ს ა თ ა (?), და მათა დღეთა იუ დააკლონ [ანუ] წირვასა თუ დაგუაგლებდეთ და არა გუიწირეგდეთ, ჩუენთუისმცა განგკითხვიდენ მას მეორედ მოსულასა. (ხელწართული ხელის მოწერა მეფე გიორგისა გადასულია). ამას ქვემოთ მეორე მოკლე სიგელია მოყვანილი. ნაწერი გადასულია, განირჩევა მხოლოდ:

9K 715

ჩუენ ზატრონმან მეფეთა მეფემან გი ო რ გ ი ესე წყალობისა და შეწყალებისა წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და გიბოძეთ თქუენ ერე მ ა ს კ ე ს ა [თ ი ლ ი ბ ე] მღუდელსა და ვ ი თ ს და გ ი ო რ გ ი ს . . და მომავალთა ურველთავე შეილთა თქუენთა და გიბოძეთ ცხოვრებაშვილის... ე ე ვ წ უ რ ი დ ს ა უ კ ა ნ თ ი , მ ა ნ კ ე ა უ რ ი ს კ ე ვ ს ა წ ი ნ ა თ რ ა ც ს ა გ მ ა რ ი ი ე ო ს . . . და ს ა მ ა მ უ ლ ო დ , რ ა ც ჩ უ ე ნ გ ა ნ ნ ა ბ ო ძ ე ბ ს ა ჭ მ ა რ თ ე ბ ს . . .

11. სასისხლო სიგელი გამყრელიძეთა, დაწერილი ყოფილა ტყავზედ. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში გადმოღებულნი ცნობილის ბერის ალექსი ბაქრაძის მიერ. სიგელი ნაბოძებია მეფის გიორგი IX მიერ. ინდიკტიონს თუ ქორონიკონს შეუღარებთ, გიორგი მეცხრის გამეფება გამოვა 1446 წელს, რაც სხვა წყაროებსაც ეთანხმება.

1458. ა გ ვ ი ს ტ ო ს 27. ქ: ჩუენ ღვთიფ-გვირგვინისის მეფეთ მეფის გ ი ო რ გ ი ს გ ა ნ , ი ე ს ი ა ნ - დ ა ვ ი თ ი ა ნ - ს ო ლ ო მ ნ ი ა ნ ო ბ ი თ ა დ მ კ უ ლ მ ა ნ , გ . . . . . დ ი დ ბ უ ლ მ ა ნ , ნ ე ბ ი თ ა და შეწყენითა ღვთისათა და წინამძღვრისა და ზატოისნისა ჯვარისა ძელისა ცხოვრებისათა, აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მეფისა, შაჰან-შაჰე

და შარვან-შაჰე და ყოფილსა ჩრდილოეთისა, აღმოსავლეთით ვიდრე დასავლეთამდის თვით კელმწიფედ ფლობით მშურობელთასა. მოვიდეს წინაშე ჩვენსა ჩვენნი დიდად ერდგულნი და თავდადებით ნამსახურნი და ჩვენისა მოტყუებისა და ამოდ ყოფისათვის დიდად მომჭირნენი

გ ა მ ე რ ე ლ ი ს ძ ე შ ა ლ ვ ა და შვილი მათი ი ნ დ უ ა და მ ა მ ი -
ს ა, გვიჯნეს და მოგვახსენეს ჩვენ (ჩნ) და თანამემტყუდრეს ჩვენსა
ზატონსა დედუფაღთ დედუფაღსა ნ ე ს ტ ა ნ - დ ა რ ე ჯ ა ნ ს და ძეს
ჩვენსა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს, რათამცა მრავალთა ერდგულობა-ნამსა-
ხურთა მათთასა სიგლითა ამით შეგვეწყაღნეს და ამათვის სისხლი
გაკვირინა. დაგუიჯერი (sic) და ვისმინეთ ჭაჯა და მოხსენება მათი და
გაუჩინეთ სისხლად ორას ოცი ათასი ძველი ცხუმური მისითა საგერ-
შოთა და სანახშირთა, მოკითხული ვქებით და ძველადაც თქვენისა
სახლისა ასრე გაჩენილი ყოფილიყო და ძველი სიგელი კიდე დაგ-
წვოდა, და აწ ჩვენცა შეგიწყაღეთ და სისხლის სიგელი გაკვირინეთ
და გაკვირებთ და თქვენდა სისხლად გაგვიჩინეთ ორას ოცი ათასი
ძველი ცხუმური თეთრი, მისითა საგერშოთა და სანახშირთა: . ვინ-
ცა თქვენგანი და თქვენის სახლისა და გვარისა უბრალოდ მოგკლას
და გილაატოს, ესე ჩვენგან თქვენთვის სისხლად გაჩენილი ორას
ოცი ათასი ძველი ცხუმური თეთრი გაკვირდებოდეს: . — ვინცა ვინ
დარბას შეკასმინოს, ანუ დაკადითა დაკახინოს, ანუ საჩენსა და ანუ
უჩენსა ალაგსა დაკადოს, ანუ ცოლ ვინმე წაგვუაროს, ანუ სათულა-
ვი გაკვირდოს, ანუ სასახლესა ზედა ვინმე დაგესხას, ანუ ცუცხლი
შემოგაუაროს, ანუ მუქარა გახოს, ანუ ცოლობით გაკვირდოს, ანუ
ჯოგი წაგისხას, ანუ მეკობრეობით ვინმე რამე მოგზარდოს, და რაც
კაცისაგან კაცს საფნებელი და საუზატიო საქმე წაუკვირდების, იგი წა-
გვიდოს, ამ ორას ოცი ათასისა ჩვენგან თქვენთვის გაჩენილისა
სისხლისაგან მის ჟამისა ბრჭეთა, რეგორცცა სამართლად მართებდეს,
აგრე გაკვირდოს და არას ჟამშიგან ესე არაოდეს დაგაკლდებოდეს.
ბძანება (ბძა) ესე ნიშნად გვიბრძანებია :- დაიწერა მტკიცე სიგელი
ესე ქვინსა :- რ მ ვ :- ინდიკტიონსა მეფობისა ჩვენისასა :- ი ბ :- აგვის-
ტონს: კ ზ :- კელითა წ ი რ ქ ვ ა ლ ე ლ ი ს ძ ი ს ა რ ა ტ ი ს ა თ ა .

12. სიგელი მეფე გიორგი მე IX-ისა ჯავახიშვილებისადმი მიცემული, 41 X 26 სანტ., დაწერილია ეტრადზე რგვალის და მსხვილის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითოეულის სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი.

1463. სექტემბრის 2. ქ. ნებითა ღთა ჩუენ მეფეთა მეფემან გიორგი და ძემან ჩუენმან ზირმომან მეფემან ალექსანდრე, აფხა[ზ]თა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა, შანშა და შარვანშა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა ვიდრე დასავლეთამდის თუით იულობით კელმწიფედ მტკიცედ მშერობელთასა, მოვიდეს წინაშე ჩუენსა ჩუენი დიდად ერდგულნი და ძლისბრ (sic) თავდადებით ნამსახურნი ჯავახის შვილნი ზაქარია, კახა და ზაზა, გუიჯინეს (sic) რათამცა ნამსახურთა მათა მუქაფა გუეუო. ვისმინეთ აჯა და მოკსენება მათი და მიუბოძეთ [მათი]ვე მკუიდრი სოფელი ავკეთი და იოსტისე მათითა მზღურითა, მითა, ბართა, წყლითა, წისქულითა, ველითა, ვენაკითა, საძებრითა და უძებრითა, მისითა სამართლიანით ყოვლითურთ უნაკლულად, სოფელი ავკეთი და იოსტისე მოკითხული ვქენით და ძუელითგანცა თქუენი მკუიდრი იყო, და ახლად სიგლითა ამით ჩუენცა კიდევე დაგიმტკიცეთ სოფელი ავკეთი და იოსტისე. ქონდეს თქუენ ჯავახის შვილთა ზაქარია, კახასა და ზაზასა, შვილთა და მომავალთა სახლის თქუენისათა ყოველთავე და გიბედნიეროს დმერთმან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან და არა მოგეშალოს არასა ყ(ა)მისა გამოცვალებისათუის, და ასრე კელ-მეუფლად გუიბოძებია, რომე ჩუენგან არა ეთხოვბოდეს საჯინიბო, არა ახორსალართა, არა ბაზიერთა, არა საელნო, არა ციხის მუშაობა და ზუართა მუშაობა, არასთანა შემოსწერი და სათხოვარი არა ეთხოვბოდეს, არა გორული და ატენური, ყოვლისა სათხოვარისგან კელმოკსნილი გუიბოძებია. დაიწერა ზიტაკი ესე ქრწნსარნა: თუესა სეკდენბერსა: ბ: ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისასა მუაჩუიდემეტესა. კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა იათორიძისა ვარსნი მესითა: (აქ ხელჩართული ხელის მოწერაა. ჩუენის აზრით უნდა იკითხებოდეს ხვეულში: „მეფე გიორგი“).

W

13. სიგელი ჯავახიანთა, 33,5 X 14 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. სიგელი დაზიანებულია დროთა ვითარების გამო. თავში აკლია.

1463.... შეეუმან კონსტანტინე მან ხელმან ჩვენმან გულა-შარ¹⁾, ესე წყალობის და სანთლოდ გასათაგებელი [სიგელი] დაგიწერეთ და გიბოძეთ თქვენ ჩვენთა ერდგულთა და ჩვენსა ზედა მრავალ ფერად ჭირნახულთა ჯავახიშვილთა ზაქარიასსა, კახასსა და ზაზასს და შვილთა თქვენთა, ჯავახსს, ხოლასა თქვენსა შვილსა, მას ჟამს, ოდის ჭთისა გარეგანმან უუარეუარე ზატრანსა ბიძას ჩვენსა შეფესა გიორგის²⁾ უღალატა და ჩვენსაცა დაღატსა და ავსა აზირებდა, ჭთმან მოგუარჩინა, წამოუგულთ და თქვენ დიდი ვალი და ნამსახური დაგუდეგით: გორისციხეს შემოგუეგით და დაგუამაგრეთ და ისრე დაჭირებულს ქუთათის ციხეს შეგუიდეგით და იჭიტა დიდი გუმსახურეთ. ჩვენ შეგიწყაღეთ და თქვენისა დიდისა ვალდებულობისა მუქაფად გიბოძეთ

1) ეს ხუთი სიტყვა მოყვანილია სიგელის პირში, ხოლო ნამდვილში, რომელიც ჩვენ ხელში გვაქვს, აკლია.

2) ვახუშტის ისტორიით კონსტანტინე III შვილი იყო გიორგი მეფისა, რომელსაც ყვარყვარემ უღალატა. ამ აზრს ემორწმება ბროსეც. წინეთ მატიაწეში კონსტანტინე ალექსანდრეს შვილათ ყოფილა მოხსენებული და ალექსანდრე ბაგრატიის შვილათ (იხილე ქართლის ცხოვრება ტ. II, გ. 7). ჩვენი გუჯარი, თუმცა არ იხსენიებს ვისი შვილია კონსტანტინე, მაგრამ ვახუშტის აზრს არ ამართლებს. სიტყვა „ბიძასა“ გუჯარში გარკვევით არის დაწერილი. მაშასადამე კონსტანტინე მესამე არ არის გიორგი მეფის შვილი, არამედ მისი ძმისწულია. კონსტანტინე მესამე დიმიტრის შვილია, ვახტანგ IV და გიორგი V ძმისა. ამ აზრს ამართლებს ავშანდაძის სიგელი, რომელიც ქვემოდ მოგვყავს და ქართლის ცხოვრების გაგრძელება, რომელიც, ვახტანგ მეექვსის ბრძანებით არის შედგენილი და შემდეგ შესწორებული (იხ. ჩვენი Описание рукописей Общ. грамотности т. II, стр. 124).

ცხირეთის გუერდი სრულად და გაერთებით, ხანდაკი და
 რაცა ცხირეთის შესავალი არის სრულად და უკლებად, და ამას გა-
 რეთ ქალაქის პირთა სოფელი თხილფანა მისითა შესავლითა.
 ესე მამულნი გაბაშვილთა მკუიდრი იყო და თქუენ გაბაშვილთაგან
 ნაშვილებნი იყუენით, სამართლადცა თქუენ ხუდებოდა და თქუენცა
 თქუენითა ნება წადლითა, გულ-განწმენდით და ალაღად თქუენთუის
 გუებოძებია და დაგუიმტკიცებია ცხირეთის გუერდი და ხან-
 დიკი მისითა შესავლითა გაერთებით და სრულად, და თხილფ-
 ნა მისითა მონასტრითა, ეკლესიითა, ციხითა, სსსხლითა, ჭურ-
 მარნითა, გლეხებითა, ველითა, ვენაკითა, წელითა, წისქვილითა,
 ჭაღითა, სათიბითა, ტუითა, სანადიროთა, შესავალ-გამოსავლითა,
 სამზღურითა და მისითა სამართლიანითა ყუელათა უკლებად, თარხნად
 და კელ-შეუფლად, როგუარაცა სხუათა თქუენთა მკუიდრთა მამულთა
 მუთის კელი და შესაწერი არ შუვა, აგრე ცხირეთის გუერდსა ხან-
 დაკთა და თხილფანს ჩუენი შესაწერი და სათხოვარი არა შუვიდეს და არა
 ეთხოვოს, არა დიდი ულუფა, არა რიგის-ზური და კალოს-კაბიწი, არა
 საჯინიბო და სახორსალარო, არა ზროხა-საკლავი და გოჭ-ქათამი,
 არა საბაზიერო და სამებანჯრეო, არა ულაყი და საელნო, არა ცი-
 ხისა და სხუა სამუშაო, რასაც სათხოვარი და გამოსადები ჰქუიან, მის-
 გან უოფლისგანვე გუიზატებია და გუითარხნებია. გქონდეს და არას
 ჟამის გამოცუელილობისათუის არ მოგუემადოს. ამისისა გათავების
 თავსდებათ ჳთი და მისნი წმიდანი მოგუიციებია, და ჩუენსა ერთგუ-
 ლობასა შიგა გაკმაროს ჳთმან. დაიწერა მტკიცე პიტაკი ესე ქნს:
 რნდ: კელითა მდივან-მწიგნობრის თუმანის შვილის ზაქა-
 რიასითა: შემდეგ სხვა ხელით: ზურაბას და ქუციას გარეთი მა-
 თისთვინ შიხნასა მა.. (აქ ხელჩართული ხელის მოწერაა), საბაზის
 ამათთა მამულთი გარეთი... (აქ სადაც მეორე ხელის მოწერა არის მეფი-
 სა, ქალაღია ზეთ დაკრული სიმაგრისათვის და მით არის ხელის მოწერა.
 დაფარული).

14. სასისხლო სიგელი ბაქრაძეთა, დაწერილი ყოფილა ტყავზედ.
 ამ სიგელისა ჩვენ ორი პირი გვაქვს ხელში. ერთი ახალი ცნო-
 ბილის ბერის ალექსი ბაქრაძის მიერ გადმოღებული. მეორე

უფრო ძველი მოიპოვება ბაქრადისეულ კრებულში № 131 და ბოლოს მინაწერიდან სჩანს, რომ სიგელი დაცული ყოფილა რაქაში სოფელ ჯიხუბანს აზნაურის ივანე ბაქრადის დათუაშვილის სახლში. ჩვენ ვხელმძღვანელობთ ორივე პირითა.

1501. ი ვ ნ ი ს ი ს 7. ძლიერისა დვთისა იესიან-სოლომონიან ჰატრონიან, დვთივ ამადლებულმან, დვთივ-დამყარებულმან, დვთივ გვირგვინოსანმან, ორისავე ტახტისა მპყრობელმან, ღიხთ იმერისა, ღიხთ ამერისა, ჩვენ შეფეთ შეფემან ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მ ა ნ, აფხაზთა, სვანთა, კახთა, სომეხთა, ქართველთა, ჯიქთა და ალაღთა (sic), შაჰნ-შაჰე და შარვან-შაჰე. ნებიითა დვთისათა მოვიდენ ჩვენს წინაშე ერთგულებაზედ თავდადებულნი და ჩვენს მსახურებაზედ ბ ა ქ რ ა ძ ე ნ ი ვ ა ხ ტ ა ნ გ და დ ა ვ ი თ, მათნი შვილნი და მომავალნი უოველნი, და გვეაჯიხით და გიბოძეთ ესე ს ა ს ი ს ს ლ ო ს ი გ ე ღ ი: ძველათც საშატიო სიგელი გქონებოდათ, მაგრამ ჟამსა ამლილობისაგან წაკნდომოდათ. აწ შეგიწყალეთ და ესე სიგელი გიბოძეთ: ნუმცა ნუგინ იკადრებს უბრალო კაცის სახლის დაურჯას. ვინცა ეშმაკის მანქანებისაგან შენი გვარის კაცი მოჰკლას, სრული სისხლი ცხრასი ათასი კირმანეული თეთრი დაგიურჯოს, მას გარდა სამოცი ათასი თეთრი სანახშოთ დაგიურჯოს. ვინც წაგიღოს რამე, ნახევარი სისხლი დაგიურჯოს. ვინც ცოლი მოგი...ას ნახევარი სისხლი დაგიურჯოს. ვინც მართალს გრძნეულება გითხრას, ნახევარი სისხლი დაგიურჯოს. ვინც შენი გვარის ქალი დააგდოს, ნახევარი სისხლი დაგიურჯოს. ვინც უომრად შვილი გიცეს, მესამედა სისხლი დაგიურჯოს. ვინც ღარბაზს შეგაბეზროს, მეოთხედი სისხლი დაგიურჯოს. ვინც უმა ანუ სეფე-ქალი გიცეს, ოცდა ოთხი ათასი თეთრი დაგიურჯოს; ვინც სასაფლავო გაკიტებს, ას ორმოცი ათასი თეთრი დაგიურჯოს; ვინც ცეცხლი შემოგიღვას, ას ოთხმოცი ათასი თეთრი დაგიურჯოს; ვინც ჯოჯი გაკიტებს, ათი ათასი თეთრი დაგიურჯოს; ვინც მეჯი-ნიბე ანუ მწუქისი გიცეს, ოთხი ათასი თეთრი დაგიურჯოს; ვინც გერში სისხლი გაღინოს, ოცდა ოთხი ათასი თეთრი დაგიურჯოს. ხოლო სხვა რა გინდა რა თუ უშატიოება დაგემართოთ, ეს ჩვენგან მოტეხული სიგელი დაიდგით და ამასზედ დაგეურჯებოდესთ. აფხაზე-

თის კათოლიკოსო, ქუთაისის ქუთაიელი და წინამძღვარნო, მოძღვარნო, ოდიშის ჭეოინდელო, ბედიელო, მოქველო, ცაგერელო, ქართლის კათოლიკოსო, სმცხის მწვეერელო, დიაკონო, თქვენცა დაუმტკიცეთ. ჩვენო საყადნო, დადიანო და გურიელო, სმცხის სათბავო, კარისა ჩვენისა ვეზირნო, მსახურა-უხუცესო, ამირეჯიბო, ერისთავთა ერისთავო, ამილახორო, ამირათ ამირათ, მდივანო და სახლო უხუცესო, თქვენც დაუმტკიცეთ. სხვანო კარისა ჩვენისა მოხელენო, მეჯინიბეთ უხუცესო, მოლარეთ უხუცესო, ბოქაულთა უხუცესნო, მეღვინეთ უხუცესო, გამგეთა უხუცესო, ბაზიერთა უხუცესო, თქვენცა დაუმტკიცეთ. სხვანო კარისა ჩვენისა მოხელენო, მოლარე-შერიქიფენო, მეჯინიბენო, მეღვინენო და მზარეულნო, ბაზიერნო, შემწერეგო, შემსჭოვარე(?) და მეჩანგეო, მენაღარე და მედაბდაბეო, სხვანო ხარკისა და ღალის მკრეფეულნო, ძროხისა და საკლავისა მკრეფეულნო, ჰურის და ღვინის მკრეფეულნო; გოჭის და ქათმის მკრეფეულნო, თქვენც დაუმტკიცეთ, მცველნო და მამასახლისნო, კელის უფაულნო, დიდნო და მცირენო, თქვენც დაუმტკიცეთ. ქორონიკონს რ 3 თ. ივნისის 4.

15. განჩინება მეფის სვიმონ პირველისა მეკობრეთ მძებნელის განწესების და მეკობრეთა შესახებ, 36 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ზოგჯერ წერტილების შემდეგ პირდაპირი ხაზია ჩამოსმული: |. ასეთი ხაზი უმეტეს შემთხვევაში იქ იხმარება, სადაც ახალი სტრიქონი არის აზრით საჭირო. ეს მეფის განჩინება ძრიელ საყურადღებო წყაროა ქართლის სამართლისა.

1590. დ ვ ი ნ თ ბ ი ს თ ვ ი ს 18.. [ჩუენ] მეუეთ მეუემანს ს უ ი მ ე ო ნ ¹⁾ უხუდაესთა მოგახსენებთ და უქუედაესთა გიბძანებთ, ერთობილნო დ ი დ ო მ ს ა ზ ე დათნო, მტკუარ გამოღმართნო ვიდრე კ ე ვ ა მ დ ე,

¹⁾ ალექსი ბერს ეს ფრაზა ასე შეუცვლია: ვინც შენს მეუღლესთან მრუშობით შესტოეს.

²⁾ აქამდის მქრალი წითელის მელნით არის ნაწერი.

ებისკომპონო, თავადნო, ახსნაურნო და გლეხნო, დიდნო და მცირე-
 ნო, ვინგინდავინ ბძანების ჩუენისა მორჩილნი იუენეთი მერმე თქუ-
 ენდა შეკობრას მძებნელად ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი გ ო შ ო ვ ა რ და
 ლ ა რ ა ს ძ ე უ ა რ ა ი გ თ გამოგუიგზავნია, ასრე რომე ესე ჩუენგან
 ნაბძანები და დანაწესები უფელივე ასრე ათავონ და სხვა, რაც ჩუენი
 ნაბძანები არ იყოს, მის მეტი ძალი და უსამართლო არავის
 უეონ, თავრემ ჩუენად შეცოდებად მოვჭკითხავთ. იცოდენ აგრევე,
 რაც კაცი ჩუენს ნაბძანებზედ უარს ეტუეის მოკობრეთი (სიც) მძებ-
 ნელსა და ანუ დაუმადავს რასმე, მასცა ჩუენად შეცოდებად
 მოვჭკითხავთ. ვისცა სამრუშო საქმე ჰქონდეს, თავთავის ებისკო-
 პოთან მივიდენ და მათ კარდაუწუეიტონ. ვისცა სისისხარი
 საქმე ჰქონდეს, ჩუენს კარზედ მოვიდეს და რარიგაღცა კარისა
 ჩუენისა სამართალი იყოს, ისრე კარდასწუეიტონ. ვისცა ჩუენის ორ-
 დუსა ¹⁾ რამ მოეპაროს, ის ქურდი ჩუენს კარზედ მოიუხანონ.
 ვისცა გარის ციხის ადებსა წინათ რამ მოეპაროს, ის სამეუელად
 აზღვევინონ: ერთი პატრონსა, ერთი და ნახევარი ჩუენ და ნახევარი
 მეკობრეთ მძებნელსა. ვისცა სხუის(სიც) უმტეროს თემისა რამ მოეპაროს,
 ის ხუთეულად აზღვევინონ: ორი პატრონსა, ორი ჩუენ და კრთი
 მეკობრეთ მძებნელსა. ვისცა ჩუენის საბატონოსა რამ მოეპაროს, ის
 შვიდეულად აზღვევინონ: ორი პატრონსა, ოთხი ჩუენ და ერთი მე-
 კობრეთ მძებნელსა. ვინც კბილი ჩაგდებინოს, იმას უკეთეს სამასი
 შუერი, საშუალს ორასი და უქუედაეს ასი შუერი აზღვევინონ. ვინც
 ვის თავი გაუტეხოს, უკეთეს ასი შუერი, საშუალს სამოცი და უქუ-
 ედაეს ორმოცი შუერი აზღვევინონ. ეს უფელივე ამრიგად ისაქმონ
 და სადაცა რამ აიღონ, ხუსხად უნდა ქნან და იმ ხუსხით კარისა ჩუ-
 ენისა მოსაქმეთ ანგარიში უნდა მოსცენ. ქვსა: ს ო ზ : დუინობისთვეს:
 ი ზ : ს ვ ი მ ო ნ (ხართულათ).^[1]

მეორე გვერდზე მუსულმანური წარწერა არის მუსულმანურივე
 ბეჭედით.

¹⁾ ორდუსა ნახმარი უნდა იყოს ურდოსა მაგიერ, რომელიც ნიშ-
 ნავს ლაშქარის ბანაკსა.

²⁾ წარწერა ბეჭედისა მუსულმანურია. ბეჭედი სიგელს გვერ-
 დზედა უზის.

16. ბძანება მეფე გიორგისა, 15,5×15,5 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-რება ორ-ორი წგრტილი.

1602. ქრისტეშობისთვის 8. ქ. რაც ჯიმშეკრის დედას თუხარს ბატონის მამის ჩუენის ნაბოძებს წიგნში მამული უწერია მისის სამართლიანის სამძღურითა და საქმითა, სადამდის თუ-ხარ ცოცხალ იუოს, მისი კერძი მამულიცა და თუხარცა ჯავახი-შვილის ივანეშვილის ქახოსროსთხს მიგუიბარება და მის სიტოცხლეში ნურას და(ა)კლებს და კარგა შეინახოს, და, რა თუხარ აღარ იუოს და მოკუდეს, მასუკან რაც ბატონის მამის ჩუ-ენისაგან თუხარისთუის ნაბოძები იუოს და წიგნში ეწეროს, სამკუიდ-რად ქახოსროსთუის გუიბოძება და ნურა კაცი ნუ ეცილებით, და რაც ჯიმშეკრის ნაცლარს ულუმპიას ბატონის მამის ჩუენის ნაწყალობეგს წიგნში ეწეროს, იმას ქახოსროგ ნურას ეცილების, და რაც წიგნში არ ეწეროს, მის მეტს ულუმპიას ქა-ხოსროს ნურას ეცილების, ქქსა: სუ: ქრისტიშობისთუეს: ზ: გი-ორგი (ხართული).

17. ნასყიდობის წიგნი ჯავახიშვილთა, 37×15,5 სანტ., დაწე-რილია ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-რება ორ-ორი წგრტილი. შესავალი და წყველა განგებ გამოუ-შვით.

1606. ....ესე უკუნისამდე უამად გასათაგებელი და უოვლითა საქმითა მიზეზ შემოუღებელი უთუო და უთუშტაო ნასყიდობისა პირი, წიგნი და ნიშანი მოკახსენეთ ჩუენ ჯავახიშვილმან ბეჟან თქუენ პატრანსა ქეიხოსროს და თქუენთა შვილთა ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მოგუიდე თხლიური მიწა ქუეშეთ თელ-თამდი და ზედათ ხატის მიწამდი, ამისთუის მოგეცით მასუამსა, როდეს ჩუენსა და თქუენ შუა საქმე იუო და თასითა და საქონლითა ვერ ავივიდოდით და შემოგუხვეწენით და მისთვის მოგეცით შემო-ცილებლად და ამას ვერა გუარი კაცი, არა ჩუენ და არცა სხუა, არა

დიდი და არცა მტირე [არ გეცილებოდეს]. ვინც ესე შეგიცვალოს, ანუ შეგიშალოს, რისხავსმცა მამა, ძე და სული წმიდა და ამა ზემო წერილთ მადლი.... არიან ამისი მოწამენი და შუა დამხდომნი კაცნი კოკოზ აშვილი ქრისტესია და მდღელი ათანასე, და მე ჯუარის ქრისტესის დეკანოზსა იოანეს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე მეუთბასა ჰატრონისა გიორგისასა, ქჷს: სჷდ: ინდიკტიონსა ზწ. ზ (ამასოს მაგიერ დედანში სწერია ხუცური ვ) +

18. ნასყიდობის წიგნი ჯავახიშვილებისა, 42,5 × 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. ვრცელი შესავალი და წყველა განგებ გამოუშვით. თავში ნასყიდობის წიგნს სხვა ხელით წარწერა აქვს: „ქ. ზისიაურის ხოღაბუნის ნასყიდობა“.

1607. დეკემბრის 1. ქ..... ესე. ნასყიდობის წიგნი ჰირი და თეტი მოგახსენეთ ჩუენ თე თე ი ა შ ვ ი ლ მ ა ნ ა ბ უ ლ ვ ა რ დ ი და შვილთა ჩემთა ზურაბ, ბერუამან და იოთამა თქუენ ჯავახის შვილთა, ჰატრონსა ქეიხოსროს და შვილთა თქუენტასარე და ამა ჰირსა ზედა, რომე მოგუიდე ზესის ბოღ(ო)ს ჩემი ხოღაბუნი მიწა ზედათ ტეემლამდი, ქეეშეთა კეემეღამდი, იქით ხოღაბუნამდი და აქათ კეეამდი. ავიდეთ ჩუენ თქუენგან თასი სრული და უკლები, რომლითა ჩუენი გული შესჯერდებოდა. მოგცეს და გიბედნიეროს ღონ სიგაკეს შინა ჟამთასა ამას. ვერაგინ შემოგეცელოს.... არიან ამისნი მოწამენი ჯავახიშვილი შანშე, კორდიგლი ჯაშვილი დავითაი და ვალიშვილი მამუკაი, და მე ჯუარის-ქრისტესის დეკანოზსა იოანეს დამიწერია და მოწამეტა ვარ, ქჷს: სჷე: თუეს დეკემბერსა ერთას. + + + +

19. სიგელი ჯავახიშვილებისა შიცემული მეფის ლუარსაბ მეორის მიერ, 35,7 × 15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგან სამ-სამი, ზოგან ორ-ორი წერტილი თითითოეულის სიტყვის შემდეგ. თავი აკლია.

1608. ენკენის თვის 7.... ლუარსაბ ესე წყაღობის წიგნი და ნიშნი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა

და თავდადებით ნამსახურსა უმასა, ჯაგახი შვილსა, ჰატრონსა იესეს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისთა უფველთავე მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და მამულის წყალობას გუიჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენი მკვიდრი მამული უარაჯს, რისაც მქონებელი იყო, სიონთ; რისაც მქონებელი იყო, ხანდაკს, რისაც მქონებელი იყო, ქუენადრის, რისაც მქონებელი იყო. კიდევ ამას კარდაის შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ შენის განაყოფის გამრეკლის კერძი მამული უარაჯს, რისაც მქონებელი იყო, სიონთ, რისაც მქონებელი იყო; ქუენადრის, რისაც მქონებელი იყო, და კიდევ საბარათიანოში წოდოეთს შენი და შენის განაყოფის ფეზიას კერძი, რისაც მქონებელი უოფილ იყო. ესები სრულად შენტვის გუიბოძება მკვიდრად და სამამულედ, შენი და ოკერი, მათის სამართლიანის სამძღვრითა, მთითა, ბარითა, წყაღითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, საგნავითა, სათიბრითა, უფლის მათის საშქმითა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრთი ჩუენსა ერდგულად სამსახურშიგა. აწე გიბრძანებთ კარისა ჩუენისა ვეჭილ-ვეზირნო, მდივანნო და სხვანო მოსაქმენო, ვინგინდავინ იუვნეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, მეჩმე თქვენც ასრე გაუთავეთ, რა რიგადაც ამ ჩუენგან ნაწყალობეს თარვანაში ეწეროს, ნურცა რას თქვენ შეცდილებით. დაწერა ნიშანი და ბრძანება ესე ქვს: ს ჟ ვ: ენკენისთვის: ზ: კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა რევი შვილის ქუმსისითა. [1]. დუ არსა ბ (ხელჩართულათ).

20. სითარხნის წიგნი, 26 X 18 სანტ., დაწერილია ეტრატზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1614. დ ვ ი ნ ბ ი ს თ ვ ი ს 25. ქ: ღთისა და უფველთა მის წმიდათა შუამდგომელობითა ესე უკუენისმდე ჟამთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი, პირი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩუენ ჯაგახი შვილმან, ჰატრონისა იოთამის ძემან, ბატონმა იესე

1) წარწერა მუსულმანურია.

და მომავალთა ჩუენთა შენ ელიასა და ენუქის შვილსა მღერ-
 ელსა ათანასეს და ძმათა შენთა მოსეს, ბერუასა, გიორგი-
 გის და ესაიას, ჰაზიასა და შერმაზანს, სხლისა შენის
 მომავალთა უოველთავე, ასრე რომე წყალობის წიგნს გუიჯენით,
 ჩუენ ვისმინეთ და აჟა და მოკსენება თქუენი და მოკითხული ვქენით
 და მამოა და ჰაზათაგან სითარხნის წიგნი და ნიშანი გქონდა
 და აწე ჩუენცა დაგვიწერეთ სითარხნის წიგნი და ნიშანი და
 გათარხნეთ და განკათავისუფლენით უოვლის ფერითა. არა გე-
 თხოვებოდეს რა და არადა რა გაქნევინოთ, არა მუშაობა და
 ზიდვა და არა ლეწვა, არა ულაუი, არა ბეგარა, არა კულუნი,
 არა გამოსადები, არა გთხოვოთ რა და არც რა გაქნევინოთ რა. ბა-
 ტონისა დაშქრობა და საური უნდა, არა დაგუაკლო, და სხუა თქუენი
 გამოსადები უოველთა წელიწადსა შინა უნდა მოგუართუემდეთ, ოთხსა
 კოდსა ჰურსა და ოთხსა კოკასა ღვინოსა და ორის წლისა საკორტე-
 სსა ძროხასა და ორის დღისა გუთანსა გუიკნევიდით. სხვა ამას ზემოთ
 რადა ამოგუიკუეთია, არა გეთხოვებოდეს რა, და რა ჩუენი გეწეროს
 ამა სიგელსა შიგან, ამას ნუ დაგუაკლებთ ჰურსა, ღვინოსა და სა-
 კორტესა სამსაზნებოდ და ორსა დღესა გუთნისა გუნასა. მოგცეს
 და გიბედნიეროს ღთნ დღეს წადმა სიგრძესა შინა ჟამთასა. ამისად
 გათავებისად თავად ღმერთი მოგვიცემია, მერმე კრკონისა ღთის
 მშობელი. დაიწერა ბასნება და ქმსა: ტ^ბ: თვესა ღვინობისთვესა:
 გ^ე: კელითა ჟუარის ქრისტესის დეკანოზის იოვანესითა. + 11

21. შერიგების წიგნი, 25×14,7 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე
 რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარებიან ორ-ორი
 წერტილი. თავში ცოტა აკლია.

1620, მკათათვის 15... გადაწვეტილობის წიგნი და
 ნიშანი მოგახსენეთ ჩუენ მოურავმან ჰატრონმან გიორგი და ჩუენ-
 თა შვილთა თქუენ ჯავახიშვილს ქაიხოსროს და თქუენთა
 შვილთა, ასრე რომე ჩუენსა და თქუენ შუა სასამღურაო და საღაპა-

1) ბეჭედზე ჯვარია გამოსახული.

რაკო საქმე იყო, ჩამოუდეს (sic) ჩუენ შუა საბატო კაცნი: ბ ა რ ა-
თ ა შ ვ ი ლ ი ჰატრონი ბ ა რ ა თ ა, ქუათაკეგის წინამძღარი (sic)
ჰატრონი ზ ა ქ ა რ ი ა, ხ ე რ ხ ე უ ლ ი ძ ე დივანბეგი ჰატრონი ბ ე-
უ ა ნ, ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი გიორგი, მეღუინეთ-უხუტესი ღ ა ზ ნ ე-
ლ ი ძ ე ღ ა ზ ნ ე ლ ი და კარის მდივანი ნ ა ს რ ი და ჩუენი საქმე
ასრე გადასწუიტეს, რომე ჩუენ შუა ძმობისა და მოყრობის მეტი
აღარა დარჩა რა სამუდმოდ და საბოლოოდ, ასრე შეწრიგდით და
შევიწუენით, ჩუენ შუა საყარუაშო საქმე აღარა დარჩა რა ქვსა: ტ ზ :
მკათათვეს ი ე: +

22. წყალობის სიგელი მეფის სვიმონ მეორისა, 25,5X17 სანტ.,
დაწერილია ქაღალდზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნე-
ბათ იხმარება სამ სამი წერტილი. სიგელი დაზიანებულია.

1626, მ ა რ ი ა მ ბ ი ს თ ვ ი ს 22. ქ: ნებითა და შეწვენითა
ღთისათა ჩუენ მეფემან, ჰატრონმა ს უ ი მ ე თ ნ, ესე წყა-
ლობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენს
ერდგულსა და თავდადებით სამსახურს უმას, ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს ჰ ა ტ ა-
ს ა მ ა ს კ ა მ ს, როდისც მოგუიდეგით კარსა და წოდარეთისა
თქუენის სამგუიდროს გუაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი,
გიბოძეთ წოდარეთს შენი სამგუიდრო უმები და შენის ბიძაშვილის
შ ა ნ შ ე ს კერძი მართლის სამართლიანის სამძღვრითა და საქმით,
მთითა და ბარით, წყაღით და წისქულით, ვეღითა, ვენახით და
ჭურ-მარნით და შესავლით და გამოსავლით. გქონდეს და გიბეღნიე-
როს ღ ი მ ა ნ ჩუენს ერდგულად სამსახურს შიგან. გიბრძანებთ, კარის
ჩუენის გაქილ-გაზირნო და სხუანო მოსაქმენო, რა რიგადაც ამა
ჩუენს ნაწყალობევს ფარავანშიგა ეწეროს, თქუენც ასრე გაუთავეთ,
თუინიერ თანდგმის და შეწვენისგნ (sic) კიდე. დაიწერა ნიშანი და ბრძანე-
ბა კელით კარის ჩუენის მუშრების ჰატასათ. ქვს: ტ დ: მარია-
მობისთუეს: კ ბ: სვიმონ (ჩართულა)... ამავე სიგელის მეორე
გვერდზე მოყვანილია ბძანება როსტომ მეფისა (1634—1658):

ქ: მესტუმრეო, ჩუენ მაგიერად დარბას ბოქაულო-უხუტეს ჰატ-
რონს ე ღ ი შ ე რ ს ასრე მოახსენეთ: მერმე ამას ნუ იქო, ამ ჩუენის

ფარეშთ-უხუცესის ჰატას უმაკობაშვილი და ან სხვა გლეხი
ესახლეს ვისმე, სამართლიანის საქმით არ უყაროთ და არა მოახაროთ.
ზენართ ნურავინ დაუჭირავს და ნურც უარს იტყვიან. რ. ო. ს. ტ. ო. მ.

23. წყალობის სიგელი როსტომ მეფისა, 45×19 სანტ., დაწე-
რილია ქალაქლზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-
რება სამ-სამი წერტილი ყოველის სიტყვის შემდეგ.

1633. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმთისათა ჩუენ კელმწიფემა,
მეფემან, ჰატრანმან რ. ო. ს. ტ. ო. მ., ესე უკუნისმდი ჟამთა გასა-
თავებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ, გიბოძეთ თქუენ
ჩუენსა ერდგულსა და თავდა(დ)ებით მრავალ-ფერად ნამსახურთა
ემათა, ფარეშთ-უხუცეს ჯავახიშვილს ჰატასსა, ძმისა შენსა
ქაიხოსროს და შვილსა შენსა ზურაბს, მომავალთა ეოგელთავე
სახლისა თქუენისათა, მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეკით კარსა და ახალ-
დაბის მოურაობას დაგუიჯუნით, ჩუენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება
თქუენი, შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ ახალდაბის მოურაობა ეოგლის
მისის სამართლიანის საქ(მ)ითა, რარიჯადცა ამას წინათ სხუათ მოურავს
ჭქონებოდეს, იმ რიგათ თქუენთვის გუიბოძებია. რომელიც მოურავის
სარგო ეოფილიუოს, შენ აიღებდი და სხუარიგათ ჩუენ გუმსახურეთ.
გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა
შიგან, სამკვიდროდ და საბოლოოდ გუიბოძებია, ეოგლის კაცისაგან
უტილეობდა. აწე გიბრძანებთ კარისა ჩუენისა ვაქილ-ვეზირნო, სხუა-
ნო მასაქმენო, სურამის ციხის აათ, მოურაო, თქუენცა ასრე გაუ-
თავეთ, რა რიგათცა ამა ჩუენსა ნაწუალობეუსა ფარავანაშია ეწეროს
და ნუ შეცლებით, თანა დგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა
წიგნი და ბრძანება ესე ქვსა: ტ. კ. ა. □ (ბეძელზე აწერია: ყენის
ფათა მტურერი როსტომ მეფე ვამტკიცებ).

მეორე გვერდზე ვრცელი მუსულმანური წარწერა არის. მუსულ-
მანურისავე ბეძელთ.

24. სიგელი როსტომ მეფისა, 51×20,5 სანტ., დაწერილია ქა-
ლაქლზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1636. ქ- ნებითა და შეწევნითა ჭთისათა ჩუენ, მეფეთა მეფეთა, ჰატრონმან რთომ, და თანა მეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან მარიაჲ, ესე უკუნი-სამდე უამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისებრივთა დადებით მრავალ-ფერად ნამსახურთა უამთა, ჯავახიშუილის კარისა ჩუენისა ბოქალთ-უხუტეს რთონს, (ძამას¹) თქუენს გიორგიოს¹), შვილითა თქუენთა ქაიხოსროს და სხლისა მომავლთა თქუენისათა უფელთავე მას უამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და თქუენის სსახლის ხოვლის თარხნობას გუიჯენით, ჩუენცა მოკითხული ვქენით და ნახევარი ხოვლე და აბანო თქუენი ნსყიდი იყო და კიდევ ჩუენგან ასრე გათარხნებული იყო, რომე ჩუენი სათხოვარი და გამოსაღები აბანოსა და ნახევარს ხოვლეს არა ეთხოებოდა რა და ვითაც რომე სსახლე იყო, ნახევარს ხოვლის თარხნობასც გუიჯენით და ასრე გითარხნეთ ერთობით ხოვლე და სოფელი აბანო, რომე არაფერისთანა სჩუენო სათხოვარი და გამოსაღები არა ეთხოებოდა რა, არა სხადახე, არა კოდის ჰური, არა ნახირის თავი, არა ჰირის ააფი, არა საური და სხუა წურიძალი სათხოვარი და გამოსაღები, არასფერისთანა არა ეთხოებოდა რა, ერთის ლაშქრობისა და ნადირობისგან კიდევ. გქონდეს და გიბედნიეროს ჭთნ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეჰატრონეთაგან. აწე გიბძნებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-გეზირნო, მდივანო და სხუანო მოსაქმენო, ვინცა ვინ იუუნეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურას მოუძლით და შეცილებით, თუინიერ შეწევნისა და თანა დგომისგან კიდევ. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს: ტკდ- კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანიშუილის ბირთა უეღისითა. რთომ. მარიაჲ (ჩართულეები). აშიაზე სხვა ხელით: წელს გამოიღოს, მეორის წელიწადს ასე დაგვიმტკიცებია. (აქ ხელის მოწერა, ან ბეჭედი განგებ ამოგლეჯილია). მეორე გვერდზე სპარსული წარწერაა, სპარსულისავე ბეჭედით).

¹) ეს სიტყვა მერმეთ გადაკეთებულია დედანში და მიტომ საეჭვოა.

25. სითარხნის წიგნი როსტომ მეფისა, 31X19 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1637. ქ. ნებიოთა და შეწევნითა ღუთისათა ჩუენ მეფეთ მეფე-
მან პატრონმან როსტომ, და თანა მეცხედრემან ჩუენმან დედო-
ფალთა დედოფალმან პატრონმან მარია, ესე საბოლოოდ გასათავუ-
ბელი წიგნი და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენ წმინდის
გიორგის დეკანოზს ათანელსა, შვილსა შენსა და ვითს, ელი-
აზარს, გედეოანს და ივანეს ასე და ამა პირსა ზედა, რომე
მოგუიდეგით კარსა და სითარხნის წყალობას გუიადგენით. ვისმინეთ აჟა
და მოხსენება თქუენი, მოკითხულ ვქენით და ძუელი მეფეთაგან წყა-
ლობა სიგელიც გინახეთ, და ვინც დეკანოზი უოფილა, მუდამდ თარ-
ხანი და აზატნი უოფილან. აწე ჩუენად სადღეგრძელოდ და მეფობი-
სა ჩუენისა წარსამართებლად ჩუენც გათარხნეთ და განგათავისუფლეთ
ასრე და ამა წესითა, რომელ რა რიგადაც ძუელს სიგელში თარ-
მეტს საუფლოს დღეს უამის წირვა გედვას, ის წირვა არ მოგეშა-
ლოს და მეფეს პატონს გიორგის მოიხსენებდეთ, და ჩუენ და-
გუმწყალობებდეთ, ასრე გათარხნეთ, რომე არაფერი საჩვენო სათხო-
ვარი და გამოსაღები არა გეთხოვებდეს რა, არა მალი, არა დალა,
არა კულუხი, არა სეფეობა, არა სატარულო, არა ულუფა, არა საბა-
ლახე, არა სამეჯინიბო, (ა)რა პირისთავი და სამკალი, არა საღეწავი
და საუეელიერო, ერთის ლაშქრობისაგან მეტი. იუენით საუდრის
შვილნი და დეკანოზნი, გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან და
აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მე-
ფეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბრძანებთ კარისა ჩუენისა ვექილ
ვეზირნო, მდივანო და სხუანო მოსაქმენო, დიდმისა მოურავნო და
მოკლენო, ვინცა ვინ იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურას
მოუშლით და შეეცდილებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქქს:
ტკქ: კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა თუმანისვილის
ბირთუელიისია. როსტომ (ხელჩართულათ).

26. სიგელი სისხლის ზღვევისა მიქელაძისადმი, დაწერილი ყოფილა სქელ ტყავზედ, სიგძით ხუთ ნახევარ ტკაველზე, განით ერთ ციდაზე. ჩვენ დედანი არა გვაქვს ხელში, არამედ პირი, ზოგჯერ ნამდვილის მიმგავსებულათ გადმოღებული, ზოგჯერ გადმოწერილი 1893 წელს. სიგელი დაწერილია მეთოთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით და ეკუთვნის 1326 წელს. მასში იხსენიება მიქაელ მეფე, რომელიც ჩვენის აზრით არის მეფის დავით-ნარინის ძე. ეს მიქაელ გარდა ქართლის ცხოვრებისა (I, 427—448) იხსენიება კიდევ სინას მთის ქართველთა მონასტრის ალაპებში, ხოლო სიგელში მისი სახელი პირველად გვხვდება. ბოლოს ხელჩართული ხელის მოწერა ჰქონია ხუთ სიტყვათ, რომელიც ჩვენს ასლში ყარანდაშით არის დედნის მიმგავსებულათ გადმოღებული, მაგრამ არ განირჩევა. კათალიკოსის სახელი, რომელსაც სიგელი დაუწერია, მოხსენებული არ არის, ხოლო უნდა იგულისხმებოდეს ან აბრაამ ან ეფთიმოს. სიგელი იხსენიებს აგრეთვე იმ დროის წარჩინებულთ პირთ კახაბერიძეს და მხეცისძეს. პირი გადმოღებულია ილია ნაკაშიძის მიერ.

1326. ქ. სახელითა დმრთისათა, მამისა, ძისათა, სულისა წმიდისათა შავთ (sic), შარვაშთა, კახთა, აფხაზთა, სომეხთ, კახთა, ქართველთა უოვლისა მშურთბელმან მიქაელ მეფისა. ამშიდა მოკდა ეს საქმე: ჭარედიძესა აზნაური მიქაელაძე შეაკუდა მანგასარ. გოგოტაშვილსა გიორგის და დავითს მანგადა დიდი საქმე მოუყადა. შემოყიდეს დარბაისელნი კახაბერიძე, მკეციძე, სხვანი დარბაისელნი, დასხნეს მოყრავნა, ქათალიკოზნი, სხვანი დარბაისელნი, ქნეს სიგლისა მოკაიხელი. თათართაგან წადებული ქონდა. მოვიდა მისი მახსოვარი კაცი და დაიფიცა ინფორმედა: ეწერათ სიგელსა მიქაელაძისა სასისხლო თხზომტი ათასი ძველი კირმანული თეთრი, ექვსი ათასი სინახშირე, ორი ათასი სინო(?), მექვსე (sic) სისხლი, საკოჭო დადი ექვსი ათასი. ცოლი თუ ვინმე გაუბატოს, ნახევარი კარდაუხადოს: ქალი თუ ვინმე დაუგდოს, სრული სისხლი კარდაუხადოს. კარდაუკადა სასისხლო გოგოტაშვილსა მიქაელაძესა მანგასარს. მისცა რვა ტა-

ნი აბჯარი მისიას მოწყობილობისა, მისცა შვიდი გლეხი მას, ცხენი და კარი უთვალავი. გარდაუწყვიდა სსსსსლფ გ რ გ ი ტ ა შ ვ ი ლ - მ ა ნ მ ი ქ ე ლ ა ძ ე ს მ ა ნ გ ა ს ა რ ს სსსსსლფ სიგელი ოთხმოცი ათასი ძეგლი თეთრი გირმანუელი, ექვსი ათასი სსსსშირე, ორი ათასი საიგო(sic), დადი ექვსი ათასი, შექვსე სისხლის ვომი(?). დაიწერა ქრონიკონსა აოთხმეტსა. დამიწერია ქათალიკოზსა, მოწამეტა გარ ამ განჩენდის (sic). ხელჩართული ხელის მოწერა.

27. სიგელი დავით მეფისა, 51×18 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატზედ მეთოთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში, პალეოგრაფიულათ გადმოღებული გასანთლულ ქალაღზე ილია და ერმილე ნაკაშიძეების მიერ. მათ ეს სიგელი ეპოვათ იმერეთში, შორაპნის მაზრაში. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ხელის მიხედვით სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს მეთოთხმეტე საუკუნეს, ამიტომ აქ მოხსენიებული დავით მეფე უნდა იყოს ან დავით მეექვსე († 1310), ან დავით მეშვიდე (1346—1360). ჩვენის აზრით ეს სიგელი უფრო დავით მეშვიდეს უნდა ეკუთვნოდეს, ვიდრე დავით მეექვსეს. დავით მეშვიდე გელათშია დამარხული. მეფის ხელის მოწერა უკანასკნელი სიტყვის გარდა კარგათ არის დაცული, ზოგ ადგილს ეტრატი ამოფლეთილია, ზოგ ადგილს ნაწერი გადასულია, ერთი სტრიქონი შუაში აკლია.

1346—1360. სსსსსლფსა დმრთისსა, მეოცებისა წმიდისა დმრთის მშობელისა, ხსენდისა დმრთის მშობელისა და უოველთა ზეცისა ძლთა მთავარანგელოზთა და უოველთა წმიდათა დმრთისათა მე მეფეთა მეყემან და ვ ი თ უოველისა აღმოსავლეთისა [და დასავლეთისა] კელშითუედ მხერობელისა, რანთა, კასთა, აბხაზთა, ქარაოველთა, სომეხთა, შანშთა და შარვაშთა მეფემან და ვ ი თ დაუმტვიტეთ სიგელი და ბძანებთა ესე გ ე ლ ა ძ ე ს ა გ რ ი გ ო ლ ა ს და შენსა შვილსა გ ი ო რ გ ი ს ა და შენთა შვილთა უოველთავე ოთხმოცი ათასი გირმანუელი მას ჟამსა, ოდეს] და ვ ლ ა ძ ე (?) ქ ა ვ

ს ა რ ი (ქთრი) [შენმა] ქემან მოკლა, გარდაიკადა სისხლი და და-
დვა თორმეტი გლეხი, მისცა აბჯარი სიმრავლე, ცხენი სიმრავლე,
ნაქსოვი და ხვასტაგი სიმრავლე, რითაც ვერ ამოუვიდა, ამატივს სა-
უდარსა და მეფეს და დარბაისელებსა საუდრისა შვილთა, მას ჟამს,
ოდეს...¹⁾ კანდელაკი იყო გელათის მოძღვართა მოძღვარი ს ა ბ ა და
საუდრისა შვილნი ერთობილნი მოწმენი. შემდეგ ხელჩართულათ: მე-
ფეთა მეფემან დავით დაუშტეციე სიგელი და ბქანებაი ესე].

28. სასისხლო სიგელი თოფურიძეთა, დაწერილია ეტრატზედ,
რომელიც შესდგება ორი ერთმანეთზე მიკერებული ნაჭერისაგან.
სიგრძე ორთავე ნაჭერისა არის ორი არშინი და ორი გოჯი.
განი აქვს $5\frac{1}{2}$ გოჯი. სიგელი ნაწერია მრგვალი მეთულობეტე
საუკუნის მხედრულის ხელით, რომლის ასოთა შორის „ჩ“-ს
ჯერ კიდევ ხუტურის ხასიათი აქვს. პირველი ათი სტრიქონი
სიგელისა ძლიერ გადასულია და მათში მხოლოდ რამოდენიმე
სიტყვა განირჩევა. ნიშნებათ არევით იხმირება სამ-სამი, ორ-
ორი და თითო წერტილი. თარიღში აშკარა შეცთომაა, მაგრამ
სიგელი ალექსანდრე მეფეს ეკუთვნის, მცხეთის მაშენებელს,
რომლის დროსაც სცხოვრობდენ ზოგიერთი სიგელში მოხსენე-
ბულნი პირნი. ეს სიგელი პირველათ დაიბეჭდა ჩვენ მიერ გან-
მარტებით გაზ. „ივერია“-ში 1891 წ. № 213. ვრცელს გან-
მარტებას აქ აღარ ვიმეორებთ.

1413 — 1444. ... ძისა და... სოფლომონიან დავითიან ბაკრატო-
ვან მეფისა ალექსანდრეს ... შარვანშა... მრავალთა... ღიხთ ამერ-
თა და ღიხთ იმერთა... ერთავენ ოქროს ტახტზედ მჯდომარისა და
დმრთივ გვირგვინოსანისა და ყოვლისა ხმელეთისა მპყრობელობითა
შქანებელისა, მეფისა ალექსანდრეს წინაშე მოვიდეს ჩუენთა დრო-
ულთა კართა ზედა ერთგულნი და დიდად ერთგულად ნამსახურნი
თოფურიძენი, კაცი-ბერი, შერგელი, გიორგი, იოვანეს მას ჟამს,
ოდეს ერთი ჯორის ცაღისა ადნე ზანდუკი ოქრო და ვეცხლი ცხე-

¹⁾ აქ ჩვენს კოპიოში ნახევარი სტრიქონია დატოვებული.

ნის წყალმა წამართვა, და კაცბერი მომიჩინა, და ჩუენ არა ვიცა-
 დით, და კაცბერმა მომართვი იმა ერთგულობისათვის გვიავსეს და
 [ვიგულსმოდკინეთ, გამოიდეს სიკელი, და ძველათც წმიდა აზნაურის
 შვილნი უოფილენს(სიღ), ვქენით მოკითხული და ტახტისა აზნაური-
 სს შვილნი გამოვიდენ, ვისმინეთ აჲს თქვენნი, მოვიკითხეთ ძველი
 და ახალი თქვენისა გვარისა ვითარაობა და ერთობ წმიდა აზნაურის
 კაცნი გამოვიდნენ, სამონასტრო საურითა და მისი შემავალითა გლე-
 ხებითა, სამოსასხლითა, საჯვარითა გარეთ და შინითა, ბეგრის უმი-
 თა, სათიბითა, ტუითა, ველითა, საოეგზითა, უაფლის იფერთა წმი-
 და აზნაური კაცი გამოვიდა. მართლით განაბჭობი სისხლი გაუჩინეთ
 თოფურითკეთა: დიდსა და მცირესა სამსა სამოცდა ხუთი ათასი ძველ
 კირმანეული დაგუერგებოდეს სისხლი. არა ვინ კადრებულა, თუ ვი-
 სმენ ეშმაკისა მსქანებითა თოფურიძისა გუარისა კაცი მოკლას, ექ-
 სისი (სიღ) ასი ათასი ძველი კირმანეული დაგიურეს სანახშირო და
 ცხრა ასი ათასი [თეთრი] და მას გარეთ ათი შეხადილე გლეხი, თე-
 თრი ჯორი, ვეცხლის იარაღითა, მეჯინიბითა, თეთრი ქორი, თეთ-
 რი შეძებრი, მისითა ბაზიარითა დაგუერეს. ვინცა სახლად დაგეს-
 ხას, დაგწვას, ალაფი წაიდოს, ნახევარი სისხლი დაგუერეს. ვინც ცო-
 ლი გაგიუშატიოს, ნახევარი სისხლი დაგუერეს. ვინცა გვარისა ქალი
 დაგიგდოს, ანუ სახლის შვილი მოგიკლას, ნახევარი სისხლი დაგუე-
 რეს. ვინცა გრძნეულობა გითხრას, მართალია გამოხვიდე, ნახევარი
 სისხლი დაგუერეს. ვინცა ექსთა ასოთაგან ერთი დაგიშაოს, ექსი
 ათასი კირმანეული დაგუერეს, ოცი ათასი თეთრი უზდოს. ვინცა
 კბილი ამოგიგდოს, ნახევარი სისხლი დაგუერეს, ვინცა შესადილესა
 გიტეს ანუ შწეუმსა, ნახევარი სისხლი დაგუერეს. ვინცა ბაზიარსა
 ანუ მეთეფურსა გიტეს, ვითარცა შეგვანდეს, აგრე სამასი ათასი კირ-
 მანეული დაიურეს. სხვა ნაძრცვი, ნაკოდი, გზასა ნაძრცვი ამა სი-
 კელსა და იადგარსა დახედოს, მის მისითა წესითა დაგუერეს. ვინ-
 ცა უანას დაგესხას და გომოს, თუ დაიკოდოს, ნახევარი სისხლი
 დაგიურეს, თუ მოკდეს, სრული სისხლი დაგუერეს. ამისნი მოწა-
 მენი არიან: თავად ღმერთი და კაცთაგან ახმაღარი (სიღ) ივანე ათა-

ბაგა¹⁾, ერისთავთა ერისთავი, მანღატურთა უხუცესი, დადიანი, სვანთა ერისთავი, გურაელი ფარიჯანაანი, ელაშერ ელაშერი ჭილაძე, ამერჯობი ავჯაშერ, ციციშვილი დავით; სხვანი ჩვენი კარის ვაზირნი: შიომ ფალავანდიშვილი, ფარნაოზ ფალავანდიშვილი, ბაგრატ ბარათაშვილი, თაიშურაზ ლაშისძე, მამას მამა კუჭკიძე, ეელგობელი ჩხეტიძე, გიორგი ერისთავი, კახაბერა ლომინაძე, როსტომ ჩიფჩავაძე, ხაფილანდრო ღოღაბე, ლომისი მაქელაძე, ფანუელ ლაფიციხუძე, სუან მჭეტაძე, დემეტრე ბერიძე, ლომისი მახაძე, ჯოღერედი ჩლაჩაძე, მისაიო ჯარაღაი ქოროძე, მამდავლას ლიპარტიანი, ელბადურ გომიძე, ულაშარ ამუნასვირი, არღუნი შარვაშიძე, ალთუმიშარ ამხაბაძე, თუმედი ეუდუსაძე. აწე სხვანო კარის ჩუენის ვაზირნო და ხელის მქონებუნო: მუსტაფაეა, მენაღარეა უხუცესნო, მალარეა და ბახარეა უხუცესნო, თქვენცა დაუმტკიცეთ ბრძანება და სიგელი ესე. აწე ქრისტეს(SIC) მიერ გურთხევიო კურთხეულნო, ქართლის კათალიკოზნო და ეპისკოპოზნო, თქვენითა ჯვართა, თქვენითა რიფორმათა თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ; ლიხტიმერის(SIC) კათალიკოზნო და ეპისკოპოზნო, თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ ბრძანება და სიგელი, სვიმონ მაწეგარელო, მანუელ ქუთათელო, დავით ცხეთელო²⁾, ელია ჭკოინდელო, ბართლომე ცაიშელ[ო], რომანოზ მჭეველო, გრიგოლე ბედიელო, სბა სობელო, ევდემონ ცხეთელო, თეოდორე დრანდელო, თქვენითა ჯვართა თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ ბრძანება და სიგელი ესე. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჟამსა ალექსანდრე მეფობისას, ქორონიკონს ცხრა ას სამოცდა რვას, თვეს მისის ანგიდმეტის(SIC), კელითა მდივნის იოვაკიმიოთა ამინ.

29. სიგელი გიორგი მე-IX-სა. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში. თავი აკლია. მეფის სახელი არ იხსენიება, მა-

¹⁾ ივანე ათაბაგი ცხოვრობდა მეფე ალექსანდრეს დროს (1391—1444).

²⁾ დავით ცხეთელი უნდა იყოს დავით კათალიკოზი, რომელიც იხსენიება ალექსანდრე მეფის დროს.

გრამ ქარონიკონი და ინდიკტიონი უჩვენებენ გიორგი მეცხრის მეფობას, ესე იგი 1454 წელს.

1454. ...და სამართალი თქვენვე უკეთ გმართებთ, თუ არცა ჩვენგან თქვენთვის სამკვიდროთ ბოძებულსა მართებს, ასე ვინმეც იკადრა ამისი შლა და მოსარჩლა და, თუ ვინ გამოდგა და გიშარჩლას, მისი ზირისა და ზასიუხის გამტევი ჩვენ ვართ. გქონდეს თქვენ, დიდთ ერთგულსა და თავდადებით მრავალფერად სამსახურისა ჩვენისა მორჭუმისა და ამა უოფისათვის დღეს და დამე მეცილე-მომჭინესა, გორის მოურავსა, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს გ ა ბ რ ი ე ლ ს და შვილთა თქვენთა ზ ა ქ ა რ ი ა ს, კ ა ხ ა ს და ზ ა ზ ა ს, შვილთა და მამავლთა სხლისა თქვენისთა უოველთავე, ც ხ ი რ ე თ ი ს გ ვ ე რ დ ი ს რ უ ლ ა დ მისითა ციხითა და სიმკრითა, ზ ე მ ე ც ხ ი რ ე თ ი, ქ ვ ე მ ე ც ხ ი რ ე თ ი, ხ ა ნ დ ა კ ი, ო ძ ი ს ი, ა ხ ა ლ შ ე ნ ი და ზ ე მ ო და ქ ვ ე მ ო ე ლ დ ი ს ი მათითა ეკლესიითა, სსსაფლავითი, სსსახლითა, ჭურმარითა, გლეხებითა, ვეღითა, ვენახითა, წყლითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სათიბითა, ტყითა, სამკვიდროთა, მითა, ბარითა, შესავალ-გასავალითა და მისითა სამართლიანითა ეველათი მკვიდრათ, შემკვლეებითა, და სობ[ლარ] ჩვენი წყალობა ამა წესითა გაგითავადეს და არას ჟამისა შემოსუფილობისათვის არა წაკედოს და არ მოგეშალოს. და თუ ვის სხვასა ამა მამულთა მოცემულებისა ბრძანება აქვს, უოველივე სიგელითა ამითა გაგვიცუდებია, მტკიცე ესე ოდენი არის. არავინ გვიბძანებია ამისი მშლელი და მაცილებელი, არც მეუნებლე მავნებელ და შემატებისგან კიდე. ჩვენგან თქვენთვი სამკვიდროდ აკრე კელგეწიფების უოვლად ფერად, რათაც საქმითა გეპირიანების და იხმარებთ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შიგან. გიბედნიეროს და განმაროს ღოთან. აწ ვინცა ნახოთ მტკიცე ზიტაკი ესე ჩვენ შემდგომად ჩვენად ჩვენთა მამავლთა მეფეთა, დედოფალთა, ერისთავთ ერისთავთა და კარისა ჩვენისა ვეზირთ და მოსაქმეთა, უოველთავე ამა წესითა გაუთავეთ და ნუ ვინ უშლით, თვინიერ თანადგომისა და შეწევნისგან მეტს. თქვენ წმინდანო ქართლისა ქონო, ეპისკოპოსონო, მღვდელმძღვანონო, დაუმტკიცეთ. დაიწერა წყალობის სიგელი ჩვენ(ი) ესე ინდიკტი-

ანსა მეფობისა ჩვენისსა შერევის, ქვს ზმს, კელიას კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრისა და ეოვლისა აღმისა მონათესავეთა [უნარ-ჩევესისა] თუ მანი შვილისა წაქაჩისისთა (ჩართულები).

30. სიგელი მეფეთა ბაგრატისი და კოსტანტინესი. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში. აქ მოხსენებული ბაგრატ მეფე არის ბაგრატ II იმერეთისა, ხოლო კოსტანტინე არის მეფე კოსტანტინე მესამე ქართლისა. ბაგრატ მეორემ, როგორც ვიცით, დაიპყრო ქართლი, მაგრამ ეტყობა, მეფის ხარისხი კოსტანტინესთვის არ ჩამოუერთმევია და ქართლში გაცემული იმ დროის სიგელები ორთავე მეფეს იხსენიებენ. ენლა ცხადია, თუ ავშანდაძის სიგელში (იხ. ქვემოთ, გვ. 42) რათ არის მოხსენებული ერთ და იმავე დროს კოსტანტინე III და ბაგრატ II. ჩვენს სიგელში იხსენიება მესამე ინდიკტიონი; ეს ინდიკტიონი იგულისხმებს ბაგრატის გამეფებას ქართლში, რომელიც უნდა მომხთარიყოს 1465 წელს და არა 1466 წელს, როგორც მიღებულია. ქორონიკონი უდრის 1468 წელს. 1469 წელს კოსტანტინემ დაიმკვიდრა ტახტი და ეკურთხა მეფეთ, ხოლო ბაგრატმა ხელმეორედ დაიპყრო ქართლი და განაგებდა 1471—1477 წლებში. თუმცა ბაგრატი კოსტანტინეს ძმით იხსენიებს სიგელში, მაგრამ კოსტანტინე მკვიდრი ძმა არ ყოფილა ბაგრატისი. კოსტანტინე, როგორც ზევით გამოვარკვეეთ, დიმიტრის შვილია, ვახტანგ IV და გიორგი IX ძმისა: ეს დიმიტრი მეფეთ იყო იმერეთში 1445—1453 წლებში, ხოლო ბაგრატ II იყო იმერეთის ერისთვის დიმიტრის შვილი. მიღებული გენეალოგიური ტაბულით კოსტანტინე III გიორგი ლაშის შთამომავლობიდან არის, ხოლო ბაგრატ II ნარინ დავითის შთამომავალია, რუსუდანის ძისა. შესაძლოა თუ არა, რომ მიღებული გენეალოგია აქ შემცთარი იყოს და კოსტანტინე მესამე და ბაგრატ II იმერეთისა მართლა ძმები იყვნენ, ამის გამოკვლევა მომავლისთვის გადავდეთ. ხოლო ეს კი ადვილათ შესაძლებელია, რომ ბაგრატ II კოსტანტინეს თავაზიანობისთვის უწოდებდეს ძმას.

1468, ნოემბრის 6. ჩვენ ორისავე ტახტისა და სხელმწიფოს
 ს ღიხთ იმერისა და ღიხთ ამერისა დთივ გვირგვინისაჲსაჲსა,
 მეფეთა მეფეთა ბ ა გ რ ა ტ და ძიჲსა ჩვენსა ზატონსა კ ო
 ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე, ნებითა მდთისითა აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა
 და სომეხთა მეფის, შანშა და შირვანშა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა
 დასავლეთამდის თვითა მიუღობითა კელმწიბოეთა მხერობელისა,
 მოვიდეს წინაშე ჩვენსა ჩვენსი დიდათ ერთგულნი და ჩვენისა მო(რ)ჭუ-
 მისა და გადადებისათვის დღე და დამე მომჭირნე-მოცადენი ჯ ა ვ ა -
 ხ ი ს შ ვ ი ღ ნ ი ზ ა ქ ა რ ი ა, კ ა ხ ა და ზ ა ზ ა და გვიანეს
 და მოგვასხენეს, რათამცა ერთგულობისა მათისა სამუქიფოდ-სიგელი-
 თა ამითა შევიწყალე და ძუენი სიგელნიცა უნახენით თ ა მ ა რ მ ე -
 ფ ი ს ა გ ა ნ და სხვათა ჩვენთა გვართა და ჩამამავალთაგან სამკვიდ-
 როდ მათთვის ბოძებულთი, და ახლადვე დიდი ფასი და საქნელი გა-
 მოვიდეს და მათივე მკვიდრი მამული, მათივე ალალითა საქნლითა
 მათვე მიჰვიდეთ და დაუმტკიცეთ სომხითს ქ ვ ე შ ი ციხითა,
 ბაჟითა და მისითა მიდგომითა, და სოფელი რ ა ტ ე ვ ა ნ ი
 მისითა სამართლიანითა და შესავალ-გასავალითა ყოველითურთ
 უნაკლულად, წყლითა, წისქვილითა, სანადიროთა, ველითა, ვე-
 ნახითა, სათიბითა და მისითა მიმდგომითა და სამართლიანითა.
 ს ო მ ხ ი თ ს ქ ვ ე შ ი მისითა ციხითა, ბაჟითა და სოფელი რ ა ტ ე -
 ვ ა ნ ი სრულიად და უნაკლულად, როგორცა თქვენ(ი)სა მკვიდრისა და
 ახლადვე თქვენგანვე ნასუიდისა დაცილება არაფის მართებს, აგრევე
 რას უამისა გამოცვლილობისათვის ვერ აღამიანისა გვართა კაცი ვე-
 რაფინ დაგეცილთ, კქონდეს მოუდურავი(sic) უსარხელად თქვენ ჯ ა -
 ვ ა ხ ი შ ვ ი ღ თ ა ზ ა ქ ა რ ი ა ს, კ ა ხ ა ს და ზ ა ზ ა ს ა და თქვენთა
 შვილთა, შვილის შვილთა და მამავალთა ყოველთავე სახლისა თქვე-
 ნისთა, და თუ ვისიმე ამ მამულისა კაცუმულობისა ნიშანი და სიგე-
 ლი ჰქონდეს, ყოველივე სიგლითა ამითა ცაცვიცუდებია, და მტკიცე
 ესეოდენ არის, პირისა და ზასუხისა გამცემნი ჩვენ ვართ. ნებითა და
 შეწევნითა მდთისითა დანიწერა სიგელი და ზიტაკი ესე ინდიკტიონ-
 ს მეთობისა ჩვენისაჲსა მესამესა, ქქს რ ნ ვ, ნოემბერსა კ, კელითა
 კარისა ჩვენისა მდივანისა თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ნ ი ს ა შ უ რ ა დ ი ს ა თ ა .

31. სიგელი ავშანდაძეთა, 156X20 სანტიმეტრი, დაწერილია კარგს ეტრატზედ, რომელიც შესდგება სამი ერთმანეთზე აბრეშუმის ძაფით მიკერებულის ნაჭერისაგან. ნაწერია მრგვალი მეთუთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითოეულის სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი. თავში ორივე მხარე სიგლისა დაზიანებულია და აკლია. ქორონიკონი უდრის 1452 წელს, მაგრამ აქ შეცდომა უნდა იყოს და სიგელი უნდა იკუთვნოდეს 1465—1477 წლებს, როდესაც ცხოვრობდენ კოსტანტინე III მეფე ქართლისა და ბაგრატ II მეფე იმერეთისა და ამ უკანასკნელის მეუღლე ელენე. ბაგრატმა ორჯერ დაიპყრო ქართლი და ამიტომ გასაკვირველი არ არის, რომ სიგელში ორივე მეფე იხსენიება. ამის მაგალითი ჩვენ წინა სიგელში გვაქვს. ჩვენის აზრით, წინა სიგელის მიხედვით, აქაც შეგვიძლია ნამდვილი თარიღი ვუჩვენოთ ამ სიგლისა. წინა სიგელში მოხსენებულია მესამე ინდიკტიონი ბაგრატისა; რომელიც ქორონიკონის მიხედვით უდრის 1468 წელს. მაშასადამე ბაგრატისგან პირველათ დაპყრობა ქართლისა და მისი ქართლის მეფეთ აღიარება უნდა მომხდარიყოს 1465 წელს. ავშანდაძის სიგელი დაწერილია მეათე ინდიკტიონს ბაგრატის მეფობისა (იგულისხმება ქართლში გამეფება), მაშასადამე ეს ინდიკტიონი უდრის 1475 წელს. ამიტომ ჩვენის აზრით ავშანდაძის სიგელი დაწერილი უნდა იყოს 1475 წელს. კათალიკოსი დავითი, რომელსაც დაუწერია სიგელი, იხსენიება კოსტანტინე მესამის მეფობაში (ვახუშ. ისტ., ბაქრ. გამოც., გვ. 342). კოსტანტინე III თუმცა ვახუშტის და ბროსეს გენეალოგიური ტაბულით გიორგი IX შვილათ ითვლება, მაგრამ ეს მართალი არ არის, და ჩვენ სიგელის ცნობა, რომ ის დემეტრე მეფის შვილია, სინამდვილეს წარმოადგენს: დედა კოსტანტინესი გულაშარი ცნობილია ჩვენს რსტორიაში დემეტრე მეფის ცოლათ. ამას გარდა ჩვენ ზემოთ მოვიყვანეთ ჯავახიანთ სიგელი (გვ. 20), რომელშიაც კოსტანტინე გიორგი მეფეს მამად კი არ იხსენიებს, არამედ ბიძად. ბროსეს და თ. ყორდანიას ამ სიგლის მარტო პირი უნახავთ და ყალბათ უცვნიათ იგი (Introduction, p. XCI. ქრონიკები II, გ. 264

—265), მაგრამ რა კი ეხლა დედანი გვაქვს ხელში კარგ ტყავ-ზედ ნაწერი, მეთუთხმეტე საუკუნის ხელით, ყალბათ ვერ ვიცნობთ ამ სიგელს. ის ლეგენდა, რომელიც დავით აღმაშენებლის ირმის რძით მორჩენაზე მოგვითხრობს, სიყალბეს კი არ ნიშნავს სიგელისა, არამედ იმის მაჩვენებელია, რომ საქართველოში მე-XV საუკუნეში ამგვარი ლეგენდა არსებობდა. ეს მოტივი ზღაპრულია და ხშირად შეხედვებით სხვა ხალხის ზღაპრებშია. დედანი სიგელისა განსვენებულის ალექსანდრე ქყონიას ნაპოვნია და ეხლა ინახება წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთ-საცავში.

1475. ...მეფემან ღმრთივ გვირგვინოსან[მან, დმრთივ ადამდეგებულმან, დ]მრთივ დამყარებულმან, ძლი[ერმან] და უძლეველმან, იესიან, დავითიან[ნ, ბა]გრატიონ, სოლომონიონ, რანთა [და ა]ფხაზთა, სომეხთა მეფეთა, შანშე და შარვანშე, ამა ორისა ტახტის და სმეფოსა, ად[მოს]ველეთის ვიდრე დასავლეთამდის თუთ მტკიცედ ფლობით მპყრობელისა, ქრისტეს დმერ[თისა] მიერ სულგურთხეულისა, მეფეთ მეფისა დემეტრესი ძემან, ჰატრანმან ადმაშენებულმან კონსტანტინე, და დედათა დედამან ჩემან ჰატრანმან გულაშარ, ესე მტკიცე უქცეველი და უცილებელი, დრო დაუღებელი და მიზგე შემო[უღებ]ელი, და სულისა წმიდისა ჩუენ ღმრთივ გვირგვინოსანმან, ძელიერმან(sic) და უძლეველმან მეფე[თ მე]ფემან ბაგრატ, ნებითა ღმრთისათა აფხაზთა, ქარსველთა, კახთა და სომეხთა მეფისა, იესიან, დავითიან, სიბრძნითა სოლომონიან, შანშე და შარვანშე, ყოვლისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა და ჩრდილოეთისა საკელმწიფოსა მპყრობელმან, კუალადვე მისი სული კურთხეულისა მეფეთა მეფისა ბაგრატისა დედოფალთა დედოფლისმან ელენე. მოსდგვი ჩუენს კარზედან თქუენ, ჩუენი ერდგული და ერთგულად მოსამსახურე, ჩუენი მკვიდრი. ოდეს დატუხანდით გამოვიდა ავშანდაძის გუარის კაცი, დიდად ნამსახური ნეფისა(sic), როდეს ადმაშენებელი გელათს აშენებდა და გაა(ა)წინადადმა გარდმოფარდა, სამს და ხუთი აქიმი მოასხეს და ვერა [უშვ]ელეს, მაშინდა სხუა ერთი აქიმი მოვიდა ეუელას უკანის ბოლოს. მან ასრე

თქუა: „თუ არა ირმის რქეშიგან დავაწუნებთ არა ეშველები არა“. ქნეს მოკითხული, შედონდეს. წამოდგა კაცი, ასრე თქუა: „ავშანდაძეს უთქსო თორმეტი ფური ირმის მეწველიო. სხუა ქუეყანასა ზედან არ იშობოდლა მთადო ავშანდაძემან. იზირიანა (sic) დმეტომან, დარჩა აღმაშენებელი. შეგიწვალენით ავშანდაძენი არჯევანს: სკანდას დადმა და გოგს დადმა, სდა ძეგრეისა წუალი შერთვის უვირილასა, ფისისანს და ჩხარას, მას დამ(ა) სატეისმცველო წუალობ(ა)დ მიგვიცემია ავშანდაძისათვის. მას უკანა დაგუაჯენით, რათამცა თქუენი ძეგელი სიგელი გავიხლეთ, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ ახალი სიგელი სასისხლო თქუენ და მომავალთა უოველთავე ჩუენ, შეეუთ შეუემან ბაკრატ და თანა მეცხედრემან ჩუენმან დედოფალთა დედოფალმან ელენე, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ მტკიცე და უცვალებელი სასისხლო სიგელი. მოკითხული ვქენით და ძველიცა გაჩენილი იყო ღიონ შეფისგან. აწ ჩუენცა გავიხლეთ, დაგიმკვიდრეთ, რომე ვისცა შერისხდეს დმერთ და ეშმაკისა ბარებითა სცთეს და თქვენისა გვარისა კაცი მოკლას და შეაკუდეს, ესე ორასი ათასი ძველი თეთრი, ბოტინატური თეთრი, სანახშირე დაგუერგოს სან(ა)ხშიროთ, და შესამურელოდ ორმოც ჯერ ათი ათას სრული სისხლი დაგუერგოს. ვინცა თქუენსა გვარისა კაცსა ცოლი წუადოს და გინდა მოუტ...ს, ამა სისხლისა ნახევარი დაეუროს; თუ თავნი თავსა სისხლესა ზედან დაგეს(ა)ს, იგივე დაგუეროს სისხლისა; აგრევე თუ ვინმე შენითა სასაძოვრითა, გინდა ეანითა, გინდა ვენაკითა, სადაცა თქუენი სამზღუარი მი[ა]წვედეს, რასაგინდა ზირობისათვის, თქუენისა სახლისა ზირუტევი, გინდა ცხენი, გინდა კარი, გინდა რაფერი რაცა ზირუტევი [წასსხას], სისხლისა შეოთხედი დაგუეროს; აგრევე ვინცა შენსა გვარსა გვარის კაცი შეკოდოს, რავარაცა ძველთაგან წესია, დღეს განჩენია, მით წესითა დაგუეროს; და ვაქონდეს მტკიცე ესე სიგელი თქუენ ავშანდაძეთა არჯევანს, თქუენთა შვილთა და მომ(ა)ვალთა უოველთავე მას უამსა (შამსა?), როდეს მოგვიდგით ჩუენსა კართა ზედან, დაგვიჯენით და გაგიჩინეთ სასისხლო სიგელი ორასი ათასი ძველი ცხუმური თეთრი, თორმეტი გლენი, თორმეტი თეთრი ჯოჩი, თორმეტი თეთრა ქოჩი, თორმეტი მეძებარი, თორმეტი თეთრი მიმინო, ერთი ჩექმისა ყელა, ატლასის ფერფლი. მო-

კითხული ვქენით და ძველთადაც ასრე იყო თქვენი სისხლი და განჩენილი, და აწ ჩვენცა დაგიმკვიდრეთ, აგრევე დაგიმტკიცეთ. შერის-(ხ)დეს ღმერთ და შენსა გვარისა კაცი შეაკვდეს და მ(ო)კლას და სტეთეს ეშმაკისა ბარებითა, ესე ორასი ათასი ძველი ცხუმური თეთრი დაგეუროს უსურაოდ და შესამურელოდ; აგრევე ვინცა თქუენსა კაცსა ცოლი წაუღოს და გინდა მოუტ...ას, ამა სისხლისა ნახევარი დაეუროს; აგრევე ვინცა თქუენსა სსახლესა ზადა(sic) დაგესხას, იგივე ნახევარი სისხლი სსახეუროი დაგეუროს; და თუ ვინმე სსაფლად კაც(ი)ტეხოს, ესევე ნახევარი სისხლი დაგეუროს, შენსა სსაძფრით, გინდა უნითა, გინდა ვენახით, და გინდა სსადაცა თქუენი სსაზღვარი მიაწევდეს, რაგინდა არა ზირაბისაივის წაიფანს, გინდა ცხენი, გინდა კარი, რაგინდა რა ზირუტუვი, ესევე სისხლი დაგეუროს შეოთხედი. გაქენდეს სიგელი ესე მტკიცე და უცვალებელი ამიერ და უკუნისამდე ავშანდაძეთა ახალბედსა, გიორგის, გვართა და მომავლთა ფქუენთა უოველთავე. ამისნი მოწამენი არიან დიდებულნი ერისთავნი, ჯაზირნი კარისა ჩუენისანი, კათალიკოზნი აფხაზეთისა და საქართველოსა, აზნაურნი, უზედაესნი და უქვედაესნი, მესტუმრენი და მოლარენი, იასუღთა უხუცესნი და მესაწოლენი, მებაჯრენი, გამგებენი, მეღვინენი, ფარეშნი, მენადარენი, მესაკლავენნი, მებაჯრენი, ყოველნივე მოკლენი კარისა ჩუენისანი, წარმავალნი და მომავალნი. ნუ ვინ უშლით ჩემსა ბრძანებასა. ნებითა ღმერთისათა დაიწერა სიგელი ესე ქრთნიკონსა ას ორმოცსა და ინდიკონსა(sic) მეფობასა ჩუენისასა მეთათესა. კელითა დაიწერა მთავარ ეფისკოპ(ო)ზისა და ვითი-სთა.

მერმე წერებულა: ვამტკიცებ... ბაკრატ, ელენე. (ამათში ეხლა მოჩანს კარგათ მხოლოდ სიტყვა ხელჩართულად ელენე, დანარჩენი ძლიერდა ეტყობა). შემდეგ სხვა მე-XVII საუკ. ხელით და მქრალი მელნით: ქ [სვი]მონ ქუთათელს გამიხსლებია წყალობა და ხელიც ჩამირთავს ამა სიგელში... მოწამე ქაიხოსრო მოწამე არის...

32. დიდმის წმიდი გიორგის გუჯარი ფილიპე მდღლის მიცემული, დაწერილია ქალაქდზე შავის მელნით, თავი და ბოლო აკლია, 22×15,5 სანტ. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტი-

ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ. წერილი დავით VIII (1505—1525) დროს უნდა ეკუთვნოდეს.

1505—1525. ..[წმიდა გიორგი მფარველო].. უფლის ქვეყნისა, ახოვანო, მკნეო, [რომელმან] დაიტევ ქვეყ(ა)ნა ესე დიდობი, იხსენა უფლის ჭირისაგან, ქრისაგან, გრგვინ(ი)საგან, სეტუგ(ი)სგან, დაიტევ ქვეყნა ესე, და საფარველითა შენითა მე ფრიად ცოდვილმა და სწულაობერმა (sic) მადელმან ფილიპე, ესე წიგნი დავდეგ მას ჟამსა შინა, როდეს კელმწიფემს მეფემს ბატონმა დავით მამიყვან(ა) და დამასხლა ქვეყ(ა)ნ(ა)ს ამას, მომცა წმიდის გიორგის დეკანოზობა, ზირველ ჩვენ ქონებულ ჩვენვე ვიშოვეთ, და გვიბოძეს. აწე რაც ჩემის კოდაკითა სათრმოცეთა მამული ამიღია, ზირველა ეათეური, ნასყიდი ქორქლთა, ორის დღისა მიწა, როდეს ნამოქალაქი ქრისტეს(ა) მოკდა, მაშინ მომცეს, ის ხუცური მახარებელმა მომცა ცოლის სათრმოცეთა და თავის სათრმოცეთა, ნებერილი იეთრძქემა, თდეს მხეგვადე მოკლა, მაშინ სათრმოცეთ მომცა ტინუან დვემელაშვილმა აიანელმან ცოლის და შვილისა სათრმოცეთა...¹⁾ გეგიშვილმან ბერმა ნობახიზანიშ(ვ)ილს გულსდებიგანა იუიდა ნ(ა)ხევარი ვენაკი. შიმშილობა იყო ისეთი, დედამა შვილი შეჭამა. ერთი ლიტრა ფეტვი ოცდაათ თანგათ იყო, ბერს საფურცლეს ფეტვი ედვა; იქიდადამოცტ(?) ისრე იუიდა, მერმე სათრმოცეთ ჩვენა მოგ(ვ)ცა, ჩვენ ერთი კარი კიდევს მივეცით და ის კარი მანგლეს მიცა.. ქელქელაშვილს(?) სათრმოცეთა, ისიც ჩემის კონდაკითა მომებირა, ვინცა ეს ჩვენ შვილთა შეუცვალეს, ჩემითა...

33. სიგელი მეფე სვიმონისა მიცემული დიღმის წმიდა გიორგის დეკანოზის ერემასძის ნათანელისადმი, დაწერილია ქალაქლზე შავის მელნით, 32X15 სანტიმეტრი. ნიშნებათ იხმარება ორორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1) აქ ორი სიტყვა განგებ წაშლილია.

1582, მაისის 10. წყალობითა ღვთისითა ჩვენ ღვთივ გუიგუინოსსან მან მეფეთ მეფემან სვიმეონ ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ დიდმელს ერემას ძეს, წმიდის გიორგის დეკანოზს ნათანელს და შვილსა შენსა ექვთელს მას ყამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და თარხნობისა წიგნისა წყალობასა გუიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი და გათარხნეთ და განთავისუფლეთ წიგნითა ამითა ასრე, რომე არა სჩუენო ბეგარა და გამოსაღები არა გეთხოვოდეს რა, არა ბშმალი(SIC), არა ღაღა და არა კულუხი, ერთისა წმიდის გი(ორ)გის სამსახურისა და სათათროს საურის მეტი. გქონდეს და გიბედნიეროს დ(მერ)თმან ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა შიგან, და აროდეს არ მოგეშალოს მტკიცე წიგნი და ნიშანი ესე ჩუენგან ნაწყალობევი. აწე გიბ(ძანე)ბით დიდმის ტარუდანო, მელიქნო და სხვანნო კარისა ჩუენისაგან წარვლენილნო თაჰრლდარნო (თავირღაღარნო) და მოსაქმენნო, ვინგინდავინ იუუნეთ და ანუ იქნებოდეთ, მერმე ესე ჩუენგან ნაწყალობევი წიგნი და ნიშანი თქვენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადცა ამ ფარვანში ეწეროს, და ნურას შეუშლით და ნურცარას შეცდილებით. დაიწერა ნიშანი და ბ(ძანე)ბა ესე ქვსა სო: მაის: ი: სვიმეონ (ჩართულათ).

მეორე გვერდზე: ქ. მეფე მეფეთა სვიმეონ გიბძანებთ¹⁾, ვინგინდა ვინ კართ ჩუენით წარვლენებულნი მოსაქმენი იუუნეთ, მერმე ამ დიდმის დეკანოზს ნათანელს რა რიგადცა ამ ფარვანსაშაკ ეწეროს, იმ რიგად გაუთავეთ და ნურას სთხოვთ, ქვსა სო, ღვინობისთვეს იდ. აქვე მეორე გვერდზე არის სპარსული წარწერა და დიდი ბეჭედი სპარსული წარწერით.

- 34.** სიგელი ჯავახიანთა. ამ სიგელისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს. თავი აკლია და არა სჩანს მეფის სახელი. ქორონიკონი უდრის 1586 წელს და ამიტომ სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს მეფეს სვიმონ I.

1586, გიორგობისთვის 30. ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი

¹⁾ ეს ოთხი სიტყვა დაწერილია წითლურით.

შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენს ერთგულს და თავდადებით ნამსახურს უმასა, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს ა ჯ ი მ შ ი ე რ ს მას უამსა, ოდეს მამულის წყალობას გვიაჯენით, ვისმინე აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ თქვენგან განაყოფის რ ო ი ნ ი ს შ ვ ი ლ ი (ს) კერძი მამული, დღეს რისაც მქონებელი იუვენენ, მისითა მართლითა სამართლიანისა საქმითა, სამძღვრით, ველითა, წელითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სახნაგ-სათობითა და სამღვრითა, მითია ვიდრე ბარამდის, ჰქონდეს და გიბედნიეროს ღ თნ ჩვენს ერთგულათ სამსახურსა შინა. აწე გიბოძანებთ საჯავახანოს (საქავახანოს?) ტარუდანო და მელიქმა-მოსაქმესა, ვინგინდა ვინ იუვენეთ, და ანუ ვინგინდა ვინ იქნებოდეთ, მერმე თქვენც ასე დაუმტკიცეთ □, რა რიგათაც ამათ ჩვენგან ნაწყალობევს ფარავანშიგან ეწეროს, ნურცარა თქვენ შეუშლით და შეეცდილებით. დაიწერა ნიშანი [ესე ჩვენი] ქვს სოღ, გიორგობისთვეს ლ, კელითა ჩვენისა კარისა დივან-მწიგნობრის ა ბ ა შ ი ძ ი ს ე ს ტ ა ტ ე ს ი თ.

35. სიგელი მეფისა სვიმონ პირველისა: ამ სიგლისა ჩვენ მართო პირი გვაქვს. სიგელი ეკუთვნის 1588 წელს.

1588, გიორგობისთვის 2. წყალობითა ღვთისათა ჩვენ ღვთივ გვირგვინოსანმან, მეფეთ მეფემან ს ვ ი მ ე ო ნ, ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენს ერთგულს და თავდადებით ნამსახურს უმასა, ს ა ა კ ა ძ ე ს მ ე რ ა ჳ ა ბ ს ა, ს ი ა უ შ ს მას უამსა, ოდეს მოგვიდექით კარსა და მამულის წყალობას გვიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ი ს შ ა ლ ვ ა ს ა და მის ძმათა კერძი ო ძ ი ს ი სამართლიანის მისის ველითა, ვენახითა, წელითა, წისქვილითა, ჭაღითა, სასარდათა, სათობითა და სახნავითა, და უფლისა მისის სამართლიანის სამძღვრითა და საქმითა, მითია, ბართა, თქვენთვის გიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან ჩვენს ერთგულად სამსახურსა შიგან და ვერვინ კელკეოს ამისა შლად, თკინიერ დამგვიდრებისა და განთავებისაგან კიდე. აწე უზედაესთა მოგახსენებთ და უქვედაესთა გიბოძანებთ, ერთობილხო საჯავახანოს მოურავნო, მელიქნო, და სხვანო კარისა ჩვენისაგან წარვლენილხო მოსაქმენო, ვინგინდა ვინ იუვენეთ

და ანუ ვინგინდათ ვინ იქნებოდეთ დღეის წადმა, მეტე ესე ჩვენგან ნაწყალბევი მამულის წიგნი და ნიშანი თქვენცა ასრე გაუთაგეთ, რა რიგათაც ამ ფარგანში სწერია □ მის მეტს ნურას შეუშლით და ნურც არას შეეცდებით □. დაიწერა ნიშანი და ბძანება ესე ქვს სოფ, გიორგობისთვის ბ, კელითა კარისა ჩვენისა მწიგნობრის რ.ე-ვი შვილის ზადალი უარი სადა. (ჩართული).

36. ნასყიდობის წიგნი სახლთ-უხუცესის ზურაბისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს. ქორონიკონი უდრის 1590 წელს.

1590, იანვრის 21. ..ფიცი, ზირი და წიგნი მოგახსენეთ ჩვენ ჯაგახი შვილთა რაინის შვილთა მასურ და ბეჟან თქვენ, კემწიფის სახლის უხუცესსა, ბატონს ზურაბს, ასრე და ამა ზირსა, რომე დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი მკვიდრი მამული, რაც ძმათაგან მონდომის(?) მამა ჩვენსა რაინს მის ძმათაგან, ზემო და ქვემო ცხირეთი და მისის გარეშემო და ცუცუბანი და ოძისის ხევს გამომღა და ზემო ნასოფლაკები, ცხავერი, მეტათა უბანი, სამებანი, ჯვარნი და მადღნი ამათითა ჭალითა, სხნაფ-სათიბრითა, მისითა შემოსავლითა და გამოსავლითა, საქმითა, სამძღვრითა, საძოვრითა, სასარითა, მათითა ვიდრე ბარამდის თქვენთვის მოგვიყიდა, და აგართვითა ფასა სრული, რომლითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან ყოვლის კაცისაგან უსარჩლავად და უცდილებლად, ასრე რომე არაგვარი კაცი არ შემოგეცდილოს. აწე ვინცა და რამანც გვარმან კაცმან, ანუ მეფემან, ანუ დედოფალმან, ანუ ეპისკოპოსმან, ანუ თაფადმან, ანუ აზნაურმან, ანუ გლეხმან და ანუ დიდმა და ანუ მცირემან კელი ყოს შლად და დაქცევად ამისად, მასამცა ედების ძრწოლა გუზისა, შიშთვილი იუდასი.... არიან ამისნი მოწამენი: მოურავი სიაუშ და მეფეთა მეფის კარისა მწიგნობრი ბაშოძე ესტატე და კიდევ დამიწერია ქვს სოლ, იანვრის კა.

37. მზითვის წიგნი შამანდუხ ჯავახიშვილის ასულისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს. ქორონიკონი უდრის 1597 წელს.

1597. ნებისა და შეწყვენითა ღვთისათა და უოველითა მის წმინ-
დათა თავლებობითა, ძლიერებითა და მეტებითა უოველად წმინდისა
ღათის მშობლისა, მარადის ქალწულისა მარიამისათა... დიდისა და
და მალაღისა კელმწიფისა ბძნებითა და ნებართულობითა ესე ზით-
ვის: წიგნი და ნიშნა დაგაწერეთ, და მოგეცით ქალი ჩვენ ჯაგა-
ხ ი შ ვ ი ლ მ ა კ ა მ რ ე კ ე ლ მ ა და შვილთა ჩემთა თ ა მ ა ზ და
შ ა ნ შ ე რ, მიფათხვეთა ჩვენი ჰირმშო შვილი და ასული ჩვენი ბა-
ტონი შ ა მ ა ნ დ უ ხ ბ ა ტონისა მეფეთ მეფისა სხლის უხუცესისა ბატო-
ნის ზურაბის ძმას ბატონს ი ვ ა ნ ე ს, მივეცით და წარუძღვანეთ
ზითვად ც ხ ი რ ე თ ი გ ო რ ი ა ს კ არუთად, რაცა ჩვენა კერძი მა-
მული იყო, ანუ ციხეშიგან, ანუ სოფელშიგან, ანუ სამებათან, ანუ
მთასა, ანუ ბარსა, ამა ალაგებშიგან, რაცა ჩვენი მონახლამი იყოს,
ჩემის ქალისათვის ზითვად მიგვიცემია მათითა მითითა, ბარითა,
წულითა, წისქვილითა, საძოვრითა, ტყითა, სათიბითა, ვე-
ლითა, ვენახითა, მათითა სამძღვრითა, გზითა, რუთა, უოვე-
ლისა მისის სამართლიანითა, რაცა ჩვენ კერძად მქონებულნი უოფილ-
ვიფნეთ, ჩვენის ქალისათვის მიგვიცემია ზითვად და მოუშლელად,
ასრე და ამა ჰირსა ზედა, რომე ღარიბი ვიყავით, ზითვისა და წესისა
ალაგი გვაქნდა. არის ამის მოწამენი ჯაგა ხ ი შ ვ ი ლ ი ქ ა ი ხ ო ს რ ო ,
მ ა ხ ვ ი ლ ა ს ძ ე ი ო თ ა მ და მისი შვილი... და მე რ უ ს თ ვ ე ლ ი ს
შ ვ ი ლ ს ი უ რ ვ ა ნ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქ ვ ს ხ ე , მეფობას
შინა ბატონისასა ს ვ ი მ ე რ ი ს ა ს ა . მოგცეს და გიბედნიეროს
ღმან სიგრძესაშინა ჟამთასა უკუნიითი უკუნიამდე ამინ.

38. ნასყიდობის წიგნი სააკაძეთა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი
გვაქვს ხელში.

1607. ღათის მამისა და სულისა წმინდისათა, სხე-
ლითა სამგვამოვანათ... ..ესე უკუნიამდე ჟამთა გასთავებუ-
ლი წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩვენ ჯაგა ხ ი შ ვ ი ლ თ ა თ ვ რ -
ს ა დ ა ნ ა და შ ე რ მ ა ზ ა ნ ა თ ქ ე ნ ს ა ა კ ა ძ ე თ ა გ ი ო რ გ ი ს,
შ ი ო ა შ ი ს შვილთა, და თქვენსა ძმასა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და შენსა
შვილსა ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს, მოგვიდეთ ჩვენი მკვიდრი მამული მოუ-

სარჩლედი და მოუდევარი ყოფლისა ადამიანისაგან, ს ი ო ნ ი ა გ ე უ ნ ა ხ ი, შ ა ვ ე ლ ა უ რ ი ნახევარი, და საუფროსო ო ვ ა რ ს ა დ ა ნ ი ს ა და შ ე რ მ ა ზ ა ნ ი ს კერძი ქვემოთ არის რუმდინ და ზემოთ ლი- ზუა ვენახამდის, და გვერდით ლიზუაშვილის ვენახამდისინ, სამანი ზის აქამდის, გოშხარის კერძამდის. შუაზედ სამხეუბი სხედს; ერთი სწწნახე- ლი და თაღრისა ნახევარი. არიან ამისნი მოწამენი და შუა დამხდომი- ნი: ხ ო ს რ ო ა ლ ი ბ ე გ ა და რ ჩ ე უ ლ ა შ ვ ი ლ ი ბ ი ლ ო ა ნ ა და სხვანი და სხვანი, ქვს ს ჟ ე.

39. სიგელი მეფისა ლუარსაბ მე-II-სა. ამ სიგელისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში.

1608, მკათათვის 12. ..ღ თ ი ვ გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ო ს ნ მ ა ნ, მ ე ყ ე თ მ ე - ფ ე მ ა ნ, ზ ა ტ რ ო ნ მ ა ლ უ ა რ ს ა ბ, ესე წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერთგულსა და თავდადებითი სამსახურსა ემასა, ს ა ა კ ა ძ ე ს ა, ქალაქის ამირათ ამირასა, გ ი ო რ - გ ი ს, და ძმას თქვენსა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და შვილსა თქვენსა ა ვ - თ ა ნ დ ი ლ ს და მამავალთა სხლისა თქვენისთა ყოველთავე, მას ჟამსა, როდეს მოგვიდქეთ კარს და მამულის წყალობას გვიჯგენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ სა- ბარათიანოში სოფელი კ რ წ ა ნ ი ს ი მისი სამართლიანის სამძღვრი- თა და საქმითა, მთას აქეთ ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ა მ რ ე კ ე ლ ი ს კერძი, ც ხ ი რ ე თ ს უ რ უ მ ბ ე ნ ა შ ვ ი ლ ი გ ო რ ი ა კ ო მ ლ ი ე რ - თ ი, საჯავახანოს ხ ა ნ დ ა კ ს ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ა მ რ ე კ ე ლ ი ს კ ე რ ძ ი მ ა მ უ ლ ი, რისც მქანებელი ყოფილიყოს, მისის სამარ- თლიანის საქმითა და სამძღვრითა, მთითა, ბართა, წელითა, ველი- თა, ვენახითა, სახნავითა, სათიბრითა, ყოფლის მისის საჭმრთა თქვენთვის გვიბოძება მკვიდრათ და სამამულეთ. გქონდეს და გიბე- დნიეროს ღმან ჩვენსა ერთგულათ სამსახურსა შიგან. აწე... დაიწე- რა ნიშანი და ბრძანება ესე ქვს ს ჟ ე, მკათათვის ი ბ, კელითა ჩვე- ნისა მწიგნობარისა რ ე ვ ი შ ვ ი ლ ი ს ქ უ მ ს ი [ს ა თ ა]. ლ უ ა რ - ს ა ბ (ხართული) □ □.

40. ნასყილობის წიგნი სააკაძეთა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში.

1609, აპრილის 7. ღვთისა მამისა და ძისა და სულისა წმინდისა, სახელისათა დაუსაბამოსა, არსება აუგებელისა... მათითა მინდობითა და შუამდგომლობითა, ესე უკუნისამდე ჟამთა გასათავებელი, შეუცვალელებელი და უცვალელებელი და უფულის ადამიანისა კაცისაგან მოუშლელ და მიზიკე შემოუღებელი, მტკიცე წიგნი, სიგელი მოგვცით და მოგახსენეთ ჩვენ ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ თ ა შ ა ლ ვ ა ს ძ ე თ ა შ ა ნ შ ე , ბ ი ძ ი ნ ა , ფ ა რ ს ა დ ა ნ , შ ე რ მ ა ზ ა ნ და ძეთა და მამავალთა სახლისა ჩვენისათა უფელთავე თქვენ, ს ა ა კ ა ძ ე თ ა შ ი ა თ შ ი ს შ ვ ი ლ თ ა გ ი თ რ გ ი ს ძ ე ს ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს , ძ ე თ ა და შვილთა და მამავალთა სახლისა თქვენისათა უფელთავე, მოგვიდეთ ჩვენი მკვიდრი მამული სასახლე არ ჯ ე ვ ე ნ ა უ ლ ი მამული მისათ სახნავითა, ნათესაობითა, მათითა, ბარითა, ჭაღითა, სისარითა, სჯალჯათა, საკათითა, წყლითა, წისქვილითა, მისითა შესავლითა და გასავლითა უფელითურთ უნაკლულად. ავიდეთ თქვენგან ფასი სრული და უკლებელი, რომელათაც ჩვენი კული შესჯერდა. არიან ამისი მოწამენი და შუადამხდომნი ხანდაკელნი ი თ რ დ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ , ხოვლეელი წ ე რ ე თ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ ა და სხვანი. ქვს ს ჟ ზ , თვესა აპრილის 8.

41. განჩინება მოურავის და ქაიხოსრო ჯავახიშვილის სხვა და სხვა მრავალ-გვარის სარჩელის შესახებ. ამ შესანიშნავი განჩინებისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში. აქ მოხსენებული მოურავი ჩვენის აზრით არის დიდი მოურავი გიორგი სააკაძე.

1620, აპრილის 15. ზე ადიდე [დ^ნ] კელმწიფოზა ბედნიერის შ ა ჳ ა ბ ა ზ ი ს ა და მეფისა ჰატრონის ს ვ ი მ თ ნ ი ს ა ! დაფსხედით ბრჭეთ და მოსამართლენი დ^ნთის შიშსა ქვეშე ჩვენ, დიფანბეგ ჰატრონი ბ ე უ ა ნ , ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი ჰატრონი გ ი თ რ გ ი , მეღვინეთ ხუტკისი და ზ ნ ე ლ ი ძ ე ჰატრონი და ზ ნ ე ლ , კარისა მდივანი თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ნ ა ს რ , ბატონის მოურავისა და ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს ქ ა ი ხ თ ს რ თ ს გადასაწვეტლათ. ერთმანეთისაგან

ბეგრს რასმე ჩიოდნენ, სარჩელი და სარჩივარი ორთავესი გავიგონეთ.

სარჩლა პირველათ ბატონმა მოურავმა: „რომე ღთმან იცოდეს, მე ქახოსროს მოურავად და მოსამართლედ გამოველოდიო, შვილურად ბერუკა გავხარდეთ, ის ხელიდამ გავუშვიო და ქახოსროს ხელი მოვკიდეთ“. ქახოსროს ამას უპასუხებდა: „რომე, ღთმან უწოდეს, ბატონს მოურავს მოყვრადაც გამოველოდი და მოსამართლეთაც“. პირველად მოყვრობის თავზედა ბეგრი რამ იუბნეს, სარჩელი და სარჩივარი ორთავესი გავიგონეთ. პირველის ნალაპარაკები ერთმანეთს შეუდარეთ და ჩავასოვინეთ.

კიდევ სარჩლა ბატონმან მოურავმან: „რომე ქახოსროს მოყვარეც იყო, ქალიც მთხოვარ და კიდევ დაუმოყვრდითო, და ჩემი საქმითა და მოყვრობითა სამს წელიწადს ასე შევინახეთ, არცა ვის წასახდენლად და გასაგდებლად დავანებეთ, რა მე წამახდინეს, ქახოსროს აქ დარჩაო და მე რას შემართლებოდაო, რომე ან ისეთნი უკაცრული მკადრო და ან მესისხლედ ამიხნაო, თუ რამ ცალქაღამისი იქმ აწეინაო, ცალქაღამისის მამულიცა ჰქონდაო, საქმელიც ქონდა, ცხენი და პირუტყვიცა ჰყვანდაო, ისრეც იმას კარდავანდევინებდითო. ცალქაღამისის გულისათვის რას ისეთს სიკვდილსა და უკაცრულს შემართლებოდა, ახლა კიდევ ამ ბორჭხაზედა ქახოსროსი ასეთნი ერთა-სათნო დავიჭირეთ და მოყვრადაც გამოველოდი, რომე არაგვის ერისთავი, მურხანის ბატონები, ქსნის ერისთავი, ფალავანდისშვილი, ციციშვილი, ბარათაშვილი და სრულად ქართლები ჩემი მოყვარენი და მოსამართლენი იყვნეს; დღეს ამასთანა საქმეში ვეკლანი, თუ უნდოდა მამდგომოდეს, კიდევ ქახოსროს სათნოს გულისთვის არც ერთი მოყვნი და მარტო ჩემის უმით გავუმარჯვეო და ჩემი მოყვარე და მოსამართლე არც ერთი ვინადამე ამ საქმეზედაო“.

ქახოსროს ამას უპასუხებდა: „მე ცალქაღამისი ვერას დამაკლებდაო, მაგრამ ბატონის მოურავის სახლი გამიწერებოდა, ამისი უმანი გვერდს მოიყენაო და, რაც დამემართა, ვეკლავა ცალქაღამისის ქნილობით დამემართაო. ჭლადით(sic) ბატონის მოურავის კოშკშიცა და სსახლში ადგაო, და ჩემგან იქ უკაცრული იკადრებოდა რაო“.

კიდევ სარჩლავ ბატონის მოურავის: „ქაინოსრო მაგას შენგან არ მოველოდიო, რომე ეს ეველა უკაცრული მიუაფო; რაც დამემართა, ეველა შენისა ქნილობით დამემართათ. ბერუკა შვილისავით გაჰზარდეთ, და ორჯულ სამჯულ დაკარგულ მოვიუფანეთ; შვილურებ ეუერებდით. რა ეს შეიტყო ბერუკამაო, რამე ქაინოსროგ მოურავს მოურავად დაუჭირავსო, კარდამბრუნდა და ბატონს ლუასოსა ბოან ბეზდობა დამიწყო ამის გულისათვის, რომე ქაინოსროს დამოუკრებიხარო; თუ არა და ბერუკაზედა ბეგრის კარკის მეტი არა მიმიძლოდა რაო; და ესე თქო ბერუკამა, რომე ქაინოსროს გულისათვის დამკარგა და წამხდინათ. ამასედ ჩამამეკიდა ბერუკა და ჩემი მწუალთბული ბატონი გამიწერათა, და ამ ალაგიდამა ცოლითა და შვილითა დამკარგა, სასაფლათ და მონასტერი დამაკარგვინა, და რჯულიდამ შემცვალა; სახლი, კარი და საქონელი რაც ჰაზამათაგან და ან ჩვენი მოტეული იყო, ეველა წამიხდა და დამიფორაქეს, და ამოხრეს. თუ მე ქაინოსროს არ მივდგომოდი, ეს არც ერთი არ დამემართებოდაო. ბატონს დედა ჩემს უოველი კაცი იცნობთ, ფეხშიშველად, შვილითა, მოახლებითა, მოსამსახურებითა ღებთ-იმერით გარდამიდეს და დამიკარგეს. ბერუკა შვილივით გაზრდილი ხელიდამ გაუშვი და ქაინოსრო მოურავად დაგიჭირე. მერმე გამიწერა, და ბერუკას მიუდგა; და ეს ეველა უკაცრული და სიკვდილი და ამოწვეუტა ეველა ქაინოსროსაგან დამემართათ“.

ქაინოსრო ამას უპასუხებდა: „ამოროს ღმერთმან, ჩემის გული-სათვის არცარა დაგმარცხებია, არც ჩემი საქმობით წამხდარხარ, არც ჩემზედ თავზედ ავი რამ დაგმართებია; არც ბერუკას ჩემის თავისათვის უგმინარ, რაც (არც?) შენი მამული არ უკადეს და ამისთვის არ გიუფეს“.

ჩვენ ამისი ასრე გაფაჩინეთ: წადგეს ქაინოსრო თავიანთ თავის ათვითა, სამის შესახებულის უმტეროს მოურავის უადარის კაცითა და ოთხის შეუსახებულის გულითა და ასრე შეფიცოს: „ბატონო მოურავო, ამისმან მადღმან, ამისმან ძალმან და ამისმან განმაცხადებელმან ქრისტემან ღმერთმან, არც წამხდარა ჩემის მოუფრობის გულისათვის, არც არა ჩემს თავზედ შენ რამ ავი დაგმართებია და არცარა დაგმარცხებია, და ჩემის საქმითა და ქნილობით კურთხეულს

ბატონს თქვენს ძმას სიკვდილით არა დამარცხებია რა“. თუ დაიფიცოს, არა ზედა აც, და თუ ვერ დაიფიცოს, ან დაუდგას რვა კომლი გლეხი და ან მხარეთს ორმოცი თუმანი თეთრი.

კიდევ თავს იღვა ქაიხოსრო, რომე დასტურად მინდოვდა მხარეთური, ახალმწერი და სომხეთ ნახირი ჩემის ქნილობით წამოვასხიო. ჩვენ მოკითხული ვქენით და არც ნო სტესი სსსხლეს მიხდომდა და არც სოფლიდამ წამოესხა, მინდოვდა იყო წამოსხმული, მესამე დღეს წახდომდა ბატონის მოურავის ემანი, რაც ამითი ზირუტევი ქაიხოსროს წამოესხა და ხოვლეს მოესხა, ბატონის მოურავის ემთა თავისიღ წამოასხეს და ქაიხოსროს ემისაც თან გამოუტანებია. ჩვენ ამისი ასრე გაუჩინეთ: ზირუტელად ქაიხოსრო მოხდომდა და მინდოვდა სამი სოფლის ნახირი წამოესხა; რაც მამინ ქაიხოსროს ემის ზირუტევი ამითი ზირუტევეს გამოყოფოდეს, ჩაკვირობინებია, ამისთვის, რომე ზირუტელ ქაიხოსრო მიხდომდა და თავის ჭკუას აბრადას.

კიდევ ქაიხოსრო ამას ჩიოდა: „საქონლის წახდომასა და ზირუტევის წამოსხმას არა ვჩივო; მამიხდეს სსსხლემო; ცოლი და შვილი დამიდრიკეს, სსსხლე თავს დამაქციეს; თუ რამ ჩემი საბადულობა იყო, უგელაკა ჩემი სხლიდამ გამოიტანეს და დამიფორაკესო; ძლივ ცოლი და შვილი ფეხშიშეულა და დაცურციღნი გარდავებეწეო. წამამიღვა ცალქალამნიძე სსსიკვდილოდ, ღონ და თქვენმავე ბედნიერობამ მომარჩინა და ცოლი და შვილიც ძლივ გარდავებეწეო, და ფეხშიშეულა დაცურციღნი მესამეს დღეს ვერეს ვიპოვნეო. ამისთანა უკაცრული გამოთრევა და სიკვდილი ცალქალამნიძემ მიეო“.

ჩვენ ამისი ასრე გავჩინეთ, რომე ქაიხოსროს დიდი სირცხული და უკაცრული დამართებოდა ასეთის კაცის ხელითა, რომე იმ ხელის კაცის სხლის ისეთნი უკაცრული არ უნდა დაკადრებოდა, და ბატონმან მოურავმან სუკაცრავოდ ორმოცდა ათი თუმანი მხართოს, და რაც ქაიხოსროს სხლიდამ საქონელი გამოსულიყოს, რაც ქაიხოსროს ორმა შესხელებულმან მსხურებმან გამოიფიცოს, მისი საქონელიც მისცეს და არას ემართლებინ.

საჩხლა კიდევ ბატონმან მოურავმან: „რომე სსსოფლაოზედ მა-

მიხდეს, ერთაწმინდური ნახირი წასხესო და ეს ეველა უპატეობა და უკატრული ჩემს სსაფლასო და ჩემს მამულს უევეს“.

ქაიხოსრო ერთაწმინდის მიხდომისსა და ნახირის წამოსხმისსა-სა ამას უპასუხებდა: „ბედნიერი უაინც აქ ქართლს იყო, ბერუკაც აქ იყო და მისაგ აქ ეოფაში ნახირი წასხესო, და არცა რას იმის სქემს შუა ვარო, და ნახირიც ისევე უკლებლად შეაქცივესო“.

ჩვენ ამისი ასრე გავჩინეთ: ბერუკას დანაშაუბები სხვა ქაიხოსროსაფის არა გვიკითხავს რა, და არც ეს გვიკითხამს; ბერუკას ნაქმარი იყო და იმასვე ეკითხვის. კიდევ თემის ჰირილამ ქაიხოსროს შეკითხულობით მანაგადეს ორზირი ცხვარი ბატონის თ ა მ ა რ ი ს ა წამოესხა; რაც იმ ცხვარს დაჭკლებოდეს, ქაიხოსრო ისე შეაქციოს. ბატონის თამარის უკატრული სხვაც არის და მისი უკატრული ჰასუსხსა ერთ ჰირათ მოფასხენებთ. კიდევ ბატონი მოურავი ე ე ლ ი ს დარბევს ჩიოდა, რომე ჩემი ციხე და სიმაცრე ის იყო და ქაიხოსრო გამიტყესა და დამირბივასო.

ქაიხოსრო ამას უპასუხებდა: „გ ო რ ჯ ა ს ე ბერუკას ემა იყო. ეველეთ იმისი ცხენი ემართას; წავიდა გორგაძე და მისი ცხენი წამოიფანასო, სხვა არა შემაცოდებია რაო“. ბერუკას სქემე არცა რა სხვა გვიკითხამს: მისის ემის ნაქმარი იყო და მანვე იხადოს.

სარჩლა კიდევ ბატონმა მოურავმა, „რომე სხვას ნაწეენს არ დამაჯერასო ქაიხოსრო, ხუთი ჩემი მსახური და აზნაურშვილი დაბეზდა ბატონს თ ე ი მ უ რ ა ზ თ ა ნ ა, ერთი ცაღქლამნიძე, მერე ჩივადე მახარბელი, მერე შესამე ხოსიტა, მეოთხე ადოლას და შვილითა და მეხუთე ქვლივიძე მათია დააჭირვინა ცოლითა და შვილითა და დატუვევინა და რაც ებადა წავართმევინა“.

ქაიხოსრო ამას უპასუხებდა: „ამოროს დანა, არც ჩემი საქმობითა და არც ჩემი სიტუვითა მომსმინოს კაცის ჰირითა, ამ ჩუთს სამსახურსა და აზნაურისშვილსა არცა რა დამარცხებია, და არც მე დამიბეზლებია, და არც ჩემი საქმობით ისინი დაჭირულან, რაცა არ და შე ე ლ ი ს შ ე ი ლ მ ა რ დაიჭირასო და მისი საქმობითაც იქნასო; ავად ვიყავო, არდამლის შვილს დავეთხოვე, შინ გამომიშო; კავთისხევამდის თან გამამატანასო; კავთისხევს მოფასხიასო; იმ დამეს ეველანი თავის სხლში მივიდესო; დილას ჩ ი ვ ა ს ე მ კარგი სადი-

ღი მსჯამო, მე შინ წაველო. ისინი ჭულფანისშვილს მივაბარეო და იმან ბატონიან წასხზაო, სხვას ამათ საქმეში მე არასთერს შუას არა ვარო“.

ჩვენ ამისი ასრე გავაჩინეთ: მოკითხული ვქენია, და იმ მსახურებს არც არა სიკვდილითა სჭირდა და არცა რა განებიბარებიათ. წააუენოს ქაიხოსრო ექუსი მისი შესახელეკუსი მსახური: ორი ცალქალამნიძისთავის, და ოთხი იმ ოთხისთავის და შეაფიცოს, რომ არასთერ შუას არ უოფილიყოს; აუ დაიფიცეს არა ზედა აც, და თუ ვერ დაიფიცეს, ასი მარჩილი თარჯიმალად მიაართოს.

სარჩლას კიდევ ბატონმა მოურავმა: „რომე შვილისთავით ბერუკა გავზარდეო; ქაიხოსრო ბერუკას მოყვრობილამ გამეუარაო; ქალი მთხოვა და მივეცო, აწე ქაიხოსროს თავის შვილისთავის ცოლი უთხოვინა; სხვას სიკვდილს არ დამაჯერაო და დღეს ქალიც დამიგდო; ბევრი სბატონს გაცისშვილი სხვაც წავიდა ბედნიერის უეენტანა, დღესაც სრულ სბატონს ქაროუელთა გაცის შვილებიც იქ არიან; თუ უეენტან წასვლისა გულსთავის დამიგდო, ვისაც აქ ცოლი დანიშნული ყვანდაო. ისიც იქ გაუგზავნესო, უენტან წასვლის გულსთავის ქალი რატომ დამიგდო, ან ჩემი სხელი რატომ შეიღვაო, დღესაც ისევ უქმაროდ არისო“.

ქაიხოსრო ქალის გაცდებისს ამას უზასუხებდა: „რომე ღთმან ჩემმან გამიგონოს, რომ კანის ბატონის, ქარაველის ბატონისა და იმერლის ბატონისა ქალიც ჩემი შვილისთავის ვისმე მოეცაო, მაშინაც ბატონის მოურავის ქალი და მისი მოყვრობის მონატრეც ვიყავო, ერთხელ ბატონი ა დ ა ა ნ გ ი მოუგზავნეო; ქალი ვახოვეთო, და ესე უბრძანა, რომე ბატონს დედაჩემსა და შინ ვკითხავო და მის ზასუხს მოგასხენებო. გამოვიდა ხანიო და არა ზასუხი მომივიდაო. მერმე კიდევ ბატონი ალათანგი ბატონს თ ა მ ა რ ს მოუგზავნეო, და მართალი ზასუხი ვერცარა იქილამ კამოვიდეო. მერმე ერისთავთან წაველ, იმას შევეხვეწეო: მოურავს ქალსა ვსთხოვო და ამას გეხვეწები, ჩემი შვილისთავის ქალი მოაცემინო. ერისთავმან ასრე მიზასუხა: „ჩემს სიძეს შევეუკრებიო და აუ ის მოგცემსო, არც მე დაუშლიო და კიდევ მოვიჭირებო, რომ მოგცეს . იმ უთეროსის ქალისა გარდასწყდა და გაათხოვეს. ერთი ორი წელიწადი კამოვიდა და ჩემს

შვილს ქალი უთხოვე, და ჩივას მახარებელს შევეხვეწე და უთხარ: „არ ჩავ(სი) უფროსი არ იქნა და თუ სხვა უმცროსი ქალი ჰყავს, მეც უმცროსი შვილი მყავსო, და იმას მოსცესო და დიდათ წყალობად დაგიჩინო“. ჩივადემ აღარც ზასუხი მამიტანა და აღარც რამე მოვასხსენე: ეკებინ ჩემი მოფერობა აღარ ეპრიანებოდესო. მას უკან თუ ან ჩემთვის მოკეზაფნოს ვინმე და ან ებრძანოს რამე, მიბრძანოს და ზასუხს მოვასხსენებო“.

ბატონი მოურავი ამას უზასუხებდა: „ჩვენ შუა მოციქული ბატონი აღათანგი იყო, იმას კითხეთ, თუ ქალიც არ მიმეცესო და კიდევ არ დაგვმოფერებოდეთ და მართლად მისი მოფერობაც არა მდომოდესო, მაშინ კიდევ შევეცამეტყუენეთო. მას უკან კიდევ ჩივას ქე მახარე მოკეზაფნაო, რომე თქვენნი ქალი ჩემი შვილისათვის მომეცო და ჩემის უმის ზირითაც ასრე შეუთვალეთ, რომე ქალი მამიცემიაო და არც დაგიჩინაო. მე ასრე შემითვლია და, თუ ჩემს უმას არ უთქვამსო, ზასუხი იმან გასცესო“.

ქაიხოსრო ამას უზასუხებდა: „თუ მართალია ზასუხი შემეტყო, ნეტარ ღთისაგან მის უკეთესი რა დამემართებოდა, ბატონს მოურავს ათვისი ქალი ჩემის შვილისთვის მოეცაო“.

ამაზედ აღათანგი გავიკითხეთ, და აღათანგმაც ასე მოახსენა: „რომე უპირული ქართული ბატონს მოურავს ჩემთვის არ უბრძანებიაო რაო და არც მიუცემლობა უთქვამსო და არც ეს დაუბარებიაო, რომე მადლი კარდახდევინეთ“.

მერმე ჩივადე გავაკითხეთ და ქაიხოსროს ასრე უთხრა: „რომე შენს სხელში მოფელთ და ბატონის ჩემისა ეს ზასუხი მოგიტანეთ: თუ ბატონს ჩემს შენს უკეთესი ერთი მოფერე არ ჰყავსო და არც შენც მოფერე უჩვენიაო, და გუელ-მართლად ქაღსაც მოქცემსო და ერთი ურემი ზურიც მახუქეთ“.

კიდევ ქაიხოსრო ამას უზასუხებდა: „ზურიც მის ბარბაზედ მოკეცო, რომე მისი ათვა და მოფერობა მინდოდაო, მაგრამ ვერც წინათ და ვერც უკანით მართალი ზასუხი ვერა შევიტყუეთ რაო“. და ამისი აშარო თქვა.

ჩვენ მოკითხული ვქენით და ქაიხოსრო ბევრგან ცდალიყო და მართალი ზასუხი ვერ ემოვნა, არც იყო მადლი კარდახდილ და არც

ნიშნს შებმული და ვერც ასეთი კაცი ვიშოვეთ, რომ დასტურში დაეცა. ჩვენ ამისი ასე გავაჩინეთ: წადგეს ქაიხოსრო თავის თავითა და ასრე შეჭფიცოს, თუ: „ამისმან მადლმან, ამისმან ძაღმან და ამისმან განმაცხროველებმან ქრისტემან ღ'ან, ბატონო მოურავო, არც მოგიცია ჩემი შვილისათვის ქალი და არც დამაგდია, თუ არა, ზედა აც. და თუ ვერ დაიფიცოს, რაც მოურავის სახლის ქალის სისხლი უფილიყოს, ის ქაიხოსრო გარდინადაც.“

კიდევუ სარჩლა ბატონმა მოურავმან: „რომე ქაიხოსრო ჩემს წახდენას და მქისხილეთას ძალ მისცაო და არადეს არ მომისვენაო, მე მისის მოყვრობისათვის წამახდინაო, და ის ჩემის მტრობის გულისათვის წახდაო. ზურაბ ჩემი მოყვარე იყო. შეუდგა ზურაბს ქვეშეო და მოყვრობილამ გამოყარაო, ამის ქალი იახროვაო და ჩემი ქალი დამიგდო, ეს უველა უკაცრული და მტერობა მისგან მჭირს. რა მე ბედნიერის უაენილამ მოვედო და ეს უველა ავი ქაიხოსროსაგან მჭირდაო; იმას ასრე ეგონაო, რომე წახუხდენელს არ გაუშვებდაო, აიყარა და სურამისაკენ წავიდაო; მივსწივე ბ ი ძ ი ნ ა უკანა და ისრევე დავაბრუნე და ცოლითა და შვილითა მოვიყვანე და სრული სციციშილო ხელთ ჩაუგდე და მისი მამული განაღამც დაიჭირა; მისის ავკაცობის და მტერობის სახაცვლოდ კიდევ ასეთი მოყვრობა და კარგი კაცობა უყავ; აწე ქაიხოსროს თქვენ კითხეთ, თუ მე ამასედ რა დამიშავებია, რომ ჩემზედ ეს უველა მტერობა გამოჩინაო“.

ქაიხოსრო ამას უხასუხებდა: „აშორთს ღ'ან, ვერც მართლად ბატონი მოურავის ქალის მოცემა შემეტყოსო და არც ბატონს მოურავს ქალს დაუგდებლიო და არც დამეგდოსო, და თუ მართლად შემეტყოს, რომ ქალი მოეცა, არც მოურავის უკეთესი სხვა მდოა მოდა“.

ამ ორს აშორთზედ იფიცი გაუჩნდა. ეს ორი აშორთ ერთი იყო. თუ დაიფიცოს, არა ზედა აც, და თუ ვერ დაიფიცოს, რა რიკადაც გაკეჩინოს, სისხლი მისცეს.

კიდევუ სარჩლა ბატონმა მოურავმან: „ბატონი თ ე ი მ უ რ ა ს ქართლში ჩამოვიდაო და სურამს იდგაო; მე ბედნიერის უაენილამან წამოველო და ჩემს მამულში მოველო, ჯერ ეს არამ კაცმან არ იცოდაო, თუ ქარაველ ბატონის საუმოდ მოსუფიყავო, თუ ბედნიერის

ყენის საემოდ, ჩემს მამულში ვიყავო და არავისთვის რა შემეტოდ-
დაო; წავიდა ქაიხოსრო და ფარსადანთან მივიდაო, რომე მოურავი
თავის მამულში ნოსტეს მოსულაო; ლაშქარი მომეტაო, წავალ თავს
დავესხამო და მოუვლავს არ გაუშვებო. ფ ა რ ს ა დ ა ნ ს ა მ ს ი კ ა ც ი
გამოატანს და ჩემად სსიკვდილოდ წამოვიდა. ღთიც შეეწვეის
ერთს ჩემს მოკეთეს კაცსა, მოვიდა და შემატუობინა, რომე ამს ღამ
გულ-მართლად ქაიხოსრო თავს დაგესხმისო და მოგვლასო. ავდეკ
გავეცალე და ხ ა ნ დ ა კ ს ჩამოველ და ღთნ და ყენის ბედნიერებამ
მამარჩინა, და იმ ხანად ვეღარ მომვლა, ისთენი ერთა ავი და უკა-
ცრაველი ქაიხოსროსკან მჭირდა, და ახლა სიკვდილს რადას მემარ-
ალებოდა და ან ჩემს მამულში მოსვლისათვის რატომ მამკულემდა? “. .

ქაიხოსრო ამას უპასუხებდა: „აშოროს ღთნ, რასაც დროსა და
ყამსაო ფ ა რ ს ა დ ა ნ თ ა ნ ლაშქრისათვის მივსულევიო, ან ბატონის
მოურავის თავს დასხმა და სიკვდილი გამომერჩიოსო, და ან მისად
სსიკვდილოდ წამოვსულევიო, თავადმც ღთის შემტოდე ვიქნებიო
და მერმე სრულად ქართველთაც. ამასეად არ წამოველო, რომე რომ
ჩემი დარჩომილი იყო, ზოგი დამემალაო და ზოგი წამომვლაო“ .

ქაიხოსრო ამასეად ხმალი გააგდო, რომე მაგისი მოპირე კაცი
მოვიდეს, რომ მაგ საქმის მქნელი ვიყო, მოსამართლეა ერთმა-
ნეთს ხმალი ვგრათო.

თუ ხმალი გაგვეჩინა, შუაზედ სისხლი იქნებოდა: ან ერთი
მოკვდებოდა და ან მეორე. გავსინჯეთ, დაშლილი ქვეყანა იყო და
შუაზედ არც არა ქნელიყო. ჩვენ ამისი ასე გავაჩინეთ: წადგეს
ქაიხოსრო თვითონ თავისი თავითა, ორის შესახებებულის უმეტეროს
კაცითა და ორის შეუსახებებულის კაცითა, ასრე შეჭფიცოს: „ბატო-
ნო მოურავო, ამისმან მადლმან, ამისმან ძალმან, ამისმან განმაცხო-
ველებემან ქრისტემან ღთმან, არც წამოვსულვარ შენად სსიკვდი-
ლოდ, არც ფარსადანისათვის შენად თავს დასასხმელად ლაშქარი მი-
თხროვინა“. თუ დაიფიცოს, არა ზედა აც, და თუ ვერ დაიფიცოს, ან
დაუდვას ხუთი კომლი გლეხი და ან მიათვას ორმოცდა ათი თუმა-
ნი იქ მისთვის. ამის მეტი ვერა გავაჩინეთ რა.

კიდევს სარჩლა ბატონმან მოურავმან: „რომე მე გავდებულე
და დაკარგული ვიყავო; ერთი შვილი მეყვანდაო, ლეხთაშივერით

ტყვედ იყო, აზნაურისშვილნი, უმანი და მსახურნი დაცურცილნი, გაჭრატრებულნი და დატყვევებულნი შევანდეს. ადგა ქაიხოსრო და ბატონს თეიმურაზს კაცი მიუგზავნა, რომე მოურავისაგან ბევრი ძალი მჭირსო, ამას გეხვეწებო, რომე ბატონის მოურავის დედა გამობრჭო. ბატონმა თეიმურაზს ბატონს დედა-ჩემს მანუჩარ მიუგზავნა, რომე ქაიხოსრო თქვენის შვილისაგან ბევრსა ჩივისო და გაებრჭო. ბატონმან დედა-ჩემმან ასრე მოახსენა: „დასტურად ბევრსა ჩივისო, მაგრა ასრე გასული და ასრე გამხდარი ჩემგან მაგისი ბრჭობა როგორ იქნებისო და თქვენი რა საკადრისი საქმე არისო, რომე ამ დროთ დედაკაცი ლაშქარში სბრჭოდ ურჩივეს, რომე იუ არ გაებრჭოსო, ხელთ მივეცეთო და, როგორც ერჩინეთს, მისი საქმე იმ რიგად გარდუწვეიტოსო“. დ'თიმც შეწვევის ბატონს მიტროპოლიტს, შეკრმაზანს და ნოდარს, აღარ დანებეს, რომე ეგ როგორ იქნებისო, ახლა ერთი საბატო დედაკაცი დაგვეჭიროსო და სატოდ ხელთ მიგვეცესო; ამასუდ დაიშალეს და აღარ მისცესო. ეს უველა უკაცრაული და სიკვდილი მჭირდა ქაიხოსროსაგან, იმას არ დამაჯურა, კიდევ ეს საქმე მიყო. დ'თმან იცოდეს, არც ახლა გავებრჭობოდი და არც მოფიგებოდი, მაგრა თუ ბატონს დედაჩემსუდ ტაროსი იზოგა, ვინ იცის, საბოლოოდ საქმე რა რიგად მოხდების, და ახლა მისთვის გავებრჭო, რომე საბოლოოდ ჩემთ შვილთ საყარდაშო საქმე აღარ დარჩომოდაო“.

ქაიხოსრო ამას უზასუხებდა: „ამოროს დ'თმან, არც ბატონის თეიმურაზის თვინ კაცი მამიგზავნისა, რომე ბატონს თამარ გამარბრჭო, და არც მაშინ მაგ საქმეში კავრუეჯარო“.

ჩვენ ამის ასე გაფაჩინეთ: წააყენოს ქაიხოსრო თავისი უფრცხი შვილი და ასრე შეაფიცოს: „ბატონო მოურავო, ამისმან მადღმან, ამისმან ძაღმან და ამისმან გამაცხთველებემან ქრისტემან დ'თნ, არც მომიხსენებია ბატონის თეიმურაზისათვის ბატონის დედი თქვენის გაბრჭობა, არც მიმიგზავნია კაცი“. თუ დაიფიცოს, არა ზედა აც, და თუ გერ დაიფიცოს, ბატონის თამარის ცხვარიც წამოესხმევენა, იქიც უკაცრაული ეკადრებინა და იმისათვის ან დაუდვას ერთი კომლი ცლეხი და ან მთართოს ორასი მარჩილი, რომ უკაცრაული უკადრებინა. კიდევ რაც ბატონის მოურავის უმათ გამოიფიცოს, რომ ქაი-

ხოსროს და მის უმათა ხელთ იყოს, ბერუკას უმის გარდასად, ის საქონელი და ჰირუტევი მისცენ.

კიდევ ცალქალაშნიძე და ოთხი მოურავის მსახური ამას სარხლობდეს, რომე დაგვაბეზლა და მის ენით წაკვანდინა და ისთენი საქონელი წავგინდა.

ამაზედ ფიცი გავვიჩენია: თუ ქაიხოსრო თავისი უმანი შეიფიცოს, არა ზედა აც, და თუ ვერ იფიცონ, რაც წახდომოდეს მოურავის აზნაურისშვილისა და მსახურისა და გამოიფიცოს, ნახევარი უხდოს და ნახევარი ჩაკვირონებია ამისთვის, რომე მის ხელთ არ არის რა. დ'თმან უწოდდეს, რაც ჩვენის ხელიდამ და გონებიდამ იქნებოდა, მოკიტირვეთ და ვეცადენით და ამის მეტი ვერა გავანინით რა. დაიწერა განახენი ესე ქვს ტ^ტ, აპრილის იე. ს ვ ი მ ო ნ (ჩართული).

42. გაერთიანების პირობა ჯავახიშვილის ზაქარიასი, იესესი და ბატონის მოურავისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში.

1624. ნებითა და შეწეებითა დვთისითა ესე წიგნი და პირი მოგარავით ჩვენ ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ თ ა ზ ა ქ ა რ ი ა მ და ი ე ს ე მ თქვენ ბატონს მ ო უ რ ა ვ ს ა, ასრე რომე ჩვენი სახლი და თქვენი სახლი მისთა დღეშიც ერთი ყოფილიყო, და ვითაც სამი დღეცოდ ერთნი ვყოფილვართ, დღეს კიდევ უფრო ერთნი შევიქენით, ამად რომე ჩვენი სამკვიდრო თ ა ვ ა მისთა დღეში ჩვენი ყოფილიყო და მერმე ბედნიერის ეყენისაგან არ წავკრთმოდა და ისრევ ჩვენი იყო და შ ა ღ ვ ა შ ვ ი ლ ი შ ე რ მ ა ზ ა ნ თავის ძმებისა და სახლისა გაურდილი იყო, და ჩვენი შემოყრილი იყო და სოფელმან მისი წესი არ დაიშალა და მოკვდა, და იმის მამულიცა, რა რიგათაც ჩვენი სამკვიდრო, ისრე ჩვენ დაკურჩა. ესეები თქვენ მოგარავით და დაკანებეთ, ამისთვის რომე ერთმანეთის ზასუხი და ვადის დადება შეკვეძლო, და ამისთვის გავერთდით, რომე მისთა დღეში ერთნი ვყოფილვიყვენით. დ'თნ გავითარს და გიბედნიეროს, რა რიგადაც შენი მკვიდრი მამული არის, ჩვენი მამული რომ თქვენთვის მოკვიროთმეფიას

აზნაურშვილი აბუღვარდის შვილი მისის სასახლითა და ათის კომლის კაცითა, შოთაშვილები თაყა სასახლითა და ოთხის კომლის კაცითა და ოთხის საკომითა, ბეჟანიანი იესის შვილები ნასუ(ი)და სასახლითა და ოთხის კომლის კაცითა, გიორგის შვილები სასახლითა და ხუთის კომლის კაცითა, იორამის შვილები ბეჟია სასახლითა, ორის კომლის კაცითა და ორის საკომითა, გლეხები სკრას, ორი კომლი კაცი, სახუტა და ჰაჰანა მისის მამულითა, სამსონაური მამული, თებულაური მამული, ნახევარი სასახლე მისის ქვევრებითა, ზვრის ნახევარი და ხოდაბუნები, ხოვლეს ერთი კომლი კაკნიაშვილი მისის მამულითა და სასახლე, ზეს სასახლე მის მარნითა და წამალაშვილი ლუჯაურის მამულითა, ფიცეს ტატუაშვილები მათის მამულითა და სახსო ხოდაბუნები, საყავრეს მაგანაშვილები, ვარდანაშვილი მისის მამულითა და ირემი გაწირაურის მამულითა და სასახლე მისის ქვევრითა და ხოდაბუნითა, ზაკვეს დევალიძენა დიშაშვილი და ბახტაძე მათის მამულითა და ტაველიშვილის მამული, და ჩვენი სახსო ყანობიერი, ქვენადრის სახსო ციხე და სასახლე მისის ქვევრითა და გარკუმბითა, და უსური ჩემ წილად ნახდომი; რკონს ორი დუღასძე, ორი რთველიშვილი და ერთი ერთგულა მათის მამულითა, წოდოტე მათის სვიმონა, მეღია და ხიმშია მათის მამულითა და გარკლას ნახევარი. ამისი მონაშე და შეადამხდომნი არაან ერისთავი ბატონი იესე, ხერხაულასძე(სი) ბეჟან და აბაშისძე დონანა და ციცი შვილი ჰაჰუნა. დაიწერა წიგნი ესე ქვსტიბ, □ + □ + ხოვლეს ფირთლათი ზუარი სახსოდა □.

43. სიგელი მეფისა თეიმურაზ I-სა. ამ ამ სიგლის ჩვენ მარტო პირი გვაქვს, თავი აკლია.

1630. ...ცხირეთი ჯაგასიშვილის ჰაატას სამკვიდრო ფოთალიყო და ჩვენი გვიბოძებია მართლის სამართლიანის სამიძვრითა და საქმითა, ეთველითურთ უკლებრად და ხელ შეუვლად,

თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის გვიბოძებია, და ნურა კაცი ნუ შეეცდებით, ქსნ ტ ი ს¹. თეიმურაზ (ხართული).

44. სიგელი ჯავახიანთა როსტომ მეფისა, 35,5X20,3 სანტ., დაწერილია ქალაღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. სიგელს თავი მოცილებული აქვს და ცოტა დაზიანებულია.

1641. თ ე ბ ე რ ვ ლ ი ს 24. ნებითა და შეწევნით დ¹თითათა ჩუენ მეფეთ მეფე მან, ჰ ა ტ რ ა ნ მ ა ნ რ ა ს ტ ო მ, და თანამეცხედარემ ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ჰ ა ტ რ ა ნ მ ა ნ მ ა რ ი ა მ ესე ამიერთ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა სამეუდროთ და საბოლოოთ გასთავებელი, შეუშლელი და შეუცვლებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენ ჩუენსა ერდგულსა და წესისუერ ერდგულობით და თავდადებით მრავალ-ჯერად ვაღდეუღეთა და ნამსახურთა ემათა კარის ჩუენის მღვანბეკს ჯავახი შვილთა რ ა ი ს და ..¹) თქვენთა ი ე ს ე ს და ჩამომავალთა სახლის თქუენისთა ყოველთავე, მას ჟამსა ოდეს მოგიუდგეთ კარსა და სამართლიანს თქუენის მამისა და მამისა და ბიძაშვილების მეუდრსა და კერძს მამულების წიგნების გახლებას და გუიანჯენით, ჩუენცა ვიგუღეთ და ვიგუღეს მოდგინეთ და მოგიითხული ვქენით და უცხოფერის ჩუენთა მამა მამათა და ჩამომავალთ კელმწიფეზედა დიდ(ა)თ ვაღდეუღენი და ნამსახურნი ყოფილიყვნეს თქუენის სახლის კაცნი და მამა-მამანი, და გ ო რ ი ს ც ი ხ ე შ ი რომე ვიყავით და ქართველნი უკუ გუიდეგეს და კახს ბატონს მიუვიდეს, მაშინ უცხოფერს კარგად გუიერდგუღეთ, და ჩუენს ერდგულობას და სამსახურს ქაღლი მიეცით ყოველის ჩუენთა დარბაისელთაგან ნამეტნავათ. ჩუენცა თქუენის ერდგულობისად ნამსახურობის სამუქაფოთ შეგიწყაღეთ და დაგიმეუდრეთ საბოლოოთ სამართლიანი თქუენთა მამა-მამ(ა)თა და ბიძაშვილების სამეუადრო მამული, რისც მქონებულნი ყოფილიყვნენ მათასა და ბარსა უნაკლელოთ, ყოველის კაცისაგან უცდილებათ, ასუ

¹) აქ დედანში ნახევარი სტრიქონი ამოკრილია.

დღეს რისც მქონებელნი თქვენ და თქვენი ძმა და შუილნი იუფნეთ, წყლითა და წისქვილითა, ველითა და ვენაკითა, სხნ(ა)ვითა და უხნ(ა)ვითა, ნასუილითა და უსუილითა, სძებრითა და უძებრითა, შენი-თა და ოკრითა, ვიდრე მთით ბარამდე უნ(ა)კლულო, თუ თქვენ ჩუენზედ არა სტუუოთ რა, ჩუენ თქვენზედ არა ვსტუუოთ რა, რის(ა)ც მამულის მქონებელნი იუფნეთ, რაც არ მოგიმატოთ, არ დაგაკლოთ რა, გაუკითხვ(ა)დ არ შეგიბეზლოთ და, თუ თქვენი თავი შემოგვაბეზლოს ვინმე, გაგიკითხოთ და არც სჯის კარი დაგიჭიროთ, ოღუმც (სიც) სამსახურსა და ერდგულობას მოიჭიროთ, თუ რამ თქვენი მამული გ(ა)კლდეს, ისიც გიბოძოთ ჭითითა და ეუენის ბედნიერობითა. გაქონდეს(სიც) და გიბედნიეროს ჭთიმან ჩუენსა ერდგულათ სამსახურსა შიგან. აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არც შემდგომად სხუათა მეფეთა და მეხატრონეთაგან, და ვინ (ი)ცის ამ თქვენის მამულები წიგნი აქონდეს(სიც) ვისმე, ანუ ამას წინანდელი და ანუ ამას უკანდელი, წიგნითა და ამით გაკუიტუდებია, მტკიცე და უცვლელი ოღენი ესე არის. აწე მოგახსენებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭილვეზირნო და მდივანო, დღეს ვინ გინდა ვინ იუოთ და ანუ დღევინ წადმა ვინ გინდა ვინ იქნებოდეთ, მერმე ესე ჩუენგან ბოძებული მათის ს(ა)მკუიდროს მამულის წიგნი და სიგელი თქვენცა ასრე დაუმკუიდრეთ და დაუმტკიცეთ, რომე რა რიგადც ამა სიგელსა შიგან ეწეროს, და ნურადეს ნურას მოუშლით და შეცლიებით, თუინიერ თანდგომისა და შეწევისგან კიდე. დაწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქსნა: ტ კ თ: თებერვალსა: კ დ: ეელითა მდივან-მწიგნობარისა ეორო-დანაშუილის მერ(ა)ბისთა. ესე ასრე გაუთავდეს. რ ო ს ტ ო მ . მ ა რ ი ა მ (ხართულები.)

45. სიგელი ოსტომ მეფისა მიცემული დიდმის წმიდი გიორგის დეკანოზის ათანელისადმი 42X17 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქლზე შავის მელნით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1641. ქ- ნებითა და შეწევნიათა და თასათა ჩუენ მეფეთა მეფემან, კელმწიფემან, ჰატრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანა მეტხედრემან ჩუენმან

დედოფალთ დედოფალმან ჰატრონმან მარიაჲ ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შევიწყალეთ და გიბოძეთ შენ, ჩუენსა ერთგულსა და ნამსახურსა ემსა, დიდმელს წმიდის გიორგის დეკანოზს ათანელსა, შვილსა შენსა დავითს, ელიაზარს, გედეოანს(sic), იოვანეს, გიორგის და სახლის მთავალთა თქუენისათა უოფელთაჲ მას ჟამსა, ოდეს მოკუიდეგით კარსა და ცხოვეთაჲ უღის შენისაჲ საყდრის სასახლეს გუაჲჲენით, ვისმინეთ აჲა და მოხსენება შენი და მოკითხული გიუფით და დავით მეფის სიგელიც გინსეთ, და ჩუენც სიგლითა ამით დეკანოზობა და ცხოვეთაჲ შვილის სასახლე დაგმტკიცეთ უოფლის კაცისკან უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმან ჩუენსა ერთგულად სამსახურის შინა, და აროდეს არ მოკუშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეჰატრონეთკან. აწე გიბძანებთ კარისა ჩუენისა ვეჟილ-ვეზირსა და სხუანთ მოსაქმენთ, დიდმის მოურავნთ და მოკელენთ, თქუენც ასრე გაუთავეთ და ნურადდეს ნუ მოუშლით და შეუცილებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს: ტკთ: კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუ მანი შვილის ბირთველი ისი ა. როსტომ (ჩართულათ).

ვანის აზიანზე: ქ: ჩუენ მეუეთ მეუე ჰატრონი თეიმურაზს გამტკიცებთ სითარხნესა და აზატობასა ამას თიბათვის კვ ქვს: უღზ: □.

ჩუენც ამ რიგათ ვამტკიცებთ თიბათვის ბ, ქვს უღტ, რაგვართაც ბატონს მამაჩუენს წყალობა უქნია და სიგლითა ამით და უმტკიცებთ ისე ირაკლი.

მეორე გვარზე: ქ: ჩუენ საქარაუფლოს და კახეთისა დედოფალთ დედოფალი დადიანის ასული ჰატრონი დარეჲან ამ ბატონების წყალობის სიგელსა ვამტკიცებთ, იანვრის იტ, ქვს უღდ დარეჲანი.

ქ. ჩუენ ბატონიშვილი გიორგი ამ ბატონების ბძანების თანა-მოწამე ვარ, იანვრის იდ, ქვს უღდ მეფის მე გიორგი.

ქ ჩუენ ბატონიშვილი ლეონ ამ ბატონების ბძანების თანა-მოწამე ვართ, იანვრის იტ, ქვს უღდ მეფის მე ლეონ.

46. სითარხნის წიგნი როინ ჯავახიშვილისა მეფე როსტომის სა-
დღეგრძელოდ გაცემული, 22×17,4 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება
ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1642, იანვრის 8. ქ- ესე წყალობისა და სითარხნისა წიგნი
და ნიშანი გიბოძეთ ჩუენ, ჯავახიშვილმან, დივანბეგმან, ჰა-
ტრანმან როინ, შენ ახანოელს ნასყიდასა ასრე და ამა ჰიქსა
სუდან, რომე კელმწიფემან ჰატრანმან როსტომ უკრას ნადი-
რობა მოიპრიანა და წელწდის ავის მესამეს დღეს ინადირა, და მომ-
კრემ ცხენი შემოაძგერა, და მისი მტერა ავად ჯაკდა, და მკარ-ბეჭი
იტკინა. აწე იმათად სადღეგრძელოდ და გასამარჯუებლად ასრე გა-
თარხნე ნათლისდების მესამეს დღეს და გასატე, რომე არაფერი სა-
ჩუენო სათხოვარი და გამოსაღები არ გეთხოვბოდეს რა და არც კარ-
ზედ კაცი მოგიყენოთ, და უოელს წელიწადს ნათლისდების დღეს
საღმთოდ საკლავს დაჭკლევედე და მეფის როსტომის სადღეგრძე-
ლოდ უამს აწირვინებდე ორს მდრდელსა, და სადამდისინ შენ და შე-
ნის სახლის კაცი იქნებოდეთ, როსტომ მეფე ლოცუთ და ადი-
დეთ, ქქსა: ტღ: იანვარს: ს: და საურსაც შენ მაგიერად ჩუენ გა-
მოვიღებდეთ. როსტომ. მარიამ (ჩართულები). [როინ].

47. სიგელი როსტომ მეფისა, 16,5×14 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება
თითოეულის სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი.

1643. ქ- ს ა მ დ ე რ ე თ ს და ა ხ ლ შ ე ნ ს და ლ ო რ ი ს-
თ ა ვ ს ს ა ა კ ა ძ ი ს გ ო დ ე რ ძ ი ს და შ ე რ მ ა ზ ა ნ ი ს მ ა მ ა ს
შ ი ო ა შ ს მ ის ის გ ა ნ ა ყ ო ფ ის ბ უ ა ს ა ნ ი ს მ ა მ ის გ ა ნ რ ა ც წ ი ლ ი მ ი ხ უ-
დ ო მ ო დ ე ს, ა ნ უ ს ა ს ა ხ ლ ე ს შ ი გ ა ნ და ა ნ ზ უ რ ე ბ ის გ ა ნ, და ა ნ უ ხ ო დ ა ბ უ-
ნ ე ბ ის გ ა ნ, და ა ხ ლ ა ბ უ ა ს ა ნ ს და მ ის თ ა შ ე დ ი თ ნ ა ძ ა ლ ა დ ე ვ ა დ ქ ო ნ დ ე ს
რ ა მ ე, წ ი ლ ა თ ნ ა ხ უ დ ო მ ი ი ს რ ე ვ ე უ ო ფ ლ ის კ ა ც ის გ ა ნ უ ც ი ლ ე ბ ლ ა თ და ს ა-
ბ ო ლ ა ვ ო თ შ ე რ მ ა ზ ა ნ ი ს ა და ვ ო დ ე რ ძ ი ს შ უ ი ლ ის თ უ ი ს გ უ ი ბ ო ძ ე ბ ი ა
ს ა მ ა რ ა ლ ი ა ნ ი: ქ ქ ს: ტ ლ ა: როსტომ (ხელჩართულათ).

48 სიგელი როსტომ მეფისა, 50,5 X 20 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი.

1643, მარტის 12. ქ: ნებიასა და შეწვენიასა ღთისთაა ჩუენ მეფეჲს, კელმწიფეჲს, ჰატრონმან როსტომ, და აან. მეცხედრე მან ჩუენმან დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან მარიაჲ, ესე საბოლოოთ გასათაგებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეკრწაღეთ და გიბოძეთ თქუეხ, ჩუენსა ერთგულთა და წესისებრივსა ნამსახურთა ემათა, ბარათა შვილსთა მამას და შვილთა თქუენთა სიამოვნის და იესეს და დავითს და ჩამომავლთა სახლისა თქუენისთა ყოველთავე მას ჟამსა, ოდეს მოკუდეგით კარსა და მამულის წყალობას დაგუიჰქონით და ჩუენცა ვისმინეთ ჰჳა და მოხსენება თქუენი და შეკრწაღეთ და გიბოძეთ დოროსთაჲს სამართლიანსა ს(ა)კ(ა)ძ(ა)ს ბეჟანის კერძი მამული გოდერძისა და შეკრწაღეთ მის კერძს გარეთად სრულობით და უკლებ(ა)დ წყალობით, წისქვილითა, ველითა და ვენაკითა, სახსავითა, ნასყიდითა და უსყიდითა, შენითა და ოკრითა, საძებრითა და უძებრითა, ვიდრე მთითა ბარამდე უნაკლულთ, ყოფლის კაცისკან უცილებლათ და შემოუსარჩლებლათ, მისის სამართლიანის საქმითა და სამზღდურითა, ჯალდამის ნასოფლარისა და მანდურისა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერთგულთ სამსახურსა შიგან. აწე მოგახსენებთ კარისა ჩუენისა ვეჭილ-გეზირნო და მდივანო, დღეს, ვინ-გინდა-ვინ იყოთ და ანუ დღეის წაღმა ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ, მერმე ესე ჩუენსან ბოძებულნი მამულსა წიგნი და სიგელი თქუენ(ც)ასრე დაუმეუიდრეთ და დაუმტკიცეთ, რომე რა რიგადაც ამა ჩუენსან ბოძებულს სიგელსა შიგან სწერია, და ნუროდეს ნურას მოუშლით და შეეცდებიან, აუინიერ თანა-დგომასა და შეწვენიასკან კიდე დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქჳს: ტლა, მარტს: იბ: კელითა მდივან-მწიგნობრისა ყო რდან(ა)შვილის შეკრ(ა)ბისათა □. (ბეჟელს აწერია: ყაენის ფხთა მტვერი როსტომ მეფე ვამტკიცებ). მარიაჲ (ხელჩართულათ).

49. სიგელი როსტომ მეფისა. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს.

1643. ნებიითა და შეწვენითა ღვთისათა ჩვენ შეფეთ შეფემან, კელმწიფემან, ჰატრონმან როსტომ და თანამეტხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან მარიაშ კსე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წუალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქვენს, ჩვენსა ერთგულსა და წესისამებრ მრავალფერად თავ-ღმდებით ნამსახურთა უმისა, სააკაკიქსა მოურავის შვილს თარხანს, იორამს და შვილთა გიორგიის და მამაკალთა სახლისა თქვენისათა ეოკელთავე მას ჟამსა, ოდეს შენი განაყოფი ივანე ჩვენს დალატში გაერია და გადაიხვეწა, მოგვადეგი კარსა და იმის მამულისა საქმე გაგვასინჯვინეთ, მოკითხული გიყავით და თქვენი მამა-პაპათ საკერძო მამული ჰქონებოდა და ამისი მოწამეტა ბეფრი გეგანდათ, რომე ხადაქ(sic) გიდეგეტა ცილებოღით. აწე შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქვენი სამეფიდრო მამული ხანდის ხანვილაქ დემურჩა, გვედრეთს უხმარაქ ღვთისია და ღუწეს თქვენს მამულსედ რომე გოგია, სახლობს, ესეები მათის მართლის სამართლიანის □ საქმითა და სამდღვრითა, მთიითა, ბარითა, წელითა და წისქვილითა, ველითა და ვენახითა, შენითა და ოხერითა, უფვლითურთ თქვენთვის გვიბოძებია სამეფიდროთ და საბოლოოდ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღონ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან... დაწერა ბასნება და ნიშანი ესე ქვს ტლა, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანი შვილის ბირთველისათა. როსტომ. მარტომ (ხართულები).

50. სიგელი როსტომ მეფისა. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს.

1643. ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წუალობის და საჯილდო წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქვენს, ჩვენთა ერთგულთა და მრავალფერად თავდალებით წესისებრივ ნამ-

სახურთა ეშათა, ჯაგახიშვილს ფარეშა უზუტესს ზაატას, ძმას შენსა ქახოსროს, შვილთა შენთა ზურაბს, ჯაგახს და მამაკალთა საბღისა თქვენისათა ეოველთავე მას უშთა, ოდეს მოგვიდექით კარსა და მამულის წყალობას გვირჯენით, ვითაც არაკვის ერისთავს ზაალ და ციციშვილი ნოდარ უეუგვიდგნენ. კახს იატონს, ეს ქმნეს, შეიფარნეს და არაკვსედ მიკუბებია გაბედეს, და კახი ბატონი უნდოდა ქართლში შემოეყვანათ და გაებატონებინათ, ნოდარ მოსუდიეთ და თავისი მოსამართლენი ჩხეიძეები გვერდ იახლა, და ხოვლეს თქვენს მამულში ჩამომხდარიუყვნენ და თქვენთვიანც საქმობა დაეწყოთ, რომე ბატონს თეიმურაზს გაებატონებას უზირებთ და შემოგვეყარენითო. აქ ჩვენ ქალაქიდაშე შინაც ემის ჯარით წამოვედით, თქვენ წინ მოგვეგებენით, მიგვიძღვით, გავვემარჯვა და შევარცხვინეთ, და ჩხეიძე ხუცია ჩამოგებდო, ხელთ დატენარჩუნა და უოვლის კაცისკან უწინ მოგვეკუბედ. აწე მართლა მოკითხული გიუფით და (ი)ის ციხე და აკვეთი თაგათ თქვენი სამკვიდრო მამული იეთ და მერსე საჯილდოდ გიბოძეთ ამ ორისავ სოფლის ნახევარი უოვლითურთ მართლის სამართლიანის საქმიითა და სამსდგროთა, შათ ბარამდისინ თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის გვიბოძებია სამკვიდროდ და სობლოდ. გქონდეს და გიბედნიეროს დთნ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შემდგომთა სხვათა შენატროსეთაგან. აწე გიბიძნებთ კარისა ჩვენის ვეკილ-ფეზიარნო და სხვანო მოსაქმენო, გინცა ვინ იქნებოდეთ, თქვენცა ასრე დაუმტკაცეთ და ნურაოდეს ნუ მოუშლით და შეეცდებით, თვინიერ შეწვენისა და თანადგომისკან კიდე. დიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს ტლა, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანიშვილის ბირთველი სითა. მცფე როსტომ □.

51. სიგელი როსტომ მეფისა, 39X25 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იზმარება სამსამი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1651. ქ. ნებიასა და შეწევნითა ღვთისათა ჩუენ მეფეთ მეფემან კელმწიფემან, ჰატრონმან როსტომ და თანამცხედრემან ჩუენმან, ჰატრონმან, დედოფალთ დედოფალმან მარია, პირმშომან და სსურველმან ძემან ჩუენმან ჰატრონმან ლუარსაბ ესე მტკიცე და უცვალებელი სამკვიდრო და სამოლო წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისებრივ მრავალჟერად თავდადებითა ნამსახურსა ემასა ჯავახიშვილს, ფარეშის უხუცეს ჰატასა, ძმასა თქუენსა ქაიხოსროს, შვილთა ზურაბს, ჯავახისა, კარბიელს, შკალთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა ყოველთავე მას უამსა, ოდეს მთკუიდეგით კარსა და თქუენის სამკვიდროს წოდოღეთ ის წუალობას გუიჯვინთ, ჩუენცა ვიგულებთ და ვიგულსმოდგინეთ, ვისმანეთ აჯა და მახსენება თქუენი, შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ წოდოღეთ თქუენი საკერძო სამკვიდრო მამული, არდაზდიანდიშვილის მისეიღულათა, რისაც მქონებულნი ყოფილიყუნეთ, ყოფლითურთ, მკურვალნი და კულთაშვილიც თქუენი მკვიდრი იყო, მაგრამ ამ კელად ვერ გიბოძეთ, და ამას კარდაისად გასუიდუჯი და გაუსეიდუჯი შათათა, ბართათა, წულიათა, წისქვილიათა, ველიათა და ვენაკიათა, შენითა და ოკერთათა, შესავლიათა და გამოსავლიათა, საკმრითა და უკმრითა, საძებრითა და უძებრითა ყოფლითურთ, რაც თქუენის ნათესავისაგან გამოკუეოს უკლებრივ და უცლიებრად თქუენთუის და თქუენთა შვილთათუის გვიბოძებია სამკვიდროდ და საბოლოოდ, ვითაც თქუენივ მემკვიდრი იყო, ამაღ დაგიმკვიდრეთ და ყოფლის კაცის უცლიებრად გიბოძეთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერდგულათ სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგეშადოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეფეთა და დედოფალთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭილ-გეზირთ და სხუანო მოსაქმენო, ვინცა ვინ იყუნეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე დაუმკვიდრეთ, რა რიგადც ამა ჩუენგან ნაწუალობუევსა ფარვანაწი ეწეროს, და ნუკადეს ნუ მოუშლით და შეეცლიებით, თუინიერ შეწევნისა და თანადგომისაგან გიდე დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქსტლთ, კელითა კარისა ჩუენისა მღვიან-მწიგნობრის თუ მან იშუილი ბირთუელი

ს ი თ ა . თუ ამ მამულას სხუა წიგნი და სიკელა კამოხნ-
დეს, სიკელათა ამათა გავგაცუდებია და მტიციტე ესეოდენა არას და
კიდეტ უნდა სობოლოფოდ კაუთაფდეს. ჩოსტომ. მარიაჲ, ლუარ-
საჲ (ხართულეობი).

52. სიგელი როსტომ მეფისა, 61 X 58 სანტიმეტრი, დაწერილია
ეჭრატზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-
სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ამ სიგლით მეფე უმ-
ტიციტებს გიორგი ანჩაბაძეს და მის სილდარს ელენეს მათ მა-
მულს. სიგელი შეიძინა კავკასიის მუზეუმმა.

1653. ქ. სახელითა სახიერისა, არსება დაუსაბამოსა, დაუსრუ-
ლებელისა ღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმინდისა, თავდებობითა,
მინდობითა და შუამდგომელობითა უოვლად წმინდისა ღთის მშობე-
ლისა, უმეტესად კურახეულისა დელოფლისა ჩუენისა, მარადის ქალ-
წულის მარამისითა, ძლიერებითა ცხოველს-მოთუელისა ჯვარისითა,
რომელსა ზედან განიზურნა ჰატოსანი მკლავნი აუისნი ქრისტემან
ღთს ხსნისა ჩუენისათა, ამათისა თავდებობითა, მინდობითა და შუა-
მდგომელობითა წმინდისა წინასწარ-მეტეკელისა, წინამორბედისა სა-
თლის-მცემელისა იოვანესითა და იოვანე ელწულ-მასარებლისა, ცაათა
მობაძავისა, ღთივ აღმართებულისა სვეტისა ცხოველისა და კუართი-
სა საუფლოს მირონ წმინდისათა, ქართლისა განმანათლებელისა ნი-
ნო დედა მოციქულისათა, ამ უოველითა დიდთა წმინდათა თავდებო-
ბითა და შუამდგომელობითა ესე უკუნასამდის ჟამათა და ხანათა გასა-
თავებელი მტიცი(ტე) და უცვალებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შე-
გიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩუენ, ქართლისა და კახეთისა, ორისავე ტა-
ხტისა მშერობელმან, მეთუეთ მეთუემან, კელმეჩიუემან, ჰატონმან
როსტომ, თანამეცხედრემან ჩუენმან, დელოფელთა დელოფელმან,
ჰატონმან მარიაჲ, თქუენ, ჩუენთა ერთგულთა და სამსახურთა
უმათა და ვითარცა ცოლეოფილს ელენეს, ასრე რომე ქმარი ჩუენს
სამსახურს ზედ კარზედ მოგიკუდათ, იმისავე სიცოცხლეში თქუენის
სამუკიდროს მამულის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ. აწე მეთრედ აბოლ-
ქურიგნა შეგ იბრალეთ და ვისმინეთ აჯა და მოხსენებთ თქუენი, წასა-

ხდენდად და გასაღარიბებულად არვისს დაგანებეთ; თქუენი ქალი ჩუენს ერდგულს და გაზდილს ან ჩ ა ბ ა ძ ე ს ა თ ხ ა ზ ს გ ი ო რ გ ი ს მივეცით და შენდა შეილად მოგეცით. თქუენი მამული, დღეს რისაც მქონებულნი იუენეთ, ასრე კელ შეუალად დაგიმეკიდრეთ და გიბოძეთ, რომე დღის უკან არ(ა)ს კაცს თქუენთან კელი არ ჰქონდეს და არც ვინ გამოითხოს. მრავალმა კაცმა გუთსოა თქუენი მამული, მაგრა თავ(ა)დ ორჯულ წყალობად გობოძებოდათ და შერმე ჩუენგნით ასუაი საფიცარი კელი გეჭირათ, რომე ის საფიცარი არ მოიშლეობოდა და აღარ შეგაშალებთ რა. აწე რისაც მამულის მქონებელი იყავით, უოფლის მისას სამართლიანის საქმითა და სამძღურითა, მათათა, ბარათა, წყლითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, ეკლესიითა, სასაფლოთა, ქვლითა, სანადირითა, საწყელისზირითა, სკონიითა(?) და უოფლის მისის შესავლითა და გასავლითა ამ თქუენის შუილის ან ჩ ა ბ ა ძ ე ს გ ი ო რ გ ი ს ა თ უ ი ს გუბობებოდათ, უოფლის კაცის უცილებლად. ვინცა და რამხნცა აღამის მონათესავემან კაცმან ეს ჩუენგან ნაბოძები თქუენი მამულები მოგიშალოს, მასმცა რისხავს თუაღდაუსაბამო, დაუარულებელი ღთი და უოფელი მისი წმიდანი, სვეტი ცხოველა, ღთივ აღმართებულა, მღრთ(ა)ება უცვალებელი, წმიდა გიორგი აღაგერდისა, ზეცისა და ქუეუანისანი, კორციელები და უკორცონი. დამპეკიცებულნი ამისნი ღთნ აკურთხოს, ამინ. აწე გიბოძანება, კარისა ჩუენისა ვეჭილ-ვეზირნო და სხუანო მოსაქმენო, თქუენც ასრე გაუთავეთ და ნუროდეს ნუ მოუშლით და შეეცდილებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს ტმა, კელითა კარის ჩუენის მდივან-მწიგნობრის შუილის თუ მანი შვილის მწერლის გიორგი სიითა. როსტომ. მარამ (ხართულები).

53. სიგელი როსტომ მეფისა, 18X16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი.

1654. ნუბითა და შეწვევითა ღთისათა ჩუენ შეევეთ შეუემან, კელმწიგემან, ჰატრონმან როსტომ ესე წყალობის წიკნი და ნიშანი შეგიწყალებთ და გიბოძებთ თქუენ, ჩუენთა ერთგულთა და ნამ-

სახურთა უმათა ჳ ა ვ ა ხ ი შ ე ი ღ ს ფარეშთ უხუცეს ჰ ა ტ ა ს ა და
შენთა შვილთა. ასრე და ამა ჰირსა ზედან, რომე მოკითხულ გქე
ნით და თ რ ი ა ღ ე თ ს ო ღ ა ი ს ი ს მოურაობა თქუენი უოფილი-
უო და ჩუენც შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ სამოუროდ ეოფლის კაცისა-
გან უცილებლად და აროდეს მოგეშალოს. დაიწერა ბძანება და ნიშა-
ნი ესე ქვსა: (ო მ ი . რ ო ს ტ ო მ .

54. სიგელი როსტომ მეფისა, 43X22,ხ სანტ., დაწერილია ქა-
ღალღზე ნუსხა მხედროლის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამსა-
მი წერტილი.

1 ს ა ნ . ქ ა ნ ე ბ ი ა ა და შეწყვნიათ ღ ა ი ს ი ა თ ა ჩუენ ღ თ ი ე გ უ ი რ -
გუინთსნმან და არისავე ტახტისა და საბატონოს მშურობელ მქნე-
ბელმან, მეფეთა მეფეპან, კელმწიფეპან, ჰატრონმან რ ო ს ტ ო მ და
თანამეტხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრობიან მ ა -
რ ი ა მ და ძეთა ჩუენთა. ჰატრონმან ვ ა ხ ტ ა ნ გ , ესე უგუ-
ნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავებულა, შტკიტე და უცვა-
ლებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბო-
ძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისებრ მრავალფერად ათვდა-
დებით სამსახურთა, ჩუენთან აღზრდილ-შეზრდილთა, ჩუენისა ხუაშია-
დის შემნახველსა, ჩუენის მორგშა-გადიდებისათვის დიდად მომჭირ-
ნეთა და ძალის მამცემთა, ჳ ა ვ ა ხ ი შ ე ი ღ ს დ ი ფ ა ნ ბ ე გ ს ა და ბო-
ქაულთა უხუცეს რ ო ა ნ ს , შუილთა თქუენთა ბოჭაულთ უხუცეს ქ ა -
ი ხ ო ს რ ო ს , რ ე კ ა ზ ს და მომავალთა სსხლისა თქუენისთა. ეო-
კელთავე მას ჟამსა, თადეს მოკუიდეგით კარსა და მამულის წყალო-
ბას დაჰკვეპაჰენით. ჩუენცა ვიგუელვით და ვიგულსმოდგინეთ, ვისმინეთ
აჟა და მოხსენება თქუენი. მოკითხულა გქენით და ჩუენს სახლზულა
და ჩუენს ძმისწულს მ ე ფ ე ს ს უ ი მ ო ნ ზ ე და სამსახურნი იეგენით
და იმათის ერდგულთისათვის ბატონს თ გ ი მ უ რ ა ზ ს დაეტეგეგუ-
ნით და ხ ო რ ნ ა ბ უ ჳ ი ს (ციხეში ჩუეგდევით და ბორკილსა და
უდრეგს ფეგიც დაეშაკებანა. მას უგან იპრინან ღ თ ა ნ და ყაენის ბედ-
ნიერობამან და ჩუენს ს:მკუიდროსა, სიბატონოსა და ტახტზედ მოგე-
ღით, და რომედიც ჰატრონ-უმობისა სსქმე და ერდგულება იქნებო-

და ჩუენს ერდგულობასა და სიამოვნესა და მოდგმას ძალი მიუცრით, ჩუენცა შეგიწყალებთ და ამისად სამუქოდ გიბოძეთ ს ა ჯ ა გ ა ხ ი ა ნ ა შ ი თქუენის ამოფარდნილის ნათესავის საკერძო მამუელი თეძამის გაღმა და გამოღმა. ჩუენ რომ ამ ქუეყანას საბატონოდ მოგვადით, უუეჯა თქუენ და თქუენს შვილთ დაგიმევიდრეთ, აგრევე რაც ბატონს ღუარსა ბს თქუენის ბიძაშვილის ბერუკასათვის ამოფარდნილის ნათესავის საკერძო თეძამის გაღმა და გამოღმა ებოძებინოს მონასტრითა, სასაფლავითა, სასახლითა, მთით ბარამდისი უფუელითურ უნაკლულად თქუენთვის გუიბოძებია და თქუენთა შვილთათვის. სხვა ამას გარდაისად როდესაც ბატონმან ჩუენმა ძმისწულმან მამა თქუენი უ(ა)ენტან გაგზავნა, რაც იმ ხანად მამული თქუენთუა და თქუენის ძმებისათუის დაეგდოს, ის სასწორით არის. თუ ერთობა ქნათ, ერთად იუოს, და თუ არა და რაც მამა თქუენს დაეგდოს, ის გაიყავით და სხუა თქუენთუის და თქუენთა შვილთათუის გუიბოძებია, აგრევე უარა დაჯი, რა რიგათაც საჭირნახულოდ დადებული იუოს და ხუხუდას ნახევარი ისე დაიდვას. ესეები გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა სხუათა მეფეთა-მეზატრონეთგან. აწუ გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-გეზირნო და სხუანო მოსაქმენო, ვინც ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურადეს ნუ მოუშლით და შე(ე)ცილებით. შეწევნის და თანადგომისგან კიდე. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქქს ტმდ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუ მან იშუიდი ის ბირთუეღისითა როსტომ. მ ს რ ა მ (ჩართული).

ვახტანგ.

55. ქავთარიას სიგელი. დაწერილია ქალაღდღედ მრგვალის მხედრულის ხელით და შავის მელნით, ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წორტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. აქ მოხსენებული ლევან ლიპარტიანი არის ლევან მე-11 და ამიტომ სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1628—1657 წლებს. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი რვა სიგელი დადიანებისა გადმოგწერეთ ძველ სენაკში იქაურის ბლადოჩინის ქავთარაძის ღედნებიღგან.

1628—1657. ქ. სსხელითა დთისთა ესე დაწერილი წიგნი სამკვიდრო, მტკიცე, უქტეველი, მიზეზ შემოუდებელი, დრო დაუდებ(ლი), უტყუარი, უნამუსო, სიტყვით სრულ ქმნილი და საქმით საბოლოოდ გასათაყებელი, ესე წყალობის წიგნი დაგიწერეთ და გიბოძეთ ჩუენ კელმწიფუმან დადიანმან ჰატრონმან ლეკვან და პირმშომან ძემან ჩუენმან ჰატრონმან ალექსანდრე დამანუჩარ შენ კანდელაკსა ქავთარიას იორდანეს და შენსა შვილსა ივანეს, შვილთა და მომავალთა სახლისა შენისთა ყოველთავე ასრე და ამა პირსა ზედა: ძუელად მაცხოვრის სენაკის კანდელაკობა ჰაჰა ჩემსა ბატონს მამიას დადიანსა უბოძებია თქვენთუის და აწ ჩუენს ახლათ გაგვიახლებია და დაგვიმტკიცებია შენთუის ასრე რომე, რაცა საკანდელაკო კაცი, მამული და მიწა იყოს და ბატონის ჰაჰის ჩემის წიგნში გეწეროს, ჩუენცა ისრე გვიბოძებია, არავისგან გამოგერთვას, არას დადიანისა გვარისა მებატონესკან, არცა წინაძღვარისკან და არას კაცისკან არ მოგეშალოს, გვიბოძებია და გიბედნიეროს დმერთმან ჩუენსა ერთგულობაშიდან. არიან ამისნი მოწამენი ჰაატა წულუკიძე, რამაზ ჩიჩუა და ხახუჯოლია. აწე ვინცა ეს ჩუენგან და გარიგებული კანდელაკობა და საკანდელაკო მოგეშალოს, რისხავსცა თაჲად დმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანნი, ზეცისანი და ქვეყნისანი, უკორტონი და კორციელნი. ხელს აწერს ხელჩართულათ: ლეკვან.

56. გუჯარი რატინთა, დაწერილია ქალაღლზე, სიგძე აქეს არუ შინი და სამი გოჯი, განი 3¹/₂ გოჯი. წერა ნუსხა ხუტურია, საკმაოდ ლამაზი; მელანი მეთაურის ასოებისა წითელია, ტექსტისა—შავი. დროთა ვითარების გამო გუჯარი ალაგ-ალაგ ცოტა დაზიანებულია და ზოგიერთი სიტყვა აღარ განიჩქევა.

ამ ერთს გრაგნილზე მოთავსებულია არა ერთი, არამედ სამი სხვა-და-სხვა დადიანის და სხვა-და-სხვა დროს გუჯარი, მაგრამ ხელი-კი სამისავე ნაწერისა ერთგვარია, ეტყობა, სამსავე მთავარს ერთი და იგივე კაცი ჰყოლია მდივნად, ანუ მწერლად.

ფრანგული თარგმანი ჩვენის გუჯარისა შემოაქვს თავის არახელოლოგიურს მოგზაურობაში განსვენებულს ბროსსეს (იხ. ყოყ-

age arch. IX Rapp. p. 39—43), მაგრამ როგორც გუჯარიკი არა, არამედ როგორც წარწერა წაჩხურის მთავარ-ანგელოზის ხატისა. ეს გადუცია მისთვის სამეგრელოს უკანასკნელს მთავარს დავით დადიანს. თვით ბროსსეს არც წაჩხურის ხატი უნახავს და არც ეს გუჯარი. ჩვენ ძალიან ვეჭვობთ, რომ ამ გვარი წარწერა მართლა იყოს წაჩხურის ხატზე. ჯერ ერთი, ასე გრძელი წარწერა ძნელად თუ რომელსამე ხატზე დაეტივა, რაც უნდა დიდი იყოს ხატი. მეორედ, თვით ბროსსესათვის გადაცემულს ასლში არის ნაჩვენები დადიანების ხელის-მოწერა და ბეპედი, რომელსაც ხატზე ადგილი არა აქვს. ამიტომაც, ჩვენის აზრით, ბროსსეს ჩავარდნია ხელში პირი ჩვენის გუჯარისა და არა წარწერა ხატისა.

ეს გუჯარი ფრიად საყურადღებოა ჩვენთვის. პირველად მიტომ, რომ აქ მოხსენებული ფაქტები ემოწმება ჩვენს მათიანეში მოთავსებულს ცნობებს და ამით ამტკიცებს იმათს სიმართლეს. მეორედ იმიტომ, რომ აქ აღნიშნულია ზოგიერთი დაწერილებითი ცნობა, რომელიც არ მოიპოვება სხვა წყაროებში, და ამით ავსებს ჩვენს ცნობებს. გარდა ამისა, გუჯარი ჰშველის დადიანების შთამომავლობის გამოკვლევას. ბროსსე ხშირად უჩვენებს თავისს ნაწერებში ამ წყაროს და ამაზე ამყარებს ზოგიერთს შემთხვევაში დადიანების „გენეალოგიურს ტაბულას“ (იხ. Hist. de la Géor. t. II. liv. 1. p. 259, n. 3; 278—280; 647).

მით უფრო სასიამოვნოდ მიგვაჩნია ამ გუჯარის ხელში ჩადება, რომ ბროსსეს თვით დედანი არ უნახავს და იმის ასლში, როგორც ეტყობა, ზოგიერთი ფრაზა და სიტყვა გამოშვებული ყოფილა. უკანასკნელი ხელის-მოწერა ნაჩვენები არ არის და ამიტომ არა სჩანდა, რომელს დადიანს ეკუთვნოდა ბოლო გუჯარისა. არის ორიოდე ისეთი ადგილიც, რომელიც ეხლა არ განირჩევა, მაგრამ ბროსსეს ასლში ყოფილა. უმთავრესს განსხვავებას ბროსსეს თარგმანისას ჩვენს სხოლიებში ვუჩვენებთ. კილო და ენა ჩვენის გუჯარისა, როგორც ბროსსეც უენიშნავს, მართლა საგსეა ახირებულის ფორმებით და გრამატიკულის უკანონობით.

ამ გუჯარში მოხსენებული ლიონ დადიანი არის ლევან I, მამია III-ის ძე. 1546 წ. ლევანი შეიპყრა ბაგრატ III, იმერეთის მეფემ, და დააპატიმრა გელათს, მაგრამ ზაფილანდრე ჩხეიძემ გამოაპარა ლევანი და მოიყვანა ახალ-ციხეს. შემდეგ ლევანმა ათაბაგის და გურიელის დახმარებით დაიჭირა ოდიში. 1569 წ. ლევანმა ვერ გაუძლო იმერეთის მეფის, გიორგი მეორის, და გურიელის გიორგის ბრძოლას და წავიდა სტამბოლს. ხონთქარმა მოსცა აზრუმ-ტრაპიზონის ჯარი და ლევანმა ხელმეორედ დაიჭირა ოდიში. ლევანი მოკლეს ნადირობის დროს 1572 წ. ზომალდების ჩუქება ლევანისათვის არ არის მოხსენებული ქართლის ცხოვრებაში (ქ. ცხ. ტ. II, გვ. 190—192, 276—278).

ლევან პირველის შემდეგ დადიანობა ეჭირათ მისს შვილებს — გიორგი III († 1582), მამია IV († 1590) და მანუჩარ I († 1611). მამიას და მანუჩარს ჩვენი გუჯარიც იხსენიებს. მანუჩარ პირველის შვილი და მემკვიდრე იყო ლევან II, რომელსაც ეკუთვნის პირველი ნაწილი ჩვენის გუჯარისა. ლევან II დადიანად დაჯდა მამის სიკვდილის შემდეგ 1611 წ. და მიიცვალა 1657 წ. ცოლი მისი ნესტან-დარეჯანი, რომელიც ჩვენს სიგელში მიცვალებულად იხსენიება, მოკვდა 1539, თუ 1540 წელს *). აქედან სჩანს, რომ პირველი ნაწილი ჩვენის გუჯარისა დაწერილი ყოფილა 1639—1657 წლებში. გასაკვირველია მხოლოდ ერთი გარემოება: ნესტან-დარეჯანი აქ კახელ ქალად, ანუ კახელად იხსენიება—„და მეცხედრისა ჩუჴნისა ნესტან-დარეჯანისა კახელისა სულისა საკსრად და საოზად“—მაგრამ, როგორც ვიცით, ლევანის ცოლი, ნესტან-დარეჯანი, კილაძის ქალი იყო. აქ, ჩვენის აზრით, შეცდომა უნდა იყოს და შეცდომა მით აიხსნება, რომ ლევანის დედასაც ნესტან-დარეჯანი ერქვა, და ეს ნესტან-დარეჯანი მართლა კახელი იყო, ასული კახეთის მეფის ალექსანდრე II-სა. მწერალს ვინაობა ამ ორის ნესტან-დარეჯანისა აურევია. ბროსეს თარგმანში, როგორც მოვიხსენიეთ, სიტყვა „კახელია“ არ არის.

*) Hist. de la Géor. t. II. liv. I. p. 647.

ლევან II სიკვდილის შემდეგ დადიანად დაჯდა ლიპარიტ III, მაგრამ ალექსანდრე მეფემ იმერეთისამ ლიპარიტ განაძო და დასვა ვამეყ III, რომელსაც ეკუთვნის მეორე ნაწილი ჩვენის გუჯრისა. ვამეყი იყო შვილი პირველ ლიპარტიანად ცნობილის გიორგისა. 1660 წ. (ვახუშტის ცნობით 1661 წ.) ვამეყი გადააგდო ვახტანგ V, ანუ შახნავაზმა, და დადიანად დასვა შამან-დავლე, ანუ ლევან III, იესე ბატონიშვილის ძე. ლევან III ანუ შამან-დავლე მიიცვალა 1680 წ. ვამეყ III დადიანად იყო 1658—1660 წ. და მეორე ნაწილიც ჩვენის გუჯრისა ამ წლებშია დაწერილი *), ხოლო უკანასკნელი ნაწილი ეკუთვნის შამან-დავლეს, ანუ ლევან III, და დაწერილი უნდა იყოს 1661 1680 წლებში. ვამეყის ცოლი ელენე სვიმონ გურიელის ასული იყო. თინათინი, ლევან მესამის ცოლი, იმერეთის მეფის ალექსანდრე მესამის ქალი იყო, სხვა დაწვრილებითი ამბები თვით ჩვენს გუჯარშია მოხსენებული.

I. 1639—1657. * შენ ღუთის წინაშე დგომისა, საცნაურისა და ჰასუხ შუტნიერისა, დადადეების მიცემისა შემძლებელ მქმნილო, ძლიერებით და სიტკბოებით მოუკლებლო, ცეცხლის-ფერად (ცეცხლის ფერად) მქცევლო ზეცის უსხეულოთა ძალითა, ერის მთავარო¹⁾, მთავარ-ანგელოზო წაჩხურისაო, რომელსა ძალ-გიც მყის მის წამს შემორებაჲ ცის კიდის კიდემდე, და სწრაფით რბინ ბრძანება შენი, მიქაელ და კაბრიელ მთავარ-ანგელოზო, ჩვენ მონაშან ოქვენშან, და მოსაგშან, და მევედრებულშან სიწმინდისა შენისაშან, ცვა-ფარყათა შენთა მინდობილშან, კელმწიფეშან, მრავალჯერ გამარჯულებულშან, და დიანმან-გურეშან, ბატონშან ლევან, — შემოგწირეთ მცირე და კნინი ესუ ძღუტნი, ასრე რომე ჰაჰა ჩუტნის დიონი (ნიც) და დიანი სტანბოლს წასულა, და რაც ოდიშს ჰატიოსანი საუდრები უოთილა, იმისათხზ ზოგს ოცი, ზოგს ათი, ზოგს ხუთი შეუწი-

*) Ibid. იხ. აგრეთვე ქ. ცხ. ტ. II, გვ. 248—249.

1) ბროსსე თარგმნის: ზეცის უსხეულოთა ძალითა ერის მთავარო, (toi le chef des legions immatérielles du ciel...).

რავს; ამ მთავარ-ანგელოზისა წახსურისათჳს შემოუწირავს წახსურუ-
დი, და მისი შეილი²⁾ კატე და მისი ძმა ქრისტეოჩი,
ორმოცდა-თორმეტი მოსახლე კაცი ორი სასახლეთ. და ქრისტეო-
ჩი სტანბოდს წუტანიათ³⁾, და იქ ჰპ: ჩუწნს გამარჯულებია, და
იმათი ძალით⁴⁾ გამარჯულებული მოსულა, და ცხრა ხომალდი ბედნი-
ერს ხუანტარს წყალობად მიეცა. და მათს აქეთ წამობრძანებულა,
ქრისტეოჩი იქ სტანბოდს დაუგდია ხომალდების წინამძღურად, და
მდივნობაც უბოძებია, და უფროსობაჲ ხომალდის. ასრე შეუწირავს ეს
რატია, რომე მზის და წვიმის მეტი მის კარზე არაჲ მიდგეს რაჲ,
არც დაჭირვაჲ, და არც გადარიბებაჲ, არცა ნაუშვილევი, და არცა
ბეგარაჲ მართებია, და ასრე გაურიგებია. ეს ძველი წიგნები ვნახეთ
დიონ დანიანის, მამიას და მანუჩარის, და მამის ჩუწნის⁵⁾, და მო-
კითხული ვქენით, და წიგნებიცაჲ ვნახეთ, ასრე შეწირული გამოვიდა.
აწე ჩუწნ ახლა განგვახლებია ეს შეწირული წიგნები. და ის ერის
თავისა⁶⁾, ჰუარის მთავარ-ანგელოზის და მთავარ-ანგელოზის წახსუ-
რის საუდრისათჳს. ხატისათჳს შეგვწირავს რატია, გაბრიელ და ჭაი-
ხოსრო, და მისი შვილი ჰპუნაჲ მისი ყმითა. ორი სასახლითა,
ყმთან თავს შემოკვავლია ჩუწნდა სადღეიერძელოდ, განსამარჯულებლად
და დღეთა ჩუწნათა წარსამარაუბელოთ, და მეცხედრისა ჩუწნისა,
ნესტან-დარეჟანისა კახელისა⁷⁾, სულის საკსარად და საოხად, და გან-

²⁾ დედანში უქარაგმოთ სწერია: დამსიშვილი.

³⁾ ბროსსეს თარგმანში სიტყვები „ორმოცდა თორმეტი მოსახლე
კაცი ორი სასახლით“ გამოშვებულია.

⁴⁾ ბროსსეს თარგმანში: „ღვთის ძალით“ (par la puissance di-
vine).

⁵⁾ ბროსსეს თარგმანში სიტყვებიდან „და ასე გაურიგებია“- აქა-
მდე გამოშვებულია.

⁶⁾ ბროსსეს თარგმანში უკანასკნელის სამის სიტყვის მაგიერ სწე-
რია „ისერის“ (d'Isir), ესე იგი პირველი ორი სიტყვა შეერთებულია და
მიღებულია საკუთარ სახელად. ავტორი იქვე შენიშნავს, რომ ეგ სიტყვა,
რას ნიშნავს, არ ვიცი.

⁷⁾ ეს სიტყვა ბროსსეს თარგმანში არაა.

სინათლებლად სულის მისის დღეს მას დიდს განვითხვისას, ასე რომე უოველს წელიწადს სულის-წმინდის მოსვლის დღეს ცხრამ მღვდელი და მთავარი ჟამს უწირვებდეს, ახვათ რატია და სხვანი ხუტები. მის კარზე არათელი(sic) მოდგებოდეს მზის და წუმის მეტი, არც დაჭირვა და არც გადარბობა, არც ნაუშვილეგი, არც ბე(გარი)... გაკვრიგებია... ასე რომე ხატი-საყდრისათჯს სამსხურები, მთავარ-ანგელოზისათჯს ჰატივი დაგვც. აწე რამანც ქემან და გვარმან კაცისმან..⁸⁾ ეს ჩუტზგან კარიგებული მოგიშალოს, მასც მოეშლების უოფა და სიტოცხლე...⁹⁾ დამამტკიცებელი ამისნი აკურთხნეს ღმერთმან, ამინ⁹⁾).

ბოლოს აზის ბეჭედი, რომელზედაც მხედრულად აწერია: „ღუგან დადიანი“, და შუაში კიდეც რალაც თათრული წარწერაა. ბეჭედის შემდეგ მხედრულის ხელ-ჩართულით სწერია: „ღუგან“.

II. 1658—1660. ბრძანებითა ღუთისათა ჩუტზ ღუთიგ აღმატებულმან, ღუთიგ დამყარებულმან, დ ი ზ ა რ ტ ი ა ნ მ ა ნ ვ ა მ ე ე, ოდეს ბიძის ჩემის შვილი, და დ ი ა ნ ი ბ ა ტ ა ნ ი ლ ე ვ ა ნ, მიიცვალა, მამის აღექსანდრე მეფე მოვიყენეთ, ჩუტზ გავბატონდით ოდიშს, დაფიჭირეთ დადიანობა. ამსობაში გამოვიდა ხანი და ჟამი, კელმწიფეთ კელმწიფე, მეფეთ მეფე, ბატონი ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე, მიიცვალა, და ვიგულებთ და ვიგულსმოდგინეთ, დაფიჭირეთ სრულიათ (სრ) იმერეთი და გავბატონდით იმერეთს, და გაველაშქრეთ გურას ოდიშით და ლიხთ-იმელით(sic); ქაიხოსრო გურიელი კარდავაგდეთ, ჩუტზნი ცოლის სმად დ ი მ ი ტ რ ი გ უ რ ი ე ლ ი გავბატონეთ გურას. აწე ჩუტზ კელმწიფეთ კელმწიფემან, მეფემ, დადიან-გურიელმან, ბატონმან ვ ა მ ე ე და თანა-მეტყედრემან ჩუტზმან, დედოფალთ დედოფალმან, ბატონმან ე ლ ე ნ ე მ მოკითხულ ვქენით წახსურის: ჰაჰა ჩუტზნი ღ ი ო ნ და დ ი ა ნ ა სტანბოლს წასულიეთ, მისი გამარ-

⁸⁾ აქ და სხვა ამგვარს შემთხვევაში ჩვეულებრივი გრძელი წყევლა არ მოგვეყავს.

⁹⁾ სიტყვებიდან „მის კარზე არათელი“ აქამდე ბროსსეს თარგმანში გამოშვებულია.

ჯუჭუბისათჳს რ ა ტ ი ა შეეწირა მთავარ-ანგელაზისათჳს წახსურულა . ქრისტეოზი...*) ჩუწნ ახლად შეგუწირავს გ ა ბ რ ი ე ლ (წახსურულად) და მისი ძმის-წული ზ ა ზ უ ნ ა ლ ო რ ი ს ა ხ ლ ი თ და მისი შემოსავალით ჩუწნდა სადღეიგროდ და კასმარჯულებდად. და რაც ზემოდ ლ ე ვ ა ნ და დ ი ა ნ ი ს დაწერილი ამ წიგნშიდ სწერია, ისრე ჩუწნც განგვახლებია მისი ბრძანებაჲ. ვინცა და რამხნც ძემან კაცოსამან ეს ჩუწნგან გარეგეული მოძალოს, ისინც შეიძლება რჯულისა ქრისტიანობისგან, ჩუწნი ცოდვის მუქმად(sic) განიკითხვის, ამინ და კირააღეისონ. ხელ-ჩართულად ხელს აწერენ: „გ ა მ ე ე . ე ლ ე ნ ე“ **).

III. 1661—1680. ოდეს ბატონი ლ ე ვ ა ნ და დ ი ა ნ ი მიიცვალა მეფე ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მტერი იყო, დიდის ლაშქრით წამოვიდა, ოღაშს ჩამოვიდა, ვ ა მ ე ე ლ ი ზ ა რ ტ ი ა ნ ი გააბატონა, ოდიშის ბატონობაჲ მისცა, მე გარდამავდეს, და მე, ლ ე ვ ა ნ და დ ი ა ნ ი ს მისწულმან, ი ე ს ე ბ ა ტ ო ნ ი შ ვ ი ლ ი ს შევიღმან, შ ა მ ა ნ და ვ ლ ე მ, ქართლით წავიდა. ქართველმა ბატონმან ისპანს სკაინოში ბედნიერს ცათა სწორს კელმწიფეს ბატონს ეყენს შემახუწწა, ყანმან ბრძანებითა მისითა თავად ქართველი ბატონი შ ა რ ნ ა ო ზ ***) მეფე და მისი ლაშქარი გამოგატანა, და იმერეთს და ოდიშს გამოუძახა, დიდის ლაშქრით იმერეთს ჩამოგედით, იმე-

*) ბროსეს თარგმანში სიტყვებიდგან „მისი გამარჯვებისათვის“ აქამდე გამოშვებულია და ამის მაგიერ და აგრეთვე იმ სიტყვების მაგიერ, რომელიც ეხლა გუჯარში აღარ განირჩევა, სწერია, რომ სახსოვრად თავის გამარჯვებისა მას (ლევან დადიანს) ნამდვილს სიგელში დაუწერიაო (en memoire de ses succès, il était écrit dans un acte authentique). მერმე მოყვანილია ზემო ნაჩვენები „ჩუწნ ეხლა“ და სხვა.

**) ბროსეს თარგმანში სწერია: „ვამეყ ლიპარტიანი“. ჩვენ მეორე ხელ-ჩართული ელენედ წავიკითხეთ. ამ უამად ხელში აღარა გვაქვს დედანი, რომ ეს სიტყვა ხელმეორედ შეგვემოწმებია. ამიტომაც არ შეგვიძლია გადაჭრით თქმა, რომელი კითხვა უფრო მართალია.

***) აქ იგულისხმება შახ-ნავაზ, ანუ ვახტანგ V.

რეთი შეეუქმან შისთჯს დაიჭირა, და მისი შვილი ა რ ჩ ი ლ გახატა-
 ნა, იმერეთილამ ოდიშს ჩამოვიდა, ვ ა მ ე უ და დ ი ა ნ ი გარდაგლო,
 ოდიში, ჩუჭნი სბატონო, ჩუჭნი გზობა, და გაუბატონდით ოდიშს.
 მოკითხული ვქენით წახხურის: ძუჭლთაგან ლ ი თ ნ და დ ი ა ნ ი
 სტანბოლს რომ წასულა, ხუანთქარს წინაშე გამარჯულებია, მაშინდუ-
 ლი შეწირული ყოფილა, იმ დღის გამარჯვებისათჯს შეუწირავს რ ა -
 ტ ი ა მისი ყმით, მდივანი ყოფილა ქ რ ი ს ტ ე კ ო ჩ ი, რ ა ტ ი ა
 სტანბოლს წაუტანია, და ბედნიერს ხუანთქარს წყალობად დადიანის-
 თჯს ხომალდები უბოძებია, მის მაგიერად იქ სტანბოლს დაუგდია
 ხომალდის წინამძღვრად, უბოძებია ხომალდის მდივნობა, მებაჟობა
 და მოლარობა. ახლა ჩუენ ვიკუჯეთ და ვიკუჯსმოდგინეთ, როგო-
 რათაც შეწირული ყოფილა, ისევე ხატს შევსწირეთ, ზემოთ ამ წიგნ-
 შიდ ლ ე ვ ა ნ და დ ი ა ნ ს გაუჩენია, ისე ჩუჭნც ნება დაჯკრთავს და
 შეკჯწირავს გ ა ბ რ ი ე ლ, რ ა ტ ი ა და ჰ ა ჰ უ ნ ა და მისის ყოჯლის-
 ყერთა, ჩუჭნი კელმწიფეს, და დ ი ა ნ ს, ბატონს ლ ე ვ ა ნ ს, და
 თანა-მეცხედრეს ჩუჭნსა, მეფის ალექსანდრის ასუჯს, დედოფალს,
 ბატონს თ ი ნ ა თ ი ს სიე), გზობებია ჰ ა ჰ უ ნ ა, რ ა ტ ი ა ს ა თ ჯ ს,
 ხომალდები სდაც დადგეს, ტყაყურს და მორკჯვას, ანაკლიას, ხორ-
 გას, მდივნობა, მებაჟობა, ჩუჭნი სახლის მოლარობა, მოლარე-
 უხუცეს გარეთ, მოლარეს უფროსობა გზობებია. როდესაც ხატი
 ილოტოს, მას(მ)ინძლობის მეტი სხვა მართებლობა არაფელი ეთხო-
 ბა, და სუჯის წმიდის მოსჯლის დღეს ცხრა ხუცებით ჟამსა სწირე-
 ღენ, საწირავა ბატონმან უნდა უბოძოს. ვინცა და რამანცა ქემან კა-
 ტისმან... ჩუჭნი შეწირული გამოსწიროს... მასცა ურისხდების მთა-
 ვარ-ანგელაზი წახხურისა მიქელ და გაბრიელ...*)“

ასე რომე ქრისტეკოჩი ჩუჭნი ჰაჰის ერდგული ყოფილა, მერმე
 და სხვანი მამა-შვილი ერდგული ჩუჭნი სახლისა არის ჰ ა ჰ უ ნ ა ი,
 რ ა ტ ი ა... ასე რომე ხატის სამსახურები **) და შემდგომი დადა-

*) აქ გაგრძელებულია ჩვეულებრივი წყველა.

**) ბროსსეს ნათარგმნში სწერია: „და ეხლა პაპუნაა რატია მსა-
 ხური არის ხატისა“. (et maintenant Papouna Ratia est le ministre
 de l'image).

ნისკან, ძულად ღიონ დაღინისა, და ლევანისა, ვაშევისა, იუსე ბატონიშვილისა, ჩუბნტ ძველ წევას ვერ შევარდით, მათი გარიგებულება ჩუბნტ ვერ მოვშალეთ, ვერ არის ხატის ერდგული და შეწირული მთავარ-ანგელოზისა, და მერმე ჩუბნი სხლისა ერდგული არის. ეს ძველი წევვა და ახალი წევვა მას მიეტემა, ვინც ეს, სიგელში სწერია, მოშადოს...*) ხელ-ჩართულად ხელს აწერს: „ღე-ვან და დიანი“**).

57. განჩინების წიგნი, როსტომ მეფის დამტკიცებული, 43 X 15,6 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებთ იხმარება ხან ორ-ორი და ხან სამ-სამი წერტილი.

1656, თიბათვის 28. ქ: ჩუენ დივანბეგმან ჯაგანის-შვილმან ჰატონმან რთინ და მდივანმან თუშანიშვილმან ბერთუელმან კელმწიფის მეფის ჰატონის როსტომის ბრძანებითა ბარათას აზნაურისშვილის ბლორძელის მამუკასა და მათ ძმათ სსსმართლოდ და გარის ჰარუნსარქისა შვილების საქმეზედ დაუსხედით ღთს შიშს ქუეშე. სარჩელი და სარჩივარი ორთავესი გაგიგონეთ. ჰარონ სარქისა შვილები და გარისელნი მიწაზედ ესარჩლებოდეს. აქამდი შეუტუობრად ვიუენით. ახლა კაცმა გუიამბო, ეს მიწები საგარისო ყოფილათ და ორთაშუასა არ არისთ, ამასობაში მოვიკუმეთ გარეშემოს ბარათაშვილნი და ჩაჩიკაშვილი ასლამაზ და არეშიშვილი ჰაჰუნა და უარაიგით და თემის მასსოვარნი გლეხნი კაცნი, ღთსა და სულზედ შევაგდეთ და უტხოფერი ფიტი თქუეს: „გამეოლოსსა(ა)გაძეს, ზურაბს, ბაბა, შიოშს,

*) აქაც მოყოლილია წყველა, თუ ორშაბათს მოიშალა სიგელი, რომელი წმიდანი უნდა გაუწყრეს მომშლელს, სამშაბათს რომელი და სხვა (ჩამოთვლილია ყველა დღე კვირისა).

**) ეს ხელის მოწერა არ ყოფილა ნაჩვენები ბროსეს ასლში და ამრტომაც ბროსე უკანასკნელის პარაგრაფის შესახებ შენიშნავს, არაფერი არ უჩვენებს ვის ეკუთვნის ეს დამატება. ეს გუჯარი პირველათ ჩვენ მიერ დაიბეჭდა გაზეთ „ივერია“-ში (1891 წ., № 224).

აღიუღლიბეკს და აახოსრთს ჰქონდა ორთაშუა და ცილობა არ გაგუგონია გარისელთგანო. რადგან ამდენი კაცი მოწმობდა, ფიციც ადარ უნდოდა დაგვედვა გარისელთათვის და ისრე უცლიებრად ორთა-შუელთათვის უნდოდა დაგუენებებინა, მაგრამ კადევ ბარათას ახნაურიშვილნი მამუკა და მისნი ძმანი ამხედ ჩამოვაყოფეთ, რომე ფიცი დაგანებეთ შარუნ სარქისა შვილებს და გარისელთა, სამი შემეუიდრე მოდებუდი(810) კაცი მოფიცრად დავედევით, გარეშემოს მეზობელი ემოვნა და ზემოგარისელი შემეგვიდრე შეგდებული კაცა. და თუ ეფიცა, სდაც გაველონ, დავეჭირათ, მაგრამ ცილისწამება იყო და ველარ დაიფიცეს და ვერც მოწამე იშოვნეს. აწე ესები ეუელა კელმწიფეი გასინჯა, და რადგან არც ამას წინათ ეოფიდიყო ცილობა და ვერც მოფიცარი იმოვნეს, კელმწიფემაც გამტუენა, ჩუენც და სულ თემის კაცმა. და დარჩა ბარათას ახნაურიშვილთა, და ორთა-შუელთა დღეს და დღეის უკან ბარათას მკტს სხუას ბარათაშვილთა ამათან კელი არა ჰქონდეს, და არცა ვის სხუას თემის კაცსა. აფაგი და მიწაც ორთა-შუის არის და გლეხიც თავისი დაუსახლებია. დარჩა მამუკა ბლოძელსა(810), გიორგის, ოტისასა და გულბოს ამ წესითა, რომე ვერაფერს ესარჩლოს. ქვსა ტმდ: თიბათვის კს: □. ბებელს აწერია: ყაენის ფერათა მტუერი ოსტომ მეფე ვამტიცებ. რონი. □

ამიანზე მიწერილი აქვს: ქ. გარისადამ შარუნ სარქისას შვილები ბლოძელს ორთა-შუა მიწებს შესარჩლებოდენ. მოფიდენ ჩუენთან, კადაზარაკეთ. ბლოძელმა ეს განჩენი წიგნი მოიტანა, ბატონის უჩუენეთ და ბატონმაც ეს სამართალი ადარ მოშადა. ჩუენც ესევე სამართლით ორთა-შუა მიწები ბლოძელს დაგანებეთ ეოვლის კაცის უცლიებლით ქვს: ტნიო: თიბათვის: წ. □. ბებელს აწერია: მოსაფი დთისა მდივანბეგი... (სახელი არა სჩანს).

58. განჩინების წიგნი ოსტომ მეფის დროისა, 26X11,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. როინ ჯავახიშვილი ცნობილია სიგლებში 1841 წლიდგან და ამიტომ განჩინება უნდა ეკუთვნოდეს 1841—1858 წ.

1641—1658. ქ. ნებიას, შეწვევითა და თასთას დაგსხედით ჩუერ ჰქენა (sic) იატონი ქათალაკობა. იატონი აძილახორა და იოქაულთ უხეცესი და ვათ და ვაკახი შვილი და გრურ ფიქეთ (sic) სისამართლოთ. ვაკახი შვილი როინ მრავალს ჩილდა გლურ ფიქეთაკან და ამისი ასრე გავახინეთ: თუ დაიფიცოს კლურ ფიქეთ თარმეტის თაყის ამხანაგის აზნაურაშვილითა. ექვსის შესხელებულათა, როინს ვაკახ შვილს იმ(ან)თ(ან) კელი არა ჰქონდეს. თუ ვერ დაიფიცოს, საქონელი უხლოს, და სისხლის იატონის იცის. ეინც ამ ირძახებს კარდვიდეს, როსტამ მკეას მემტადე იქნების. როინ.

59. წერილი როსტომ მეფისა როინ-ბეგ ჯავახიშვილთან, 26 X 18,5 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ხან ორ-ორი და ხან სამ-სამი წერტილი. წერილი ეუთვნის 1641—1658 წლებს.

1641—1658. ქ. მესტეპრუო. ჩუენ მაგიერად ჩუენსა დიდსა იმედსა დარბახს მდივანბეგს ჰატრონს როინბეგს მრავალი მოკიახუა მოახსენეთ. მერმე იესეს ერისთავისა აქეს ამ რიგი ამბავი გავიკოჩუო. რომე ვითამ მანდ თაყის შესისხლებს მოუკლავსთო და მკისთაზა საქმე უქნათ. რისთაყის თქუენც არ შეკუტეობინეთ? ან აწე თუ ეკ მაგრიგა საქმე ქნილ იუოს და მართალი იუოს, ასე ქენათ თქუენცა, რომე ვანცა-ყის იმისი ემები და მისამსახურები იუენეს ვინმე მოიკმეუთ ეუელა. ნახეთ და შეიტუეუთ, მართლა, ვინ არან ვინ არა და ან იმისი თუ რამ საქონელი, იარაღა. რაც რამ იუოს, ეუელა კარგად მოიკითხეთ, შეიტუეუთ და ნაზარს მოახსენებინეთ, და საზირის ბეჭდით ერთი ნუსხა გამოართვიო და ერთი ნუსხა თქუენც აქნევენეთ, და ერთი თქუენი ასეთი კაცი, რომე ენდობოდეთ. ისიც სედ დაევენეთ, რომე მანდ გზაში შუადამ არავინ არა დაკარგოს რა, და ეუელა კარგ რიგად თქუენ წამდეთ-თანა, და კაცებსაც ნუ გაიერთო, და ღათსა შეწვევითა როსტომ შვიდობითა მობრძინდეთ აქა, მას უკან აქ რომელიც გუმართებდეს და ან სჯობდეს, ისრე ვქნათ. როსტამ (ხელ-ჩართულათ).

60. წყალობის წიგნი აფხაზეთის კათალიკოზის ზაქარიასი. დაწერილია ქაღალდზედ მრგვალის მხედრულის ხელით და შავის მელნით, ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი ეკუთვნის 1650—1658 წ., რადგანაც ზაქარია ქვარჩიანი კათალიკოსი დაახლოვებით ამ წლებში იყო კათალიკოსათ.

1650—1658. (ჩუენ) ქრისტეს მიერ კურთხევით კურთხეულმან აფხაზეთისა კათალიკოზმან და გენათელმან ბატონმან ზ ა ქ ა რ ი ა ესე საბოლოოდ გასთავებელი, სტეიცე და უკლითურთ მიზეზ მოუღებელი წყალობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და გიბოძეთ შენ ი ა ვ ა ნ ე ს და შენს ძმას და შენთა შვილთა და მომავალთა სხლისა შენისათა, მოგვით საკანდელაკო კაცი მოსახლე მ ი ქ ა ძ ე მ ი ხ ი ლ ი ა და მისი შვილი თ ო მ ი ხ ი ლ ა ი, ქ ვ ა ხ ა ლ ა ი და მისი ძმა მათითა მიწა-ადგილითა და უფლისფერითა, ასრე რომე ჟამთა ვითარებისაგან გამართმეული იყო და მოკითხული ვქენით და ბატონის მ ა მ ი ა და დ ი ა ნ ი ს ა და ლ ე ვ ა ნ და დ ი ა ნ ი ს წიგნები ვნახეთ და დიდი წუევლა და კრულვა ეწერა და წუევასი ვეღარ შევვარდით და ჩუენცა ასრე დაგვიმტკიცებია და გიბედნიეროს ღ'თმან ჩუენსა ერთგულობასა და საყდრის სამსახურში. ქრთამიც აგართუით, როგორცა გული შეგუიჟერდებოდა, გქონდეს მეუიდრად და მოუშლელად და არაოდეს არ მოგეშალოს და ვინცა მოგიშალოს ჩუენათმც მუქტად განიკითხვის. არის ამისი მოწამე თავად ღ'თი და კაცთაგან: ყ ო ჟ უ ა ჭ ი ჭ ი ნ ა ძ ე, მთავარ-დიაკონი ზ ე ბ ე დ ე, მესტუმრე ო ტ ი ა ლ ა დ ი ძ ე, მ ა ხ ა რ ე ბ ე ლ ი კ ა ხ ი ძ ე. მოკლეენი: ბ ა - ბ ა შ ი ა ქ ა ვ თ ა რ ი ა, ბ ა ბ ა შ უ რ ა ი ა რ ჩ ა ი ა, კ ი დ უ გ ი რ - გ ო ლ ა ი ა და თ ო თ ი ა ი ქ ა ვ თ ა რ ი ა. ხელ-ჩართულათ ხელს აწერს კათალიკოზი ზ ა ქ ა რ ი ა.

61. სიგელი შაჰნავაზ მეფისა, 34×20 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1659. ქ. ნებიასა და შეწვენიასა ღათასათა ჩუენ ღთაიგ გუირგუინოსანს მუეთუ მუეთუ მუეთუ კელმწიფუმან, ჰატრონიმან შაჰუნა-ვაზ და თანა მეცხედრუმან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალუმან, ჰატრონიმან შარიაშ და საყვარელთა ძეთა ჩუენთა, ჰატრონიმან არილ და გიორგიმ ესე უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა კასთაგებელი სამკუიდრო და საბოლოო წიგნი და ნიშანი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენთა ედგუელთა და წესისებრივ მრავალ იერად საყვარელთა ნამსახურის ემთა დიფანბეს ჟაჰანისეკილს როინს. შეიღთა თქვენთა ქაიხოსროს, რეკასს და მომავლთა სახლის თქვენისთა ეოგელთაგე მას ჟამს, ოდეს მოგუიდგეთ კარსა, და დღეს რისაც მამულის მქონებულნი იუენით ან სამკუიდროსა და ან თქვენისაგე ამოვარდნის ნათესავისსა, იმის წიგნის კახსლებს დაგუიჯენით, ჩუენცა დაგიმუიდრეთ და გიბოძეთ, დღეს რაც კელთ მამული და ალაგი გეჭიროს ან მთასა და ან ბარსა, თქუენთვის და თქუენთა შეიღთათუის გუიბოძება. გქონდეს და გიბედიეროს ღათს ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და აროდეს არ მოგეშადოს. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა კეჰილ-ვეზირნო და სხუანო მოსაქმებო, ვინცა-ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთაგეთ და ნურადღეს ნუ მოუშლით და შეეცილებათ. დაიწყან ბრძანება და ნიშანა ესე ქვს ტმზ. კელთა კარისა ჩუენისა მდივან-მვიგნობრის თუ მანა მუილსის ბართუელისათა: შანავაზ (ხართული).

62. წყალობის წიგნი აფხაზეთის კათალიკოზის დავითისი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ თითო-უელის სიტყვის შემდეგ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1661—1680. ქ. ჩუენ ქრისტეს ღათასა მერ კერთხე-გათ კერთხეუმან, ჩრდილოსა და აფხაზეთის კათალიკოზუმან, ნეესაძემან ჰატრონიმან დავათ ესე სამკუიდრო საბოლოოდ კასთა-კებელი წყალობის წიგნი და სიკელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ შერ კანდელაგს ქავთარის იოჰანეს და შენსა შეიღსა აჰანესა და სხუათა შეიღთა და მომავლთა სახილისა (sic) შენისათა ეოგელთაგე, ას-

რე და ამა ზირსა ზედან, რომე მოგვადექით კარსა და გვეაჯენით, და ვისმინეთ აჯა და მოხსენება შენი, და ვითი ბიჭი გუთხოვეთ დის-კუდიან¹⁾ და ქრთამიტა მოგვართოვით, როგორც ჩვენი გული შეგვიჯერდებოდა და, ჩვენი ერთგულიცა და კარგი მოსამსახურე იყავი, და გიბოძეთ ის ბიჭი დავითად დისკუდიან. აჲე გვიბოძებია და გიბედნიეროს დომან ხატის სამსახურისა და ჩვენსა ერთგულობაშიდან შევიდრად და მოუძლეად ჩვენსა და ყოფლის ჩვენის შემდგომის კათალიკოზისაგან. ვინცა... (წყველა).. არაჲს ამისნი მოწამენი და შუამავანი: ხახუტა ჯორჯიკია, გიორგი სვანისი, სუტია ტყე-ნეტაძე. მოხელენი სენაკის: ყუყუა ადამია, თოდაბედაი სოსია, გრიკოლაი და სვანი ჩვენი კარის უმანი, აზნაურის შვილები. მე მდი-განს ასათიანს იესეს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. ხელ-ჩართულად ხელს აწერს: კათალიკოზი დავითი.

63. წყალობის წიგნი აფხაზეთის კათალიკოზის დავითისი. სიგელი დაწერილია ქალაქზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1661—1680. ქ: ჩუენ ქრისტეს მიერ გურთხევათ გურთხეულმან, ჩრდილოსა და აფხაზეთისა კათალიკოზმან ნეკსაძემ, ჰატონმან დავით, ესე აუარებელ მტკიცე, შეუცვალელებელი, არას დრას და ბატონობასა შიგან მოსამდი, სიტყვით სრულ ქმნილი და საქმით დღეთა ჩვენთა სობილად კასათაგებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწუადეთ და გიბოძეთ შენ კანდელას ივანეს ქავთარ-იანს და შენსა შვილსა ივანეს და ბარდდს და ნუშს და მათ შვილსა ივანეს და სვათა შვილთა და მომავალთა სხლისა თქვენისთა ყოველთავე, ასრე და ამა ზირსა ზედან, რომე მოგვადექით კარსა და გვეაჯენით და ვისმინეთ აჯა და მოხსენება შენი და გემძადი წყალობისა და მისის ძმის თუთარის სეული ჰარტასტი გურთხოვეთ უშაბაკეთს²⁾ და აუშქამიტა მოგვართოვით, როგორათა

¹⁾ გვარია.

²⁾ უშაბათა სოფელია სოფელ ეკის მახლობლად სენაკის მახრავში.

ჩვენ გული შეგვიფერდებოდა, და გიბოძეთ იმ სამის ძმანების გამო-
კვლის და გემაძლის და თუთარის სეული ჰარტახტი შინ და გარ
მისის სახლ-კართა, ჭურ-მარნითა.. (და სხვა განგებ გამოუშვიეთ). არის
აჩისი მოწამე და შუამავალი მოხელე იქიური(sic) უოჟუა ადამა, უო-
ჟუ დვარდია, სოსია ტრიგოლაია, გიორგი მღუაღელი ელიავა, ოლი-
ბედაი ქავთარია და სხვანი ჩვენი კარის მღვდენი აზნაურის შვილნი,
მსახურნი და გლეხნი. მე მდივანს იესეს ასათიანს დამიწერია და
მოწამეცა ვარ ამისი. გათაღიკოზი და ვით (ხართულები).

64. ჯავახიშვილების და თარხანის იორამ სააკაძის დამოყვრების
წიგნი. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს.

1663. სახელითა სახიერისა არსება დაუსაბამოსა დაუსრუ-
ლებელისა ძალ-განუზომელისა... ამითთა თავდებობითა და შუამდგო-
მელობითა ესე უთუო, უთუმცო, დრო დაუდებელი და მიზნუ შემო-
დებელი, უოვლის ჩხუბთა და ილეუისკან გამოსრულ-გამოვარებული
ფიცი, ჰირი და წიგნი მოგეცით ჩვენ ჯავახიშვილმან ქაიხო-
სრომ და შვილმან ჩემან ბახუტომ, ბერმან და ბეჟან და
სხვამან მამავალმან ჩვენმან და ჩვენმან ძმამან რევაზ, თქვენ, დი-
დის სააკაძის მოურავის შვილს თარხანს, იორამს და
შვილსა თქვენსა გიორგის, ავთანდილს, წინამძღვარს ქრი-
სტიეფორეს, დათუნას, შიოშს და ჯანზურაბს, და
სხვათა მამავალთა თქვენთა ასე და ამა ჰირსა ზედან, რომე ჩვენთვის
კარგნი და კარგის მდომი იუავით, ამისთვის თქვენი მოყვრობა და
ერთობა მოვინდომეთ და კელმწიფის მეფის შაჰნავაზის ბძანები-
თა ჩემი ქალი თქვენს შვილს გიორგის მოვეც და დავმოყვრდით,
და ამობაშიგან ჩვენი სწუენი და გასურელი საქმე აღარა დავევიგდია
რა, და ჟამთა ვითარებისკან, როგორღაც მომხდარიყო ცოტა რამ
თქვენი სამკვიდრო მამული მეპატრონეთაგან ჩვენ სახლს ეშოვანთ,
და ახლა რადგან მოყვარენი შევიქენით, თქვენისავე მოყვრობის გუ-
ლისათვის თქვენი სამკვიდრო ოძის ნახევარი, რისაც მქონებული
ჩვენ ვიყუენით, სრულ და უკლებლად ხელ-შეუაღად მათის შესავლი-
თა, მიწა-წყლითა, კეპალისითა, სხნავ-სათესითა, მისის სამძღვროთა

და სძებრითა თქვენთვის მოგვიცემია, ყოვლის კაცისაგან უსარჩლავ-
ნად. კქონდეს და გიბედნიეროს ღთს, ასრე რომე ვითაცა ოძისი
სრულად თქვენი სამკვიდრო ყოფილიყოს, მაგრამ ნახევრის მეტი
ჩვენ არ გვეჭირა და, რომელიც ჩვენს ხელთ იყო, მოგვცით და მო-
განებეთ, არას კაცს ამაზედ თქვენთან ხელი აღარა აქვს. აწე ამისად
გასათავებლად, თავლებად მოგვიცემია პირველი ღთი და მეორე ყო-
ველნი მისნი წმინდანი... არიან ამისი დამსდურნი და შუამავაღნი
მთავარ-უპისკობოზი ჩხეიძე ბატონი ნიკოლოზ, სარდალ ჩაღთ-
ხუცესი ციციშვილი ბატონი ვახუშტი, ბაკათაშვილი,
ყოვლის სიბრძნით სრული, ბიძა ჩემი პატრონი რევაზ. დაიწერა
წიგნი და სიგელი ესე ქვს ტნა, კელითა იმერელთ მეფის მდივნის-
მწიგნობრის ფეშანგოსათა + + +.

65. ნასყიდობის წიგნი ჯავახიშვილებისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარ-
ტო პირი გვაქვს.

1666, ივნისის 27. ..ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვით თქვენ,
ჯავახიშვილს ზურაბს და ჯავახის და შერმაზანს, მამავალთა
სახლისა თქვენისათა, და ჩვენ სალუქაზანაშვილთა თევდრე-
მა, მახიმა, როსეთემა, მახარებელმა, შვილთა და სა-
ხლისა ჩვენისა მამავალთა, ასრე რომე აქვენას ხოდაბუნის როსაულის
გპერდზედ როსაშვილისაგან მოსყიდულა მქონდა და თქვენ მოკვი-
დეთ, იქით სამძღვრამდი ჩემი კერძი და ჩემის განაყოფის ესტატეს
კერძიცა, ავიღეთ თასი სრული და უნაკლულა, რითაც ჩვენი გული
შეგვჭერდებოდათ. არიან ამისი მოწამენი გოგიბედაშვილები დათუნა,
ვახუნა, თქვენ სახლთხუცესი ნიკოლოზ და ბახუტა, იორდანაშვი-
ლი იორდანე, ამირაშვილი გიორგი, მე რამასაზის ციციშვილს
ბადურის მღვდელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ქვს
ტნდ, ივნისის კწ. + + +.

66. ნასყიდობის წიგნი 40×12 სანტ., დაწერილია ტყავზედ მო-
რგვალა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერ-
ტილი. წიგნი დახვეულია ჯოხზე. ვნახე ბეგიჩევის მალაზიაში.

1669. ქ. სახელითა ღმთისათა, მამისა, ძისათა და სული-
სა წმიდისათა და წმიდის გიორგის დიდშის თავდებობითა და უო-
ველთ წმიდათ თავდებობითა მოკვიდე მე ხ ა ტ ი ს შ ვ ი ღ მ ა ნ ჰ ა-
შ ი ა მ ა ნ, გ ო გ ი ა მ ა ნ, დ ე მ ე ტ რ ა მ ა ნ, შვილთა და მომავლთა
სახლისა ჩვენისათა შენ ჩემს განაყოფს ხ ო ს ი ტ ა ს ა, შვილთა და
მომავლთა სახლისა შენისათა, ჩვენი მამული დ ვ ი ნ ი ა შ ვ ი ღ ი ს
კარის წინათ სათიკე კლდედისი და კატორაშვილის კაღომდისი.
ავიდე თასი, რასაც ჩვენი გული შეგჭურდებოდა. არის ამისი მოწამე
ჰაზაშვილი როსტია, გულუა; შეინაშვილი მასარა, ვარდიაშვილი გი-
ორგი ამისი მოწამენი ვართ: :ქვს ტ მ ი ზ: + + +.

ქ: შეგიტყვალე შე ბაბაშვილმა ხატისაშვილმან გოგამ, ჰაზამ,
დემეტრემ, შენ ჩემს განაყოფს ხოსიტასა საკალკე და კამოკართვი
ვენაკი, რომელიც შე მინდოდა.

67. ნასყიდობის წიგნი ჯავახიშვილებისა. ამ წიგნისა ჩვენ პირი
გვაქვს მარტო. პირველი გამყიდველის სახელი გამოშვებულია.

1670. ნებითა და შეწვევითა მღთისითა ესე უკუნისამდე
ჟამთა და ხანთა გასთავებული წყალობის წიგნი გიბოძეთ ჩვენ ჯ ა-
გ ა ხ ი შ ვ ი ღ მ ა ჰ ა ტ რ ო ნ მ ა და ბ ა ტ რ ო ნ მ ა... ძმამა ჩემმა ბ ე ჟ ა ნ, კ ა-
ხ ა მ ა და ე ლ ი ზ ბ ა რ, თქვენ ჩვენს ერთგულს უმასა და თავის
შვილს ბერსა გ ი ო რ გ ი ს, ასე და ამა პირსა ზედა, რომე მოგვი-
დექით კარსა და მამული გვთხოვედ, ჩვენცა ვისმინეთ აჯა და მოხ-
სენება თქვენი, გიბოძეთ მიწა ყ ა რ ა და ჯ უ ლ შ ი ო თისის დღისა
მაღაფიური, ხანდავს ზ უ ბ ი ტ ა ს ნ ა ქ ო ნ ი, რუს შუა ორის დღისა,
კიდევ ამას გარეთ გიბოძეთ ხ ა ნ და კ ს ჩვენი ნაზვრევი და მამუკას-
შვილის ნავენახები, ზოგი ღიბუას შვილის მიწაზედ გაცვლიდი და
ზოგიც ჩვენი ნასყიდი, კიდევ მამუკას შვილისაგან ღიბუას შვილის
ნადირას მიწის ნაცვალი დღე-ნახევრისა; კიდევ მამუკას შვილის ნაქო-
ნი საფუყარი, ღიბუაშვილის ნადირას ნაქონი, ორის დღისა გაცვლი-
დი. ქონდეს და გიბედნიეროს ღ თ ნ ჩვენს ერთგულთაშა, სამსახურ-
სა შინა. არის ამისი მოწამე თავად ღ თ ი და უოველნი მისნი წმინ-
დანი ზეცისა და ქვეყნისა, ხორციელი და უხორციელი, კაცთაგან მო-

წამე და თანა-დამწერე ჩვენი მეღვინეთ-ხუცესი იეჟუა, თამაზა წერეთელი, თამაზა მოურავი ხოფლისა, თამაზა არევაძე. მე ჰაატას დამიწერია და მოწამეტ ვარ. ქვს ტ ნ ზ □ □.

68. ნასყიდობის წიგნი შანშიაშვილისა 33,5 X 25 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1670. ქ- სახელითა სსხიერისა არსება დაუსაბამოს ღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა, თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა უფლავწმიდისა ღთის მშობელისა, მარადის და ქალწულის მარიამისათა, ძლითა და ძლიერებითა ჰატოისნისა ჯუარისათა, რომელსა ზედან განიპურნა ქრისტემან მეუფემან ღთმან ჩვენმან უხრწებელი მკლავნი თჳსნი სსნისა ჩუენისათვის. ამისითა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა, ზეტისა ძალთა, ქუეყანისა ანგელოზთა, მიქაილ და გაბრიელისათა, წმიდათა მოწამეთა შიშველ-მართალთა, მესვეტეთა, მეუდაბნოეთა, ოთხთა თავთა მახარებელთა, ათ-ორთა მოციქულთა და რანიცა წმიდანი წმიდასა საუფლოს სუინაქსარში სწერიან და მოიხსენებიან, ამა უფელთა წმიდათა ღთისათა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ესე საბოლოოდ გასთავებელი ნასყიდობის წიგნი და პირი მოგუცით ჩუენ, ბ ა რ ა თ ა შ უ ი ლ მ ა შ ი ო შ, ჩუმა შუილმა თ ა მ ა ზ ა და სხუათა მომავალთა ჩუენტა თქუენ, შ ა ნ შ ი ა შ უ ი ლ ს დ ო ნ მ ა ზ ა ს ა, შუნსა ძმისა ე ღ ი ზ ბ ა რ ს, შუილთა შუნთა ნ ა ს უ ი დ ა ს ა და სხუათა მომავალთა თქუენტა, სსრე რომე მოვინდომეთ და მოგუცით ჩუენი შემკუიდრე უმა უ მ ე კ ა შ უ ი ლ ი კ ა კ ო ზ ა თავკატად უფლის კაცისგან უკლუებლად. ქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან, ასრე რომე ავიდეთ ფასი, რომლითაც გული შეგუიჯერდებოდა, აღარა დარჩა რა ამაში სალამაზაკო მუსაიბობისგან კიდე. არიან ამისნი მოწამენი თავად ჩემი ძმა იესე, ჯავახიშვილი ზურაბ, თულაშვილი ოთარი, შუა ბოლნისის მამასახლისი ფინეზა, ოეგაძე ესტატე. ამისად გასთავებლად, თავდებად მოგუიცემია ღთი და უფელნი მისნი წმიდანი. დაიწერა წიგნი ესე ქვს ტ ნ ზ. შიოშ. თამაზ.

69. სიგელი კათალიკოზის ბატონიშვილის დომენტისა (1666—1675) მიცემული დიდმის წმიდის გიორგის დეკანოზის ათანელისადმი, 20X15 სანტ. დაწერილია ქაღალდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში აზის კათალიკოზის ბეჭედი, რომელზედაც ხუცურათ სწერია: „რომელიც გაკნათ ქვეყანასა ზედა, კსნილ იყოს ცათა შინა“, და შემდეგ: ი. ქ. ძ. ლ. ნ. ქ. ქ. პ. ეს ასოები უნდა ნიშნავდეს: იესო ქრისტეს ძლევაჲ, ნებითა ქრისტესითა ქართლისა პატრიარხი.

1666—1675. ესე წყალობის წიგნი გიბოძეთ ჩუენ ბატონიშვილმა ბატონმა კათალიკოზისა დომენტი შენ დიდმელს წმინდის გიორგის მღვდელს ათანელს*), ასრე რომე წმიდის გიორგის დეკანოზობას შემოგეცინენ და ჩუენ მოკითხული ვქენით და მეუფის სითარხნის*) წიგნებიც ქონდათ და აჩაფინ რას გემართლებოდა და ჩვენც წყალობა გიყავით და წმინდის გიორგის დეკანოზობა ისევე თქუენ მოგეცით უოფლის კაცის უტილებლად, არა მოგშალოს არა ჩვენგან და არცა სხუათა კათალიკოზთაგან. არის ამისი მოწამე სახლთ-უხუცესი მადალაშვილი ჰაზუა და თანია. კათალიკოზი (ჩართულად). განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ: გ ე დ ი ა ს, ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, ყ ე ს თ ე ლ ს, ბ ე რ უ ა ს ა. და ვინცა ეს მოგიშალოს, რისხავს უოველნი მისნი წმიდანნი**).

70. სიგელი შაჰნავაზ მეფისა მიცემული დიდმის წმიდის გიორგის დეკანოზის გელიას და ათანელისადმი, 40X20 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მხედრულის ხელით და შავის მელნით, ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1675. ქ. ნებითა და შეწევნიოა ღთისათა ჩუენ მეფეთ მეფემან, კელმწიფემ ჰატრონმან, შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ და თანა-მეტხედრემან

*) ეს სიტყვა სხვა ხელით და მელნით არის დაწერილი.

***) ეს ფრაზაც იმავე ხელით და მელნით არის დაწერილი, როგორც პირველი ორი სიტყვა ზემო სხოლიოში მოხსენებული.

ჩუენმან, დედოფალი დედოფალმან, ჰატრონმან მ ა რ ი ა მ, ესე სა-
ბოლოთ გასთავებელი წიგნი და სიგელი შეგიწვალეთ და ციბოძეთ
აქუენ, წმინდის გიორგის დეკანოზს გ ე დ ი ა ს, [ძმათა შერთა]
ა თ ა ნ ე ლ ს, ე ლ ი ზ ბ ა რ ს და ყ ე შ ი ე ლ ს, სახლისა მამაფლათა
ყოველთავე ასე და ამა ჰინსა ზედან, მოგუიდექით კარსა და სითარ-
ხნის წყალობასა გუიჯებით, და ძუელი შეუეთაგან წყალობის სიგლე-
ბიც გინახეთ, და ვინცა დეკანოზი უოფილდა, მუდამ იარხანი და აზა-
ტი უოფილან. აწე ჩუენად სადდეკრძელოდ და შეუობისა ჩუენისა წა-
სმართებლად ჩუენცა გათარხნეთ და განთავისუფლეთ ასე და ამა წე-
სით, რომე რა რიგათაც ძუელს სიგელში თორმეტის საუფლოს დღეს
ჟამის წირვა გედვას, წირვა არ მომალეთ. და ჩუენ დაგაწყალობე-
ვით, ასრე გათარხნეთ: არაფერი საჩუენო სათხოვარი არ გეთხო-
ბოდეს, რა რიგათაც ძუელს სიგლებში გიწერია, ერთის ლაშქრობა-ნა-
დირობის მეტი. იუუენით საუდრის დეკანოზი, ქონდეს და ციბეღნი-
ეროს დ-თნ. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუენის გექილ-გეზირნო და სხუ-
ანო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგათაც ამ ჩუენგან
ნაწყალობევს თარგანასა ეწეროს და ნურადდეს მოუშლით. დაიწერა
კიდე ბძანება-ნიშანი ესე ქქსა: ტ ნ ი გ: კელითა კარისა ჩუენის მდი-
ვან-მწიგნობრის მ ა ნ დ ე ნ ა შ ვ ი ლ ი ს რ ო ს ტ ე ვ ა ნ ი თ ა. შ ა ჰ ნ ა-
ვ ა ზ. მ ა რ ი ა მ (ჩართულები).

71. ნასყიდობის წიგნი ოთარისა, 38,5 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-
ორი წერტილი. თავი და ბოლოს წყველა განგებ გამოუშვით.

1679, მარტას 13. ...ესე ამიერ უკუენისმდე ჟამთა და
ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი ნასყიდობის პირი და
ფიცი და წიგნი მოგეტე მე ჩ ე კ უ რ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ბ ე რ უ კ ა მ ა და
ღ ა ზ ა რ ე მ და დ ა თ უ ნ ა მ ა და ზ უ ბ ი ა შ ვ ი ლ მ ა მ ა ზ ი ტ ა-
მ ა და მამაფლათა სახლისა ჩუენისა ყოველთავე. მოგუიდექით ჩუენი ნა-
სყიდი ვენაკი თქვენ ჰატრონს ო თ ა რ ს ა მისის სამძღვართა, ასრე
რომე დაგვეჭირა და ავიდეთ ფასი სრული, რასაც ჩუენი გუელი შეგ-
ჯერდებოდა. ვინც ესე წიგნი შეგიძალდოს, თავადმცა რისხავს დმერ-

თი... არის ამისი მოწამე ერატრასშიელი ლაზარეს სამამრი დათუ-
ნა, ებადა, ფარეშაშიელი სენია. მე მღვდელსა თეოდორეს დამი-
წერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა თვესა შარტას: იგ: ქვსა:
ტნიზ: + + +.

72. სიგელი კათალიკოზის ნიკოლოზ ამილახორისა და ევდემოზ
დიასამიძისა, მიცემული დიდმის წმინდის გიორგის დეკანოზისა-
დმი, 30 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შე-
მდეგ.

1678. ნებითა ღმრისათა ესე უკუნისმდე ჟამთა გასათავე-
ბელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ ჩვენ
ბატონმა კათალიკოზმა ა მილახორის შვილმა ან ბატონმა ნი-
კოლოზ თქვენ დიდმელს წმინდის გიორგის დეკანოზს ათანელ-
სა, ძმას შენსა გუდიასა, ელიზბარასა, ჟეშთელასა, თო-
რასა, ბერსა. მომავალია სხლისა თქვენისთა ეფეულთავე, ასრე
რომე წმინდის გიორგის დეკანოზობას შემოგეტყვალენ, მოხვედით,
ჩვენ შემოგვეჩვენათ, ჩვენ მაკითხულა ვქენათ, კელმწიფის სათარ-
ხნის წიგნები გქონდათ და ბატონისშიელის კათალიკოზის წიგნი
გქონდათ, საშკვიდროთ თქვენი იყო და არას გემართლებოდათ, ჩვენც
გიუფით წყალობა და სიგლითა ამით დაგიმტკიცეთ და გიბოძეთ უო-
ლის კაცის მოუდკვრად და უცილებლად. შენთან არც ზებედეს ჭქონ-
დეს კელი და არც სხვას კაცსა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრ.
ესე ასრე გავითაუდეს და არა მოკვამდოს არა ჩვენგან და არა შემ-
დგომთა სხვათა კათალიკოზთაგან. არან ამისნი მოწამენ(ი) და შუა
დამხდურნი სხალახურეცნი ზაზუა, ქარსიძე დაკით, თანიაშიელი ელი-
ზბარ, კანდელაკისშიელი ზეტრე. მე რეკავს დამიწერია და მო-
წამეტა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე: ქვსა: ტნივ. კათალიკოზი და
მენტი (ხართულათ).

შემდეგ კათალიკოზის ევდემოზ დიასამიძის ხელით სწერია:

ქ. ჩვენ ბატონმა კათალიკოზმა დიასამიძემ ევდემოზ ესე წი-
გნი და ბანება დავამტკიცეთ და გავათავეთ. სუ მოუშლებინ, რომე-

ლიც ეოფილა და ან ქონების ამ დეკანოზს და მისა სახლა:

კათალიკო-
ნი ვედემოზ .

73. ფიცის წიგნი პაპუნა გოსტაშაბისშილისა და მისი მეუღლისა ბანგიჯასპისა, $39,5 \times 15$ სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1684, იანვრის 17. ქ... ესე პირი, ფიცი და წიგნი მოგუცით ჩვენ ბატონმა ჰ ა ჰ უ ნ ა მ და თანა-მეტყედრემან ჩუენმან ბატონმა ბ ა ნ გ ი ჯ ა ს ჰ ი თქვენ, ჩემს ძმებს მდივანბეგს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს და სარდარს თ ა მ ა ზ ს, ასე და ამა პირსა ზედა, მოვიდა ბრძანება დ'თისა და შვიდი არ მოგვეცა, და ჩვენდა შვილად ჩვენი ძმისწული კ რ ა ს ტ ი ვიშილეოთ, და ამ მიზეზით ძმათში სამღურავი ჩამოგვივარდა და ლაზარაკი შეგვექნა, და რადგან მდივანბეგისა და სარდლის ქართული ერთი იყო, მეც თქვენგან მოვიწივე, ჩემს ძმას ა ს ლ ა ნ ს და ძმისწულებს დაველაზარაკეთ, თუ ამა პირობით ყაბული ქნან, რომ თქვენში საუფროსო და საუმცროსო აღარ იყოს, ჩემს საუფროსოს არავინ წამოეჭიდოს, და ძმანი ხართ და ჩემს წილად საუფროსო უველა სასწორიო იყოს, ისეც ტკბილად და საუფარლად იყავით და ერთობა ქენით. თუ ვინ იცის უშმაგის სიბრძივემ არ აქნევინოს და ამის ყაბული არ ქნას, კიდევ გაუყარო, თქვენთანაც მოვიდე, არც თქვენის მეტი სხვა ძმა ვინდამო, ჩემი კერძი მამულიცა და საუფროსოც თქვენ დაგანებო, და არც ამ პირობაზედ ზურგი გადრიკო, კიდევ გაგიტაო. ამისად გასათაგებლად მომცემია თავად დ'თი, ყოველნი მისი წმიდანი, ზეტისანი და ქვეუნიხანი, კორციელები და უკორცონი, და ეს ზემოწერილები ყოველნი. ქჷს ტ ო ბ, იანვრის იზ. □ . □ .

74. ნასყიდობის წიგნი თუმანიშილთა, 88×35 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს. განის აშიაზე მინაწერით ნასყიდობას ამტკიცებს ნაზარალიხანი, ანუ ერეკლე I 1699 წელს.

1683. ქ. სხელითა სხიერისა, არსება დაუსაბამოს, დაუ-
სრულებელისა, ძალ-განუზომელისა, მიზეზ შემოუღებელისა, უნილა-
ვისა, უკვდავისა, ურულსა, ურებაზოსა, ყოველთა იძვრისთა და მშვი-
ნაშეთა დამბადებელისა, ზღვასა და კმელთა კელმწიფებით დამსხმე-
ლისა, ღთაებთა მიუწათმელისა, ხსრისა და ცხორებისათვის ჩვენი-
სა განკაცებელისა, ღთისა მამისა, ღთისა ძისა და ღთისა სულისა
ცხოველისა; მეოხებითა ყოვლად უხრწნელისა, უმეტესად კურთხეუ-
ლისა დედოფლისა ჩვენისა ღთისა მშობელისა, მარადის ქალწულისა
მარიაშისთა, რომელი მტვირთველ ექმნა უფალსა ჩვენსა იესოს ქრის-
ტესა, და დაიტია ცეცხლი იგი ღთაებისა დაუტევნელი ცათა სივრცე-
სა; მეოხებითა ყოვლად ძლიერისა. შეფუთა სიქადულისა და ს(ა)ჭურვე-
ლისა, ეშმაკთა წარმდევნელისა, უძლეველისა, ცხოველს-მყოფელისა
ჯვარისთა, რომელსა ზედან განაზურნა უხრწნელი მკვლავნი თვისნი
ქრისტიანისა ჩვენისა ქრისტემან ღთსა ჩვენმან; წმინდათა უკორცთა
ზეცისა ძალთა ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა, მიქაელ და გა-
ბრიელისთა, რომელნი მდგომარე არიან და მსახურ წინაშე შეუფი-
სა; მეოხებითა წმინდასა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა, ნა-
თლის-მცემელისა იოვანესისა, რომელი ზედა-დადებულ ექმნა თავსა
უფლისასა და სსმთავანვე მუცლითა დედისა თვისისათა თაყვანისცე-
მად უფლისა ჰკრავებოდა; მეოხებითა წმინდასა ქალწულ-მანაკრებელი-
სა შეუფისა, მკურდსა მიყრდნობაელისა, ქედ ქუხილისა წოდებულისა,
სიკვდილისა თანა წარმკვლისა, მოციქულისა და მანაკრებელისა იო-
ვანესისა; წმინდათა თაკთა მოციქულთა ზეტრე რიტორისა და სსუ-
ფიველისა კლიტთა მწერობელისა ზავლე სსმ ცამდე ადწიფნულისა და
უსმენტა სიტუვთა მსმენელისა, რომელთა მოინადირეს ყოველი ქვე-
ყანა ბადითა მითა ქადაგებისათა და სხვათა აათა მოციქულთა და სს-
მეოცდა აათა მწაფეთათა; წმინდათა წინასწარმეტყველთა: მოსე,
არონ, ელია, ელისე, ღვთისა, ესაია, იერემია და სხვათა წინასწარმე-
ტყველთა, რომელთა წინასწარ მოასწავეს კარდამოსდგა და განხორ-
ცალებო: ქრისტესი და ქალწულად დადგომამ ღთისა მშობელისა;
წმინდათა მთავარ-მწაფეთა: გიორგი, აკვდორე, დიმიტრი, მერკვი-
რი, ზრკოზი, ევსტათი და არტემისითა, რომელთა დაუთმეს ღვა-
წლსა და ტანჯვასა და მისცეს თავნი მათნი ღანძეთა ტაფავსა და სი-

ავსა საუკუნოსა ცხორებისა და სასუფეველისათვის; წმინდათა მღვდელთა-
 მოძღვართა: ბასილი კესარიელისა, იოვანე ოქროპირისა, ნიკოლოზ მი-
 რონ ქალაქისა ეფესოპოლისა, გრიგოლი ორთის მეტოქელისა, ათა-
 ნასისა და კირილესითა, რომელთა ჰქადაგეს მართალი სარწმუნოება
 და აღმოფხვრეს ძირი საცთურისა და განიოტეს უკეთურება და და(ა)მ-
 ტიციტეს კრება და მართალი სარწმუნოება; წმინდათა ქალწულ-მოწამე-
 თა და მოღვაწეთა: თეკლა, კატერინე, ირინე, მარნე, ბარბარა და
 ეფუროსინესითა, რომელთა განამშვენეს ღამჯარი სულისა და დასთხი-
 კეს სისხლი სიძისა მისთვის უკვდავისა და სთესეს ცრემლი და მო-
 იშვეს ღვაწლი კეთილი; წმინდათა მამათა განშორებულთა: ანტონა,
 ეფთვიმი, სება, თნოფრე, ჯერასიმე, თეოდოსი და ჰიმენისთა, რომ-
 ელთა დადგეს თავნი თვისნი ქრისტესთვის და განჰკაფეს კოვრნი
 მათნი კლდეთა და კაპანთა შინა; წმინდათა მკურნალთა კოზმან და
 დამიანესითა და მართალთა მშობელთა იოკიმ და ანასითა, ზაქარია
 და ელისაბედისათა; წმინდისა სვეტისა ცხოველისა, კვართისა სასუფ-
 ლოსა და მირონისა წმინდისა. ამა ზემო წერილთა წმინდათა თავს-
 მღებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა ესე უთუო, დრო
 დაუდებელი, მიზეზ-შემოქმედელი, ყოვლისა ხლათისა და ილათისა-
 გან გამოსული და გამოკრებული ნასუიდობისა წიგნი და სიგელი და-
 ციწურთ და მოგუციო ზეენ ს უ ლ ხ ა ნ ა შ ვ ი ლ ე მ ა ნ ქ რ ი ს ტ ე-
 ს ი ა ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ბ ა ს ი ლ ა მ ა ნ, მ ა ხ ა რ ე ბ ლ ი შ ვ ი ლ მ ა ნ
 ყო ყო ნ ა მ ა ნ, მ ა მ უ კ ა შ ვ ი ლ მ ა ნ და თ უ ნ ა მ ა ნ, ბ ა ზ უ ნ ა-
 მ ა ნ, მ ღ ღ ე ლ მ ა ნ ს ვ ი მ ო ნ, ზ ე მ ა მ ა მ, ძ ა მ ა მ, მ ა ზ ი ტ ა მ ა, ბ ა-
 ს ი ლ ა მ ა ნ. ხ ო ს ი ტ ა მ ა ნ, ბ ე რ ი ა შ ვ ი ლ მ ა ნ გ უ გ უ ნ ა-
 მ ა ნ, თ ქ ვ ე ნ თ უ მ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს მ დ ი ვ ა ნ ს ზ უ რ ა ბ ს, მ დ ი-
 ვ ა ნ ს ს უ ლ ხ ა ნ ს, ე ა ლ ა ნ და რ ა ს ა, ლ ი ბ ა რ ი ტ ს, შ ვ ი ლ თ ა
 თ ქ ვ ე ნ თ ა: გ ი ვ ს ა, დ ა ვ ი თ ს, შ ი ო შ ს და მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, ა ს რ ე
 რ ო მ ე უ ძ თ ს და უ შ ვ ი ლ თ ს ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ზ ა ქ ა რ ი ა ს უ მ ა-
 ნ ი ვ ი უ ე ნ ი თ და წ ო ლ ო რ ე თ ს ვ ე ს ა ხ ლ ე ნ ი თ, ი ს მ ო კ ვ და და თ ა ვ ი ს
 კ ვ რ ძ ო ბ ი თ უ შ ვ ი ლ თ ღ კ არ და ვ ლ ი ნ და ზ ე ე ნ რ ო ს ტ ო მ მ ე ო ე მ ს ა-
 ხ ს ო ღ და გ ვ ი ჭ ი რ ა, ი ქ ი დ ა მ ა ვ ი ყ ა რ ე ნ ი თ და ა ვ ლ ა ბ ა რ შ ი და ვ ს ა ხ ლ დ ი თ,
 ა ქ ე დ ა მ ვ ს ჭ ა მ დ ი თ ზ ე ე ნ ს მ ა მ უ ლ ს, და გ ვ ე ჭ ი რ ა და რ ა ც ზ ე ე ნ ი მ ა მ უ ლ ი
 ი უ ო ს ა ნ ი კ ვ ა დ რ ო მ ა მ ა თ და ჰ ა მ ა თ და რ ო მ ი ლ ი, ი ს ა და რ ა ც ნ ა ს უ ი დ ი წ ო

დოქტორის მამული, სახლ-კარი, ჭურ-მარანი, კალო, სიბძელი, სი-
ბოსტნე, წყალი, წისქვილი, ველი, ვენაკი, შენი და უშენებელი, სა-
კნაფ-სათესი, მთა, ბარი, შესავალ-გასავალი, წოდოქოთის რისაც
მჭენებელნი ვიუკენით. სამკვიდროსი თუ ნასყიდის, სრულიად თქვენ-
თვის მოგვიყიდა. ამის გარდაის რაც ჩვენი ღაის ნასყიდი იყო, ისი-
ებიც უველს უკლებლად მოგვიდეთ. ველარა ჩვენი ნათესავი და სხ-
ლის კაცი ვერ წამოგვდაოს და არც გეცილებოდეს გასყიდვად, გასა-
ცემად, გასაზითავად, უოველად გკველუოდეს, რომელიც ჩვენი ნასყი-
დი იყო თუ სამკვიდრო უველს უკლებლად მოგვიყიდა და ავგიდის
თქვენგან ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეგიჟერდათ. ვინცა რა-
მანც ჩვენმა გვარის კაცმან თუ სხვამან ამისად ცალებად და შლად
კველუოს, რისხავსმცა დაუსამო დთი, მამა, ძე და სული წმინდა;
მასმც ექმნების კეთრი გეზისა, შიშოვილი იუდასი, დანთქმა ფარათ-
სი, მეხის დატეხა დეოსკორესი, მატლით განლევა ეროდესი და ნუ-
რათამცა სინანულითა ნუ ექნების კსნა სულისა მისისა. არიან ამისნი
დამხდომნი და მოწამენი მოურავიშვილი გიორგი და ავთანდილ, გა-
ბაშვილი ასლამაზ, ჰაპუნა, ხოსიტა და რევაზ, თურქისტანიშვილი ბე-
ჟან, ზურაბ, ბაგრატ და ერასტი, ქალაქის მამასახლისი გიორგი, მე-
ლიქი ავთანდილა, ნაცვალი დათინა, რევიშვილი გოდერძი, თულა-
შვილი ოთარი და დონდარ. ღისელნი, ვექელნი და დიდმელნი ამის-
ნი დამხდომნი და მოწამენი. მე სამეუფოსა ქალაქისა ეფისკოპოზსა
ტფილელს ს ა ა კ ა ძ ე ს ი ო ს ე ბ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ეს
ნასყიდობა და მამულები კემწიფის(SIC) მეფის გიორგის დასტურით
მოგვიყიდა და მეფემან ამ მამულის სუიდვის დასტურის წიგნი გი-
დევ სხვა გიბოძათ, რომ ვერა ადამის მონათესავე კაცი ვერ შემოგუ-
ცილება და არცა ვის კელი აქვს. ქვსა ტნი ა. + + +.

აშიაზე სხვა ხელით სწერია:

ქ- ჩვენ მეფეთ მეფე, პატრონი ნ ა ზ ა რ ა ღ ი ხ ა ნ ამ ნასყიდობას
ასრე ვამტკიცებთ, რომ მეხუთედს ამ მამულს ჭავახიშვილი შერმაზან
შემოტვილა, მეხუთედი მე მიუდიავთ, ამისი ფასიც თუმანიშვილს მი-
ვაცემინეთ. წოდოქოთის სუფხანიშვილების სამკვიდრო ნასყიდი და
უსყიდი უველს თუმანიშვილს დარჩა იქა. მასუგან თევდორაშვილს ივა-

ნეს რაც ნასყიდობა უქნია, ნურც ვინ იმას უცდილება: ამათოვინ კვი-
ბოძებია, თიბათვის კე, ქსნ ტ ჰ ზ. მეფე ნაზარალიხან |.

75. სიგელი გიორგი XI-სა. ამ სიგელისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს
ხელში დავით თუმანოვის გადმოღებული ლურჯ ქალაღზე და
დიმიტრი ორბელიანის შემოწმებული.

1685. წყალობითა ღთისთა ჩვენ ღთიფ აღმართებულ-
მან, და ღთიფ დაშარებულმან, და ღთიფ გვრკვინოსანმან, იესიან, და-
ვითიან, სოლომონიან, ბატონიონიან, კელმწიფემან და მეფეთა ზედა
მეფემან, ზატონმან გიორგიძე, და თანა-მეცხედრემან ჩვენმან, დე-
დოფალთ დედოფალმან, ზატონმან ხვარაშანი, და ზირმომან
და სასურულმან ქემან ჩვენმან, ზატონმან ბატონი, ვიგულეთ
და ვიგულსმოდგინეთ და მოვიხსენეთ ჩვენსა და ჯა მუდარეთა, თქვენ
ჩვენისა დიდად ერდგულისა და წესისებრ მონებისა თავდადებით ნამ-
სახურსა, კარისა ჩვენისა შვივისა შანიშქანი მარტოეოზის
შვილის ბეგთა ბეგისა, შვილთა თქვენთა ავთანდილის-
სა და ბეგთა ნისა და მომავალთა თქვენთა მას ჟამსა, ოდეს სულ
კურთხეული ზატონი მამა ჩუბნი უაენთან წაბინდა და თქვენცა თან
გახელით, და აღესრულა განგება ღთისა, და გზასა შინა ამიერ
სოფლით მიიტყუა, და ვინცა-ვინ დაბინდინი და კარის ჩვენისა
მოხელენი თან ახლდით, უაენთან ჩახვედი და ოდეს მოგვესმა, აღა-
რახანი ვჭყავით, და ჩვენც უაენთან ჩამოვბინდით. იმა ჩვენთა და-
ბინდეთა კსნად და წესისებრ უფელთა ნათესავთა ჩვენთა უზემთაეს
და უდიდებულეს დავახუდა, ზატიფ-გუცა და განიხარა შეერა და ხი-
ლფა ჩვენი, და დიდითა აღერს-ლხინ-სობათითა განვისვენეთ, რაერთ-
საცა ხანსა წადიერ ვიუავით, და ოდესცა ვინებეთ წარმოვევლინენით
დიდისა მრავლისა და უცხოთა საგანძურითა ტახტსა და საკელმწიფო-
სა ჩვენსა. გზასა შინა მოგვესენა თქვენი უფეროდ მსახურება ჩვენ-
ზედა და არ ჯერ ვიქმენით, და არცა იყო ჩვეულება ჩვენი რომე სი-
ტუენი დამსმენელთა წარმდგარიყო წინაშე ჩვენსა, მაგრა ფარულ-
თა შურითა მრავალგზის გამოაქანდაკეს ენათნება და მცირეთ განა-
წერომეს კული ჩვენი თქვენზედა და თქვენი შკვდრი და ნასყიდი სო-

უფლი ნაბახტევი წაგართვით და გაგიეტით, და ვითაც არა იუ-
 ვის გულსა ჩვენსა შინა განზრახვა უსამართლობისა, თქვენ მოგიბო-
 ძეთ წიგნი სამედიცინა, რათა განგვეკითხვე მართლად და წამოგვეგენ-
 ნეს დამსმენელნი თქვენნი, და აუტა მართალნი გამოსულიყუნნით,
 აღარც თქვენი მამული მოგვეშალა და სხვა წვალობაც გვექმნეს. შე-
 წევნითა და ძლიერებითა ღთისათა მშვიდობათა მოვიძინდით ტახტსა
 და სახელმწიფოს ჩვენსა, განვადეთ სამართლად კარი დარბაზისა ჩვე-
 ნისა და განვაკითხეთ. წარმოსდგე ქედ დადრეკილ წინაშე ჩვენსა,
 დანივევ მოხსენება სიტყუათა შენთა და აღხვენი ცხოველს-მოთფი
 სატი საქადაგოსი და ფიც გვექმენ გულწმინდად და მრავალ-გზის.
 და დაჯერა ღთის გული ჩვენი ერდგულუბასა და სამართლესა თქვენ-
 სას. წარმოდგა ამირეჯიბი რეჯაზ და იგავე შემოსმენილი
 სიტყუა წარმოთქვა და კრძალსა შინა გაგითხროვა. წამსვე შინა აღი-
 ჳურე და წარვედ და შეიტყურე საჭურველითა შენითა და მოხვედ წი-
 ნაშე ჩვენსა, ახსენე სახელი ღთისა, თაყვანის გვეც და შეგვეც, და
 უწოდე, ჟამი ამითა. ხილვასა ამას შინა რეჯაზ უარყო რამი და
 აღარ ჩამოკევა. ამასცა შინა განგამართლა ღთის. აწე შევიწყალეთ და
 მოგიბოძეთ ისრეგ თქვენი მკვდრი და ნასუიდი სოფელი ნახახტე-
 ვი ნორაშნითა, გვეკრძხობითა, კლდის წყაროთა, შითთა, ბარითა,
 ველითა, ვენახითა, წყლითა, წისქვილითა, სათიბითა, უთიბითა, ჭა-
 ლითა, სასაფლაოთა, ეკლესიითა, სასახლითა, ჭურ-მარნითა, შენითა
 და ოხერითა და ეოვლის მისის სამართლიანის მზღურითა. ამასდა
 გარდა მაშინ ბრძანებულ ვიქმენით, თუ განიმართლო თავი, სხვა
 წვალობაც გიუთო, და აღვასრულეთ სიტყუა ჩვენი და რადგან განი-
 მართლეთ თავი, შევიწყალეთ და მოგიბოძეთ დედოფლის მუგდრობა
 და კელის-ჩამომენელთა ეოვლის კაცის უცილებლად, თქვენ ჩვენთა
 ერთგულთა და თავდადებით ნამსახურთა ემასა, მახახტე-
 რთის მვილს, კარისა ჩვენისა მდივანს ბეგთაბეგს და
 შვილთა თქვენთა აკთახდილს და ბეჟანს და მომავალთა
 თქვენთა. გქონდეს და გაბედნიეროს ღთის ჩვენსა ერდგულთასა და
 სამსახურსა შიგან თქვენი მკვდრი და ნასუიდი სოფელი ნახახტევი
 ნორაშნითა, გვეკრძხობითა, კლდის წყაროთა, შითთა, ბარითა,
 წყლითა, წისქვილითა, ეკლესიითა, სასახლითა, ჭურ-მარნითა,

შენითა და ოხერითა, და ყოფლის' მისის სამართლიანის მზღურითა, კიდევ ამის გარდა დედოფლის მეგრდრობა და კელის-ჩამრთმევენელობა თქვენოჲს და თქვენთა შვილთათჲს გვიბოძებია. ესე ასრე გაცითავდეს და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა ჩვენთა ჩამომავალთა შეფეთა და დედოფალთაგან. თუ ვინმემ ამ მამულის სიგელი გამოაჩინოს, სიგელითა ამით გაკვიცუდებია, მტკიცე ესე ოდენ არს. აწუ გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვეჭვილ-ვეჭვირნო და სხვანო მოსაქმენო, ბრძანება და ნიშანი ჩვენი თქვენცა ასე გაუთავეთ, რა რიგათაც ამ ჩვენგან ნაწყალოებს სიგელსა შიგან ეწეროს, ნურც არას თქვენ მოუშლით და შეეცდილებით თვნიერ თანა-დგომისა და შეწვენისგან კიდევ. დაწერა ბძანება და ნიშანი ესე ჩვენი ქვს: ტ ო გ: ინდიკტიონსა მეფობისა ჩვენისასა ლ, კელითა სმეფოსა და ტახტისა ჩვენისა ტფილელ მთავარ-ეპისკოპოსის ი ო ს ე ბ ს ა ა კ ა ძ ი ს ა თ ა (ხართულათ) გიორგი. მარიამ. პატონიშვილი ბაგრატი.

76. ნასყიდობის წიგნი ზურაბ ჯავახიშვილისა 30X21 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავი და ბოლოს წყველა გამოუშვით.

1686. ...ეს უგუნისმდე ჟამთა გასათავებელი, მიზეშემოუდებელი, საბოლოო ნასყიდობის წიგნი მოკართვით ჩვენ შალიკაშვილმა პატონმა ზურაბ და შვილთა ჩვენთა რევაზ და ოთარ თქვენ, ჯავახიშვილს ზურაბს, ჯავახს, მანგლელ ეფისკოპოსს გაბრიელს და შერმაზანს, მოკვიდეთ თქუენი სამკუიდრო გასამურელოდ აღებული ჭვიროსს ნანიტაშვილი მისის მამულითა, ივანას შვილები მისის სახლ-კართა და სასაფლაოთა, ვენაკითა, საჩხავითა, წყლითა, წისქვილითა, მითთა, ბართთა, შესავლითა, გასავლითა, მისის საწყავითა და ურწყავითა, საჯალჯითა და სასართთა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთ... ავიდეთ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდათ. არიან ამისი მოწამენი: პირველად ღთი დაუსაბამო, დაუსრულებელი და ქვეყანას სუდა კორციელნი, მანგლისელი ხატა, კალაღაშვილი ოსება, ხუცი-

შვილი მოდრეკილად, სოლომონი იორდანე, დეკანოზი მოსკე, მი-
სი უმა მშვიდობად ივანა, აბულვარდიშვილი ზურაბ, ბეჟანიშვილი
ოთია. მე დედოფლის კარის დ ე კ ა ნ ო ზ ი შ ვ ი ლ ს გ ა ბ რ ი ე ლ ს
დამიწერია და მოწამეტა ვარ: ქქსა: ტ ო დ . + + + .

77. სიგელი მეფე გიორგი მე-IX, 37,5×15,5 სანტ., დაწერილია
ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-
ორი წერტილი.

1686. ქ. ნებიასა დთისიას ჩუენ დთივ გუირგუინოსან-
მა, მეუკეთ მეუემან, კელმწიფემან, ჰატრონმან გ ი ო რ გ ი მ, პირ-
მშომან და სასურველმან ძემან ჩუენმან, ჰატრონმა ბ ა გ რ ა ტ ე ს ე
ამიერით ჟამთა გასთავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწყა-
ლეთ, გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა მრავალფერათ ნამსახურსა უმათა ჩუენ-
თა დ ო ლ ე ნ ჯ ი შ ვ ი ლ ს ა ო ს ა ლ ს ა, შვილთა თქუენთა ლ უ ა რ-
ს ა ბ ს მ ა ს ჟამთა, ოდეს მოგუიდექით კარსა და სრულ ერთობილ
უ ა ი ე უ ლ უ ს მებაღახობას დაგუიჯენით. ჩუენ ვისძინეთ აჯა და მოხ-
სენება თქუენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ამასღათ ე ა ი ე უ ლ უ ს
საბაღახის პერეკულობა ამ წესით: საჩუენთა ორმოცდა ათ სულზედ
ცხუარზედ ერთს ცხუარს საბაღახეთ აიუგანდე და ორას სულზედ ერთს
ცხუარს შიშლიკათ გამოართუმდე და სხუა რიგათ გლეხს ძაღს არ
უზემდე. ამ წესითა უაიუულუს მებაღახობა ამასღათ თქუენთვის გუი-
ბოძებია. ქონდეს და გიბედნიეროს დთინ. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუ-
ენის ვექილ-ვეზირთა და სხუანო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იუენეთ
და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასე გაუთავეთ და ნურა-
ოდეს მოუშლით (აუგინიერ*). დაიწერა ბრძანება-ნიშანი ესე ქქსა
ტ ო დ, კელთა კარისა ჩუენის მდივან-მწიგნობარის მ ა ნ დ ე ნ ა შ ვ ი ლ
დ ი ს ო ო ს ტ ე ვ ა ნ ი თ ა. გ ი ო რ გ ი (ხართულათ).

შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ეს ბძანება ჩვენცა ასრე დაგუამტკიცებია, ნახუვარი მკრეფ-

*) აქ მწერალს დაეიწყებია სიტყვები: „თანა-ღვომისა კილე“.

ლობა გვიბოძებია. მერე გვერდზედ აზის ბეჭედი, რომელზედაც აწერია: ბატონიშვილის სახე-გუხუცესი თ ა ე ი მ უ რ ა ზ (?).

78. სიგელი ბატონიშვილის ლევანისა, 38×15 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ სამ-სამი, ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ თითო წერტილი.

1688, მარტის 12. ქ: ნებითა ღთისითა ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუალებო და გიბოძებო ჩუენ ბ ა ტ ო ნ ი ს შ უ ი ლ შ ა, ჰატონმა ლ ე გ ა ნ, ძმაჲ ჩუენმა, ჰატონმა ლ უ ა რ ს ა ბ, ძემა ჩუენმა, ჰატონმა ქ ა ი ხ ო ს ო მ და ვ ა ხ ო ა ნ კ, თქვენ გერმანოზიშვილს იესეს მას ჟამსა, აღეს მოგუიდეგით კარსა და თრიალეთის ახალქალაქისა და ტამლისა და ყომა-გემრის მოურაობას დაგუ(ე)ჯენით. ჩუენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქენი და გიბოძებო, ვითაც ძველიდგანაც თქენი ყოფილიყო და ახლაც ისევე გიბოძებო ყოფლის კაცისაგან უცილებლათ თრიალეთის ახალქალაქისა, ტამლისა და ყომა-გემრის მოურაობა. გქონდეს და გიბეძენიეროს ღთს ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა. აროდეს არ მოგეშალოს (sic) არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხვათა მეჰატონეთაგან. დაიწკრა ბძახება და ნიშანი ესე კელითა კარის ჩუენისა მდივნის ზ უ რ ა ბ ა ს ი თ ა, ქწ: ტ ო ვ. მარტის: ი ბ, იადლეჯას სხომაგემროს იაადათა გვიბოძებია. ლ ე გ ა ნ (ჩართულათ).

79. სიგელი ერეკლე I-სა, ანუ ნაზარალიხანისა, 33×28 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1688, გიორგობისთვის 15. ქ. ნებითა და შექუენითა მღთითა ჩუენ იასიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაკრატიანიან, მღთივადმეტებულმან, მღთივ დაშყარეიულმან და მღთივ სუციით გვირგვინოსანმან, მეფეთ მეფემან და თუთა კელმწიფემან, ჰატონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ და დედამან ჩუენმან, დედოფალი დედოფალმან, ჰა-

ტონის ექვსი და ზომიერი და სსსრკულმა ქვენი ჩვენნი,
 პატრონი იმამი და პატრონი კოსტანდი ექვსი
 ამერიკის უკუნიმდე უმთა და ხნთა გასთავებელი, სსსრკულად და
 სსსრკულად გამოსადეგი, მტკიცე და შეუცვლელი წყალობის და მ-
 მულის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალო და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა
 ერთგულთა უმთა ჯაკახიშვილს ფარემუზს და შვილთა
 თქვენთა რიხის და მომავლთა სხლისა თქვენისთა მას უმთა,
 ოდეს მოგვიდევთ კარს დარბაზის ჩვენის და მამულის წყალობის
 დაგვკავებთ, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეგიწყალო და
 გიბოძეთ თქვენს ხანდაკერ გიბოძედაშვილი გულისა, ივანე და აბრა-
 მა, ერთ კომლად მუთანი, მათის სამართლიანის მამულითა, ოდეს რი-
 რაც შექნებელიყოს, თქვენთვის და შვილთა თქვენთათვის გიბოძებია.
 ქონდესთ და გიბოძებოდათ დან ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა,
 არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შემდგომთა ჩვენთა მეფეთა და
 მეპატრონეთაგან. აწე გიბოძებთ, კარის ჩვენის ვეჭილ-ვეჭირნო და
 სხვანო გამრიგნო, ბძანება და ნიშანი ესე ჩვენი თქვენცა ასრე გაუ-
 თავეთ, რა რიგადაც ამა ჩვენგან ნაბოძებს ფარმანში ეწეროს, თვი-
 ნიერ თანადგომის და შეწვენისგან კადე ნუ შეეცდებით. დაწერა
 ბძანება და ნიშანი ესე ქსა: ტოფ: გიორგიბის: იე: გელითა კარი-
 სა ჩვენის მდივან-მწიგნობარის თუმანიშვილის გივიისითა.
 ექვსი (ხართულათ).

80. ბძანება მეფის ნახარალიხანისა, 20 X 13,5 სანტ., დაწერილია
 ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება. ორ-
 არი წერტილი.

1690, აპრილის 27. ქ: მესტუმრეო, ჩვენ მაგიერად ჩვენ-
 სი დიდს იმედს დარბაზს ჯაკახიშვილს ბატონს ფარემუზს
 ასრე მოახსენეთ: მერმე არჯანის მეურნეობა თქვენთვის გიბოძ-
 ებია და რაგვარადაც ამას წინად შანაგაზ მეფის და გიორგი
 მეფის უმთი ყორული ყორულიყოს, იმ რიგად დაუორულე: ქს
 ტოს, აპრილის კს. მეფე ნახარალიხან.

81. სიგელი გიორგი ლიპარტიანისა, დაწერილია ქალაქდზე ნუ-სხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. აქ მოხსენებული ლიპარტიანი გიორგი უნდა იყო გიორგი, კაცია ჩიქოვანის შვილი. გიორგი შვილი იყო კაცია პირველის, რომელიც ჩვენს გუჯარში იხსენიება. ამისათვის სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1681—1698 წლებს.

1681—1698. (წყალობითა და) შეწვევითა ღთისითა ესე წყალობისა სამეფიდრო, საიმედო, საბოლოოდ გასათავებელი წიგნი დაგიწერეთ და გიბოძეთ ჩვენ ღ ი ზ ა რ ტ ი ა ნ მ ა ნ ბ ა ტონმა გ ი ო რ გ ი მ და შვილმან ჩვენმა კ ა ც ი ა მ ა ქვენ, ჩვენს ერდგულს და სიძეს ფ ა ლ ა ვ ა ს ხ უ ხ უ ს, და შენს ძმებს, ასრე და ამა პირსა ზედან, რომე ზარტახი*) მთხოვეთ და ვისმინეთ აჯა და მოხსენებთ შენი, შეგიწყალებთ და გიბოძეთ ჩ ს ე თ ს ზარტახი სამოსახლო დედეუსა და დედეუს შუა, ასრე რომე დადიანს ამირანისშვილი დათუსათაჲს ებოძებია და დათუ რომ მოკლეს, მამული შენაჲს მიბოძებია მისის მიწა-მამულითა, ტეითა, ველითა, სყანითა, მითათა და ბარითა, შესავად-გამოსავალითა, წ(ე)ლითა და საფლავითა, ეკლესიის კარითა. მიბოძებია, გქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმან ჩვენს ერდგულობას და სამსახურსა შიგან. აწ ამის გასათავებულთა თავდებთა მომიტეებთ თავად დმერთაი და უაყელი მისი წმინდანი, ზეცისანი, ქვეყნისანი, ხორციელ(ნი) და უხორციელი. ეინც... (წყველაა მოყვანილი). კაცთაგან არის მოწამე და შუამავალი შავდია ქველი და ღომკაცი ჩხავა. და ეს წიგნი დამიწერია მდივანს მიშეკელიას და მოწამეცა ვარ ამისი. არცა ჩვენის მეციხოვნისაგან გეთხოვებოდების დადებითა რამე. (ახის ბეჭედი, რომელზედაც აწერია: ლიპარტიანი გიორგი. შუა ბეჭედში ჯგარია გამონატული).

82. სიგელი ერეკლე I-სა, ანუ ნაზარალიხანისა. 63X26 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრული ხელით,

*) მალლარიანი მამული სავენახეც და სახნავ-სათესიც.

ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1692, იანვრის 25. ქ. ნებიოთა და შეწვენითა მღთისითა ჩვენ მღთივ აღმატებულმან, მღთივ დამყარებულმან და მღთივ ზეცით გვირგვინოსანმან იასიან, დავითიან, სოლომო(ნ)იან, ბაგრატოიანმან, შეფეთ შეფემან და კელმწიფემან, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ და დედამან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან ე ლ ე ნ ე მ და ძემან ჩვენმან, ჰატრონმან ა მ ა მ ე უ ლ ი მ და კ ო ს ტ ა ნ დ ი ლ ე მ ესე ამიერით უკუნიანდელე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცებ და უცვალებელია სიმკვიდროდ და საბოლოოდ გამოსადეგი წყალობისა და მამულის წიგნი და ნიშანი, შეგიწყალებთ და გიბოძებთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და მრავალფერათ ნამსახურსა უმან ჯ ა ვ ა ხ ი შ გ ი ლ ს ფ ა რ ე მ უ ზ ს, შვილსა შენსა რ ო ი ნ ს და მომავალთა სახლისა შენისათა მას ჟამისა, ოდეს მოგვიდგით კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და მამულისა წყალობას გვიავებით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი. შეგიწყალებთ და გიბოძებთ ჩვენი სახსარ სოფელი ორიალეთზედ თ ე უ ი მ ა შ ი მ ს ხ ლ ო ბ ა რ ი ს გ ლ ე ნ ი თ ა, მამულითა, ყოფილის მისის სმართლიანის სმძღვრით თქვენთა და შვილთა თქვენთათვის გიბოძებთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერთგულთა ს:მსახურსა შინა, არ მოგეძალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა შეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენი ვეჭვილ-ვეზირნო, ბძანება და ნიშანი ესე ჩვენი თქვენცა ასრე გაუთავებთ და ნუ მოუშლით, რა რიგადაც ამა ჩვენგან ნაბოძებს ფარმანსა შინა ეწეროს, თვინიერ თანადგომისა და შეწვენისაგან კიდე ნუ შეეცდილებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე კელითა კარისა ჩვენი მდივან-მწიგნობარის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ი გ ი ს ი თ ა: ქ ქ ს ა: ტ ო ი, იანვრის 6 ე.

მეფე ნახარალიხას ქ.

83. განჩინების წიგნი, 37,5×22 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი.

1692, თიბათვის 15. ქ. ამ უხნოს სოფლისაგან ოთხ-
 რიგე მანოზის შვილი უშვილოდ დარჩომილიყო. თვისი
 წილი მამული სრულ თვისის ძმისწულებისათვის საფიცრით მიეცა.
 ამას გარდა, სხვათა მამულისაგან ერთი ვენაკი უვიდა, ზოგი თვი-
 სის ცოლის, ბატონის მარიამის, ზითევი მიეცა ფასათ და ზოგი
 სხვა ფასი და მას უკან ის ნასუიდა ვენაკი ცოლისთვის საფიცრით
 სამკდროთ და სადაზნოთ მიეცა, კიდევ ბერგიძეს ოთხ რიგის
 მხლებელი გეტანს (sic) და სისხლით ვერ ასლოდა და მოსამართლებას ის
 გერგიძე (sic) ოთარისთვის საუზატოთ მიეცათ. ამასე ოთარის ძმის-
 წულები და ბატონი მარია მ სარჩლობდენ. მე ორბელის შვილ-
 მა, სარდალმა*), ბატონს ოთარის გვიბანა მეუემ ერეკლე მათი
 კარიგება. მიველ, გავშინჯე და წიგნებიც ვასახე, ჩვენ ასე უსამარ-
 თლეთ, რომე რადგან ოთარს თავისი სამკვიდრო მამული ძმისწულე-
 ბისთვი(ს) დაეგლო და ნასუიდი ცოლისთვის საფიცრით სამკდროთ მი-
 ეცა, ისევე ბატონს მარია მ დაფანებეთ, და გერგიძეებიც თვისის მუ-
 ახლის საუზატო იყო, და ისიც მას დაფანებეთ. ამას გარდა ბატონის
 მარიამის დედისა თორმეტი თუმანი ოთარს ვალ(ა)თ აქლო და
 თორმეტი სპალნე ღვინოც სულ სასახლოთ დ(ა)ხარჯა. ამისი გან(ა)-
 ჩენ(ე)ბი სხვა მოსამართლების(ა)ც ქონდა, მისცემს იყო. ამისიც ასე გ(ა)ვ-
 სინჯეთ, რომ ვარსი ეს ბატონი მარია მ იყო და ამას დარჩებოდა
 დედის ქონება, მაგრამ თუ სულ მიგვეცემინა ჰაჰუას ძალი დაემარ-
 თებოდა, სარგებელი ადარ ვათხოვნივით, თუკისაგანც (sic) ნახევარი და-
 უკლევით და ექსი თუმანი თეთრი და ექსი სპალნე ღვინო კიდევ
 ბატონს მარია მ უნდა მისცეს ჰაჰუამა გერმანოზის შვილმა. ეს ასრე
 უნდა კარიგდეს. ქს: ტ ჰ: თვესა თიბათვის ნახევარსა □. ბეჭედს
 აწერია: მონა ღთისა ორბელიშვილი თ ა მ ა ზ.

84. სითარხნის წიგნი გიორგი XI-სა, 38×20 სანტ., დაწერი-
 ლია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-
 რება ორ-ორი წერტილი. სიგელს ამტკიცებს მეფე იესე ანუ
 ალიყულიხან 1725 წელს. სიგელი დამტკიცებულია ირაკლი
 I-ის ბეჭედიტაც.

*) უნდა იყოს: „მე ორბელის შვილს, სარდალს“.

1692, ქრისტეშობისთვის ი. ქ: ნებითა და შეწყვენიათა მღთისათა ჩვენ შევეთ შევემან და კელმწიფემან, ჰატრონმან გი-
ორგი და თანა-მეტხედრემან ჩვენსან დედოფალთ დედოფალმან,
ჰატრონმან ხვარაშან ესე ამიერაი უკუნისამდე ჟამთა და ხან-
თა გასათავეელი, შტატე და შეუტკალეელი, სამკვიდროთ და სა-
ბოლოთ გამოსადეკი სითარხნის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალეთ და
გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და წესისებრაჲ ნამსახურთა
ემათა ჯავახიშვილს ფარემუისს და შვალსა შინსა როინს
მას უამსა, ოდეს ჭვარებისა და ჭვარების ნასოფლარებში შინის კერ-
ძის სითარხნეს გვიფუნით, ვისმინეთ აჲ თქვენი და შეგაწყალეთ და
გიტარხნეთ თქვენი წილი ჭვარები და ჭვარების ნასოფლარებში, რაც
წილი გედვასთ, ასრე რომე რაც გლეხი მოიფანო და დასასლო,
ჩვენგან თარხანი იუოს, არაფერი ჩვენი სოხრავარი და გამოსადეგი
არ ეოხოვებოდეს, არა კოდის ჰური, არა საბალახე, არა ჰირის
თავი, არა ნახირის თავი, არა სამეჯინიბო, თვინიერ ერთის საურისა და
სამეკობრის-მძებნელისა, და ღამქარ-ნადრომის მეტი არაფერი ეთხო-
ვებოდეს, სხვას ვუვლამი გვითარხნებია. გკონდესთ და გიბედნიეროს
ღონ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინს, არ მოგეშალოსთ არა ჩვენ-
გან და არა სხვათა შეპატრონეთაგან. აწე გიბძნებთ, კარისა ჩვენის
ვექილ-ვეზირნო, ბძნება და ნიშანი ესე ჩვენი თქვენცა ასრე გაუთა-
ვეთ და ნუ მოუშლით, რა რიგადც ამ ჩვენგან ნაბოძებს ფარმანსა
შინს ეწეროს. დაწერა ბძნება ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-
მწიგნობარის თუმანიშვილისა გიგისითა, ქრისტესშობის ხუთ-
სა, ქვს ტ. გიორგი (ხართული). შეფე ნახარალიხანი!

განის აზიახე სხვა ხელით სწერია: ჩვენ შევეთ შევემან თვით
კელმწიფემან ჰატრონმან იესემ სულ-კურთხეულის ჰატრონის ბიდის
ჩვენის ნაბოძები სითარხნე ჩვენც ასე დაგიბტკიცეთ და გიბოძეთ
მარტის კდ, ქვს უგ. ალიუღიხან (ხართული).

85. ნასყიდობის წიგნი, 42×16 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი
წერტილი.

1693. ...ესე ამიერ უკუნისმდი ჟამისა და ხსნისა გასათავებელი, მტკიცე და მიზეზ-შემოუღებელი სამკვიდრო და საბოლოო ნასუილობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ასლუაშვილის წყრასაშვილებმა ხოსროუსმა და მანდიანამ და ასრუთინამ, შვილთა და მომავალთა სახლის ჩვენისთა თქვენ შანშისაშვილს დოღმასს, შვილთა თქვენთა ნასუილას, რასტომას, ხოსროუსას, დათუნას, ავთანდილას, მანდიანას, შვილთა და მომავალთა სახლის თქვენისთა უოჟელთავე, ასე და ამა ხირსა ზედა, რომ ჩვენ თქვენი ვალი გვემართა და დიად გამრავლდა, რომ სიხვა რიგით მოცემას ვერას თავს გაუვიდოდით, ჩემი ქვემო ვენაჟი თქვენს მამულზედა შკარად იყო, და რადგან ჩემი ვენაჟი თქვენ გემკროდათ, თქვენც იმაჟა ჩემის ვენაჟის სანუფაქო თქვენი სამკვიდრო ზემო ვენაჟი სუფარს დაუდევით და მე ეს ჩემი კერძი ახალშენი თქვენ მოგეცით ბატონის ჩემის, ბატონის ბოვანელ(სი) ეთისკობოზის იოვანეს ბძინებით და მისის დასტურით. ასე შეგრიგდით და კარდავწვევით, რომ ჩვენ ერთმანერთთან კელი აღარა გუქონდეს. გქონდეს და და გიბედნიეროს ღთს, რა რიგათაც გეზრიანებოდეს, მოიკმარეთ, უფალოთ გეკელევისთ. აწე ვინცა და რამანც აღამის მონათესავემ კაცმა, დიდმა ანუ მცირემამ ამისდა შლად და ცილებად კელეოს, მსმაც რისხავს დაუსაბამო, დაუსრულებელი მამა, ძე და სული წმიდა და იუდასთანამაც იქნება ნაწილი და სამკვიდრებელი მისი. გამთავენა და დამტკიცებულნი ამისნი ღთს აკურთხოს. ამინ. არიან ამისნი დამხდურნი და მოწამენი თავად ღთი და უოჟენი მისნი წმინდანი, კორციელნი და უკორცონი. კაცთაგან ბატონის ბოვანელის ძმები გოდერძი და ბეჟან, ნაზირი ბაინდურა, მისი ძმა ბეჟან, ზაჟარაშვილი ბეჟან, იაკულაშვილი ვახუშტი, ფარსადან ურქმასაშვილი, ხანუა მემანდარბაძი აღავერდა, თუშმალი შავარდა, მამაკულაშვილი ბერუა, ზემობოლნელი მოურავი დუშია, ეჯუბაშვილი ვართან და სულ ამ კეობის კაცნი ამისი მოწამენი არიან. მე დეკანოზს ოქროზიოს და მიწვერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა ქვის ტხა. ამისი სამძღვარი ზეით ისივ თქვენი ვენაჟი და ქვეით მირაქას კერძიდი თავის გასწორ მიწით. + + + + +. თავში ხელ-ჩართულათ სწერია: „ღეკვან“ და უზის ბეჭედი, რომლის წარწერა არ განირჩევა.

86. სიგელი ერეკლე I-სა ანუ ნაზარალიხანისა. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს.

1692. სებთია და შექეესითა დვთისითა ჩვენ მღვთივ ადმატებულმან, მღვთივ დაშყარებულმან, მღვთივ ზეტით გვირკინოსანმან, იასიან, სოლომონიან, ბაკრატიან, მეფეთა მეფემან, თვით კელმწიფემ, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ, დედამან ჩვენმა, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან ელენემ, ჰირმშომან და სსურველმან ძემან ჩვენმან, ჰატრონმან ი მ ა ნ ე უ ლ და ჰატრონმან კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე მ ესე ამიურ ჟამთა და ხანთა სმკვიდრო და სსოლოთი განათავუებლი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ თქვენა, ჩვენს ერთგულს და მრავალ-ფერად თავდადებითა სმსახურსა უმისა ჯ ა ვ ა ს ი შ ვ ი ლ ს ა ო ვ რ ს ა დ ა ნ ს ა, კ ო შ ნ ა რ ს ა და მ ა ნ უ ხ ა რ ს, შვილთა და მამავალთა თქვენისათა მას ჟამსა, ოდეს მოგვიდექით კარსა ჩვენისასა და მამულის წყალობას და გვიავჯენით. რადგან რამი ნამეტნაჲი სმსახური შეგრჩით, ვისმინეთა ჯ ა ჲ და მოხსენებთ თქვენა და გიბოძეთ თქვენა განაყოფის ზ უ რ ა ბ ი რ ა ჯ ა ვ ა ს ი ს შ ვ ი ლ ს ა და შ ე რ მ ა ზ ა ნ ი ს ა მამული, რისაც მქონებელი [იუვენეს]: ზ ე ს ა ბ ე ლ ვ ე რ დ ი ს შ ვ ი ლ ი, რისაც მქონებელი იუვენენ, თავიანთ და მამულითა, იქივე ზ ე ს თეიმურაზის კერძა და გრძილები, ჭკიაშვილი, კარდიკლეჯიანშვილი, იქივე ზ ე ს ზურაბის კერძა გელაშვილები, ჭ ვ ი რ ო ს ბეჟანის შვილები, რისაც მქონებელი იუან, ს ა ნ დ ო ს ვადეჲ მსკვდლიშვილები, რისაც მქონებელი იუან, ემთა, სოდაბუნათა და ვენახითა, ქ ვ ე ნ ა დ რ ო ს ი ს, რისაც ემისა, მამულის და მამის მქონებელი იუან, ს ი ა ნ ს, რისაც მქონებელი იუვენენ, შ ე ლ ე ს, რისაც ემისა და მამულის მქონებელი იუან, რ კ ო ნ ს, რისაც მქონებელი იუან [ემისა და მამულის], ო ვ ი ც ე ს. რისაც მქონებელი იუან, ზ ა ქ ვ ს, რისაც მქონებელი იუან ემისა და მამულისა. ს ა ე ა ვ რ ე ს, რისაც ემისა და მამულის მქონებელი იუან, ჭ ვ ა რ ე ს, რისაც ემისა და მამულის მქონებელი იუან, წ ო დ ო რ ე თ ს, რისაც ემისა და მამულის მქონებელი იუან, ს ო ვ ლ ე ს ერთი კომლი მეწვრე, რისაც მქონებელი იუან, ო ვ ი ც ე ვ ს, რისაც ემისა და მამულის მქონებელი

იყოს. ეს მამულები ამათის შთითა, ბარითა, მიწით, წყლითა, ვე-
ლით, ვენახით, სათობითა და უთიბითა, სახნავითა და უხნავითა, სა-
ძებრითა და უძებრითა, დღეს რისაც მქონებულნი იყვნენ, შევიწყალეთ
და გიბოძეთ უფლის ნაწიის უცილებლათ. ქონდეს და გიბედნიეროს
დმურთმან ჩვენსა ერთგულებასა და სამსახურსა შიგან, არადღეს არ
მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა შეუყუთა და მეხატრონეთ
ჩვენისგან. აწე გიბოძანებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-ვეზირნო და სხვა-
ნო მოხელენო, ეს ბოძანება და სიგელი ჩვენი თქვენც ასე გაუთავეთ
და დაუმტკიცეთ, რა რიგათაც ამ ჩვენს ნაბოძებს სიგელში ეწეროს
და ნურადღეს ნუ მოუშლით. აწე კიდევუ დაწერა ბოძანება და ნიშა-
ნი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრისა ბეჟანისა-
თა, ქვის ტხ მეფე ნაზარალიხან. □ □. ამის წყალობაც გიუაგით
ეს სავრის(sic) გლეხები რომ ამოგიძაღეთ ამ წიგნში, ან ამასვე გიბო-
ძებთ და ან სხვას სამეჭაფოს წყალობას გიზამთ მეფე ნაზარალიხან.

87. განჩინების წიგნი, 21×11 სანტიმეტრი, დაწერილია ქა-
ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარებმ ორ-
ორი წერტილი.

1695. ქ. მეფის ბოძების ბოძებით მოყვდიოა ჩვენ ეფის-
კობოზი ჯავახიშვილი მანგელი, ჯავახიშვილი
უარემუზ და თუმანაშვილი დათუნა, ჯავახიშვი-
ლის ფურცბირა და შერძაზანის და გოგაბედაშვი-
ლის ოთასის და მისის ძიების საქმე გავარბეთ. ოთასს ჭვი-
რთს მქედელიშვილის სახლ-კარა და მიწები ეყიდა, სამი წი-
ლი ეყიდა, ოთას წასულიყო და მათი ტას კევის ბირს სახლის
აღაგი გ(ა)ეჭრა, ფურაბს და შერძაზანს დაეშალა. ჩვენ ეს ასე გ(ა)ურბი-
კეთ: მათიტას ნაქონი წყარო სამი წილი ოთასს დავანებეთ და მეო-
თხელი მჭედლიშვილს, მათიტას კევი რომ არას და ფეთთ თავს ბი-
ლიკის გზა რომ არის, იმას ქვეით და სუბის კევის შუა და ქვეით
სამნები რომ არის, ამათ შუა ნახეგარა რაც მიწა არის, ოთასს და
მის ძიებს დავანებეთ. ჭვირთს სოფელში რაც სახლ-კარა მჭე-
დლისძვილისა, ოთასს ეყიდა. სოფელას წყარო და ქვევრები მჭედლი-

შვილის დაფანეხეთ. სსსაფლავს ნახევარი და ნათესავის ნახევარი ოთხ-
ას დაფანებეთ. აუღასთან მიწა ზურაბს და შერმაზანს დაფანებეთ. ქვს
ტ ჰ გ. [გაბრიელ]. მ ა ნ გ ე ლ ი (ჩართულათ).

88. ნასყიდობის წიგნი თარემუზ ჯავახიშვილისა, 34 X 14,5 სანტ.,
დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით
ინმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1695. ქ. ესე ამიერ უკუნისამდე ყამთა, ხანთა გასათაგუ-
ბელი ნასყიდობის წიგნი მოგვც მე ტ ე რ ტ ე რ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ზ ა-
ზ უ ა მ ა, ძმამა ჩემმან ს ვ ი მ ო ნ და ძმისწულმა ი ე ს ე მ, ა ს ლ ა-
მ ა ს, (ძმისწულმა ჩემმან) თქვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს ფ ა რ ე მ უ ზ ს,
შვილსა თქვენსა რ ო ი ნ ს და ა ვ ა ა ნ დ ი ლ ს, ასრე რომე მოგვი-
დე ჩემი აღალი და უოვლის კაციისაგან მოუდევარი მიწა დ ო ე ს ი ს
ა ა ვ ს ნ ა მ გ ა ლ ა, ქვეით ციციშვილის მიწის ნამგალამდი და ლეით
გ ზ ა მ დ ი თავით ბოლომდი, ავიდე ფასი, რითაც ჩუენი გული შეტყუ-
დებოდა, ბატონის ფ ა რ ს ა დ ა ნ ი ს დასტურითა, და არა დარჩა ს-
ააპარაკო თქვენს შუვა და ჩვენს შუვა. არის ამისი მაწამე თავად
ლ თ ი, კაცთაგან ჩემი ემა ბურუა და ნარიმანს, თქვენი ემა ხუცის-
შვილი, დემეტრა, ბიჭვასშვილი იოსებ და ქალაქს სარაფი ბარამა და
თქუენი განუთუი ნიკოზ და ოთარი. მე მთავარ-უფლისკობაჲს ე ვ დ ე-
მ ო ზ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ქვსა ტ ჰ გ. + +.

89. ბძანება მეფისა ნახარალიხანისა, 6,5 X 6 სანტ., დაწერი-
ლია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ინმარება
ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ვინათგან ნა-
ხარალიხანი, ანუ ერეკლე I ქართლში მეფობდა 1695—1703
წლებში, ამიტომ ბძანებაც ამ დროს უნდა ეკუთვნოდეს.

1695—1703. ქ: ჩუენი ბძანება არის, აააშო! ასე მოგუ-
ხსენდა: ახლა რომ სახლობს ტ ო რ ა ბ ა კ ი ძ ე, ე გ ა ლ ა გ ი ა ვ თ ა ს-
დ ი ლ ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს ა არის. ტ ო რ ა ბ ა კ ი ძ ე ა ვ ა რ ე, ს ა დ ა ტ უ წ ი ნ

ესასდა და გვემსახურებოდა, იქავ დაეენე. არაფინ რა შესტდოდა, თვაღ-უური მიუარე, უწინდელის ალაგიდამ გვემსახუროს ნაზარალიხან.

90. სიგელო ერეკლე I-სა ანუ ნაზარალიხანისა, 39 5X20 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ინმარება ორ-ორი წერტილი.

1697. ქ. ნებიათა და შეწეწენითა მღათისათა ჩვენ შეფუგთ შეფუგთან და კელმწიფემან, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ს ა ნ და თანა-მეტხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან ა ნ ა მ და ქემან ჩვენმან სასურველმან, ჰატრონმან ი მ ა ნ ე უ ლ ი მ, ჰატრონ-მან კ ო ს ტ ა ნ დ ი ლ ე მ და გ უ რ გ ა ს ლ ა ნ ესე ამიერითა უკუნი-სამდინ ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წუალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ურთგულთა ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს ფ ა რ ე მ უ ზ ს, შვილსა შენსა რ ო ი ნ ს და ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს მ ა ს ჟამსა, ოდეს თქვენის კერძის ჭ ვ ა რ ე ბ ი ს სითარხნეს გვიჯენით, ვისმინეთ აჯა თქვენი და წუალობა გიუავით, ასე რომე თუ შენი წი-ლი ჭვარები ააშენო, კაცნი მოიყვანო და დასახლო, ჩვენც ასრე გვი-თარხნებია, რომე არაფერი ჩვენი გამოსადები და სათხარო არ ეთ-სოებოდეს, არა კოდის ჰური, არა საბაღასე, არა ჰირისთავი, არა ნა-ხირისთავი, არა სამეჯინიბო, თვინიერ ერთის სათათროს საურისა და ჯაშქარ-ნადრობისაგან კიდე არა ეთხოებოდეს რა. არ მოგეშაღოს არა ჩვენგან და არა სსვათა შეჰატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ კარისა ჩვენის ვექიღ-გეზირნო, ბსანება ესე ასრე დაუმტკიცეთ. დაიწერა ფარმანი ესე კელითა მწიგნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ი ვ ი ს ი თ ა, ქქსა ტ ჰ ე. ნაზარალიხან.

91. ნასყიდობის წიგნი გივი თუმანიშვილისა, 135X42 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაზარალიხან ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს და უზის ორი სპარსული ბე-ქელი.

1697, გიორგობისთვის 11. ქ. სახელითა სახიერისა, ანსება-დაუსაბამოსა, დაუსრულებელისა, ძალ-განუზომელისა, ძლიერება მოუკლებელისა, უსაზღვროსა, გარე-შემოუწერელისა, უნივთოსა, ურულოსა და ურებაბოსა, ყოელთა მანსებელსა, თვით არვისგან დაარსებულსა; რომელი იყო, არს და ეგების უგუნისმდე და სუფევისა მისისა არა არს დასასრული; რომლის მიერ ძლიერებითა იქმნენ ყოელნი აღნაგნი არსნი და არა არსნი, ხილულნი და უხილავნი, ნივთიერი და უნივთოანი; რომელმან წამისყოფითა მისითა შექმნა ცანი და ქუეყანა, ზღვა და საფსება მისი, ველი და რა არს მასშინა; რომელმან დაბადნა ანგელოზთა დასნი, სულად და ალად ცეცხლისად, და უძრწიან შიშით, თვალთშედგმად ვერ მკადრებულ არიან მრავალ თვალნი სერაბინნი, და ექვს-ექვს ფრთენი ქერაბინნი ვერ იკადრებენ ხილვად სხივთა ნათლისა გამოკრთომილისასა, არამედ ჰირთა თვისთა ფრთითა იფარევენ; რომელმან შექმნა აღამ კელითა საუფლოთა და შთაბეჭა სული ცხოველი და აღმოუღო გვერდისა მისისაგან ევა, ჰირველი დედა, და მისცა აღამს ცოლად, და აღმოუცუნა ყოელი ხეხილი და მიწა მდელონი საჭმელად და საშვებელად მისცა კაცთა; რომელი გამოავლენს საუნჯეთაგან მისთა ქართა და აღენს მდინარეთა, —ამა ყოელთა სიბრძნით განმგებელისა ღთისა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა; ბრწყინვალისა და ყოვლად უბიწოსა, ბიწ-შეუხებელისა დედოფლისა ჩვენისა, ღთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისითა, და ცხოველსმოყოფელისა ჰატოქსისა ჯვარისათა, რომელსა ზედან განიჭურნა მეუფემან დიდებისმან და მთავარმან ძლიერებისმან, ქრისტემან ღთს უხრწნელნი მკლავნი თვისნი კსნისა ჩვენისათვის და დასთხია ყოელთა ბრალეულთა წმინდამყოფელი სისხლი და წყალი, — თანა-მდგომარებითა ამისითა, თავდებობითა წმინდათა და უკორცოთა ზეცისა ძალთა ანგელოზთა და მოავარ-ანგელოზთა მიქაელ, ზეცისა მოავარ-ანგელოზისათა, და განრიელ, ქალწულ-მანარებელისათა; ყოელთა მუსურმანთა რჯულის და მამტიცებელისა მკჷმად-ფედამბარისა და მურთუზაღისა თავდებობითა; წმინდისა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა, ნათლისმცემელისა იოანესითა და სეხნისა მობაძავისა, მკერდსა სამეუფოსა მიუკრძნობილისა; ქალწულ-მანარებელისა იოვანესითა; წმინდათა და ყოვლად-ქებულთა ათორმეტთა ყოელისა სოფლისა

მომწადირებელთა, დიდთა ქადაგთა ღთისა სიტყვისათა, რამელთა ბადითა მოძღვრებთა მათათა მოწინაღობის უკუდნი ნათესავნი კაცთანი, ზეტრე, სასუფეველ ცათა კლიტეთ-მშერობელისა, კლდის სიმტკიცისა, და ჰავლე, სამ ცამდე აღწევნულისა და უსმენელთა სიტყვათა მსმენელისა; წმინდათა წინასწარმეტყველთა, ღთისა მხილველთა, შორითგანვე ქრისტეს ღთისა მომსწავებელთა: მესე, აჭრონ, ელია, ანჯია, ზაქარია, ამბაკომ, ესია, ნათან, დავით ღთისა მამისათა, ეზეკიელ, გდეონ, იერემია და დანიელისათა; მეოხებიტა წმინდათა მღვდელთ-მოძღვართა: ბასილი კესარიელისა, გრიგოლ ღთის მეტყველისა, იოანე ბქრო-ბეგტარ წოდებულისა, ათანასი და კვირილე აღექსანდრელისათა, ნიკოლოზ დიდისა მღვდელთ-მოძღვრისა მირონ ქალაქისათა; თავდებობითა და მინდობითა წმინდათა და უძლეველთა მოწამეთა: სტეფანე, გიორგი, თევდორე, დიმიტრი, ზროკოზი, ეესტათისათა; წმინდათა უდაბნოს განმანათლებელთა, მამათა ჩვენთა: სობა, ანტონი, ეთუფიმიისათა, და ქალწულ-მოწამეთა: ზეკლა, ევტერინე, ირინე, მარინე, ბარბარასათა; წმინდისა ნინო მოციქულისა, სვეტისა ცხოველისა, კვართისა სასუფლოსა და მირონსა, კურნებელ აღმომდინარისათა; თავდებობითა და მინდობითა სხვანი რაოდენა ღთისა სიტყვანი და სჯულთა სიმტკიცენი წმინდასა უოჩანსა, ზაბეკსა, თარათს და ინჯილსა შინა სწერიან და ანუ დიდსა სასუფლოს სვინაქსარსა შინა წმიდანი მოიხსენებთან, ამათისა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა ესე უთუო და უთუმცო, დრო-დაუდებელი, მიზეზ-შემოუდებელი, უოფლის ხლათისა და ილათისგან გამოსული და გამოკრებული, (ამიერთ უკუნისამდე ყაშთა და ხანთა გასათავებელი, სამკვიდროდ და საბოლოოთ გამოსადეგი, უოფლის კაცის მოუღვეარ-მოუსარჩლელი ნასუიდობისა აუარებელი ჰირი, თუცთ და სიკელი დაგიწირეთ და მოგუცით ჩვენ, მი რ ი მ ა ნ ი ძ ე თ ა ს რ მ ხ ი თ ი ს მ ე ლ ი ქ ი ს ქ ა მ ა რ ბ ე გ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ მ ე ლ ი ქ მ ა ნ) ბატონმა ავთანდილ, ბიძაშვილმან ჩვენმან ბატონმან ლევანბეგ, ყეენისუელმან ათაბეგ, ძმამან ჩვენმან ჰაჰუნამა, ზაად, დავით და ზურაბ, ბიძაშვილმან ჩვენმან თეიმურაზ, იმან-უუდომ და რევაზ, შვილმან ჩვენმან იასემ და გორჯასხიმი და მომავლთა სახლისა ჩვენისათა, თქვენ, თუ მან ი შ ვ დ ს ზ უ რ ა ბ

მდივნის შვილს, მდივანს გივსა, შვილსა შენსა და ვითს და ზურაბს და მომავალთა თქვენთა. მაშინ, ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი სამკვიდრო, ალალი გამოყოლილი, უცლიებელი მამული შამირსას ნასოფლარი, მისის სასოფლაოთი, სასლ-გარიოთ, ჩვენგანგე გაკეთებულის მარნითა, მითითა, ბარითა, წყლითა, წისქვილითა, საგნავითა, სათიბითა, ჭალითა, საწყლისპირითა, სახადროთა, ევნაკითა, საბადითა, სარწყავითა, ურწყავითა, საძებროთა, უძებროთა, ყოვლის მისისა სამართლიანის სამძღვროთ, მთლიანად და კელ-შეუგადად მოგვიდეთ. ერთი სამძღვარი გირაკობას სოფლის სამძღვრამდის, მეორე გვერდი ლურჯვანქის სამძღვრამდის, მესამე გვერდი ჩიტალის სამძღვრამდის და მეოთხე — ბერდის სამძღვრამდის. ესე ყოელი თქუენთვის და შვილთა თქუენტათვის მოგვიდინოს, და ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, რომლითაც გული ჩვენი შეგვერდებოდა. გქნდეს და გიბნდნიეროს ღთს. (რამცა დასც სხვათ ალალს მონასუიღეს მართებს, ეგრეთ შენ გაველეოდეც გასუიღვად, გაზითვათ, გასაცემლად, რასაც-ფერად საკმისად კელ-გეწითოდეს.) არგინ იყოს მცლიე და მოდავე ამისი, თვინიერ მხალისა ღთის მეტი, და თუ ვინმე გამოჩნდეს მოდავე და მოლასარაკან სიტყვიოთ, ან წიგნიოთ, ან ქართულიოთ, ყოელს ფერში ჰირისა და ზასუხისა გამცემნი ჩვენ ვიყუნეთ. აგრევე რომელიც ჩვენს მამულსა მეოფეს გარდა იმ ნასოფლარში ნასახლები კაცი სხვის მამულში იყოს და მოიყვანოთ, არც იმას შემოგვეცლილოთ და არც კელი გვექნა. (მას გარდა, რომელიც ჩვენი საშეღაქო გამოსადები სხვას სომხითის სოფელს აძეს, იმ სათხოგრისაგანც ასრე გვითარხნებია, რომე არაფერი საჩვენო საშეღაქო სათხოგარი და გამოსადები არა ეთხოვებოდეს და არცა ჩვენგან და არცა სხვათა ჩვენთა შემდგომთა შეღაქთაგან.) არის ამის მოწამე თავად ღთი და უოველნი მისნი წმინდანი, კაცთაგან: სომხითის აზნაურშვილი მუჭმანდარბაში ალაფერდა, შანშიაშვილი იეჟან □, იაგანაშვილი ბაირამა, მირიანაშვილი ფარსადანა, ნასრიაშვილი ქიშუა, დალაშვილი ზაღია, ველაშვილი შანაზარა □, შელაფრის მამასახლისი რეგაზა, ჩვენი აზნაურშვილი აბაზაშვილი არაზა, შანაზარაშვილი დოღმაზა, მამასახლისი ევანეზა. აწე ვინცა და რამინცა და ალაშის მონათესავემ კაცმან დიდმან, ძლიერ

მან, ქვეყნის მპყრობელმა კელმწიფემან, მეფემან, ანუ დედოფალ-მან, უფლისწულმან, გინა ჰატრიაქმან(sic), ებისკოპოზმან და სხვამან სამღაღო კაცმან, სხვამ რჯულმან, გინა ქრისტიანმან, დიდებულმან, თავადმან, აზნაურმან, დიდმან ანუ მცირემან, ანუ დედათაგანმან ვინმე, ამა ჩვენგან მოცემულისა მამულისა და სიგლისა მოშლად და შეცვალებად კელჰეოს, შეჭრისადი შენ ღთო უოველთაო! ჰევენ იგინი ვითარცა მტვერი წინაშე ჰირსა ქარისასა. ადედვის ცეცხლი თავთა მათთა, ვითარცა თივათა ველისათა. დაითრგუნენ ვითარცა თიკა უბნისა. იუენენ გზანი მათნი ბნელ და საცთომელ ბრძანებითა საუფლოთა. ცოცხლივ შთაჰდენ ჯოჯოხეთად. იუენენ სვანე და სამეოფი მათი ცეცხლი დაუშრეტელი, მატლი დაუძინებელი. ანგელოზმან მრისხანემან ძლიერად აჭირვოს მას, განუგრძელდეს ცხოვრება მქვენებელთა ტარტაროთაგან. მღთისა მიერ შეჩვენებულთა რსხვე შინა ცხორებასა სული და კოცნი მისი, მკუდარი და ცოცხალი მისი, სარეტელი და ცხეღარი მისა, სჯარძელი და საღბინებელი მისი, სმა და ჭამა მისი, ადგომა და დაჯდომა მისი, სამოსელი და საბურველი მისი, სიტყვა და სათქმელი მისი, თქმული და მკებელი მისი, სიცლი და სინარული მისი, სანთელი და საკმელი მისი, მხსენებელი და შემწირველი მისი და ნაშთომი მისი. ნუმცამცა გამოიდებს რჩანატი და ვენაკი-ხეხილი ნაუოფსა მას კაცისათვის. არა განზარდოს ქვეყანამან და მწვანემან ველისამან უოელ ხვასტაგი და ოთხიერკი მისთვინ. არა მოსცეს ცმან ცვარი, ჰეკმან დამშვიდება მის კაცისათვინ. უოვლიმც გაკებული მისი მოიშლებინ. კრულმც არის ოთხთა ჰატრიაქთა, მათთა მიტრანზლიტთა, ეფისკოპოზთა და ქორეპისკოპოზთათგან, და შვიდის კრების შეჩვენება მასუდამცა მივალს. შემცაედების ძწწოლა კენისა, კეთრი გეზისა, ცოცხლივ დანთქმა ფარაოსი, დათან და აბირანისი, დაწვა ოფინი და ფინეზისი, მატლით შეჭმა ჰელოდესი, მეხის-ტეხა დიოსკოტესი. მასუდამცა იქნების კმა იგი საშინელი: სისხლი მავისი ჩვენზედა და შვილთა ჩვენთა ზედაო! ქრისტეს ჯვარისმცემლთანამცა, განმცემელისა იუდასა და მარცხენით ჯვარცმულისა ავაზაკისათანამც არს. მატლსა მას დიუძინებელსა, ცეცხლსა დაუშრეტელსა შინა იუოს ცხორება და მოქალაქობა სულისა მისისა. და ბედნიერის ევენის ღვასხის მესისხლე და ნასოფი და ნაუა-

ზი იუცს! სოფო დამამტკიცებულმან ამა წიგნისა და სიგლისამან ესე ვითარისა წყევლისაგან განარინენ სუელი თვისი, ძის-ძენი და თესლ-ტომი მისი და არა შეეხოს მას ბოროტი. დამტკიცეს ღთნ სუ-ლითა აზრავამიანითა, სუელითა მოსიანითა, სუელითა დავითიანითა, სუ-ლითა ეოვლად წმინდითა და ნუგეშინის-მტყმელისათა. ამინ. დაიწერა სიგელი ესე გიორგობისთვის ია, ქვსა ტჰუ, კელითა ამილახორის მდივნის ჯ ა ვ ა ხ ა შ ვ ი ლ ი ს ზ ა ჰ უ ნ ა ს ი თ ა □ □ (თათრული ბეჭდები).

აზიანზე მოწმეების ხელი და ბეჭედი:

კათალიკოზი ბატონი იოანე □; მთავარ-უბისკობოზი ტფილელი

ტფილელი ლომენტი; ჯვარის მამა მონა ლთისა მამა ჯვარისა არსენ; მუხრანბატონი კო-

სტანდილე მონა ლთისა ბატონი-შვილი კოსტანდილე; ობედიშვილი სომხითის მოუ-

რავი ასლან ასლან; არავგის ერისთავი ბაინდურ □; ამილახორი იო-თამ □; ქსნის ერისთავი დავით: ჩვენ სხლის უხუცესი ჰაზუა მო-წამე ვარ □; სარდალი ლუარსაზ; ციციშვილი სხლთ-უხუცესი ედი-შერ □; ეშიკაფასსაში აკთანდილე □; მდივანბეგი ზაატა; ციციშვი-ლი ჰაზუნა; ბაზიართ-უხუცესი იოთარ □; ამირეჯობი ქაიხოსრო

ქაიხოსრო მე-ღვინეთ-ხუცესი; ობედიშვილი სულხან ქ: შე: ორბელის შვილი სულხან 1); ორ-

ბელიშვილი ჰაზუა; რამაზ მონა ლთისა სარდრის შვილის რამაზისა; მირიმანაშვილი ფა-

ქუმბეკ □; ფურაბიშვილი რევაზ; იარაღიშვილი რასეზ; შერმაფა-ნიშვილი მეღქისდაკე; იარაღიშვილი ივარემუზ □; ქ. მდივანი იოთარ □; ნაზირი ედიშერ □; მდივანი დავით *.

92. ნასყიდობის წიგნი, 42 X 29 სანტ., დაწერილია ქალალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. შესავალი განგებ გამოვუშვით.

1) ბეჭდის შუა გამოსახულია მტრელი.
*) ბეჭდების წარწერები, რომელნიც ხელის მოწერის ტექსტებს იმე-ორებენ, არ მოგვეყავს.

1698. ...ესე უკუნისმდე ხანთა და ჟამთა გასათავებელი მისეზ-შემოუღებელი, შეუცდილებელი და უოვლის კაცის მოუღევარი შუა ბოლნის, თქვენ ზვართან, ჩვენი ვენაკი მოკვიდეთ ჩვენ სენისს შემაზასვიღელმა შიოშ თქვენ კურთხეულის ბატონის ყაფ-ღანის შვილის შვილს, ბატონს ვახუას, გორჯასხის და ზურაბს, მოკვიდეთ ჩვენი ნასყიდი ვენაკი თქვენს ზვართან რომ არს, არავის კელი არა აქვს. ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, თქვენც გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს და ყოველმან მისმან წმიდამ. არის ამისი მოწამე შუაბოლნისის მამასხლისი ბეჟუა ბერუა-შვიდი, სამებისა თინეზაშვილი გიორგი და სულ ერთობილნი შუა ბოლნისელები, სიონთა მღთისმშობლის დეკანოზი ოქროპირი, ახი-აული თამაზა, აუშმალაშვილები სამივ ძმები: ზურაბა, დავითა და იორამა, შანშიაშვილი ფარეშუზ, ბეჟან, გოდერძი, დოღმაზაშვილი ნასყიდა, აღიხნასშვილი ალავერდა, იაგანაშვილი ბაიამ, ვახუშტის ძმა ვახუზა, მარიანასშვილი ფარსადანა, ზაფრაშვილი ბეჟან, თამაზა ზაფრაშვილი, ზაფრაშვილი მთარსი, თუშმალი ზურაბ, მისი შვილი გიორგი, ზაღია თუშმალისშვილი, ელისაშვილები სრულ ერთპირად, შე ნათლის-მცემლის ბერს სვიმონს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქვს ტ³გ +.

93. ნასყიდობის წიგნი, 30×23 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამსამი წერტილი. შესავალი გამოუშვით.

1698, დვინობისაგვის 10. ...ესე ჟამთა უკუნისმდე გასათავებელი წიგნი და სიგელი მოკვიდით ჩვენ მახვილასქემროს ტეკან და ძმისწულმა ჩემა ზალ და ოთარმა და შვილმა ჩემა დავითა და სახლის მამაკლმა ჩემა აქვენ, და თვიაშვილქემს თამაზასა და მამისიმედასა და გიორგისა და მახარასა და სახლის მომავლისა თქვენისა, (უსრე რომე რუს ზეთა ურწუავს გუცილებოდი და მოკვიდე და ავიდე ფასი სრული და უნაკრულო, რითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდა.) გქონდეს და დიერთა მშვიდობაში მოკახმაროს; არავინ გუცილებოდეს ღთის მგტი.

სასენაქროთ, რასაც გზამდი, ქვეათ რუმდი, ზეით გზამდი; საქვენა-
ქროთ, რასაც ჩემი მიწა ამოიტანს ძეძვამდი. გქონდეს და გიბედნიე-
როს დმერთმა. არის ამისი მოწამე თავად ღთაი. კაცთაგან ღიბუნს-
შვილი დათუნა, თათარ, მამუკაშვილი მამუკა, ამრეიზაშვილი ივანა,
მუფაღასშვილი დათუნა. შე იარაღანსო ეს ტ ა ტ ეს დამიწერია და
მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ესე საგველი ღვინობისთვის ათს დღეს
კასულს, ქვს ც ზ ვ. + + + +.

94. სიგელი ლუარსაბ მე-11-სა, 30 X 15 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-
ორი წერტილი. თავი აკლია.

1613, მარიაშობისთვის 2.ი. ...თავდადებითი ნამსახურთა ემთათა აბა-
ზაკესა [მსახურთ] უსუტეს ზ ა ლ ს და შენსა ძმასა ... ნ ბ ა რ ს და მო-
მავალთა სახლისა თქუენისათა მას ჟამსა, ოდეს მოგვიდგითი კარსა
და მამულისა წყალობასა დაგვიჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება
თქვენნი, შეგიწყალებთ და კიბოძეთ მიწობლიმისეული მამული, რაც
მოურავისათვის წყალობად გუებოძებინა მისის მართლის სამართლიან-
ის სამძღურითა და საქმიითა, მათათა, სარითა, წყლითა, წიხვილით-
თა, ველითა, ვენაქითა, სანაგ-სათიბრითა, ქალითა და სანადიროთა,
შესავლითა და გამოსაკლითა. ეოვლითურთ სამკუიდროდ და სამამუ-
ლად თქუენათვის გვიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან ჩუ-
ენსა ერდგულად სამსახურსა შიგა. აწე კიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა
ვაქილ-ვაზირხო, მღივანხო და სხუანხო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ
იუენეთ და ანუ ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ, მერმე თქუენცა ასრე გაუ-
თავეთ რა რიგადცა ამა ჩუენგან ნაწყალობეეს სიგელში ეწეროს, ნურცა
თქუენ შეუშლით და შეეცილებით თუნიერ თანა-დგომისა და შეწევნი-
საგან კიდუ. დაიწერა ნაშანი და ბრძანება ესე ქვსა: ტ ა: მარიაშობის
თუეს გ ე, კელითა კარისა ჩუენის მწიგნობრისა თ უ მ ა ნ ი ს შ ვ ი-
ღ ი ს ნ ა რ ი ს ი თ ა. □ ღ უ ა რ ს ა ბ (ხართულათ).

95. წყალობის წიგნი დედოფლის ჯაჰანბანუ-სი, 37,5 X 15 სანტ.:

დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხ-
მარება სამ-სამი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1628. ქ. ნებიასა და შეწევნიასა ღაისისათა ჩვენ დედოფალმან,
ჰატრანმან ჯ ა ჳ ა ნ ბ ა ნ უ ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგი-
წყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენსა ერდგულსა და თავდადებით ნამ-
სახურს უმას, სახლის უხუცეს, ჰატრანს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და თქვენ-
სა შეიღსა გ უ გ უ ნ ს ა და ნ ი კ ო ლ ო ზ ს და ბ ა რ ა თ ა ს და
შვილთა და მამავალსა სახლისა თქუენისათა ყოველთავე მას უმას,
ოღეს მოგვიდეგით კარსა და ა ბ უ ლ ა შ ე ნ ი ს ნახრს ნასოფლარს
წყალობას დაგვიჯენით, და ჩუენ ვისმინეა აჯა და მოხსენება თქუე-
ნი და შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ნასოფლარი ა ბ უ ლ ა შ ე ნ ი მისის
მართლის სამარაღისისა სამძღურითა და საქმით, მითითა და სახნა-
ვითა, და სათბობითა, საძებრითა და უძებრითა, შესავლითა და გა-
მონავალითა, ყოფლითა თქუენთვინ სამკუიდროდ და სამამუღედ
გვიბოძებიათ ყოფლის კაცისკან უცდილებლად და შემოუსარჩლებლად.
გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენს ერდგულად სამსახურსა შინა.
აწე უუესთაესთა მოგახსენებთ და უქუედესთა გიბძანებთ, კარისა ჩუე-
ნის ვეჭიღნო და ვეზიღნო და სხუანო მოსაქმენო, მერქე რა რიგადაც
ამა ჩუენგან ნაწყალობევს ფარვანაშიკა ეწეროს, თქუენც ასრე გაუთა-
ვეთ და ნუ მოუშლით და შეცილებით თანა-დგომის და შეწევნის-
გან კიდე. (დაიწერა) ნიშანი და ბრძანება ქჷს ტ ა ვ, მარტის ი ბ.
ჯ ა ჳ ა ნ ბ ა ნ უ (ჩართულათ).

96. განჩინების წიგნი როსტომ მეფისა, 46×22 სანტ., დაწერი-
ლია ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხ-
მარება სამ-სამი წერტილი თარიღი არა აქვს, თავში მარჯვენა
მხარე განჩინებისა ცოტა დაზიანებულია.

1634—1658. ქ. თუთა კელმწიფემან ჰატრანმან რ ო ს-
ტ ო მ, ჩუენი ეფისკოპოზნი ბატონი თ ბ ი ლ ე ლ ი, სახლის უხუცე-
სი ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი ჰატრანი ყ ა ი ა, ბოქაულთა უხუცესი დ ა ვ ი-
თ ი შ ვ ი ლ ი ჰატრანი ე ლ ი ზ ბ ა რ, ჯ ა უ ა ს ი შ ვ ი ლ ი მდივან-

ბეგი ჰატრონი რთინ და თუმანი შვილი ჩვენი კარის მდივანი ბირთუელი გუგურტ შემოვისხით, ბატონა შვილის სახლის უხუცესის ეფლანისა, მეჯინბეთ უხუცესის ჰატასი და ჰაბუნას სასაფლაოსა და სამამულის საქმე ყუელა გაუსინჯეთ ღთსი შიშს ქვეშე. ერთმანერთს ბეგრს საცილობელს საქმეს უჩიოდენ. აწე ჩუენ ამისი ასრე გაუჩინეთ: რადგან სახლის უხუცესი ეფლან ამას ამბობდა, ფიტარეთს თავს სასაფლაოსთან კელი არა გაქუთო და რომელიც თქუენი ეკუდარი არის, იმას არას გეცილებითო, ამაში ჰატამა და ჰაბუნამ ასრე უზასუხეს: ტუეულად ამბობო, თორე ყუელგან კელი გუაქესო და სასაფლაოც სასწორიოდა გუქონებიათო, ამაზე ყაფლან სახლის უხუცესმან ამოროს უზასუხა, თქუენ ერთის ეკუდრის მეტი არა გქონებიათო. აწე ჩუენ ამისი ასრე გაუჩინეთ: წადგეს ყაფლან ხუთის თავისის შესახელებულის აზნაურისშვილითა და თხუთმეტის შესახელებულის მსახურიოთა, რომელიც სასწაული ჰატამა და ჰაბუნამ მოუსვენოს და ასრე შეჭფიცოს: ამისმა მადლმა, მისმა გამაცხორებელმან ქრისტემან ღთს, ჰატაგ და ჰაბუნავ, ფიტარეთს რაც თქუენი ეკუდარი არ არის და გლესი, მის მეტი საქმე თქუენ თავს სასაფლაოში კელი არა გაქუს და შინდნარსა და ჯაბას რომ გუეცილებით, ისიც ერთობის დროს ამ მონასტრისა და სასაფლაოსათვის შემოწირული იყოს და თქუენ კელი არა გქონებიათ. თუ ამგუარად შეჭფიცოს არა ზედა აც და დარჩეს სახლის უხუცეს თავი სასაფლაო და შეწირული ნაკარი, და თუ ვერ შეჭფიცოს, რაც სამართლიანი მათი კერძი იყოს ჰატასა და ჰაბუნას დაახებონ, და სახლის უხუცესი ყაფლან ნულარ შეეცილების ჭრემს გლესისა, ხოდაბუნსა, ირაგელს კაცსა სავანელს, ერთს გლესსა დარბაზისა, თაწმიდისა და ბრუტიანის მთასა შაჟმა შვილის ნასუიდს ვენაკსა, და ნასოფლარს სარკინეთს სახლის უხუცესი ყაფლან რომ ეცილება. ამისი ფიცი ჰატასა და ჰაბუნას დავდევიო. ხუთი შეგდებული მათი აზნაურიშვილი და თხუთმეტი მათივე შესახელებული მსახური, ოროთგ თან მოიტანონ და ასრე შეჭფიცონ: ამისმა მადლმა, ამისმა გამაცხორებელმან ქრისტემან ღთს, სახლის უხუცესო, ჰატრონო, ყაფლან, რაც სამადლოდ არ მოგვინდომე ეს მამულები ჩუენო მამა-ჰაბათაგან დაგურჩომოდეს და ჩუენთან არტარა საქმე გქონდეს და არც თქუენის სახლის კაცისა

იყოს. თუ ასრე შეჭვივდნ, არა ზედა აც, და დარჩეს ზატასა და ზა-
 ზუნას, თუ ვერ გამოიფიცონ, რომელზედაც გამტეუვნდენ, დარჩეს
 სახლის უხუცესა, და ზატა და ზაზუნა ნულარ ეცილებს. აგრევე ამას
 კარდაისად სახლის უხუცესი ეაფლან და ზაზუნა ერთს სწისქუილოსა
 და ლიურეთს ორის დღის მიწაზედ რომ იცილებიან, თუ ესეც ფიც-
 ში თან გამოატანონ, ეაფლან ნულარ ეცილება, და დარჩეს ზაზუნასა,
 და თუ ვერ შეჭვივდნ, დარჩეს სახლის უხუცეს ეაფლანს. ჩუენი გა-
 ნაჩენი ამას იქით არ არის და ვინც ამას კარდავა, თუით სოფელი
 თარჯიმნად უნდა დაგუიდონ.

97. განჩინება როსტომ მეფისა, 19×19 სანტ., დაწერილია ქა-
 ლალზე მრგვალი მხედრილის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-
 სამი წერტილი. თავი აკლია. განჩინებას ამტკიცებს გიორგი მე-XI.

1634—1658. ...ონჯივის ირჩოდა, რადგან მდივანი თუ-
 მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ბ ი რ თ ვ ე ლ ი და ე ო ფ ი ბ ა შ ი დ ო ნ მ ა ზ ა
 დასაშველებლად მოგვდით და ამისი ასრე გაუჩინეთ: წამოდგეს ბე-
 ს ა ლ ა შ ვ ი ლ ი ი მ ე და და თუ ასრე შეჭვივდნ, რომე შ ა ნ შ ე ს
 მიეუიდას, ზ ა ტ ა ნულარ ეცილება და დარჩეს რ ო ჭ ი კ ა ს ა. ნ ა ც ი -
 ხ ვ ა რ ა ს სისხლის საქმეზედა, თუ ზატამ კაცი შეაფიცოს რ ო ჭ ი კ ა
 ნულარ ეცილება, და თუ ვერ დაიფიცოს, დარჩეს რ ო ჭ ი კ ა ს ა. ი ტ ე უ ი -
 ლ ა შ ვ ი ლ ი ს სასახლის საქმეზედა თუ რ ო ჭ ი კ ა მ ერთი სკრელი
 მემკუიარე კაცი შეაფიცოს ზატასა, ასრე რ ო ჭ ი კ ა ს ა ს ეოფნაში არ
 მიეუიდას და გაგდებოთა რომ ეოფილიყოს. ისინი მოეუიდას, ზატა
 ნულარ ეცილება, და თუ ვერ შეაფიცოს, რ ო ჭ ი კ ა მ დაანებოს. ს ა ბ ა -
 ტ ი ს საქმეზედ თუ გ ი ო რ გ ი მ დაიფიცოს, რომ მისი იყოს, ზა-
 ტა ნულარ ეცილება, და თუ არა დარჩეს ზატასა. ს ა ლ ა ზ ო ს მიწი-
 სა ზატამ უკეთ იცის, როგორც ერჩივნოს, ისრე გაარვიგოს. ზატას
 საჯინობისთან რომ ქ ე ბ ა ძ ე სახლობდა, ის ალაგი დარჩა ზატასა.
 კ ო კ ა ზ ა რომ სახლობს, იმისი საცილობლის საქმე ასრე გავარი-
 გეთ: წადგეს ბ ე უ ი ტ ა ო ქ რ ო ზ ი რ ი ძ ე მისის შვილითა, თუ
 დაიფიცოს, დარჩეს რ ო ჭ ი კ ა ს ა, და თუ ვერ დაიფიცოს, დაანებოს ზა-
 ტასა; საერთოს ჭაღისა, ჭაობისა და ჭინჭუხის საქმე კასაყოფად

დავდეგით, და როგორც სამართალი იყოს, ისრე გაიყონ და იმაზე-
დაც ასრე დაშეგდენ. რ ო ს ტ ო მ (ხართულათ).

მეორე გვერდზე სხვა ხელით სწერია:

ქ. ამ წიგნში ნ ა ც ი ხ გ ა რ ა ს ი, ს ა ბ ო ტ ი ს ა, ნ ი ო ნ ჯ ე-
ვ ი ს ა ქ მ ე დ ა რ ჩ ო მ ი ლ ა, ს ხ ვ ა გ ა რ დ ა წ ე კ ე ტ ი ლ ა. ამისი როგორც ფიცი
ედვას, ისრე იფიცონ და გარდასწევატონ; სლანას მიწისა ჟავახი-
ანთ იციან. მეფე გიორგი.

ამავე გვერდის აშიაზე ბეპედი აზის, რომელზედაც აწერია: ი ო რ-
თ ა უ ე ლ ი ს.

98. ცნობები მთაწმინდის აღშენების შესახებ, 23×16 სანტ.,
დაწერილია ქალაქში სიგელის მსგავსათ მრგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავში აკლია.
აქ მოხსენებული მთა წმინდა, რალა თქმა უნდა, ათონის მთა
წმინდა არ არის, არამედ სხვა მონასტერი საქართველოში, ხო-
ლო არა სჩანს, სად მდებარეობდა. ცნობები, როგორც მოხსე-
ნებულია, ქვის წარწერიდან გადმოულიათ.

1542. ...თისათა ჩუენ ორთა მონაზონთა კელევაგით უდა-
ბნოსა ამის, მცირისა ამის აღშენებად, ქრისტეს მიერ კურთხეულისა
ქართლისა ქათალიკოზისა ნ ი კ ო ლ ო ზ ი ს ა და ტფილელის ი ო ა-
ნ ე ს ა ნ ე ბ ა-დართოვითა, აღვაშენეთ უდაბნო, რომელსა ეწოდებოდა მ თ ა-
წ მ ი ნ დ ა, საყოფიელი ყოვლად წმიდისა, და დირს ვიქმენით ჩუენ
და ვ ი თ და ნ ი კ ო ლ ო ზ, აღვაშენეთ საუდარი სახელსა ზედა ყოვ-
ლად წმიდისა დ ო თ ი მ შ ო ბ ე ლ ი ს და შეგწირეთ ორსა ხრამსა შუა
უდაბნოს ბაღი ვიდრე შარამდის. არა ვისა რა სსარჩლო იყო, არც
ვინ შეციდოს მეუდაბნოეთა. ჰქონდეს უცვალებელად ესე უდაბნოსა.
ქვაზედ ეწერა, ვ ლ ა ს ქ ე მ ა ნ ი ო ა ნ ე (ი ე) გადმოგსწერე. შენდობა
იყავნ: კ ო ზ ი ნ ი კ ო ლ ა ო ზ (ხართულათ), ქვს: ს ლ:

99. სიგელი მეფის სვიმონ I-სა, 37,5×14,5 სანტიმეტრი, და-
წერილია ქალაქში მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ

ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1573. ქ. სახელითა არსება დაუბადებელის ღმრთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა, მეოხებითა უფლად წმიდისა ღმრთის მშობელისა მარიამისითა და უფელთა წმიდათა ღმრთისათა, ზეტისა და ქუეყანისათა, კორციელთა და უხორცოთასა, მიწობითა და შუამდგომელობითა ჩუენ ღმრთივ გუერგუინოსანმან მეფეთ მეფეთმან, ზატრონმან სვიმონ და თანა-მეტყედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ზატრონმან ნესტანდარეჯან, და ძეთა ჩუენთა, ზატრონმან გიორგი, ზატრონმან ლუარსაბ, ზატრონმან ალექსანდრე, და ძმათა ჩუენთა, ზატრონმან ვახტანგ და ზატრონმან ალექსანდრე ესე უგუინსამდე ჟამთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა კრდგულად ნამსახურს ელიოზისძესა გულბადის შვილსა გედევანს მას ჟამსა, როდესაც თქუენის კერძის მამულის წიგნსა გვეჯგინით, ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და, რაცა მამული გრგებოდა, მოწმენი გუენდეს კათალიკოზი დომენტი, სახლის უხუცესი ზაზაი, როსაბ ბარათაშვილი და იესე მიწობელიძე. შეგიწყალებთ და გიბოძეთ ამისი წიგნი და ნიშანი, გრგებოდა საუფროსოდ და წილად ჟირიული მამული, რასაცა დდეს მქონებელი არის, იმითურთ, ზატატუნაური მამული, რასაცა დდეს მქონებელი არის, იმითურთ, ბაბუცაშვილი მისი მამულითა, ქრისტესაი და ბაია მათით მამულითა, მირიანას ნახევარი მამული, კენელური ნადირა და მალუტა მათით მამულითა, დორის წველაშვილი მისით მამულითა, ვიქელაური მამული და სხვა, რაც სასახლო მამული იყო ანუ სახლები, ანუ მთა, ანუ ბარი, ანუ მზვრები, ანუ ხოდაბუნები, ანუ საწყელის-პირა, ანუ საკამარი, რაც უოფილა, როდესაც თქუენ და ელიოზ გაყრილხართ, ამისი ნახევარი თქუენ გულბათს და შენსა შვილსა გედევანს რგებოდა, და ბადნაურის მამულის ნახევარი. და ამისი წიგნი და სიგელი გუბოძებთ, გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრთნ თქუენ, ელიოზის ძესა, ჟგარის მტვირთველს გედევანს, ჩუენსა და სვეტის ცხოვლის სამსახურსა და კრდგულობასა შინა. და თუ ვისმე სხვას წიგნი და ნიშანი ჰქონდეს, უფელივე სიგლით ამით გაგვიცულებთა.

დაიწერა ბძანება ესე კელითა ფრად ცოდვილისა ხერხეული-
ძისა ნიკოლოზისია, ქვსა: სნია: ნესტან და რეჟან,
გიორგი, ვახტანგ (ხართულები). სხვა ხელის მონაწერებზე ქა-
ლალღია დაწებებული.

100. ნასყიდობის წიგნი. 21X16 სანტ., დაწერილია ქალღღზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თი-
თო, ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. თავი და ბოლოს წყველა გან-
გებ გამოვეუშეით.

1613. ...ესე უკუნისამდე ჟამთა გასაყებელი ნასყიდო-
ბის წიგნი და პირი და ნიშანი მოგეც მე სულტას სუგელმა
ციხუამა და შეიღმა ჩემა ავთანდილ, თქვენ ბატონს სულ-
სანს და თანა-მეტყედრეს თქვენს ბატონს ქეთაგანს ასრე და
და ამა პირს ზედა, (რომე მოგვიდეუ ატენს საყენაჲე მიწა ზედათ
დიდს კლდედი, ქუეშეთ ნუფის ზურამდი მისის ნიგზნართა, მისის
რუთა და სსაროთა, სულა შენაფი ნასყიდათ მოგვიცემა.) ავიდეთ
ფისი სრული, რომელითა ჩუენი გული შეგჯერდებოდა. მოგცეს და
გიბედნაერეს დამა... არიან ამისა მოწამენი კაცნი და ცარდამწვე-
ტნი სრულიად ატენელნი. დაიწერა წიგნი ესე ქვსტა, ++.

101. ნასყიდობის წიგნი, 15X20 სანტ., დაწერილია ქალღღზე
მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წერტილი.

1621, შაისის გასულს. ქ. სახელითა სახიერისა, არსება
დაუსაბამოს, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისა, ესე ამიერ უკუნისამ-
დე ჟამთა და ხანთა გასაყებელი დრო-დაუცემელი, მიზეზ-შემოუ-
დებელი ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ მახაბულმან იესემ,
შეიღმა ჩემმა ზაატამ, შიომ, ფურაბ, ფარემუზ, ქუა-
ბულ, თაუამ, შენ და თუნას გაცნიძეს, გიორგის,
ზაზტას, ნინიას და ხარეპას, შეიღთა და მამაყაღთა
სახლისა შენისათა, ასე რომე მოგვიდეუ სამი დღის მიწა მუხსთან

წყაროს თავს. არის ამისი მოწამე ჯერეთ დმერთი, მერმე მისი წმინ-
დანი ზეციური და ქვენიერი, კორციელნი და უკორცილნი. კაცთა-
გან არიან ამისი მოწამე დათუაშვილი დათუნა, რაზმადე ზაატა, ტრა-
მაკიძე თამაზა, ფაცინაშვილი ბერიკი, ბუციტაშვილი ზაზუნა, ქებაძე
ბერი, ზაატა კორკომელიძე, ბერი ფუტკარაძე. ვინცა და რამანც გა-
ცმან მოცემული წიგნი მოგიშაღოს, ისიმც შეიშლებს მისის რჯული-
სათვინ, რისხავმცა მამა, ძე და სული წმიდა, ნუმცა ისწება სული
მისი ნურას ხსნისაგან, ნუცა წირვითა, ნუცა ლოცვითა. დაიწერა მა-
ის გასულს, ქქს ტ. :-+:- + + + + +

102. სიგელი მეფის სვიმონ II-სა. 35X20 სანტ., დაწერილია ქა-
დალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
არი წერტილი. ბოლოს სპარსული წარწერა აქვს.

1626, შკათათვის 1. ქ. ნებიითა და შეწვენიითა დ'თისათა,
ბრძანებითა შკაბაზ ეყენისათა, ჩუენ მეფემან ჰატრონმან ს უ ი მ ო ნ
ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეკიწყალეთ და გიბოძეთ შენ, ჩყ-
ენსა ერდგულსა ემასა თ უ მ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს ა თ ა ყ ა ს ა და ბ ი რ-
თ ვ ე ლ ს ა და მ ა ნ უ ჩ ა რ ს და დ ა ვ ი თ ს და შვილითა თქუენთა
ბ ა ი ნ დ უ რ ს და გ ო რ ჯ ა ს ზ ი ს და მ ა ს უ ა მ ს, როდეს ქართველთა
ბედნიერს ეყენს უორგულეს და წუვიდეს და ჩუენ ქლასის ციხეშიგ
კვიახლენითა და არმა ჩუენმა ემამ არ გუიუერა, მანუხარ შენ ციხეშიგ
შემოგუიეკვა და გუიერდგულე და ჩუენის სამსახურის გაუერული იყავ
და მისად ჯილდოდ დარბაზის წყალობას გუიჯუეა, ვისმინეთ აჯა და
მონსენება და გიბოძეთ დარბაზი სამკუიდროდ და საბოლოდ და მი-
სის შესვალ-გასვადითა, მითითა და ბართითა და წყალობითა და წის-
ქუილითა, და ვეღითა, და ვენაკითა, სკანავითა და სათიბითა, უფ-
ლის სამართლიანის სქმითა და სამძღურითა და ეოვლის კაცის უცი-
ლობად. და გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვახირ-გექილნო და სხუანო მო-
სქმენო, რა რიგადც ამ ჩუენსა ნაწყალობეგსა სიგელშიგა ეწკრთს,
თქუენცა ისრე გაუთავეთ და ნურა კაცი ნუ შეეცილებით და არაოდეს
არა მოგეშაღოს და არც ჩუენგან და არც ჩუენის მამავლის კაცისა-

კან, თუნიერ თანა-დგომისა, შეწყვიტისკან კიდე. დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე ქვს ტიღ, მკათავეს ა, კარის მწიგნობრის უფროდ ანაშვილის ჰატასათა. სუიშონ (ხართულად).

103. სიგელი როსტომ მეფისა. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს.

1650. ქ. წუალობითა დ'თისა ესე წიგნი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ ჩვენ დ'თივ გვირგვინოსანმან მეფეთ მეფემან, პატრონმან როსტომ და მემცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, პატრონმან მარიაჲ, პირშომან და სსურველმან ძემან ჩვენმან, პატრონმან ლუარსაჲ, შენ ჩუენს ერდგულსა და ხმსახურს ემას ატენელს ამ ბრის შვილს ზაქარიასა და შვილსა შენსა კარისა ჩვენისა ესაუღს ჰატუნასა, ჰატასა, თათარასა, შვილს გიორგისა და მამაყალთა სხლისა თქვენისათა უფველთავე მას ჟამს, ოდეს თქვენ და წიდელნი სამძღვარზედ შეიცილებით და ჩვენის კარის მდივანი ბირთველი ისაუღ-ბაში და თულ-ბაში დოღმაზა გიჩინეთ და მოკითხულ ექმნათ, რაც საწილისა უფთვილიყო, ამათთვის დაესებებინათ და რაც საატენო უფთვილიყო, თქვენთვის დაეღვათ. გიორგი თქვენი სამკვიდრო და მამული იყო, თურმანს ცუდათ შემოგსარჩლებოდათ, და ახლა ამის წესით დაგიმკვიდრეთ გიორგის მიწა-აღაგი ქვემოთ ხევის პირამდინ, ზელათა გზამდინ. ერთის მხრით ბერისშვილის ახარ მიდგამდინა, და ერთის მხრით ჩუსტიაშვილის მიწის მიდგამდინა. ეს ასრე და ხელ-შეუაღად გვიბოძებია უფლის კაცისკან უცილებულად. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩვენისა ვეჭილნო და სხუანო მოსაქმენო, თქვენც ასრე დაუმკვიდრეთ და ნურაოდეს ნუ მოუშლით და შეეცილებით. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქვს ტიღ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა უშანის შვილის ბირთველისათა. როსტომ.

ამისი ასლი ვნახე, რომ დამჰალი იყო და აღარა ჩნდა სავადი. მე გადმოვსწერე. არც მეტი და არც ნაკლები და არც შეიძლებოდა. ივანე ამირალოვი. დუშეთის საზანდარი კეთილშობილი. წელსა ქვისტეს აქეთ უხგ, იანერის ლ, მე ქრისტესია მღვდელმა ამისი ასლი ვნახე და ხელი

მოვაწერე, ქრისტესია. ვადმოვწერე ესე კობიო თანასწორეთა, რაც ზემოთ სწერია, ჩუნთ წელსა, ივნისის ბ-ს დღესა, კნიაზის ნაზირი სვიმონ გიგაური. ამის ვადმოწერაში დავესწარ ატენის მღვდელი დიმიტრი დავიდოვი.

104. სიველი ოსტომ მეფისა, 50×23 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მამრეველო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსული-ვე ბეჭედით.

1658, ენკენისავის 12. ქ. ნებიითა და შეწვენითა ღთისთა ჩვენ ღთავ გურიგუინოსანმა ორისავე ტახტისა და სხელმწიფოს მხერბოელ-მქონებელმან, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან, ჰატრანმა რ ო ს ტ ო მ, თანა-მეტხედრემან ჩვენმა, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრანმა მ ა რ ი ა მ, ჰირმშომან და სსურველმა ძემან ჩვენმა, ჰატრანმა ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ესე აშიერ ჟამთა და ხანთა სამეუიდროთ და სბოლოთ განსთავებელი შტეიტე და უცვალებელი წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწყალოთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩვენთა ერდგულთა და წესისაებრ მრავალეფერად თავდადებით ნამსახურთა და ჩვენის მორჟმა-გადიდებისათვის დიდათ მომჭირნეთა და ძალის მიძემთა, ჩვენის ხვაშიადის შემნახავთა ჟამთა თ უ მ ა ნ ი მ ვ ი ლ თ ა თ ა უ ა ს, კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობარს ბ ი რ ო ვ ე ლ ს, მ ო ჰ რ დ ა რ ს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს და ჯ ი მ შ ი ტ ს, ბ ა ი ნ დ უ რ ს, გ ი ო რ გ ი ს, ზ უ რ ა ზ ს, ნ ა ს ე ი დ ა ს, ჰ ა ჰ ა ს, ბ ე ჟ ა ნ ს, ს უ ლ ხ ა ნ ს, ზ ა ქ ა რ ი ა ს, ქ ი შ ვ ა რ ს, გ ო რ ჯ ა ს ზ ი ს, ე ა ლ ა ნ დ ა რ ს და ზ ა ლ ს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა ყოველთავე მას ჟამთა, ოდეს მოგუიდექით კარსა და მამულის წყალობას დავუთაჟენით, ჩვენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და თქუენის ნამსახურობისა და ერდგულობის სამუქყოფად შეგიწყალოთ, დაგიმეუიდრეთ და გიბოძეთ ბ ო ლ ნ ი ს ი ს ჩვენს სოფელი ბ ე რ დ ი კ ი ყოფლის მისის სამართლიანის საქმითა და სამძღურითა, წყლითა, წისქვილითა, ვეღითა ვენახითა, შენითა და ოკრითა ვიდრე მითთ ბარამდის უნაკლებოთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შემ-

დგომად ჩვენდა სხვათა მეფეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებით, კარისა ჩვენისა ვექილ-ვეზირნა და სხვანთა მოსაქმენთა, ვინცა-ვინ იუუნეთ და ან დღეის წაღმა ვინცა-ვინ იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგათაც ამა ჩვენგან ნაწყალობებს ფარვანაში სწეკრია, და ნურადეს ნუ მოუშლით და შეეცდილებით თვინიერ თანა-დგომისა და შეწევნისაჲს კიდუ. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვის ტ მ ვ, ენკენისთუის ი ბ, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის უო რ დ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ს შ ა ვ ე ლ ი ს ა თ ა . [როსტომ], მარიამ (ხართულათ).
 ამ ბეჭედს აწერია: ქ. ლ-ით შაბაზის ფეხთა მტვერი ძე მეფისა, დავითის ტომისა, ვახტანგ.

105. ბრძანება ვახტანგ მე-V, ანუ შაჰნავაზ I-სა, 10,5×15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1665. ქ. რომელი მინათურში სსსხლე ბერუკა თურქისტანიშვილს ზურაბისთვის დენებებიან და სამძღურები ჩაესხს, იმასთან ქახოცროს და მის აზნაურიშვილს ღიზარიტს კელი არა აქუს, დარჩა ზურაბს. ქვს ტნგ. აზის ბეჭელი, რომელზედაც აწერია: ყაენის ფერკთა მტუერი შაჰნავაზ მეფე გამტკიცებ.

106. ნასყიდობის წიგნი, 52×23 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი და ბოლოს წყველა განგებ გამოვუშვით.

1666. ...ესე აშიერ უკუნისამდე ჟამთა გასათავებელი, დრო დაუცემელი, მიზეზ შემოუდებელი, ჩასყიდობის წიგნი დაგვიწერეთ და მოგართვით თქუენ ბატონს ანას ჩუენ ჩხუტი აშვილმა გრიგოლამა და შვილმან ჩემმან მახარამა და იესე და მომავალმან სახლისა ჩვენისამან, (ასრე რომე თქუენის ყმის მამასახლისის ანდრიაშვილისაგან მიწა ვიუიდეთ ხუნგალს და ახალშენი ჩაუყარეთ და დაკვეჭირა და გასასეიდლად მოვიწოდო-

მეთ, და რადგან მიწა თქუენის ემისეული იყო და გასვიდვა გვინ-
დოდა სხვისათვის, აღარ მიგვასუიდეინეთ და თქუენ გვიბოძეთ ფასი
ღირებუელი, თქუენის ზითვისაკან თეთრი. რითაცა ჩვენი გული შე-
გვიჯერდებოდა.) აღარა დარჩა რა ამაში სულაშარაკო, მოგუიდეთ და
ავიდეთ ფასი სრული და უხაკლეულო მისის გზითა და წყლითა და
სამართლიანის სამძღურითა ზედათ გვერდამდი, რაც გზა ჩაიტანს,
ქვემო ხეჩიკაშვილის მიდგამმდი, იქით ფლატომდი... არის ამისი მო-
წამე და შუადამხდური სააკაძე ზურაბ. მისი ძმისწული შალვა, ბე-
რისშვილი ლაზარე, მტლამაძე გიუნა, ამბრიაშვილი თათარა, ხეჩი-
კაშვილი მამასახლისი ზასელა, კოსტაბიშვილი ბიძინა, მისი განუო-
ფი ხოსია, ჯგარის ქრისტესის დეკანოზი ჰაპუნა, ჯანიაშვილი ამირა-
ნა. ბარამიშვილი მაზიტა, ფოთლიშვილი ოსიყმა. მე ბ ა ღ დ ი ა შ ვ ი ლ ს
ფ ა რ ე მ უ ზ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქქსა ტ ნ დ □ + + +.

პირველი გვერდის აშიაზე სხვა ხელით სწერია:

ესე წიგნი მოგართვი მე მიტრაპოლიტმა ე პ ი ფ ა ნ ე თქუენ
ბატონს ა ნ ა ს ა, ასრე რომე ჩ ხ უ ტ ი ა შ ვ ი ლ ს მიწა ეუიდა თქუე-
ნი მამულისა და ისრევე თქუენთვის მოეყიდა და თქუენ ფასი გებო-
ძებინა სრული. რადგან თქუენ გუეიდათ თქუენი სამეგვიდრო მამული,
ჩვენცა ასრე დავიბეჭდებთ ამავე ფიცითა, რომე არას კაცს კელი
არა ჰქონდეს. დათუნას ნახუტურისშვილის მოწმობით და ნასონას ძმის
ბეჟუნას მოწმობითა მეც ასრე დამიბეჭდებთ და ბეჭედიც ჩემი და-
მისვამი. +.

107. განჩინების წიგნი შაჰნავაზ მეფისა, ანუ ვახტანგ მე-V-სა,
51X19 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალ მოხერხულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1670. ქ. წყალბითა ღმთისათა ჩუენ მისგანვე დიდებით
საბარეგელ მოგლინებულმან, ორისავე ტახტისა და საკელმწიფოსა
თვით-პურობით მტკიცედ მქონებულმან, შეწევნითა ღმთისათა ძლი-
ერმან და არაფისგან ძლეულმან, ღმთივ აღმატებულმან და ღმთივ
დამუკებულმან, და ღმთივ გვირგვინოსანმან, მეფეთა მეფემან, კელ-
მწიფემან, ჰატრონმან შ ა ზ ნ ა ვ ა ზ, მოვიკეთა სრულიად საქართვეპ-

ღმრის მკურთხეველი ქართლისა და კახეთის კათალიკოზი, ბატონი-
 შვილი ბატონი დომენტი, ბატონიშვილი ჰატრონი გიორგი, ბატონი-
 შვილი ჰატრონი დევიან, შოვარ-ეპისკოპოზი ჩხეიძე, ბატონი
 ნიკოლოზ ამილახორი. ბატონი გივი, ბატონიშვილი ბატონი
 აშოთან, სახლის უხუცესი ბატონი ზაზა. ტფილელი ბატონი
 იოსებ, ბოფნელი ბატონი იოსებ. ჩხეიძე ბეჟან, ბარათაშვილი
 მეფინიბეთ უხუცესი ჰატა, რატიშვილი მეფინიბეთ უხუცესი
 ზაზა, და დავსხედით ბარათაშვილი ბატონის ყაფლანისა და მისის
 შვილების ზაზუნასა, ასლანისა, ვახტანგისა, თამაზისა და გიორგისა
 და ვირშელიშვილის ჰაზუნასი, შანშესი და მათის შვილის ას-
 ლანისა, ზურაბისა და რევაზის სასამართლოდ. სარჩელი და სანიგა-
 რი ორთავესი გაკეცნეს. ბატონი ყაფლან ვირშელიშვილი
 ეპისკოპოსს ბეფრს რასმე მტურობასა და წყენას უჩიოდა. ჩუენ
 გაუგონეთ და გაესინჯეთ, კელად სიკუდილი და სასისხარიანა იყო
 რა, და თუ რამ მომკლარიყო, ენის საქმით დამაკუბულიყო. ვითაც
 მოუყარენი და მეზობელნი იყუნენ, ზოგი წყენა და დანამული
 ერთმანეთს შეუფარდეთ და ისრე ჩავარონინეთ და ზოგისა საუბატოთ
 გაუჩინეთ ბატონს ყაფლანს და მის შვილებს ვირშელიშვილის
 ჰაზუნასა და შანშეს მამულისაგან: სოფელი აბანო თავისის მსახლობელის
 გლეხითა, მიწა-წყლითა, მამულითა და ყოფლის მისის სამართლიანის
 სამძღურითა სრულდით; სოფელი სენების თოფრავადა, გომეზარაშვი-
 ლის კერძს გარდაისად, მისის გლეხითა, მიწა-წყლითა და მამული-
 თა და ყოფლის მისის სამართლიანის სამძღურითა, და ჩასოფლარი
 ბაღჩადარი ყოფლის მისის მიწა-წყლითა და სამართლიანის სამძღურ-
 რითა. ესეები მათის მარადის სამართლიანის სამძღურებითა, მიწი-
 თა, ველითა, ვენაკითა, მთითა, ბარითა, საქებრითა, უძებრითა, სს-
 კნავითა, უკნავითა, ტყითა, სთიბითა, წყლითა, წისქვილითა, საყ-
 დრითა, სასაფლაოთა დავანებებინეთ და მივაცემინეთ ვირშელიშვილს
 ჰაზუნასა, შანშესა და მათ შვილების საუბატოდ ბატონის ყაფლანის
 და მისის შვილებისათვის ყოფლის კაცისაგან უცდილებ-უსარჩელად.
 ასრე გავარცხეთ და გარდავსწვეტიეთ. რამე, რასაც ერთმანეთს
 ან მამისა და ჰაზუნის საქმესა, ან თავისი ჯამში თავითა და თავთავის

შვილის საქმეს უღებდენ, უუელსსოვის ბოლო მოგვიდია, ამ წესითა, რომე დღეს და დღეის წაუმა ერთმანერთთან ძმობისა და მოურაბის მეტი კელი არა აქუთ რა, არცა-რა მამულისა და არცა-რა სხვის ნაწილისა და ნამტერალის საქმისა. უუელს გარდაგვიწვევია და ჩაგვირჩინებია და ბოლო მოგვიდია. აგრევე რაც ერთმანერთის გლეხა ჭეუანდეს, ბატონის მისაქმემ აუყაროს. თუ რამ ვადი ერთმანერთში ვმის ემართოს, მიაცემინოს. ციხის ქურდობას რომე ბატონი ვაფლან ჰაჰუნას ვმისა სწამობდა, ის კაცი თავისის ცოლ-შვილით ვაფლანისათვის დავინებებია. თუ რამ ნარბევი და დატაცებული იყო, ერთმანერთისათვის შეგვიფარდებია და ჩაგვირჩინებია. დაიწერა ბძახება ესე ქვსა ტნს, იხდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისა იბ. კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობარის შ ა ნ შ ე ი ა ნ მ ა რ ტ ი რ ა ზ ა მ ვ ი ლ ი ს ბ ე გ თ ა ბ ე გ ი ს ა თ ა . შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ (ხართულია). კ ა თ ა ლ ი კ ა ზ ი (ხართული, ხელის მსგავსად, ჯვრით).

108. სისხლის ზღვევის წიგნი შაჰნავაზ პირველის დროისა, 55 X 26 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ სამ-სამი და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1658—1676. ქ: თვით დაუსაბამოსა და დაუსრულებელისა, ურამბოსა, უხილავისა, გარე-შემოუწერელისა ღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა, თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა უოულად უხრწნელისა და იილწ-შემოუდებელისა და უმეტესად კუროსეულისა დედოფლისა ჩუენისა ღთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარამისათა; ძლიერებითა ცხოველს-მოფუფისა და სისხლ-მეწამულისა, დაუძლეველად საჭურველისა, ეშმაკთა უხილავთა, მათ მტერთა, განმაქარვებელისა, ზატონისა ჯვარისათა, რომელსა ზედა განიხურნა უხრწნელისა მკლავნი ივისნი ქრისტემან ღთის ჩუენმან კსნისათვის ჩუენისა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა უკორცოთა ზეცისა ძალთა, ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა მიქაელ და კანრიელისათა; მინდობითა, თავდებობითა და შუამდგომლობითა წმიდისა და უოულთა ნაშობთა უმეტესისა

წინასწარმეტყუელის, წინამორბედის. ნააღისმცემელას იოვანესითა და წმიდის იოვანე ქალწულ-მანარებელისათა და სხვათა ეოველთა წინასწარმეტყუელთა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმიდათა და ეოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა ჰეტრესითა და ჰავლესითა და სხვათა სასოცრად აათა მოციქულთა: მინდობითა, თავდებობითა და შუამდგომელობითა წმიდის იოვანე აქროზიანისა, პასილი მდღელთა-მოდღარისა, გრიგოლი დ'თის-მეტყუელისა და სხვათა ეოველთა მდღელთა-მოდღართა, და წმიდისა და სასწულთა მრავალ მოქმედისა ნიკოლოზ პირთს ქალაქისა, და უდაბნოს კანმანათლისა მამისა ჩვენისა საბასითა და სხვათა ეოველთა მეუდაბნოეთა, კანმორებულთა: მინდობითა, თავდებობითა და შუამდგომელობითა წმიდასა და შვიდ წილ უძლეულისა, მთავარ-მოწამისა წმიდის კიორკის სადგრისათა და წმიდათა სხვათა მოწამეთა: აგუდორე, ეგსტათი, დიმიტრი, მერკუეირი, ზროკი, ჰეტელეიმონ და წმიდათა თრმეცრად აათა მოწამეთა, სეკსტანს წამებულთათა; მინდობითა, თავდებობითა და შუამდგომელობითა სასოს ჩვენისა სეგტის-ცხოველსათა; დ'თისმომიქელისა ხანუღასა და კედრებისა და ვარძიისა დ'თისმომიქელისათა მინდობითა და შუამდგომელობითა რანიცა წმიდანის სკინაქსარსა მანს სწერისა და მოაკსენიანს, ამ ეოველთა წმიდათა და სემოწერილთა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა — ესე აურეხედი და მიზეზ-მემოელეხედი, უათო, უათმცო, გულის წმიდითა, ზირითა და ენითა მიერ უტეუარი ფიცი, ზირი და საფიცარი მოგართავით ჩვენს, ანს მ ა მ ა გ ი თ რ გ ი მ. შვილმს ჩემს ფინეზ, შუალმს და მომავალმს ჩვენმან, თქვენს, ანს მ ი ქ ს ა ბატონს ჰ(ა)ტასს. შვილთა და მომავლთა თქვენთა, ასრე და ამ ჰირსა ზედა. რამე გამარისხდა დ'თა და მომავლად ამ რიგი საქმე და გურთხეული ბატონი მანს თქვენსა მოკვალ და გურთხეული ბატონისმვილი ბატონი დედა თქვენც დაკვადეთ და ივერი ავი საქმე კქენ. სიკუდილსაც მემართლებოდიოთ და წაკვლენსაცა. [ამს წინათ გურთხეული ბატონი რთსტომ მეფე და გურთხეული ბატონი მეფე ადექსანდრე და სულა ამერელნი და ქართველნი შუა ჩამოვიდნენ და არა ჰქენით და ვერ შეგვარიგეს, და ახლა თავათ თქვენის დ'თის გულისთავის და მერმე გურთხეულის ბატონის მამის

თქუენისა და დედის თქუენის სულისათუენ, და მერმე ბატონი შანა-
 რა მუჟე და სულა დარბაისელნი შუა ჩამოვიდნენ. მოიბრუნეთ გუ-
 ლი და ჩუენის აძღუენის დანაშაუების ზასუხი არ გუიყავით და ჩუენი
 შერიგება მოინდომეთ. ჩუენ ბატონის მამის თქუენისა და დედის
 თქუენის სისხლის მოცემა როგორ შეგვეძლო, მაგრამე თქუენს ღთს
 მიმადლეთ, მოგართვით ნასისხლად ჩხერის ციხე; იქავე გოგო-
 ჩა შვილი მისის მამულითა; ავანა ნიუჟაძე მისის მამული-
 თა და სხლის კაციითა; დათია ბლუჟა შვილი, უბასასა თე-
 ვდორე მისის შვილითა და მამულითა; ნასუიდა კახანაძე
 მისის სხლის კაციითა და მამულითა; ჭაქუტა მახანაძე მისის
 სხლის კაციითა და (მა)მულითა: ილუქს მამუჟა გორგაძე მი-
 სის სხლის კაციითა და მამულითა. ეს რა თქუენის სისხლის სანუქ-
 ბო არის! მაგრამე ამას გარეთ ჩემი თავი, ჩემი შვილი და მამული
 თქუენს კელად მამიგდია და რაც აქ ჰართახედ*) კაცი დაასხლოთ;
 ასიც ნასისხლათ მოგუერთმეუია, ასრე რომე არც მე, არც ჩემს
 შვილს და სხლის კაცს იმასთან კელი არა ჰქონდეს, რადგან თქუენ
 ჩუენზედ აძღუენი სიკეთე ჰქუენია, დღეს და დღეის იქით არცა სიტუ-
 ვითა, არცა საქმიითა, არცა მოყურითა და მოყურის-მოყურითა, არცა
 ჩემის უბითა, არცა თქუენის უბითა შემოჩენილობითა, არცა ლაღ-
 ტითა, არცა მოწამლეუითა, არცა უსმით ვითარებითა და დროს შემოგ-
 დებითა, არცა ჩხუბითა და არას მიზუხითა ჩუენ და ჩუენმა შვილმა
 თქუენზედა და თქუენს შვილზედა არა ვსტუეოთ რა, და რაც საფი-
 ცარი მოგართვით და ამ წიგნმა სწერია, გულის სიმართლითა ამისი
 გამთავუ ვაყოთ. და რაც ღთისაგან და კაცისაგან კარგათ მოგიკლე-
 ბოდეს. იმის მომჭირნე ვიყოთ და თქუენა ავი მწუეთ გვეწინოს და
 თუ რამ თქუენი საზიანო გაუიგანოთ, გადუც მოგახსენოთ. თუ ამ-
 ში გიტუეოთ რამე და ან, რაც ამ საფიცარში სწერია, ეს საფიცარი
 გაგიტეხოთ. ამა ზემო წერილთა მადლმა მამის თქუენისა და დედის
 თქუენისა ცოდვა და თქუენი ცოდვა მას მეორედ მოსუფას მე მკით-
 ხოს. ვინც ამში გაგიმტუენდეს; მასამცა ჰქითხავს დაუსაბამო. დაუ-

*) შეიძლება აქ „პართახედ“ შეცლომით ეწეროს „პართახხედ“
 მაგიერ.

სრულელები და თი, შამა, ძე და სული წმიდა, წყევლ, კრულ და მუ-
ჩენებელი იუოს სული და კორცა მასი, ამა სოფელსამცა ადრე სი-
კუდილით ეკითხვის და მას სსუკუნოს წაწემედიითა, და კელიც ასრე
ჩაგუირთავს, რომ ამისი გათავების და სიმარადის მქტი ჩვენ თქუ-
ენზედ არა ვსტუეთოთ რა -†.

109. სიგელი მეფის ვახტანგ V-სა, ანუ შაჰნავაზ I-ისა, 19X24
სანტ, დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში სპარსული წარ-
წერა აქვს სპარსულივე მეჭედით.

1676. ქ. ნებიოთა და ღთისათა ჩუენ ღთაჲ ადმარსუბულ-
ძან, ღთაჲ დამყარებულძან და ღთაჲ გუირგუინოსანძან იესეიან, და-
ვითაან, სოლომონიან. ბაგრატიანძან, მეფეთა მეფეძან, კელმწიფეძან,
ხატრონძან შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ, თანა-მეტყუდრეძან ჩუენძან. დედოფალთა დე-
დოფალძან, ხატრონძან მ ა რ ი ა მ, ჰირმშოძან და სსურეკელძან ქეძან
ჩუენძან, ხატრონძა გ ა ო რ გ ი მ, ხატრონძან ლ ე ვ ა ნ და ხატრონ-
ძა ს უ ლ ე ი მ ა ნ ესე ამიერ უგუნისმდის ჟამთა და ხანთა გასთა-
კებელი, მტკიცე და უცვალებელი წყალობისა წიგნა და ნიშანი, შე-
გიწყალებთ და გაბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისებრ
მრავალ-ფერად თაჲ დადებით ნამსახურისა ეშათა ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ს,
ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს ვ ა ხ ტ ა ნ ო ს, ასრე რომე ვითაც შამა თქუ-
ენსაც ჰქონებოდა ჩუენის სახატონოს ქარადის მდივანბეგობა და სს-
მარადის ქნა, ახლათ თქუენცა დაგუიჯენით. ვასმინეთ აჟა და მოხსე-
ნებოთ თქუენა, შეგიწყალებთ და გაბოძეთ მდივანბეგობა ქაროლისა, ქა-
დაქისა, საბარათაშვილისა, სომხითისა და თათრისა. ვინცა-ვინ ჩუე-
ნისა საკელმწიფოსა და საბრძანებულსა ქუეშ მორჩილი იუოს, ან სს-
ხლისა და ან სხვის, რაისც სსჩივრისა, უეულათ თქუენგანთა გ(ა)ისამარ-
თლებოდეს, და კარდასწედებოდეს და ვინცა თქუენს კარიგებულს სს-
მართადსა კარდაჰქედებოდეს, ჩუენ დიდად გაუწყრებოდეთ და კარდა-
ვაკდევენებდეთ, თქუენცა წესისებრ სამართადს გუელს მიაპურობდეთ,
რომელაც დიდა სსახლი და კასასმართლებელი იუოს, ჩუენც შეგვა-
ტუობინებდეთ და ისრე კარდასწუეუდეთ ეს სსკელი და სსმოსურია

არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად ქეაა ჩუენსაგან. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ინდიკტიონსა: კ: მეფობისა ჩუენისსა. ქჷსა: ტნიღ: კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუ მანიშვილის გიორგისითა. შანავაზ, მარია მ (ხართულები).

პირველი გვერდის აშიაზე გიორგი XI-ის ხელით სწერია:

ქ: რა რიგადაც სულ-კურთხეულს მამა ჩუენს მდივანბეგობა ებოძა, ჩუენც ისე გუებობება: გიორგი (ხართულათ).

მეორე გვერდის შუა ადგილას აზის ბეჰელი, რომელსაც აწერია: „სახლთხუცესი ციცი“.

110. ნასყიდობის წიგნი ვახტანგ ორბელიანისა, 35,5 X 25 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1677. ...ესე ნასყიდობის წიგნი მოკეცითა ჩვენ ზაქუმი ის შვილის შვილმა აღიუელის შვილმან ზაქუმ და თამაზამა და სეფიეულამა, თქვენ ბატონს მდივანბეგს ვახტანგს და შვილთა თქვენთა ბატონს სულხანს და (აქ ერთი სიტყვის ადგილია დატოვებული) ვახუშტის, და ეაფლანს, და ფაღლს, და ზურაბს და მოკვიდეთ ზემო ბოლნური ჩუენი მკუ(ი)დრი და ყოვლის კაცისკან უცილებელი და მოუღევარი, ჩუენი მამა-პაპათაგან აშენებული ზვარი, და ავიდეთ ყასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩუენი გული შეჯერდებოდა, ზეაა ტერ-სტეფანას წისქვილამდის და ფოლდაურისაკენ რჩეულას შვილის ვენახის სამძღურამდის და ბოგაძურისაკენ ძველი რუ რომ არის, იქიმდინ და ქუეშა შუა ბოლნისისაკენ ჰეჷშუბა შვილის მაწებამდინ და თავისის წყალითა და შესავალ-გამოსავალითა და გსათა. ეს ასრე თქვენთუის მოკეციეიდა ყოვლის კაცის უცილებლად და ვისაც ქართული გქონდეს, პირისა და პასუხის გამცემი ჩვენ ვიუენეთ... არის ამისა მოწამე თავად ღთი და მერმე მისინი წმინდანი და კაცთაგან რევის

შვილი ბატონის*) ბოლნელი იოსებ და შავერდაშვილი დათია, მამასსახლისი ზადია, ჰევეუბაშვილი ხეჩიკა, შვა-ბოლნელი მამასსახლისი შერ-მასანა და აქელაშვილი თეზია, და მე მანდენანთ ავთანდილას შვილს ბაიონდელას დამიწერია და მოწამეტა ვარ. ქვს ტნიე □ + + +.

პირველი გვერდის აშიაზე ბოლნელის ხელით |წერია:

ამის მოწამე ბატონი ბოლნელი იოსებ.

111. გაერთიანების წიგნი, 42×29,5 სანტ., დაწერილია ქალაქ-ზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ვინაიდან მეფენი არჩილი და გიორგი ერთად არიან მოხსენებულნი, ამიტომ წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1664—1695 წლებს.

1664—1695. ქ. ნებითა და შეწვენითა მღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმინდისათა, მეოხებითა და შუამდგომელობითა ყოვლად უხრწნელისა, ყოვლად უბიწოსა მღთის მშობელისა და მარადისა ქალწულის მარიამისათა; შეწვენითა და შუამდგომელობითა ცხოველ-მყოფელისა ჯვარისათა, რომელმან განიპყრნა უხრწნელი მკლავნი თვისნი კისნისათვის ჩვენისა, უფალმან ჩვენმა იესომ ქრისტემან, დასთხინა მას ზედა წმინდა სისხლი თვისი; მეოხებითა წმინდისა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა, ნათლის-მცემელისა იოვანესითა; მეოხებითა წმინდათა მოციქულთა: პეტრე, პავლე, ანდრია, იოვანე, მათე, მარკოზ, ლუკა, იაკობ, სვიმეონ, ფილიპე, ნათანელ, ბარ-თლომე და სხვათა სამეოცდა ათათა მეოხებითა; მეოხებითა წმინდათა წინასწარმეტყველთა: მოსე, არონ, ისუ, გედაფან, დავით, სოლომონ, ნათან, ელია, ელისუსა და სხვათა ყოველთათა; მეოხებითა წმინდათა მღვდელთ-მოდღვარათა: ნიკოლოზ, ბასილი, გრიგოლი, იოვანე ოქრობირი, ამბროკი, ეგნატი და სხვათა ყოველთათა; მეოხებითა წმინდათა მკადართა ღვაწლასა მძღეთა მოწამეთა: გიორგი, დი-

*) ეს სიტყვა ზემოთ არის მიმატებული იოსებ ბოლნელის ხელით, რასაც მეორე მის მიერ წარწერა ამტკიცებს

მიტრი, ეგსტათი, თეოდორე, არტემი, მერკური, ჰროკოპი, ჰანტუ-
 ლეიმონისათა; მეოხებიოთა წმინდათა მამათა: სება, ანტონი, ათანასე,
 მაკარი, ეფთვიმი, ილარიონ, ჰასუმი და სერაპიონისათა; მეოხებიოთა
 წმინდათა ქალწულ-მოწამეთა: თეკლე, ირინე, მარინე, ბარბარე, ნი-
 სიმა, ჰარასკევა და სხვათა ყოველთათა; მეოხებიოთა ქართველთა გან-
 მანათლებელთა წმინდათა მამათა: გიორგი, იოვანე, ეფთვიმი, სტე-
 ფანესითა და იოვანე ზედაძნელისათა, შიო მღვიმელისათა, დავით
 გარეჯელისათა და ნახო დედისა ჩვენისა ქართველთა მომეტვეველისა-
 თა, — ესე ხანთა და უამოთა გასათავებელა, მტკიცე და უცვალებელი,
 უხლათო, უმიზუზო, სამოყრო-სამეზობლო, გასაერთებელი პირი,
 ფიცი და საფიცარი მოკეცით ჩვენ ფანასკერტელმან ც ი ც ი შ ვ ი ლ-
 მ ა ნ ბ ა ტ ა ნ მ ა ფ ა რ ს ა დ ა ნ, ძმამან ჩვენმან მოლარეთ-ხუცესმა, ბა-
 ტონმა ვ ა ნ ტ ა ნ გ, მერიქიფეთ-ხუცესმა ბატონმა ჰ ა ტ ა მ და
 ა მ ი ლ დ ა ნ ბ ა რ და შვილმა ჩვენმა ზ ა ზ ა მ თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი-
 შ ვ ი ლ ს ბ ა ტ ა ნ ს ს უ ლ ხ ა ნ ს, ბოქოელთ-ხუცეს ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს,
 ბატონს ვ ა ხ უ შ ტ ი ს და ბატონს უ ა ფ ლ ა ნ ს და ძმას თქვენსა ას-
 რე და ამა პირსა ზედა: მეფის ა რ ჩ ი ლ ი ს ა და მეფის გ ი ო რ-
 გ ი ს ა და მათის ძმების უზიანოს საქმიანა ჩვენი და თქვენი პირი
 გაჯერეთ ამისთვის, რომე რა ჩვენ და ბიძა ჩვენი ც ი ც ი გარდვი-
 კიდებით, თქვენ იმათკენ დარჩით, ჩვენ დავპორდით, ახლა რადგან
 ისინი ბატონსა და ქართველზედ ასე დამნაშაველ და მუხანათთ დარ-
 ჩნენ და მეფემ ა რ ჩ ი ლ ი და მეფემ გ ი ო რ გ ი მ ჩვენი გაერთება
 მოინდომა, ჩვენც ასე გაგიერთდით, ვიუწუნეთ დღეს და დღეის იქით
 თქვენთვის კარგნი და კარგის მდომნი. მდითთ და კაცით რაც კარ-
 გი დაგემაროს, მისი მდომნი, თქვენის სასლის კაცი თქვენსას არ
 გვერჩიოს. ამისად გასათავებლად მოკვიცეპია დმურთი და ყოველნი

მისნი წმინდანი. ამინ.

ბოქალთ ხუ- ცესი ფარსადან,

ვახ- ტანგ.

წდრიშვი- ლი პატა.

სახლობლუცესი ამილანბარ

ზაზი
------

112. სიგელი მეფისა გიორგი XI-სა, 57×29 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულივე ბეჭედით.

1679, აზრლის 29. ქ. შქვენითა და წყალობითა ღთაოსათა ჩუენ მოწყაღისა ღთის მიერ აღმატებულმან და ღთიჳ დაბეარებულმან, ღთიჳ ბქროს გუერგუინოსანმან, საქართველოს კელმწიფემა, მეფეთ მეფემან, ზატრონმან გიორგიმ, თანა-შეტყუერემა ჩუენმა დედოფალი დედოფალმა, ზატრონმან თამარ, ზირმომი და სსსურველმა ძემ ჩუენმა, ზატრონმა ბატონი, ესე სინოლოდ გასათავებელი, შტეიტე და შეუცვალებელი წყალობის წიგნი და სიკელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ, დაგიმკუიდრეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულად და მრავალფერად ერდგულად ნამსახურს უმას ჩუენს მღივანბეგსა ბრბელი შვილსა ვახტანგს, შვილთა თქუენთა სულხანსა, ერასტიოსა, ვახუშტიოსა, ვაფლანსა, ზალსა, ზურაბსა და მამავლთა სსხლისა თქუენისთა უოკელთავე მას უამსა, ოდეს მოგუიდექით კარსა და ქალაქს სსსხლის წყალობას დაგვიავენით. ჩუენცა ვისმინეთ აჳა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩუენის შებღეთ-ხუტის ნაქონი სსსხლე. უამთა ვითარებისგან ჩუენი შებღეთ-ხუტესი შაფურა ამოვარდნილიუო და ეს სსსხლე სულკურთხეულს კელმწიფეს, მამ ჩუენს თავის დალაქას ფარვანსა და მისის შვილებისათვი ებოძებინა, ფარვანს შვილებიც დახოცოდა და ის ალაგი ბეითაღმანდ დარჩომილიუო, ზატრონი არვინ გაჩნდა. იმ ალაგის წყალობას დაგუიავენით. შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ უოფლის კანცისგან უცილებლად. ამას გარდის, თათის ნაქონი სსხლების წყალობაც გიუავიო და ფსიც მიეც და იეიდე. სხვა ზოგი ალაგები კიდევ გუიდა იქივ მარაული*), შენობა და ჭირნახელობა დაგედვა. ესები უოფლითურ მისის სამართლიანის საქმითა თქუენთვის და თქუენთა შვილთათვის გვიბოძებია. ქონდესდა გიბუნეიეროს ღმერთმა ჩუენსა ერდგულად სამსახურს შიგა. აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა

*) უნდა იყოს „მრავალი“.

შემდგომად სხვათა შეფეთა და მეზატრონეთაგან. აწე გიბძანებ, კარისა ჩუენის ვეკილ-ვეზირო, ქალაქის მოურო, მელიქო და მამასხდისო, თქუენც ასრე გაუთავეთ ბძანება ჩუენი ესე. დაიწერა სიგელი მტკიცე ეს კელითა კარისა ჩუენის მდივან-მწიგნობრის თ უ შ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ს უ ლ ხ ა ნ ი ს ი თ ა, ქვს ტ ნ ი ზ, აპრილის კო. გ ი ო რ გ ი (ხართულათ).

განის აშიაზე იმავე ხელით სწერია:

ქ. ა თ ი ნ ა ს ს ხ ს ლ ე ბ ი ს წ ვ ა ლ ო ბ ა ს და გუთაჯუენით, ისიც თქუენთვის გუებოძებია, რადგან ჩუენ გიბოძეთ, თქუენ ფასი მიგეტათ ათინას სხსლებისტვი. გ ი ო რ გ ი (ხართულათ).

113. წყალობის წიგნი ვახტანგ ორბელიანისა, 36,5×16 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნაბარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი განგებ გამოუშუიეთ.

1684. ...ესე მტკიცე და შეუცვალეპელი ნასუიდობის წიგნი და სიგელი მოგეტით ჩუენ, ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ მ ა, ფ ა ლ ა ნ ხ ო ს რ ო შ ვ ი ლ მ ა, თ ა ე ა შ ვ ი ლ მ ა ბ ა რ ა თ ა მ ა და ი ო თ ა მ და ზ უ რ ა ბ თ ქ ე ნ, ბართიანთ დიდის ორბელისშვილსა მდივანბეგს ჳ ა ხ ტ ა ნ გ ს, შვილსა თქვენთა ს უ ლ ხ ა ნ ს ა, ე რ ა ს ტ ი ს, ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, ე ა ფ ლ ა ნ ს, ზ ა ლ ს, დ ე მ ე ტ რ ე ს, ასე და ამა ჰირსა ზედა, რომ ჩუენს ემას ქ ვ რ ი ვ ი შ ვ ი ლ ს შ ო შ ი ტ ა ს და შვილს მისასა ბ ე რ ი ა ს ა ქურდობა ექნათ და თქვენთან მოსუელიყუნენ და მამული შემოქლიათ, თქვენ იმისი საზღაურის ვალი გარდაგხლათ. მერმე ჩუენ და თქვენ ერთად შევიყარეთ და სრამელებიც შევიყარეთ, ჩ ა ჩ ი კ ა შ ვ ი ლ ი გ ი ვ ი ც მ ო ვ ი დ ა, და ფონს გამოდმა წი ს ქ ვ ი ლ ი ს არეკალი, ბ ა ლ ა ს შ ვ ი ლ ი ს ვ ე ნ ა ხ ი რომ არის, იმას აქათ ო ს მ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ს სამძღურამდის, მისის საწულისპირითა. კიდევ ო ქ რ ი ა ს შ ვ ი ლ ი ს ვ ე ნ ა ხ ს ა ქ ა თ, გზას ქვეით აქათ, შ ი რ ზ უ კ ა ს შ ვ ი ლ ი ს ვ ე ნ ა ხ ს ი შ ი დ გ მ ა მ დ ი ს, ქვეით ვენახების თავამდის, კიდევ მაღლა სხსლ-კარი ერთი მისის მარნითა და ეზოთა მისის შესავლითა და გასავლითა და გზითა მოგუიდეთ ესე თ ა ფ ა ნ ს ყ ო ვ ლ ი ს კ ა ტ ი ს ა ნ უ ტ ი ლ ე ბ ე ლ ი და ვერა ვინ გეცილებოდეს, თუ ვინმე

შემოგვცადას, ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ. არის ამისი მოწამე
 ჟერეთ ღთი და უოგლად მისი წმინდანი, ხორციელი და უხორცო-
 ნი, კაცთაგან სერხაულიე ქაიხოსრო □, აღიხანაშვილი შემანდარბა-
 ში აღავერდა □, კანჭაშვილი გუგუნა, ჩაჩიკაშვილი გიგი, სრულ
 ერთობილ თაფნელება. მე ე მ ნ ა შ ვ ი ლ ს დ ა თ უ ნ ა ს დამიწერია
 და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ესე წიგნი ღვინობისთავის დამდგეს, ქქს
 ტ ბ. +.

114. ნასყიდობის წიგნი მდივანბეგის ორბელ ორბელიშვილისა,
 43 X 23 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის
 ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1684, გიორგობისთვის 1. ქ. ნებითა და შეწეკნითა ღთი-
 სთათა და მეოხებითა წმიდისა ღთისმშობელისათა, მარადის ქალწუ-
 ლისა მარიაშისათა, და ცხორეულს-მყოფელისა ჟვარისათა, რომელსა
 ზედა განიხუენა უხრწნელნი კელნი თვისნი მაცხოვარმან ჩვენმან იე-
 სო ქრისტემან; მეოხებითა წმიდისა წინამორბედისა, წინასწარმეტ-
 ეველისა და ნათლისმცემელისა იოვანესითა და მოციქულთა წინასწარ-
 მეტეუელთა მდდელთ-მოდგართა და ქალწულთა, ესე ჟამთა და ხან-
 თა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, საბოლოო, ნასყიდობის
 წიგნი მოგუც მე ც ი ც ი ს შ ვ ი ლ მ ა ბატონმა ი ს ა ჯ და მომა-
 ვალთა სახლის ჩემისათა თქუენ, ო რ ბ ე ლ ი ს შ ვ ი ლ ს მდივან-
 ბეგს, ბატონს ო რ ბ ე ლ ს და შეიღსა თქუენსა, ბატონს ს უ ლ-
 ხ ა ნ ს, ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს, ბატონს ვ ა ხ ე უ შ ტ ი ს, ბატონს
 ე ა ფ ლ ა ნ ს, ზ უ რ ა ბ ს, დ ი მ ი ტ რ ი ს ასე და ამა ჰირსა
 ზედა, რომე მოვინებეთ და მოკვიდეთ ქალაქს ჩვენი საბაზიერო გ უ რ-
 ე ე ნ ი ს ნაქანი, აქათ აჯი შ ა მ ფ უ რ ა ს ემის ა დ უ ა ს სახლამ-
 დისი, უკან გ უ რ ე ნ ა ს დარბაზის მიდგამდის, დასავლით ნაზი-
 რი ზ ა ა ლ ი ს სახლის კედლამდი და წინ შარამდის. გქონდეს და
 გიბედნიეროს ღთს. ვინცა და რამსცა კაცმა ამის ცილებად იწყოს,
 ჰირისა და ზასუხის გამცემი მე ვიყო. არის ამისი მოწამე ჰირეუ-
 ლად ღთი და უოველი მისი წმინდა. კაცთაგან სააკაძე მოურავი-
 შვილი, ბატონი ავთანდილ □, ამირეჯობი ბატონი ქაიხოსრო

ეშიკალათბაში
ქაიხოსრო, ქალაქის შეღავატი ავთანდილ, მამასახლისი გიორ-
გო მამასახლისი
გიორგი. მე ი ე ს ე, სიონის დეკანოზს, დამიწერია,
 მოწამეცა ვარ. დაიწერა ესე წიგნი გიორგობისაფის ერთს, ქვს
 ტობ. □.

115. ნასყიდობის წიგნი მდივანბეგის ვახტანგ ორბელიანისა,
 42×14 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხე-
 ლით. ნიშნებათ ნახმარია ხან ორ-ორი, ხან სამ-სამი წერტილი.
 თავი განგებ გამოვუშვით.

1685, თიბათვის 27. ...ესე ამიერთვან ხანთა და ჟამთა
 გასაყვებელი, მტკიცე და უცვალებელი, უცვლელი, მოუსარჩლე-
 ლი და უოფლის კაცისაგან მოუდევარი ნასყიდობა: წიგნი და სიგელი
 მოგარაფით თქვენ, მდივანბეგს, ბატონს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, შვილთა
 თქვენთა ბატონს ს უ ლ ხ ა ნ ს, ე რ ა ს ტ ი ს, ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, ყ ა
 ფ ლ ა ნ ს, ნ ი გ ო ლ ო ო ზ ს, ზ ა ა ლ ს, ზ უ რ ა ბ ს და დ ი-
 მ ი ტ რ ი ს, სხვათა შვილთა და სახლისა თქვენისა მამავალთა. ასრე და
 ამა პირსა ზედა, რომე დაგვეჭირა და მოგახსენეთ ჩუენ ი ა რ ა ლ ი ს
 შ ვ ი ლ თ ზ ა ტ რ ო ნ მ ა ნ მ ა ს უ ჩ ა რ და მამან ჩუენმან. შვილმან და
 მამავალმან სახლისა ჩემისმან მოგეიდეთ ჩუენი სამკვიდრო მამული
 ჭ რ ე შ უ ლ ს ვ ე ნ ა კ ე ბ შ ი უ რ ე ბ ი ს პ ი რ დ ა პ ი რ ა ნ ლ უ ა შ ვ ი ლ ი ს ს ა-
 ვ ე ნ ა კ ე. ავიდე ფასი სრული და უნაკლულ, რითაც ჩუენი გული შეგ-
 ჯერდებოდა. აღარა დარჩა რა ჩემი თქვენზედა. გქონდეს და გიბე-
 დნიეროს ღ თ ნ, ურთების პირდაპირ, ჭრეშულს სავენაკებშა ა ნ ლ უ ა
 შ ვ ი ლ ი ს ს ა ვ ე ნ ა კ ე მისის სამართლიანის სამძღვართა, არაფინ არ
 გეცილებოდეს არა მე და არა ჩემსა შემდგომად ჩემი სახლის კაცი.
 თუ სარჩელი ვინმე ნასყიდობის ამის მოგახსენოს, პირასა და პასუ-
 ხის გამტკეპი მე ვაყო. აწე ვინცა და რამინცა აღამის მონათესავედ
 ქედ წოდებულმან კაცმან, დიდმან ანუ მტარემან, თავადმან ანუ აზ-
 ნაურმან, ანუ მოსახლემ ვინმე გლეხმან კაცმან ნასყიდობის ამის
 შლად, ცილებად, ცვალებად, ქცევად და დარღვევად კეფოს, მასამ-

ცა რისხავს ყოველის მშერობელი, დაუსბამო ღთაი, მამა, ძე და სუ-
ლი წმინდა; მასმცა ედების ცუცსელი უშრეტი, ბნელი გარესკნელი,
მატლი უძილო და კბაღა ღჭენასა; მასმცა ექმნების შიშავილი იუ-
დისა, ძრწოლა კაენისა, დანთქმა დათან და აბირთანას, სიკვდილი
ორებ, ზობ და ზაბესა, ნუმცა იქმნებთა სულისა მისისა კსნა დღეს
მას განკიახვისასა და ჩუენთა ცოდვათამცა იგი განიკითხვის. არიან
ამისი მოწამე თავად ღთი და ყოველნი მისნი წმინდანი, კაცთაგან ჩემი
აზნაურშვილები: თანდარაშვილი ზუიბატი, დონდარაშვილი გოგია;
თქვენი აზნაურშვილი ნარამანა, მადრადე ბამან და შე შე რ მა დ ინ ს
დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. ქქს ( ) ო გ, თიბათვის ჯზ.
მანუჩარ.

Am...
116. ნასუილობის წიგნი იოანე კათალიკოზისა, 26X23 სანტ..
დაწერილია მოყვითანო ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით.
ყოველის სიტყვის შემდეგ დასმულია სამ-სამი წერტილი. წიგნს
მოგლეჯილი აქვს ბოლო და ძალიან დაფლეთილია.

1616. ქ. ჩუენ ღმრთასა მიერ გურთხეულმან, ყოველის
საქართველოს დიდმან მამათავარათ მთავარმა. ქართლის კათა-
ლიკოზმან, ზატრონმა იოვანემ ესე უკუნისმდე ყამთა კასა-
თავებელი წიგნა და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ შენ, დიდისა
და ცათა მობაძავისა სვეტისა ცხოვლისა და კურთიის საუფლოს კა-
თოლიკე ეკლესი(ი)სასა დედაქალაქისასა მცხეთასა შეიღსა ელიო-
ზისძესა და კიოსს, როსებს, ქახოსროს, ზეტრეს,
კიორქისს და აბიასარს, ძმთა, შეაღთა და მომავლთა სა-
ხლისა თქვენისათა ყოველთაჲს მას ყამსა, აღესცა ბიძის თქვენის
მამულის წყალობას გუეჯენით, ვისმინეთა აჯა და მოკსენება თქვენი,
კითხვისა და ჭერჩინებითა შეფეთ შეფასა. ზატრონისა თაიმურა-
ზისითა და თანაშეცხედრისა მათისა, ზატრონისა დედოფლისა
ზვარკაშანისითა მოგობოძეთ მამუკასეული სამამთთავრო
და ხტანს სამი კამლი კაცი გუთნის შვილი და შარბის-
ძე ზუბია და მისი განყოფი მათის მამულითა, რასც მამულის

(მქონებელნი ყოფილიყვნეს, ან მთას.....*) [ყოველ]ითურთ უნაკლე-
ლოდ და მცხეთას სსსხლე უნაკლებოდ თქვენთუის გვიბოძებია.
ტქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან სსედრისა და ჩუენსა ერდგულად
სამსახურსა შინა. აწე ესე ეს ჩუენგან ნაბოძები მამული ვინც მოგა-
შალოს, რისხავსცა ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი და ჩუენ-
თუისმცა იგი განიკითხოს დღესა მას განკითხვისსა, დამამტკიცე-
ბელნი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს. დაიწე[რა] ესე ქჷსა ტღ. კა-
თალიკოზი იოვანე (ხართულათ).

117. ყმობის პირობის წიგნი, 29,5 X 20 სანტ., დაწერილია მო-
ყვითანო ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ყოველის სიტ-
ყვის შემდეგ დასმულია ორ-ორი და ხან სამ-სამი წერტილი.

1656, მარტის 21. ქ. ესე წიგნი და პირობა მოტეტი მე
მ უ ს ტ ა ფ ა შ უ ი ლ მ ა ვ ე ლ ი ა მ ა ს ნ მ ¹) და ჩუენმა შუიდე-
ბმა თქუენ ტე რ ტ ე რ ა შ უ ი ლ ს ბ ა ი ნ დ უ რ ა ს ა და ყუელი ჯ ა-
ნ ა ს ა და გ რ ი გ ო ლ ა ს ა, ე ლ ი ბ ა რ ს ა ²), ასრე რომე ბეგრ-
გუარად ცრუა ვიარე და ვერსად ჩემი საქმე ვერ გავაკეთე. და ბეგრ-
ღარბობა მეწყინა(SIC) და ღონე და ადგილი მის მეტი ადარა მქონდა,
მოველ და თქუენ გეუმეგ და მამულიც გამიჩინედ, და კიდეც დამარჩი-
ნეთ და ასრე გეუმეგ, რომე მანამდინ ქუეყანა შენად იყოს, თქუენი
ემა ვიუთა; არც გაკეყოთ, თუ ეს პირობა არ გაკითათ ან მე და
ან ჩემა შუიღმა. კიდეც ჩემა თავი ასრე გაუმე, რომ არვინ იყოს
ჩუენი მოცილე. რამანც კაცმა ესე პირობა და ეობა არ გაკითათ,
მანამც რისხავს შადალათა შუა ღმერთი და ყოელა მისი წმინდანი,
ყეცისანი და ქუეყანასანი, კორტყელნი და უკორტონნი; შემტყედები(ს)
კეთრი გეზისა, შიშთული იუდასი, ქრწოლა კეანის(SIC) და ნუმცა ის-
სნების სული მისი ჯოჯოხეთისაკან. არის ამისი მოწამე გავიბაშუი-
ლი ხოსია და ბეჟია და ქანანაშუიღი ქაიხოსროკ, ველაშუიღი ყა-

*) აქ მოვლუჯილია ქალაღღი.

¹) ეტყობა, სამი უკანასკნელი ასო შემდეგწოა მიმატებული.

²) ეს სიტყვა სტრიქონს ზევით არის დაწერილი იმავე ხელით.

ლია. მე ე დ ი შ ე რ ს დამიწერია, მოწამეც ვარ. მარტს ქა, ქჭრ
ტ მ დ + + + - +.

118. ნასყიდობის წიგნი, 44X15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია
სქელს ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ყოველის სიტ-
ყვის შემდეგ დასმულია ორ-ორი წერტილი.

1672. ქ. სახელითა სსსიერის, არსება-დაუსაბამოს, დაუ-
სრულებელის ღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა, თავდუ-
ბობითა და მიხდობითა ეოვლად წმიდის უხრწნელის, უმეტესად გურ-
თხეულის დედოფლის ჩეკის ღთის მშობელის და მარადის ქალ-
წულის მარამისა; თავდებობითა და მიხდობითა, ძლეურებითა ცხო-
ველსმეოფელის, ჰატიოსისა ვარისათა, რომელსა ზედან განიბერნა
უხრწნელი მკლავნი ავისნი ქრისტემან ღმერთმან ჩვენმან კისის-
ავის ჩეკისა; თავდებობითა და მიხდობითა წმიდათა მათ უკორცო-
თა ზეტის ძლათა ანგელოზთა და მოვარ-ანგელოზთა მიქაელ და
გაბრიელისათა; თავდებობითა და მიხდობითა წმიდის წინასწარმეტ-
ყუელის, წინამორბედისა და ნათლისმცემელის იოვანესითა და იო-
ვანე ქალწულ-მხარებელისა და ღთის-მეტყუელისათა; თავდებობითა,
მიხდობითა და შირონ ქალაქის განმანათლებელის წმიდის ნიკოლო-
ზისა; თავდებობითა და მიხდობითა წმიდათა წინასწარმეტყუელთა,
მღვდელთ-მოდღვართა, მოწამეთა, მამათა, მამათ-მოთავართა, მოწამეთა
ქალწულთა, მეუდაბნოეთა, რადიქიტა წმიდანი და მოწამენი წმიდას
სვინაქსარსა შინა მოკლენებულ არიან, და უთადს ჩვენს იესო ქრი-
სტეს სათნო ეუუნეს და გუადადცა სათნო ეთუად არიან, ამითითა
თავდებობითა და მიხდობითა და შუამდგომელობითა ესე უკუნისმდე
ჯამთა და ხანთა გასათავებელი. სამკვიდრო და საბოლო ნასყიდობის
წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოკეც მე წინამძღურომე ილ-
მან შიომან და შვილმან ჩემმან ხუციამან, რევაზ და ზურაბ,
შვილთა და მომავლთა სახლის ჩვენისათა თქვენ, წინამძღვარს
ბუნიათიშვილს დომენტი, (ასრე რომე დაგვეწერა და
მოკვიდე ჭალის ვენაჲ მისის ჭაღითა და წყლითა) ზეით განდელა-
კიშვილის მიდგამადი, საქვენაქროთ დილინჯაშვილის მიდგამადი, სა-

ზენაქროთ გოჭას მიდგომადი, და ავიღეთ ფასი სრული და უკლებუ-
ლი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. ასეთის დროს მოგვიდეთ,
რომე სულს იქით გზა აღარა გუქონდა შიმშილისაგან. აღარა დარ-
ჩომილა რა ამაში სალანარაკო ძმობისა და მოყვრობის მეტი. გქონ-
დეს და გიბედნიეროს ღმერთმან თქვენ და თქვენს მცველსა და მიჯა-
რველს წმიდას ნიკოლოზს. ვინცა და რამანცა აღამის მონათესავემ
კაცმან, დიდმან ანუ მცირემან, ამისად შლად და ქცევად კელუოს,
მასმცა რისხავს დაუსაბამო და დაუსრულებელი ღმერთი მამა, ქე და
სული წმიდა და ეს ზემო წერილნი წმიდანი კორციელნი და უკორ-
ცლნი. შემტაელების კეთრი გეჩისი, შიშთვილი იუდასი, მეხთა-ტუხა
დიოსკორესი, ძრწოლა კეენისა, ცოცხლივ დანიქმა დათან და აბირო-
ნისი, სოლომ-გომორისმცებრ დანიქმის სახლი და სამკვიდრებელი
მისი; ჯვარის მცმელთანამც დაისაჯობის სული მისი; ეროდესა და
ზილატესთანამც იქმნების ნაწილი და სამკვიდრებელი მისი; უკეთუ
კაცმან მოშალოს, იმასცმცა კაცისათანა დაემკვიდრების სული მისი
ჯოჯობეთსა, რომელმან მაცხოვარსა ჯვარცმულსა გვერდსა დახვარი
უგმირა; უკეთო დედაკაცმან მოშალოს, იგიმცა დედაკაცი შეიქმნების
რომელმან იოვანე ნათლისმცემელსა თავი მოჭკუეთა; წეუელ, კრულ
და შეჩვენებულმცა არს სახლი და სამკვიდრებელი მისი შვიდთავე მათ
კრებათაგან, თორმეტთა მოციქულთაგან, ოთხთა ჰატრიაქთაგან; ნუ-
რათამცა სინანულითა ნუ იქმნების კისა სულისა მისისა, ნუცა ლოცვი-
თა, ნუცა მარხვითა, ნუცა გლახაკთა მიცემითა, ნუცა იელუსაღემს
წასულითა. მას ზედამცა დაუსრულების წეევა მკასდარვისა ფსალმუ-
ნისა. ამინ. ხოლო გამოთავებელნი და დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერ-
თმან აკურთხნეს. ამინ. არიან ამისნი მოწამენი და გარდამწეუეტნი
მოურავი წინამძღუერიშვილი მესტუმრე ბერი, დეკანოზი ზემბად,
ზურაბაშვილი ნიკოლოზ, შინდაქე თევდორე, ანაშვილი დათუა, გე-
ლიაშვილი ნასუიდა, ხაბელაშვილი ზაატა, სულხანაშვილი ზაზინა, სუ-
ლიამანაშვილი ქიტა. დაიწერა წიგნი ესე ბედი სმ წერელი შვილი ს
მდღელის იესესითა. ქწსა ტნი, იტ*).

*) დედანში თვე გამოშვებულია და მხოლოდ ეს რიცხვი სწერია.

119. ნასყიდობის წიგნი, 29,5×21 სანტ., დაწერილია სქელს მო-
ყვითანო ქაღალდზე ნუსხა სხვილის მხედრულის ხელით. ყოვე-
ლის სიტყვის შემდეგ დასმულია სამ-სამი წერტილი. ნაწერია
ასო მეტ-ნაკლებად. აქ დედნის მართლ-წერა ალაგ-ალაგ არის
დაცული.

1681, თიბათვის დაბეგს. ქ. სასელითა ერთასება ღთისითა,
მამისა, ძისითა, სულისა წმინდისა, ყოვლად წმინდისა ღთის მშობ-
ლისა მარადისა ქალწულ მარამისათა, თავდებობითა, შუამდგომლო-
ბითა წმინდისა სულისა ძალთა და ანგელოზთა, მოვარ-ანგელოზთა
მაქიელ, გასრიელ, რაკელ და რაშთაელ, სხუათა მრავალთა დასთა ანგელო-
ზთა; თავდებობითა, შუამდგომლობითა წმინდისა იოვანე მახარებლისა,
იოვანე ნათლასმცემლისა, იოვანე ოქროზირისა, წმინდისა შიშველ
მართალთა, ხორციელთა და უხორცოთა, მესუეტეთა და მეუდაბნოე-
თა, რომელნიც ზედ განიზუარეს უსრწელნი მკლავნი თუისნი ჩუ-
ენისა ხსნიასთუის, ამათის თავდებობითა, შუამდგომლობითა, წმინდი-
სა, დიდისა, დიდებულისა, წმინდის კიორგის გორის ჯურისათა, ხა-
ტის ოქონისათა და ევასტეთი(sic); თავდებობითა, შუამდგომლობითა
წმინდისა, რანიც ზატოხსნს დიდსა საუფლოსა სუინაქსარს შიგან
წმინდანი სწერან და ანუ მოიხსენებან, ამა ყოველთა წმინდათა
თავდებობითა, შუამდგომლობითა ესე უთუო და უთუმცო, დრო-დაუ-
დებელი და მიზეზ-შემოუდებელი, ყოვლის ჩხუბისა და ილეუისკან
გამოსული ნასყიდობის სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩუენ ატე-
ნელმან აფკარს შვილმან ფირყულმან და შუილმან ჩემან
ელეზბარმან და მათიამან, ლომიამან და შუილთა და
სახლისა მამულმან(sic) ჩუენისმან ყოველთავე თქუენ, გორისა და ოქო-
ნის ხატის დეკანოზის მარკოზის შვილებს, დეკანოზს და ვითოსა და
გარსეგანსა, თამაზასა, შუილთა და სახლისა მამულთა თქუენისთა
ყოველთავე მასა ჟამათა, როდესც დაკუეჭირა და მოკუიდეთ გუფო-
თაში ორის დღის სახსავი მიწა, თაკი საზენაქრო ბროფს შვი-
ლის ზაზუნს მაწის მადგამდისინ, ბოლო დარჩიას შვილის თევდო-
რეს მიწის მადგამდისინ, ერთი გუერდი ჩემისავ განაყოფის როსტას
მიწის მადგამდისინ, მიორე გუერდი ანდრიას შვილის ანდრიას მი-

წის მიდგამამდისინ. მოგვიდეთ და ავიდეთ თქვენგნით ივასი, წამ-
ლითაც თქუენი გული შესჯერდებოდა. აღარა დარჩა რა ჩუენი თქუ-
ენს ხელთა, არც ერთი იოტის ივასი. გქონდეს და გიბედნიეროს
ღმთმან, რაკ გარც მრავალს ნასყიდს მართებდეს და ხელი გეწიფოდეს
გასყიდუათ, ანუ გაზოთუად, ვერვინ შემოგეცილოს ერთის თუინიე-
რის ღთის მეტი. თუ ვინმე შემოგეცილოს, ჰირის და ჰასუხის გამ-
ცემნი ჩუენ ვიუენეთ. ვინც და რამანც გუარძან კაცმან ამასად შლად ხე-
ლი ჰუოს, თ(ა)ვდმც რასხმც ღთა: ეოვლნი მისნი წმანდანი, კიმცა(sic)
ედების კერთი გეზისა, შიმთუელი იუდისა, ძრწოლა კენისა; ნუმცა
ინსნების სული მასი ვოვოხეთისაგან. ამინ. არიან ამასი დამხდურ-
ნი და მოწამენი კარდატნელი გოსტაბისშეილა თამასა და მისი
შეილ ყოფილი სიძე *) გიორგი, ოქრიასშვილი ივანე, აბრამის შვი-
ლი, მამასხლისის ძმისწული ესია, ბერისშვილი ქიტია, მუენიასშვი-
ლი ზაქარია, ხიდისთავის მამასხლისის დათუნა, ხარწულის შვილი ზუ-
ბია დ მე ბერისნ შვილს ივასიას დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამი-
სა. დამიწერა თიბათუის დამდეგსა, ქვს ტ ნ ი თ.

120. სიგელი მეფისა გიორგი XI-სა, 53 X 24,5 სანტ., დაწერი-
ლია კარგ ქალღღმე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1688. ქ. ნებითა და შეწუენითა ღმთისათა ჩუენ ღმთივ
ადმართებულმან, ღმთივ დამყარებულმა და ღმთივ გუირგუინოსან-
მა იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაკრატიონმა, მეფეთ მეფემა
კელმწიფემა, ჰატრონმა გიორგიმ და თან-მეტყედრემა ჩვენმა,
დედოფალთ დედოფალმა, ჰატრონმა ხორაშან, ჰირმშომა და ს-
სურველმა ძემს ჩუენმა, ჰატრონმა ბაკრატი, ესე ამიერ უკუენისმდის
ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგი-
წუადეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა და მრავალფერად ნამ-
სახურთა ჟამთა, მოლარეთ უხუცეს მიქელაძეს გიორგის, შვილ-

*) ამ სიტყვაში მეორე ასო ვერ იკითხება კარგად, რადგან ნას-
წერებია.

თა და მამავალთა სახლისა თქუენისათა მაჟამსა(sic), ოდეს ბატონი დედოფალი რომ მოკუეუნეთ, თქვენ იქილამ მზითვად მოუყვით და მამულის წყალობას დაგუიჯენით ჩუენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყალებთ და გიბოძეთ დურმიშხანის კერძის მამული-საგან ბუჟღულიანში სასახლე მისის ბალით, მისის ჭურ-მა(რ)ნითა, კაღო-საბძლით, შესავლითა, გამოსავლითა, წელითა, წისქვილითა, მითთა, ბართა, ყოვლის მისის სამართლიანის სამძღვრითა. იქვე დურმიშხანის ზვარი, რომელიც ქალისაგან ნასუიდი არ იყოს, სადაც დურმიშხანს სახსო მიწები და ხოდაბუნები ქონებოდეს, უკლებად. მამულიანი ცლები ერთ გუომლად ცხნარს კაცონა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; იქივე ბეღიაშვილი ლომკაცა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; იქვე ლომშეკა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერთ გუომლად ცხვრის ტბელიშვილი თეუდოზა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; იქივე ოსიემე, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; იქვე ხიზანაშვილი დათუნა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ერთ გუომლად ტბის ტუხიაშვილი ზაზუნა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ერთ გუომლად წინვენაკს ქედრეკენაშვილი ბერიკა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ერთ გუომლად ახალშენს შეღიაშვილი ადუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს; ერთ გუომლად ერტის ირუმაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ესენი ყოვლის მამულითა, მაწა-წელითა, ველითა, ვენაკით, საკანავითა, უკანავითა, მითთა, ბართა, წელითა, წისქვილითა და ყოვლის მისის სამართლიანის სამძღვრითა თქუენთვისა და თქუენთა შვილთათვის გუიბოძება ყოვლის ვადის უცილებლად. გქონდეს და გაბედნიეროს ღთის ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან. ესე ასრე გავითავდეს და არა ოდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენსა და არა ჩუენთა ჩამომავალთა მუფეთა-მეხატრონიოვანს. აწე გაბძნებთ, კარისა ჩუენისა ვექელ-ვეზირნო და ყოველნო მოსაქმერო. ბძანება და ნაშანი ესე ჩუენი თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგათაც ამა ჩუენსა საწყალობევს ფარვანსა შიგან ეწეროს, ნურცა რას თქუენ მოუძლით და შეუცილებით ავინიერ თანადგომისა და მქუევნისაგან კიდევ. დაწერა ბძანება და სიგელი ესე ქსნა ტკუ, კელითა კარისა ჩუენისა დივან-მწიგნალის შაჰშეიან

მართობის შიგნით დასრულებულია, აგრევე უნდა დასრულდეს სხვა-
თქმის რაც დურმიშხანის მიწა და ნასოფლარი არის, შესამდი მიწა
და ნასოფლარიცა აქუენთვის გვიბოძებია. გ ი ო რ გ ი . ხ ო რ ა შ ა ნ
(ხართულები).

121. ნასიღობის წიგნი სააკაძისა, 41,5 X 14 სანტ., დაწერილია
ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო
წერტილი. შესავალი განგებ გამოვეშვით.

1688, მკათათვის გასულს. ...ესე მტკიცე და უცვალებე-
ლი ნასიღობის წიგნი და სიგელი მოგუცითა ჩვენ ს(ა)კ(ა)ძე მ ზ უ რ ა -
ბ ი შ ვ ი ლ მ ა ზ ა ა ლ, ქმამა ჩემა ი ვ ა ნ ე მ და შვილთა და მომა-
ვალთა სახლისა ჩვენისათა, ოდეს დაგვეჭირა და მოგუცით ე ვ ა ვ ი -
ლ(ა)ძ ი ს მ ა ხ (ა) რ ე ბ ლ ი ს ა და გ ო დ ე რ ძ ი ს ა და ბ ე რ ე კ (ა) -
ს ი, ო ა ი ა ს ი, დ ა თ უ ნ ა ს ი, ერთის უშვილთა კაცისა, ჩემ წილთა
ნარკები თქვენ, ჩემს განყოფილს ს(ა)კ(ა)ძეს ზ უ რ ა ბ ს და შვილსა
და მომავალსა სახლისა შენისასა, ს ა ჯ ვ (ა) რ ე ს წინა ვენაკი, ერთი
ზეით შარამდი, ა რ ჩ ვ ა ძ ი ს რუმდი, შ ა ლ ი კ უ რ ი ს მიწის მიდგომ-
დი, აქეთ რ ო ბ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს სამდღვრამდი. იქით რაც გ ლ უ რ -
ჯ ი ძ ე მ იეიდა, იმის სამდღვრამდი. ავიღეთ იგისი სრული და
მტკიცე: რათაც ჩვენი გული შეგვერდებოდა. ადარა დარწმობილა
რა ჩვენსა და აქვენსა სადაზარაკო. არის ამისი მოწმე ციციშვილი ნა-
დარ, ბარათაშვილი კოსტაშა, შაღვა ს(ა)კ(ა)ძე, მოშიტა გლურჯიძე,
შერმაზან გლურჯიძე, ბეჟან გლურჯიძე, იობ წინამძღვარიშვილი, სე-
ხნია ჯაჯანაშვილი, ქიშუა ნასრუშვილი, ზააღ მუსხელიშვილი, მურ-
თუზაყულა ეიბულაშვილი, კაზაძე ვარციელა, ანჩაძე ც(ა)როზა, მე-
ლიძე რუსია, რობანიშვილი ზანუა, კომოროძე რუჟა, ჯეკრაშვილი და-
აუნა, ქინდავლეშვილი ოქრუა. მუჯირიშვილი გიორგი, გაცნია მანგ-
სარაშვილი. მე ი ო რ ა მ ს ს (ა) კ (ა) ძ ე ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ
ამისი. დაწერა ოცს მკათათვეს გასულს: ქს: ტ ო ვ: + +.

122. სიგელი მეფის ირაკლი I-სა, ანუ ნახარალიხანისა, 37 X 21
სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხე-

ლით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს.

1689. ქ. ნებიტა და ჰეწენიტა მღთისითა ჩვენ მეფეთ მეფემან და კელმწიფემან, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ და დედამან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან ე ლ ე ნ ე მ, ძემან ჩვენმან სასურველმან, ჰატრონმან ი მ ა მ ე უ ლ ი მ, კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე მ და ი ს ლ ა მ ი რ ზ ა მ ესე წყალობისა და სამოურაოს წიგნი და ნიშანი შეგიწავლეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და ნამსახურთა უმათა გერმანოზის შვილის მეჯინიბეთ უხუცესის ჰატრას შვილს იასეს და მომავალთა სახლისა თქვენისთა მას უამსა, ოდეს მოგვიდგეთ კარსა დარბაზისა ჩვენისსა და თრიალეთის, ახალქალაქისა და ტაშლიის მოურაობას გვიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, ვინათგან ძველითგანაც თქვენ გქონებოდათ. ახლაც ისრეკ თქვენ გიბოძეთ ყოფლის კაცისაგან უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიეროსთ ღთნ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა, არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა შეზატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარის ჩვენისა ვექილ-ვეზირნო, ბძანება ჩვენი თქვენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადაც ამა ჩვენგან ნაბოძებს ფარმანსა შინა ეწეროს. ღაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე კელითა კარის ჩვენის მღვიან მწიგნობარის თუ მახინი შვილის გივიისითა, ქჰსა ტოზ. მეორე გვერდზე უზის სპარსული ბეჭედი.

123. ბრძანება გიორგი XI-სა, 14,5×15 სანტ., დაწერილია ქალღუბე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არ უზის, მაგრამ ბრძანება ეკუთვნის პირველ ხანას გიორგი XI-ის მეფობისას, ესე იგი 1675—1688 წლებს.

1675—1688. ქ. უზედესთა მოკახსენებ და უქვედესთა გიბძანებთ ვინ-გინდა-ვინ ბძანებისა ჩვენისა მორჩილნი იფუნეთ საბარათაშვილთა თავადნი, ახნაურნო და კლეხნო, მერმე ერთ ამხანაგად საბარათაშვილთა მებზახნობა ამასდად ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ა

ხ უ შ ტ ი ს ა ვ ი ნ გ ე ბ ო ძ ე ბ ი ა . უ ო ე ლ მ ა ნ კ ა ც მ ა ნ კ ა რ გ ა დ ა ს ა ქ მ ე თ და ჩ ე ვ ნ ი ბ ო ძ ნ ე ბ ა ა თ ა ვ ე ბ ი ნ ე თ , ს ა დ ე დ ო ფ ე ლ ო ს ს ა ბ ა ლ ა ხ ე ს გ ა რ დ ა ი ს დ ს ა მ ე ფ ო ს ე ს ა ი ლ ე ბ დ ე ს . გ ი ო რ გ ი (ხ ა რ თ უ ლ ა თ) .

124. ნასყიდობის წიგნი, 28,5X15,5 სანტ., დაწერილია მოყვი-
თანო ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
ორ-ორი წერტილი.

1689, თიბათვის 7. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისთა
ესე უგუნისამდე ჩამთა და ხანთა გასათავებელი, მიზეზ-შემოუღებუ-
ლი და დრო-მოუღევარი, უოჯლის კაცისაგან უტილებელი და ჩხუბის
და ილათისაგან გამოსული, სამკვიდრო და საბოლოო ნასყიდობისა წი-
გნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ ონაშვილებმა მას-
მუკამა, შვილმა ჩემა ქიტიამა, კაკონამა, ძმისწულმა ჩემა
თამაზამა, თევდორამა, კიდევუ შვილმა ჩემა იერუამა, ბა-
სილამა, ძმისწულმა ჩემა მახარამა და მომავალთა სახლისა ჩე-
ნისთა თქვენ, წინამძღური შვილს გიორგის, ძმას
თქვენსა ზაალს, ძმისწულსა შენსა ზაატასა, შვილსა შენსა ბე-
რუასა, ბაკასა, დავითს, ლომკაცსა, ბეჟანს, ხო-
სიასა, ძმისწულსა შენსა ბერსა, ივანასა, იესეს და მო-
მავალთა სახლისა თქვენისთა, ასრე რომე შიმშილობისა წელიწადსა
დაგეგვირა, სულს იქით აღარა გუქონდა, მოგედიო, შემოგეგეწეთ
და მოგედიეთ ისრევე თქვენი გამონაცვალნი სუტუნაური მამული.
თქვენვე მოგეადე ჩემი წილი*) სათიბის მიწა ბელაურას განაცვალა
და ჭალის ვენაკი, ზედაფვარს ახო ჩემი წილი, კიდევ მთაში ახო,
ყაკეში ნახევარი, ამას გარეთ კიდევუ სახლი, კარი, ქვევრი, მარანი,
შესავალი, გასავალი და ავიდეო ფასა სრული და უკლებელი, რი-
თაც ჩვენი გული შესწერდებოდა. აღარა დარჩა რა საღაზარაკო. ესე
ასრე გაკითხვდეს და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და სხვა-
თა ჩვენთა ნათესავთაგან. კინცა და რამსცა აღაძის გვართა კაცთა,

*) აქ ქალაღი ამოხეულია და დაწებებულს სხვა ქალაღის ნა-
კერზე ეს სიტყვა დაწერილია სხვა ხელით.

ანუ დიდთა, ანუ შვირეთა, ძღუდელმან. გინა ბერმან, ანუ კრისკატ-
თა, თავადმან, კელმწიფემან, გლეხმან თუ რამანცა ძის ძეთა, თესლ-
ტომთა კაცთა ესე ჩვენგან მონასეიდობა მოციშალოს, თავადმც რი-
სხავს ღთი დაუსამამო, მამა, ძე და სულიწმიდა და უოველნი ანგუ-
ლოზნი ღთისანი, ზეცისანი და ქვეყნისანი, ხორციელნი და უხორ-
ცილნი, და შემტყუდების კეორი გეზისი, შიშთვილი იუდასი, ძრწოლა
კენისი, მუხდატეხილობა დიოსკორესი. ცოცხლიუ დანთქმა დათან და
აბირონისი, ნურათმცა ხსნითა და სინანულითა ნუ დაიხსნება სული
მისი დღესა მას სანებელსა დიდსა განკითხვისსა, ჩვენის ცაღვის
მონაზღაულე იუოს და ზასუხის გამცემი. დამამტკიცებულნი ამისნი
ღთნ დამტკიცოს. არიან ამისნი მოწმენი და დამხდურნი კბილადე
გოგილა, ალექსიშვილი ნონია, იხანაშვილი თუვლორე, კ ა ნ დ ე ლ ა -
ბ ი შ ვ ი ლ ი *) ბერი, ხაბელაშვილი ჰაატა, ზურაბ ა შ ვ ი ლ ი **) ნი-
კოლოზ, გულიაშვილი ბერუკა, ზებედეშვილი ბიძინა, თურქელაძე გი-
ორგი, ალექსიძე რამაზ, წინამძღურიშვილი ჰაატა, დირბელი დათუ-
ნა. მე ბ ა დ დ ა დ ე ლ ი ძ ე ს ბედისმწერლიშვილს ნ ა თ ა ნ ა ე ლ ს და-
მიწერია და მოწამეტა ვარ. უწეის ღთნ მართალიც არის ეს ნასეი-
დობა. დაიწერა ქვს ტრზ, თიბათვე ერთ კვირა გამოსულს.

125. ნასეიდობის წიგნი ხითარ კიტირაშვილისა, 40×25 სანტ.,
დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია სამ-სამი წერტილი. შესავალი და ბოლოს წყველა
განგებ გამოვუშვით.

1690. ...ესე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და
შეუცვალელებელი, უხერხო და უტყუარი, დღეთ სიკუდილამდი მოუშ-
ლეული ფიცი, წიგნი და ნასეიდობის ჰირობა მოგეცით ჩუენ ჟ ა ვ ა -
ხ ი შ ვ ი ლ მ ა ზ უ რ ა ბ, ჯ ა ვ ა ხ ი, შ ე რ მ ა ზ ა ნ და შვილმა ჩუ-

*) ეს ორი სიტყვა სხვა ხელითაა დაწერილი დაწებებულს ქა-
ლაღზე.

**) ხაზ-გასმული ასოები სხვა ხელითაა დაწერილი დაწებებულს ქა-
ლაღზე.

ენმა და სხლისა მომავალმა ჩუენისაჲ თქუენ, გორელს კ ი ტ ა რ ა -
 შ გ ი ლ ს ხ ი თ ა რ ა ს ა, შვილსა თქუენსა ბ ე რ ი ნ ა ს ა, მ ა რ ტ ი -
 რ ო ზ ა ს ა და სხლისა მომავალსა აქუენისთა უოველთავე მას ჟამ-
 ს, ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩუენი მკუიდრი სკრელი ბ ა დ უ -
 რ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი გ ი ო რ გ ი და ი ნ ა უ რ ი ა და ამ ბიჭების და ლელა
 მოგვიდეთ და ავიდეთ თქუენგან ფასი სრული, რითაც ჩუენი გული
 შესჯერდებოდა. ადარა დარჩა რა ჩუენი თქუენს კელთ, არცა ერთის
 იოტის ფასი. გუუნდეს და გიბედნიეროს ღთვამა, როგორაც მრავალს
 ალაღს ნასყიდს მართებდეს. კელგეწიფოდეს გასყიდვად, გაზითვად,
 რათაც ფერად მოსახმარისად გინდოდეს, ვერაფერს შემოგვეცილოს თუ-
 ინიერ ერთის ღთვის მეტი. თუ ვინმე შემოგვეცილოს და წაგართვას
 ვინმე ეს ბიჭები, ამათი სანაცვლო სხუა ბიჭები მოგცე... არიან ამი-
 სი მოწამენი: აბუღვარდიშვილი ბერი, აბუღვარდიშვილი იონათამ,
 გორელი მამასახლისი ხითარაშვილი ზურაბ მამასახლისი
ზურაბ, როსტუ-

ყანაშვილი მამუკა როსტვენაშვი-
ლი მამუკა, ბასტამაშვილი ბუკია ბუკია.,
 ალადადაშვილი ხოსინა, დიანნიშვილი გიორგი და მე, წ ა ტ უ რ ა -
 შ ვ ი ლ ს გ ო რ გ ი ნ ა ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დამიწერა აზრი-
 ლის ექუსა, ქვს ტ ო ზ ზურაბა. + +.

126. წინა ნასყიდობის წიგნის შემდეგ იმავე ქალაღბზე სხვა ხე-
 ლით მეორე სიგელია დაწერილი. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
 წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1697, მკათაჲვის 10. ქ. ნუბითა, მკწეწნითა მღვთისითა
 ესე წიგნი მოგვეცი მე ხ ი თ ა რ ა ს ა მ, ჩემს მუილმა ბ ე რ ი ნ ა ს ა და
 მ ა რ ტ ი რ ო ზ ა მ შ ე ნ. ტ ე რ გ რ ი ქ ო რ ა ს შ ვ ი ლ ს ს ა ა -
 კ ა ს და შენს ძმას ტ ე რ გ რ ი ქ ო რ ა ს, შენს შვილს ე ს ტ ა -
 ტ ე ს და გ ი ო რ გ ი ს და მ ა კ ა რ ს. სხლისა მომავალსა შენი-
 სსა, ასე რომ ჭ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ბიჭები ბ ა დ უ რ ა ს -
 შ ვ ი ლ ე ბ ი მეუიდა გ ი ო რ გ ი და ი ნ ა უ რ ი ა, მე და შენ სსა-
 მართლთ შეგვექნა, სამართაღმა მე მომცა; მას უკან ფასი გამო-

კართვი და მოგვიდე, რადგან ამათი ბიძებიც შენ გეყვანდა, რითაც ჩემი გული შესჯერდებოდა, ეს ჩემა ნასყიდობის სიბუკელიც შენ მოგუცი, ბატონის განახენიც შენ მოგუცი, არც მე და ჩემს შვილებს და არც ჯავახისშვილს ხელი არ გუქონდეს. ღმერთმა მოკახმაროს, რისაც იურად მოსახმარად გინდოდეს განსუიფად, გამზითაფად. არის ამისი დამხდური და მოწმე ფირაღისშვილი მდივანი დავით

მონა მლთი-
სა დავით, როსტეგანასშვილი მამუკა, ამირაღასშვილი ფარსადან, ხუდაღასშვილი ბადღასარ, მამიჯანასშვილი ათაბეგა, დიაკუნისშვილი გიორგი, ბარამასშვილი ჯუღაბა. მე გორის მამასახლისის შვილს ფ ა რ ს ა დ ა ნ ს დამიწერია, მოწამეცა ვარ ამისი. ქვს ტ ზ ე, მკათათვის ი. + + + +.

127. ნასყიდობის წიგნი დავით ჯავახიშვილისა, 32 X 21 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მრგვალი მხედრუღლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი და ბოღოს წყვეღა გამოვეუშვით.

1690, მარტის 12. ...ესე ამიერ უკუნისამდე ჟამთა გასათაგებელი, უთუო, უთუმცო, დრო-შეშორუგდებელი და მიზეზ დაუდებელი ნასყიდობის წიგნი დაგიწერეთ და მოგუციო ჩვენ კ ო ლ ი ა - შ ვ ი ლ მ ა შ ი ო მ ა და მ ა ხ ა რ ე ბ ე ლ მ ა, მ ა ს ი ა მ ა, თ ე ვ დ ო - რ ე მ დ ი ე ს ტ ა ტ ე მ ა, შვიღათა და მომავალთა სახღისა ჩვენისათა უოკუღათავე თქვენ, ჩვენს ბატონს ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს დ ა ვ ი თ ს, ძმას თქვენსა ზ ა ზ უ ნ ა ს ა, ა ვ ა ნ ე ს ა და ბ ე რ უ კ ა ს ა და მომავალთა სახღისა თქვენისათა უოკუღათავე მას ჟამსა, ოღეს დაგვეჭირა და მოგუიღეთ ჩვენი შკვიდრი, აღალი მამული ჭღლის ზირს, საძის დღის მიწა თქვენის ხოღაბუნის ბოღოს კუნეღათს, კერხუა-შვიღის მიწის გვერდხედა, საქვენაქრო გვერდი კერხუაშვიღის მიწის რუმიდი, საზენაქრო სამღღკარი ჩვენს მიწამდი, ბოღო კიღვეა ჩვენის მიწის მიღგამდი და თაგი თქვენს ხოღაბუნამღის, და ავიღეთ ფასი სრული, რომღითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოღათ. აღარა დაჩომიღლა რა ჩვენი თქვენხედა არც ერთის იოტიღ ფასი. არიან ამისი შუა

კაცნი კარდამწვევტელებნი და მოწამენი თავად ღთო და ყოველნი მი-
სნი წმიდანი, კაცთაგან: ზედგინიძე იასე, მაწონაძე კაცია, ზაზანა-
შვილი ლაზარე, ბიბიაშვილი აბრამ და დათუნა, დუღიური მამუკა,
ხუციშვილი ბერი, კეჩხუაშვილი ქუმსია, ქორჩაშვილი ნიკოლა, მამია-
შვილი გიორგი და ბერი, ბიძას ბიჭი ბერი, კახიშვილი აბრამა. თუ
ვინმე წამოგედაოს, ზირისა და ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ... დაი-
წერა წიგნი ესე მარტის ი ბ, ქქს ტ ბ ს. კელითა იასეს შვილის
ზ ა რ კ ა ძ ი ს ბ ი ძ ი ნ ა ს ი თ ა. + + +.

128. წყალობის წიგნი ლუარსაბ მეფისა ბაგრატიონ-დავითიშვი-
ლისადმი, 30X20,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე მრგვა-
ლი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1610, მაისის 13. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა, ჩუენ,
ღთივ გუირგუინოსანზან, მეფეთ მეფემან, ზატრონმა ლუარსაბ
ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ,
ჩუენსა ერდგულსა და თავდადებით ნამსახურსა უმასსა, ბოქაულო-უხუ-
ცესა, ზატრონსა და ვითს, თქვენსა შვილსა კოსტანტილეს,
ელეზბარსა და შიოშს მას უმას, ოდეს მოგუიდეგით კარსა
და მამულის წყალობას გვიჯგნით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვე-
ნი და შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ გორს ერთი ერასვილი სო-
ლადა და ავრანაშვილი მათის სამართლიანის მამულისა
და სამძღვრითა, რისაც მქანებულნი იუვენს, სრულბით თქვენთვის
გუიბოძებია. გქანდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენსა ერდგულად
სამსახურშია. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-ვეზირნო, მდი-
ვანნო და სხვანო მოსაქმუნო, ვინ-გინდა-ვინ იუვენთ და ახუ ვინ-
გინდა-ვინ იქნებოდეთ, და გორის მოურაო და მამასახლისო, თქვენ-
ცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადაც ამა ჩუენგან ნაწყალობეგს ფარვანა-
ში ეწეროს, ნურცა რას თქვენ შეუშლით და შეეცდილებით, თვინიერ
თანადგომისა და შეწევნისგან კიდე. დაიწერა ნიშანი და ბრძანება
ესე ქქს ს უ ს. მაისის ი გ. კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა
რ ე ვ ი შ ვ ი ლ ი ს ქ უ მ ს ი ს ა თ ა

სპარსული ბეჭედი

 ლუარსაბ (ჩარ-
თულათ).

129. წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა ბაგრატიონ-დავითიშვილისადმი, 12×16 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1633, მკათათვეს 21. ქ. ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი გიბოძე(თ) ჩუენ, მეფემან, ჰატრონმან როსტომ, თქუენ, ჩუენტა ერდგულთა უმათა და ვითა იძვილთ, ბოქაულთ უხუცეს და ვითს და შენთა შვილთა ელიზბარს და კოსტანდილეს, ასრე რომე ბრეთის წიგნები გქონდა, და ბრეთი ავალიშვილს ქაიხოსროს მივეცით. და სადამდი ამ ქუეყანას იეოს, მისთვის გუიბოძებია, და რა ის ააფის ალაგს წავიდეს და აქ აღარ იეოს, თქუენთუინ გუიბოძებია, ყოფლის კაცის უცდილებად. ქვსტკა. მკათათვეს კა. □. (სპარსული ბეჭედი. მეორე გვერდზედაც ორი სპარსული ბეჭედი).

130, წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა, 19×17 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავი აკლია.

1642, თებერვლის 15. ...წყალობის წიგნი და ნიშანი შვიწყალეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენს ერდგულს ემასა გოგროშიუილს ფაივლასა და შვილთა თქუენტა იამაფს და ჯაშისა და ჩამომავლთა სხლის თქუენსთა ყოველთავე მას ჟამს, ოდეს თქუენის ბიძაშვილის ბეჟანის კერძს მესხს გლენებსა და ჩუენგან ბოძებულს ჩუენს სხასოს სკუვროს ჯალას. გუიანჯინთ, ჩუენგა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენა და ბეჟანის შვილებსაც დაენებებინა, ჩუენც ასრე გიბოძეთ ბეჟანის კერძი მესხი გლენები და სკურის ჯადა სრულებით, რაც ჩუენი სხასო სანადროთი ყოფილიყოს. გქონდეს და გიბადნიეროს ღონ ჩუენს ერდგულთა სამსახურსა შინა. ქვსტლ, თებერვლის იე. კელითა შვიგნობრისა ყარდასაშიუილით შერასბისთა. როსტომ (ჩართულათ)

131. წყალობის წიგნი პაატა აბაშიძისა, 33X14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი,

1691. ქ. ნებიტა და შეწევნიტა მდთისთა, მამისა, ძისა და სულისა წმინდისთა, ესე ამიერთ უკუნისამდე ყაშთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი ყოფლის საქმით უმიზნო და მიზნო-შამოუღებელი წყალობის წიგნი, შეგიწყალებ და გიბოძებ ჩვენ, ა ბ ა შ ი ძ ე მ ა, ბატონმა პ ა ტ ა მ ა და თანა-მეტყუდრემ ჩვენმა ფაღვანდიშვილის ასულმა, ბატონმა მ ა რ ი ა მ, შვილმა ჩვენმა გ ე დ ე ვ ა ნ, შვილმა და მომავალმა სახლის ჩვენისამან ყოველთავე თქვენ, ჩვენს ერთგულსა(წი) და თავდადებით ნამსახურს, აზნაურიშვილს ო რ ჯ ო ნ ი კ ი ძ ე ს მ ა მ უ კ ა ს ა, შვილსა შენსა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და ბ ე უ ა ნ ს და შვილთა და მომავალთა სახლის თქვენისთა ყოველთავე, ასე და ამა პირსა ზედა, რომე სწულისბიროს წყალობას შამოგვეხვეწებით, და გიყავით წყალობა და გიბოძებ ჭკლისთავს წყალი საოჩსე და საფიჩხულე, თავს სავანლის მიდგამში, ბოლოს შარა რომ ჩამოვა, იმის სწორათ დაკიდებულამდი. მოგცეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენს ერდგულად სამსახურშია. ამისად გასათავებლად (მოგვიცემია) თავად ღთი და ყოველი მისი წმინდანი ზეცისა და ქვეყნისანი, ხორციელი და უხორცილნი; კაცთაკან მოწამე: სახლთხუცესი თამაზა და სავანელი გიორგი. მე ჯ ა შ ი შ ვ ი ლ ს დ უ შ ი ა ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ქვსა. ტრთ.

აბაშიძე
პაატა

მარი-
ამ.

აბაშიძე
გედევნ

132. სიგელი მეფისა გიორგი XI-სა, 29X15 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1692. ქ. ნებიტა და შეწევნიტა ღმთისთა ჩუენ, ღმთივ გვირგვინოსანმა, მეფეთ მეფემს, პატრონმა გ ი ო რ გ ი და თანამე-

ცხედრებს ჩუენმა, დედოფალთ დედოფალმა, პატრონმა ხორაშან, პირმშობა და სასურველმა ძემა ჩუენმა, პატრონმა ბაგრატ, ესე ამიერ უკუნისმდის ჟამთა და სანთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა დიდად ერდგულთა და ნამსახურთა დემურაშვილსასლანასა, ძმასა შენსა ამირხანასა და ამფასსა და შვილთა თქუენტა ალიბეგასა და მამავლთა სახლისა თქუენისთა უოველთავე მას ჟამსა, ოდეს მოგვივიდა საქმე და იმერეთს კარდავბანდით და იქილამ სამცხეს მოგედით და თქუენ ჩუენ გვიახელით და ბევრი გუმისხურეთ, პატრონ თქუენტანაცა და სდაც გვინდოდა ჩუენი სამსახური და სასაქმო, ყუულა კარგად მოიჭირეთ, და თქუენის ერდგულად სამსახურის მუქფად ჩუენც ეს წყალობა გიუაფით, თუ ღან წყალობა გვიეთს და ჩუენი საბატონო ვიმოვნოთ, სადედოფლოთა ავადიდიანი, რაც თავდიდაშვილს ჭქონებია, მისის მითითა, ბარიას, წყლითა, წისქვილითა, საგნავითა, უგნავითა, ველითა, ვენახითა, სასაფლაოთა და ყოველის მისის სამართლიანის სამძღურითა. თქუენთვის და თუენთა შვილთათვის გვიბოძებია ყოველის კაცის უცდილებად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან. ესე ასრე გავითავადეს და არა ოდეს არ მოგეშაფოს არა ჩუენგან და არა ჩუენთა ჩამომავალთა მეფეთა და დედოფალთაგან. თუ ვინმე ამ მამულის სიგელი გამოაჩინოს, სიგელითა ამითა გაგვიცუდებია. მტკიცე ესეთდენ არს. აწე გიბძანებთ, კარის ჩუენისა ვექილ-ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო, ბძანება და ნიძანი ჩუენი თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა რიგადაც ამ ჩუენგან ნაბოძებსა ფარვანსა შიგან ეწეროს. ნურცა რას თქუენ მოუშლით და შეეცდილებით თვინიერ თანა-დგომისა და შეწყენისგან კიდე დაიწერა ბძანება ესე ჩუენი ქვს ტპ. კელითა კარისა ჩუენისა მდივნის შანშეან მარტიროზაშვილის ბეგთაბეგისათა. კიორგი. ხორაშან (ჩართულები).

133. წყალობის წიგნი ტატიშვილისა, 23 X 14.5 სანტ., დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი აკლია.

1692, გიორგობისთავის 10. ...სიგელი შეგიწყაღეთ და
21.

გობოქთ ჩვენ, ტ ა ტ ი შ ვ ი ლ მ ა, ჰატრონმან ს ე ხ ნ ი ა მ და ჰატრონმან დედამან ჩვენმან ა ნ ა ხ ა ნ უ მ, შენ, ჩვენს ერთგულსა და ნამსახურსა უმასა ჩვენსა შ ი ქ ე ლ ა შ ვ ი ლ ს ა შ ო შ ი ტ ა ს ა, ძმასა შენსა ი ო ვ ა ნ ე ს, ს ე ხ ნ ი ა ს და გ ი ო რ გ ი ს, შვილსა და მომავალსა სახლისა შენისასა უოფელთავე მას უმასა, ოდეს დაგვეჭირა ობლობასა ჩვენს და ჩვენითვე შემოკუთითთ გაგაბედვინეთ და დაგვეაჯე მამულისა ჩვენისაგან ნაწყალობევის ვენაკის სითარხნესა, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და გიუავით წყალობა შარაშვიტით ვენაკისა, ნაშენისა და უშენისა, ბეგრის უთხოვრობა და ჩვენი სახასო შიწა ქ ე უ ე მ ო ძ ვ ი მ ლ ე ე თ ს, კაცისა ბაგის თავიღამ ინდუაშვილის ბაგის შიდგამაშიდი, მოგვეცემია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა. ვინცა და რამანცა ადამის მონათესავემ კაცმა, ან ჩვენთა შვილთა და მომავალთა, ან სხვათა მეზატრონეთა, ეს ჩვენგან ჩვენი ნებით შემოკუთილი ნაწყალობევი წიგნი და წყალობა მოგიძალოს, მასმც რისხავს ღ'თი დაუსაბამო, დაუსრულებელი, მამა, ძე და სული წმიდა, ზეცისანი და ქუეყანისანი, კორციელნი და უკორცონი; მასმცა ედების კეთრი გეზისი, მეხდატეხილობა დიოსკორესი, შიშთვილი იუდასი და ცოცხლიუ დანოქმა დათან და აბირონისი; და ნურათამცა სინანულითა ნუ იქნების კისნა სულისა მისისა, ნურცა წირვითა, ნურცა გლახაკთ მიცემითა, ნურცა იურუსალიმს წასვლითა; ხოლო დამამტკიცებელი ამისი ღ'თნ აკურთხოს. არიან კაცთაგან ამისი გამრიგენი თვითვან ბიძა ჩემი ჰეტრე; კიდევ ბიძა ჩემი დეკანოზის შვილი ელისბარ, ჩვენი ერთგული უმა ინდუაშვილი ბერა, კიდევ ჩვენი უმა მაზმადაშვილი გიორგი; კიდევ თამაზას უმა ვიგრიაშვილი ბერი; კიდევ იანტბელიძე შოშიტა და სულ ერთობით ჩვენი უმანი. მე, კემწიფის კარის დეკანოზის შვილს მდდელს გ ა ბ რ ი ე ლ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქ'ს ტ'პ. გიორგობისთვეს ათს, გიორგობას.

134. სიგელი დედოფლის ელენესი, მეფის ერეკლე I-ის დედისა, 54X25 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის

ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ სამ-
სამი წერტილი.

W

1693, მკათაყვის გასულს. ქ. არსება დაუსაბამოს და და-
ურსრულებელისა ღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა; ძლიე-
რებითა ცხრველთ-მოფუფელისა, ჰატოისნისა ჯვარისათა, რომელსა ზედა
განიპერნა უხრწნელი მკლავნი თვისნი კსნისათვის ჩუენისა; მეოხებო-
თა უოვლად წმინდისა ღთის მშობელისა, მარადის ქალწულისა მ-
რამისათა, ამათითა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობი-
თა, ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა მიქიელ და კაბრიელისითა;
მეოხებოთა წმინდისა წინასწარმეტყუელისა და წინამორბედისა, ნათ-
ლის-მცემელისა იოვანესითა და იოვანე ქალწულ-მასხარებელისათა და
სხვათავე მოციქულთა და წინასწარმეტყუელთა, მღუდელ-მოძღვართა,
მოწამეთა, ამათითა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა;
წმინდისა მოციქულისა ჰეტრესი და ჰავლესითა, კრიკოლ და მარ-
კოზ, მათესითა, ლუკა და იოვანესითა და რანიტა წმინდანი და მო-
ციქულნი და წინასწარმეტყუელნი დიდსა და ჰატოისანსა სვინაქსასა
შიგან მოიხსენებინ, ამათითა თავდებობითა, მინდობითა და შუამ-
დგომელობითა, ესე უთუო და უთუმცო, დრო-დაუდებელი და მიზეზ-
შემოუდებელი, ხანთა და ჟამთა საბოლოოთ გასათავებელი, მტკიცე
და შეუცვალელი წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ ჩუენ
მღთივ გვირკვინოსანმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან
ელენემ და ქემან ჩუენმან ჰირმშომან და სსურველმან, მეფეთ მე-
ფემან, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ თქუენ, ჩუენსა ერთგულსა და
წესისებერ მრავალფერად თავდადებით ნამსახურს ა ბ ა ზ ა ძ ე ს ზ ა -
ა ლ ს, შვილსა შენსა და ვ ი თ ს, ს ე ხ ნ ი ა ს ა, ძმისწულსა შენსა
ქ ა ი ხ თ ს რ თ ს, რ თ შ ა ქ ს და გ ი ო რ გ ი ს, შვილის შვილთა და მ-
შავადთა სახლის თქუენისათა, ასე და ამა ჰირსა ზედან, რომე ბა-
ტონის დიდის გ ი ო რ გ ი მეფისაგან, ბატონის სვიმონისაგან, ბატო-
ნის ჯეგანისაგან, ბატონის თეიმურაზისაგან და მეფის რ თ ს ტ ო მ ი -
ს ა გ ა ნ, თქუენის ერდგულობისა და დიდის ნამსახურობისათვის წუა-
ლობა ექნათ და თქუენის მამულებისა, ნასუიდისა, ნაწუალობებისა და
თქუენის მამა-ჰაჰათ სამგვიდროს წიგნები გქონდათ და მათი ბოძებუ-

ლი სიგლები გინახეთ და ვითაც იმათგანაც გბოძებოდათ და წყალობა ექნათ, შოკვადგეთ კარს ჩუენსა და სიგლების გახსლებას დაგვიჯებით. ჩვენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და რაც დიდს გიორგი მეფეს აქათ სხვათ მეფეთა და მეპატრონეთაგან წყალობა გჭირვებოდათ და ან გქონებოდათ: აღბეგაშვილი გოგინა შინდარას, კვახიაშვილი ბეუა და შაო, ნიქოხელი ბერუას შვილები და ჰარკაული მამული, ხაშურს ჩანანაძისეული მამული, ოძის ჯდენტი და დი-ჰარიტაშვილი, ნოზაური ვენაჯი, ცუდანი მისის კომლეურითა, მთითა, ბარიას, შესავლითა, გასაკლითა, სამსლურითა, სათბობითა, სახლითა, ჭურ-მარნითა, შიწითა, სარწყავითა. ურწყავითა, წყლითა, წინქუილითა და მამულითა, მთითა და ეკლესიითა, დღეს რისაც მქონებულნი იუენენ, უფლის მისის სამარაღიანის საქმით, უფლის კაცის უცდილებლად თქუენთავის გვიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს, როგორც ბატონის თეიმურაზის ერდგულნი ეოფილხართ, აგრევე ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან. არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხვათა მეპატრონეთაგან ამ თეცითა, რომელიც თავს ღთი და მისნი წმინდანი იხსენებიან, ამისად გამთავებლად, ღთს აკურთხნეს. აწე გიბრძანებთ კარისა ჩუენისა ვექიდ-გეზირნო და სურამის ტიხისთაო, ვინცა-ვინ ჩუენის ბრძანების მოჩილნი იუენეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ ბრძანება და ნიძანი ესე. ქვს ტპპ, შკათათვის*) გასულს. დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე კარისა ჩუენისა შვიგნობარისა თუ მანი შვილის ესტატეს კელითა. ელენე (ხართულათ).

მეორე გვერდზე სხვა ხელით სწერია:

ქ. ჩუენ საქართველოსა და კახეთის დედოფალთ დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, კურთხეულის ბატონის ელენე დედოფლისაგან ამ ბოძებულს წყალობის წიგნს ვამტკიცებთ. იანვრის ია, ქვს უად. დარეჯან.

135. ნასყიდობის წიგნი დავით დეკანოზისა ჯავახიშვილისა,

*) აქ დედანში უზის ნოლი ქარაგმით და ქვემოთ ორი წერტილით.

43X22 სანტ., რაწერილია ქალღმერთზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი და ბოლოს წყველა განგებ გამოვეუშვით.

1694, ივნისის 12. ...ესე ამერიკან და ვიდრე უკუნისამდე უამთა და ხასთა სამეკიდროდ და სობლოოდ გასათავებელი ნასკიდობის წიგნი დავიწერეთ და მოგარაკით ჩვენ, ბიბიამვილმასაბრამ და ბიბიამვილთა ჩვენთა და აუნიამა და შიომ და ძმამ ჩვენმა ნასკიდამა და შვილთა ჩვენთა ესტატემ, ჰეტრემ, ბერმა და ბიბილამა და სახლისა მო(მა)ვალთა ჩვენთა უოველთავე თქვენ, ბატონს ჩვენს ჯავახიშვილს, დეკანოზს დავითს და ძმას თქვენს ზაზუნასა, ივანეს და ბერსა, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისთა უოველთავე მას ჟამსა, თდეს დიდი შიმშილობა შეიქნა და დიდათ დაგვეტარა და მოცედიეთ ორის დღისა საუენაჲე მიწა ბიბანთ ვენახის გვერდზედა, ააგი მამიაშვილის მიწის მიდგამდის და ბოლო სათემო მარამდის, და საქვენაქრო გვერდი რუმდის, და ავიდეთ ფასი სრული, რომლითაც ჩვენი გული შეგვერდებოდათ. აღარა დარჩომილა რა ჩვენი თქვენსებდა არც ერთის იოტის ფასი. არის ამისი მოწამე: ზედვინიძე იესე, მწონახე კაცია, ხეტიშვილი ბერი, კეხუაშვილი თედა, დელიური მამუკა, კალიაშვილი მახარა, სონდულაშვილი უოუა. კეხუაშვილი გაბრაჲა, ქორჩაშვილი ნიკოლა, ჯორბოდა ლახარე, მამიაშვილი გიორგი და ბერი, ნუქათაშვილი დავითა, ბიბანთ ბერი, კახიშვილი აბრამა. ირემაშვილი მასია... დაწერა სიგელი ესე ივნის იბ, კელითა და თუნა ზარკაძისათა. ქსსა ტ 3 ბ. + + + + + + + + +.

136. ნასკიდობის წიგნი გიორგი წინამძღვრიშვილისა, 33X16 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1695. ქ. ნუბითა და შეწენითა ღთისათა და მეოხებითა ერთობით უოველთა წმიდათა ღთისათა, ზეცისათა და ქვეყნისათა,

ქორციელთა და უკორცთა, რადენიცა წმიდანი და მოწამენი სათნო
 გუენეს უფალსა ჩვენსა იესოს ქრისტესა და აწცა სათნო უოფად არი-
 ან, ამითითა თავდებობითა, მინდობითა და შეამდგომელობითა ესე
 უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავუელი, სამკვიდრო და საბოლო-
 ნასუილობისა წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ ხუ-
 ცი შვილმა მახარებელმა და ძმამ ჩემს ბერმა და ბიძინა-
 მამა, შვილთა და მომავალთა უოფელთავე სახლისა ჩვენისათა თქვენ,
 წინამძღუერი შვილს გიორგის, ფაქლს, ზაკტასა, შვილთა
 თქვენთა ბერუასა, ბაკასა. დავითს, ბეჟანს, ხოსიასა,
 ლომკაცსა, ავთანდილს, იესუს და იოსებს, შვილთა და მომავალთა
 უოფელთავე სახლისა თქვენისათა. ასრე რომე დაგუკუიკა და მოგუი-
 დეთ მიწა ბანკანაშვილის მიდგამი ბედენსედა და გურასაშვი-
 ლის მიწის მიდგამი და ავიღეთ ფასი სრული და უკლებელი, რი-
 თაცა ჩვენი გული შესჯერდებოდა. აღარა დარჩა რა ჩვენ შუა ამისი
 საღამარაკო. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს, რა რიგადც თქვენ
 გინდოდეს. არადეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა
 ჩვენთა ნათესავთა და მომავალთაგან. ვინცა და რამსცა კაცმან ამი-
 სად შლად და ქტეკად კელეოს, რისხავს ღთი და უოკენი მისნი
 წმიდანი, ხოლო დამატკიცებულნი ამისნი ღთს დამტკიცოს. არიან
 ამისი მოწამენი და გარდამწუგეტნი: ზურაბაშვილი არსენ, ონაშვილი
 დათუა, ბანკანაშვილი დათუნა. დაიწერა წიგნი ესე კელითა იესე
 ბედიმწერელი შვილისათა. ქვსა ტვიგ. + + +.

137. სიგელი ერეკლე I-სა, ანუ ნახარალიხანისა, 41×14 სანტ.,
 დაწერილია ქალაქლზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
 ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1695. ქ. ჩვენ, მეფეთ მეფემა, ზატრონმა ნაფარა-
 ლიხან ესე წეალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ
 თქვენ, ჩვენსა ერდგულს და თავდადებით ნამსახურს უმას აბაფაქეს
 ფაქლსა და ძმისწულს შენსა ქაიხოსროს და ძმისა შენსა
 რეშაქას, გიორგის, შვილთა დავითს და სეხნიასა
 და შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ადესა ჟამთ დედა-

სა ჩვენსა, დელოფალთ დედოფალსა წყალობა ექნა და შენი სიგელი-
დრო მამული სიგელით ებოძებინა და მოგკადეგი კარსა ჩვენსა და ბა-
ტონის დედოფლის სიგლისა გახლებას დაგვიჯენით, უწინაც რაცა
წყალობა ექნა, ის გლენხნი და მამული თქვენი სიგელიდრო უოფილიყო,
და ჩვენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და შეგიწვალეთ და
გიბოძეთ, რაცა სულგურთხეულის დედისა ჩვენის დედოფალის სიგელ-
სა შიგან გიწერია, რაცა ღანიძეს მამული, გლენხნი, მიწა, წყალი,
წისქვილი ქონადეს უოფლის მისის სამართლიანის სამძღურითა, სა-
ძებრითა და უძებრითა, თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის სამგვი-
დროდ და საბოლოდ გვიბოძებია უოფლის კაცის უცილებლად. (გ)ქონ-
დეს და გიბედნიეროს ღთს. ქვს ტზგ | მეუე ნახარაღიან |.

განის აშიაზე სხვა ხელით სწერია:

ქ. ჩვენ ცხებულის მეფის თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ძ ე ი რ ა კ ლ ი
მეორე, მეფე ქართლისა და კახეთისა, ამ ბატონის ჰაზის ჩვენის ნა-
ბოძებს სიგელს ვამტკიცებთ. აღიწერა იგნისის ი ბ, ქვს უ ნ ე. □.
ამ ბეგელს მხედრულათ აწერია: „მე ფეხთ განბანილთა მიერ ეკლესია
ვადიდე“, ხოლო ხუტურათ: „ერეკლე“.

იმავე აშიაზე სხვა ხელით შემდეგი სწერია:

ქ. ამ ბატონის მამის ჩვენის ბრძანების თანა-მოწამე ვართ ბა-
ტონისშვილი გ ი ა რ გ ი და დ ე ო ნ. იანერის ზ, ქვს უ ა დ.
ქეთის ძე გიორგი. | ლეონ |.

ამავე სიგელის მეორე გვერდზე სხვა ხელით ასე სწერია:

ქ. ამ ბატონის მამის ჩვენის ბრძანების თანა-მოწამე ვართ ბა-
ტონისშვილი ი ე ლ ო ნ, ყ ა ხ ტ ა ნ გ, თ ე ი მ უ რ ა ზ, მ ი რ ი ა ნ,
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე და ი ე ა რ ს ა ე ა ზ. იანერის ი ა, ქვს უ ა დ | იულონ |.
ვახტანგ |.

138. ნასყიდობის წიგნი სულხან ორბელიანისა, 41X26 სანტ,
დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1696, მაისის 26. ქ. არსება დაუსაბამოს, დაუსრულებე-
ლისა ღთისა მამისა, მისა და სუფისა წმინდასა, მინდობითა,

შეწევნითა და შუამდგომლობითა ესე ამიერიდგან ვიდრე უკუნისმდე ხნთა და ჟამთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, დრო დაუდებელი და მიზეზ-შემოუდებელი ნასყიდობის ჰირი და წიგნი მოგართვი თქვენ, დიდის ბატონის ო რ ბ ე ლ ი ს ძ ე თ, კურთხეულის ბატონი უ ა ფ ე ლ ა ნ ი შ ვ ი ლ თ ბატონს ს უ ლ ხ ა ნ ს, ბოქაულთ უხუცესს, ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს, ჰატრონს ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, უ ა ფ ე ლ ა ნ ს, ზ ა ა ლ ს, ნ ი კ ო ლ ო ზ ს, ზ უ რ ა ბ ს და დ ი მ ი ტ რ ი ს, შვილთა და მამავლთა სახლისა თქვენისთა უოველთავე ჩვენ, ა ფ ხ ა ზ ი ს ი ვ ა ნ ე ს შვილთა შ ა ნ შ ე მ, ძმისწულმან ჩემან ა ვ თ ა ნ დ ი ლ და ჰ ა ა ტ ა მ ა, შვილთა და მამავლთა სახლისა ჩუენისთა უოველთავე, ასრე რომე ერთი ჩუენი ემა ჩხიქვაუელი შიოშაშვილი ესტატე და ივანე აგვეყარა და თქვენად ემად მოგვიდათ და დაგისხლდათ, ივანე მსახურად გაახლათ და ზოგი ბადლისა და ზოგი სხვას ეიზილბაშთ ნატაცები და ნაცვარცვი აქლემი და საქონელი დაეღვა და შერმე ბატონმა იასაული დააყენა და იმ საქონელს და აქლემს სთხოვდენ. აიყარა თქვენის მამულიდამე, ისრევე ჩვენთან თავის სამკვიდროზედ მოვიდა იას(ა)ული და საქონლის ჰატრონები მოსდევდენ და თავის ნააკვაცეგს და კელმწიფის ძმანებასა სთხოვდენ. აწე თვითონ მიცემა და გარდაჰდა არ შე(ე)ძლი და ხუენ იმის ნააკვაცეგს და ნატაცებს არ გარდვიკდილით და არც რას იმის საქმეში გავერეოდით, მოვიდა ჩვენის დასტურიითა და თავის ნებით შემოგებეწათ. რათამც თქვენ დაგესხნათ და ისრე გუემთა. ჩვენად შეუკითხვად თქვენ არც ინდომეთ და არც დაიხსენით. აწე ჩუენც შემოგებეწენით და ეს ნასყიდობის წიგნი მოგართვიით მოგუიდეთ შიოშაშვილი ესტატა, ივანა და ჰაზუნა მათის ცოლ-შვილითა და ჩამომავლობითა, და თქვენ ამის მაგიერ ეიზილბაშთა სასდაური გარდაუკადეთ. ეს კაცნა ამისთვის ნასყიდათ ჩუენც მოგართვიით და თავის თავი თვითონც მოგართათ. გუვანდეს და გაბედნიეროს დ'თნ. არა მოგედავებოდეს ნასყიდობასა ამას არა ჩვენ და არ სხვა ჩუენი ნათესავი, არცა სხვა კაცი ვინმე. აწე თუ ამას მოდავე და საემოდ მცილებელი კაცი ვინმე გამჩნდეს, ზირასა და ჰასუის გამცემი ჩვენ ვიფუნეთ. აგრე ვინ იცის, დრო დადებათა და ან ამ კაცის აყრითა და თავის მამულზედ მოსკლით, ანუ სხვას მიზეზითა რითმე ამ კაცს

წამოკეცაო და ამ ნასყიდობის მოშლას და გატყის ჯეცადო, ორის კვამლის კაცის მამცემი თქვენთვის ვიუო და კელწიფემ თავის შეცოდებად მომეითხოს. არის ამისი მოწამე თავად ღთი, კაცთაგან ბოქაულთ უხუცესი სხამ □, გერმანოზიშვილი გუგუნა, გოსტაშაბიშვილი ჰაჰუნა □, ზალიშვილი ქაიხოსრო და ზურაბ □. მე მეჯინებთ უხუცესს შერმადინს დამიწერია და მოწამეტა ჟარ ამისი □. ქვს ტჰღ, მისის ოცდა ექვსსა + -+ +. კიდევ მოწამე სავინაშვილი ადათანგი და ზაფ, ჰა(ა)ტა და იორამ □.

139. საფიცრის წიგნი ორბელიანთა, 37×29,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმა-რია ორ-ორი წერტილი. და ზოგჯერ ორი წერტილის შემდეგ მძიმეა.

1696, სექტემბრის 15. ქ. სხედითა არსება-დაუსაბამოს ღთისა, მამისა და ძისა და ცხოელს-მეოფელის სულისა წმიდისა და მეოხებითა ეოვლად წმიდისა, უხრწნელისა და უმეტესად კურთხეულისა, დედოფლისა ჩვენისა, მარადის ქალწულისა მარამისთა; მეოხებითა და შუამდგომელობითა ცხოველს-მეოფელისა, ჰატიოსნისა ჟუარისთა, რომელსა ზედა განიჰურნა მკლავნი თავისნი ცხოვრებისათვის ჩვენისა უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან; მეოხებითა წმიდათა ზეცისა ძალთა მიქაელ და გაბრ(ი)ელ და სხვათა ცხრათა არგეთა ანგელოსათა; მოწმობითა და შუამდგომელობითა წმიდისა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოვანესითა, და წმიდისა ქალწულ-მასხრებელისა იოვანესითა; თანა-მწეობითა წმიდათა თავთა მოციქულთა: პეტრე, პავლე, ანდრია, იაკობ. ბართლომე და სხვათა ეოველთა მოციქულთა: წმიდათა წინასწარმეტყველთა: მოსე, ჰარონ, დანიელ, ამბაკომ, ელია, ელისე და სხვათა ეოველთა წინასწარმეტყველთათა; წმიდათა მღდელთ-მოდღვართა: ნიკოლოზ, ბასილი, გრიგოლი, იოვანე ოქროზირისთა და სხვათა წმიდათა მღდელთ-მოდღვართა; წმიდათა მოწამეთა: გიორგი, დიმიტრი, თევდორე, პროკოპი, ჰანტელეიმონ და არტემისთა და ეოველთა წმიდათა მოწამეთათა; წმიდათა მეუღანროეთა: სება, ანტონი და ეოველთა წმიდათა

მუედაბსოკაა, წმიდათა მესვეტეთა, წმიდათა ქალწულთა, წმიდათა მამათა და მამათ-მთავართა, და ყოველთა წმიდათა ღთისათა, ამათ წმიდათა ძლიერებითა, შუამდგომელობითა და მინდობითა ფიტარეთისა ღთის მშობელისათა, ესე უკუნისამდე გასათავებელი, მტკიცე და უცვლელი, დრო-დაჟღებელი, მიზეზ-შემოუღებელი, საბოლოოდ და უკუნისამდე მოუშლელი, საუკუნოდ და უკუნისამდე შე(მ)აერთებელი და განუშორებელი, ყოვლის ხლასისა და მრუდის ილათისაგან განუენებელი, უმტყუენო და უტყუარი, მართალი ფიცი, პირი და საფიტარი მოგეტო და აღლის გუნებით სამოთ შემოგფიტეთა ჩვენ, ბიძა თქვენთან, ჰატრონთან ა ს ლ ა ნ, შვილთან ჩემთან, ჰატრონთან ყულა რ ა დ ა ს, სადღაღმან ლ უ ა რ ს ა ბ, ჰატრონმა ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ, ბაზიერთ უხუცესმა, ჰატრონთან ო თ ა რ, მოღარეთ უხუცესთან მ ა ნ უ ჩ ა რ, მეფინიბეთ უხუცესმა რ ე ვ ა ზ, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა, ასე და ამა პირსა ზედა, დღეს და დღეის იქით ვიუენეთ თქვენთვის კარგნი და კარგის მღომნი, რაც უწინ ავი გვნდომოდეს, გული გაგვეწმიდოს და ჩაკვერონიბინოს და ჩვენის უზიანოს საქმითა, რაც ღთითა და კაცით თქვენი შესამატი და სამჯობინარო იქნებოდეს, მისი მცდელნი და მომჭირენი ვიუენეთ, თუ ჩვენმა სახლის კაცთან ჩვენზედა და თქვენზედა არა სტყუოს რა და უმართებულო არა მოინდომოს რა, ჩვენცა და თქვენცა მათი კარგი მამ ვიუენეთ და სიამოვნის მცდელნი, თუ არა და ჩვენსა თქვენზე ავი და ურიგო და საზიანო რამ მოინდომოს, ჩვენ თქვენ კელიდამ არ გავიშვით და რომელიც საუვარელის მად წესი და სიამოვნე იყოს, იმას კეტადოდ, თქვენის მტრისა მტერნი ვიუენეთ და მოუერისა მოუვარე, ჩვენის ძმის ჰ ა ზ უ ა ს უზიანო საქმითა და მისის პირობითა, რომ ჩვენცა და თქვენცა ფიცი არის, ამისდა გასათავებულად და თავდებად მოგვეტეშია პირველად ღთი და მის უბიწოდ მშობელი, ჩვენი სასო, ფიტარეთისა ღთის მშობელი და ყოველნი წმიდანნი ღთისანნი, ზეტისანი და ქვეუანისანი, კორციელნი და უკორციონი. ვინც ეს საფიტარი გაგიტეხოს, რისხავსმცა ღთი დამბადებელი და ყოველნი მისნი წმიდანნი. ამინ. ქვსა ტ ზ დ, სეკდემბერს ათსუთმეტსა. □ □.

ტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე სანახევროთ მრგვალის და სანახევროთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულივე
ბეჭდით.

1696. ქ. სეპითა და შეწვევითა დმთისითა ჩვენ, დმთივ
ზექ აღმართებულმან იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატიანიან,
დმთივ ზეცით გუირგუინოსანმან, მეფეთ მეფემან და თვით კელ-
მწიფემან, ჰატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ს ა ნ, თანა-მეტყდრემან ჩვენ-
მან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმან ანამა, პირმომან და
სსურველმან ქემან ჩვენმან, ჰატრონმან ი მ ა მ ე უ ლ ი მ, ჰატრონ-
მან კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე მ და ჰატრონმან გ ი ო რ გ ი მ თქვენ, ჩვენსა
ერდგულთ და თავდადებით მრავალფერად წესისებრ ნამსახურთ უმათ
მ ა ნ უ ჩ ა რ, მეითრის შეილიშვილს ა ს ლ ა ნ ს, ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს,
ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და ბიძა თქვენს ს ე ფ ი ე უ ლ ი ს ესე სამკუიდროდ
და საბოლოდ გამოსადეგი წყალობის წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ მას
უამსა, როდესაც ჰაპის თქვენის ნაქონი ღვევს გლეხები და ზრბითს
ზვარი ცოტას ხანს თულაშვილებს უბოძეთ, რადგან ორიანობაში ერ-
დგულად მოგუიდგით და ციხით გარემდისინ გვემსახურენით, ჩვენც
შეგიწვალეთ და გიბოძეთ ისივ ჰაპის თქვენის ნაქონი ღვევს გლეხე-
ბი და ზრბითს ვენახი, რისაც მქონებელი მ კ ი თ რ, მ ა ნ უ ჩ ა რ
უოფილიყოს, ან გლეხისა, ან ვენახისა და ან წისქვილისა, ღვევსა,
თუ ზირბითსა, ყველა უკლებრი თქვენთვის და შეილთა თქვენთათვის
სამკუიდროდ და საბოლოდ გუიბოძებია და ასეც გუითარხნებია, რა-
მე არც ეთხოვბოდეს არა კოდის ჰური *), არა საბაღახე ცხვრისა და
დორისა, არა პირისთავი და ნახირის თავი, არა სეფეობა **) და ბეკა-
რი, არა ბზე და შეშა და წურიღმანი სათხარა ერთის საურისა და
ლაშკარ-ნადირობისგან კიდე. გქონდეს და გიბედნიეროს დონ ჩვენ-
სა ერდგულად სამსახურსა შინა, არ მოგეშალოს ჩვენგან და არცა

*) ეს სიტყვა შემდეგ გათხუპნულია მელნით.

**) უკანასკნელი ხუთი სიტყვა განგებ არის შემდეგ გათხუპნული
მელნით.

სხვათა, შემდგომთა ჩვენთა ნათესავთა, მეფეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარის ჩვენის ვეჭილ-ვეზირნო და სხვანო მოხელე-ნო, ბძანება და ნიშანი თქვენც ასე გაუთავეთ და ნუ მოუშლით თვინი-ერ შეწევნისა და თანადგომისგან კიდე. დაიწერა ბძანება ესე ინდიკ-ტიონსა მეფობისა ჩვენისასა ცხრასა, ქკს ტ 3 დ. ხელითა კარისა ჩვე-ნისა მდივან-მწიგნობრის და უთა შვილის და ვითისითა.

მეფე ნაზარალიხან

141. ნასყიდობის წიგნი ზაალ წინამძღვრიშვილისა, 40,1×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-ნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი და წყველა გა-მოეუშვით.

1697, მაისის 21. ...ესე უკუნისამდე უამთა და ხანთა გასათავებელი სამკვიდრო, საბოლოო და უოფლის კაცისაგან უცილე-ბელი ნასყიდობის წიგნი მოგეტ მე, ფიფია შვილმა ერას-ტიმ და მისწულმა ჩემა ბიძინამა, იესემ და ჰაჰუნამა და მომავალთა სხლისა ჩვენისათა თქვენ, წინამძღვრიშვილს ზაალს და შვილსა თქვენსა ავთანდილს და ივანეს, ასრე რომე დაგვეჭირა და (მოგვიდეთ ჩვენი სამკვიდრო უმისა*) სასახლე მისის საბოტნითა კალო-საბ'ხლითა და გზითა ბერუაშვილის მიდ-გამდი, ქვეით გვარამაძის უმის ბიძინას მიდგამდი, ზეით გზამდი, ქვეით წულამდი, და ავიღევით ფასი სრული და უკლებელი, რასაცა ჩვენი გული შესჯერდებოდა. მოგცეს და გიბედნიეროს ღმერთმან, რაგვარადც თქვენს გუნებას უნდოდეს... არაას ამისნი მოწამენი და გარდამწევეტნი: გვარამაძე ღომაი, ავთანდილაშვილი იესე, მამასახლი-სი სოზვიასვილი ჰაატაი, ბერუაშვილი ჰაატაი. ფოცხვერაშვილი მძუ-ლიაი, სომეხიშვილი დათუნაი, ბელეშვილი დომელაი და სულ ერ-თობილნი ლეთეთელნი. იმერლიშვილი ბერუაი, მაი-სა შვილი და თუნაი. დაიწერა წიგნი ესე კელითა და ვით

*) ეს სიტყვა სხვა ხელით არის დაწერილი დაწებებულს ქა-ლადზე.

მღრღელის ფრანგი შვილისათა. ქვსა ტჳე, მისის კჳ. +
+ + +.

142. ნასყიდობის წიგნი ზაალ წინამძღვრიშვილისა, 41X14,5
სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.
შესავალი და წყველა გამოუშეით.

1698. ...ესე ამიერ უკუნასამდე ჟამთა და ხანთა გასათა-
ვებელი, მიზეზ-შეუხებელი და დრო-მოუღვეარი, სიმკვიდრო და სი-
ბოლოო წიგნი, ფიცი, ზირი მოგეცე მე, იუნიათა იშვილმა
წინამძღვარმა დომენტიმ. მოგეცე ჩემის ალაღის კონდაკითა ნას-
ყიდი ვენაჲი შიოსკული, ჭალის ვენაჲი, ზეით კანდელაკისშვილის მი-
დგამდი, ბოლო მისის ჭალითა, საქვენაქროთ ვიღინჯაშვილის ვენა-
კის მიდგამდი, საზენაქროთ ნახევარს ქვეით კოჭს კქსივენაჲის
მიდგამდი, ნახევარს ზეით სულთანაშვილის კოგას მიდგამდი,
თქვენ წინამძღვრიშვილს ფალს, ქმასა შესსა ბერსა და
გიორგის, შვილსა შენსა ავთანდილს, შვილთა და მომავალ-
თა სახლისა შენისათა უოველთავე. ავიღეთ რამაზასკან მოსყიდული
სასახლე მისის ბოსტნითა, შესავალ-გასავლითა, ზეით დეკანოზის
მიდგამდი, ქვეით რუმდი, საზენაქროთ ხუროშვილის მიწის მიდ-
გამდი, საქვენაქროთ ნერგამდი, თბოლაურის სასთულათ მისის სე-
ნაკითა და ქვეერიოთა. ეს ვენაჲის სამუჟქროთ ავიღე. გქონდეს და გი-
ბედნიეროს ღთნ... არიან ამისი მოწამენი და დამხდურნი: ინანაშვილი
აივდორე, ზურაბაშვილი ნიკოლოზ, ონაშვილი დათუა, კაკაშვილი
მაზია, ზაზინაშვილი გიორგი, ხაბელაშვილი ზაატა, კანდელაკისშვილი
ბერი, სულაიმანაშვილი ბერუკა: მე კაკაძეს მღღელს დაგით(ს)
დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე ქვსა ტჳე. დო-
მენტი (ხართულათ).

143. ნასყიდობის წიგნი საბარაშვილისა, 35X23 სანტ., დაწერი-
ლია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია

ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1690. ...ესე უკუნისამდე გასათავებელი მამულისა წიგნი და სიგელი მოგეტოთ მე ჭვირველმა ს ა ლ ა რ ა შ ვ ი ლ მ ა გ ი ო რ გ ი მ ა, შვილთა, მომავალთა სახლისა ჩვენისათა თქვენა, ბ ე რ ი ძ ე ს ა ბ ე რ ი ა ს ა, ჰაზუნსა, თამაზსა, ღათუნსა, მამისა-იმედსა, ივანესა, გიორგისა, მომავალთა სახლისა თქვენისათა, (ასე ამა პირსა ზედა, მოგვიდე ბატონის ჩემის ნება-მოთფლობითა, კიდაც ამათ მომსა-უიღვინეს გადამეწვეტელნიცა ესა, ბერმა და ზაალ ბუქანის შვილმა, მოგუიდეთ მიწა საგეგეთლისა, ზომი დღენახევრისა, თელსა აქეთ, სსზენაქროთ ბუქანის შვილის გიორგის სამძღრამდი, ზეითა ორმომდი, საქვენაქროთ გოგბედას შვილის სამძღრამდი) არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და ყოველნი მისი წმინდანი, წმინდისა თევდარისათა, კაცთაგან მოწმე ზაალის შვილი გიორგი, სალუქაზნას შვილი მდღელი მახარობელი, ბერიაკა კარსას შვილი, გუდუარას შვილი ესტატე, მეტურ-ჭლის შვილი საყვარელა, გობედას შვილი მამუკა... ნ ი კ ო ლ ო ზ ს ა მდღელსა დამიწერი: და მოწამეტა ვარ. ქქსა ტ ო ლ + + +.

144. ნასცილობის წიგნი ურდუბეგა შვილებისა, 41×29,5 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1692, მარტის 3. ...მოგვიდეთ ჩვენ უ რ დ უ ბ ე გ ა შ ვ ი ლ ე ბ მ ა და ვით და გიორგიმ და დურმიშხან და ავთანდილ ჩვენი უცილებელი ნასყიდი ვენაჰი შენ კ ა ხ ს დ ა თ უ ნ ა ს ა და ძმასა შენსა გ ი ო რ გ ი ს და ჯ ა ე ე ლ ს ა და შვილთა და მომავალთა სახლისა შენისათა შუა-ბოლნის, იქით დივანბეგის ზვრამდი, აქათ შამაზა-შვილის ვენაჰამდი, ქვეით ორდობემდი, ზემო ნაზირამდი, მისი შესავალ-გასავლითა და მისის გზითა. ავიდეთ ფასი სრული და გათავებუელი, რასაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. აღარა დარჩომილა რა ჩვენსა და თქვენს შუა ძმობის და მოყვარობის მეტი... მოწამე თავად

ვად ღმერთი, კაცთაგან შუა-ბოლნის ხასდარი ბერუა, მისი ბიძას-
 შვილი ტერტერა, მამასხლისი შერმაზანა, ნაცვალი ბერუა, ჯვარი-
 შვილი სარქისა, სრულ ერთობილი შეკრილნი შუა ბოლნისელები ამბ-
 ფები(?). მე ბატონის კათალიკოზის მხატვარს დამიწერია და მოწამეცა
 ვარ ამისი. დაიწერა წიგნი ესე მარტის სამს გასულს, ქქს ტ ბ ი.
 + + + +.

145. პირობა გივი ამილახვარისა პაპუნა ორბელიანისადმი მიცე-
 მული, 36 X 24 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრუ-
 ლის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი
 სიტყვის შემდეგ. თავი დაზიანებული აქვს და ერთი ნაწილი შე-
 სავალისა ჩვენ გამოვეშვით. თარიღი არა აქვს, მაგრამ სიგელი
 ეკუთვნის დაახლოვებით 1685—1695 წლებს.

1685—1695. ...მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინ-
 დის წინასწარმეტყუელთა შორის რჩეულის ძისა, ღთისა მიერ ქე-
 ბულისა და ეოველთა დედათ შობილთაგან უდიდებულესისა ქაღწელო-
 ბით, ქადაგობით, შეუდაბნობით, განშორებულობით, მღდელობით
 და მწამებობითა განსრულებულისა წინამორბედისა და სააღმს-
 ლის იოვანესითა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა ზეცისა ძალთა
 ერის მთავართა, რომელები მრე ექმნეს გუნდთა ბედიარისთა და აწ
 მთავრობენ ცხრათა არგეთა ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისთა და
 სხვათა: რაფაელ, ეფთაელ, აზრაელ. ზაქთოდომელ, მელქიდონ და
 იოველ და ეოველთა სამუართა ძალათა; მოწმობათა და შუამდგო-
 მლობითა ახლისა აღთქმისა მქადაგებულთა, თავთა მოციქულთა ჰეტრე,
 ჰაფელე, ანდრია, იაკობ, ფილიპე, იუდა, სვიმონ, ბართლომე, ანანი
 და სხვათა მოციქულთათა; მეოხებითა და შუამდგომლობითა ჩვენსა
 განმანათლებულთა ოთხთა მახარებელთა: იოვანე, მათე, მარკოზ და
 ლუკასითა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა მოწაფეთა:
 იაკობ, მატათეოზ, კლეოპა. შილა, ორბანოს და სხვათა ყოველთა
 სამეოცად აღრიცხულთათა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა, რომე-
 ლთა პირველად მოასწავეს მოსულა ქრისტესი, წმინდათა წინასწარ-
 მეტყუელთა: მოსე, არონ, ისო, კედეონ, სამოველ, დავით, სოლო-

მონ, ელია, ელისე, ნათან, იონა, ამბაკომ, სოფონია, ზაქარია და ყოველ-
 თა წინასწარმეტყუელთათა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა
 მართლ-მკვეთელთა, მართლიად მსხვერპლთა შემწირველთა მღვდელთ-
 მოძღვართა: ნიკოლოზ, ბასილი, გრიგოლი, იოვანე, სფირიღონ,
 ამბროსი, დიოდორი, ნოსელი და ბაბილა და ყოველთა მღვდელთ-
 მოძღვართათა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა ღვაწლის
 მძლეთა, ანგანთა მოწამეთა: გიორგი, დიმიტრი, აგდლორე, ევ-
 სტათი, არტემი, მერკვირი, ჰროკოპი და ჰანტელეიმონ და ყოველ-
 თა სიმატლით სისხლ-დათხეულთათა; მოწმობითა და შუამდგომლობ-
 ბითა წმინდათა შრომით დღეთა დამღვეველთა მამათა: სება, ანტონი, ეფ-
 რემ, ეფთვიმე, მაკარი, ჰათნოტი, ზოსიმე, თნოფრე, იოვანე, შიო და
 ღაფთისითა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა ჰირველთა მა-
 მათ-მთავართა: ადამ, აბელ, სეით, ენოს, მალაქელ, ენუქ, ნოე, აბ-
 რაჰამ, ისაკ, იაკობ, იუდა და ელი მღვდელისათა, იობ და სამსონისი-
 თა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა ქალწულ-მოწამეთა:
 აკელა, ირინა, მარინა, ბარბარა, ეკატერინა, რიფსიმე, ნისიმე, ქრის-
 ტინა და ქართლისა განმანათლებელისა ნინოსითა; მკობებითა და შუა-
 მდგომლობითა წმინდათა მენელსაცხებულეთა დედათა: მარია, სალო-
 მე, იოანა და მართასითა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა მართლ
 მეუღლეთა იოაკიმ და ანა, ზაქარია და ელისაბედ და ყოველთა სა-
 თნო წინაშე მღთისა ყოფილთათა და რადენი წმიდანი მოიკისენე-
 ბიან შეკრებულსა სვინაქსარსა, ამათ წმინდათა მოწმობითა და შუა-
 მდგომლობითა, ესე ჟამთა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვა-
 ლებელი, უკერპო, უილათო, ჰირ-უტყუარი ჰირი, ივიცი და საფი-
 ცარი მოკვდით ჩვენ ა მ ი ლ ა ხ რ მ ა ნ, ბატონმა გ ი ვ მ ა და
 ძამა ჩემა ყორჩიბაშმა ჰ ა ა ტ ა მ ა, ძმისწულმა ჩემა ბოქალთ-უხუ-
 ცესმა ი თ ა ა მ და ავთანდილ და რევაზ თქვენ, თ რ ბ ე ლ ი-
 შ ვ ი ლ ს, ბატონს ჰ ა ზ უ ნ ა ს, სარდალს ა ა მ ა ზ ს, ს უ ლ ხ ა ნ ს
 და ბოქალთ-უხუცეს ერასტის და ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, ასე რომე
 ვიუუნეთ თქუენტვის დღეს და დღეის იქით კარგნი და კარგის მდომ-
 ნი და უზიანონი, ბატონის ჩვენის უზიანოს საქმით, რაც ან დ-თი-
 საგ-ნ და ან გაცისაგან კარგი დაგემარათს, იმისი მდომნი ვიუუნეთა
 ყოველის თქუენის ამხანაგისს თქუენი გვერჩიოს და არას გაცს თქუენ-

ზედ არ მოუდჯეთ, ამის გათავების თავდებად მოგვიტყვია თავად ღთი და უოველნი მისნი წმიდანი ზეცისანი და ქუეყანისანი, კორცეულნი და უგორტონი და კელიც ასე ჩაკირთოა, ამის გათავების მეტი არა აღვიაროთ რა, და თუ ძმა ცაკიუარშოვდეს, თქვენი ვირობით. □.

146 ნასყიდობის წიგნი ზაალ წინამძღვრიშვილისა, 27 X 19 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგ. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1694, დეკემბრის 28. ...ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, სამკვიდრო და საბოლოდ ყოველის კაცისკან უცილებელი, მტკიცე და უტვალეებელი ნასყიდობის წიგნი მოგეტ შე ჩინჩა და ძე მთა რმა და ძმამა ჩემს ბერმა, შვილმა ჩემს ქათხოსრო, ბუჟან, ზურაბ და იესუმ და მომავალთა სახლისა ჩვენისთა თქვენ, წინამძღვრიშვილს ზაალს და შვილს ავთანდილს და მომავალთა სახლისა თქვენისთა, ასრე რომე მოგუიდეთ ვენაკი ჭლასჟედ დათუაშვილის საქონი, ზეთი ღომიძაძის მახარას სამძღვრამდი, საზენაქროთ შაველას ვენაკის მიდგამდი, საქვენაქროთ თქვენის ვენაკის მიდგამდი, ბოლოს მისის ჭლათა და კიდევ ჩემის ნება-წადილითა ამის თასში ჩემის ზურის თავს თქვენგან ნასყიდი საკენაჟე მიწა, საქვენაქროთ დავითის სამძღვრამდი და საზენაქროთ ნასყიდაშვილის სამძღვრამდი და განსუდ ცამეტი ადგი და იმას გარდა რასაც ჩემი გული შესწერდა, თასი სრულათ ამიღას, სალხაპრაჟო აღარა დარჩომილა რა. მოგცეს ღმერთმან, რა გვარადც თქვენს გუნებას უნდოდეს... არიან ამისნი მოწამენი და დამხდურნი ჩემი ემა წიქარიძე გიორგი, ჰაზუაშვილი ბუჟანია, ზურაბაშვილი გიორგი, მამასახლისი საღვთაშვილი ჰაატაი, ზებედაშვილი ბიძინია, მამასახლისი მათვალაშვილი მარდახი და მისი ძმა იოსებ, ელიაზარაშვილი ბერი. მე და კითხის მდრდელს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა ქვეს ცხზ, დეკემბერის კლ. ✦ ✦ ✦.

147. ნასყიდობის წიგნი, 17×14,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი უზის წარწერას, ნასყიდობის თარიღიც იგივე უნდა იყოს.

1699, ივლისის 11. ქ. ესე წიგნი მოგარავით თქვენ, ბატონს მანგელს, ბიძა ჩემს სურსაბს (sic), ჯავახს, შერმაჯახანს, თქვენმა ბიძას შეიღმა ფარსადან, გოშფარდ მანუჩარს, საკვამლო და ზვრის ნაჭერი მოგვიდე; სამი თუმანი და ორი მილანთუნი თქვენი შემართა, ოთხ თუმანთ უნდა შემითათ და ოთხი დღის მიწით უნდა მოგართვა ვენაჰი, ნაფუზარი, და სსლოფლო ზვრისათვის ექვსის თუმნის თამასუქი წავიდე მუშრებისა და მისის შეილის სარქისისი, ამის წყალობა მიყავთ, თუ შენმა მოვალეებმან შენ გახატოს სარგებელიც, ასე მიბძანეთ, შენ იმას ახატოე სარგებელიც და არასა გახლო, თუ არა რაც ჩემი სარგებელიც და გაგიჩინეს და მოვალეს შეგაზიროს, იმ ექვსს თუმანზედ უნდა დათვალოთ და სხვა, რაც დარჩეს, უნდა მომცეთ. ეს თქვენი თამასუქი უინ იცის მოვალეებმან არ დამიჭიროს, ისევე უნდა მოგართვა და ათის თუმნის, ათის თუმნის დირებული უნდა მომცეთ. თუ მარამობისთავეს ნახევარს გარდასტილდეს და თქვენი თამასუქები ისევე არ მოგართვა, თქვენთან კელი ადარა მსქეს. ვენაჰი დ'თნ მშვიდობაში მოგაკმაროს. არის ამისი მოწამე და დამხდომი ჩემი აზნაურისშვილი ლიხარიტ, თქვენი აზნაურისშვილი ბერი, აბულფარდისშვილი ბახუტა, ჯაგრაძე ხუტესი იასე, სულ ერთბირათა ჩვენი მსახურ-აზნაურისშვილები, მოქალაქე ნასყიდა მჭედელი. დაიწერა ივლისისა თერთმეტსა, დღესა ზარასკვესა. |ფარსადან|.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით სწერია შემდეგი:

ქ. მანგელს ფარსადანის თვის თამასუქები მიეტა და ვერა აქლო. კელმწითის ბძანებითა ჩვენ ხერსაულძე რევაჯახ მოვედითა, ერთმანერთის მისცემი მივაცემინეთ და გავარტიკეთ, ზვარზედა და გოგიაშვილზედა ერთმანერთან ხელი ადარ აქვთა. ქვს ტპზ: |ფარსადან|. |ხერხულიძე რევაზ|.

148. ნასყიდობის წიგნი ზაალ წინამძღვრიშვილისა, 23×10 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. წყევა გამოვუშვით.

1700, მარიაშვილის 29. ქ. ნებითა და შეწვევითა მღთისათა ესე უკუნიამდე ჟამთა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი და ზირი მოგეცით ჩვენ ქუბ(ა)ქემ გიორგიმ და ძმისწულმა ჩემს მახარებელმა და შევიღმა ჩემს ბერუამა და შალუტმას შენ, წინამძღვრის შვილს ზაალს და შევიღსა შენს აგთანდის და მომავალთა სხლისა თქვენიისთა მათ ყოველთავე, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე იასულები მიადგნენ ბატონის ჩემისა და ჯუჯუშის მთხოვდენ და დიდად შედონება და დაჭირება შექონდა ბორკილსა და კუნდში ვეგდეგ და მოგადექ კარსა და მუკელს მოგეხვიე, სხვა ღრე და სხისარი ვეღარა ვიშოე რა და მოგეიდე ჩემი ალალი და სამევიდრო არის დღის მიწა ზომითა შენს სისახლეს აქათ, იქით ბანკანაშვილის მიწის მიდგამადი და აქათ ფეიქრისშვილის მიდგამადი, ზეით ალექსიშვილის მიდგამადი და ქვეით შარამდი. კიდევ სხვა გქელი მიწა, აქათ დათუაშვილის შ(ა)ლუტას მიწამდი, იქით ხუტიაშვილის მიდგამადი, ქვეით გურასშვილის მიდგამადი, მოგეიდე და ავიდეგ ფასი სრული და გამ(ი)თ(ა)ვე, რითაც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, სულ ნაღდი. ქონდეს და გიბედნიეროს ღონ... არიან ამისი მოწმენი და დამსდერი: მღებრი გოდერძა, ცერცვაძე ივანე, ონაშვილი დათუა, ალექსიშვილი ზაზუნა და სულა ჩემი მეზობლები, და მე ხახულარს ოთ(ა)რს დამიწერია და მოწმეტა ვარ ამისი. დაიწერა ნასყიდობა ესე ქვის ტახტ, მარიაშვილის ოზდაცხრას გასულს, დღესა ე. + +.

განის აშიაზე სწერია:

და თუ ამ მიწის მოღავე გამოვიჩინდეს, შენი თეთრი ერთ-ნახევრათ სარგებლით მოგცე ნაღდათ.

149. წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა, 27×14 სანტ., დაწერი-

ლია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1634. ქ. ესე წყალობის წიგნი და ნაშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩუენ მეფემან, ზატრანმან რა სტომ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და შრავაღუერად თავდაღებით ნამსახურთა უმათა და ვითა-
შვილს და ვითა ს და თქუენთა შვილთა კოსტანდილეს და ელი-
ზბარს, ასრე და ამა ზირსა ზედან, რომე ამას წინათ თქუენს ნარ-
ძლეს და ეკირავებინა თქუენი შკუიდრი მამული თიკრევი და ნამო-
რადისთვის მიეტა, და ჩუენცა მოკითხული ვქენით და დედაკაცს მამუ-
ლის გასყიდვა არ ეხელუოდა, და გუეურგოვა და თქუენი სოფელია
თიკრევი ისრე თქუენ გიბოძეთ და დაგანებეთ ყოფლის კაცისაგან
უცილებრად და მოუსარჩელად. კქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუ-
ენს ერდგულად სამსახურსა შინა. დაიწერა იძახება და ნიშანი ესე
ქჳსა ტკბ. ერთი ჩუენი წიგნი ნა მორაძებს ჰქონდა და მამული
სამკუიდრო და ვითისა იყო და არას ემართლებოდა, და ნამორაძის
წიგნი ამით გტუეტუღებია და მტკიცე ესე ოღენი არის. (სპარსული
ბეჭედი აზის).

150. ნასყიდობის წიგნის პირი, 43,5 X 34 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. პირს ამოწმებენ მრავა-
ლი მცხოვრები გორისა თავიანთ ხელის მოწერით და ბეჭ-
დებით. პირი გაღმოდებულია მეორმოცე წელს მეთვრამეტე სა-
უკუნისა, რასაც მოწმობენ თარიღები ბეჭდებზე: 1733, 1738
და 1739 წლები.

1682. ქ. სახელითა ერთარსებითა იღთისითა, მამისა,
ძისითა, სულისა წმიდისა, ყოფლად წმიდისა შღთის მშობელისა, მა-
რად ქაღწუელს მარიაშისა; მოწმობითა წმინდისა ზეცის ძაღთა ანკე-
ლოზთა, მთავარ-ანკელოზთა მიქაელ დმ კაბრიელისათა; მოწმობითა
და შუამდგომლობითა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა, იოანე ოქ-
როზირისა, იოანე მახარობლისა, მათის მოწმობითა და შუამდგომლო-
ბითა წმიდისა ათარმეტთა მცციქულთა, მთავარ-მცციქულთა ჰეტრე,

ზაკლესითა, მათის მოწმობითა და შუამდგომლობითა წმინდის გიორგისა გორის ჯვარისათა, წმინდის გიორგის სადგრისათა, წმინდის ესტატისა და ხატისა, და ხატისა ოქანისითა; მოწმობითა და შუამდგომლობითა და შეწევნითა წმინდის ზვიდთა დიაკონთა: ეკლესიანე(sic), სტეფანე, ფილიპე, ზარხორე. ჯუხჯარ, ანოზ და ელია, ესე არს მღთის სატყუანა, მათის მადლითა და შეწევნითა წმინდის გორის მღთის მშობლისა და რანიც ზატონისასა სუინაქსარსა შიგან სწორია და ანუ მოიხსენებენ, მათის მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ესე უთუო, უთუმცო, დრო-დაუდებელი, მიზნ-შემოუღებელი, ეკლესიის ჩხუბისა და ალათისაგან გამოსული, საბოლოო საკუდილადის კასთავებელი ფიცი და ზირა, მტკიცე და შეუცვალელებელი სასუილობის სიგელი დაგიწერე და ეს ჩემი თავი ჩემის ნებით მოგეცე მე ქიძთაელმა არაქელას შვილმა ზურაბისა და ჩემს შვილმან ზაატამან, მამავალმა ჩემან, ასრე რომე დანე და ილაჯია თქვენს მეტი არა მქონდა, მოვალემა ძალა მიევეს, კარდახდა არ შემეძლო, მოველ და შემოგებეწე, მოვალეებს მამარჩინე, ვალა რაც შემართა, კარდოხადე და გემეგ და მზითვის მუხლე შევირთევი თქვენი, მოგუიდე ჩემი შვილიც თქვენ, გორელს იარაღის შვილს ზაზუნასა, შვილის თქვენსა ბეჟანასა, გოდერძასა, ავთანდილსა, ზურაბასა, ფასასსა, იარაღასს, სახლისა მამავალსა შენისს. გქონდეს და გობედნიეროს დონ, როგორც მრავალს ალალს მონასუიდეს და მზითვის უმას მართებდეს და ხელი გაწიფოდეს. კერავინ შემოგეცილოს თვინიერ ერთის მღთისა მეტი, თუ ვინმე მშლელი და მცილე განდეს, ამ წიგნის ზირი მოძალოს, ისიმც შეიშლების თავის სახისა და სახელისგან, მასამც რისხავს მალალი დმერთი, ეკველი მისნი წმინდანნი, ზეტისანი და ქვეუნისანი, ხორციელი და უხორცონი, კიმც ედებთ კერთი(sic) გუზისა, შიშთული აუდისა, ძწოლა კ(ა)ენისა, დათქმა აბირონისა, ნურათამც ფერთ ნუ იხსნების სული მისი ჯოჯობეთიდამა, ამინ. დამტკიცებელი აკურთხოს დონ. არიან ამისნი მოწამენი თავად დმერთი, კაცთაგან: გორის მამასხლისი დავითა, აღექსასშვილი ავთანდილა, საჭაგა, ზეტროზა, გივინა, სტეფანას-შვილი ტატუა. დანიქრა ესე წიგნი ხელითა სუხუასშვილის მინდურითა. ამინ. ქს ტო + + +.

ამავე გვერდის აშიაზე სხვა-და-სხვა მოწმეები თავიანთი ხელის მოწერით ამტკიცებენ პირს:

ქ. ამისი ასლი სიგელი ვნახე, ეს სიგელი დავბეჭდე მე-ხითაჲს შვილმა დავითმა □.

ქ. ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე მე, მადადსარის შვილმა იოსებმა იოსებ 1733.

ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე მე, საკანთ მანუხარას შვილმა იოვანემ □.

ქ. მე ამიკადას შვილმა დავითამ ამ სავადის ასლი სიგელი ვნახე და ეს დავბეჭდე □.

ქ. მე ალიელი მანუხარის შვილი დავითამ ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე □.

ქ. მე ხითაჲსანთ გიორგის შვილს ზურაბამა ამ სიგელის ასლი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე □.

ქ. მე კისეჭანი(?) ზურაბას შვილმა დავითამ ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე მონა დ'ისა დავით. ქვს უკვ.

ქ. ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე მე დავრქმანთ ფარსადან შვილმა თომამა □.

ქ. მე ზადას შვილმა ავთანდილიმ ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე □.

ქ. ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი კადმოფსწერე მე უანდინანთ გიორგის შვილმა იოანემ დ'თის წინაშე +.

ქ. მე გორაკალმან(?) ტერ-საკამა ამისი ასლი სიგელი ვნახე და დავბეჭდე ეს სავადი □*).

ქ. მე ავიქერეტმა ტერ-ზურაბამა ამისი ასლი სიგელი ვნახე და ეს სავადი დავბეჭდე □.

ქ. მე სუსტეფანოს ტერ-მინასამა ამისი ასლი სიგელი ვნახე, ეს სავადი დავბეჭდე □.

*) ამასა და ორს უკანასკნელს ბეჭედს წარწერა სომხური აქვს; ამავე ბეჭედზე არის სომხური თარიღი არაბულის ციფრებით 1185 (=1737 წ.). სხვა ბეჭედებს ყველას ქართული წარწერები აქვს.

- 151.** ნასყიდობის წიგნი, 43×16 სანტ.. დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი და ქვემოთ წყველა განგებ გამოვუშვით.

1700, ივლისის 11. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და ჰირი მოგუცით ჩვენ, აქვენმა ბიძაშვილმა ფარსადან და გოშფარ და მანუჩარ აქვენ, ჩემსა ბიძაშვილსა ფურახსა, ჯავახსა, მანგლელსა, შერმაფანს ჩვენს ფ(ვ)რისი ჩანჯერი, ჩვენგან ნასყიდი ლაგერძის მიწა, იმის ბოლოსა იმულის დაუენას ნაქონი ვუნაჰი მისის ნიგზითა, ჩემგან ნასყიდი ჭაჭიაშვილის მიწა სანამდი, ბოლოს ერდგულაშვილის მიწის სამდრამდი, ჭვიროს გოკიაშვილის სახლ-გარი, ქვევრი და მარანი, სასოფლო მისის ნაფუძრითა, შესაგლით და გასავლითა, წელითა და ბოსტნითა, მისის ვენაკათა და საკნავითა, გასყიდულს გარდათ, დღეს რისაც მქონებელი იყოს, სასართათა და ჯვალჯითა მოგვიცემია და მოგვიყიდათ. ავადეთ ფასი სრული, რასაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. ვინცა და რამანცა კაცმან ამისდა შლად კვლეოს, რასხავს დმერთა... არიან ამისი მოწმენი, დამხდომნი, შემრიგებელნი და გარდამწეგეტნი თარხნის ახნაურშვილი სესნია ჯორიშვილი, მისი შვილი ელიკა, წერაყელაშვილი დათუნა, გორგისშვილი ხატა, დიხარატ ანდერმნიშვილი, მოძღუარი გაბრიელ, გიორგი ანდერმნიშვილი, ბუჯანისშვილი ხახუტა, მოქალაქე ნასყიდა მჭედელი. დამიწერია მე ლაგერძის იასეს მდღედას და მოწამეტა ვარ. დაიწერა ეს წიგნი თუკას ივლასსა თურთმეტსა, დღეს ორშაბათსა, ქვსა ტ 3 ზ. □ +.

- 152.** ნასყიდობის წიგნი ზაალ წინამძღვრიშვილისა, 20,5×17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგ. წყვევა გამოვუშვით.

1701, თებერვლის 28. ქ. ნუბითა და შეწენითა მდითასათა ესე ნასყიდობის წიგნი და ჰირი მოგუცით ჩვენ, ცერცვაძემ შალუტამა და მხამა ჩემსა თუგდორამა, ბიძამ ღვი-

ნი ა მ ა და მომავალმა ჩუმა შენ, წინამძღურომ ვილს-ფას-
 აღს და შეილსა შენსა ავთანდილს და ივანსა, (სრე რა-
 მე დამეჭირა და სულს იქით გზა და დონე აღარა მქონდა, შიმში-
 ლობა იყო და ჩვენის სულის მოსაბრუნებლად მოგვიდე ჩემგანც ნას-
 უდი მიწა ბედუმზედ ერთის დღისა და ათი მკარი, აქათ შარამდი,
 იქით ახუბაძის მიდგამი, ზეთ და ბოლოს ქუბაძის მიდგამი.
 ავილე ფასი სრული და გამოთვე ჩვენის გულის შესაჯერებელი და სა-
 დირელი.) ქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ... არიან ამისი მოწმენი
 და დამხდურ-მოწმენი ჩემივე განაყოფი ივანე თნაშვილი, დათუა გამ-
 ზომიცა და მოწმეტა. მე ოთარს დამიწერია და მოწმეტა ვარ. დაი-
 წერა ნასყიდობა ესე ქვს ტ 3 თ, თებერვალს კ ს გასულს, დღე-
 სს 3 +.

153. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 66×25 სანტ., დაწერი-
 ლია სქელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
 ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავა-
 ლი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1701, მარიამობისთვის 15. ...ესე ამიერთი უკუნისამდინ
 ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალადელი, სამევი-
 დროდ და საბოლოოდ გამოსადეგი, ყოვლის კაცის მოუდევარი, მო-
 უსარჩლედი ნასყიდობის წიგნი, ფიცი და სიგელი მოგართვით ჩუენ
 სომხითის აზნურშვილმან გოგობაშვილმან, ხაპიაშვილ-
 მან ფარემუზ, გიუნამ, ბეჟან, გოდერძი და
 ფარსადან და სხვათა შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისა-
 თა თქვენ, ორბელიანთა გიორგიშვილთა, ბატონს
 ხაპიას, გორჯანის და ზურაბს და შვილთა და მო-
 მავალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთავე მას ჟამსა, (ადეს დაგვეჭი-
 რა და მოგვიდეთ ჩვენი აღადის საქანლით ნასყიდი გენახი, ზაქემი-
 შვილის ემებისგან და ტერტკაშვილისგან მოსყიდული,) თავს სამ-
 ძღვარი რუმდინ, ბოლო ისრეგ თქვენის ფმის ვენაკამდინ და თქვენის
 ბიძაშვილის სულხანის ზვარამდინ, იქეთი გვერდი, შუა-ბოლნისისაკენ,
 ბოლნელის ზვარამდინ და მეოთხე მხარე ემინაშვილის მაწამდინ. ესე

ყოველივე მისის სამართლიანის სამსდგრით თქვენსავინ მოგვიყიდნია და ავიღეთ ფასი სრული და უკლებელი, რომელითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. არაფინ იუოს მცდეუ და მოდავე ამისი, და თუ ვინმე გამოჩნდეს, ზირის და ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'ან, რა რიგადც სხვას აღაღს მონასყიდეს მართებდეს, ისრე თქვენ კელ გეწიფადესთ გასუიდვთა, გაზითვით და რათაც ივერად საკმარად, ისრე თქვენ მოიკმარეთ. არიან ამისა დამხდურნი და მოწამენი: რევიჰილი ბონელ ებისკოპოზნი +, სომხითის მელიქი ავთანდილ □, ქვემო-ბოლნისის მოურავი ზურაბიშვილი რევაზ +, სომხითის აზნაურშიელი ალავერდა +, თუშმელიშიელი ბეჟან +, ზავრაშიელი ბეჟან +, ქვემო-ბოლნისის მამასხლისი ზაზუა, შუა-ბოლნისის მამასხლისი +, და ერთობით ბოლნისის კეობის აზნაურშიელნი და გლეხნი. მე, კელმწიფის კარის მდივანს თუ მან ი შ ვ ი ლ ს გ ი ვ ს, დამიწერია და მოწამეცა ვარ +... დაიწერა სიგელი ესე ქქს ტ მ თ, მარიაშობის ი.ე. (ბოლოს უზის ორი ბექელი, პირველს აწერია: „მონა მლთისა გოგიბაშვილი მოლარეთ-ხუცესი ლუარსაბ(?)“, ხოლო მეორეს აწერია: „მონა მლთისა ფარსადან“.

154. საფიცრის წიგნი სარდლის თამაზ ორბელიანისა თავის ძმის მდივანბეგის ვახტანგისადმი მიცემული, 35 X 17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ საფიცარი დაახლოვებით 1676—1686 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს. წიგნი ძლიერ დაზიანებულია და დამდნარი, ზოგი ადგილები აკლია. წყევა ბოლოში გამოვუშვით.

1676—1686. [ქ. სხელითა ღ'ათის, მამის], ძის და სულის წმიდისათა, მეასეებითა უმეტესად გურთხეულის დედოფლისა ჩუენისა, მარადის ქალწულის მარიაშისათა: აჯღებობითა და შუამდგომელობითა ზეცისა ძალთა ანგელისთა მიქელ და გაბრიელისათა; ოხითა და მეოხებითა ზატაოსნას და ცხოველს-ყოფელისა ჯვარისათა, რომელსა ზედან განაზერა უფალმან ჩუენმან ესთა ქრისტე უხრწნელი მელაგნი თუენი კსნისთაუის ჩუენთა; აჯღებობითა, მან-

დობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა თაფთა მოციქულთა ზეტრეს და ზავლესითა და სხვათა სამეოცდა ათათა მოციქულთათა; თავდებობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა წინასწარმეტყუელთა: მოსე, არონ, სამოელ, ელია, ელისე, დავით და სოლომონ და სხვათა წინასწარმეტყუელთა; მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა მღვდელთა-მოძღვართა: ბასილი, გრიგოლი, ნიკოლოზ და იოვანე ბქროზისისა და სხვათა უოველთა მღვდელთა-მოძღვართა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა მოწაფეთა: გიორგი, დიმიტრი, თეოდორე, ევსტათი, ჰროკოზი და სხვათა უოველთა მოწაფეთა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა ქაღწუელთა მოწაფეთა. მამათა, მამად-მთავართა, მუედაბნეთა, მესვეტეთა, განშორებულთა, შიშველ-მართალთა და უოველთა წმიდათა ღთისთა ზეტისა და ქვეყანისათა, კორციელთა და უკორცოთა, ესე ზირი, ფიცი და წიგნი უოველის ჩხუბისა და ილათისაგან გამოჩეულთა, უმიზეზო, ჟამათა და ხანთა განსაჯებელი და საფიცარი მოგვრე მე თქუენმან ძამ სარდარმან თ ა მ ა ზ და შვილთა ჩემთა თქუენ, ჩემს ძმან მდივანბეკს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს და შვილთა თქვენთა უოველთა-ვე, ასე და ამ ზირსა ზედან: ამას წინათ კელმწიფის, მეფის, ზატარონის გიორგის და ბატონიშვილის ლ ე ვ ა ნ ი ს ბძანებითა და ზირებითა ერთმანერთისათვის საფიცარი მიგვეცა, ლევან ბატონიშვილის კელით დაწერილთა, მეფის კელი რათას და ზირობაც ეს [დაგვიდვია], რამ ერთმანერთისანი ვიფუნეთო და არც სხვა ძამ შენსა ვირჩიო; რაც ჩვენ ჩვენი ძმათაგან გამოფიტანეთო, ან ღოთათა, ან ბატონითა ნაშოვნი, მონასუდს გარეთა, უუელთა ერთი იუთსო, ჩუენს სიტლცხლეში არ გავიყარეთო და ჩუენს უკან ჩუენმა შვილებმა შუა გაიფონო. ამგვარი წიგნი გვქონდა. აწე ერთი ეტვი ჩამივიდა და . . [ვე]რ დამაჯერე. ცოტა რამ ლაზარკი დაფიწეთა, და რამეღი ეტვი მქონდა, იმ ეტვიდამაც გული გამიმთელე, და სახარებაცედ შენ მე შემომფიცე და მე შენ შემოგფიცე, და როგორც საფიცარი მინდოდა, იმგვარი საფიცარი მამეც, გუელიც დაგვიჯერე. აწე მეც შენი გულის განსამთელებლად ეს ახალი ფიცი და წიგნი მოგვც და კიდევ შემოგფიცე. იმ საფიცრის მადლმა არც შენსა [საქმესა] სხვა ვირჩიო, არც სხვას ძმასთან ზირობა მქონდეს და არც საფიცარი და არცა ვის დღეის

უკან მივტე, არც მე შენ გაგიშვა, არც სხვას ვის მოვეყიადო, არც ჩემს სიტყვებშია გაკეუარო, არც რა შენა სხიანო და უნებური ვქნა, კიდევ უფროსად მიგიჩნო, კიდევ გაუფრთხო და რომელიც ღთობა დი კაციო მოგიკლებოდე, იმის მქნელი ვიყო. ვასკანამც შენი სხიანო ვიცოდე ..ან [ვისგან] შეგიტეო, არ დაგიმადო, კიდევ გითხრა. სხამდი ჩუენა მამა, ბატონი ზ ა ზ უ ნ ა და ბატონი ჩუენი რადლი ცოცხალი იყო, მათა სიტყვის მორჩილნი ვიუენეთ. რახან ჩუენ აღარ ვიუენეთ, ჩუენს უკან ჩუენმა შეიღებმა რაც დაგვრჩეს მამული ძმისკან გამოუოლილი, ან ღთობა, ან ბატონითა ნაშოფნი, ნასუიღს გარეთ, უუაღა შუა გაიუონ. ვინცა, რამანც კაცმა, ან ბატონმა ბატონობითა, ან ბატონისშვილმა ბატონისშვილობითა, ან კათალიკოსმა და მისმა კრებულმა, ან დიდმა და რჩეულმა, ან ცოტამა, ან მტერმა, ან მოუყარებმა მოუვრობითა და ქრთამის ძალითა, ან მდივანმა მდივნობითა და ჩხუბითა და ილათითა ან უმამა უმობითა... ჩუენი განწყობული საფიცარი და მობა მოშალოს, რასხავსმცა დმერთი...

შონა ღთობა ამილახვარი გივი.

განის აშიაზე სხვა ხელით მოყვანილია სანახევროთ გაფუქებული წარწერა:

ქ: ჩუენ თქვენმა ბიძაშვილმა მამუკამ და რამაზ, მსეჭაბუკი, რევაზ თქვენ, ბატონ მდივანბეგს ერასტის, ვახუშტის, ყაფლანს, ზურაბს, დემეტრეს, ასე რომ მამა ჩუენს მამის თქვენისთვის საფიცრები.. არც ჩუენ ეს ზირობა გაგიტესოთ და რომელი ჩუენი სახლის კაცი შენ არ გინდოდეს, არც ჩუენ.. ეს [ზირი] მოგვიცა, რომ ეს საფიცარი არ გაგიტესოთ და რაც ღთობა ან კაციო დაგმართოდეს იმის მომჭირნე ვიუენეთ... □.

155. პირობის წიგნი ზაალ წინამძღვრი შვილისა, 12x15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1701, მარტის 24. ქ. ესე წიგნი და ზირი მოგეტ მე ბერუკამ აბრამიშვილმა შენ ბიძა ჩემს ზაალს, ასრე რომე შენი მიწა ბედეშვიდ მინდოდა, ჩემს სამკროთ იყო და ბერიათ-კევეში ჩემი მიწა შენს ხოდაბუნის გვერდზედ იყო და ერთმანერთის შეკითხულობითა და ჩუენის ნებით მოვინდომეთ და გავსცვალეო,

არც ბატონის ჩვენის სწეუნი არის და არც ჩვენის მეზობლისა. არის ამისი მოწმე და გამზომელი და დამხდური თნაშვილი დათუა, ალექსიშვილი ჰაზუნა. ვინც ეს ცაცულილობა და შერიგება მოძალდოს, ჩვენისამც ცოდვისათვის ის განიკითხვის მას მეორედ მოსულისა. ქვსა ტჳთ, მარტს კდ, დღესა.

:ბ: და კიდევ რაც ცოტა რამ კორდი იყო და ტუე იყო იმის ფასი ამიღია და ისიც დმერთმან მოგახმაროს...

156. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 43,5×21 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა,- მარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი 18 სტრიქონი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1702, ივნისის 20. ...ესე უთუო და უთუმცო, დრო- დაუდებელი, მიზეზ-შემოუდებელი, მტკიცე და მოუძლევი სამკვიდროდ და საბოლოოდ გამოსადეგი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი და- გიწერეთ და მოგართვით ჩვენ, გ ე რ მ ა ნ ო ზ ი შ ვ ი ლ მ ა - ნ ვ ა - რ ა ზ ა მ და ჩემან შვილმან ლ უ ა რ ს ა ბ და მომავალთა ჩვენთა, თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს მდივანბეგის ვახტანგიშვილთ, ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს, ძმთა თქვენთა ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, უ ა ფ ლ ა ნ ს, ზ ა ლ ს, ზ უ რ ა ბ ს და დ ე მ ე ტ რ ე ს და შვილთა და მომავალთა თქვენთა მ ა - შ ი ნ, (ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი ალალი სამკვიდრო მამუ- ლი რ ე ვ ა შ ე ნ ს უ ა ზ ი ნ ა შ ვ ი ლ ი ს ს ა კ ო მ ლ ო, რომელიც ერთს მთელს საკომლოს მართებს იმდენის მამულითა და თუ მთელს საკომლოზედ დააკლდეს, სხვაგანიდამ შეგითაო ეს საკომლო მისის მთითა, ბარითა, ველითა, ვენაკითა, წყლითა, წისქვილითა, საბოსტნითა, ნიგვზნარითა, საწყლისპირითა, ქალითა, სთიბითა, საქებრითა და უძებრითა, ყოვლითურთ უკლებლად მოგვიდეთ, და ავიდეთ ფასი სრული და უკ- ლებელი, რითაც ჩვენი გუღვი შესჯერდებოდა, არა დარჩა რა ჩვენი თქვენზედ არცა ერთის იოტის დანაფასევი. გაქვნიდეს და გიბედნიე- როს დ ო თ ნ, რა რიგადაც სხვას ალაჯს მონასუიდეს მართებან, ეგრეთ შენ კეჯეკწიფოდეს გასუიღვათ, გაზითვად და რსაც ფერად საკმარისად, არავინ იუოს მცელი და მოდავე, და თუ გამოჩნდეს, პირისა

და ზასუხი[ს] გამცემი ჩვენ ვიყოთ. თუ რამე მთელს საკომლოს აკლდეს და სხვაგნინდამ არ შეგითიაო, ქართველი ბატონის მესისსლე და შემტრდე ვიყო. არიან ამისი მოწამენი გოსტაშაბიშვილი ზაზუნა, სუფრაჯი ავთანდილ, ქავთარიშვილი ავთანდილ, მანუჩარ, მისი ბიძაშვილი გუგუნა, ნამანგლეღუვიშვილი როსტომ, საგინაშვილი ფარემუზ, საგინაშვილი ლურმიშხან. მე კელმწიფის კარის მდივანს თუმანიშვილს გივს დამიწერია და მოწამეტა ვარ გივი მდივანი¹⁾. ...ხოლო დამამტკიცებელნი ამისი აკუთხნეს ღ'თნ. ქვს ტუ: მთიბათვის: კ: ვარაზა'.

აშიაზე სხვა ხელით სწერია:

ქ. ბოქაულთ ხუცესი სამ ამისი მოწამე ვარ [*] .

157. პირობის წიგნი მანგლელი ნიკოლაოზისა, 29X21 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. საგულისხმოა ამ წიგნში ის, რომ ვახტანგ VI 1702 წელს გამგებელათ იხსენიება ქართლისა.

1702. ქ: ესე წიგნი მოკეტ მე, მანგლელ ეპისკოპოზმან, თქვენმან დისწულმან, გ ო ს ტ ა შ ა ბ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ , ბ ა ტ ო ნ მ ა ნ ნ ი კ ო ლ ა ო ზ , თქვენ, ბიძაჩემს ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს , ბ ა ტ ო ნ ს ფ ა რ ე მ ო ზ ს ²⁾, ასე და ამა ჰირსა ზედა, რომე ამას წინათ ე რ ე კ ლ ე მე ფეს თქვენთვის უბრალოდ თქვენი მეგუოდრე უმა ზაკვის სარაზისშვილი ნიკოლოზა, სეხნია და შიო წაერთმევენა და მანგლისისა ღვთისმშობლისათვის შეეწირა, მერმე შ ა ე უ ლ ი ხ ა ნ რომ მობრძანდა, რომელიც ამგვარი უბრალო საქმეები იყო, უუელა ისევ მოშაღეს და ჩვენც საქართველოს გამგებელის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ და დ ა ვ ი თ ერისთვის და მთავარ-ეპისკოპოსის ნ ი კ ო ლ ა ო ზ ი ს შ უ ა მ ა ვ ლ ო ბ ი თ

1) ბეჭედზე მუსულმანური წარწერაც არის.

*) წარწერა ბეჭედისა მუსულმანურია.

2) აქ სხვა ხელით მიმატებულია: და შვილს შენს არონს და ავთანდილს.

თქვენნი მკეპვიდრე ემა ხარხისშვილი ისევ თქვენვე დაგიდევით, და თქვენც იმისად სამუქიერთ აბანო ურში გაგელაშვილის ნაქონი ნაფენაკობა კეკეშელასკენ, ჩვენის ზვარის გვერდსე, მანგლისის მღვთისმშობელს შემოსწორეთ და სიგლით დაუმტკიცეთ. შეგიწიროს წმიდამან ღთისმშობელმან კინი ეგე შესწირავი და მეოს გვეოსთ დღეს მას სმინელსა მეორედ მოსვლისას. დღეს და დღეის უგან ხარხისშვილის საქმესე არას დიდსა და არას მცირეს კაცს და არც მნგლელს და იქ მკდომს უბისკობოს ამასე კელი არავის ქანდეს, და თუ წიგნი რამ გამოჩნდეს შეწირულობისა, წიგნითა ამითი ცაცუდებულ იქმნას, ქვს: ტუ. დავიწერა წიგნი ესე კელითა კათალიკოსის მდივან-მწიგნობარ-მგალობელ მ ა დ ა ლ ა ძ ი ს ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ა თ ა . მ ა ნ გ ლ ე ლ ი ნ ი კ ო ლ ო ზ (ხართულათ).

158. წერილი მეფის ირაკლი I-სა თავის ღედიდასთან თამართან, 21X14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავში ცოტა აკლია. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ეკუთვნის ირაკლის ქართლში მეფობის დროს. წერილი ეხება ცნობილის მწერლის სულხან ორბელიანის პატივების საქმეს. თავში ცოტა აკლია.

1695—1703. ...თქვენის ზატიოსნის თავის სიკეთის მდომი მეუე ნაზარაღისა ვიკადრებ, ჩვენო დიდო [და დაუ]ვიწყარო და ნიადგ კეთილად და თქვენსა საკადრად მოსკონარ-სახსენებულო, ეოველთა ბანთასთა დედათა შორის სიკეთით აღსავსე და უოფლის ზატიოსნობით მოუკლეზბარო, ჩვენგან მშობლის ალაგს საკულევეულო დედიდავ, ბატონო თ ა მ ა რ ! მრავალი თქვენის მღთის მოყვარულისა და ჩვენგან დაუვიწყარად სახსოვარის კაის თავის მოკითხვა მოკვიხსენებია! მერმე თქვენის მანლიშვილის ს უ ლ ხ ა ნ ი ს შემორიგების საქმესედ წიგნი მოგკწყრათ და ოთარი გეხლებინათ. გულს რომ არავისგან გველებოდეს და წყენა არვისგან მოგკვტონებოდეს, ეგზომ არ იქნების, მაგრამე თქვენნი შუამავლობა და ზატივის დაღებ, რომელზედაც ეოფილთა, კულავც გავითავებია, არ თურ ახლა თქვენ ასრე მოჰირგებით მისი შუამავლობა გებძნათ, რომე ჩვენგან ამისი ზატივი დაგედებოდათ. რადგან თქვენ შუამავლობა გექნათ და მოგეწყრათ, ჩვენც ასრე ზატივი და-

გვიდებია და მაგისი დანაშაული შეგვინდვია, რომე როგორც ბედნიერის ექენის შეტოდებაში არ გავერევი და აქვენ ბეგრს ურიგოსა და უპატიურობას არ გკადრებ, ისრე ჩუმი შვილიც რომ დაეკლას, მაშინც მე სუღსანს აღარც რას ფუსაყუედურებს, და ყოელი მაგისი დანაშაული კიდევ მიზატიკებია. ნურას გზით ჩუენგან მაგისი ურიგოს ეტვი ნუ აქვს, ღთი მოგვიტეპია ამის აავდებად, რომე ჩვენგნივ და ჩვენის საქმიით არა უმარცხდეს რა. მცფე ნაზარლიხან.

159. განჩინების წიგნი მეფის ერეკლე I-ს ღროისა, ანუ ნაზარალიხანისა, 42 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალღღებ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ განჩინება უნდა ეკუთვნოდეს ერეკლე პირველის ქართლში მეფობის ღროს, 1692—1703 წლებს.

1692—1703. ქ. ზეადიდნეს ღან ძლიერი და უძლეველი მეფეა მეფე, კელმჯიფე ნაზარალიხან! ბძანებითა კელმწიფისათა დავსხედით ჩუენ, სარდალი, ბატანი თამაზ და მდივანბეგი გვერც ვიხელოთ, და გერმანაზის შვილთა ზაზუხანსი და გუგუნასი და ბიძის მისის ვარაზის სარქელი და საჩივარი ორთავესა გავიგანეთ, გაურაში რაც სავაზარავო დარწამოდათ, რომ ვერ გაეთაყუებინათ. ახლა ჩუენთან ილანარაკეს: მარაბდას გაუყოფანს მანდარასა და სიდაბუნესეგდ ირწოდეს. ჩუენ ასრე გაუჩინეთ, რომ რომელიც ტაუხება გაურაში ბარათით ერთსა და მეორეს ერთმანერათისაგან რგებოდეს, რისაც მქონებული გლეხი გაურაში ეთფილიეთ, ის ისრევე გლეხს დარჩეს, ნურაგინ ეტილება; სიდაბუნი, რომელიც სსსსოდ ეთფილიეთ, ორი წილი ჰაზუას და გუგუნასა და ერთი წილი ვარაზისა. სხვას მაწებსეგდ კიდევ დანარაკობდეს. რომელიც მიწა ან ბეგრისა და ან სემეკრეთსიფინ ოთხს წელიწადს მთკანას, ის ისრევე სემათ გაიეთ, და რომელიც გლეხის მიწა ერთ ორ-სამს წელიწადს მთკანას, ის ისრევე გლეხს დარჩეს. რომ ნათხოვები ეთფილთა ქალაქს სსსსლე, ვარაზამ ერთი მსახური ასრე შიფიცოს ჰაზუასა, რომ სერათას ფასით ვიყიდეეთ, თუ ასრე იფოდოს ჰატას ოდა რომ ცალკე ნასიდი ეთფილთა, იმისი ფარდი უწილოდ

ზანუს და გუგუნას და სხვა სამათ გაიყონ, და თუ ვერ იფიცოს, და სრულ ზანუსა და გუგუნას დარჩეს, ვარაზას კელი არა აქვს. მოფიცარი მსახური ერთი ეთიბრინი მსახური შაფიცოს შეუგდებარი. ტბის მანგულელის ზვარზე საჩხლობდეს. ღამბარაშვილმა ასრე თაარის ცოდვა საფლავზე შედგომით აიკიდოს, რომ სამოს ფასით იყიდა და კიდევ ვარაზას წილი აქვსო. თუ ასრე ცოდვა აიკიდოს, თრი წილი ზანუსა და ერთი ვარაზასა, და თუ ვერ აიკიდოს, უწილოდ გუგუნას დარჩეს, ვარაზა ნუ მიერჩის, ცოდვაში ესეც ჩაიტანოს, გაურაში ბატონმა და მოსამართლემ სამართ დადგეს თქო. მარაბდას ერთი წულითა სამი საწინქვილო ილაზარაკეს, თრი ზანუსა და ერთი ვარაზას. ზანაშვილის გოგო¹⁾ და ბიჭი მოსაქმემ იკითხოს, თავისის სხლის კაცისა გაურილი ფოფილა თუ არა. თუ გაურელია, ვარაზა არას ემართლება და თუ გაურილია, და სამათ გაიყონ. გლინის ერთი გოგო რომ ფიტარეთს შეხვეწილა, ვარაზასი ფოფილა, და ზანუსამ და გუგუნამ დაუხსნას. ბუდახაზედ ილაზარაკეს. გუგუნამ ბარათი მოიტანოს, რომ ჯავახიშვილის საკვამლოთ ქიტია იმით რეკობდეს. თუ ამისთანა ბარათი მოიტანოს, ბუდახა გუგუნას დარჩეს, და თუ ვერ მოიტანოს, და სამათ გაიყონ. უანანას გოგოზე ილაზარაკეს. თუ დათუნამ, თავისმა ძმამ, დაიფიცოს*), რომ უანანა ჩემი გაურელი არისო, გოგო ზანუსამ ვარაზას მისცენ(sic), და თუ ვერ დაიფიცოს, და სამათ გაიყონ. მასურას ბიჭი სამათ გაიყონ. ვერხვანაღას ზანუსას ასრეების ფარდი მუსამედი ტყე ვარაზამ გააყენოს. იქიგ მამულას საკვამლო სამად გაიყონ. რეკამენს სჯარული მამული თუ ბარათში არ ეწეროს, სამათ გაიყონ, თუ ბარათში ეწეროს, ვისაც ბარათი ჭქონდეს, იმას დარჩეს. სხანანას გოგიტაშვილის საკვამლო დარბაისელმა ვარაზას ცოდვა თუ ასრე აიკიდოს, რომ გაურაში მამუკაშვილს გაჭეფავო, თუ ასრე იფიცოს, ვარაზას კელი არა აქვს და თუ ვერ აიკიდოს, სამათ გაიყონ. აკურის თამაზას საკვამლო სამათ გაიყონ. კონტას ფანაშვილების საკვამლო სამათ გაიყონ. იქიგ ზანაშვილის

¹⁾ ამ ორი სიტყვის თავზე სხვა ხელით და მელნით აწერია: ეს გუგუნას დარჩა.

*) აქ სტრიქონს ზემოთ სხვა ხელით და მელნით აწერია: სულ: ვარა(ზა): დარჩა.

საკვამლოზე*), გაერაში თუ ღვინია სსსრკ-ზე, რომ სხვა არა ჰქონებოდეს, ღვინიას არას ემართლებიან, და თუ არა, და სამათ გაიყონ, მოსაქმემ ბარათი ნახოს. ძამაშვილის შიშითას ბარათი მოსაქმემ ნახოს**), თუ თვითან ბოგანოდ ეწეროს, სამად გაიყონ მამული, და თუ არა ასრე ეწეროს, რომ დღეს რისცა მქონებელი იყოს, არას ემართლებიან. გერმანოზის სხალებსეულა და ცხვარი, ან სმეკეროს ირჩოდენ. არ ვაღაზარაკეთ, ჩავატარეთ. ქ. კიდევ ამბრაშვილის საქმე მოსაქმემ მოიუქეს ჰკითხოს, თუ ბიძის გაყრილი უოფილა, სამათ გაიყონ და თუ გაუყრელი უოფილა, და სულ გუგუნას დარჩეს. მახარაშვილისა გოგამ თუ იფიცოს, რომ ჩემი ძმასწული ჩემა გაუყრელი არისო, ვარაზას დარჩეს, და თუ ვერ იფიცოს, და სამათ გაიყონ. ამირაშვილმა თუ იფიცოს ასრე, რომ კოტიაშვილი მე ზედ სიძედ შეფანდაო, თქვენს გაერაში მე გამაშევაო და არც ბატონმა და მოსმართლემ განსუოფად დადვესო, თუ ასრე იფიცოს, ვარაზას დარჩეს და თუ ვერ იფიცოს, და სამათ გაიყონ ***). ანდრიას ადგილ-მამული სამათ გაიყონ. საქორწილო ილაზარაკეს. ეპისარამ და ებაღამ იფიცოს, რომ ამას ამღონის თუმნის მეტი არ მომიკრეფია გუგუნასათვინო, რაც ფიცი თქვას, რაც ვარაზას გლეხი რგებოდეს, იმას გარდა რაც გუგუნას გლეხი რგებოდეს, იმაში მოუკრიფონ და მისცენ, ვარაზამ თავისი მიუთვალოს. აზიაზე ამავე ხელით სწერია: ასრე გარიგე □. ქ. კიდევ სსსხლის ზურის წყაღზედ ილაზარაკეს. რვას დღეს გუგუნას ექაროს და ოთხს დღეს ვარაზასა.

პირველი გვერდის განის აზიაზე იმავე ხელით სწერია:

მარაბდას, ვაჟთა-გვესა და ქაცაბასს გარდა ეველა გაყავათ სარწვევითა. წისქვილის მესამედი უნდა მისცეს.

*) ამ სიტყვის ზემოთ სხვა ხელით და მელნით აწერია: პაპუას დარჩა.

**) უკანასკნელს ოთხს სიტყვას ზემოთ სხვა ხელით და მელნით აწერია: ეს მამულით პაპუას დარჩა.

***) აქ სხვა ხელით და მელნით სტრიქონებს შუა სწერია: ესეც გარიგდა.

160. თაეის დახსნის წიგნი, 31×23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღ-ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თაეი განგებ გამოეუშვიტ.

1703, თებერვლის 1. ...ეს(ე) უთუო და უთუ(მ)ცო, დრო-დაუღებელი, მიზეზ-შემოდებელი(sic), ყოვლის ჩხუბის და იღეთისა-გან გამოხსული წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცი მე შეეონდ-დე და თუ ნაშვილმან ასლამაზამ, [შვილმან ჩვენ]-მან, სახლის ჩვენის მომავალმან ყოველმანვე შენ, გერგობიკიკინაშვილს სეხნისას, შვილს შენს ელიზბარს, ...ასანს, სახლის შენის მამავალს ყუელთავე მას [ჟამსა], როდეს დაგუეჭირდა ავიღე შენგან ფასი, რითაც ჩემი გული შესჯერდებოდა, რადგან ჩემი ყმა იყავი და თქუენი ჯაღაბი ჩუენი მამისეული ნასეიდათ იყო და მასუგან თქუენც მეუმივე და ნასეიდათ გიუიღე, ახლა ჩემის ნება-წადილობით თაეი დაგანსნეეინე და თქუენი ფასი თეთრად ავიღე, თუ ბევრი, თუ ცოტა ჩემი გული შემიჯერე. ღთნ გიშეელოს, ვისაც გინდა ეუმივე, არა მე და არა სახლის მამავალი ჩემი, არა მტერი და მოყუარე, არა ბატონი და ყმა შენთან კელი არა ქონდეს. თუ ან მე და ან ჩემი სახლის მამავალი, ან მტერ-მოყუარე ვინმე წამოგეღავოს, საცა იჩივლოს, ამ წიგნმან იმ სიტუეას გამტუენოს და ქართლის კელმწიფის ჯარიმის მამცეში იყოს. ნუმც იხსნეების სული მისი ჯოჯოხეთისგან, მასმც რისხავს ზეით ღთი (და) ყოველნი მისნი წმინდანი. ამას იქით რაც თქუენი წიგნი გამოხსდეს ნასეიღობის, ამ წიგნმან იმ წიგნს გამტუენოს და ის წიგნები ბათილ იყოს. თქუენი ოთხი წიგნი მაქუს ნასეიღობისა, ის წიგნები კელად არა მქონდა. ის წიგნები თქუენ მოცეკე; თუ არ მოცეკე, ჯარიმას მამცეში ვიყო. არის ამისი მოწამე მეღიქი გიორგი □, მამასახლისი ფარსადან □, ნაცვალი ქახოსროვ, გომამტლანთ მეღქოთ, ავაქიშვილი გიორგი, მამასახლისიანთ სეფე ხელსნისშვილი გიორგი. მე გომამტლანთ საფარას და-მიწერია, მოწამეცა ვარ. დაიწერა თებერვლის დამღეგს, ქქს ტუა +.

161. ყმის ნასეიღობის წიგნი, 23×22 სანტ., დაწერილია ქა-

ღალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1703. ქ. ნებითა და შეწევნითა მღთისითა ესე წიგნი მოგეტ მე ი ა ს ე გ ე რ მ ა ნ ო ფ ი შ ვ ი ლ მ ა შ ე ნ , მ ე კ ო ნ დ ა ს ი შ ვ ი ლ ს გ ა რ ს ე ვ ა ნ ს და ბ ე რ ს , ასე რომე ჩემი უმაგ ე რ გ ი ძ ე ს ე ხ ნ ი ა კახეთს გასულიყო და იქ რაღაც დატეხოდა, მერმე შენთვის იაფი მოეუიდა, მერმე მე წამოგედავე და სამარტალში გელაპარაკე, სამართალმა მე მომცა, აწე შენ შენი ნასყიდი მუახლე ცოლად მიგეტა, რადგან ნასყიდი მუახლე ცოლად მიგეტა და მერმე თავიც მოეუიდა, ავდეგ მე და მ(ე)ორედ თავი დაფხსნევენო, ავიღე შენგან ფასი სრული და უნაკლულო, რა(ს)ც ჩემი გული შესჯერდებოდა. არას კაცს შენთან კელი არა აქვს, არც ჩემი ძმა და არც სახლის კაცი არ წამოგედაოს. თუ ვინმე წამოგედაოს, ჰირის და ზასუნის გამტეში მე ვიყო, მარტო სე ხ ნ ი ა თავის ცოლ-შვილით მომიცია, სხვას იმის სახლის კაცთან კელი არა გაქვს. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ. არის ამისი მოწამე უორღანაშვილი იარაღი, სსა-კაძე ზურაბ, ზარგრიშვილი ავთანდილა, კიდეც უორღანაშვილი თაფა. მე ოთარს ბარათაშვილს დამიწერია და მოწამეტა ვარ, ქვს ტყა □.

162. ნასყიდობის წიგნი სვიმონ ამერეჯიბისა, 41×25 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ.

1703, სექტემბრის 24. ქ. ნებითა და შეწევნითა მღთისათა, მეტხებითა უოვლად წმინდისა ღ'თის მშობელისათა; ძლიერებითა ჰატოისნისა და ცხოველს-მყოფელისა ჯვარისათა, რომელსა ზედან განიპურნა უხრწნელი მკლავნი თვისნი ხსნისათვის ჩვენისა; თავდებობითა და შუამდგომლობითა იოვანე ნათლის-მცემლისა; თავდებობითა და შუამდგომლობითა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლეისითა; თავდებობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა ზეცისა ძალთა მიქიელ და კაბრიელისათა, სხვათა უოველთა წმინდათა ზეცისა

და ქვეყნისათა, ამათისა ააგდებოდათა და შუამდგომლობითა ესე ნასი-
 დალობის წიგნი და ჰირი მოგვეცით ჩვენ აბუღაშვილმან მამუ-
 ჯამან, ძამან ჩემან იარათამან, შვილმან ჩემან თათრმან თქვენ,
 ჩვენს სიძეს ამირეჯაბს სვიმონს, შეიღოთა და მომავალთა სს-
 ლისა თქვენისათა მას ჟამსა, თდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ საჭეს ჩვენი
 მკვიდრი და ალალი ხაფუზარი სოღმანაური, იქით ბოგის ჰირამ-
 დი, ქვეით რაც სსხნავა არის გზის ჰირამდის. ზეითი გვერდი სო-
 ფლირ სსხხირო კხა რომ ჩამოიფლის ხრამისაკენ, ერთი გვერდი ჩემს
 ბორცნამდის მისის უხნავის გვერდიითა. ამის ნაცუღად ორის დღის
 მიწა ანდრისა გორაზე კაცისა შვილისაგან მოსყიდული მიწა რომ
 გქონდა, ის მოგვეცი, და სხვა ამას გარდა ავიღეთთ ფასი სრული,
 რითაც ჩვენი კული შეგვერდებოდა. აღარა დარჩა რა ჩვენი თქვენზე-
 და. გქონდეს და გაბედნიეროს ღთს, ვერავინ შემოგვეცილოს. თუ
 ვინმე შემოგვეცილოს, ჰირისა და ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვიუენეთ.
 ვინცა და რამაც კაცმა ეს ნასიღობა მოგიშალოს, მასამც რისხავს
 დაუსაბამო და დაუსრულებელი ღთი, ნურმცა სინანულით ნუ იხსნე-
 ბს სული მისი, ნურცა ელუსარემს (sio) წასულითა, ნურცა ეგლეხითა
 აშენებთა, ნურცა ცლახავთა მიცემითა, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი
 ღთს აკურთხოს. არის ამისი მოწამე თავად ღთი და უოველნი მის-
 ნი წმინდანი, კორციელნი და უკორცონი, ზეცისა და ქვეყნისანი,
 კაცთაგან ჩემი განაყოფი აბუღა, გიორგი, რევაზ, ჩემი უმა ოინა-
 შვილი ოქია, ბიძინაშვილი ჩადილელი, მაცხონაშვილი და სულ ერ-
 თობით სოფელი, ჩვენი მოყურები: საკაძე ზურაბ, საკაძე შურაბ, ბა-
 ბათაშვილი იესე, შატერაშვილი დათუნა. მე თუმანიშვილს ზაღს
 დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქქს ტუა დაიწერა ენკენისთვის კდ.
 მამუკა. +.

163. ნასიღობის წიგნი შანშიაშვილებისა, 50,5X21 სანტ., და-
 წერილია სქელ ქალღალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნებთა ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემ-
 დგა.

1703, გიორგობისთვის 15. ...ესე უთუო და უთუმცო,

ბოლო-მოუღებელი, მიხეზ-დაუღებელი, სამკუიდრო და საბოლოოდ გამოსადეგი, მტეიტე და მოუშლეა, ეოვლის კატისკან მოუღევარი ნასეიდობის წიგნი და სიგელი მოგვეცათ ჩვენ ა დ ლ ი კ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ბ ე უ უ ა მ, მამან ჩემან მე რ ა ბ ა მ, ბიძაშვილმან ჩემან დ ა თ უ ა მ, ივარე მე უ ზ ა მ, სახლის მომავალმან ჩვენმან თქვენ, შ ა ნ შ ი ა შ ვ ი ლ ს დ ო ლ მ ა ზ ა ს, შვილს ნ ა ს ე ი დ ა ს ა, მასა შენსა რ ო ს ტ ო მ ა ს ა, ღავაასა, მანდენსა, აუთანდილას, ეოველიავე სახლის მომავალის თქუენისათა, ჩვენი სამკვიდრო თ ე ლ ი ს წ უ არ თ ს თავს ექვსის დღის მიწა, ქვეითა საქცევი სამწევრის მამასახლისის ფაზარას ჭალის მიწა, ზეითა საქცევი დიდი რუ, ზეი-თა გვერდი ზანაშვილის ბუქანის მიწა, ჩვენგან გასეიდული, ქვეშე-თა გვერდი ქვემო-ბოლნისის საღმასწას მამასახლისის მიწამდი. კი-დეგ დოღმისზედ გასეიდული, ჩვენის ბიძის გიორგისკან თელის ორის დღის მიწა თავის სიტოცხლეშა მოკეიდნა. თვითონ ამოგარდა, ვითაც იმას გაუეიდა, იმის წიგნიც გქონდა, ჩვენც მოგუეიდა, რო-გორაც იმას მოუეიდა, და იმისი წიგნი ვერ გავტეხეთ; ქვეშეთი საქ-ცევი დათუას მიწა, ზეითი საქცევი ადასტუფანასშვილის მიწა, ზეი-თი გვერდი თელა, ქვეშეთი გვერდი შადუბათას მიწა. ეს ასრე თა-ვის სამართლიანის სამძღვრით მოგუეიდა და ვითაც არც დალა გე-თხრობოდეს ამის მიწისა. ავიდათ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გუ-ღი შეგვერდებოდა. თუ ვინმე ამისი მოღავე გამოჩნდეს, ჰირისა და ზასუხის მიმტეში ჩვენ ვიყოთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ თ ნ. არ-ოდეს არ მოგეშალოს... არის ამისი მოწამე თავათ ღ თ ი და ეო-ველნი წმანდანი. კაცთაგან მდივანი ოაარ □, მდივანი გივი □, ნაზირი ედიშერ □, თუმანიშვილი ბახუტა □, თულაშვილი ოსიუ-მე, აღიხანაშვილი დურმიშხან, მირიანაშვილი ფარსადანა, დალალა-შვილი ზაღია □, თუშქელიშვილი ზაღია □, ქვემო-ბოლნისის მა-მასახლისი დათუა, ზაზუა, ამირანა, სივარაშვილი ალავერდა, სუხუაშვი-ლი ასლანა +, მარქარა არეუჯანაშვილი +, ველუაშვილი ვართანა, ჯანდიერისშვილი ჯანდიერ □, ტერ-ანდრიასა □, ღორელი ივარსა-დანა +, ყორღანაშვილი ბერუა, მე თუმანიშვილს მამუკს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დანიწერა გიორგობის თხუთმეტს, ქვს ტ უ ა. + + +.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ჩვენ, მდივანბეგი, ბატონი ერასტი ამისი მოწამე ვართ .

ჩვენ, სახლოხუტესი ზურაბიშვილი, ბატონი ზაღ ამისი მოწამე ვართ .

მე, ავალისშვილი ლუარსაბ, ბოლნისის მოურავი ამისი მოწამე ვარ .

164. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 41,6 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი სულ 24 სტრიქონი გამოეუშვით,

170ა. ...ჩვენ, ბართიანთ(sic) თაყს შვილმა, ბატონმა ბარათაძე, ბატონმა იოთაძე, ბატონმა ზურაბ ეს წიგნი და სიგელი, მტკიცე და უცვლელი, ყოფლის კაცის მოუდევარი, მიზეზ-შემოუდებული მოგართვი თქვენ, დიდის ორბელის შვილს მდივანბეგს, ბატონს ორბელსა, შვილთა თქვენთა ბატონს სულხანს, ბატონს ერასტის და ბატონს ვახუშტის, ბატონს ვაფლანს და ყოველთ მომავლთა სახლისა თქვენისათა, ოდეს დაგვეჭირა და თათანს ორი სავენაკე და მისს სახლ-კართა მოგვიდე, აქათ სოფლის ზირს სავენაკე, კვეს-გაღმა, ქვემო ბოლოს ქვები რომ არის, ჯირკლებს ზეთ რომ გზა გაივლის, იმას ქვეით სახლები რომ არის, იმას ქვეით სახლის ალაგი რომ არის, იმას ქვეით სრულ აქათ გვერდი ოქრუს-შვილს ვენაკთან კევი რომ არის და იქით მიზუკასშვილის ვენაკიდან ჩატნებით სრულ, და სხვა სავენაკე ბალსშვილის ვენაკს იქით, ოსმანსშვილის სამძღვრამდე, ისე ჩატნებით თავისის საწელის-პირითა, თავისის მიდამოთ და გზით და წყლით, კიდევ მადლ-ბეგობედ სახლის ალაგი მ(ა)რნით, თავისის გარეშამოთ, თეთრი გზა რომ ავილის იქიდან, იქით კევამდი სრულ მოგვიდეთ, და ავიდეთ ფასი სრული და უკლები, რასაც ჩვენი გული შეგვერდებოდა, სალამაკო ალარა დარჩა რა. ვინც ამას წამოგედაოს, ზსუხის გამტეში მე ვიყო. არის ამისი მოწამე ზირველად ღმერთ(ი) და მერმე ყოველნი მისნი წმინდანი, ზეცისანი და ქვეყნისანი. კაცთაგან ჩაჩიკაშვილი კივი და

მუგუთელი ვარსიშისშვილი სამების, თხუნელი რქრუსშვილი სამ-
ნა, მირხუგას შვილი ამირანა, თალიში ალიხანა და სრულ თაფ-
ნელნი და მუგუთელნი. დაიწერა წიგნი ესე ქვს: ტუბ: + + +.

165. ნასყიდობის წიგნი ზაზა მახვილადისა, 40X16 სანტ., დაწე-
რილია სქელ ქალღღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.
შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1704, თიბათვის რ. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგე-
ლი მოგეცით ჩვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ მ ა, ბატონმა ნიკოლოზ,
ქმამან ჩემან ბეჟან, კ ა ხ ა მ ა და შვილთა და მამავალთა სხლის
ჩვენისათა შენ, ემას ჩვენსა მ ა ხ ვ ი ლ ა ძ ე ს ზ ა ზ ა ს ა,
ა მ უ-
ა ნ ს ა, დ ა ვ ი თ ს და ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, შვილთა და მამავალთა
სხლის თქვენისათა, ამა ზირსა ზედან, რომ დაგვეჭირა და მოვალე
გვაწუხებდა და სხვა ღონე აღარ გვქონდა და თქამზედ შენი ნასყიდი
ზვარი გამოგართვი და გაგუადეთ და მოგეცით, ამისათ სანცვლოდ
ხანდაკეს კასის ზატასკან ნასყიდი ვენაჟი, იმისის ზასუსის მიმცემი
ჩვენ ვიუვნეთ. კიდევ ხანდაკეს ზუბიტაშვილი ბერი და იმისი ბიძა-
შვილი ფასია მისის მამულითა, დედულითა, სხლითა, კარითა, ქვევ-
რითა, მარნათა, დღეს რასაც მქონებელი იყოს. არადეს არ მოგუ-
შადოს არა ჩვენსკან და არა მეზატონესათ სხლის ჩვენისკან. არის
ამისი მოწამე და შუამდგომელი თავად დემურთა და ყოველნი მისნი
წმინდანი სეცთარნი(sic) და ქვეუნარნი(sic), კორციელნი და უკორ-
ცონი. კაცთაგან მუხრანის ბატონი ერეკლე □, მანკლელ ყუთისკო-
ზაზი ნიკოლოზ, დიდის მოურავიშვილი, მოურავი ბატონი ავთან-
დილ □, ხერხეულიძე იასე □, თათაშვილი მამუკა □, ჩვენი მსა-
ხურ-აზნაურშვილი სალიშვილი გარსევან, ჭაჭიშვილი დავით, მე სე-
სიდაშვილს ზადს დიმიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ესე წიგნი
მთიბათვეს კქვს, ქვს ტუბ, □. + +.

166. ნასყიდობის წიგნი პაპუნა გოსტაშაბისშვილისა, 51,5X22
სანტ., დაწერილია ქალღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით.

ნიშნებათ ნახმარია სამ-საღი წერტილი. შესავალი განგებ გამო-
ვუშვით.

1704, მარტის ცხრაშეტს. ...ესე... ფიცი, ზირი და ნასყიდობის
წიგნი მოკვეთი ჩვენ, ს უ ხ ი ტ ა შ ვ ი ღ მ ა ზ ა ზ ა მ ა, ბ ე რ უ ა მ ა, გ ი-
ო რ გ ი შ ვ ი ღ მ ა ზ ა ზ ა მ ა ასე და ამა ზირსა ზედა, რომე დაგვეჭირა
და სუფს იქით დონე და ალაგი ალარა გ(ვ)ქონდა, მოვედი, შემო-
გვხვეწით, ჩვენის ნება-მოთვლობით მოკვიდეა ჩვენზე ნასყიდი სსს-
ფლასთან ნახდვარი თქვენ, გო ს ტ ა შ ა ბ ი შ ვ ი ღ ს ზ ა ზ ე ნ ა ს ა,
შვილს თქვენს თამაზსა, ამილდამბარს, ყაფარბევს, ბეჟანს, გო-
ს ტ ა შ ა ბ ს, როსტომს, ქაიხოსროს, ვახუშტის, მისის წულითა და რუ-
თა მომივიდია, ნასყიდობის წიგნიც თქვენთვის მომიცია .. არის ამა-
ნი მოწამე თავათ ძვირ-უხსენებელი ღთისი, მამა, ძე და სული წმინ-
და, კაცთაგან მოწამე და დამხდური და შემრიგებელი ნამანგლედეუ-
შ(ვი)ლი როსტომ □, იმისი ძმა გუგუნა, ქეთარაშვილი გიორგი,
იასე თულაშვილი, გოდერძა რევიშვილი +, ავთანდილ ს(ა)კაძე +,
გიორგი მოლარე +, მოქალაქე გოგინაშვილი ზაზუა, ჩემი მეზობე-
ლი ამირჯანა, ჩემი მეზობელი ნალბანდი მიჩხა, მანველა მექვაბე-
თუ ამ ალაგის მოდავე კამონდეს ვინმე და ან წამოგედავოს ვინმე,
ზირისა და ზასუხის გამცემნი ჩვენ ვიყვნეთ. დმერთმან მშვიდობაში
და გამარჯვებაში მოგახმაროს. ალარა დარჩა ფასი თქვენსედ ერასი
იოტისა, ფასი მალად მომეცა. არის ამისი მოწამე ძეგველა კალა-
ტოზი ზაზუა. მე ყორდანაშვილს იარაღიშვილს თავას დამიწერია ზა-
ზასა და ბერუას დარიგებია, და მოწამეც ვარ ამისი +. დაიწერა
მტკიცე და მოუშლელი სიგელი, მარტის ცხრაშეტს გასულს, ქის
ტუბ ++,

განის აშიაზე იმავე ხელით:

ქ. არის ამისი მოწამე რევიშვილი, ბატონი ბოფნელი იოვანე.

167. სიგელი ლევანისა, ანუ შაყულიხანისა, 28×21 სანტ., და-
წერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ.

1704, ენკენისოვის 22. ქ. ნებთა და შეწვენითა მღთის-

სითა ჩვენ, ერანის მდივანბეგმა და საქართველოს წანიშინმან, ზატრონმან შაყულიხან, [ქეთა ჩუენთა] ზატრონმან ქაიხოსრომ, ზატრონმან ვახტანგ, იასემ, სვიმონ და [თეიმურაზ, ესე ამიერ ყაზთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის წიგნა გობოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და მრავალ-ფერად ნამსახურსა ორბელ-შვილს სულხან უფიადს საბას, თქვენს ძმასა და მამაკალთა უფელთავე სახლის თქვენისა, ასე რომე ჩვენს ძმას, მეუკთ მეფის [ერა]ნის სპასლარს, ყანდარის და ქირმნის ბეგლარბეგს, გირიშკის და აჭილათის ზატრონს, მეფე გიორგის, შანავაზ ხანს, თქვენთვის საჯილდოთ სოფელი შოშილეეთი ებოძა. ჩვენც საგლითა ამით ასე დაგიმტკიცეთ სრულიად სოფელი შოშილეეთი მისის მთათა, ბარითა, წისქვილითა, საფატრითა, საწყლის-პიროთი, სიკებრითა, უძებრითა, მისის სამართლიანის სამდრითა გუიბოძებია. (გ)ქონდეს და გიბენიეროს დომნ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა, აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა მეფეთა, მეზატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-ვეზირთა და სხვანთა კარისა ჩვენის გამრიგებთ, ბძანება და ნიშანი თქვენცა ასე გაუთავეთ და ნურადეს მოუშლით. დიწკრ ბძანება და ნიშანი ესე ქვტუბ, ენკენისთვის კბ, კელითა კარისა ჩვენის მწიგნობარ თუმანიშვილის ფაქარიასითა. შაყულიხან (ხართულათ). □, ამ ბეჭედს აწერია: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით. □ მოსავი ღთისა ძე: მეფისა: ბეჭედს ვამტკიცებ იასე. □ მოსავი ღთისა ბატონიშვილი ქაიხოსრო. □ მონა ღა ბატონიშვილი თეიმურაზ.

168. სიგელი ლევანისა, ანუ შაყულიხანისა, 44×28 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1704, აპრილის 3. ქ. ნუბითა დთასათა ჩვენ, ქართველთა მეფისა და ერანის სპასლარის, ყანდარის და ქირმანის ბეგლარ-ბეგისა და მაგაყრად შუაფუმან, ერანის მდ(ა)ვანბეგმან და საქართველოს წანიშინმან, ზატრონმან შაყულიხან, და ქეთა ჩვენ-

მან, ზატონმან ქ ა ი ხ რ თ მ, ზატონმან ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ი ა ს ე მ, ს ვ ი მ თ ნ და თ ა ი მ უ რ ა ზ ესე მტკიცე და უტყვალბე-
ლი წიგნი და სიგელი შეგიწუჯეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთ-
გულთა და მრავალ-ფერად ნამსახურთა, თ რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს
ს უ ლ ხ ა ნ-უ რ ფ ი ლ ს ს ა ბ ა ს, ძმასა შენსა მდივანბეგს ერ ა ს
ს ტ ი ს, ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, ე ა ფ ლ ა ნ ს, ზ უ რ ა ბ ს ა და დ ი მ ი-
ტ რ ი ს მაშინ, ოდეს ზად ერისთვის ქაღს, ბატონს დედა თქვენს
თავის მზითვის სსმკუდითა ჯ ა ლ დ ა მ ი და დ ო რ ი ს თ ა ვ ი
ევიდა, შერმე ჩვენის ერდგულობისათვის და ნამსახურობისათვის ერ ე-
კ ლ ე მეფეს დაუნაშავებლად ასრე წაკედინე, არც ამ ქვეყანას დაეუ-
ნებინე და ნასუიდიც წაერთმია. თავად დაუნაშავებლად წართმა და მუ-
რმე ნასუიდისა აროდეს უფთელიყო. თვითან მასუკან ამასვე თქვენი
დაუნაშავებლობა შეეტყო, რომე ჩვენის ნამსახურობას მეტი იმზედ
დანაშაული არა გქონდა რა, და ახალციხიდან ისრეგ მრეყვანეთ და
დედის თქვენის ნასუიდი ისრეგ ებოძა, ჩვენც ამ სიგლით დაგვიმ-
ტკიცებია, რომე სრულბითა ჯ ა ლ დ ა მ ი და დ ო რ ი ს თ ა ვ ი
თავისის სამართლიანის სსმძვრით დედის თქვენის ნასუიდა და არას
კაცს კელი არა აქვს. გქონდეს და გიბედნიეროს დ თნ ჩვენსა ერთგუ-
ლად სამსახურსა შინა დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე კელითა კარისა
ჩვენის მდივან-მწიგნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ი ვ ი ს ი თ ა, ქ ჳ ს
ტ უ ბ: აზრიდის: გ: შ ა ჳ უ ლ ი ხ ა ნ (ჩართულათ). □ □ □ ამ ბეჭდებს
შემდგევი წარწერები აქვს: პირველს—რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად
ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით. მეორეს:—მოსავი ღ ს ა: ძე:
მეფისა: ბეჭედს: ვამტკიცებ: იასე. მესამეს:—მოსავი ღ თისა: ბატონი-
შვილი ქაიხოსრო.

- 169.** სითარხნის წიგნი კათალიკოზ დომენტი III-სა, 57X22 სან-
ტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდზე მომსხო მრგვალრ მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითოეულის სიტყვის შემდეგ ორ-
ორი წერტილი. თავში სიგელს უზის დიდი და რგვალი საკა-
თალიკოსო ბეჭედი, რომლის სურათი და წარწერა ცუდათ არის

შენახული. ბეჭედს იქით ნაკვანძი ხელის მოწერაა კათალიკოსისა: კათალიკოს-პატრიარქი დომენტი და შემდეგ ტექსტი იწყება.

1705, ქრისტეშობისთვის პ. ქ- დიდება ღთსა ყოვლის შემსღებელს, ყოველთა მართლ-მორწმუნეთა, მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, მღვდელთა და მონაზონთა და ყოველთა სამღვთთა დასთა, ყოვლად სმღვდელთა მიტროპოლიტთა და ღთის მოუყარეთა, ევისკოპოზთა, და წმიდასა და ყოვლად პატრიოსანსა მეუფესა, სანატრელსა უხუშთაესთა! შემდგომად ჩვენ მდგომად მჯდომარენო კათალიკოს-პატრიარქო, ვილთცავ და ვევედრები უფალსა ჩემსა იესოს ქრისტესა, რათა მოიწიოს მადლი და კურთხევა მისი და ყოვლად წმიდასა სულისა და მფარველ და შემწე იესოს თქუენ ყოველთა მართლ-მორწმუნეთა ქრისტიანეთა ყოვლად უხრწნელი დედოფალი ღთის მშობელი მარიამ ქალწული უკუნიითი უკუნისამდე, ამინ! აწე ეს ბიძის ჩემისა დიდისა უფალისა და მეუფისა კურთხეულისა, მიცვალებულისა, სანატრელისა, უხუშთაესისა, წმიდასა კათალიკოს-პატრიარქისა დომენტის ღთნ შეუნდოს! წინ წე არს მარქარა ევიდა და ქალაქს დაესახლებინა, და კარგი კელისნი შვილები გამოსლოდა: ღურგალი ერთი გიორგი და ღურგალი მეორე ოსება, და ერთი მჭედელი ავეტიზა, და ერთი ჭონი ასლამაზა. ესენი ეს მახელენი ვათარხნე, რომე ჩვენს საქმეს ესენი უკვლევასოდ გააკეთებდენ, და რისაც გააკეთებინებდეთ, რისცა კელისნი იესო, ღურგალმა ღურგლობითა, ჭონმა ჭონობითა და მჭედელმა მჭედლობითა, რაც საჩვენო გააკეთებინათ, კელეფასი არ მოგეცემოდეს, და სხვარცად გეთარხნებინათ. სვეტის-ცხროფლისა, რაგორც გედვასთ, სანთელი თუ სხვა მისი შესავალი, მიათვემდეთ, და სხვა საჩვენო სადები სადამდი კელისნობა, იცოდეთ, არა გეთხრობდესთ რა, არა მადლი, არა ბეგარა, არა ტიკი და ტომარა, არა ულაყი, არა სხვა წურღიმანი სათხოვარი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ, და სადამდი კელისნი იესო, თქუენც თარხანი იესო, და თუ არა, ნუ იქნებით. არიან ამისი დამხდურნი და მოწამენი სახლთხუცესი რევაზ და ამილხარ, მგალობელი იორამ, ქალაქის ქეთხუდა იაზაშვილი ასლამაზა, ოქუაშვილი ბეჟუა,

დალაქი გასწავრა, გაქინაშვილი მეწაბა და თაქინაშვილი როსტომი, ნა-
ცვადი ასრათა, სრულ ერთობილი მცხეთელნი. დაიწერა წიგნი ესე
ქრისტეშობისთვის: გ: ქვს: ტჟგ: ქრისტეს აქათ: ჩდე: კელითა
მდივან-მწიგნობრის მადლაძის ზურაბისითა. კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ - მ ა -
ტ რ ი ა წ ქ ი ღ ო მ ე ნ ტ ი (ხართულათ). *

ქვემოთ სხვა ხელით:

ქ: მე სახლთხუცესი რე ვ ა ზ ჩემს კემწიფიშვილის ბატონი-
შვილის, ბატონის კათალიკოზას ბძანებას ასრე ვამტკიცებ. არ მოი-
შადოს სახლთხუცესი რევაზ.

აშიაზე გადასული მხედრულის ასოებით სწერია:

ქ. ჩვენ ყოფლისა საქართველოსა და აღმოსავლეთისა ბატონაქმა,
შეფის ი ა ს ე ს ძე მ ა ნ ტ ო ნ ი მ ეს წყალობა გიყავით ჩვენის
უმის მარქარასშვილის გ ო რ გ ი ს შვილობილს გ ო რ გ ი ს, ასე
რამ მარქარას შვილად აეევანე და გაეზარდე და თავის საქონელი, სა-
ხლი და კარი შენთვის დაეგდო და მოეტა, კურთხეულის ბიძის ჩემის
ბატონარქის დ ო მ ე (ნ) ტ ი ს წყალობის წიგნი გქონდა. რადგან კურ-
თხეულს ბიძაჩვენს წყალობა ექმნა, იმ შენის მამობილის ნაქონისა
სახლისა და საქონლისა წყალობას გვეყავე და აკრევე დაკიმტკიცეთ,
აგვისტოს კ გ, ქვს ჩდნ. კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი (ხართულათ).

ამის წინ კათალიკოზი ანტონი მეორეს ხელით:

ქ. ჩვენ ყოფლისა საქართველოს ქათალიკოზ-ბატონარქი შეფის
ი რ ა კ ლ ი ს ძე მ ა ნ ტ ო ნ ი ვამტკიცებთ სიგელსა ამას იმ რიგათ,
როგორც ბატონარქებს დაუმტკიცებიათ, ჩვენცა წყალობა გვიქნია და
გვიბოძებია და ორი... მოგვიტეშია მკათათვის ი ა, ქვს უ ზ, კ ა თ ა -
ლ ი კ ო ზ ი (ხართულათ).

170. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 42 X 29,2 სანტ., დაწერი-
ლია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია

*) კათალიკოზი დომენტის ბეჭედზე გამობატულია ეკლესია პეტრე-
თი და პავლეთი აქეთ-იქით; ქვემოთ ასომთავრულით აწერია: კ^რ.
პ^ტრიქი: ღ^მნტი ქ^{ეს} აქეთ: ჩ დე.

სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ძლიერ ვრცელი შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვუშვიო.

1706, სექტემბრის 23- ...ესე... ჩასვიდობის ფიცი, ჰი-
რი, საფიცარი და ჩასვიდობა მოგართვით თქვენ, დიდის ბატონის
ო რ ბ ე ლ ი ს შ ე ა ლ თ, ბატონის ე ა ფ ლ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს, მდი-
ვან-ბეგს ბატონს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, და შვილთა თქვენთა ჰატონს
ს ე ლ ხ ა ნ ს, ე რ ა ს ტ ი ს, ვანუსტის, უაფლანს, ზალს და ნი-
კოლოზს, შემდგომთ სხვათა შვილთა და სახლისა თქვენისა მამა-
ვალთა, ჩვენ თ ა მ ა ზ ი შ ვ ი ლ მ ა ნ, ჰატონმან შ ი ო შ, ი ე-
ს ე მ და დ ა ვ ი თ, შვილმან ჩვენმან თ ა მ ა ზ, გუგუნამ, ბეკმან,
გიორგიმ, ბარათამ და დურმიშხან, შემდგომთ სხვათა შვილთა და
სახლისა ჩვენისა მამავალთა, ასრე და ამა ჰირსა ზედა, რომე დაგვე-
ჭირა, მოვიდომეთ და (მოგვიდეთ ჩვენი მკვიდრი და სამკვიდრო
უცილებელი მამული ჯ ა ლ დ ა მ ს ა, რომელსა ეწოდების ძველით-
გან დ ო რ ი ს თ ა ვ ი, ჰაზაშვილი გრიგოლა და ვართანა და თამაზა
მათის ცოლითა და შვილითა, სხვითა მათის სახლის მამავლითა, და
დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, მისის მთითა, ბართა, სკუ-
ნავითა და უკნავითა, ველითა და ვენაკითა, წელითა და წისქვილითა,
ტუითა და მინდურითა, სათიბითა და სასარითა, უოვლის მისის სა-
მართლიანის სამძღვრითა მოგართვი, და ქონდეს და გიბედნიეროს
დმურთმან უოვლის კაცის უცილებლათ, ავიდეთ ფასი სრული და უკ-
ლები, რითაც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, ადარაფერი ფასი არ დარ-
ჩომილა რა... არის ამისი მოწამე იარაღიშვილი როსაბ, დოლეჩვი-
შვილი დურმიშხან, და მე დიდის ბატონის ორბელის მონათესავედ
ქედ წოდებულმან ი ო თ ა მ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ შ ე რ მ ა ნ დ ი ნ ს
დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა ქვსა: ტ უ დ- ენკენისთვეს:-
კ გ- + + +.

171. განჩინება ვახტანგ VI-ისა პაპუ გერმანისშვილის ბუშის შე-
სახებ, 31×17,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მრგვალი მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1707, იანვრის 25. ქ- გ ე რ მ ა ნ ო ზ ი ს შ ვ ი ლ ი ზ ა ს
 ზ უ ა უ შ ვ ი ლ ო დ გ ა რ დ ა ი ც ვ ა ლ ა, შ ვ ა ლ ი ა რ დ ა რ ჩ ა, ე რ თ ი ბ უ შ ი დ ა რ ჩ ა.
 დ ა ს ტ უ რ ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო შ ი ბ უ შ ს ს ა წ ი ლ ო დ მ ა მ უ ლ შ ი კ ე ლ ი ა რ ა ა ქ ვ, მ ა-
 გ რ ა მ ზ ა ზ უ ა თ ა ვ ი ს მ ა მ უ ლ ს ე დ ა ს ა ხ ლ შ ი ჭ ი რ ნ ა ხ უ ლ ი დ ა დ ი დ ა დ გ ა რ-
 ჯ ი ლ ა კ ა ც ი ი უ თ, ა მ ი ს თ ვ ი ს ზ ა ზ უ ა ს ბ უ შ ს ბ ე ყ უ ა ს ე ს წ ი ლ ი დ ა უ-
 დ ე ვ ი თ მ ც ო ვ რ ე თ ს *) უ რ უ ბ ი ტ ა შ ვ ი ლ ი გ ო გ ი ა კ ვ ა მ ლ ი ე რ თ ი, ო ა-
 ქ ა რ ა შ ვ ი ლ ი ა ბ ლ ო ე რ თ ი, ი ქ ი ვ ი ს ლ ა მ ა ზ ა შ ვ ი ლ ი ს ს ა კ ვ ა მ ლ ო ე რ თ ი, ე ს
 გ ლ ე ხ ნ ი დ ა ს (კ) ვ ა მ ლ ო დ ა ე ს, რ ი ს ა ც მ ა მ უ ლ ი ს მ ქ ო ნ ე ბ ე ლ ნ ი ი ე ვ ნ ე ნ,
 ზ ა ზ უ ა ს ბ უ შ ს ბ ე ყ უ ა ს უ ბ ო ძ ე თ, დ ა გ უ გ უ ნ ა მ დ ა ი ა ს ე მ დ ა ნ ე ბ ო ნ, დ ა
 ს ხ ვ ა ს ა მ ი ს მ ე ტ ს მ ა მ უ (ლ ი) დ ა ნ კ ე ლ ი ა რ ა ა ქ ვ ს ს ა წ ი ლ ო დ, ი ს რ ე ვ ბ ი-
 ძ ე ბ ო თ ა ნ დ ა ბ ი ძ ა შ ვ ი ლ ე ბ ო თ ა ნ დ ა დ გ კ ე ს, ს ხ ვ ა ს თ ა ნ ნ უ რ ა ვ ი ს თ ა ნ წ ა ვ ა, დ ა
 რ ო დ ი ს ა ც გ უ გ უ ნ ა დ ა ი ე ს ე გ ა ი უ ა რ ნ ე ნ, ს ა წ ი ლ ო დ დ ა გ ა ს ა ყ ე ო ფ ა დ კ ე-
 ლ ი ა რ ა ა ქ ე თ, დ ა რ ო მ ე ლ თ ა ნ ა ც ბ ი ძ ა ს თ ა ნ დ ა ბ ი ძ ა შ ვ ი ლ ე ბ ო თ ა ნ უ ნ დ ო-
 დ ე ს, ა მ ა ს თ ა ნ მ ი ვ ი დ ე ს დ ა დ ა დ გ კ ე ს, ს ხ ვ ა ს თ ა ნ კ ი ნ უ რ ა ვ ი ს თ ა ნ წ ა ვ ა დ ა
 ნ უ რ ც ა ვ ი ს ე ე მ ო ბ ა, თ უ ნ დ ა გ უ გ უ ნ ა ს თ ა ნ ი ე ო ს, თ უ ნ დ ი ე ს ე ს თ ა ნ ა მ
 ს ა რ ჩ ო თ ა, ქ ქ ს ა: ტ ყ ე: ი ა ნ ვ რ ი ს: კ ე: ა მ ბ ე ჭ ე ლ ს ა წ ი რ ი ა: რ ტ ო ლ
 ვ ა რ დ ა ვ ი თ ი ს, მ გ ე ლ - ლ ო მ ა დ ვ ი თ ი ს, ვ ა ხ ტ ა ნ ვ ვ ა მ ტ კ ი ც ე ბ მ ე ფ ი ს ძ ე ო ბ ი თ.

ა შ ი ა ზ ე:

ქ. ჩვენ ი ა ს ე დ ა ჩ ე მ ი ძ მ ი ს წ უ ლ ი დ ა თ უ ნ ა ა ს რ ე შ ე ვ ვ რ ი გ-
 დ ი თ ა მ ბ ე ყ უ ა ს, ა ს რ ე რ ო მ ე ზ ა ქ ა რ ა შ ვ ი ლ ი ა ბ ო ს ო ნ ა
 თ ა ვ ი ს ნ დ ო ბ ი თ დ ა გ ვ ა ნ ე ბ ა ბ ე ყ უ ა მ ა დ ა ა მ ი ს ს ა ნ ა ც ვ ლ ო დ ჩ ე ვ ნ ზ ა ზ ა ნ ა-
 შ ვ ი ლ ს გ უ ტ ა ს დ ა ე ბ ა ლ ა ს მ ა მ უ ლ ი დ ა ვ ა ნ ე ბ ე თ, ა ს რ ე გ ა ვ რ ი გ დ ი თ ,
. მ ე ო რ ე გ ვ ე რ ზ ე ა ზ ი ს ო რ ი ბ ე ჭ ე ლ ი, პ ი რ ვ ე ლ ზ ე ა წ ი რ ი ა: მ ო ნ ა ლ ა
 ყ მ ა გ ი ო რ გ ი ს ა დ ი ვ ა ნ ბ ე ვ ი ე რ ა ს ტ ი.

172. სიგელი სვიმონ მეფისა, 42×17,5 სანტ., დაწერილია ეტ-
 რაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგ-
 ჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1623, მარტის 15. ქ. ნებითა ღ'თისათა ჩუენ, შეეყმან
 ზატრონმან ს უ ი მ ო ნ, ესე წყალობისა წიგნი და სიგელი გიბოძეთ

*) სხვა სიგელებში მოკრეთი იწერება.

თქვენ, შუა-ბაღისის მამასახლის ბერუასა და შენთა შვილს სამეპისას ტერეკაზასა და იოთამს, ფინეზს და ზურაბს (მას ჟამს), ოდეს მოგუიდეგით კარსა, მამულისა წყალობასა და გუჟაჯენით, ჩუენ ვისმინეა აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ სომხითს ნასოფლარი ჰატუტი, მთითა, ბართია, წყლითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, სანაკითა, უკნავითა, ჭალითა, სათიბითა, ტყითა და მისის ყოვლის სამართლიანის საქმითა და სამღდურითა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან. აწე მოგახსენებთ, სომხითის ტარუდჟე, მელიქო და სხუნო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და დაუმტკიცეთ, რა რიგადაც ამა ჩუენგან ნაწყალობევის ფარგანსა კუეროს, და ნურადეს ნუ შეუძლიათ თანადგომისა და შეწევნისგან კიდე. დაიწერა ბძნება და ნიშანი ესე ქვს ტია, მარტის იე, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა ბერუას შვილის შერმასთანთა. სუიომონ (ჩართულათ). აქ უზის სზარსული ბეჭედი.

მეორე გვერდზე სხვა ხელით:

ქ: ესე ბრძნება ასრე უნდა გათავდეს. □.

173. საფიცრის წიგნი თამაზ და ვახტანგ ორბელიანებისა, 42,5 × 14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ უმეტეს შემთხვევაში თითო წერტილია ნახმარი, თუმცა ზოგჯერ სამ-სამი წერტილიც იხმარება. წიგნი დაახლოვებით უნდა ეკუთვნოდეს 1675—1685 წლებს. ეს ის საფიცრის წიგნია, რომელიც იხსენიება ზემო-მოყვანილს თამაზ ორბელიანის საფიცრის წიგნში (იხ. გვ. 185).

1675—1685. ქ. სხელითა სხიერისა არსება-დაუსაბამოსა ღთისა, მამისა, ძისა და წმინდისა სულისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა ყოვლად წმინდისა ღთის მშობელისა, მარადის ქალწულის მარაამისათა; თავდებობითა, შუამდგომელობითა ჰატოისნისა, ცხოველს-მყოფელის ჯგარისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმინდათა ღვთისა ძალთა, ანგელოზთა, მთავარ-ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისათა; თავდებობი-

თა და მინდობითა წმინდასა წინასწარმეტყველისა და წინამორბედისა იოვანესითა; თავდებობითა, მინდობითა წმინდათა თავთა მოციქულთა ზეტრესა და ჰაგლესითა და სხვათა მოციქულთათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმინდათა მახარებელთა: მათე, მარკოზ, ლუკა და იოვანესითა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმინდათა წინასწარმეტყველთა, მდდელთ-მოძღვართა, მოწამეთა, ნეტართა მამათა, მამად-მთავართა და ქალწულთა და ყოველთა წმინდათა, ზეცისა და ქვეყნისა, რადღენი წმინდანი წმინდასა სვინაქსარსა შიგან სწერიან და მოიხსენებინან, ამა ყოველთა წმინდათა მინდობითა, თავდებობითა და შუამდგომელობითა ესე იუცი და ზირობა მოგეტ მე სარდალმან თ ა მ ა ზ თქვენ, ჩემს ძმას, მდივანბეგს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, ასე და ამა ზიკსა ზედან: ძმობისა და სახლის კაცობის ზირობაზე ვიყო შენთვინ კარგი და კარგის მდომი, მამოფლი და მამებელი, არც საკერკოთა და სანატრუფროთ გამოცადგი, თავად ამას ვეცადო, ჩვენი სახლი არ მოიშალოს და არ გაიყაროს, თვარა და, ღთნ ნუ ქნას ერთობა არ მოკდეს, ჩვენ ერთმანერთს არ მოვეშორეთ და ერთნი ვიუ(ვ)ნეთ, რაც ან ღთითა და ან ბატონით მომეტეს და ვიშოფო ნასუიდს გარდა, საერთო იფოს, არც ჩემს ჟამში მოგშორდე და გაგეყარო, თუ შენც ეს ზირობა ასე კააააო. თუ ვინ იცის, ღთნ ნუ ქნას, ჩვენი შვილები ვერ მოთავსდენ და გაიყარნენ, ნასუიდს გარეთ სწორათ გაიყონ ამისად გასათავებლად, თავდებად მომიტემა ღთი ყოვლისა მშერობელი და შამოქმედი და ყოველი მისი წმინდანი, ზეცისა და ქვეყნისანი, კორციელი და უკორციასთა(SIO) მონა მღთისა სარდარი თამაზ |.

განის აშიაზე ამავე ხელით:

მე ლ ე გ ა ნ (ი) ც ამისი დამხდური ვარ და ასე უნდა გათავდეს

მონა მღთისა ლევან |.

პირველი გვერდის აშიაზე იმავე ხელითვე:

ქ. ეს ბიძა ჩემები ამგვარად შარიკებუელიყენ და ჩვენ შავგატუბინეს და ჩვენც ასე დაუშტკიცუა, ჩვენს ჟამად და ჩვენს უკან ასე უნდა დაუშტკიცდეს, როგორაც ეს წიგნები ერთმანერთისათვის მიუციათ, მეფეთა და მოსამართლეთაგან ეს არ უნდა მო(ო)ეშალოს. გ ი ო რ გ ი (ჩართულათ).

174. სია საალაპოთ გამოსაღებისა ვახუშტი ორბელიანისათვის, დადგენილი ლუარსაბ სარდრის მიერ, 50X14 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. დედანში ყოველი სოფელის სახელი და მისი გამოსაღები ცალკე სტრიქონს შეადგენს და წინ უწერია ასო „ქ“. ჩვენ ამგვარ წესს არ ვიცავთ და ასოს „ქ“-ს ვუშვებთ. ვახუშტი ორბელიანი მეფე გიორგი XI-ს გაყვა სპარსეთში და, როგორც სჩანს, იქ გარდაცვლილა 1707 წელს.

1707. ქ. ქვს ტუკ. უხდა გამოიღონ ვ ა ხ უ შ ტ ი ს
ს(ა)ლაპო: წარაუთს ძროხა ერთი; გუგუთს ძაღუჩაშვილთა ძროხა ერთი; იფნობს ძროხა ერთი; კარცხილას და ბაღხაურს ძროხა ერთი; მუხნარს ძროხა ერთი; აღბაღუს ძროხა სამი; მუსეფრიანის აზნაურშიღებს ძროხა ერთი; იქივ გლეხებს ცხვარი ერთი; ჯანზიანის ყოინიძებს არდაშელს, ოქრომშკედელს და ბელიაშვილს ძროხა ერთი; იქივ გლეხებს ძროხა ერთი; ტანძიას ძროხა ერთი; კაპრუკს ჩომაყაშიღებს და შკერვალიშვილებს ძროხა ერთი; მადილაშვილებს სამთაფ-ათხთავ ცხვარი ორი; აბანოს ძროხა ერთი; ყოცხარანს ძროხა ორი; ვარდისუბანს ძროხა ერთი; დიღმაშენს აზნაურშიღლის ემას გარდა ძროხა ერთი; ჩინჩხურს ცხვარი ორი; ბოსლებს ძროხა ორი; ოღუზს და ნაზირს ძროხა ერთი; ქობევანს ძროხა ერთი; ქარატკს, ძველ-ღმანის, ავრუკს ძროხა ერთი; მიჯას და უადრიყულს ეგელამ ძროხა ერთი; მანკურტს ძროხა ორი; თათოზაშიღებს ძროხა ერთი; აროზმანს ძროხა ერთი; ვარზმარს ძროხა სამი; იქივ მორეანს ჯანასაშვილს ძროხა ერთი, მუტაყის ყოზიაშვილებს ძროხა ერთი; შერანშიღებს ძროხა ერთი; ხუფს ძროხა ერთი; კატუხილს საუდარს ძროხა ერთი; ჯან(ა)ხის ცხვარი ორი; დალიყუღიჯანს ძროხა ერთი; წითელ ეღუქიანს ძროხა ორი; შირჩაშტს ძროხა ორი; აღზიბუქს ძროხა ერთი; წყნოს ძროხა ერთი; ფარჩუხლუს ცხვარი ორი; იანგიჩხს ძროხა ერთი; ფარჯუკს ძროხა ერთი; მიჯას, ზემო შაჯანს, ძროხა ერთი; ტაშაღს ძროხა ერთი ჭარუმაშვილთა; შუღაყურს ძროხა ერთი; კატაგუთს ცხვარი ერთი; ნრიას სოფელს ცხვარი ორი; გელ-

დივიჯანს ძროხა ერთი. ჯამი: ძროხა: მთ, ცხვარი: იბ: იქს ძროხას: მიბ: მონა ღთისა სარდალი ლუარსაბ.

175. სია ვახუშტი ორბელიანის მოძრავი ქონებისა, 148 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით, ხოლო აქა-იქ ნუსხა მხედრული ხელიც ურევია, რომელიც ჩამოგავს მეფე გიორგი XI-ს ხელს. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ, და იქ, სადაც აზრი თავადეა, ორ წერტილის შემდეგ შევუღლი ხაზია |. სია დაყოფილია პარაგრაფებათ. ყოველ პარაგრაფს წინ უზის ასო „ქ“ და ბოლოს მორგვალა ბეჭედი, რომელზედაც აწერია: „მონა ღთისა მდივანბეგი გიორგი“. ბეჭედს ჩვენ არც ერთს პარაგრაფს არ ვუსვამთ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წინა ნუსხის მიხედვით, ეს სიაც ექვს გარეშე 1707 წელს არის შედგენილი სპარსეთში, ყანდაარს, სადაც ვახუშტი მიიქცვალა. ეს სია ძლიერ საყურადღებოა: ამისგან ვტყობილობთ, თუ რა ჰქონდა თან ქართველ დიდებულს მეთვრამეტე საუკუნის დამდეგს უცხო ქვეყანაში წადებული, ან იქ შეძენილი. ზოგიერთ ნივთების შესახებ სწერია, აქ (ესე იგი სპარსეთში) შეიძინა.

1707. ქ. მიეპარა ზ ა ლ კ ა კ ო ნ ა შ გ ი ლ ს თავილად რაც რამიერი ქონდა ბატონის ვ ა ს უ შ ტ ი ს ოხერი საქონელი. ნაღდათ თეთრი აქოური აუუმანი ოთხმოცდაათი, ბატონმა შემოაწივა აუუმანი ოცდაათი, იქნა ამ აქთრის ჯამი: თუმანი ას ოცი,

ქ. კრმალი ერთი.

ქ. კლმის იარაღი ოქროსა ფირუზ ქარი-ვადა ერთი, ქუდი ერთი, სალტა ორი, ბუნიკი ერთი, ბავათა დიდი ორი, კავი ერთი, სართაფი ერთი, წინა ბავათა ექვსი, ეს აქ ნასყიდი არის.

ქ. მდივანბეგის ერასტიის გამოტანებული ხანჯალი ფირუზ-ქარისა კუტარითა და ქარქაშითა, სმი თვალი უზის, ღალი ერთი, ზერმუსტი ორი.

ქ. თევზის კბილის პატარა ხანჯალი, შირში ოქროთ არის მოჭედილი, ერთი.

ქ. უმაწვილებისათვის ხანჯალი ოქროსა ორი, ტარი აუგზის კბილია, დანა ოქროთ მოჭედილი ერთი, მაქურა მოჭედილი ოქროთა ერთი, კიდევ მოჭედილი დანა ერთა.

ქ. ბატონის ნაბოძები ქვის ყალიონი, ოქროთ მოჭედილი, ქანარა ერთი თავის ოქროს ბადგირითა.

ქ. საცერე ოქროსი ერთი, ბავათა არის ცამეცია.

ქ. ხანჯლის ტარი ეშმის ერთი.

ქ. გულა ერთი, ზირი ოქროთ მოჭედილია აქვს.

ქ. ქართლიდამ ჩამოყოფილი ყალიონი ვერცხლის ერთი, ნაღბაქათა და თავის ბადგირითა.

ქ. ქანარა ყალიონი ვერცხლის ერთი, ვერცხლის ბადგირითა და ზარფუშითა.

ქ. ქართლიდამ ჩამოყოფილი დეზეზა წყვლი ერთა.

ქ. დიდი თასი ერთი.

ქ. ჰატარა ფიალა ერთი.

ქ. აზარფუშა ერთი.

ქ. უმაწვილებისათვის ლეკურა ვერცხლით მოჭედილი ორა, ქანარა ვერცხლის ორი.

ქ. ხაჯანი ვერცხლით მოჭედილი ორი.

ქ. ყაღარა ვერცხლით მოჭედილი ერთი.

ქ. ქართლიდამ ჩამოყოფილი უნაგირი ვერცხლის ორა.

ქ. რახტი ვერცხლის ორი, თავის ვერცხლის ბილნათა.

ქ. ეუთაზი ვერცხლის ერთი, ბეშტი ძუის ერთი.

ქ. ულანდრი რახტი ერთი.

ქ. სირმის ნაკერი ორთუკი ერთი.

ქ. კიდევ ორთუკი ორი, ერთი ალაბის და ერთა ნაკურა.

ქ. კიდევ ორთუკი ალაბის ერთი.

ქ. ზიდფუშე საისა ერთი და ლანდრის ორა.

ქ. სეპტრა სანდლის ერთი, მათრახა სიდაფის ერთი.

ქ. იესდის ფარჩა ალისფერი, ატლას ბავთი ერთი, კიდევ იესდის ფარჩა ეირმიზი ა.

ქ. თეთრი დარის ბავთი ერთი.

ქ. შალი, თირმა ნარინჯი, ერთი.

- ქ. შალი თირმა თეთრი ერთი.
- ქ. შალი თირმა კორცის ფერი ორი.
- ქ. შალი შუშტა ფისტა ერთი.
- ქ. შალი ხასყირშიზი ქურა ერთი.
- ქ. ნიმშალი ქურა ხუთი.
- ქ. საკაბე შალი ნარინჯი ერთი.
- ქ. ბავათი ნარმა ზარიანი ფურადი ექვსი.
- ქ. კიდევ ზარიანი ბავთი ერთი.
- ქ. ხოშბის ჩითი თოფი ორი.
- ქ. საბნის ჰირი ხოშბისა ორი.
- ქ. სუსი ტანი ერთი.
- ქ. თაჯ-ფაური ერთი.
- ქ. ქული საისა ორი.
- ქ. წმინდა სდა ბავათი თოფი ოცდა ორი.
- ქ. ნარმა თოფი ოთხი.
- ქ. ალაჯა ინდაური ერთი.
- ქ. მამათის ალაჯა ორი.
- ქ. სინჯათი თოფი ხუთი.
- ქ. სევათანგა თოფი თორშეტი.
- ქ. ხავედის ნაჭერი ადგილი სამი.
- ქ. სუხანი ზარიანი ერთი.
- ქ. სუხანი ჩიგინი ერთი.
- ქ. კაბა ატლას-ზარბაბისა შაყი გილანურის დილითა ერთი.
- ქ. კაბა ატლას-ზარბაბისა გილანურის დილითა იის ფერი ერთი.
- ქ. კაბა ყვითელი ჩიგინისა ერთი, ზედ ასხია ოქროს დილი მარცვალ ოცდა ექვსი.
- ქ. კიდევ შავი ჩიგინის კაბა ერთი, ოქროს დილი ასხია, ხიარა თხუთშეტი.
- ქ. კაბა ჩიგინისა ჩინი ერთი, დილი ასხია ოქროსი ოცდა ხუთი.
- ქ. საის ჩოხა იისფერი ერთი, ჩაფარასტი ასხია წყვილი თხუთშეტი.

- ქ. უფითელი დიდი ზარბაზის სარტყელი ერთი.
- ქ. უირმიზის ზარბაზის სარტყელი ერთი.
- ქ. დოღბანდი ფათანისა დიდი, ნარინჯისა ერთი.
- ქ. დოღბანდი ფათანისა დიდი უირმიზი ერთი.
- ქ. დოღბანდი ისპანისა, ლაჯვარდის ფერი, ორი,
- ქ. თავიანთ ოთახის ზირფუშითა.
- ქ. კურტაკი უფითლის დიბისა ერთი.
- ქ. სარის ქურთუკი სიასამურის ბეწვითა ერთი.
- ქ. ქათიბი ნაქსოვისა ნარინჯი, სიასამურის ბეწვითა ერთი.
- ქ. ქათიბი სიასა აძიანი, იისფერი, ყალამის ბეწვითა და გილა-
ნურის დილითა ერთი.
- ქ. ჩახურა სიასა ყარმანზა ერთი.
- ქ. ძველი ჩახური წვეილი ოთხი.
- ქ. თეთრი ნარმის ჩიგინზე ნაკერი სარტყელი ერთი.
- ქ. ქარვის კრიალქსანი მარცვალი ორმოცდა სამი.
- ქ. აბანოს სუზანია ორი.
- ქ. ახალი უადიფა წვეილი ერთი.
- ქ. ძველი ფუთა ორი.
- ქ. ნაჭერი ყალამა ერთი.
- ქ. ჩიგინის ჩექმა წვეილი ორი.
- ქ. მასრა წვეილი ერთი.
- ქ. ძველი თაჯფუჩი ერთი.
- ქ. ზირისაზოტი ერთი.
- ქ. სავარცხელი ერთი.
- ქ. თუშური ქუდა ერთი.
- ქ. ნარმის ჯოჯობი წვეილი ორი.
- ქ. კოვზი ჩაღისა ორი.
- ქ. ზატარა ხონჩა ორი.
- ქ. ხათაბანდის ნარდი ერთი.
- ქ. ანღურის ნიკვზის კაკალი ორი
- ქ. განჯაფა ერთი.
- ქ. უინვარე შაქარი ორი.
- ქ. ჩითის ფარდა ორი.

- ქ. მანდილამ განიყოფილი ზატარა გერცხლის ბარძიში ერთი.
- ქ. ჯაჭვი ერთი.
- ქ. წუხი ერთი, ბუღუჭ ქუდი თეთრი ერთი.
- ქ. კელნავი წყვილი ერთი.
- ქ. ჯაჭვის ზაჭიტი ერთი.
- ქ. ფარი ოქროდ მოჭედილი, ფალაქი აქვს ექვსი.
- ქ. კიდევ ფარი ქუთუთიქრას აარადით ერთი.
- ქ. შუბი ერთი.
- ქ. მშვილდი ერთი.
- ქ. ინდაური უადრის ქუთუთიქრის კე-ტარი ეწათ.
- ქ. სსწორი ერთი.
- ქ. ყამნი ერთი.
- ქ. ხატი ორი, ხატს ორი ფლური წურგზედ აკრავს.
- ქ. ორხოვა წყვილი ერთი.
- ქ. თაქნაბადი წყვილი ერთი.
- ქ. კიდევ ორხოვა წყვილი ერთი.
- ქ. ქეხა ოთხი.
- ქ. დორის სხპირე ორი.
- ქ. ქირმანის ხალიჩა ერთი.
- ქ. ვერცხლით მოჭედილი თოფი ერთი თავის იარადითა.
- ქ. მაფრაშა თალათინისა წყვილი ერთი.
- ქ. სანანი ყუთნისა ორი.
- ქ. გეწარი მსხლისა ერთი.
- ქ. ბალიში ერთი.
- ქ. ეურის ბალიში ერთი.
- ქ. ქუდი ერთი.
- ქ. მაშია ერთი.
- ქ. არხაღუხი ერთი.
- ქ. ხალი ჩაფური ერთი წყვილი.
- ქ. შირაქი ორი.
- ქ. ბანბის ფარდაგი ერთი.
- ქ. ორხოვის მაფრაშა ერთი.
- ქ. ფისოსი ერთი.

- ქ. ტაშტი ალთაიუა ურთაი.
 ქ. უაგდანნი ურთაი.
 ქ. უაგდანის ნაღბაჭი ურთაი.
 ქ. ჩაიღანი ურთაი.
 ქ. ფიდანნი ურთაი.
 ქ. ბოშკაბი ოთხი.
 ქ. ჯამი ოთხი.
 ქ. ქაუჭარა ურთაი.
 ქ. სურა ურთაი.
 ქ. ცალი მათურაჲ ურთაი.
 ქ. ზატარა ქვაბი ურთაი.
 ქ. კარავი ურთაი.
 ქ. კარავი-საყდარი ურთაი.
 ქ. ფანარი ორი.
 ქ. თელუთნი თათბრისა ორი.
 ქ. დიდი სურა წყვილი ურთაი.
 ქ. ზატარა სურა ურთაი.
 ქ. ცხენის სათლი ურთაი.
 ქ. თასი ურთაი თაფლისა.
 ქ. ნაღბანდის იარაღი გასაკვეერი და ფეხის მოსათლელი.
 ქ. ბახჩა ჩითისა ხუთი.
 ქ. შაღვარი და საწვიმარი ორი.
 ქ. ნარმის ბახჩა ხუთი.
 ქ. ჯამ-თასი ურთაი.
 ქ. ბატონმა კარდაბურა მძიმე დიბა ყვითელი.
 ქ. სენია ციციშვილმა იეზდის ჩიგინი იასამინი.
 ქ. მდივანმა გიორგიმ იეზდის ჩიგინი იისფერი ა.
 ქ. ბუყან რატისშვილმა ეირომი(სი) დარისბაფუი ა.
 ქ. გამდელმა ჯანფიტამს ინდური კუთნი ა.
 ქ. აქლემი-ლომი ათი.
 ქ. ჯარი ურთაი.
 ქ. ცხენი თახარაიკი რახსი(?) ურთაი.

მონა ღთი-
სა მდივანი
გიორგი

176. წიგნი მდივანბეგ ერასტისა თავის შვილების ელიზბარ და ვახტანგისადმი მიცემული, 33,5 X 19,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მარგალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წიგნი უნდა იყოს დაწერილი ვახუშტი ორბელიანის გარდაცვალების პირველ ან მეორე წელს, ესე იგი 1707—1708 წლებში.

1707—1708. ქ. მე მამა თქუენი, მდივანბეგ ერასტი, მოგაკენებ ჩემო დამტირებელნო შვილებო, ელისბარ და ვახტანგ, ასე რომ ჩემი ძმა ვახუშტი რომ მეფეს გიორგისთან წავიდა, თქუენ ერთი ოთხის წლის იყავით, ერთი სამის წლის ამიუენიხართ. თქუენვე იცით, დედა თქუენს როგორ დაუზღინხართ. ახლა ჩემის ცოდვით ჩემი ძმა იქ მოკუდა, ბატონს ჩემთან. თუ რამ მეფეს გიორგის წყალობა ეშოვნა, სულ აქ მოგივიდა, ზოგი იმის სულსათვის დაუხარჯე, ზოგი თქუენ მოგახმარე, ზოგი თქუენს დას გაატანე; მეც დაუხარჯე, რადგან მე მამა ვიყავ, თქუენ შვილები ჩემი, თქუენთვის მინდოდა, თქუენი ჩემი იყო, ამისათვის რა გინდა-რა დაუხარჯე. რადგან სოფელმა ასე მომიკლინა, შენც მამა შენსავით ბატონ შენს გაეუკ. როგორც მინდოდა, ის არ მოხდა. რადგან ჭირნახული მამა და დედა ვიყავით, ჩვენც, რაც ჩვენა ნასუიდა იყო სატრედოს კარდა, თქუენ მოგეცით ორთავ ცოლმა და ქმარმა. ღთნ ხომ იცის, რაც გვივიდა, უფროს ერთი სულ დედის შენის ზითვით, ზოგი იმის კელთსაქმრასაგან გვივიდა, არცა რა თქუენის სახლისა ურევია, შიგაც თქუენს მეტი არვინ ჩამიწერია, არც ბიძა თქუენებს კელი აქუს ამ ჩემს ნასუიდში. ეს ჩემი ნასუიდობა ახალშენი როცა მივიდა, არც გირათა მამუს, უკან დაღეთს თათრისშვილის მამული, ქალაქის სასახლე, მამის ჩემის სასახლეს უკან, დიდის აივნადამ მოკიდებული, ამავე მამის ჩემის დეკახანადის, სამძღვარი და ძველი კედელი შორს ეტეობა. ესეები უუაღა თქუენ ორის ძმისათვის მოგვიცემია მეც და დედა თქუენსაც. მანადის ცოცხალი დედა თქუენი იყოს, მორჩილებით უნდა მსახუროთ. თქუენვე იცით, როგორ დაუზღინხართ, ან რაც ჩემს ანდერძში სწერია, ის არ მოუშალოთ; თუ მოუშალოთ, ქრისტეს სამართალში ზასუენი გამეცითა.

რახან ეგ დედა თქვენც ჩემსავით მიიტყვალის, შვილებმა დამარხეთ. ეს ჩემი ნასუიდი თქვენ გქონდესთ. სხვა სწორეთ მოიკმარეთ. ეგება ჩემს ძმებმა რამე თვითანვე იცინან, რა ძმა ვუცაფილვარ, ან თითონ თითოსთვის რა მიმიტყვია. ვინც ეს ჩემი მიტყმული წიგნი მოშალოს, იგიმცა მოაშლების ყოვლის კეთილისაგან, მასმცა რისსავს მამა, ქე და სული წმიდა და ჩვენსა ცოდვასა მზღველი იყოს, და შეორედ მოსულას მოგვცენ ზასუხი □ □*). შე დედა შენს ანასანუმს ეს წიგნი მომიტყია მამა შენ(ი)ს(ავის) **).

პირველი გვერდის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ: შე მ ა რ ი ა მ ამისი მოწამე (ვარ), რომ ტკბურ ტკბადმივარ, რომ ჩემს დედ-მამათ ეს ასე გაარბიეს. მ ა რ ი ა მ (ხართულათ).

- 177.** წერილი მდივანბეგის გიორგისა საბა და ერასტი ორბელიანებისადმი მათის ძმის ვახუშტის გარდაცვალების გამო, 30,5 X 16,8 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წინა წერილებში მოხსენებული საბუთების გამო წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1707 წელს.

საბა და დივანბეგო ერასტი!

1707. ქ. ამისთანა მოულოდნელას და მღთის რისხვის შემსწრებ, რაძღენის უანგარიძისა ავის დღის მნახავი, მაკრა, ღმერთმან იცის, ამისთანას არცეთას შემსწორე, ჩემს მოწყალისა და მობრალულისა, ვან იცის, თუ რის სისახელის ჩემდა უღირსად ზატიუსაფარკელ მომნაჭებელას, მასის ზატიოსნის თავის წახდენის მნახავი, ვაიმე! თქვენთან ზირ-შავი, ამის გაჭირვების დღის მოუხმარებელა, მდივანი გ ი ა რ კ ი მოკახსენე, ჩვენს მოწყალესა და მრავლის კე-

*) პირველ ბეჭედს სპარსული წარწერა აქვს, ხოლო მეორეზე გამოხატულია გამარჯვების ღმერთი ბავშვის მსგავსად და აწერია: NYKI.

**) ეს უკანასკნელი ფრაზა დაწერილია არა ტექსტის ხელით, არამედ ანახანუმის ხელით.

თილის მუთუქანო ბატონო, ბატონო *), მრავალი სამსახურის ნატ-
რა მოგვიხსენებია! ახა ვაი და ვაგლახი ჩემს თავადის ჩენსა, რომე
ჩემის კელმწიფის შვილის ალაგს საესავის ბატონის ვ ა ხ უ შ ტ ი ს
წახდენა მოგინახე! სეტამც ეს მრავალ რაგად გარჯილი თავი მოკ-
დომდა და მე ამის წახდენა და თქვენი გამწარება არ მომენახს! დიერ-
თიან იცის, დღეს ამტოლი ბატონიშვილი მომკდომდა, ის დღე
იყო ჩემთვის, მაგრა ბრძანებასა მდთისსა რა გაეწოება! ამისთანა
მტირე წიგნი თქვენა საკადრისი არ იყო, მაგრა ჯერ მაცივებდა და
მაცხელებდა და მერმე, დიერთიან იცის, რაც ჩემის კელიდამე გამო-
ვიდდა, ამის სამსახურს ვერ მოვრჩი, რაც საქონელი ქონდა, ყვე-
ლა ამიწერია. სენსია ციციშვილი ბძანდებოდა და ეს ზალ გაკონა-
შვილი და ამ ზალისთავის თავილად დამიწერია და ნუსხას ნახავთ,
ჩემის ბუჭლით არის. დ'ან იცის, რაც შეემძლო, მოვლად სამსახუ-
რი არ დამიკლია, თეათრი მოქალაქენს მიუკცითა და ზალს თავილად
აწერია, თამსუქება მოკავა; ამიტომ ვქენით, რომ აქაური თეათრი
მანდ არ გავიდოდა. ახლა მანდ სარკებლით მოკარამენ. მე რაც სე-
ხნია ციციშვილმა და ზალ მახუენა, ის დამიწერია და დამიბუჭდავს
სია, და მიახლებია. ავად ვიყავ, ანდერძი არ დავხდომივარ, სხვისა
არ ვიცი რა. ბატონს ასე ეწეინა, რომე თავისი ბ ა გ რ ა ტ დღეს
მოკდომდაეს. რომ მოკახსენეთა, არ დავვიჯერა: ჩემი ვ ა ხ უ შ ტ ი
ახლა ვნახეთ, ეს რა დავკმართათა, ეგებ გაცხელებსო და ცხელებით
მეუბნებოდეთა. მერმე მოკახსენეთ: საყუარელი რომ კაცს არ ემეტებო-
დეს მეთქი, მისას არას დავიჯერებს მეთქი. მერმე წაიშინა თავსა და
მრავალი იცა. დ'ან იცის, არც შეილზედ, არც ძმაზედ ეს არ უქ-
ნია, რაც ბატონმა ვახუშტისე ქნა. მწარედ იტარა, გარდასურა, ოც-
და ათი თუმანი შემოგაწავათ; თორმეტს დღეს კარში არ გამოსულა,
დიად დაიტარა და გამოისტუმრა საბატონურად. ახლა, ჩემო მოწყა-
ლებო, თქვენთან ზირ-მაგი ვარ, რომე ამისთანა საქმე მოხდა, ან რას
ზირთა ვისილოთ ზირი თქვენა! წინამძღვარი გამოატანა, და ერთი
რამ ასეთი ალაგი უმოგნეთა, რომე ერთი ლუკმა ზური ეტმებოდეს.

*) თითოეულის ამ ორის სიტყვის შემდეგ დედანში ცარიელი აღ-
გილია დატოვებული თითო სიტყვისათვის.

178. სამძიბრის წიგნი მიწერილი მეფის შაჰნავაზის მიერ ყანდა-რიდგან საბა-სულხან ორბელიანისადმი საბას ძმის ვახუშტის გარდაცვალების გამო, 75 X 29,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წიგნი უნდა იყოს დაწერილი 1707 წელს, რადგანაც ერთის მხრით ვახუშტი ცოცხლათ იხსენიება ზემო მოყვანილს ნასყიდობის წიგნში 1706 წლისა (იხილე ზემოთ გვერდი 210—215), ხოლო 1707 წელს დაწერილია სია მისი სააღაპოდ გამოსაღებისა (იხილე ზემოთ გვ. 209). სჩანს, ვახუშტი 1707 წელს გარდაცვლილა.

1707. ქ: ოდეს სსცაუერი სოფლისანი და უნებლიად ქცე-ვანი ვითარებათა წყეულთა და შეწმასნილთა ჟამთანი გაურსას კეთილ-თა ძმათა ჩემთა მზადებად, ვითარცა იტყვს მოციქული: „მამინ მო-ეგო გონება იგი მტველა ჩემი ანგელოზი, მაქნდა სსწერტელი, რა-თა მქეჟნიდეს და არა დრო მტეს მე ჟამითი ჟამად“, ვიდრე მე მოსა-წვეარისა ამის ჩემდამო რისხვისა შდთისა სმენად, არამედ სვინიდი-სი ჩემი მუისსა შინა თვინიერ გრძნობისაგან კიდე მამხილებდა, ვი-თარცა იტყვის: „თმანიცა ოაფისა ჩემისანი აღმსოფოდებდეს“. უწეის უფალმან ჩემან, არა ვსიტვი, ვიგონებდი აღსსრულსა ამას და არა დაშთომად იყო სსსობა ჩემი ჩემთან ცბოფრებისა, ესე რა ესრეთ იქ-ნებოდა, მამინ მოიწივა ვითარცა ჩემდა სსშინელი ძმათა ჩემთა ზედა კერძოთ ოხრისა, ვითარცა წყალოთა მღელვარეთა და ქუხილთა ჭყარი-სათა და ღვართა სეთქებისათა და მოავართა იგი მოუთმენელი კმანი სსყვირთანი, რომელი წამსა შინა მუის შეკრების მტვერსა ქვეყანისსა ვიდრე კორც ძვალამდე; მოიწია კმა ზარისა, მომიკუდა კეთილი ყო-ფადობისა მქნელი, ჩემი დამტირებელი, დამმარხველად გამოსალოდ-ნელი, აღმომეფხვრა ხე იგი კეთილი, ნურცად აღორძინებული, წარ-მეტევევნა ვაზი ტევან-ოქროვანი, სიტკბოება და ვითარი სიტკბოება ჩემი? თაფლისა გოლეულისა უტკბოსი, ოქრო ბრძმედსა შინა გამოქან-დაკებული, მშვიდი და მდაბალი, ყოფლის ქველის სსქმისა მოქმედი, ზატრონთა მოსურნე, კაცთა მოყვარე, ჯართა და დარბაისკლთა განმსკუ-

ლოვანებელი, ღვინთა და მეჭვლისთა ჩემთა განმანათლებელი, ყოფილის ხვამიადის ჩემის დამარხველი, ბრძანებისა ჩემისა მორჩილი, უოველთა ბრძოლთა და მტერთა მომსრველი, ვაამე! და კვალად ვიტყვი: ვაამე! ნათესავთა თქვენთა და სახლეულთა უმეტესად ქებით წარმოშობილი და აღორძინებული ვახუშტი, ძმად, შვილად ჩემდა ქმნილი. მოგიწერ მე შეფე შაჰნავაზ, ძმებო, ბატონო სახავ და მდივანბეგო, ბატონო ერასტი! მოგახსენებ ძმათა თქვენთა ქარტასა უსაწყლესა მწუხარებათა თქვენთა. ვითარ მოგოთხრას ენამან ჩემმან? ანუ რომლისა ზირითა ვიხილო ზირი თქვენი? თვალის სინათლე თქვენი და დიდათ ზურგად იმედი ჩემი, სასურველი და სიქადული ძმა თქვენი, წინაშე ჩემსა წარმოგზავნილი, ანან(ა)თი და შემოვადრებელი, და აწ სუდართა კელითა და ფერკითა შეკრული წარმოშობილია, ვაამე! რა ვუთხრო მე ცოდვილმან, მომიკლა სვიფონი, ლომი და ვეშაპი, მეწიფა ღელვა გვემული და მომისამტეადურა მეკადარი, ჩემი ვახუ(შ)ტი, და დამეკარგნეს მსწრაფლ თვალთა წინა და ვართინებ განცვიფრებული თვალისა და ვერსად მშობნელი ვარ. ვიდრემდის მცხედარსა ზედა მდებარ იყო, მივიღებდი ხიფად და ტკბილნი ქართულნი მიმეტა, მსურდა, რათა მასცა ენა გამო(ე)ცა. ვარქვ: „ძმაო ვახუ(შ)ტი, რად მჭმუნვარე ხარ მცირესა სნეულობასა ზედა? ეგე არა სნეულება არს, ალთა ღთისათა გკურნებს უფალი ჩემი“. ვეცნუგეში და არა ისმინა; მივეც დიდება, არა კელ-ყო, მიუგე იგავი ზირველი ღაზარესი, ვინ ბეთანიად სნეულ იყო და ადადგინა უფალმა, და არა გულის-კმა ყო; შევმოსე დიდებისა სამოსელი და შევაც ბეჭედი, რათა დამედგნა ბჭეთა და ზალატთა ჩემთა და განეგო გასაკებელი ჩემი. ამა სიკეთისა სანაცლოდ მომიგო სიტყუა, ვითარცა მძაფრი აღტყინებული, და ადლესა მახვილი ორ-პირი და შთამგმირა გუფსა ჩემსა და მცხო ბაკესა ჩემსა სამსალა ნადვლითურთ ადრეული: წარმოსთქვა ანდერძი, რომელი ზირველ დაემარხნეს: „ჭე მეფეო, მე არა ვისწრაფი დიდებისა შენისათვის, სოფელი ესე წარმაყალი არს და მიუნდობელი, ვითარცა აჩრდილი დამისა, მე მსურის უფალი ჩემი, რათა განვიბანო სული მწიკლოვანი და ვიხილო ძალი და დიდება მისი და დავეგო მარჯვენას მისსა, და დამადგინოს, რომელი მართალნი იხარებენ მისთანა. ესე არს ჭმუნვა და მოხსენება

ჩემი და ვესხეწები კელმწიფეებსა შენსა, ძენი და ასუენი ჩემი დაიცვა საფარველსა შენსა და აღმიზარდნო, რათა შური არავინ იძიოს ობოლთა ჩემთა“. და[ა]სრულნა სიტყვა ესე და შაქრის უტკბოსა ბაკეთა მისთა აღმოკდა ბრწყინვალე სული იგი და აღიტაცეს ანგელოზთა და და(ა)დგინეს სავანესა მისსა. ვამე! მან უაველიფე აღასრულა, ჰირველი მეფეთა საქმე. ვართ და ვსტერიოთ შეტომილნი ბაკეთა ჩვენითა, სსვისა ვერასი მარკენი ვიქმენით. ღთის ბრძანესა რა გაეწეობის! აქაცა და მანდაცა ბრძანება მასი უნდა აღსრულდეს. მრავალი თავს ცემით მწუხარება მამიხსენებია. დასტურ ძმა თქვენი იყო, მაგრამ ღთის იცის, ჩემიც შეიღს და ძმასავით სავარელი იყო. ჩემთვის ეს დღე იყო, რომ თავი მამგდომოდა, ჩემი თვალის სინათლე ძმანი და შეიღნი დღეს დამკოცოდეს. მოვლა და კელის ზეწეობა არ დაგვიკლავს, მაგრამ ეს ბეგარა თვალის კაცის თავს კარდუაღია. შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ (ხართულათ).

179. სამძიძრის და საჩუქრის წიგნი შაჰნავაზ მეორისა მდივანბეგის ერასტი ორბელიანისადმი, ყანდაარიღვან მოწერილი, 48 X 25,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წინა წერილებში მოხსენებულის საბუთების გამო წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1707 წელს.

1707. ქ: თქვენის ამგვარად მარცხისათვის დიდათ მომძიმარი მეფე შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ ვიკადრებ, მესტუმრეო, ჩვენ მაგვირად ჩვენსა დიდსა იმედსა და დიდად იმედად მისჩენელ-მისხედავსა, ჩვენსა ნიადგის უამს კეთილად სხსენებელს და აროდის არ დასავიწყარს, გრძლად რაღა მოვასხენოთ, დარბაზს მდივანბეგს, ბატონს ერასტის, მრავალი მაგათის ჰატოისნის თავის მოკითხვა მოგვიხსენებია! მერმე ვიცით, რომე ჩემს ვ ა ხ უ შ ტ ი ზ ე დ გულ-მტკივნეულად იქნებით, მაგრამ ღთის იცის, მე უფრო მტკივის გული, მაგრამ ბრძანებას მდთისას რა გაეწეობის? ვახუშტი ჩვენად დამტირებლად გვეგულვებოდა, რომ რაც ჩვენ მამა-შაჰათა და ბებიათა ჭირისუფლად ვსხდო-

მივართ, ისრე ჩვენი ჭირისუფლობა იმისთვის უნდა გარდაგვეცდევინებინა, მაგრამ მუხანათმა სოფელმა არ დაგვაცალა და ასრე მოახდინა საქმე. ან ჩვენი მაგიერი გარდაეხდა და ან მისი ცრემლი გველ[ი]რსებოდათ. ვაცთა, მწუხარებით იქნებით და შავთა. შავის გამოსაცვალად საღათი მიახლებია, კაბა დიბასა, თელაი ხეკანარანი, ერთი ქამარბანი სარტყელი ზარბანისა, ეირმიზი, ერთი დოღბანი თამამოზარი, ნოდრაი მწვანე. ერთი თუ ჩვენი თავი გინდა, ეს ჩაიცვით. რა ვქნათ, თქვენ გტკივის და ჩვენთვისაც მწვედ სატკივარია მის ამგვარად საქმე. ღან ნულარა სამიძარი მოგტეს; დმერთს მადლი მიეცით, სხვა არ ეგადრების რა. ხალათი ჩვენის მერიქიფის მანუჩარის ძმისწულის და ვ ი თ ი ს კელით გვიახლებია. შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ (ხართულათ).

180. მეფე გიორგი XI-ს წერილი საბა-სულხან ორბელიანისადმი, 32,5×17,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი, როგორც წინა საბუთებიდან სჩანს, 1707 წელს უნდა ეკუთვნოდეს.

1707. ქ. ჩემო სანახავად სანატრელო ძმაო, ბატონო ს უ ლ ხ ა ნ! მრავალი მოკითხვა მომიხსენებია. მეჩემე, თუ ჩემს ამბავს იკითხავთ, მღათი უჭარავალად ვარ. შენთან რომე ჭმად-ბეგს წიგნი მოეწერა, იმისი ქართული ეს მომიხსენებია: თუ გიჯობთ და ან გიმჯობინებთა, თქვენ იცით და ქენით. მანდეური და იქაური ამბავი ახლა მე აღარა ვიცი რა, თქვენ უკეთ იცით, რომელიც მოგიხდეთ, ის ქენით.

ქ. რაც კურთხეულის ვ ა ხ უ შ ტ ი ს ა თ ვ ი ს წიგნები მოგეწერა, უველა შევიტყვე. დმერთმან კი იცის, ვახუშტის სიკუდილი ასრე მიმიძამს, რომე იტოლი შვილი დამარცხებოდა: შვილადაც მიმაჩნდა და ძმადაც, მაგრამ რა ვქნა, ბასნება მღთისას რა გაეწეობის? ჰ ა ჰ უ ნ ა ს საუფროსთსი რომ მოგეწერათ, ახლა მე რომ კიდევ ერთი წიგნი დავსწერო და გამოგვზავნო, რას აქნევთ ამისთანა წიგნსა? რაც ქართული მიქონდა, უველა მდივანბეგის ე რ ა ს ტ ი ს ა თ ვ ი ს

მომიწერია და როგორც მომეწეროს, ისრე ქენით. ვისც ის წიგნი აქვს, თუ გაურა უნდა, რას მალავს, და თუ სხელი-კაცობა უნდა, და იმათ რას მალავს, რას გამოადგება? მეც რომ არ ვიყო, ასრე გარიგებულა, ჰ ა ჰ უ ნ ა ს სუფროსო სულ ქვეყანამ იცის. როგორც გარიგებულა, ისრე უნდა იქნეს და არც მოიშლება უსაცილოდ, სურავის ამის ფიქრი სუ აქვთ. ბატონო ს უ ლ ხ ა ნ, რადას მალავთ, რატომ სჯაროდ და სხატონოდ არ იტყვიან, როგორც გარიგებულა? ასრე უნდა იქნას, თვარემ დაგიჟინათ, ერთი წიგნი მოგვეცო, იმ ერთის წიგნით რას გააკეთებთ? ძალიან ელახარაკეთ და როგორა ქნან, ის მაცოდინეთ. თუ ჩემზედა მოაგდებენ, და მე ვიცი, როგორც უნდა იქნას. რაც ე რ ა ს ტ ი ს ა ვ ი ს მომეწეროს, ისრე ჰქენით. იმერეთს რომე უშვილო კაცი მოკუდეს, ის მამული ბატონის არის. ქართლში თუ უშვილო კაცი მოკუდების და მალ გაურა მოხდა, ეტებ ამით იქნას და მიეტეს იმ სხელის კაცსა, თვარემ თუ დრო დაგვიანდა და ეს სხელის-კაცობა გვიან გაიურა, ბატონის მზემა, ბატონის არის უშვილოს კაცის მამული, თვარემ რას ქვიან ამის-თანა ქართული? რას ხნის გარიგებული საქმე არის, ვინ იცის! ვინ მოშლის ამ საქმეს? ამიტომ შეიქნა ჩემზედა ბატონი ლ უ ა რ ს ა ბ ქამ-მადანთა, რომე ის ამგვარად გარიგდა. სულ ქართულთ ასრე გარიგეს. გან(ა)სხლანდელა საქმე არის? ძველი წესია. რას ემართლებოდენ? უფროსი კაცი იყო და თავის წილს ითხოვდა. შერმე ეველას მისცა.

ქ. ლექსიკონი გამოკეცხავს და ნეტამც იმას მოსწრებოდა, ვისთვისაც გამოკეცხავს! მე ის მიამებოდა, შენმა მხემ, ასრეც მიამა და გავეწევე, რომე თათრულს წიგნზედა მოუდგარვარ და კიდევ ვისწავლე. ღამის ის გამაშობინოს ამისმა კათხვამა. ბევრი შენდობა მითქვამს და კიდევ გეტყვი შენდობას. დიად კარგი წიგნია და კარგადაც გავეწევე. ხელა ამ წიგნში ზოგი რამ ქართული სიტყვა არის, ვერ შემიტყვიან. თუ ამას გარკვევით ვის კელად დამიწერინებ და გამომიტყვიან, კარგი იქნება. ეს სურხა არის, შესავის კიდევ გქმნება, იმაზედა გარდამიწერინე. დიად დაგიმადლებ. ან რას ზირით დაგუდვას საქმე? ამისთანა საქმე იქნა, მაგრა ბძნება მდთისას რა

გაეწუბის! ჩემო ძმავე ს ა ბ ა კ ე, კ ა ს უ შ ტ ი ს დამგარკავ ნუ მომიძულე. გ ი ო რ გ ი (ხართულათ).

პირველი გვერდის აშიაზე:

ქ: ჩემპატიერ ნ ი კ ო დ ო ზ ს, უ ა ფ დ ა ნ ს, ზ უ რ ა ბ ს, ტ ე ტ ი ა ს მრავალი მოკითხვა უამბეა.

181. ნასყიდობის წიგნი ერასტი მდივანბეგისა 14 X 27 სანტი-მეტრი, დაწერილია ქალაქლზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და ზოგჯერაც თითო წერტილი. თავი და ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1709, მაისის 10. ...ესე ამიერთ უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, მოუდეგარი-მოუსარჩლებელი ნასყიდობის საფიცარი, წიგნი და ზირი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩვენ, ს ა ხ ი ნ ო შ ვ ი ლ ე ბ ა ნ ო ფ ა რ ე მ უ ზ, ო თ ა რ ა მ, ზ ა ზ ა მ, მომავალია ჩვენთა თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს, ბ ა ტ ო ნ ს მდივანბეგს ერასტი ს, ძმსა თქვენსა ბატონს უ ა ფ დ ა ნ ს, ზ უ რ ა ბ ს, დ ი მ ი ტ რ ი ს, ძმისწულთა თქვენთა ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, ვ ა ტ ა ნ გ ს, ო რ ბ ე ლ ს, დავითს, გიორგის და სულხანს მას ჟამსა, ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ბ ე რ თ ა ქ ა რ ს ჩვენი წილი რაც არის მიწა-წყლითა, სასიფლათთა, ორმოთა, ჩემ სასახლეს გარდაისად, ნასყიდითა, უსყიდითა, ტყითა, ვუღითა, მინდვრითა, სათიბითა, უთიბითა, ჭაღითა, წყლითა, წისქვილითა, წყლის-ზირითა. საძებრითა, უძებრითა; იქივ ხეჩატურასშვილის სასლ-გარი; მარანი, ეზო, საცხვარე, ბოსელი, კაღო, საბძელი და მისი გარეშემო, სამართლიანის სამძღვრითა. ამის გარდა ჯ ა ვ შ ა ნ ი ა ნ შ ი ჩემი წილის სასნავითა, უსნავითა, ტყითა, ვუღითა, სავენახითა. ამის გარდა მ ე ლ ქ ე ა ს სასლ-გარი, მარანი, ეზო, ბოსელი, მისის სამართლიანის გარეშემოთა და სამძღვრითა მოგუადეთ და ავიდევით ფსი სრული, რომელითაც ჩვენა გული შესჯერდებოდა. არავინ არის მცდივე და მოდავე, და თუ გამოჩნდეს ვინმე, ზასუსის გამოცემნი ჩვენ ვიუენეთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ ა ნ, რ ა რ ი კ ა დ ა ც ს ს ვ ა ს ა ლ ა ლ ს მონასყიდავს მარათუბდეს, გვრეთ თქვენ კელი გეწიფოდეს, რასა გინდა საკმარად. არი-

ან ამისი მოწამენი და გამრიგენი შანშიაშვილი გადაურძი, უაითმაზა-
შვილი გიორგი, ქანანაშვილები ტერ-ერემია +, ერთობით ქანანა-
შვილები. დაიწერა სიგელი ესე კელითა კელმწიფის კარის მდივან-
მწიგნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ი ვ ი ს ი თ ა... ქსს ტ ყ ზ,
მაისის ი. + + +.

182. სიგელი ვახტანგ VI-სა, 27X14 სანტ., დაწერილია ქა-
ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1709, თიბათის 22. ქ. ესე წიგნი და პირი გიბაძეა
ჩუენ, საქარაუელოს გამგებელმან, ბატონიშვილმან, ჰატრანმან ყ ა -
ხ ტ ა ნ გ და ჩემან ძემან ბ ა ქ ა რ თ ქ ე ე ნ, ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს ფ ა -
რ ე მ უ ზ ს და რ ო ნ ს, ასე რომე თქუენ ხ ო ვ ლ ე ე ს ბ ე გ ი -
ა შ ვ ი ლ ი ს ვენსი მოგუყიდეთ და ეს პირობა გუთხროვე, რომე
ამისი მუშაობა საჯავახიანოს არ დაგუდვათ. ჩუენც ეს მარაალი და
ტეშმარიტი პირობა მოგვიცემა, რომე არას დროს ჩუენგან არც ეს
პირობა მოგიშლიათ და არც საჯავახიანოს ემებს ამისი მუშაობა არც
დავდვით და არც ვამუშაოთ. ჩუენს ნასუიდს ჩუენის ემითა, თუ ჩუე-
ნის ფასით ვიმუშავებთ. ქსს ტ ყ ზ, თიბათის კ ბ □. ბექედზე აწე-
რია: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის ვახტანგ ვამტკიცებ მე-
ფის ძეობით.

183. წყალობის წიგნი ქაიხოსრო ბატონიშვილისა. ამ წიგნისა
ჩვენ ორი პირი გვაქვს ხელში. ერთს თავში ასეთი წარწერა
აქვს: „ნამდვილი ამ წერილის ასლი გეროდიაშია გაგზავნილი
ჩვენის წილის ორბელიანის გვარის დასამტკიცებლად და იქივეა
დარჩომილი.“

1710, იანვრის 27. ქ: ნუსიას და შეწვენიას დ'ათისათა
ჩუენ, დ'ათივ გვირგვინოსანმა, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბა-
გრატონმა, მეფეთა მეფემან და თვით მფლობელმან ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ
ესე ჟამთა და სანათა კასათაყებულა. მტკიცე და უცვალეებელა წყალობა-
29

ბის წიგნი და სიკვლი შეგიწყალე და გიბოძე თქვენ, ორბელის
 შვილს, მდივანბეგს, ბატონს ერასტის, ძმისწულსა შენსა
 ელისბარს და ვახტანგს და ძმასა შენსა ყაფლანს, ფე-
 რაბს და დიმიტრის მას ყამსა, ოდეს თქვენი უხუცესი ძმა
 სულხან-ყოფილი სება, კურთხეულსა და ამაღლებულს სახელოვანს
 ბიძა და მამა ჩვენსუდ დიდად ნამსახური და მრავალ გარჯილი იყო
 და მათ მისთვის საჯილდოდ ჩაჩიკაშვილი გივის შვილები თავისის
 სოფლებითა და აკარაკებით ებოძა, და კვლად ქციის ხეგზე სოფე-
 ლი შოშილეთი ებოძა, ჩვენც გავსინჯეთ, და მისი ნამსახურობა
 თქვენ აღარ ჩაგიტარეთ, და გიბოძეთ გივის ჩაჩიკაშვილები
 ზურაბ და ოთარი და სმის მათის შვილითა და შვილის-შვილითა,
 და მათის სამკვიდრო სოფლებითა და აკარაკებითა, და ყოფლის მი-
 სის სამართლიანის სამძღვრითა, ვითარცა სხვა სიკვლით განწყე-
 ბულ არს განსამზღვარსა და ბოძებსა, ეგრეთვე სოფელი შოშილეთი
 მისის მთით და ბართა, სახნავ-უხნავითა, წყლითა და წისქვილითა,
 საფაცრითა, სათევზე გოდრითა, ტუითა და ველითა, რაც მისი სა-
 მართლიანი სამძღვარია, აგრევე საჯილდოდ დაგვიმტკიცებია; არა-
 დეს არ მოგეშალოსთ. გიბძახებთ, კარის ჩვენის ვეჭილ-ვეზინრო და
 კარის ჩვენისა განმგებთ, ბრძანება და ნიშანი ჩვენი თქვენც ასე და-
 უმტკიცეთ. დაწერა ბრძანება და ნიშანი ესე იანვრის 30, ქვს ტყს,
 კარის ჩვენის მწიგნობრის თუმანის შვილის ბირთვ(ე)ლი-
 სათა. ქაიხოსრო. ესრეთ დამტკიცდეს ვახტანგ (ხართულები).

განის აშიაზე იმავე ხელით:

ქ. ეს კურთხეულის ბატონის, ჩემის ძმის, ბრძანება ჩვენც ასე
 დაგვიმტკიცებია. ვახტანგ (ხართულათ).

184. გარდაწვეტილების ფარვანა მეფის სვიმონ I-სა, 18×15,5
 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალის მხედრულის ხელით.
 ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი, პირველი ექვსი სიტყვა
 წითელის მელნით არის დაწერილი. ზედ ტექსტზე დასმულია
 ორი სპარსული ბეჭედი.

1596, მარტის 1. წყაღობითა დოისითა. ქ. მეფე მე-

ფეფა ს უ ი მ ე ო ნ გიბოძეთ ესე გარდაწვევტილობის ფარგანა გი-
ბოძეთა ჩუენ, ღთსა გუიერგუინოსანმან, მეფეთ მეფემან, ზატრონმან
ს უ ი მ ე ო ნ და ძემა ჩუენმან, ზატრონმან გ ი ო რ გ ი მ თქუენ, და-
გ ი თ (ი) შ უ ი ლ თ ა...*) და ვ ი თ ს ა მას ჟამთა, ოდესაც თქუენ და-
კ ე რ კ ა უ ლ ი ძ ე ნ უ ლ ზ ე და შეიცილენითა, და ვქენით მოკითხუ-
ლი და სმეუიდროდაცა თქუენი უოფილიყო და სიგელიც თქუენ ქონდა.
საული(sic) ისრევე თქუენვე გიბოძეთ. აწე ამასა იქით ვინ-გინდა-ვინ
შემოგეცილო(ს), ამა ჩუენგანით ნაბოძურმან ფარგანამან გააცუდოსა.
ქჳს სჳდ. მარტის ერთსა.

185. წყალობის წიგნი მეფის სეიმონ I-სა, 11×15 სანტ., დაწე-
რილია თხელს ქალაღზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნე-
ბათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი აკლია.

1596, მარტის 12. ...მეფე მეფეთა ს ვ ი მ ე ო ნ. ესე
წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, და-
გ ი თ ი შ ვ ი ლ თ ა (აქ ერთი სიტყვის ადგილი ამოგლეჯილია) და
და ვ ი თ ს, ასრე რომე ნ უ ლ ი ხ ე რ ხ ა უ ლ ი ძ ე ს შ ი ო შ ს უ ბ ო -
ძეთ და ფარგანაც მივეცით. აწე ისრევე თქუენ გიბოძეთ, და ამ ფა-
რგანამა ის ფარგანა გააცუდოს. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან
ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგა. დაიწერა ნიშანი და ბძანება ესე
ქჳს სჳდ, მარტის ი ბ. ს ვ ი მ ე ო ნ (ხართულათ).

ბრძანების ტექსტზე დასმულია სამი სპარსული ბეჭედი. მეორე
გვერდზე სპარსული წარწერაა თავისის ბეჭედით.

186. ბრძანება მეფის ლუარსაბ II-სა, 17×16,5 სანტ., დაწერი-
ლია თხელს ქალაღზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნე-
ბათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1614. ქ. რისაც სამეუიდროს მამულის მქონებელი და-
ვ ი თ უ ო ფ ი ლ ა, მისის სამართლიანის სამძღურითა და საქმიითა, ის-

*) ამ ადგილს ქალაღი ამოგლეჯილია.

რევე და ვითისა, მისის შვილის კოსტანდილესა, ელიზბარისა და შიოშისთვის გუიბოძებისა და ნურა კაცი ნუ ეტილებით. ქვს ტბ. დუარსაბ (ხართულათ).

187. ლუარსაბ მეფის წყალობის წიგნი, 29×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი. ჩვენ ხელში გვაქვს აგრეთვე ამ წიგნის სავადი, ანუ პირი გადაწერილი დავით ბაგრატიონ დავითაშვილის ხელით, რომლისათვისაც ნაბოძებია სიგელი. და ეს სავადი სრული სინამდვილით არის გადმოწერილი დედნიდამ. ასეთი სავადები ქვემოთ იბეჭდება იმავე დავითის გადმოწერილები.

1615. ქ: აწე წყალობისა წიგნი და ფატი გიბოძეს ჩვენ, მეფემა, ზატონთან დუარსაბ თქვენ, დავითსა და შვილთა შერთა კოსტანტინეს, ელიზბარს და შიოშს ასრე და ამა ზიკსა ზედან, რომე მოხუდით კარსა ჩვენსა და ვისმინეთ აჯა თქვენი და მოგიბოძეთ, რისაცა მამულის და ემისა მქონებელი იყავითა, ანუ ვაჭრისა და ანუ აზნაურის შვილისა, ანუ ძეგლად ნაქონი და ანუ ჩუენგან ნაბოძები, უუელა უკლებად შენთვის და შეილთა თქვენთათვის გუიბოძებისა, ყოფლის კაცისაგან კელ შეუღლად. და თუ ვინმე შენი თავი შემოგუაბედოს, გავიკითხოთ, და რისაცა შემტოდენი არ იყოთ, მისგან(ნ) მეტი არა გარდაგაკდევინოთ რა; და არცა ვის უსამართლოდ სძალოდ დავანებოთ შენი თავი; და არას შენის გუარის კაცს შენს მამულზედ კელი არა ჰქონდეს; და აბანო, რა რიგაცა უწინ ჰქონებოდეს, ისრევე თქვენთვის გუიბოძებისა; და რა რიგაცა ბედნიერის ყაენის ფარვანა გქონდეს, ჩუენცა ისრე გაგუთავებთ. აწე გქონდეს და გიბედნიეროს დ'თმა ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა შინა. ამისად გათავების თავდებად მიგუიცეცემია დ'თი და ყოველნი მისნი წმინდანი კორციელნი და უკორცილნი, და კელიცა ასრე ჩავირთოთ, რომე გუხებაში ამის გათავებისგან(ნ) მეტი სხუა არა ავიაროთ რა. ქვს ტ გ. ლუარსაბ.

ამ სიგლის სავადას ანუ პირის ბოლოს, რომელიც ხელში გვაქვს, სწერია:

ქ. ესეც სწორე სავადაი არის. ღთი მომეტეს თავდებათა და ამისი დედანი აქ შაქუსა დავით.

ქ. ეს სავადი მე ქაინოსრო ბეკს წამიღია ქაინოსრო!

188. წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა, 43,5 X 17 სანტ., დაწერილია თხელს ქახალზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1633. [ნებითა და შეწევნით]ა ღთისს[თა ჩუენ, ჰატრონ-მან [რ ო ს ტ]თ მ ესე [ხანთა და ჟა]შთა გასათავებელი წყალობის [წიგნი და ს]იგელი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და მრავალ-ფერად თავდადებითი ნამსახურთა უმათა და ვით ი შ ვ ი ღ ს და ვ ი თ ს და შვილთა თქუენთა კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ღ ე ს და ე ღ ი ზ ბ ა რ ს, შვილთა და მამავლთა სხლისა თქუენისთა უოველთავე მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და თქუენის მამულის წყალობას გუიავუნით, და ჩუენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქუენი სამკუიდრო და ნაწყალობევი მამული, რაც ამას წინათ მეფეთაგან ანუ სამკუიდრო და ანუ ნაწყალობეკად გქონებოდეს. ჩუენცა ისრევე უკლებრივ გუიბოძებია, მითთა, ბართა, წელითა, წისქულითა, ველითა და ვენახითა, შენითა და ოკერითა, უოვლითურთ, სამკვიდროდ და საბოლოდ თქუენთუის და თქუენთა შვილთათუის გუიბოძებია. აწე გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოკმადოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეჰატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭილ-გუიზირონ და სხუანო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იუუნეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა რიგადაც ამა ჩუენგან ნაწყალობეგს ფარვანასა შიგან ეწეროს და ნურას მოუშლით, თუნიერ თანადგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქნსა ტკა, კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი ს ბ ი რ-

თ უ ე ჯ ა ს თ ა . □ □ (ორი სპარსული ბეჭედი).
მეორე მხარეს სპარსული წარწერა.

189. სავადი როსტომ მეფისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. პირი გადაწერილია დავით დავითაშვილის მიერ მე **XVII** საუკუნეში.

1634. ქ. ნებიათა და შეწვენათა ღთისითა ჩვენ, მეფეთა მეფემან, მატრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანა-მეტხედრე(მან) ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმა მ ა რ ი ა მ ა ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალოთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და მრავალ-იგვრად თავდადებთ ნამსახურისა ემასა და გ ი თ ა ს შ ვ ი ლ ს, ჰატრონს და ვ ი თ ს ა და შენთა შეილსა ბოქაულთ-უხუცესსა, ჰატრონს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს და შვილთა და მამაკალთა სხლას თქვენისათა ყოველთავე მას ყამს, როდეს მოგუადეგით კარსა და ზემო ა ხ ა ლ და ი ს მოურჭობის(sic) და გვ(ე)აჯენით, და ჩვენც ვისმინეთა აჟა და მოხსენება თქვენი და მოკითხული ვჭქენით და ჰირველადც სამურჭოდ თქვენი გქონებოდ და აწუც სიკელითა ამითა კავიანდეთ და გიბოძეთ ახლდაბის მოურჭობის ყოველას კაცისაგან შემოუსარჩლე-ბლად და მოუდევრად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენს ერდ-გულად სმსახურის შიკან. აწე გიბძახებთ, კარის ჩვენის ვექილ-ვე-ზირნო და სხუანო მისაქმენო, შერმე ამა ჩვენგან ნაწყალობევის თარ-ვანაში ეწეროს, თქვენც ასრე გაუთავკეთ და ნურადდეს ნუ მოშლით და შე(ე)ტილებით, თან-დგომისა და შეწვენისაგან კადე. დაიწერა წი-გნი და ბრძახება ქვს ტ ვ ბ, კელითა კარის ჩვენი(ს) მდივან-მწიგნო-ბრის ყ რ დ ა ნ ა ს შ ვ ი ლ ი ს შ ა ა ტ ა ს ი თ ა . რ ო ს ტ ო მ . მ ა რ ი ა მ (ხართულები).

ქ. ეს სწორე ს(ა)ვადაი არის, ღთთი მომეტეს თავდებათ და ამისი დედანი აქ მე მაქვს დავით.

ქ. ეს ს(ა)ვადაი მე, ქაიხოსროს ბეგს წამიდაა ქაიხოსრო.

190. სიგელი როსტომ მეფისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის

ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1634, ღვინობისთვის 24. ქ. ნებიას და შეწყვენიას ლუთასათა ჩუენ, მეფეთ მეფემან, ზატრონი მან რ ო ს ტ ო მ და თანამეცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ზატრონი მ ა რ ი ა მ, ესე ამიერთ უკუნისამდე უამთა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და შეუშლელი, შეუცვალბელი, სამკუიდროთ და საბოლოად გასთავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ აქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და მრავალფერაჲსა ერდგულობით და თავდადებით ნამსახურსა ემას და ვ ა თ ი ს შ უ ა ლ ს, ბოქაულო-უხუცესს და ვ ი თ ს და შუალთა აქუენთა კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე ს და ე ლ ი ზ ბ ა რ ს და შუილთა და ჩამომუალთა სხლისა აქუენისთა უოველთავე მას უამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა, აქუენსა და აქუენისა ძმისწულის რ ა მ (ა) ზ ი ს კარდაწვევლილების წაგნს გუიჯენით. ჩუენცა ვისმინეთ აჲა და მოხსენებთ აქუენი. მამულეზედ თუენ და რამაზ ის(ა)რჩლებოდათ. საბრჭოთ და სისამართლოთ დავსხედით ლუთასა შიშსა ქვეშე თუითონ ჩუენ, მეფეთ მეფე. ზატრონი რ ო ს ტ ო მ და ქართლის კათალიკოზი, ბატონი ე ვ ა დ ე მ ო ზ (sic), ე რ ა ს თ ა ვ ა ზ ა ლ ა ბ ე გ და ამილახორი ი ო თ ა შ და ბარათაშვილი დივანბეგი ე ა თ ლ ა ნ და ბარათაშვილი სარდარი ზ უ რ ა ბ. სისამართლიანის საქმით ფიცა და ვ ა თ ს შეკადრეთ, გაუმძღვანეთ დავითს საფიცროთ ეფისკოპოზი ს(ა)გინაშვილი, ბატონი ტვილელა ელისე, ჩუენი ბოქაულო-უხუცესი ჯავახიშვილი რთან და მახბელი ქაიხოსრო, ს(ა)ვაძე. ატენის მოურავი, გიორგი, მიწუჲს რამაზ მასის შუილებითა და დავით და(ა)ფიცეს, გამაიფიცა დავით და გამაიტანა ფიცითა თვისი ნაშრონი კელმწიფეთაგან აწინაურიშუილება ერთობით ტატინი მათის მამულითა, სოიუელი ბ რ ე წ ლ ე თ ი. მათი კერძი, სოიუელი თ ი ს რ ე ვ ა, სოიუელი ღ ვ ე რ თ ე თ ა, მათი კერძი, სოიუელი თ ო რ მ ნ ე უ ლ ი, მათი კერძი, სოიუელი ნ უ ლ ი ცხინთ და სსახლათა. სოიუელი ა ბ ა ნ ო, სოიუელი ს ა ტ ო კ ე აშირეჯიბისთაგან ნსყიდი, სოიუელი წ ა ბ ლ ა ვ ა ნ ა, სოიუელი ს ტ ო ზ და რიკაძე(ე)ბი მათის მამულითა. გ ი ო რ გ ი ა შ ი ა

რეკონსტრუქციის და დავით ერთმანეთს სამართალი უნდა (მისცენ) უკან. ესეი უკლებრივად დავით გამოიფიცა და იმას დარჩა, ასრე რომე რამაზისა და მისთა შეიღთა და სახლისა ჩამომავალთა, რამაზისა, დავითსა და მისთა შეიღთა და სახლის ჩამომავალთა, უკუნისამდე კელი აღარა ქონდეს, ასდენეთს დასდიო(?) მოწმობითა ესე საბოლოოთ გასთავებელი გარდაწვეტილობის წიგნი და [სიგე]ლი უბოძეთ. აწე უოვლის კაცისაგან უტიღებლათ, შემოუსარჩლებლად გქონდეს, გიბედნიეროს დონ ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან. არადეს არ მოგეშალოს არც ჩუენგან და არცა შემდგომად მეუეთ მეუეთა და მეპატრონეთაგან. და ვინ იცის, რამე ამას წინანდელი და ან ამას უკანანდელი ამ გამოფიცულის მამულების წიგნი, ანუ ბძანება და ნიშანი გამოჩნდეს, იგი უოკელივე სიგელითა ამით კაკუიცულებია. მტკიცე და უტვალბეული [ესე თ]ღენი ესე არის. თქვენც ასე დაუმტკიცეთ, კარისა ჩუენისა ვიქილ-ვიქილარო და მდივან(ო) და სსუ-ან(ო) მოსაქმენო, დღეს ვინ-გინდა-ვინ იუენეთ და ანუ აღმე-წად-მა ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ. მერმე ესე ჩუენგან ნაბოძები გარდაწვეტილების წიგნი(ო) და სიგელი თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ და დაუმევიდრეთ, რომე რასაც ამა ჩუენგან ნაწეალობეუს გარდაწვეტილობის თარვანში ეწეროს, და ნუ(რ)ადეს ნუ შეუშლით და შე(ე)ცილებით თან-დგომისა და შეწუენისაგან (კიდე). დაწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქუსა ტკბ, თვესა დუინობისავესა ოცდა ოთხსა, კელილითა მდივან-მწიგნობრისა უო რ დ ა ნ ა შ უ ი ლ ი ს ა მ ე რ ა ბ ი ს ი ა ა . რ ო ს ტ ო მ . მ ა რ ი ა მ (ჩართულები).

191. სავადი (პირი) როსტომ მეფის წყალობის წიგნისა, 23X15 სანტ., დაწერილია თხელს ქალღლზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი, თავი აკლია. პირი გადაწერილია დავით დავითაშვილის მიერ, რომლისათვისაც სიგელია ნაბოძები.

1635. ...ნიშანი შეგიწეალებთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენსა ერდგულსა და წესისებრ თაგ-დადებით ნამსახურსა უმას დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს დ ა ვ ი თ ს ა და თქვენთა შეიღთა კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე უ

ს ა და კარისა ჩვენისა ბოქაულო-უხუცეს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს ა და შვი-
ლოა და მომავლთა სხლისა თქვენისათა ეოველთავე მას ჟამსა, ოდეს
მოგვიდევით კარსა და დ ი რ ბ ი ს ა მოურაობას გვაჯენით და
ჩვენსა ვისმინეთ აჰაი და მოხსენება თქვენი და შეგვიწავლეთ და გი-
ბოძეთა დიბის მოურაობა სამართლიანის საქმიასა და სამძღუროთა,
სამგვიდროდ და სობალოდ თქვენთა და თქვენთა შვილთათვის გვი-
ბოძებთა ეოველის კაცის უცდილებად. ქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თს
ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არა მოგეშალოს. და-
იწერა ბძანება ესე ქქს ტ ბ ტ, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგ-
ნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ბ ი რ თ ვ ე ლ ი ს ი თ ა . რ ა ს
ტ ო მ (ხართულათ).

მეორე გვერდზე აწერია:

ქ. ეს სწორე სავადა არის. დმურთაი მომეტეს თავლებათ: ამისი
დედანი აქ მე მაქს დავით |.

ქ. ეს სავადა მე ქაინოსრო ბეგს წამიღია ქაინოსრო |.

192. წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა, 33X18,5 სანტ., დაწე-
რილია ქალაქდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია ზოგან ორ-ორი და ზოგან სამ-სამი წერტილი.

1637. ქ. ნებითა და შეწვენიითა ღ'თისთა, ჩუენ, მეფეთ
მეფემან, ზატრონმან რ ა ს ტ ო მ და თანამეტყედრემან ჩუენმან დე-
დოფალთ დედოფალმან, ზატრონმან მ ა რ ი ა მ, ესე უკუენისმდე ჟამ-
თა და ხანთა გასაჯგუებელა წყალობისა და სთამედო წიგნი და ნიშ-
ნი შეგიწავლეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩუენსა ერდგულსა და მრავალ-
ფერად თავდადებით სამსახურთა ემთა და ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს ე ლ ი
ზ ბ ა რ ს და შვილთა და მომავლთა სხლისა თქვენისათა ეოველ-
თავე, ასრე და ამა ზირსა სეღან, რომე ვიუენეთ თქუენთუის მწე-
ლბუენნი, მთხატეინი და კარგის მღამნი, უგნანი და უსიანანი.
არას კაცისა და დედაკაცის ზირით არ შეგიბესდეთ და არც გაუკით-
ხავად გაგიწერეთ, მოკითხული ვქნათ, და რაც არა დაგეშავებინოს
რა, მის მეტი არა გარდაგაკეცინთოთ რა. და დღეს რისაც მამულის
მქონებელი და ახუ სჯელოსი იუენეთ, იმისგან არ დაგამტროთ და

არცა რა მოგიშალოთ, თუ თქვენ ჩუენზედ არა სტყუოთ რა. ამისად გასათავებლად მოგვიცემია თავდებად თავად ღთი და ეოველნი მისნი წმინდანი სეტის და ქუეენისანი, კორციელნი და უკორცონი. და იწერა ბასნება და ნიშანი ესე ქჷსა ტკე. რთო ტო მ. მარისამ (ხართულები).

193. როსტომ მეფის წყალობის წიგნის პირი, 25×21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამსამი წერტილი. პირი გადაწერილია დავით დავითაშვილის მიერ.

1642. ქ. ნებითა და შეწეენითა ღთისთა, ჩუენ, მეფეთა მეფემან [კელმწი]ფემან, ზატრონმან რთო ტო მ და თანა-მეტყუელმან ჩუენმან [დედოფალ]თა დედოფალმან, ზატრონმან მარისამ, ესე უკუენისამი ჟამთა [და ხანთა] გასათავებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალოთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და წესიანებრივ მრავალფერად თავდადებით ნამსახურსა უმათა და ვითის შვილს კოტანტილეს და კარისა ჩუენისა ბოქაუდთა-უხუტესს, ზატრონს ელიზბარს, შვილთა და მომავლთა სხლისა თქუენისათა ეოველთავე მას ჟამსა, ოღეს გიორგი მამიკელი მან ტუელიად კაკვასინჯუენისა, რომე [რაც] კელიზბარსს ტკოცს და წაბლოანს მამული აქუსთ, ჩემი სამკუიღრო არისთ. ტატას ხანს გაუსინჯაყად გამოგართვით და იმას უბოძეთ. აწე მას უკან მართალი მოკითხული ვქენით და თქუენი სამკუიღრო ეოფიდიეთ. შეგიწყალოთ და გიბოძეთ ისრეკა თქუენი მამული სეტოტასს და წაილოანს ეოვლის სამართლიანის სამძღურთა, მთით ბარამდის. გქიანდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა შინს და აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და [არცა] შემდგომად სსუათა მეფეთა და მეზატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-ვესირნო და სხუანო მოსაქმენო, ვინცა-ვინ იუუნეთ და ანუ დღეს წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ესრე გაუთავეთ. სურათდეს ნუ მოუშლით და შეეცდილებით, თუინიერ შეწეენისა და თანადგომისაგან კიდე. ვინ იცის... სსუათას კელში ამ მამულები წი

გნი და ნიშანი გამოჩნდეს, სიგლითა ამითა გაგვიცუდებია, და შტვი-
ცე ეს ოდენი არის. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს ტ ღ, კე-
ლითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობარისა თ უ მ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ი ს
ბ ი რ თ უ ე ლ ი ს ი თ ა . რ ო ს ტ ო მ . შ ა რ ი ა მ (ხართულები).

ქ. ესე მუსავად თვითონ მე, დ ა ვ ი თ, დავსწერე და ამისი
დედანი, რ ო ს ტ ო მ ნეფისკან(sic) ნაბოძები, აქ მე მაქსა. და რაც
ამ ასლში ამა მუსავადის დედანში სწერია, ამა მუსავადშიაც ის და-
მიწერია. და თუ ერთი სიტყვა ტუეილად დამეწეროს, ჯერა ვაუო
ღთის შემტოდე, და აგების მაგ ბატონმან თავისის თავის ფიცი (და)
დაფიცება არ დამიჯეროს და ამა ერანის კელმწიფის ნასოფი ნაფაზა*)
ვიუო და თუ მე ამა მუსავადში თუ მე ტუეი[ლათ დამეწე]როს რამე. და
თუ იუბულა და დაიჯერა, კარგი წყალობა იქნების, და თუ არადა არა
იუბულა, კარგათ იუოს, ბატონის წერომას და ღთის წერომასა რა
გაეწეობის? დავით!

194. სიგელი როსტომ მეფისა, დაწერილია ქალაღზე მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1644, თიბათვის 7. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა
ჩუენ, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან, ბატონმან რ ო ს ტ ო მ ესე
უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობისა და საჯილდო
წიგნი გიბოძეთ შენ, დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ი ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ი ს აზ-
ნაურიშვილს რ ი კ ა ძ ე ს, ჩინელსა(sic) შ ო შ ი ტ ა ს ა, და მომავალთა
სახლისა თქვენისათა უოველთავე მას ჟამსა, ოდეს კახეთს სარბეულად
გაგიძახეთ და უკან წამოგწოდნენ, მწუედ კარგად უოფილიყოთ, კა-
ცი დაგენარჩუნათ, და იმისად საჯილდო თქვენის ოთხმეტე კომ-
ლის კაცის კოდის ჰურის ამოკვეთას გ(ვ)ეკავინით, ჩვენც ვისმინეთ
აჯა და მოხსენება თქვენი და ასრე ამოუკვეთეთ, რომე არას დროს
კოდის ჰური არ ეთხოვებოდეს თქვენს გლეხებს. აწე გიბრძანებთ, კა-
რისა ჩვენისა ვეჭილ-ვეზირნო და სხუნო მოსაქმენო, ვინცა-ვინ იუუ-
ნეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქვენცა ასრე გაუთავეთ და

*) მეორე მუსასადაში ეს სიტყვა ორ სიტყვათ არის გაყოფილი:
„ნა ყაზი“.

ნურადეს სუ მოუძლით და შე(ე)ცილებით. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქვსა ტ ლ ბ, თაბთავეს ზ. რ ო ს ტ ო მ (ჩართულათ).

195. პირი როსტომ მეფის წყალობის წიგნისა, 29×21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავი აკლია.

1645. ...[ჰა]ტრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანამეცხედრუმან ჩვენმან, დედ-ფალთ დედოფანმან, ჰატრონმან მ ა რ ი ა მ, ესე უკენისმდი ჟმთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა [და წესი]სებრავ მრავალ-ვერად თავდადებით ნამსახურთა ჟმთა და ვ ი თ ი [შ გ ი ლ ს], ბოჭყალთ-უხუცეს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, შვილთა და მომავლთა სხელის თქვენისთა უოველთავე მას ჟმთა, ოდეს მოგუიდეუკით კარსა და მამულის წყალობას გუიავუნით, ჩვენცა ვისმინეთ, ვიგულისმოდგინეთ აჟა და მოქსენება თქვენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ სომხითს სოფელი. . . *) მისის მარხით, სამართლიანის საქმითა, შიითა და ბართა, წელითა და წისქულითა, ველითა და ვენახითა, შენითა და ოკერთა, საკმართა და უემართა, საქებრითა და უძებრითა, შესავალითა და გასავალითა, ყოვლის საქმით და სამძღრითა თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის გუიბოძებია სამეუიდროდ და საბოლოდ. კქონდეს და გიბედნიეროს ღთხ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და აროდეს არ მოგეძალოს არა ჩვენგან და არა შემდგომად სხუთა მეფეთა და მუხატროხეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარის ჩვენისა ვექილ-ვეზირნო და სხუანო მოსაქმენო, ვინცა-ვინ, იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქვენცა ასრე გაუთავეთ რა რიგადაც ამ ჩვენგან ნაწყალობეუსა სიკელსა შინა ეწეროს და ნურადეს სუ მოუძლით და შეეცილებით, თუინიერ შეწევისა და თანადგომისგან კიდე. თუ სხუას ამისი მამულის წიგნი და ნიშანი გამოაჩნდეს, სიგლითა ამითა გაგუიციულებია და მტეციე ესე ოდენი არის. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვსა ტ ლ ბ, კელითა კარისა

*) სოფლის სახელი მოხეულია.

ჩვენის მდივან-მწიგნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ბ ი რ თ გ უ ლ ი ს ი თ ა . რ ო ს ტ ო მ . მ ა რ ი ა მ (ჩართულები).

ქ. ეს მუსავადა თვითონ მე, დავით, დავწერე და ამისი დუ-
დანი, რ ო ს ტ ო მ ნეფისკან(sic) ხანობები, აქ მე მაქს. და რაც ამა
მუსავადში სწერია, ამა მუსავადის დედანშიც-ასდშიაც ასრე სწერია. და თუ
ამა მუსავადში ერთი სიტყვა თუ ტუეილია დაძვეწეროს, ჯერ ვიყო ღ'თის
შემტოდე. და აგების მკ ბატონმახ თავისის თავის ფიცი და დაფი-
ცება არა დაძვეწეროს, და ამს ერანის კელმწიფას ხსოფი ნაყახი ვი-
ყო მე ამა მუსავადში თუ მე ტუეილით რამე დაძვეწეროს რამე. და თუ
იყაბულებს და დაიჯერებს, კარგი წყალობა აქნების, და თუ არადა
არ იყაბულებს, კარგათ იუოს, ბატონის წერომას და ღ'თის წერო-
მას რა გაეწეობის? დავით.

196. პაპუნა მახვილადის დასახლების წიგნი, 41,5 X 19,5 სანტ.,
დაწერილია ქალალზე ნახევარი მრგვალის მხედრულის და ნა-
ხევარი ნუსხურის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1656. ქ. არსება დაუსრულებელისა, ღ'თისა, მამისა, ძი-
სა და სულისა წმინდისა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომე-
ლობითა ეოფლად უხრწნელისა და ეოფლად ბიწ შუეხებელისა დედო-
ფლისა ჩვენისა ღ'თის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარამისი-
თა; ძლიერებითა ცხოველს-შუოფელისა, ჰატისინისა ჯვარისთა, რო-
მელსა ზედა განიქუნა უხრწნელნი მკლავნი თვისნი კსნისათვის ჩვე-
ნისა; წმინდათა ანგელოზთა და მოავარ-ანგელოზთა მიქაელ და გა-
ბრიელისათა; წმინდისა წინასწარმეტუეუელისა, წინამორბედისა, ნა-
თლის-მტემელისა იოვანესითა და იოვანე ქალწულ-მახარებელისა-
თა; თავსმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმინ-
დათა წინასწარმეტუეულთა, მოციქულთა, მღვდელთ-მოძღვართა, მამა-
თა, მამათ-მოავართა, მოწამეთათა, ჩვენ, ბოქაულთ-უხუცესმან, ბატონ-
მან ელიზბარ ვიეიდეო ქ ვ ე მ ო - მ ი ქ ო ს (sic) ვ ე შ ა ჰ ი ს ძ ი ს ა -
გ ა ნ ს ა ს ხ ლ ი ს ა ლ ა გ ი და ე ა შ ა ზ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ვ ე რ ა გ ი და და-
ვასახლეთ ჩვენი შემეუიდრე ემა მ ა ხ ვ ი ლ ა ძ ე ჰ ა ჰ უ ნ ა და მისი
შვილები და უბოძეთ და მიეცით სამევიდროდ და საბოლოოდ გასა-

თავებლად და დავსდევით ამ ჩვენს ემს ჩვენს ნასუიდს მამულზედა ალაზი ჩვენის საუარლისა და სასურველის ბატონის ანახანუმი-სათვის, ასრე რომე ცეს ანვარს, მისის მიცვალების დღეს, მივიდოდეს ეს ჩვენი მდღეა რუის და ჩვენის სულისა და სიტყ-ცხლისა და ჩემის თქალის სინათლის, კუროთხუელის ბატონის ანახანუმის საფლავზედ ჟამს სწირვედეს, ერთს ცხვარს დაჭკლევედეს, მის ზურსა და ორს კაკას ღვინოს ერს ჩაურიგებდეს, მის სანთელ-საკ-მელსა და ხილს ტაბლაზედ მიუტანდეს და ერთს მდღელს ჟამს აწი-რვ(ინ)ებდეს და საწირავს მისტემდეს. კიდევ ამას კარდაისად უუელიუ-რის შაბათს მივიდოდეს, ერთს მდღელს ჟამს აწირვინებდეს, ერთს თუჯს გასჭრიდეს, მის ზურსა და ღვინოს და სანთელ-საკმელს და-ხარჯევედეს და კუროთხუელის ბატონის ანახანუმისათვის შენდობას ათ-ქმეინებდეს. სხვა ამას კარდაისად ამ კაცს არას იფერისთანა საჩვენო-სათხოვარი არა ეთხოვოდეს რა, არა ჩვენგან და არა ჩვენთა სახლის კაცთაგან და არცა სხვათა გარეშე კაცთაგან, ამაღ რომე ამაზედ არა ჩვენის სახლის და საღაროსა და არცა ჩვენის ემისა და მამულისა-გან არა დახარჯულა. ეს ასრე მისის ზითვის საქონლისგან გვიყიდა და მუადაზედ ისრე დაგვისახლებია. აწე ვინცა და რამანცა მონათესავემან კაცმან, დიდმან ანუ მცირემან, მეფემან ანუ დელოფალმან, კათალიკოზ-მან ანუ შემდგომად მისმან ეფისკოპოზმან, თავადმან ანუ აზნაურმან და ანუ ჩემ სახლის კაცმან ამის შლად და ქცევად კელ უოს, წუე-ულ, კრულ და შეჩვენიებულმცა არის დაუსაბამოსა და დაუსრულებუ-ლის დოისაგან, შიკათა კრებოთაგან და ოთხთავე მათ ზატრიაქთა-გან; შეცადებას კეთრი გეზისა, შაშთვილა იუდასი, მეხის-ტეხა დი-ოსკორესი და ცოცხლივ დანთქმა დათან და აბირონისი; სოღომ-კომორის დაქცევის რისხვამცა შააწევის მისზედა და სახლსა მისსა ზედან; უკეთუ თათარმან მოშალოს, იგიმცა შეიშლების მისის რჯუ-ლისაგან; ანუ თუ კაცთაგანმან ქრისტიანემან მოშალოს, იმამცა კაც-თან დასაჯების, რომელმან მაცხოვარსა დახვარი უგმირა გვერცა ჟვარცმულსა; უკეთუ დედაკაცმან მოშალოს, იგიმცა დედაკაცი არის, რომელმან იოკანე ნათლისმცემელს თავი მოჭკეკია. ნურათამცა სინა-ნელითა ნუ იქნების ასნა სულასა მისისა, ნუცა ლოცვაითა, ნუცა შარ-სკითა, ნუცა გლახაკთა მიტემათა და ნუცა იელესარქმის(ჯი) წასკლა-

თა, და მასზედამცა დაესრულების წყევას იგი მქას და რვისა ვისლ-
მუნისა და ჩვენად ნაცვლადმცა იგი განიკითხვის დღეს მას დიდსა
განკითხვისსა. ხალა დამამტკიცებელნა და გამთავნა ამისნა აკურ-
თხნეს ღთმან და წმინდამან მღთისმშობელმან. დაიწერას სიგელი ესე
ქვსა ტ მ დ. ...წყეული იყოს ამისა მომშლეული.

პირველი გვერდის აშიაზე სწერია:

ქ. ესე ასრე უნდა გათავდეს. | როსტომ . მ ა რ ი ა მ
(ჩართულათ).

197. საფიცრის წიგნი მეფის ერეკლე I-სა, 30×15,5 სანტ., და-
წერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია ორ-ორი წერტილი.

1688. ქ. ჩვენ, იესიან, დაჯითიან, სოლომონიან, ბაკრა-
ტონიანთა ნათესავმა, მეფეთა მეფემა, ბატონმა ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ
ესე წყალობის წიგნი შეგიწყაღეთ და კიბოძეთ შენ, და ვ ი თ ი ს-
შ ვ ი ლ ს და ვ ი თ ს ა, შვილითა თქვენთა ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, ასე და ამა
პირსა ზედან: თუ თქვენ ბედნიერს გაენზედა, ჩვენსედა არა სტყუო რა
და სხვათა ჩვენა არხითა, ჩვენ თქვენი მწყალობელა ვიყოთ და არცა
რა თქვენ კიშავდეს რა. გვიბოძებთა ზაზის და მამის თქვენის სიმ-
კვიდრო მამული და სასელო. ქონდეს და განუდნიეროს ღმერთმა
ჩვენს ერდგულად და სამსახურს შინა. ამისდა განსთავებლათ თავდებათ
მოგვიცემთა თავად ღმერთთა და უაჟელი მისა წმინდანი, ღმერთის და
ქვეყანისანი, სორციელი და უხორცონი. დაიწერას წიგნი და სიგელი
ესე კარის ჩვენის მდივან-მწიგნობრის ე ნ კ ა ლ ა ფ ა შ ვ ი ლ ი ს
ბ ე ჟ ა ნ ი ს ი ა ს. ქვს ტ ა გ. ე რ ე ბ ლ ე (ჩართულათ).

198. გაყოფის წიგნი ტატიშვილებისა შახნავაზ II-ის დროისა. ამ
წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ძველათ გადაღებული სიგლის
მსგავსათ უწინა ნუსხა მხედრულის ხელით.

1674(?), იანვრის 11. ქ. სეპიას და შექვენათა ღთისითა
და ბონებითა კემწიფის შ ა ნ ა ო ზ შეიქმნათ და ბატონისშვილის

გ ი რ გ ი ს ა თ ა მოგუდით ჩვენ, ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი, ბატონი ც ი ც ი და ბატონისშვილის სსხდთხუცესა შ ი თ შ ზ ე დ გ ი ნ ი ძ ე ტ ა ტ ი შ ვ ლ ე ბ ი ს გასყოფლათ. რომელიც ჩვენს ჭკუას და მცნუბაში მოვიდა და მივხედობდით, სამართლიანის საქმით სამართალი არ დაჟაგულით და გაყუყუით. და ურგო ზ ა ზ უ ა ს საუნტროსოდ სასხლე მისის შესავალ-ვასავლიათ და ნაშენათ, ხილხართა. ნაშენის წილად, ხ ა ს ი ა ს ა თ ვ ი ა რ ი ს დღის მაწა მივაცემინეთ ზანუას. ხაშენი დიდი არ იყო რა. ზანუა, ვითაცა დაჭრალი და ნაჭირსახულევი იყო, მიხვდა საჭირსახულედ: დ უ ლ ა რ ი ძ ე დ ე მ ე ტ რ ა მისის-სახლის კაცებითა, რათაც მქონებელი იყო; სემო-მძვიველეთის ჩაჩნძიე ზანუა, ზურაბის გამონაყარის სასხლეითა, ჭკრითა; ბერუაშვილი, რისაც მქონებელი იყო; ქვემო-მძვიმლეოს ელია ძაცნიძე, რისაც მქონებელი იყო; გოგილა დელარიძე, ზანუას შვილი, რისაც მქონებელი იყო; გარაყანა, მისის მამულითა; იმას კარდა ქიტუტაშვილი, რისაც მქონებელი იყო დღეს; სასაულაო კარისაკენ ერთი ადლი, კანზე—მესამედი; კვედრისკან, კაშკა რომ აქმენებინა ზანუას, ორი კვედრი. თამაზას და ხოსიას: საუდრის გვერდით ბოსტნის მესამედი, ქვემო კერძი; ჭურისკან გოშეს; ჭურისკან სხუქვიო სხვაკან მიეცა ემაწვილებსა, სოსიას და თამაზას. მარნებისა და სდაც სახსრო ჭურები იყო, სიმ წილად გაგვიყვია, მესამედი ზანუასათვის მიგვიცია. მოსამსახურე ბატონი იყო გასყოფლა. ზანუას მიხვდა ხარშილასე მამუკა მისის ცოლ-შვილითა, და თამაზას გულივერდაშვილი დათუნა, და სოსიას ხარშილასე მამა იერი. კაცის მიუარობეს ეცილებოდა ზანუას. და კაცია წ'დგა და თაჟისი თაჟი გამოიფიცა და ზანუას დარჩა მისის ცოლ-შვილითა. სასხლო მამუკი რაც იყო მძვიმლეოთებმა გაყუყუით, თაჟისი ჩვენ გაყუყუით, მესამედი ზანუას, სასხლის სხსაცული მაწა მიუყვით; თამაზას და ხოსიას—აქით სხსლთხუცის მიდგომდინ, ზეთი გზამდინ, ქვეით კიდო გზამდინ, ქვეით დათუნა მაწას მადგამდინ; დვერთუოს. ჭაჭინაძე, რისაც მქონებელი იყო; სახსრო ზურის მესამედი, ზეთი კერძი ახაჟშენი იყო, ცოტა მისის კორდითა, მესამედი-ზურის გზა ასრე გაგვიჩენია: ჩეხვისა და მუშის დროს, სეხნის ემას სამდღვარს აქეთ, შიაროს, თამაზამა და ხოსიამა ვურ დაუშალის და სიმწიფის დროს თაჟისის კერძის დონი-

დამ იაროს. სწინახელი ოცდა ათ მარჩილათ დავაფასეთ თადრიანათ, ფასი ხოსიამ გაიღო. სხვა ჭური სამად უნდა გაიყონ, იქა გვერდის ვენახი მესამედი ჟამურაშვილისაკენ, თორმანეულს გვიმრასისეული გუნახი სამ წილად უნდა გაიყონ, სეხნიას ტატიშვილის მამული, ხოსიტა მისის მესამედის მამულითა, ზაზუას ძმა დააუნა მისი. მამულითა, რისაც მქონებელი იყოს, ზაზუა მუხასთან ხოდაბუნიათა, გრძელა ვენახითა, ბეგოშვილი, რისაც მქონებელი იყოს დღეს. ნადირა იანტბედაძე მისის კერძის მამულითა სახლიდამ გაეყენება, და ორის დღის მიწა, სავა უნდა, მისცეს; სახსრო მიწა მესამედი, სახსროს ზერას მესამედი, სავა წინ ხელს ზედეთ. სახლის იარადი გაუყავით სულა, სალაზარაკო აღარა დარჩომილა რა. სპილენძის იარადი წონით მესამედი მიგვატა. ამათში სალაზარაკო აღარა დარჩომილა რა ძმობისა და მოყრობის მეტი. რომელიც ამას იქით დააშავებს რასმე: კემწაფე თაჟის შეცოდებათ მოგვითხმს. ამისი მოწამე და დამხდური ნიქოზელი ნიკოლოზ, კოზმან, ცაღისარი ებიტა, სრულ ერთობით საციციშვილო, აზნაურშვილები ერთობით, სადავითიშვილო აზნაურშვილები, ფარსადანისშვილი ავთანდილ, იაღდუზიშვილი ელიზბარ, გამერულიძე ავთანდილი. დაიწერა წიგნი ესე კელითა ბედისმწერალისათა ი თ ა ნ ე ს ა თ ა. ქქს ტ ა მ *).

პირველი გვერდის აზიანზე:

ქ. შემვედრე ამათი, ბატონიშვილი და ვითა აქა ბასნდებოდა, ვითაცა რომ უმწველი იყო, მისის გულასაყის გვიბძანეს ამითი გაყოფა.

199. ნასყიდობის წიგნი მიქელიშვილებისა, 31×19 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. გძელი შესავალი გამოვუშვით. ბოლო დაზიანებული აქვს.

W

1697, იანვრის 15. ...ესე საბოლოოდ ამიერ უკუნისამდე

*) ამ ქორონიკონში ასო „ა“ არ არის, მაგრამ რომ აქ „ა“ შეცდომით არის გამოშვებული, ამას მოწმობს შაჰნავაზ მეფის და მისი შვილის გიორგის მოხსენება წიგნის თავში. შაჰნავაზ I მეფობდა 1658 ---1675 წლებში.

ქამთა და ხანთა კასთაყუბუღი, მიზეზ-შემოუღებელი, დრო დაუცემელი და უოკელის ჩხუბისა და იღეთისგან გამოიწვია, მტკიცე და ზირ-უქცეველი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგაწერეთ და მოგვით ხვენი, ტატის შკადის ჰაჰუას შვილძან ჭარდან და ებიტამ და ბადათარ და მისრი და შვილთა და მამაყაღათა სახლისა ჩუენისამა თქუენ, შიქელას შვილქესა შოშიტასა და აოვანქესა და სეჩინასა და გიორგისა და შვილთა და მამაყაღათა სახლისა თქუენისათა, ასრე და ამა ზირის ზუღან, რომე ჩუენის მონღაძეობათა და ნუნაყოფაღობითა მოგვიდეთ ჩანანაძისეულა კუნასა, ზეთი ხოსიას ზურის სამძღურამდი და ქვეით ბუზაღაძის კუნახის სამძღურამდი და ბოლოს თამაზას და ვიგრაშვილას კუნახის სამძღურამდი, და ზეთი შარამდი, და ავიდეთ თქუენგან ფასი სრულა და უგაღებელი, რათაც ჩუენა გულა შეგუჯარდებოდა. აღარა დარჩომიღა რა ჩუენი თქუენს კელათ არც ერთის იოტის ფასა, კარ(გი) კაცობის მეტა. არაფან იყოს ამის მტილე და მოდავე. არც ჩუენი ნათესაჲ და არ(ცა) სხუა კაცა, და თუ ვინმე მოგუდაოს, ზირასა და ჰასუჩას გამცემი ჩუენ ვიუხუეთ. გქონდეს და გიბედნიეროს დონ ეოკელის კაცის უტილეზად. კაცთაგან არის ამისი შემრავლებელი და მოწამე, იორდანესშვილი მღაღელი ბარნაბე და ვიგრაისშვილი იფანე, და ხოჯასშვილი გიორგი და შიო გუნატაძე, და ნიკოლაოზა კაცისშვილი, და გეგელი ელიაშვილი, და მე შერაბას დამიწერათ და მოწამეცა ვარ ამისა. დაიწერა წიგნი [ესე] მარტის ნახევარს, ქქსა 12 ე + + +.

[არას] ამისა მოწამე მამუკა ორბელაძე. აწე ზირობა ასრე [მოამიტე]მთა, რაც შეჩუგას საქონელი მამეცა, თუ დღეას უკან შეჩნი მონაცემი საქონელი რსიამა გამოსაცუღელად შენს კარს მოგადგეს, სანატონი]ს კლიზბარას და კოსტანტილეს შემტადე ვიყოთ. ბოლო ჟამს მისა ...რეთ, რომე კარების წასხმავედ ბეერი ვილაზარაჲეთ და რომელიც ჩუენ ...კარები წავსხით...

200. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 42X25 სანტ., დაწერილია ქალალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმა-რია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. მოწმეთა ბე-

ქლების წარწერა ყველა არ მოკვყავს, რადგან ეს მეტ შემთხვევაში განხეორება იქნებოდა მათის სახელების.

1712, აპრილის 4. ქ. სასულითო საძიების, საძიებავებს, სამ-პირების, სამ-გუშოპანის, ერთარსების, ერთოულების, ერთ-ბუნების, ერთ-ღ-თაების, მამისა, და ძისა და სულისა წმიდისთა: მკასებათა ეოკლად წმიდასა. დადგულასა დედოფლისა ჩუენისა, ღ-თაშმობილასა და მარადის ქალწულის მარამისთა: ძღაერებათა ზატისისისა და ცხაველისმოთველისა ჯგარისთა; წმიდათა აბგელაზ-თა და მოსკარ-ახტელაზთა მამაქელ და კანრიელისთა, წმიდისა და დიდებულისა წინასწარმეტყუელისა, წინამარბედისა და ნათლისმტყუელისა იოანესისთა და იოანე ქალწულ-მსახრებელისა ღ-თისმეტყუელასთა, წმიდათა ოცდა ოთხთა წინასწარმეტყუელთა. წმიდათა და ეოკლად ქებულთა ათორმეტთა მოციქულთა და სხუათა სამოცდა ათათა მოწაფეთა, წმიდათა და სოფლისა ჭდაკთა, დადგულასა მადელთ-მოდვართა, წმიდათა და დავაწლისა მძღუთა მოწაშეთა, წმიდათა და კანმორბუულთა მეუღანბოკთა მამათა, წმიდათა და ქალწულ-დედათა მოწაშეთა და სხუათა ეოველთა წმიდათა მოწმობისთა და მუემდგომე-ლობითა, ესე უტყუარა და უცვალებელი წაგნა დავაწერე და მოკეც მე თქუენმა ბიძაშვილმა კიორგის შვილმა ზ უ რ ა ს და შვილმა ჩემ-მან *) და თქუენ, ჩემს ბიძაშვილებს. მდივანბეკს უ რ ა ს ტ ი ს, ე ლ ი-ს ა რ ს, ე ა ფ ღ ა ნ ს, სუფრანს ზ უ რ ა ბ ს და ნა'ხირს დ ი მ ა-ტ რ ი ს, ასრე რომე კურთხეული ჩუენი ძმა ჰ ა ჰ უ ა უძვილო დარჩა და მასი ვადი მე და ჩემს ძმას კ ო რ ჯ ა ს ჰ ა ს დაგვადგეს. სხვა დონე ვერსით მოვიმარჯვე და იმაჟ ჩემს ძმის ზაზუას ალალი სას-უიდი ვენაჟი იყო, მამის ჩუენის სასკადს ზგარისა და შემაზაშვილის მონასეიდს ვენაჟს კარეთ, მანშიაშვილების მოსეიდული ვენაჟი, სხვის მასეიდვას და ან ზატრონის დახსნას ისეგ ჩემის სახლის კაცისა გირ-ჩაე და ვაჯობინე და მოკუადე ჩემის ძმის კორჯასჰის წილს გარდა მანშიაშვილის მოსეიდულის ზურის სახეგარი თავის შესავლით და აა-

*) აქა და სიტყვა „და“-ს შემდეგ თითო სიტყვის ადგილია და-ტოვებული.

ვის გასაფლავებ, თავის სამართლიანის სამძღვრით, გამართული სწონს ხელით. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთი, ამისთვის რომ ავიღეთ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესვრება, აღარა დარჩომილა რა ჩემი თქვენზედა ძმობის, სიყვარულობის მეტი. თუ ვინმე წმოგედოს, ზირისა და ზასუხის მიმცემი მე ვიყო. აწე არიან ამისნი დამხდურნი და მოწამენი ჩვენი ბიძაშვილი, სარდარი ბატონი ლუარსაბ¹⁾ □, თბილელი მიტრანპოლიტი, ბატონი დომენტი □, ოთარი □, მანუჩარ □*, რევაზ, სარდრის შვილი მამუკა, რამაზ □, მზე-ჭაბუკ □²⁾, რევაზ □, ბატონის კარისკაცი მდივანი ოთარ □, მდივანი გივი, მდივანი ავთანდილ, ნაზირი ედიშერ □, ამისი გამრიგე და შუამდგომელი ქვემო-ბოლნისის ხასადარი ზავარაშვილი ფარსადან □, ჩვენი უმანი ავთანდილ-შვილი ეულიჯანა, შვერვლის-შვილი როსტომი +, ბოლნისის მამასახლისი ლუა +, შუა-ბოლნისის მამასახლისი ზეგულაშვილი ბეჟუა და სულ ბოლნისელები. დაიწერა წიგნი ესე კელითა წმიდის სიონთა ღმრთისმშობლის დეკანოზის იე ს ე ს ი თ ა. ქქსუ, აზრილის დ. □. (ბეჭედს აწერია: მონა ღმრთისა ზურაბ).

განის აშრაზე სხვა ხელით და სხვა მელნით:

ქ. მე, მდივანი ოთარ ამისი მოწამე ვარ □.

201. ნასყიდობის წიგნი, 18,5 X 23 სანტ., დაწერილია ქალღმერთის ხელის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია ზოგჯერ ორორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. შესავალი გამოვეუშვი.

W

1712, მაისის 11. ...ესე ნასყიდობის წიგნი, ზირი და ზასუხი მოგეცით ჩვენ მ ა ხ ვ ი ლ ა ქ ე მ რ ო ს ტ ე ვ ა ნ, შვილმა ჩემმა დ ა ვ ი თ და თ ა მ ა ზ ა მ თქვენ, დ ა ვ ი თ ა ს შ ვ ი ლ ე ბ ს თ ა მ ა ზ ა ს ა და მ ა მ ი ს ი მ ე დ ს ა და გ ი ო რ გ ი ს ა და მ ა ხ ა

1) დედანში სწერია „ლუარამ“.

*) ამ ბეჭედს აწერია: მონა ღმრთისა მოლარეთ-უხუცესი მანუჩარ.

2) ბეჭედს აწერია: მონა ღმრთისა ორბელისძე მზეჭაბუკ.

რას, თქუენის სსხლას მამავალს, ასრე რომე მოგვიდე ელისაბედა-
შვილისეული მიწა, ზეით ფოელაგშიელისა შვილას სიმძღურამდინ,
საზენაქროთ ბადრიაშვილის სძღურამდინ, ქუეით ელისაბედაშვილის
სიმძღურამდინ. დმერთმა მშვიდობაში მოგახმაროს. ავიდევით ფასი
სრული და დარებულა, რათაც ჩუენა გული შეგჯერდებოდა. აღარა
დარჩა სალაზარაკო ერთის იოტის ფასა. ამისი მოწამე თედააშვილა,
სიონელი ზაზია და მუეკლაშვილი მამუკა და გიუა თაიასაშვილი. მე
ნარბეგას ე დ ი ლ ა შ ვ ი ლ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. და-
იწერა ესე წიგნი მაისის თერთმეტ დღეს გასულსა. ქსს უ. +
+ +.

202. ვალის გარდაწყვეტის წიგნი, 16×7,5 სანტ., დაწერილია
ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1712, ენკენისთვის 19). ქ. ესე გარდაწყვეტილობის წი-
გნი მოგეტ მე ეშიკადაღაშიშვილმან ს ო ლ ო მ ო ნ შ ე ნ, ჯ ა ვ ა
ხ ი ს შ ვ ი ლ ს ს ვ ი მ ო ნ ს, ასე რომე ჩემი ვალი გემართა, რა-
საც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, გამოგართვი, გარდაგოწვეტია, შენ-
თან საქმე აღარ მაქვს. თუ რამ სხვა თამასუქი გამოჩნდეს, ამან გა-
მტუეუნოს. არის ამისი მოწამე ჯავახიშვილი ქაიხოსრო, აბელვანდი-
შვილი ბეჟან, ლიზუაშვილი ზაზაჯანა. მე გ ო რ გ ი ს დამიწერია,
მოწამეც ვარ. დაიწერა ენკენისთვის ით, ქსს უ. □. (ბებლის წარ-
წერა სპარსულია).

203. ნასყიდობის წიგნი მეფე ვახტანგ მე-VI-სა, 29×19 სანტ.,
დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
ხმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1712, აპრილის 21. ქ. ნუბითა და შეწვევითა დ'თისათა
ჩუენ, საქართველოს მხერობელ-მქონებელმან, ბატონიშვილმან, ზატ-
რონმან ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ესე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი წყალობის
წიგნი და ნიშანი გობოძეთ აქუენ, ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ს შე რ მ ა

ზ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს ს ვ ი მ ო ნ ს და მომავალთა შერთა მას ჟამსა, ოდეს აქვენგან თქვენი წილი ჭვარები ვიყიდეთ და ამისთვის ფასად გიბოძეთ; რაც შენს მამულში მთას იუ ბარს შენი წილი სსშავარდნო გუდგა და ან გამოგვიდოდა, ის განატივეთ და ამისთვის მოგვცით. არაოდეს შენ და შენს მამულს სსშავარდნა აღარ გეთხოვოდეს. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენის ვეკელ-ვესინისა და წარვლინებულნო ბაზიერნა, ამის მამულთან კელი ნუ გაქვთ და ნურცა ვინ გარჯით, ბრძანება ჩვენი ასრე დაუმტკიცეთ და ნუ მოუძლით. დაიწერა სიკელი ესე კელითა კარისა ჩვენის მდივან-მწიგნობრის იუ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს ს ვ ი მ ო ნ ს ი ა. აწილის კა, ქქსა უ. ვ ა ს ტ ა ნ გ (ხართულათ).

განის აშიაზე სწერია:

ქ. ეს ბატონის მამის ჩვენის წყალობის წიგნი ჩვენც ამგვარად დაგვმტკიცებია, რომე ნურც ჩვენი ბაზიერი და ნურც ბაზიერთუხუცის კაცი ნუ გარჯის და არც კელი აქვს. ქქსა უ. ვ ა ს ტ ა ნ გ.

უკანა გვერდზე აზის ბეჭედი, რომელსაც აწერია: მონა ლთისა ერისთვისშვილი გიორგი(?).

204. ნასყიდობის წიგნი აბულვარდიშვილისა, 54,5X21,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1713, თიბათვის 26. ქ. ნებიითა და შეწვევნიითა მღთისათა, მეოხებითა მღთის მშობულასათა, ესე უეუნისმდე ჟამთა და დროთა, ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, ყოველის კაცის მოუდევარი, ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დავიწერე და მოგვცე მე, ჯ ა ვ ა ს ი ს შ ვ ი ლ მ ა გ ო შ ა რ, ძმამ ჩემს მან(ნ)გლეღმა იოსებ შენ, ჩემის განყოფის აზნაურშიღის, ა ბ უ ლ ვ ა რ დ ი ს შ ვ ი ლ ს ზ ა ლ ს, ბ ა ს ი ლ ს, ზ ა ზ ა ს, ო თ ა რ ს, დ ა ვ ი თ ს, შვილსა თქვენსა ი ა ს ე ს, გ ი ო რ გ ი ს, მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომე დამეჭირა და მოგვიდე ჩემგან გამოფიცული ჭვიროს ზალისშიღის საქონი მიწა, ბეჟანისშვალის ბაგის გვერდზე, საყენაქროთ სამხამდი, ზეით რუმდი, ბოლოს ბეჟანის მიწამდი თავისის წულითა, რაც მოუნდებოდეს. ვინცა და რამაც ეს ძლად კელ-ყოს;

მასამც რისსავს მამა, ძე და სული წმინდა და ეოველნი მისნი წმინ-
 დანი. არიან ამისნი მოწამენი, დამხდურნი თავათ ღმერთი. კაცთაგან
 ეშიკაღათბაშის ახსნურსვილი ბედიანსვილი დოლეჩვი, ჩემი მოყვარე
 მეტეხის მოურავი მალაღსვილი ივანე, ამირაშვილი მდღელი ათანა-
 სე, ტატანაშვილი გიორგი, გზირისშვილი ჰაზუა, გოკიბედანსვილი
 ბაკრია, ჩემი ახსნურსვილი ანდერმანისშვილი რეკას, ტყაზუნაშვი-
 ლი ბადურა, ერდგულანსვილი იმედა. მე ჩ ა მ ა რ ა ძ ე ს ი ა ს ე ს
 დამაწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა თვესა თიბათვეს კა-
 სულს კე, ქვს უა. იოსებ. + + + + + + + + + + . □ .

205. შერიგების წიგნი ჯავახიშვილებისა, 21×21,5 სანტ., და-
 წერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
 მარია ორ-ორი წერტილი.

1713, მკათაოვის 18. ქ. ესე წიგნი მოგვით ჩვენ,
 თქვენმა ძმისწულებმა ნი კ ო ლ ა ვ ო ზ (?) და ბ ე ყ ა ნ, შვილმა ჩვენმა
 დავით, ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ და ვ ა ს ტ ა ნ გ ა ქ ვ ე ნ, ბიძა ჩვენს ფარე-
 მ უ ს, შვილს თქვენს რ ო ი ნ ს, ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს და ბ ე რ ს,
 ასე რომე ქ ვ ა რ ე ბ ს ჩვენი ნსოფლარები გაუყოფარი იყო, ჩვე-
 ნის ნებაწადალით ასე შევრიგდით, რომე დაგანებეთ ტამისა და
 ტყემლუანს სანაცვლოდ ნადაბური, მისის მორატამენის და შაფურთი
 სათიბებითა და კოქიანი ნაკეფექს გზამდი. ვინცა და რამანც კაცმა
 ეს მოშალოს, მასმც რისსავს დაუსაბამო ღმერთო, მამა, ძე და სუ-
 ლი წმინდა, და სეტის ანგელასნი, კარციელნი და უკარტონა, ისიმც
 განიკითხვის ჩვენთა ცოდვითაოვის დღეს მას დიდსა განიკითხვის-
 სს. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და ეოველნი მისი წმინდანი.
 კაცთაგან ჩვენი ემა დეკანოზი გიორგი. მე ი ე ს ე ს მდღელს ნი-
 ნიაშვილს დამაწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა კათათვეს თუ-
 რამეტს, ქვს უა. □ | ბეჟან. + + + .

206. წყალობის წიგნი ვანტანგ მეფისა, 32×21 სანტ., დაწერი-
 ლია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმა-

რია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი დაზიანებული აქვს.

1703—1711. ქ. ჩვენ საქრაველს ჯანიშინმან ბატონიშვილმან, ჰატონმან ვახტანგ, ესე სამოურაოს წყალობის წიგნი გიბოძეთ თქვენ, ყაფლანიშვილის გიორგის შვილს ზურაბს მამის, ოდეს წყალობას გვიაჯენია, მოკითხული ვქენია, ვიასაც ტაშირზედ აიღარბეგის მოურაობა მამა თქვენსაც ჰქენებოდა. აწ ჩვენც შეგიწუალებ და გიბოძეთ ტაშირზედ ჩვენის სახასო სოფლის აიღარბეგის მოურაობა მისის სამართლიანის მოურაობის წესითა და სასრგოთი, რომელიც დდესამდინ ყოფილიყოს და სდებოდეს. □. ბეკდის წარწერა: რტოდ ვარ დავითის მგელ ლომად, ვითის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ეს ბძანება ჩვენ, საქრაველს გამგებელს, ბატონიშვილს სვიმონს ასრე დაგვიმტკიცებია □.

207. ადგილის დათმობის წიგნი ბატონიშვილების კოსტანტილესი და ოტიასი, 36×14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1708, დვინობისთვის 24. ქ. ესე წიგნი გიბოძეთ ჩვენ, ბატონიშვილმა კოსტანტინემ და ჩემა ძმამ ოტიამ შენ, კელმწიფის კარის მღვდელს ნაომს და შვილთა შენთა, ასე რომე შენის სახლის კარდმოსახედავას კალაფანს გარეთ ალაგი ჩენი იყო, შენ მეკრიშვილის ნაქონობაით გკეცილებოდი. ბატონთან ვილაჰაკაკეთ და სამართალი შენვე დაგჩხა. ახლა ბატონი დედოფალიც შუა შემობძანდა და შენც აეშქაში მოგვართვა და, რადგან ბატონი შუა იყო, რასაც შენი სასახლე გამოიტანს, შენვე დაგანებეთ ქუეით მილილაშვილის მიდგამდი, ზეით შებადე ავაქას კედლამდი და წინ წელამდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთის, როგორათაც შენ გინდოდეს. ეკრა ჩემი ნაოესაჟი კაცი ვერ გეცილას. ამისი დამამტკიცებელი

ღონ აკურთხოს და მშველი წყეული იუოს ღთისაცან. არიან ამისი დამხდურნი და მოწამენი დედოფლის ბოქაულთა-ურუტკესი თავეულიშვილი ხოსიტა, ჩვენა აზნაურშვილი კოხა და ვარჯან. მე კელმწიფის კარის მღვდელს გ ა ბ რ ი ე ლ ს დამიწერია, ღვინობისთვის ოცდა

ექუს, ქვსა ტ უ ვ.

მონა მთისა ბატონიშვილი კოსტანტინე

მონა მთისა ბატონიშვილი ოტია
----

208. განჩინების წიგნი ვახტანგ VI, 35,5×21,5 სანტ., დაწერილია ქალალზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1703—1711. ქ. ჩვენ საქართველას ჯანიშინმან ბატონიშვილმან, ბატონმან ვ ა ს ტ ა ნ გ და ძმამან ჩვენმან, ბატონიშვილმან კათალიკოზმან, ბატონმან დ ო მ ე ნ ტ ი მ, და ძმამან ჩვენმან, ბატონმან ს ვ ი მ ო ნ და თ ა ი მ უ რ ა ზ გვერთ ვიანელითა მუხრანის ბატონი ე რ ე კ ე ლ ე, არაგვის-ერისთავი გ ი ო რ გ ი, სარდალი ლ უ ს რ ს ა ბ, ამილახორი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი, მდივანბეგი ე რ ა ს ტ ი, მოურავი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი და სხვანი ებისკოპოზ-დარბაისელნი და მდივნები. ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი ს ზ ა ზ უ ნ ა ს ა და ვ ა ს ტ ა ნ გ ი ს ა და იქით ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს ო ვ ა რ ე მ უ ზ ი ს ა, ზ უ რ ა ბ ი ს ა, ნ ი კ ო ლ ო ზ ი ს ა და გ ო შ ზ ა რ ი ს ჭვარებს სხორტეს სეით ნასოფლარებზედ ცილების სარჩელი და სჩივარი გავიგონეთ და გავსინჯეთ. ც ი ც ი შ ვ ი ლ ე უ ბ ი ამან ჩიოდენ: „ამ(ა)ს წინათ მეფემ გ ი ო რ გ ი მ რომ კომპარის კერძი ჭვარები იუიდაო და მაშინ ნასოფლარების კასიუფორად რატიშვილი, მთავარ-ეპისკოპოზი და მჩაბელი ალხაზ რომ გამოგზავნაო, სჯორტეს ქვეითი ნასოფლარები გაეყესო და იმასეითი ნასოფლარები არც გაუეკითაო და კადეც ჩვენს სხელსედ საჩვენად გაუშეკისო“. ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ს ა ამან უზასრესედენ: „ამროს ღთონ, რაც ჩვენ სასლისკაცთ ჩსუბი არ გამოგვეკრიაო და ერთმანერთს არ დაუშინეთო და გაეოფასედ მით არ მოვიშაღენითო, მის მეტად თქვენად სხელსედ არცა რა ტავიშვილია და არც იმ ალაკში კელი ტქონებათა და არცა ცქქსთაო, თორემ მთავარ-ეპისკოპოზისად დაჭკითიხეთ, მასცა ასსოჟსო“. ჩვენ მთავარ-ეპისკოპოზს უკვირებდა

თხეთ, იმასაც ასრე მოეხსენებინათ: „საკორცუ და იმას ქვეითი ნასო-
ფლარები რომ გაგჭუავითო და იმას ზეთი გასაყოფად რომ მივიდო-
დითო, ჯავახიანი შელაზარადენო, ჩხუბი გამოკრიათო, დაუშინეს, მო-
იშლენ და ბატონთან წამოვიდნენო და მისთვის დარჩაო, თარემ იქ
ციციშვილის ცილება არ გაგვიგონიაო“. ეს მოწმობა დასაჯერებელი
იყო, მაგრამ უფიქრად ამითში ჩხუბის გადაღიანებას ვხედვედით და
არამც ერთი ურიგო რამე მოეკდინათ და არ სჯობდა, ფიცი უფრო
გულის დასაჯერებელი იყო. ჩვენ ამისი ასრე გაუჩინეთ: თუ წადგნენ
ჯავახიშვილი, ეს თახსი თაფნი კაცნი თახსის მათის აზნაურშილი-
თა და სადაც ჭვარების თაფს გარდიარონ და ასრე იფიცონ: „ამისმა
მადლმან და ამისმან გამაცხოვე(ლე)ბელმან დთან ეს ალაგა, ეს ნა-
სოფლარები ამას აქეთ კიდევ ჭვარებისა და საჯავახიშილო იუთს და
არც ციციშვილს ამაში კელი ჭქონდეს“, დარჩეს ჯავახიშვილებსა, და
თუ ვერ იფიცონ, დარჩეს ციციშვილებსა □. ბეჭედს აწერია: რტოდ
ვარ დავითის, მგელ-ლომად, ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

209. ნასყიდობის წიგნი მროველის ნიკოლოზისა, 22×16 სანტ.,
დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1715, მკათათვის 20. ქ. ნუბიასა და შექვენიასა დათასა-
თა ესე ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დაგიწერეთ და მოგარათათ
ჩვენ, მ ე ჯ ა მ ო ა მ ა ზ ა მ ა ქ ე ვ ე ნ , მ რ ო ვ ე ლ ს ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს ,
ბატონს ნ ი კ ო ლ ო ზ ს , ასე რომე ვადი შემართათ და მოვედ და
შემოგვხვეწე და ვალისგან დამისხენით; თავიან-შვილიანათ თქუენ
გუემევი თოვლის კაცის უცილებლად, დთან გარდა თქუენს მეტს
ჩემთან საბატონემოდ კელი არაფისრა ჭქონდეს. არის ამისი მოწამე
სიძახი ქიტა ჯავახიშვილი, დეკანოზი იესე | მღღელ-დეკანოზი იესე |,
კანდელაკი გრიგოლ, და შე ათანასეს დამიწერია და მოწამეც ვარ.
დაიწერა მკათათვის 20, ქსა უკ +.

210. საფიცრის წიგნი ორბელიანთა, 38×15 სანტ., დაწერილია
ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი

წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი დაზიანებული აქვს.

1715. ქ. ნებიოთა და შეწვენითა ღთისითა და ყოველთა მისთა წმინდათა მოწმობითა ესე მტკიცე და მიზეზ-შემოუდებელი და უცვალებელი ძმობის ჰირობა და სიფიცარი მოგვეცით ჩვენ, თქვენმა ბიძაშვილმა, მდივანბეგმა, ბატონმა ერასტომ, ძმამან ჩემ-მან, ბატონმა მამუკამ, ყაფლან და რამაზ, ზურაბ და მსე-ჭაბუკი, ელიზბარ, დიმიტრიმ და რევას თქვენ, ჩვენს ბიძაშვილს გორჯასპის, შვილს თქვენსა ქაიხოსროს, ასე და ამა ჰირ-სა ზედა, ვიუენეთი თქუენივის კარგი და კარგის მღობი ძმანი და სხლის კანნი. რაც ღთითა და კანთი შეპოგმატობდესთ, მისი მტდელნი ვიუენეთ. თუ თქვენ ჩუენზედ არა დააშოთ რა, არცაა ჩვენ თქუენზედ რამ სისიანო ვქნათ მტრის მტერნი ვიუენეთ და მოუ-რისა მოუყარე. თუ სარდალმა და მისმა ძმებმა შენზედ სისიანო და დასაკლებელი არ მოინდომოს რა, ჩუენც იმას რიგიანი და კარგი ძმო-ბა და სხლისკაცობა უფთ. და თუ იმან შენზედ ურიგო და დაკლება მოინდომოს შენი ვირჩით იმისსა და რაც შევიძლოთ, შენ იმას თუ სხვას ვისმე ს(ა)ვით არ დაგანებთ. ამისდა გასათავებლად მოგვიცემთ ააყად ღთი და ყოველი მისი წმინდანი. ვინცა ეს ფიცი და ჰირი მოშალოს, მასამც რისხავს სამება-ერთიარსება. ვინ იტის, სარდალმა გაუკრა მოინდომოს, შენ არ გაგიშვათ და იმას არ გაუყუეთ. ქქსა უგ. □ □ □ □ □ + □. ამ ბეჭდებს სხვა და სხვა წარწე-რები აქვს, უმეტეს შემთხვევაში გადასულები.

211. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 45X20,5სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებთ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი და წყველა გამოვეუშვით *).

1620, მაისის 10. ...ჩვენ, შექმანს შევიღებმა

*) შესავალში სხვათა შორის სწერია: ოხითა და მეოხებითა წმი-

ს ე კ ნ ი ა მ ა , თ ა მ ა ზ ა მ ა , გ ა რ ს ე ვ ა ნ , შვილმან ჩვენმან
 გ ი ვ მ ა , ზ ა ა ლ დ ა გ ი ო რ გ ი მ დ ა მომავალთა სხლის ჩვე-
 ნისთა თქვენ, ბატონის ე ა ფ ლ ა ნ ი ს ქ ვ ა ლ ი ს გ ი ო რ გ ი ს
 შვილსა ჰ ა ჰ უ ა ს , გ ო რ ჯ ა ს ჰ ი ს დ ა ზ უ რ ა ბ ს თქვენს ნას-
 უადს ვენაჲთან შუა-ბოლნის ჩვენი ნასყიდი ვენაჲი ეკრა თქვენს ღვარს,
 ახლა თქვენ მოგვიდეთ ჩვენი წილი მამული, რაც ჩვენს ძმობაში წი-
 ლად გვერგებოდა, ის ჩვენი წილი მამული მოგვიდეთ და ავიღე-
 ვით ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა, არა დარჩო-
 შილა რა ჩვენი თქვენსედა არაფერისთანა ერთის დინარისა, ს(რ)უ-
 ლად და უგებოდ ავიღევეთ. ახლა და ამას უკან არცარა კელი
 ჩვენ გვეკონდეს და არც რა სელაჰარაკო, არა შვილსა, არა მომავალსა
 სხლის ჩვენისთა, არცა განაუოფსა ჩვენსა, დღეს და დღეის უკან
 ვინც ჩვენს მოსყიდულს ვენაჲს შემოიცილოს, იმთაი ჰასუსის გამ-
 ცემი ჩვენ ვიუენთ... დაიწერა სიგელი ესე თვესა მანის ათსა, ქვის
 ტლ*). და არიან ამისი მოწამენი ბეჟან როსტომაშვილი, მდღელი
 რომანოს და სრული ბოლნელები, და მე გიორგი დეკანოზისშვილს,
 მდღელს რ ა მ ა ზ ა ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. მოსესშვილი ბე-
 რუკაც მოწამეს ამისი და ბოლნისის მამასხლისი ნოდარა, ნაცვალის
 კაცია, ფინეზასშვილი ფეშანგი, მისი ძმა გიორგი, ხასადარი ლამა-
 ზა, მისი ძმა სამუბისა, ჯვარაშვილი სარქისა, მირაქასშვილი თამაზა,
 ჭონაშვილი მამუა, აქელაშვილი თამაზა და სრულ კელი-ერთბირ
 შვა-ბოლნისის ანთაები, ქვემო-ბოლნისის მამასხლისი ჰანუა, მისი
 ძმა ტერ-ანდრისა, მეშარბათე ნახარა, ჯანდიერისშვილი ავთანდილ
 და გორჯასში, არქისშვილი გორჯასში, უადისშვილი დავითა, შალუ-
 ლიანასშვილი ამირანა და შანაზარა და სრულ კელი-ერთბირ ქვემო
 ბოლნელები ანთაები. დაიწერა სიგელი ესე თვესა მანისა ათსა, ქვის
 ტლ*).

პირველი გვერდის განის აშიაზე იმავე ხელით სწერია:

თავად არის ამისი მოწამე სიონთა მდიანისმშობელი, მეტყე მი-

დათა ქართველთა მნათობთა მამათა: ეფთვიმი, გიორგი, პროხორე, ილა-
 რიონ, ეფრემ, არსენი, იოვანე, შიო და დავით.

*) დედანში სწერია: ტპ..

სი ეფესკობისი, რევიშვილი იოვანე ბოლნელი, მეგრე იმისი დეკანოზი აქრობი, ზემო-ბოლნისის მამასახლისი და მოურავი დუქია, მეგრე შანშიასვილი ნაწილი ბაინდურა, მისი ძმა ეფიხი ბეჟან, ბიძა იმისი დოღმაზა, მისი შვილა ნასიდა, იაკულისვილი ალაგერდა, მისი შვილი დურმიშნა, იაკანასვილა ბაირაზა, მისი ძმა ზურაბა, მირიანასვილი ფარსადანა, ზინდარი ვახუშტი, ველასვილი ზაზუნა, ეფიხი შანაზარა, კოკიბასვილი ათაბეკა, მისი განაყოფი ბეჟან, თუშქვასვილი ზურაბა. (ამის შემდეგ დასმულია ხუთი ბეჭედი, რომელთა შორის პირველ სამს სპარსული წარწერა აქვს, ხოლო ორს უკანასკნელს ქართული).

212. სიგელი მეფის შაჰნავაზ I-სა ანუ ვახტანგ V-სა, 43,5×19 სანტი., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულივე ბეჭედი.

1662. ქ. ნებიია და შეწვენიათ დ'თისათა და წყალობითა კელმწიფის შაჰაბაზისათა ჩუენ, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბატონიანმან, მეფეა მეფემან, შატრონმან შ ა ჳ ნ ა ვ ა ზ და თანა-მეტყუდრემა ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმა, დადიანის ასულმა, შატრონმან მ ა რ ი ა მ, შირშომმა და სსურველმა ძემა ჩუენმან, შატრონმან ა რ ჩ ი ლ, შატრონმან გ ი ო რ გ ი მ, შატრონმან ლ ე ვ ა ნ, შატრონმან ლ უ ა რ ს ა ბ, ესე უკუნისამდი უამათა და ხანათა გასთავუბეფი, სსეუიდრო და სსობლოო წყალობისა წიგნი გიბოქეთ თქუნ, ჩუენათა ერდგულათა და წესისაებრ ნამსახურათა ემათა ჩუენს მესტუმრეს დ ო ნ დ ა რ ა ს ა და ძმასა შენსა ზ უ რ ა ბ ა ს ა, შვილთა თქუენთა შ ა ვ ე რ დ ი ს, ზ ა ლ ი ა ს ა, გამრიკასა, ბეჟუასა და ქაინოსროს, შვილთა და მომავალთა სსხლასა თქუენისათა, მას უამსა, ოდეს მოგუიდგეით კარსა და მამულის წყალობას დაგუიავუნით, ჩუენ ვისმინეთ აჟას და მოსსენებთ თქუენა, ნაჯილდოებად მეფეს რ ო ს ტ ო მ ს სოფელი ვ ე რ ს უ ნ ე ლ ა თქუენთუის ებოქებანა. ის გა-მოგართვით და მისდა სსმუქმოდ გიბოქეთა სსკუნდარიდამე სსრუხანა, კუამდი ერთი სარქისა, კუამდი ერთი ზაზია, კუამდი ერთი ზაქარა,

კუამლა ერთი ავჯა, კუამლი ერთი კიდევ სარქისა, კუამლი ერთი ბო-
განო ტირუმინთ სარუნანა, ერთი გრიქორა, ერთი ესები თავის შთი-
თა, ბარიოთ, ველითა, ვენაკითა, სანაფითა, უკანაფითა, წყლითა, წი-
სქელითა, ჭაღითა, სძებრითა და უძებრითა, კალო-საბძლითა, ყო-
ვლის მისის სამარაღანის საქმითა და სამდღურითა, უკლებლივ თქუ-
ენტოეთს კუიბობების ყოვლის კაცისკან უცილებლად. გქონდეს და ვი-
ბედნიეროს ოთხს ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა. არადეს არ
მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეფეთა და მე-
პატრონეთაგან. უხედაესთა მოგახსენებთ და უქუედაესთა ციბძნებთ,
კარის ჩუენის ვეკილე-ვეზარანო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურას
შეუშლით თუინიერ თანა-დგომისა და შეწევნისაგან კიდევ. დაიწერა
ესე მტკიცე და უცვალებელი ჭქსა ტნ, ინდიკონსა(SIC) მეფობისა
ჩუენისა მეოთხესა, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა უ ა ნ-
დ უ რ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი ს ო ი რ ა ლ ი ს ი თ ა. შ ა ჭ ნ ა ვ ა წ (ჩარ-
თულათ).

213. ნასყიდობის წიგნი ბარათაშვილის დბანელ ქრისტეფორესი,
34X20,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლხე მრგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის
შემდეგ.

1615. ქ. ნუბითა და შეწევნითა დთისათა, ესე უკუნისამ-
დუ ყამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალებელი ნას-
ყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეცათ ჩუენ, შ ი ო შ ბ ე გ ი ს შვილ-
მან უ ა რ ა ბ ე დ ა ხ და ძმამან ჩუენმან ი ე ს ე მ, შვილმან ჩემან
შ ი ო შ და ა ს ლ ა მ ა წ ოქუენ, ბ ა რ (ა) თ ა ს შ ვ ი ლ ს დ მ ა-
ნ ე ლ ს ქ რ ი ს ტ ე ფ ო რ ე ს, ძმასა ოქუენსა ს ე ხ ნ ი ა ს ა და
ბ ე ყ ა ნ ს, შვილთა თქუენტა ზაზუნას და ავთაფნდილს, ასრე და ამა
პირსა ზედა, რომე შუა-ბოდნისის ძეგელასშვილის შერმაზანასა და
ბადურასაგან მოსყიდული ვენაკი გვქონდა, იმასთან სამი კუალი ვენა-
კი ნაგროზასშვილის დაფითასგან ვიუიდეთ და ეს ორივე თქუენ მოგ-
ვიდეთ ყოვლის კაცისკან მოუდევარი და უცილებელი. ავიდეთ თქუ-
ენგან ფასი სრული, რათაც(SIC) ჩუენი კული შეგჯერდებოდათ. აღარა

დარჩა რა ჩუენსა და აქუენს შუა სსარჩლო და სსლაჰარკო. და თუ ვისმე ჰასუნი ჰქონდეს, ჰირის და ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვაუუენთა. ესე ასრე გაგითავდეს და არა მოგეჰადოს არცა ჩვენგან და არც სხვის კაცისგან. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღ'თს. არაან ამისნი მოწამენი და დამსდურნი: ბოღნისის ნაცკადი დათუნა, მამასსადისი ფინეზა, ძეგკლაშვილი ვერმიშა, იმასი ძმა ნაჰარა, მირაქსშვილი მირაქა, ჩიგანასშვილი მირიმანა, ჯავარაშვილი ბასია, ეუღასშვილი საქია, ჭონასშვილი უფლუნა, ჩუენი ემა გურგენიძე ბადრია, ქიტუა-შვილი დათუნა, იმისი შვილი ხუტესი, და შე ბატონის კათალიკოზის სსხლთხუტის შვიდს რეკვაზს დამიწერა და მოწამუცა ვარ. დაი-წერა წიგნი ესე ქვს ტნ გ. + + + +.

აშიაზე უზის ბეჰედი, რომელზედაც გადაბმულათ სწერია: ზალ.

214. ნასყიდობის წიგნი გიორგი ყაფლანიშვილისა, 68 X 15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1674. ქ. სსხელითა სსსაერის, არსებ დაუსრულებელის ღ'თის მამის, ღ'თის ძის და ღ'თის სულის წმიდის; მეოხე-ბითა ეფუღად წმიდის, ეფუღად უსრწნელის და ეფუღად ბიწ-შუენებელის, დიდებულის დედაფელის ჩუენის ღ'თისმშობელის და მარადის ქალწულის მარიამისათ; ძლიერებითა ზატიოსნისა და ცხოველსმეოფელის ჯვარისათ; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა უკარცთა ზეტის ძლთა, ანკელთათა და მთავარ-ანკელთათა მიქაელ და გაბრიელისათა და ცხრათავე არგეთა დასთა ანკელთათათ; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა ჰეტრე სსმათისის სსტეთ მხერობელის და ჰავლე სსმ ცამდე აღწეუნელის, რომელსა ესმეს უ(ს)მენელნი სიტყუენი; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა მღუღელთა მადღვართა, დიდის ბასილი, გრიგოლი, იოჰანე ღ'თისმეტეუელისათ; ოხითა და მეოხებითა წმიდის მამის ჩუენის ნიკოლოზ მირანქალაქის განმანათლებელის და წმიდის მამის ჩუენის სსასიოთათ; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა ქალწულთა-მოწამეთა: თეკლა, ეკატერისა, ირისა, მარანა, ბარბარესითა; ოხითა და მეოხებითა წმი-

დათა უქრთაშთა მკურნალთა კოზმან და დამიანესითა, კვირთს და იოვანესითა, ერმოლას, სიმონს, დიომიდეს, ერმოლას და ერმელანესითა; ოხითა და მეოხებითა წმიდისა სვეტისა-ცხრველისა; კვარათის საუფლისა და მირთნ ღთ-მეოფელისათა; ოხითა და მეოხებითა წმიდისა დედისა მესაიტამეტისა, ქართველთა განმანათლებელისა ნინოსითა; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა მოწამეთა: გიორგი, თევდორე, დიმიტრი, ზრკოზი და ზანტელეიმონისათა; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა ქართველთა მნათობთა: ეფთეუმი, გიორგი, ზრკოზი, ივანოზი, ეფრემ, არსენისითა; ოხითა და მეოხებითა წმიდათა, მართალთა მეუღლეთა იოვანე და ანასითა; ოხითა და მეოხებითა უფელთა წმიდათა ღთისათა და ამა წმიდათა, რამელნი საუგუნითგან სათნო ეფუნეს უფაღსა ჩვენსა იესოს ქრისტესსა, და კვალადცა სათნო ეფაღსა არიან, ამათათა მოწმობითა, თავდებობათა და შუამდგომლობითა ესე უკუნისამდე, ესითა და ხანთა განსაჯებელი, მიზეს-შემოუღებელი, დრო-მოუღვარი და უფლის კაცის მოუღვარ-მოუსარჩელი, უფლის ილათისა და სლათისაგან გამოსული სიტელი მოგართვით და მოკედეთა ჩვენსაგან სასული ვენაჲ, იქვე შუა-ბოლნის ბატონის ბოლნელის ვენაჲს ქვეით ჩვენ, შუა-ბოლნელმა მამასაგანსა იფიქრეს და მადამა ჩემს იფიქრეს და ზანტელისა და მისწულმა ჩემს რეფეს, ტერ-ღუმესამ და მომავლთა უფელთაგან სახლის ჩვენსათა, თქვენ, ბატონის (sic) ეფაღსა ნის შვალს გიორგის, შუალთა თქვენთა ზანტელისა, გორგასისა და სურსის და მომავლთა თქვენთა, ასრე რომე ჩვენსაგან სასული არის და უცილელი, და აწე თქვენ მოკედეთ მისის მოწათა და წყლითა, შესულითა და განსულითა, რომე არა კაცი არ გეცილებოდეს არცა დიდი, არცა მცირე, არა ებისკოპოსი და ბერი, და არა ერის კაცი. (და ჯადეთა იესო სრული და უღებელი რვა თუმანი ხაღლი თეთრი და სხვა ყუქა.) აღარა დარჩარა ჩვენი თქვენსად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთის სიტქმეს შინა დღეთსა. არიან ამისნი მოწამენი და დამხდურნი: მოურავი, სახლთხუტის ძმა ზაღ, თეთრანი ბატონი ბოლნელი, შუა-ბოლნისის ნაცვალი დათუნა და შუა-ბოლნის ამოუბი, სეკელაშვილი შერმანანა, ჩიგინაშვილი მირაქა, თქვენსა ესა აქელაშვილი თეთრანი, ხასადარი ბე-

რუა, ბატონის დედოფლის უშიკადასი მანთაჲს და სრულა ერთობილ-
 ნი სავიუ ბოლნელნი. აწე ვინცა და რამანცა კაცმან, ანუ დიდმან,
 ანუ მტირემან, ანუ უფისკაზოზმან და ბერმან, გინა ერის კაცმან კელა
 უოს შლად ამისდა და ქტეჲვად, თავადამც რისხავს ღ'თი და უოველნი
 ანგელოზნი ღ'თისანი, ზეტისანი და ქეჲუანისანი, კორციელნი და
 უკორცონი, მამა დაუსბამო და ქე და სული წმიდა, და შემტაედების
 კეთრი გეზისი, შიშთვილი იუდასი: ძრწოლა კანისა, მეს-დატეხი-
 ლობა დიოსკორესი და ნურათ(ა)მცა კსნითა ნუ იქნების კსნა სული-
 ლისა მისისა დღესა მას დიდსა განკითხვისასა, ხოლო დამატეტიტე-
 ბელნი ღ'თს დამტეტიტეს. დაიწერა სიგელი ესე კელიათა ბედის-
 მწერლიშვილის ნ ა თ ა ნ ა ე ლ ი ს ი თ ა. ქვსა ტ ო ბ. + + + +
 + + + + + + +.

215. ნასყიდობის წიგნი გიორგი ყაფლანიშვილისა, დაწერილია
 წინა სიგელის მეორე გვერდზე სხვა ნუსხა მხედრულის ხელით,
 ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1675, მაისის 12. ქ. ჩვენ, შუა-ბოლნისელმა ე უ მ ა-
 ხ(ა)ს შ ე ი ლ მ ა ბ(ა)ი ნ დ უ რ ა მ და ძმამან ა დ ი ბ ე გ ა მ ჩემს და
 მამავალმა ჩემს და შვილთა ჩემთა, ესე ნასყიდობის წიგნი მოკარ-
 თკით თქვენ, ბატონის ე ა ფ ლ ა ნ ი ს შვილს, ბატონს გ ი ო რ-
 გ ი ს და შვილთა თქვენთა, ასე რომე ჩვენის განყოფილის ფ ი ნ ე-
 ს ა ს და რ ე კ ა ს ა ს წილი გეყიდათ თქვენ მობძანდით და იჭე-
 იმაჲ თქვენის ნასყიდის ვენაჲის გვერდით ჩვენი ვენაჲი იყო, მვენც
 ავდექით, რადგან თქვენ მოიზრიანეთ და მოგვიდეთ და ჩვენს ვენაჲს
 მოვაჭერთ, რაც რომ სწორეთ თქვენი ვენაჲი გამოიტანს აშენებულ-
 თა და აუშენებულთა. კადევა გლეხებისგან იმის გასწორ მიწა რომ
 გეყიდათ, იმის გამოსწორ მოგვიყიდათ. გქანდესთ და მოგცეს ღ'თ-
 მან. არა კაცი არა ჩემის სახლისა და არა სხუათა სახლისა, არა გა-
 ნყოფი და არა მეზობელი, არა შვილი ჩემი და არა მამავალი სახ-
 ლისა ჩემისა არ გეცილებოდესთ და მოგედავებოდესთ. ვინც ეს ჩე-
 ნი ნასყიდობა მოძალოს, რაც ამ სიგელში წმიდანი შიკაგუნება,
 ისნიც რისხავს და მათი დამტეტიტელები ქრისტეს ღ'თისგან რის-

ხვია განიკითხება მას მეორეთ მოსდას. ავიდეა ფასი უკლებრივ თუმან-ნახევარი. აღარ დარჩა რა თქვენზედ ჩემი, არც თეთრი და არც ვეჯი. დაიწერა წიგნი ესე მაისს იბ, ქვს ტნიე. მოწმობათა ფარემუხ საგინაშვილისა და სრულ ერთობილათ შუა-ბოლნელათ(sic) მოწმობითა და შუამდგომლობით ეს ასე გაგვითავებია. + +.

216. პირობის წიგნი ეივაზ ჩალაბის და ზალინას მიცემული მდივანბეგისადმი, 15,5X15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მომრგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1677, მარტის 10. ქ. ესე წიგნი მივართვით ბატონს მდივანბეგს ჩვენ ეივაზ ჩალაბამ და ფაღინამ, ასრუ რომე ფარაბხანის საქმეზედ წელიწადში არმოცდა ათი თუმანი მოვართთ ეს ნაგრუზი იმ ნაგრავამდინ. არის ამისი მოწმე აღიხანა და ნასეიდა და მე ფაღინას დამიწერია და მიმცემიტა ვართ ამისი. დაიწერა მარტის 6, ქვს ტნიფ. □ □ □. წარწერები ორი პირველი ბეჭედისა სომხურ-სპარსულია, უკანასკნელისა ქართულ-სპარსული. ქართულათ აწერია: ზალინასია.

217. ნასყიდობის წიგნი გიორგი ყაფლანიშვილისა, 26,5X15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შისავალი და წყველა გამოვუშვით.

1679, დეინაბისთვის 15. ...ესე წიგნი მოვართვით ჩვენ შემაფასევი დემახუხანამა და შვილმა ჩემს მერაფან, „ესემ და ვთაანდი და გივმა თქვენ, ბატონის ეათელანის შვიდს, ბატონს გიორგის და შვილთა თქვენთა ხაზუას, გორჯასხის და ფურაბს, თქვენს ნასეიდს ვენაკს შუა-ბოლნის ჩვენი ნასეიდი ვენაკი ეკრა, ასლა თქვენ მოინდომეთ ჩვენი წილი ვენაკი, ჩვენც ავდექით და მოგვიდეთ ჩემი წილი ვენაკი, რაც ჩემის მამისაგან წილში გამომეტანა ჩემის ძმების

სამდრამდის თავის შესავლით-გასავლითა, თავის შენით და უშენითა. აკიდეთ თქვენგან ფასი, რითაც ჩვენი გული შეჯერებოდა და არა დარჩა რა ჩვენი თქვენზედა. ახლა და ამას უკან თქვენთან არც რა კელი მე მქონდეს და სალაპარაკო, არ შეიღსა ჩემსა და არა მამავალსა სახლისა ჩემისასა და არა ძმათა ჩემთა და არა განაყოფთა ჩემთა... დაწერა ღვინობისთვის იქ, ქვს ტნიზ. + + +.

218. ბძანება ბატონიშვილის ლევანისა, 18,5×16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1689, იანვრის 26. ქ. ჰუმასლად ერთ ამხანაგად საბარათა-შვილდოს საბაღახის მკრეფლობა ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი ს ჰ ა ჰ უ ა ს თ ვ ი ნ გ ვ ი ბ ო კ ე ბ ი ა. უოელმან ჩვენის ბძანების მორჩილმან ჩვენი სამსახური ათაგებინეთ და გაუგონებდეთ. იანვრის 26, ქვს ტოზ. ლ ე ვ ა ნ (ხართულათ).

219. ნასყიდობის წიგნი ქუბაშვილისა, 14×26 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1691, იანვრის 12. ქ. ნებითა და შეწევნითა მღთისათა, ძლიერებითა ცხოველს მეოფელის ჯვარისათა; ოხითა და მეოხებითა უოვლად წმინდისა მღთის მშობლის, მარადის ქაღწულის მარამისათა; ოხითა და მეოხებითა წმინდის გიორგის აწეურის თავდებობით და მისის მოწმობით და შუამდგომლობით; ოხითა და მეოხებითა წმინდათა და უოვლად ქებულთა მოციქულთა ჰეტრესი და ჰავლესითა, ამათის მოწმობით და შუამდგომლობითა, ესე ამიერითგან ჟამთა და ხანთა შეუცვალებელი ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, კ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ლ ო მ ი ტ ა მ, შეიღმან ჩემმან ბეჟუამ და ბე რ მ ა ნ, ბიძასშვილმან ჩემმან შ ე რ მ ა ზ ა ნ ა მ, მისმან შვილმან გ ი ო რ გ ი მ და მომავალმან სახლისა ჩვენისამან შენ, ქ უ ბ ა ს შ ვ ი ლ ს ქ ი ტ ი ა ს, შვილსა შენსა შ ი ო ს და მ ე ღ ი ა ს,

შვილის შვილის ი ა ს ე ს და ი ა ს ი ლ ს (და) მომავალს სასლისა შუ-
ნისსა, ასრე და ამ ზონის ზედან, რომე დაგვეჭირა და მოგვიდეთ
ჩვენი ალადა, ყოვლის კაცის უცილებელი მიწა შამოდგომის ერთის
დღისა ტუტათ ბოლოს ნაფუძრა. ავადე ფასი სრული და უკლებე-
ლი, რითაც ჩვენი გული შესვერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს
დმერთმან. თუ მაგას შემოგეტედას ვინმე, ანუ ბატონი, ანუ ემა,
მისის ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიუვნეთ. თუ ვერ მივცე, ერთისაოვის
არი მოგცეთ და საიასეულოც ჩვენ მივცემთ. აწე არიან ამისი მო-
წამე თავად დმერთთა: კაცთაგან მამახაშვილი მამუკა, ჩემი განყოფი
ხატისა. შე რ ა მ ა ნ ო ზ ს მღრდელს დამიწერა და მოწამეც ვარ
ამისი. ვინც და რამინც კაცმან ეს მოშალოს, მასამც რისხავს მამა,
ძე და სული წმინდა. მასამც ედების ტეტხლი ტენისა, შიშთვილი იუ-
დასი, ძრწოლა კაენისა, დანთქმა ამირანისი. ნურას გზითამც ნუ იქ-
ნების ხსნა სულისა მისისა. დაიწერა წიგნა ესე იანვრის თორმეტს
გასულს, ქვს ტ ო დ. + + +.

220. სიგელი ერეკლე I-ისა, ანუ ნახარალიხანისა, 36,5×25 სან-
ტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის
შემდეგ.

1696. ღვინობისთვის 14. ქ. ნებიითა და შეწ(ე)ვნითა
მღათისითა ჩვენ, მეფეთ მეფემან და თვით კელმწიფემან, ჰატრონ-
მან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ხ ა ნ, თანა-მეტხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დე-
დოფალმან, ჰატრონმან ა ნ ა მ, ჰირმშომან და სასურველმან ძემან
ჩვენმან, ჰატრონმან ი მ ა მ ე უ ლ ი მ და კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე მ,
ესე ამიერთი უკუნისამდე, ხანთა და ჟამთ(ა) გასათავებელი, მტკიცე
და უცვალებელი წყალობის წიგნი და ნიშან(ი) შეგიწყალებთ და გი-
ბოდეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულს და თავდადებით ნამსახურს ო რ ბ ე-
ლ ი ს შ ვ ი ლ ს ჰ ა ჰ უ ა ს ა, ძმას თქვენს, ბოქ(ა)ულთ-უხუტეს გ ო რ-
ჯ ა ს ჰ ი ს და ზ უ რ ა ბ ს და მამავალს სახლისა თქვენისასა, ოდეს
უმს მოგუიდეგი კარს დარბაზის ჩვენისასა და ჩვენს სახსსტს გამო-
დამ სადედოფალს ნ ა კ ი დ უ რ ი ს მოურობას დაგუიჯენით და

ჩვენც ვისმანეთ აკა და მოხსენებთ თქვენა, და კითაცა ნაკიდურის რეზედან ჩვენის ბძანებით ბევრი ხარჯი აქქნათ და სოფელზე ბევრს გარჯილიყვენით და მისდა სანუიქით ჩვენც შეგვიწყადეთ. გიბოძეთ გამოძღა ნახიდურის და ქოლაკირის უარძალს თაბურის მოურაობა, უფლის კაცის უცილებლად სამოუროდ გვიბოძებთა სამკვიდროდ და სობოლოდ ქონდეს და გიბედნიეროს დ'თ ჩვენსა კრდგულაობას და სამსახურს შაკას, მოკაკმაროს, აროდეს არ მოკემადოს არა ჩვენგან და არა სხვათ შეუეთ. დედოფალთაგან. აწე ბძანებით, კარის ჩვენის გამრიკხო და სადედოფალოს(წიცი) ვექილა-ემიკადასნო, თქვენც ასე გაუთავეთ და ნუ მოუშლით, რა რაკადაც ამა ჩვენგან ნაბოძებს სიგელსა შიგან ეწეროს. დაიწერა ბძანებთა და სიგელი ესე ქვს ტ ჰ დ, დვინობისთვის ი დ. კარის ჩვენის დედოფლის შადიუნის ე დ ი შ კ რ ი ს კელითა. დედოფალი ანნა.

შემდეგ სხვადასხვა მერმენდელის ხელით სწერია, რაც სიგელს არ ეკუთვნის:

ქრისტეს არცა ცემია, სანაშადა ვკარს არ ეცვა, ელიას სახარებაში არის, სწერია: კლდეზე წაიუფანეს, მაგრამ მიუფარა.

შემდეგ ამას მოგახსენებთ, აქაც გავაშინჯეთ, ახლაც მოფახსენებთ, თუ დმერთმან კელი მოკიმართოს, აქ შე დ'ით, ვეცდები, თუ კაცის სახელი იკითხოთ.

პირველი გვერდის განის აშიაზე სხვა ხელით დაწერილი ყოფილა რამოდენიმე სიტყვა, მაგრამ მოხეულია.

221. ბძანება დედოფლის ანნასი, ერეკლე I-ის მეუღლისა, 17X18 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1696, დვინობისთვის I. ქ. ჩვენის ბძანებით ნ ა ხ ი დ უ რ ი ჰ ა - ჰ უ ა ს ჰქონებოდა და ახლა ჩვენთვის დაგვიტერია და ნახიდურის მოურაობა კელ-შეუ(ა)ლათ ჰ ა უ ა ს ა თ გ ი ს გვიბოძებთა, და რაც ნახიდურის მოსავალი იუოს, უკლებლად ჩვენს ქარსანაში მი(ა)ბარებდენ. ქვს ტ ჰ დ, დვინობისთვის წ. ან თათრისა და ან სოქისის ეუელა უკლებლად ჩვენთვის მოიტანონ. დედოფალი ანნა.

222. ნასყიდობის წიგნი აბულვარდიშვილისა, 21,5 X 14 სანტ., დაწერილია ქალაქში მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდგომ.

1698 ქ. ნებიტა და შეწვენიტა ღთისთა ესე უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მიზეზ-შემოუღებელი, დრო-მოუდევარი, უოვლის ჩხუბისა და ხლათისგან გამოსული წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, ქ ა ჭ ი ა ს შ ვ ი ლ მ ა ნ დ ა ვ ი თ და ძამან ჩემან ი ე ს ე მ და ზ ა ზ უ ნ ა მ ა ნ, და ზ ე ტ რ ე მ, და ქ ი ტ კ ს ა მ ა ნ, და გ ა რ ს ე ვ ა ნ, შვილთა და მომავლთა სახლისა ჩვენისმან მოგვიდეთ მიწა ერთის დღისა, გზამდი შენის მიწის თავსა შენ, ა ბ უ ლ ვ ა რ დ ი ს შ ვ ი ლ ს*) შე დ ა ნ ს, კ ა ტ ც ი ა ს ა, შვილთა და მომავლთა სახლისა შენისთა. ავიღეთ თვისი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. აღარა დარჩომილა რა შენსა და ჩემში სალაზარაკო. ქონდეს და გიბედნიეროს ღთს, როგორათაც თქუენს გულს უნდოდეს. არის ამისი მოწამე თავთა ღთი და კაცთაგან მოწამე აბულვარდისშვილი იონათამ, ან დერმანისშვილი ნაქარია, ლაკრადე ფალ, ძუძუასშვილი იესე. აწე ვინცა და რამსცა ჩვენმან ნათესავმან გუარმან კაცმან შლად და ქტევად კელ-უოს, თავადამც რისხავს ღთი, მამა, ძე და სული წმინდა, ზეტისანი და ქვეუნიანი, შემტყადების კეთრი გეზისა, შიშთვილი იუდასი, ძრწოლა კაენისა, მეხთა-ტეხილობა დიოსკორესი, ცოცხლივ დანთქმა დათან და აბირონისი: ხოლო დამმტკიცებელი ამისი ღთს აკურთხოს. მე გ ი ო რ გ ი ს მღუდელს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. ქ ს ა ტ ზ ვ. + + + + +.

223. წყალობის წიგნი იმერეთის მეფისა სვიმონისა, 37 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით და მქრალის მელნით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1699—1701. ქ. სახელითა სახიერითა, არსება-დაუსება-

*) ამას იქით ორი სიტყვა განგებ გამუხრულია მელნით.

მას, დაუსრულებელის, ძალ-განუხომლის და ძლიერება მიუწოდებელის მღთისა, მამისა, ძისა და სულისა წმინდისა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა უოვლად წმინდისა, უოვლად უხწნელისა, უმფროსად კურთხეულისა დედოფლისა ჩვენისა მღთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ცხოველს-მყოფელის ჯვარისათა, რომელსა ზედან განიზურა უხწნელი მკლავნი აფისნი ქრისტემან ღმერთმან ჩვენმან ხსნის მას ცხოვრებისა ჩვენისათვის; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა რანიცა წმინდანი მღთისანი მას დიდს საუფლოს სვინაქსარშიდან სწერიან და ან მოახსენებან, ამათი თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ჩვენ, მღთივ ალმატებულმან, მღთივ დამყარებულმან ქუჩან იესესმან, ნორჩმან დავითისმან და ევაგილმან სოლომონისმან, მეფეთ მეფეთ, ჰატონმან სვიმონ, ესე წყალობის ფიცი, ზირი შეგიწყალებ და გიბოძებ თქვენ, ჩვენს ერთგულს და თავდადებით ნამსახურს უმას კლდის შვილს იესეს, ბერს და ქაიხაროს, სხვა თქვენს შვილთა და მომავლთა, ასე რომე წყალობის საქმეს დაგვიავებით, და ვისმინეთ ჯა და მოხსენება თქვენი და შეგიწყალებ და გიბოძებ სვიმონეთს ესიამოვნებ მისის ცოლ-შვილით, სახყართ, მამულით და ადგილით, მისის საძებრით და უძებრით, მასუტა ძალღმირი მისის ცოლ-შვილითა, და რისიც მქონებელი იყო, მისის საძებრით და უძებრით; დათუა დოდნაძე მისის ცოლ-შვილით და ძმით და რისიც მქონებელი იყო, მისის საძებრით და უძებრით; დოდნაძე სახუტა მისის ცოლ-შვილით, საძებრით და უძებრით. ეს თახი გლეხი გიბოძებია, გუვანდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან უოვლის კაცის უცილებლად, ასე რომე, თუ შენ ჩემი ერთგული იყო, ეს ჩვენი წყალობა აროდეს მოგიშალათ. რაც ჩვენის შედეგის ბატონისაგან შენ ეს ჩვენი წყალობა მოგეშალას, მასამც რისხავს თავათ ღმერთი და უოვლი მისი წმინდანი ზეცისანი, ქვეყნისანი, სორციელი და უხორცონი. გიბძახებთ, ჩვენის კარის კეპილ-ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო კარისა ჩვენისანი, ეს ჩვენგან ბოძებული წყალობა და სიკელი თქვენც ასრე დაუმტკიცეთ. დაიწერა ესე წიგნი კარისა ჩვენის მდივნის-მწიგ-

ნობრის ა დ ა მ ი ძ ი ს ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ა თ ა . ს ვ ი მ ო ა ნ (ჩართულათ). მეფე სვიმონ I.

224. წერილი მეფისა გიორგი XI-სა 17,3×22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1675—1692. ქ. ბატონო მდივანბეგო ვ ა ს ტ ა ნ ც , შენ რომ მოთხარ, ან შეა და ჩემი ძმანიო და ან ჩემა შეილი და ჩემი ძმანი და ძმისწულები გაიყარნენო, გასამურელოს შამამესვეყე, ჩემს შვილებს და მე მამეცო. მე ეს მოგახსენე: თავად დემეტრის ნუ ქნას, რომ შენი სახლი მოიშალოს და ძმობა წაგიკდეს, და თუ არ დაიშალოს, გაიყოთ და გათავისდეთ, რაც გასამურელოთ ავიდო, რომელიც ძმა შენ თუ შენს შვილებს გამოჰყვეს, ორთავ მივცე და არც დმთის მადლმა, მე შენ ამაში გაგიმტყუნდე, უსატილოთ კიდევ ეს პირი გაგიტავო, ამ წესით გავარცოვო. გ ი ო რ გ ი (ჩართულათ).

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ეს ბძანება ასე გათავადეს. შ ა ჭ ე უ ლ ი ს ა ნ (ჩართულათ).

უკანა გვერზე სხვადასხვა ხელით:

ეს ბძანება ასე გათავადეს □. ბატონიშვილი ვახტანგ.

ქ. რა რიგათაც კურთხეულს ბატონს ბაძა ჩვენს, მეფეს წყალობა უქნია, ჩვენც მეფეს, სხასაღარს ს ო ს რ ო ს ასე დაგვიმტკიცებია. ს ო ს რ ო გ (ჩართულათ).

ქ. ეს ბძანება ასე გათავადეს მოსავი ღთისა ბატონიშვილი სვიმონ . მონა ღთისა ბატონიშვილი თეიმურაზ .

225. წყალობის წიგნი საქართველოს გამგებელის ლევანისა, 34×24 სანტ., დაწერილია სქელ ქალღმრთელ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703, ენკენისთვის 7. ქ. ნებიითა და შეწვენიითა ღ'თისა

თა და წყალბობითა დიდის კელმწიფისთა ჩვენ, სრულიად ერანის სხასლარისა, ქირმანის ბეგლარბეგისა და საქართველოს ვალის მაგოკრად მუოფთან, ერანის მდივანბეგთან და საქართველოს ჯანიშინთან, ჰატრანთან შ ა ჰ ე უ ლ ი ხ ა ხ და ქემან ჩვენთან, ჰატრანთან ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ, ჰატრანთან ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ი ა ს ე მ, ს ვ ი მ ო ნ და თ ა ი მ უ რ ა ზ ესე წყალბობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულსა და ნამსახურსა ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს ზ ა ზ უ ა ს მაშინ, ოდეს საკელას წყალბობას გვიაჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ტ ა შ ი რ ზ ე დ ჩვენი სასასო სოფლის ა ი დ ა რ ბ ე გ ი ს მოურაობა, მისის სამარ-თლიანის სამოურაოს წესითა და რიგით. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა. აწე გიბძახება, კარისა ჩვენის ვექილ-ვეზირნო, ბძახება და ნიშანი ჩვენი თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ. დაიწერა ფარმანი ესე კელითა კარისა ჩვენის მდივან-მწიგნობრის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს გ ი ვ ი ს ი თ ა. ქვს ტ უ ა, ენეკნის-თვის ზ. შ ა ე უ ლ ი ხ ა ნ (ჩართულათ).

მეორე გვერდზე აზის ბეჭედი ქართულის წარწერით: მოსავი ღთისა ძე მეფისა ბეჭედს ვამტკიცებ იასე.

226. ბრძანება ვახტანგ V-სა, ანუ შაჰნავაზ მეფისა, 10,5×15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალალღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1665. ქ. რომელიც მინათურში სსსსლე ბეჭედათ ურქის ტანი შვილს ზურაბისთვის დენებებინოს და სამძღურები ჩაესასს, იმასთან ქაიხოსროს და მის აზნაურის შვილს ლიპარიტს კელი არაქუს, დარჩა ზურაბს. ქვს ტნგ. □ (ბეჭედს აწერია: ყანის ფეცთა მტურეი შაჰნავაზ მეფე ვამტკიცებ).

227. სიგელი გამრეკელებისა, მიცემული როსტომ მეფის მიერ, 67×23 სანტ., დაწერილია ტყავზედ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველ-
34

ლი სიტყვის შემდეგ. თავში სიგელს სპარსული წარწერა აქვს სპარსულისავე ბეჭედით.

1651. ქ: ნებიასა და შეწყენიასა ღთასათა ჩუენ, ღთავ კუირგუიროსნმან, მეუეთ მეუემან, ჰატრონმან რ ო ს ტ ო მ და ოანამეტნედრემან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ჰატრონმან მარიაში, ჰირმომან და სსურეულმა ქემა ჩუენმან, ჰატრონმან დუარსაბ, ესე უეუნისმდას ჟამთა გასაავებული წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ აქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისისეურ ნამისსურთა ემთაა, კარისა ჩუენისა მესტუმრეს ე ჯ ი ბ ი ს-შ გ ი ლ ს ა დ ო ნ დ ა რ ს, ძმასა შენსა ფ უ რ ა ბ ს, შვილთა აქუენთა შ ა ვ ე რ დ ი ს და გ ა მ რ ი კ ა ს, შვილთა და მამავლთა ეფელთავე სხლასა აქუენისთა მას ჟამსა, ოდეს ქალაქს ოფაურავის საქმითა ძველითაგან აქუენის საქონისა და მეორედ ჩუენგანც ნაწყალობუეისა და ჯილდოდ ნაბოძებისა ტ ა ლ ა ვ რ ი ს თაკს სოფლის მ ი შ ტ ა რ (ა) მ (ე) ი ს ა და კიდევუ ჩუენგან ჯილდოდ ბოძებუელის ტ ა ლ ა ვ ე რ ს ჩუენის სხასოს მებადურისა და დარბაზელთაგან აქუენი ნასეიდის სავენაკის წიგნები და სიგლები დაგწოდა და დამწვარი წიგნებიცა ჩუენს წინა მობტანეთა და წიგნებისა გაწაწალებასა დაგუეჯუენით, ჩუენ ვისმხეთა აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყალებთ და სიგლითა : მითა გაგანსლებთ და გიბოძეთ ძველ(ი)თაგანც აქუენი საქონი. და ნ ო დ ა რ ფ ე დ რომ კავიმარჯუეთ და თქუენ კაცი დაგრჩა და მოგვარაფათ, ხელახლად ამისდ ჯილდოდ ჩუენგან ნაბოძები სოფელი მ ა შ ტ ა რ ა შ ე ნ ი. კიდევუ თ ი ა ნ ე თ ს ბატონს თ ე ი მ უ რ ა წ ე ე დ რომ კავიმარჯუეთ და მამანცა კაცი დაგრჩა და ამის ჯილდოდ კიდევუ გიბოძეთ ტ ა ლ ა ვ ე რ ს ჩუენი სხასო მებადური მხურდაშვილეთა: ხ ო ჯ ა, ა მ ი რ ა და ა მ ი რ ა ი ფ ა მათის შვილებითა, და ტალავურისა და დარბაზის სამხლავარსებელთა აქუენგან ნასეიდი მიწა, სავენაკე, ახლასენი ბაგა. ესები მათისა მათითა, ბარათა, წყლითა, წისქვილითა, ეულითა, ვენაკითა, საჩნავითა და უკნავითა და უფლის მისის სამართლიანისა სამხდურითა და საქმითა სმჯუიდროდ და სსოფლოდ აქუენთავის და თქუენთა შვილთა თავის გუიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერდგუ-

ღობას და სამსახურს შიგნით. აწე გიბრძნებთ, კარისა ჩუენისა ვე-
ქიდუ-უეზინო, მდივანო და სხვანო მოსაქმენო, ვინ-განდა-ვინ იუე-
ნეთ და ანუ დღეის წადმა ვინ-განდა-ვინ იქნებოდეთ, მერმე ბძსება
და ნიშანი ესე ჩუენი თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა რიგაცა ამა
ჩუენგან ნაწყალბეგსა სიგელსა შიგნით ეწეროს, სურცა რას თქვენ
შუეშლით და შე(ე)ცილებათ, თუინიერ თანა-დგომისა და შეწვევისა-
გან კიდე. დაიწერა ნიშანი და ბძსება ესე ჩუენა: ქწსა: ტ ლ თ: კე-
ლითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მ ა რ ტ ი რ ზ ი ს შ ე ი-
ლ ი ს ა ვ თ ა ს დ ი ლ ი ს ი თ ა: რ ო ს ტ ო მ. ლ უ ა რ ს ა ბ
(ხართულები).

228. სია იმისი, თუ ვინ რა გადაბურა ვახუშტი ორბელიანს სპარ-
სეთში, 28,5 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღუ ნუსხა მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. სია
ვაჟთვნის 1707 წელს: ამ წელს ვარდაიცივალა ვახუშტი (იხ.
ზემოთ გვ. 210).

1707. ქ. ბატონმა კარდაბურა მძიჲ დიბა ევითელი ა.

ქ. სეხნია ციციშვილმა კარდაბურა იასამანი იეზდის ჩიგინი ა.

ქ. მდივანმა გიორგიმ კარდაბურა იეზდის იისივერი ჩიგინი ა.

ქ. ბეჟან რატიშვილმა კარდაბურა წითელი დორისბაკთი ა.

ქ. თამაზ კოსტაშვილმა კარდაბურა ინდოური ეუთანი ა.

ქ. ჰაატა ქაჯთარიშვილმა კარდაბურა ჩინი დორის ბაკთი ა.

ქ. აბაშიმ კარდაბურა მწვანე ჩიგინი ა.

ქ. ქახოსრო კერკეულიძემ კარდაბურა ისივერი დორის ბა-

ვაი ა.

ქ. სეხნია ჩხეიძემ კარდაბურა მითანაყარი ატლას-ბაკთი ა.

ქ. ავთანდილ მუსხელაშვილმა კარდაბურა მითანაყარი ჩიგინი ა.

ქ. შიომ ზურაბისშვილმა კარდაბურა ეუთანი ევითელი ა.

ქ. ბაადურ ციციშვილმა ეუთანი ა.

ქ. ჯანფიტამ ინდოური ეუთანი ა.

ქ. ბეჟან ველაშვილმა თეთრი ეუთანი ა.

ქ. ამ კარდასბურავის ეს მომისხენებია: მანდ არად გამოიუე-

ნებოდა და ყოველი აქ ბერსა და ხუცესს სთავაზობდა მიუხედავად და მანდ სირცხვილით ვერ გამოგზავნიდა.

ქ.*) ჭირმანს რომ მოვასვენეთ, იასუ ბატონისშვილმა კარდაბურს ჩაქსული აღიბის უირმიზანი შიბი ნაქსოვი ა.

ქ. ბატონისშვილი ალექსანდრემ კარდაბურს სორცის იერი დარაი ჩიგინი ა.

ქ. ჭირმანიდამ რომ მოკვეთებენ ბეჟან მოლარეთ-ხუცესი და ნოდარ, ბეჟან მოლარეთ-ხუცესმან კარდაბურს ერთი ისფერიანი დორი ბავთი.

ქ. სუფრაჩის შვილმან ნოდარმან კარდაბურს უირმიზი ატლასი ბაბთი-ბაბთი წრილ-თვალი.

ქ. საგინასშვილმა ზურაბ კარდაბურს ქაშის შალი ჩიგინი ა ისფერიანი.

ქ. უზბაშმა ქაიხოსრომ კარდაბურს წითლიანი შალი, უუთ-ნი ა.

229. სია იმისი, თუ ვის რა გადაუხურავს ვახუშტი ორბელიანისათვის საქართველოში, 46 X 13 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ, ხოლო ასოების შემდეგ, რომელნიც ციფრების მაგიერი არიან, ორ წერტილს გარდა უზის კიდევ შვეული.

ქ. კუროხეულს ჩემს ძმას ვ ა ხ უ შ ტ ი ს კარდაბურს:

ქ. ერისთვისშვილმა ოთარმა უირმიზი დარაიაბაბთი ა.

ქ. მისმა ძმამ რევაზ არაფი წითელი ა.

ქ. ნაზირის დედამ ხაზუმ ამრაფი ა.

ქ. ხამფერგან იისფერი**) შალეუთნი ა.

ქ. სოლადაშვილმა იესემ მწვანე მუშაბათი ა.

ქ. მთავარ-უბისკოპოზმა ხარა ჯინჯილო ევითელი ა.

*) აქედან ტექსტი დაწერილია სხვა ხელით და მელნით.

**) დედანში ყოველგან „ისფერი“ სწერია.

- ქ. არაკვის ერისთვის ცოლმა ზარბაზი ქაშხა ა.
- ქ. მისმა ქაღმა მარამ წითელი დარაიაბბთი ა.
- ქ. არაკვის ერისთვის გიორგიმ ეარმა'ნი დარაიაბბთი ა.
- ქ. დედოფლის წინამძღვარმა აია'ნი ა.
- ქ. ბატონის რძლმა მარამ არაუა ა.
- ქ. ბატონისშვილმა ხვარამ'ზემ ჩაქსულა ხარა ა.
- ქ. დედოფალმა ეკათელი დიბა ა.
- ქ. მეუქმ ყვითელი დიბა ა.
- ქ. ბატონისშვილმა სვიმონ ჩათი, დარაიაბბთი ა.
- ქ. ბატონისშვილმა თომამ ეირმი'ხა დარაიაბბთი ა.
- ქ. ქვათაქვეას წინამძღვარმა ხათაია ა, ოთხი კვერი სანთელი და ორი სანაღნე ღვიანო.
- ქ. ზანუა მამასხლისმა წითელი ლოფადარი ა.
- ქ. თბილელმა ეარმი'ნი დარაიაბბთი ა.
- ქ. მანუჩარ მეითარმა იისფერი ჩაქანი ა.
- ქ. ოთარ მდივანმა ეარმი'ნი დარაიაბბთი ა.
- ქ. მისმა ცოლმა ცის ფერი დარაიაბბთი ა.
- ქ. ქაღაქის ქედხუდუმმა თეთრი სუთი (თუ სუთი?) ა.
- ქ. ყათმა'ზამ აბა'ნი ათი.
- ქ. ბატონის რძლმა თამარმა მინაღოთუნი დ, შურთი ო
- ქ. ზურაბე ეშეკალასმა გულხარ დარაიაბბთი ა.
- ქ. ჯვარისმამამ ქრისტეფორემ იის ფერი ჩაქანი ა.
- ქ. ედიშერ ციციშვილის ცოლმა აშრაფი ა.
- ქ. მდივანბეგის ბარძიბის ცოლმა წითელი ატლას(ს)ბაბი ა.
- ქ. ციციის ცოლმა აშრაფი ა.
- ქ. ზანასერგის თეთრი დარაიაბბთი ა.
- ქ. ორბელის დედამ ჩაქსული ხათაია ა. •
- ქ. ედიშერ ნაზირმა ცისფერი დარაიაბბთი ა.
- ქ. ზაზუნა ციციშვილმა მწვანე დარაიაბბთი ა.
- ქ. კოსტანტინემ ნარინჯი ჩაქანი ა.
- ქ. რევაზ ეშეკალასმა მწვანე ატლას-ბაბი ა.
- ქ. იბაშერ თეთრი შაღყეთანი ა.
- ქ. ზაღ როჭაკაშვილმა აშრაფი ა.

- ქ. ამილახვორებს ავთანდილ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ფარსადანისშვილმა წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ამილახვორისშვილმა კიორგიმ მწვანე დარაიბაბთი ა.
- ქ. ღურმეშხან უვითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ბასიერო-ხუცესის ავთანდილ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. თეიმურაზ სახლახუცესმა წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ამილახვორისშვილმა ვახტანგ აშრაფი ა.
- ქ. დავით სუფრაჯმა მუშაბთა წითელი ა.
- ქ. კათალიკოზმა ნიკოლოზ მწვანე დარაიბაბთი ა.
- ქ. ბიძინა ფალავანდიშვილმა წითელი ლოფდარა ა.
- ქ. მუხრანის ბატონის ზაზუამ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ნინოწმიდელმა წითელი შალეუთანი ა.
- ქ. ამილახვორის ცოლმა თეირი დარაიბაბთი ა.
- ქ. შაქუნან შალეუთანი ა.
- ქ. ქაიხოსრო სოლალაშვილმა აშრაფი ა.
- ქ. კათალიკოზმა ბატონისშვილმა იის თეირი დარაიბაბთი ა.
- ქ. კათალიკოზმა ევდემოზ იისთეირი დარაიბაბთი ა.
- v ქ. მოურავმა ავთანდილ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. რამაზ სარდლიშვილმა წითელი ლოფდარა ა.
- ქ. ზაალ სახლახუცესმა უვითელი ჩაქანი ა.
- ქ. თურქისტან ხათაია ა.
- ქ. ქაიხოსრო ამირეჯიბმა აშრაფი ა.
- ქ. ყორნიბაშმა ბარძიმ აშრაფი ა.
- ქ. ელიზბარ დაუითიშვილმა წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. მახაბელმა ზურაბ აშრაფი ა.
- ქ. როსებ იარალიშვილმა მწვანე ჩაქანი ა.
- ქ. ქაიხოსრო სამიშვილმა აშრაფი ა.
- ქ. ციციშვილმა საზამ ქვემოელმა აშრაფი ა.
- ქ. აშხარბეგამ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ზალ სალხუცის ცოლმა აშრაფი ა.
- ქ. უფხანთ სასტურამ აშრაფი ა.
- ქ. იანგულანთ არუთინამ აშრაფი ა.
- ქ. უთრუთ აშრაფი ა.

- ქ. მისმა ცოლმა წითელი ლადადარი ა.
- ქ. ბუჟან მედიქის ძმამ წითელი ხარა ა.
- ქ. ლიპარ აშრაფი ა.
- ქ. დმანუღმა შავი დარაიბაბთი ა.
- ქ. ანუჟაფარ ამილახორის ცოლმა აშრაფი ა.
- ქ. ციტისშვილის ნოდარიშვილმა ჰატამ შალუყიანი ა.
- ქ. მდივანმა ავთანდილ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. დიასმიძე ავთანდილ აშრაფი ა.
- ქ. ზაზუნა გოსტაძისშვილმა ჩაქანი უვითეული ა.
- ქ. მანგლელმა ნარინჯი სიაა ხარა ა.
- ქ. იაჟაშვილმა ელისემ აბაზი ზ.
- ქ. გერმანოვიშვილმა დომეტიმ აბაზი ვ.
- ქ. გოზმან უუთნი ა.
- ქ. გოსტაძის ცოლმა აბაზი თ.
- ქ. დავით გორგოტის დედამ უუთნი ა.
- ქ. გოსტაძისშვილის ნაბიჭვარმა უუთნი ა.
- ქ. მანგლელის დამ უუთნი ა.
- ქ. იასმან გამდელმა აბაზი ტ.
- ქ. იამაზის ცოლმა შალუყიანი ა.
- ქ. ბერძნისშვილის ცოლმა უუთნი ა. .
- ქ. დესპან აშრაფი ა.
- ქ. გუგუნა გერმანოვიშვილმა ჩინი ჩაქანი ა.
- ქ. იასე გერმანოვიშვილმა შავი ზუფი ა.
- ქ. ანუკამ ლოთადორი ა.
- ქ. მისმა შვილმა საღ აშრაფი ა.
- ქ. ავთანდილ სუჟარაჯმა მწვანე დარაიბაბთი ა.
- ქ. სარდლის ცოლმა ანამ უვითეული სუჟანარი ა, მითანა ა.
- ქ. მამუკამ უვითეული ჩაქანის მითანა ა.
- ქ. ზაზუნა წითელი ლოთადარი ა.
- ქ. მასიამ წითელი დარაიბაბთი ა.
- ქ. იესე ჩაჩიკაშვილის ცოლმა სიაია ხარა ა.
- ქ. ზუგრბისშვილმა ბუჟან აშრაფი ა.
- ქ. ბატონიშვილმა მარამ იოსებური სარბანი დარაიბაბთი ა.

- ქ. ქსნის ერისთავმა იისფერი ჩაქანი ა.
- ქ. იკორთის წინამძღვარმა მწვანე დარაია ა.
- ქ- გრიგოლის წაბურვილი ეუთნი ა.
- ქ. ფარსადანის ცოლმა დარეჯან მწვანე დარაიაბაბთი ა.
- ქ. შერმადინ წითელი აშრაფი ა.
- ქ. ზაალ დოღუნჯისშვილმა თეთრი შალეუთნი ა.
- ქ. დარეჯან, ჩემს დამ, აშრაფი ა.
- ქ. მუსხელაშვილმა დათამ იისფერი დარაიაბაბთი ა.
- ქ. თაქთაქიშვილმა სულხან უვითელი ჩაქანი ა.
- ქ. ვარაზა: რძალმა შალეუთნი ა.

230. ნუსხა იმისი, თუ ვრსთვის დაურვიგებიათ ვახუშტი ორბელი-
ანისადმი გადაბურვილი ნიუთები, 46 X 13 სანტ., დაწერილია
ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1707. ქ. კათალიკოს ნიკოლოზს—მისი გარდასურვილი ა,
მოქალაქეთ გარდასურვილი თეთრი ნაქსოვი ა, დავითიშვილისა და-
რაიაბაბთი ა, მახაბლისა დარაიაბაბთი ა, ოთარის დედის წაბურვი-
ლი ა.

ქ. დისამიძე კათალიკოსს—მისი გარდასურვილი დარაიაბაბთი ა,
ხვარამზეს გარდასურვილი ხარა ა, ერისთვის შვილის ოთარისა ა,
ამირეჯიბის ქაიხოსროსი ა, მის ძმისწულს ბერს, ედიშერის ცოლის
წაბურვილი ა.

ქ. მთავარ-ევისკობოს—მისი წასურვილი ა, ბატონიშვილის
თეიმურასისა ა, ციციშვილის ზაზუნასი ა, ერისთვისშვილის რევაზი-
სა ა, არაბს აომას სალხუცის ცოლისა ა.

ქ. ნინოწმიდელს—მისი წაბურვილი ა, ნოდარიშვილის ზა-
ზასი ა.

ქ. კარის წინამძღვარს—ეშიკაღასის ზურაბისა ა, ციცის ცო-
ლისა ა.

ქ. ბატონის მოძღვარს—მისი წაბურვილი ა, არაკვის ერის-
თვისა ა.

- ქ. სალსუცისა ა, ქვემო ციციშვილის სახასი ა.
- ქ. ქვარჩანს გაბრიელს — უორჩიბაშის ა.
- ქ. ჩხ(ე)იძე მიტრანოლიტს — შალეუთნი ა.
- ქ. ციციშვილს მიტრანოლიტს — აშრაფი ა.
- ქ. მღვიმის წინამძღვარს — ნოდარიშვილის ხატასი ა.
- ქ. ავალიშვილს ნიკოლოზს — წითელი აშრაფი ა.
- ქ. გერმანოზიშვილს დომეტის — ხაზუნას წაბურვილი ა, აშრაფი ა.
- ქ. თაყაშვილს ელისეს აშრაფი ა, შალეუთნი ა.
- ქ. გაბაშვილს იოსებს — რევაზ ეშიკადასისა ა, ჩაქსული უუთნი ა.
- ქ. იოსებ კორკოტს — დურმიშხანისა ა, სალისა ა, რაჭიკასი ა.
- ქ. მანგლელს გაბრიელს აშრაფი ა.
- ქ. კოზმანს ლოფადარი ა, ჩაქსული უუთნი ა.
- ქ. ჯვარის მამას — მისი გარდახურვილი ა, ბაზიერეთ-ხუცისა ა.
- ქ. იარალიშვილს რესებასა ა, წითელი ლოფადარი ა, თურქი-სტანისა ა.
- ქ. თბილელს, — მურჩანის ბატონისა ხაზუნასი ა, ამილახორის ცოლისა ა, ფალაკანდიშვილის ბიძინასი, მელიქის ხარა ა, მეითარისა ა, ამილახორიშვილის გიორგისა ა, ააგისი წაბურვილი ა.
- ქ. ნაზირის დედისა ა.
- ქ. მანგლელს — მისი წაბურვილი ა, მოლარეთ-ხუცისა ბეჟანისა ა, სვიმონ ბატონიშვილისა ა, წითელი დარაიაბაბთი ა, სუფრაჯის დავითისა ა, რამაზისა ა, თარმა შალი, სარტყელი ა.
- ქ. ხარიტონს მოძღვარს — მეფის დიბა ა, თარმა შალის სარტყელი ა.
- ქ. ბოგნელს — ანას წაბურვილი ა, ერისთავის ქალისა ა, ოთარ მდივნის ცოლისა ა, მამასხლისის ხაზუნასი ა, აშრაფი ა.
- ქ. ივრთის წინამძღვარს — ამილახორის დარაიაბაბთი ა.
- ქ. აშრაფი ა, თაგისი დარაია ა.
- ქ. ზად კაკონაშვილს — ნახურა აშრაფი ა, მდივანბეგმა ბანგუამ ხათაია ა.

- ქ. მოლარე ედიშერაშვილს მივეცით აშრაფი ა.
- ქ. შიოშს მივეცით ჩაქსული ყუთანი ა.
- ქ. კარგარეთელს ზაზუს—ხათაია ა.
- ქ. შიო ბერს—ჩაქსული მუშაბათი ა და ყუთანი ა.
- ქ. გრიგოლს—დარაიაბათი სუფრაჯისა ა, აშრაფი ა.
- ქ. სტიხრად შევეკრეთ შალყუთანი ბ, სტიხარი ა.
- ქ. ყუთინისა ორი, ამისგან ერთი შალყუთანი და ერთი ყუთანი ქირმანული იყო.

ქ. მცხეთის დეკანოზის შვილს დანიელს—მოყრავის გარდახურვილი დარაიაბათი ა. ნიკოლოზის სტიხარში მივეცით მდივანბუკის ცოლის წაბურვილი წითელი ატლასბაბი ა.

ქ. დმანელის მთავარს ნიკოლოზს—აშრაფი ა.

ქ დმანელს სწირავდა ზაზა სერგის წაბურვილი აეთრი დარაიაბათი ა, წითელი დარაიაბათი ა, ქირმანული ჩიგინი ჩაქანი იისფერი ა, ზაზუს წაბურვილი ლოფადორი ა; მის მოკლეებს აშრაფი ა.

ქ წინამძღვარს იობს—დმანელის წაბურვილი დარაიაბათი ა, ოთარ მდივნის წაბურვილი ა, აშრაფი ა.

ქ. იერუსალემის პატრიარქს—დედოფლის გარდახურვილი ყვითელი დიბა ა.

ქ. ზაზა სერგის—ბატონიშვილის მარიამის წაბურვილი იის ფერი დარაიაბათი ა.

მის ბერს—ყირმიზი დარაიაბათი ა.

231. ნუსხა ვახუშტი ორბელიანის საქონელისა, რომელიც მიუბარებიათ სენია ძაგანაშვილისათვის, 38×12 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ქვემოთ მოყვანილ ნუსხიდან სჩანს, რომ ამ სიაში მოხსენებული საქონელი ჩაუბარებიათ ძაგანაშვილისათვის 1711 წელს.

1711. ქ. მივაბარეთ ჩვენის თვალი-სინათლის ძმის საქონელი ძაგანაშვილს სეხნასა და სიუმძასა:

ქ. ფათანი დოღბანდი ოასი, ყვითელი დიბისა სიასამურისა ერთი, ყვითელი დიბის კურტაკი ა.

- ქ. შავი იეზდის ზარბაზი, კაბა ცილანის დილითა ა.
- ქ. იის ფერი ზარბაზის კაბა ცილანის დილითა ერთი,
- ქ. შვანე ჩაქანის კაბა ოქროს დილეებითა ერთი.
- ქ. ვეითელი დიბის სარტყელი ერთი.
- ქ. თირმა-შუშტა შადის სარტყელი ერთი, თეთრი.
- ქ. თირმა-შუშტა ვეითელი სარტყელი ერთი.
- ქ. თირმა-შუშტა ნარინჯის სარტყელი ერთი დედოფალსა ¹⁾.
- ქ. თირმა-შუშტა კორცისფერი სარტყელი ერთი.
- ქ. ნიმაშადი ნარინჯი ორი ელიზბარ და ვახტანგსა ²⁾.
- ქ. თეთრი ბავთის ჩიგინით ნაკერი სარტყელი ერთი ბანგუ-
ასა ³⁾.
- ქ. დოღბანდის თაჩფუჩი ნაკერი ერთი.
- ქ. საბნის საპირე თეთრი ჩითისა ორი.
- ქ. ზარბაზი ბავთი თოფი სურმა ორი.
- ქ. კორცის ფერი თოფი ერთი ზარბაზი.
- ქ. ჯიგარი თოფი ერთი ზარბაზი.
- ქ. და ამოწერილი თოფი ერთი ზარბაზი.
- ქ. თირმა საქათიბე ნარინჯი ჩაქსული შადი ერთი.
- ქ. ვეითელი სუსი თოფი ერთი, კიდევ თაღხი სუსი თოფი
ერთი, ინდოური თეთრანი ალაჯა ერთი თოფი, კიდევ ქირმანის
ალაჯა ერთი.
- ქ. სამი ადგილი ზავედის ნაჭერი.
- ქ. უირმიზი ზარბაზი იეზდისა ორი.
- ქ. იეზდის ჩაქანი დარაიაბათი ერთი.
- ქ. ზარბაზი სუზანი ერთი.
- ქ. ძველი ჩახხური წვეფილი სამი.
- ქ. აბანოს სუზანი ერთი, თელეფთანა ა.

¹⁾ ეს პარაგრაფი დედანში წაშლილია და უკანასკნელი სიტყვა სხვა ხელით არის მიწერილი.

²⁾ ორი უკანასკნელი სიტყვა მიმატებულია სხვა ხელით.

³⁾ ეს პარაგრაფი დედანში წაშლილია. უკანასკნელი სიტყვა მერმეა მიწერილი სხვა ხელით.

- ქ. თევზის კბილის ოქროთ მოჭედილი ხანჯალი ა.
- ქ. მურასა თირუს-ქარი ხანჯალი ა.
- ქ. ოქროს დანა და მოჭედილი თეთრი მაქური ა.
- ქ. უმაწვილებისა ოქროს ხანჯლები ორი, ვერცხლის ქამარი და ლეკური ორი.
- ქ. მოუჭედელი დანა ერთი.
- ქ. კმალი მისისის იარაღითა ა.
- ქ. მურასა კლმისა იარაღი უკლებლათ ა.
- ქ. ოქროთ მოჭედილი ყალიონი ფაზარი ა, ბადგირითა
- ქ. ვერცხლის ყალიონი ორი მათის ბადგირითა.
- ქ. ეშმის ხანჯლის ტარი ერთი, აღმასი ერთი.
- ქ. შალი თირმა ორმოცდა ორი წასახვევითა.
- ქ. სსნდლის ზატარა ყავარჯენი ა.
- ქ. დოღბანდის ჯალანმა გ, ჩითის ყაფილედი ბ.
- ქ. ჩიგინის ნაკერი ჩქმა წვეილი ბ, ბულუტის ქედი ა.
- ქ. დავთრები ბ, სსწორი ა, ჯურდნით დაბეჭდილი ბეჭდები, ფარი ოქროთ მოჭედილი ქარგარდნისა ა.
- ქ. მეორე ფარი ვერცხლით მოჭედილი ა, ჯატვი ა, მუხარადი ა, კელნავი მისის საბუკრითა ა, წვეილი ჯატვის ზაიტი ა, თოფი აღიაშვილს აქვს ა, მეორე ბუეიტას აქვს მოჭედილები, სწორედი, ასაკდედი იარაღით გაწობილი ა, ზილფუჩი სამი, ვერცხლის მოჭედილი ხანჯახი და თულუნგი ბ.
- ქ. ვერცხლის დეზები წვეილი ა, სისის შალვარი ა.
- ქ. ვერცხლის თასი ა, აზარტემა ა.
- ქ. ოქროთ მოჭედილი კულა ა, რახტი ვერცხლისა მთელი ბ, ყალანდარი ვერცხლისა ა, მათრაკი ა.
- ქ. უნაგირი ვერცხლისა მთელი ა, იმერულად მოჭედილი ყვეცხლისა ა, აფანდა წვეილი სამი.
- ქ. ორთუქი სირმით ნაკერი ა, მოქსოვილი ბ.
- ქ. შირაქი ბ, ვერცხლის უუთაზი ა, დავურილი ა.
- ქ. ვერცხლის ძუის ვაშლი ა, თაქალთო ბ.
- ქ. ზარნიშანი ხეტარი ინდური ა, სივთანგა თოფი თერთმეტი, სინჯაბი თოფი ოთხი, ბბთი თოფი ცხრაშეტი, ნარმა თოფი გ.

ქ. უადარა მოტყედილი ვეცხლითა ა, ანახინი ა.

ქ. ქათიბის ბეწვი სიასამური ტანი ა, ძველი თაჩფუჩი ა, კაბის დიდი ტანი ა ოქროსი და მარცვალი თხუთმეტი, ქამრის ბაღთები თათხმეტი, ჟამნი ა, ყავადანი სნილენძის ა, ჩაიდანი ა, ფანარი ა, ინდოური კაკალი ა, წუღები წვეილი ერთი, სუფრა დიდი წვეილი ა, ორხოვა წვეილი ა დირონი, ქირმანის ხალიჩა ა, თაქნაბადი დიდი წვეილი ა, ქეჩა ოთხი, იაფნივი(?) ბ, სუფრის კარავი ა, მისი ტრა-პეზი.

ქ. ხალიჩაფუჩი წვეილი ა, მეჩატდანი ა.

ქ. მაფრაში თალათინისა წვეილი ა, ჯავში წვეილი ა, ემაწვი-ლების ლეკული(sic) და ვეცხლის ქამრები ორი, ნადდი თეთრი თუმანი ოცდა ხუთი, მინალთუნი ექვსი, აბაზი გ, თამასუქი(თ) მიეპარა თუ-მანი ორმოცდა ოთხი, ვეცხლის იარადი ლეკურისა ეგვლა მთლად.

232. სამი ნუსხა ვახუშტი ორბელიანის საქონლისა, რომელიც¹ ჩაბარებია ზაალ კაკონაშვილს, 99×15 და $45 \times 15,5$ სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. პირველ ნუსხას თავში აწერია: „ქ: მომებარა მე კაკონაშვილს ზალს ბატონის ჩემის საქონელი თავილად, რაც ამ ნუსხებში სწერია. მონა ღთისა ზალ (ბეკლით)“. სხვაფერივე ნუსხები ნამდვილ პირს წარმოადგენენ იმ სიისა, რომელიც დაბეჭდილია ზემოთ, გვ. 210—915. მესამე ნუსხა იმავე ხელით, იმგვარივე ქალალზე, $42,5 \times 15$ სანტ. თუმცა აქაც ზოგიერთი საგნები განმეორებაა იმ პირველი ნუსხის ნაწილისა, რომელიც დაბეჭდილია მე-215 გვერდზე ზემოთ, მაგრამ ამაში უმეტეს შემთხვევაში თვალ-საჩინო განსხვავებაც არის და ამიტომ მოგვეყავს აქ იმ ნუსხის შესავსებათ. თავი ამ ნუსხას მოხეული აქვს.

1707. ქ. ფიდანო და კოვზი ა.

ქ. ბოშხაბი თ.

ქ. ჯამი დ.

ქ. ქაფქირი ა.

- ქ. სურსა ა.
- ქ. ცალი მათრახა ა.
- ქ. კარავი დიდი ა.
- ქ. კარავი საყდარი ა.
- ქ. ბატონმა კარდაბურა მძიმე დიბა უვითელი ა.
- ქ. სენისა ციციშვილმა კარდაბურა იასმანი იეზდის ჩიგინი ა.
- ქ. მდივანმა გიორგიმ კარდაბურა იეზდის ჩიგინი ისფერი ა.
- ქ. ბეჟან ამილახოვ-ბაშმა კარდაბურა წითელი დარაიას ბავთი ა.
- ქ. თამარ კომპაშისშვილმა კარდაბურა ინდური ფათანის უფ-
თნი ა.
- ქ. ზატა ქავთარისშვილმა კარდაბურა დარის ბავთი, ქაშანის
ჩიგინი ა.
- ქ. აბაშიმ კარდაბურა მწვანე ჩიგინი ა.
- ქ. ქაიხოსრო ხერხეულიძემ კარდაბურა ისფერი დარის ბა-
ვთი ა.
- ქ. სენისა ჩხეიძემ ატლას-ბავთი ქაშანისა უირმიზი ა.
- ქ. შიომ ზურაბისშვილმა უუთნი უვითელი ა.
- ქ. ბა(ა)დურ ციციშვილმა ჩაქსული უუთნი ა.
- ქ. ჯანფიტა გამდელმა კარდაბურა ინდური უუთნი ფათანი ა.
- ქ. ბეჟან ველაშვილმა თეთრი უუთნი ა.
- ქ. საწერელი გაწეობილი ა.
- ქ. ბახჩა ჩითისა ე.
- ქ. შალვარი და საწვიმარი ა.
- ქ. ნარმის ბახჩა ე.
- ქ. ტოღბის საპირე ძველი ა.
- ქ. აქ დარჩა:
- ქ. საბანი დ.
- ქ. დორი ა.
- ქ. ორხო ძველი წყვილი ა.
- ქ. თაქნაბადი ცალზირი დ.
- ქ. სვილენძის იარაღი მონა ღთისა ზაღი.

233. ნუსხა ანუ სია ხარჯისა, რომელიც გაუწევიათ ვახუშტი ორ-

ბელიანის დამარხვაში, 46×15 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი. ნუსხა ეკუთვნის 1707 წელს.

1707. ქ. ნათიშვილსა და მის შვილს—აბაზი დ.

ქ. მეღრეველს ბერს—აბაზი გ.

ქ. ალვაბრელს(წიცი) ბერძენს—აბაზი ე.

ქ. იმერელს ლეეს ხუცეს—აბაზი გ.

ქ. კარსევანაშვილს იესეს აბაზი გ.

ქ. კათალიკოზის ხუცეს—აბაზი ა.

ქ. ბუენს მუშრბობის ცოლს—აბაზი ე.

ქ. უწინდელ საწირავად წიწამ წაიღო აბაზი ე.

ქ. დღის მწირველებისათვის წაიღო ნიკოლოზ აბაზი იდ, შა-

კრი ბ.

ქ. მაჭუტაძის მონაზონს—შაური ი.

ქ. გლახა ჰაზუნას შაური ი.

ქ. ჩხეიძის დედას აბაზი ე.

ქ. ნიკოლოზ მუსხელიაშვილს—აბაზი გ.

ქ. თომას ბერს - აბაზი ბ.

ქ. წიწას აბაზი გ, წინწყაროს.

ქ. წინწყაროს ტერტებს - აბაზი ბ.

ქ. გზასე გლახებს—შაური ი.

ქ. საკაცის მზიდავთა მინაღთუნი დ.

ქ. როჭიკს ბერს—აბაზი ბ.

ქ. გლახებს აბაზი ა.

ქ. დიდმელს შთავარს—შაური ბ.

ქ. ალვაბრელს ხუცეს—აბაზი ა.

ქ. კარსევანაშვილს—აბაზი ა.

ქ. კუტს დანიელს - აბაზი ა.

ქ. ნინოწმიდლის კაცს—შაური ბ.

ქ. ფანოზას—შაური ვ.

ქ. კრიგოლს მღდელს—აბაზი ა.

ქ. ერთი შაური გლახა დემეტრეს.

- ქ. ერთი აბაზი — გუტს ზურაბას.
- ქ. თხუთმეტს შწირველებზე — აბაზი ცხრა, შაური ბ.
- ქ. აბრამას ტაბლისათვის გავგზავნეთ ექვსი მინალთუნი და ათი შაური.
- ქ. ქალაქს შვიდის მაგიერად გლახასედ — თუმანი ა.
- ქ. გერმანეს მარჩილი — ოცი, მაზიას აბაზი გ, საგინაშვილს იესეს — აბაზი ა, ქალაქს გავგზავნეთ საოროცტედ ხუცებისათვის — თუმანი ბ, კიდევ დანხარჯა აბაზი — შვიდი, სამოსელი ვიუიდეო ორი — აბაზი სამი.
- ქ. გრიგოლ ბერს მივეცით ხუთი აბაზი.
- ქ. საფლავის ქვის მთლელებს მივეცით — აბაზი რვა.
- ქ. ნიკოლოზის სტიხარი ვიუიდეო, მივეცით აბაზი ვ.
- ქ. თბილის კაცს აბაზი გ, გლახას შაური ბ.
- ქ. ოროცტის დღის შწირველებს — აბაზი დ, შაური ბ.
- ქ. იერუსალიმის ჰატრიაქს და ჰაჰა სერგისის საწირავი თუმანი სამი, ბესარიონს — თუმანი ერთი, ზოსიმეს — მინალთუნი სამი.
- ქ. ირინეს — მინალთუნი სამი, ბესარიონის ბერს — აბაზი გ, მის დიაკონს — აბაზი ა.
- ქ. გლავანის ოსტატებს — მინალთუნი სამი.
- ქ. ნიკოლოზისკან ჩვიდმეტი იეღური ვიუიდეო ელიზბარის ქა მარისათვის და მივეცით თეთრი მარჩილი ოროცი.
- ქ. ლიპარის ხუცეს — შაური ექვსი, გლახას — შაური ორი, ოქროს საწერელი ვიუიდეო ბესარიონისკან და იმაში მივეცით მინალთუნი რვა. კიდევ ბესარიონს მივეცით მინალთუნი ორი, დმანჯეს მივეცით მისი ანდერძი მინალთუნი თხუთმეტი, ბანგუამ დანხარჯა — აბაზი ოთხი.

234. გაგრძელება წინა ნუსხისა, დაწერილი იმავე ხელით ცალკე ქალაღზე, 45×12 სანტ.

1707. ქ. გიორგის შაური ბ.
- ქ. ნიკოლოზს — შაური ბ.
- ქ. ბასიტაშვილს — შაური ბ.

- ქ. შიომღვიმის — შაური ბ.
- ქ. დეკანოზიშვილის — შაური ბ.
- ქ. მანველიშვილის — შაური ბ.
- ქ. ჩხიკვიძის თომას — შაური ბ.
- ქ. ჩხიკვიძის ჰაფლეს — შაური ბ.
- ქ. ერწოელის ნიკოლოზის — შაური ბ.
- ქ. გომარელ ბარნაბე — შაური ბ.
- ქ. ენაგელ ბასილი — შაური ბ.
- ქ. რომანოზიშვილის — შაური ბ.
- ქ. მანგლელის იობს — შაური ბ.
- ქ. ჭიჭინაძეს - აბაზი ა.
- ქ. ბასილის — აბაზი ა.
- ქ. ბოვნელის გიორგის — შაური ბ.
- ქ. გიორგის — შაური ბ.
- ქ. კიდევ გიორგის — შაური ბ.
- ქ. შილას — აბაზი ა.
- ქ. ანსენს — აბაზი დ.
- ქ. ზაზას — აბაზი ა.
- ქ. ჰაზუას — აბაზი ა.
- ქ. ხახუტა ხუტეს — აბაზი ა.
- ქ. რქოვანის — აბაზი ა.
- ქ. დავით ხუტეს — აბაზი ა.
- ქ. იორდანეს — აბაზი ა.
- ქ. ბასილის — აბაზი ა.
- ქ. რამაზას — აბაზი ა.
- ქ. ფიჭაურთის კანდელაკის — შაური ბ.
- ქ. ზალიშვილის — შაური ბ.
- ქ. ამირჯიბის დავითის ბერს — აბაზი ა.
- ქ. ბერი იოსებ — აბაზი ა.
- ქ. სხვა დიაკვნებს - აბაზი ვ, შაური ბ.
- ქ. გლახებს — აბაზი ერთი.
- ქ. მოძღვარს უბრიელს — აბაზი ბ.
- ქ. გულიზარს — აბაზი დ, შაური ბ.

- ქ. ყოღამშის — შაური ვ.
- ქ. თვალსამოთხისას — შაური ვ.
- ქ. გუღჩინას — შაური ვ.
- ქ. მონავარდისას — შაური ვ.
- ქ. ქეთიას მონაზონს — შაური ვ.
- ქ. ბეკანთ მონაზვნებს — აბაზი დ, შაური ბ.
- ქ. სამშაბათს წირვასე ხუცებს — შაური ვ.
- ქ. ქრისტეფორე ლიპარიტიშვილს — აბაზი გ.
- ქ. ბიძინას — შაური ვ.
- ქ. ორს მთავარს — აბაზი ა.
- ქ. ეგდემოზ კათალიკოსის ხუცეს — აბაზი ა.
- ქ. მის მთავარს — შაური ბ.
- ქ. მთავარ-ებისკოპოსის ხუცეს — აბაზი ა.
- ქ. მთავარს — შაური ბ.
- ქ. ნინოწმიდლის ხუცეს — აბაზი ა.
- ქ. მთავარს — შაური ბ.
- ქ. კოკოზაშვილს ბასილს — აბაზი ე.
- ქ. ქვათავევის ხუცეს — აბაზი ა, მის მთავარს — შაური ბ.
- ქ. სამტრეკრო აბილეულს — მინაღოუნი გ.
- ქ. ჯვარისმამას — აბაზი ფ.
- ქ. მანგლელს — აბაზი ფ.
- ქ. ბოგნელს — აბაზი ფ.
- ქ. დმანელს — აბაზი ფ.
- ქ. ხარიტონს — აბაზი ე.
- ქ. იობს წინამძღვარს — აბაზი გ.
- ქ. გერმანეს — აბაზი გ.
- ქ. ქეთიას — აბაზი ფ.
- ქ. ელენეს — აბაზი ე.
- ქ. ირინეს — აბაზი ე.
- ქ. იოვანე გოჭიყლაშას — აბაზი ა.
- ქ. წრაუთელს ხუცეს — აბაზი ა.
- ქ. დმანისელს იესეს — აბაზი ა.
- ქ. ჩხიკეთელს გიორგის — აბაზი ა.

- ქ. უინცველს გიორგის—აბაზი ა.
- ქ. წობელს ბარნაბეს—აბაზი ა.
- ქ. კრწანელს მარკოზს—აბაზი ა.
- ქ. ცხნარელს იორდანეს—აბაზი ა.
- ქ. სავინაძვილს კაბრიელს—შაური ვ.
- ქ. შიო ბერს—შაური ვ.
- ქ. დმანისელს ბასილს—აბაზი ა.
- ქ. მანგლელის დეკანოზს—აბაზი ბ.
- ქ. მანგლელის ბარნაბე ხუცეს—შაური ვ.
- ქ. შაპუნას ხუცეს—აბაზი ა.
- ქ. მუსეფრანელს იეგდორეს—აბაზი ა.
- ქ. მონასტრელს იოვანეს—აბაზი ა.
- ქ. ღორისთველს ბასილს—აბაზი ა.
- ქ. სულთან ჯუმჯუმს—აბაზი ა.
- ქ. სავანელს იოსებს—აბაზი ა.
- ქ. დაღელს შიოს—აბაზი ა.
- ქ. გუდარეკელს რომანოზს—აბაზი ა.
- ქ. ბოვნელს კერპირს—აბაზი ა.
- ქ. ოთარას—შაური ბ.
- ქ. დავითს—შაური ბ.
- ქ. ბოვნელს სვიმონს—აბაზი ე.
- ქ. იესე ეგნატაშვილს—აბაზი ე.
- ქ. რომანოზს—შაური ბ.
- ქ. დარბაზელს იასონს—აბაზი ა.
- ქ. იქივ ბარნაბეს—აბაზი ა.
- ქ. ხეკორძელს თევდორეს—აბაზი ა.
- ქ. ჯვარისმამას კაბრიელს—შაური ვ.
- ქ. კუტს ბასილს—აბაზი გ.
- ქ. მანგლელს ბერს ნიკოლოზს—აბაზი დ.
- ქ. ფიტარელს აბრამს—შაური ბ.
- ქ. მატყუტაძეს—შაური ბ.
- ქ. სვიმონს—შაური ბ.
- ქ. ფიტარეთის დეკანოზს—შაური ბ.

- ქ. სვიმონს სამსა — შაური ი.
- ქ. გიგილას — აბაზი ა.
- ქ. დმანის დეკანოზს — შაური ბ.

235. გაგრძელება წინა ნუსხისა ცალკე ქალაქებზე ნუსხა მხედრულის ხელით, 27,5×13 სანტ. აქ მოხსენებულია, თუ რა დაუნარჯავთ მეორმოცე დღეს საწირავად.

1707. ქ. რომანოზ მეორმოცედ ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა და სამოსელი ა.
- ქ. სვიმონ მეორმოცედ ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. თათარ მეორმოცედ ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. დავით მეორმოცედ ლაინი ა, ჩითი ტანი ა, არძი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. რამაზ მეორმოცედ ლაინი ა, ტანი ჩითი ა, არძი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. აბრამ მეორმოცედ ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა.
- ქ. მეორმოცედ მაჭუტაძე ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა.
- ქ. მეორმოცედ შიოშვილს ტანი არძი ა, ლაინი სამოსელი ა.
- ქ. მეორმოცედ ბასიტაშვილი ტანი არძი ა, ტანი ჩითი ა, სამოსელი ა.
- ქ. მანგელიშვილი მთავარს — ჩითი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. ჰინდუბუღელი მთავარი — ტანი ჩითი ა, სამოსელი ა.
- ქ. დეკანოზიშვილი დავით ფიტარელი — არძი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. ფიტარეთის დეკანოზს მეორმოცე — ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი არძი ტანი ა, სამოსელი ა.
- ქ. იერიბეკ მეორმოცედ — ლაინი ა, ნარმა ადლი დ, ჩითი ტანი ა, არძი ა.

ქ ზახუნა დეკანოზი—ღაინი ა, არძი ტანი ა, ნარმა ტანი ა, სამოსელი ა.

ქ. რომანოვიშვილი მთავარი—ჩითი ტანი ა, სამოსელი ა.

ქ. ჯავახს მთავარს—ტანი ჩითი ა, ნარმა ა.

ქ. ღმანისის გიორგი—ღაინი ა, არძი ტანი ა.

ქ. ნიკოლოზს—აშრაფი ა.

ქ. კანდელაკს ფიტარელს—ტანი ჩითი ა, არძი ტანი ა.

ამის შემდეგ დატოვებულია რამოდენიმე პწკარის ადგილი და შემდეგ სხვა, უფრო მომსხო ხელით სწერია:

ქ. მოსკენებასე სომეხსა და ფრანგზე ფელური ნ.

ქ. სანაკელი დაიხარჯა ღიტრა დ და ნახეგარი.

ქ. თხუთმეტზე დაიხარჯა სანთელი ღიტრა ოთხი, ბამბა ღიტრა ცხრა, ორმოცზე დაიხარჯა სანთელი ღიტრა ოთხი, ბამბა ღიტრა რვა.

236. ნუსხა ვახუშტის წლის თავზე დახარჯულის საქონლისა და ფულისა, 30,5 X 13 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1708. ქ. ვ ა ხ უ შ ტ ი ს მყოფილისგან დაიხარჯა ნარმა ა.

ქ. შალ-უუთნი ისფერი ა, და ჩაქსული ა სტიხრებათ.

ქ. დოღბანის ჯალანშა თოფი ა, სივთანგა თოფი ა.

ქ. ქობა ადღი ბ.

ქ. ქირმანის ალაჯა თოფი ა.

ქ. ხოშაბის ჩითი თოფი ა.

ქ. ღმანელს ნიშანი საის ისფერი ქათიბი აშინი და ყალამით სავსე ა, უვითელი იეზდის ჩაქანის კაბა ა, ქიშმირი შალი ნიმა ა, საის ხაჩური ა, ქუდი ა.

ქ. წინამძღვარს იობს—ისფერი საის კაბა ა.

ქ. კურთხეულის ჩემის ძმის ვახუშტისა წლის საწირავად:

ქ. ბოვნელს—მინაღაუნი გ.

ქ. ღმანელს—მინაღაუნი გ.

- ქ. ზაზა სისას—აბაზი ფ.
- ქ. იოსების—აბაზი დ.
- ქ. იობ წინამძღვარს—აბაზა ე.
- ქ. გერმანეს—აბაზა მ, შაური ბ.
- ქ. ახალციხელს ივანეს—აბაზი ა.
- ქ. დარბაზელს ივანეს—შაური გ.
- ქ. ამას გარდა ხუცეობა აბაზი ია, შაური ბ.
- ქ. კარგარეთს ზაზას—აბაზა გ.
- ქ. ნიკოლოზ კარგარეთს - აბაზა გ.
- ქ. მებრძოლის იოკიმე დედოფლის ხუცეს—აბაზი თ.
- ქ. ნაომს—აბაზი თ.
- ქ. მარკოზს—აბაზი თ.
- ქ. წიწას—აბაზი თ.
- ქ. სიონის დეკანოზს მარჩილი ვ.
- ქ. მის შვილს ზაზას ცხენი ა ჭაკი.
- ქ. კანდელაკს გრიგოლს ცხენი ა ჭაკი.
- ქ. ანჩისხატის დეკანოზს—აბაზი თ.
- ქ. სეხნია ხუცეს—აბაზი თ.
- ქ. ოცდა სამი აბაზი სხვა დახარჯულა.

237. სია იმისი, თუ როგორ დაურიგებიათ ვახუშტი ორბელიანის საქონელი, 46 X 12,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქვემო მოყვანილის ნუსხის მიხედვით ეს ნუსხა ეკუთვნის 1711 წელს.

1711. ქ. შუმტა შალი ხარინჯი—დედოფალს.

ქ. ნიმა შალი ორი ელიზბარ და ვახტანგ და ერითავს(ში).

ქ. თეთრი ბავთის ჩიგინი სარტყელი ბანგუასა.

ქ. სურმა ბავთი ერთი—დედოფალს მივართვით და ერთი ჩემა რაღმა ანახანუმ გაცვითა.

ქ. ევითელი სუსი ელიზბარასა და ვახტანგს ჰერანგებად დაუკრეთ და ბანგუასა.

- ქ. თაღლი სუსი კიდეუ სმთავ და-ძმაო—ახალუხებოდ.
- ქ. სამი ადლი ხაუელი – მდივანბეკს დაუხარჯავს.
- ქ. ერთი იუზდი გავუადუთ და წითელი ხარის ქათაბი იმისის სიასამურით ემაწვილებისათვის არის.
- ქ. იეზდის ჩაქანი კაბად შეკერილი ძეს.
- ქ. სამი ჩახხური ემაწვილებმა ჰაიჭუბად დაცვიოეს.
- ქ. ორმოცდა ორი შალი სარტეული რომ სწერია, ოცდა ათი მოსესას მივეციით კასსეიდლად.
- ქ. ამას გა(რ)და ასან-ფაშას ერთი.
- ქ. ხანუნას ერთი.
- ქ. გუღჩიჩაქს ერთი.
- ქ. სხასს ერთი.
- ქ. ნიკოლოზს ერთი.
- ქ. ბესარიონს ერთი.
- ქ. ჯგარისმამას ერთი.
- ქ. ამილდაბარს ერთი.
- ქ. ზილიხანს ერთი.
- ქ. ბანგუას ერთი.
- ქ. დარეჯანს ერთი.
- ქ. მდივანს ავთანდიდს ერთი.
- ქ. ბატონის შვიდს სვიმონს ერთი.
- ქ. სუფრაჩის ცოლს ერთი.
- ქ. სანდლის ყავარჯენი ბატონს მიყარაუათ.
- ქ. დოღბანდის ჯაღანშა ერთი დახარჯულა.
- ქ. ერთი ნაკურა ჩექმა ასან-ფაშას და ერთი ისეუ არის.
- ქ. ავუანდები ორი უნაგირზედ არის და ნიკოლოზს აქვს.
- ქ. სივთანჯა თურამეტი თოფი სულ დახარჯულა საბნების და ახალუხისათვის.
- ქ. სინჯაფია რომ სწერია სამი თოფი ქაშუბად დახარჯულა, ერთი კიდეუ არის.
- ქ. თეთარი ბაბთუბი რომ სწერია თათხმეტ-თათხმეტ შურად გასუიდულა, სამი საბანი ემაწვილებისათვის შეუკერავთ და ორი ბანი და სხვა საბნის მონარჩამი თეთარი მდივანბეკს დაუხარჯავს.

- ქ. ხალიჩაფუხები დაცვდა.
- ქ. მუხაგდანი ბატონს მივართვიით.
- ქ. ვეტხლის ლეკურის იარაღი მდივანბეგს დაუხარჯავს.
- ქ. იქილამ რომ თეთრი მფვიდა, აქ არ გავიდა და ხუთი თუ-მანი დაგვაგაღეს აქაურს აუა(რ)ზე რომ გაეცვალეთ ზარაფისაგან.
- ქ. უნდაარადამ რომ დავთარი მფვიდა, იმისგან რაც ჰირველს მისვლასე და რაზედაც ან სულისა, ან გაღაფნისათვის და რისათვის-საც დაიხარჯა, უგულა გამფვიდით და რაც მამის ძირს დარჩა. იმისი ნუსხა ჩემისავე კელით დაწერილი და მდივანბეგის ჰირით ნაბძანები ნუსხაც აქავე ძეს და თეატრეთს. უგან მესამეს წელიწადს ქალაქს ვიან-გარბეთ, მდივანბეგი სუფრავი და მე ვახლდი, დანახარჯი ეს არის და ამას გარდა, რაც დარჩა, იმის ნუსხა ამასთანავე ძეს; ამას გარდა თეთრი, რაც ძირს დარჩომილა, თავნი ეს არის.
- ქ. თახმობდა ორი თუმანი თავნია, არის ვაფად გაცემული და ამ თეთრის ანგარიშის მეტი ოცდა ათი თირმა-შალი ბაზარშია, გასას-ვიდად არის, ისინი ამ თეთრში არ არის, ამ თეთრზე მეტი არის.

238. ნუსხა საქონელთა ვახუშტი ორბელიანისა, 46 X 15 სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1711, აპრილის 15. ქ. კურთხეულის ჩემის ძმის რაც იუო-კიდევ გავსინჯეთ და ქვეს ტ ე თ, აპრილს ტხუტმეტს ქალაქს გავ-სინჯეთ, რაც დარჩომილიყო, მივაბარეთ ძ ა გ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს ს ე ხ ი-ა ს ა და ს ი ე მ ი ა ს ა.

- ქ. მურასა კელის იარაღი მთლად და უკლეუბლად.
- ქ. აღმასათ რომ სწერია, ისიც იმასთან ძეს.
- ქ. საცერე ოქროსი ცამეტი ბალაა.
- ქ. ოქროთა მოკედილი ფარი ქარგადნისა ერთი.
- ქ. ქანარა ულიონი ოქროთა მოკედილი ფაზარი ა.
- ქ. ოქროს დილები ტანი სიმი, ერთი ოცდა ოთხი მარცვადი, ერთი თხუთმეტი და ერთი ცხრამეტი, სოკს გაკეთებულ უნდა.
- ქ. ქარგადნის ფარი ზარნიშნისა ა.

- ქ. ჯაჭვი ვეცხლის საყულოთი გაწობილი ა.
  - ქ. კელნავი საბუხრიანად ა.
  - ქ. ჯაჭვის ჰაიჭი ა.
  - ქ. მუზარადი ა, თავის ზარადითა.
  - ქ. შუბის შირი ჯავარდენი ა.
  - ქ. შუბი კიდევ სხვა ა.
  - ქ. ვეცხლის უნაგირი დიდი ა.
  - ქ. იმერულათ მოჭედილი უნაგირი ერთი.
  - ქ. ვეცხლის რახტი მთელი ორი, ბილანი ბ.
  - ქ. ულანდარი ვეცხლის რახტი ა.
  - ქ. ორთუქი სირმისა ა.
  - ქ. მოქსოვილი ორთუქი ორი.
  - ქ. ზილფუჩი სამი.
  - ქ. უუთაზი ვეცხლისა ერთი.
  - ქ. სვილენძი დაფერილი ა.
  - ქ. ძუის ბუშტი ვეცხლისა ა.
  - ქ. ვეცხლის დეზები წყვილი ა.
  - ქ. შალვარი სიამისა ერთი.
  - ქ. მათარაკი მოშლილი ა ვეცხლიანი.
  - ქ. მდივან ბეგის სეული თარნიშანი მურასა, ა; შუაზე ლაღა ა.
- იქით-აქეთ ზურმუხტი ორი.
- ქ. ოქროს ხანჯალი ორი უმაწვილეებისა.
  - ქ. თევზის კბილის ხანჯალი ოქროთ მოჭედილი ა.
  - ქ. ეშმის ხანჯლის ტარი ა.
  - ქ. ოქროს დანა მოჭედილი მაქური ა.
  - ქ. კიდევ ოქროს დანა მდივანბეგისეული ვახტანგისა ა.
  - ქ. მოუჭედელი დანა ა, ჯავარდენი.
  - ქ. კმალი ზარნიშანი იარადითა ა.
  - ქ. მატეტას რომ კმალი აქვს იტიც(sic) ამათა.
  - ქ. უდარა ვეცხლის მოჭედილი ა.
  - ქ. ვეცხლის ქამრები და მოჭედილი დაშნები ბ.
  - ქ. ელიზბარის ოქროს ქამარი ოცდა ცამეტი ბაღთა.
  - ქ. ინდოური ზარნიშანი ხეტარია ა.

- ქ. ვეტხლის მოჭედული ნაჯახები ორი.
- ქ. საწერელი გაწეობილი ა.
- ქ. ქანარა ვეტხლის უაღიონი ბადგირითა ა.
- ქ. ნაღბაქიანი უაღიონი ვეტხლისა ბადგირითა ა.
- ქ. თასი ვეტხლისა დიდი ა, ელიზბარისა ბ, ამისგან ერთი გი-
რათა.
- ქ. აზარფეშა ვეტხლის ა.
- ქ. ოქროს მოჭედული კულა ერთი.
- ქ. დოღბანდები ოთხისა, ერთი წითელი, ერთი ყვითელი და
ორი ლურჯები.
- ქ. თახეუქი ახალი ა, ძველი ა.
- ქ. ყვითელი დიბის კურტაკი ა, დიღებიითა.
- ქ. შავი იეზდის კაბა გილანის დიღებიითა ა.
- ქ. ისფერი იეზდი კაბა დიღებიითა ერთი.
- ქ. ჩინი დარაიაბათის ჩიგინის კაბა უდიდოდ ა.
- ქ. ყვითელი დიბის სარტყელი ა.
- ქ. შუშტა-შალი თეთრი ა.
- ქ. შუშტა-შალი ყვითელი ა.
- ქ. შუშტა-კორცისფერი შალი ა.
- ქ. კორცისფერი იეზდის დარაიაბათის ჩაქანის კაბა უდიდოდ.
- ქ. იეზდი წითელი გაუჭრელი ფარჩა ა.
- ქ. საქათბე ჩაქსული შალი ა.
- ქ. ჯიგარი ზარბაბი ბავთი ა.
- ქ. გუღინარი ზარბაბი ბავთი ა.
- ქ. მახონის ფერი ზარბაბი ბავთი ა.
- ქ. ელამქარი საბნის ზირი ორი.
- ქ. ინდოური თეთრიანი ალაჯა ა.
- ქ. კიდევ ჯიგარი ალაჯა ა.
- ქ. სუზანი ზარბაბი ა.
- ქ. აბანოს სუზანი ა.
- ქ. ჩითის უაფილუღები ორი.
- ქ. ქობა თოფი ა.
- ქ. ჩითის ბონჩა სამი ახალი, სხვა ჩითი ა.

- ქ. ინდოური ნაგერი ჩექმა წვეილი ა.
  - ქ. უვითელი დიბის ქურთუკი ა.
  - ქ. ნარმის ბოხჩა ა.
  - ქ. უავადანი სწილქისის ა, ჩაიდანი ა, ლუღუღიდან თითობრისა ა, უავადანის სინი ა.
  - ქ. შადის შაიჭები ა, ყათარჯაზხა ბ.
  - ქ. ფანარი ა, ორხოვა წითელი წვეილი ა.
  - ქ. თაქნაბადი წვეილი ა, ქირჯანის ხაღიჩა ა.
- განის აშიაზე იმავე ხელით:
- ქ. დოღბანდის შადითა თოფი ბ.
  - ქ. სეფრა წვეილი ა.
  - ქ. მაფრაშა თალათინისა წვეილი ა.
  - ქ. ძუის გარა ა.
  - ქ. ჯეჯიმისა წვეილი ა.
  - ქ. ქეჩა სამი, ბეჭედი სამი.
  - ქ. სათლი ქვაბი ა.
  - ქ. ქურის თასი ა.
  - ქ. გასკვერი ა.
  - ქ. ჯამთასი ა.
  - ქ. ორხოვის მაფრაშები წვეილი ა.

239. ნუსხა იმისი, თუ რა დაუხარჯავს ზალ კაკონაშვილს მიბარებული ნივთებიდამ, 45X15,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ამ სიაზე მიწებებულია ნაწყვეტი მეორე სიისა სხვა ხელით დაწერილი, სანახევროთ გასერილი. ეს მეორე შეიცავს ფულის ანგარიშს, რომელიც გაუბარებია მანუჩარ და დავით ორბელი-შვილებს. ეს ნუსხა არ მოგვეყავს.

- ქ. აქ დავხარჯეთ:
- ქ. ქუდი ა.
- ქ. შადი ა.
- ქ. შავი ტანი ა.

- ქ. ნარმა თოფი ა.
- ქ. პირისახოცი წითელი ა.
- ქ. სარკე ა.
- ქ. საფარცხალი ა.
- ქ. ულვაშის საკარი ა.
- ქ. კელი-სახოცი ა.
- ქ. ჩახჩური ა.
- ქ. ჯორაბი ა.
- ქ. რაგინფერი(?) კელთ-საქმარი.
- ქ. ჩექმა ა.
- ქ. მოშაია ა.
- ქ. ერთი ძველი ზარბაზის სარტყელი ა.
- ქ. ერთი უფითელი ზარბაზი ჩიგინი ა.
- ქ. ჰატას მისტეს თავის კაბისა და შალის ზარბაზი, მისტეს უფითელი ჩიგინი ა, ძველი სარტყელი ა. მონა ღთისა ზალ.

240. წერილი ბატონიშვილის ლევანისა, სპარსეთიდან მოწერილი, $44 \times 15,5$ სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი ეკუთვნის 1707—1709 წლებს: ვახუშტი ორბელიანი, რომელიც აქ გარდაცვლილათ არის მოხსენებული, მიიცვალა 1707 წელს, ხოლო ლევანი გარდაიცვალა 1709 წელს.

1707—1709 ქ. მესტუმრეო, ჩვენ მაგიერად ჩვენს დიდსა იმედსა და დიდად იმედად მისჩინელ-მისხედავსა, ჩვენსა ნიადაგ კეთილად სახსენებელს და არაოდეს არ დასაფიქვარს დარბაზს მდივანბეგს ბატონს ერასტის მრავალი მაგათი ჰატიოსნის თავის მოკითხვა მოგვიხსენებია, მერმე, რაც მოტეწერა, ვგელა შევიტევე. თქვენის საუფროსოს წიგნის საქმეს შემოგვხვეწოდით, ამის რატომ არ გასინჯავთ, რომე მე რომ ჩუმად წიგნი მოქცე, რას კელსა ური? ის საქმე სულ ქართველთ იცინ. ბატონო, რას მალავ, რატომ ძალიან არ ელანარაკები? ჩუმი ჯანიშინი მანდა ზის, ილანარაკეთ, ქართველთ ბერმა და ერმა უველამ იცის. ვინც მოკუდა, თვარემ ვინც ცოცხლან სო მან შინ დაესწრენ, ტყვილ ხომ ვერ იტყვიან? პირობა ასრე დაზუდ-

ვეს და წიგნი, რომე ჰაზუნას საუფროსო უველამ სწორედ გავუთხო. ახლა თუ ჩემზედ მოაგდებენ და დამეკითხვიან, მის ქართულს მე ვბოფნი და მოვსწერ, თუ როგორ იყო. ჩემად მაგიერ კვ არის ბატონი, მიდით, იჩივდეთ, და რა ქართული დასკუნათ, მომწერეთ, თვარემ მე რომ კიდევ აქ ერთი ბრათი ჩემად დავაწერინო, რას კელსა ური? განა არენ იცის? რა სამალავია? სჯაროდ განადე, რომე რაც ჰირველ გაგვერიგებინოს, ის უნდა იქნას. მაშინ კუროხეულმა ვახუშტიმ თავისი ქალი ჰაზუნა ციციშვილს მისცა და კეჭობ, აქამდი იმის ამბავიც მოკვიდილდა, არამც არ გაეთხა. ხუმრობა არ არის, თუ გაურა გინდათ, რა სამალავია? რატომ სჯაროდ არ იტყვიით? თუ გაურა არ გინდათ და რას მალავს, ვილაც მაკ წიგნს მალავს? თუ არ გაიურებით და ის ჯოიია, რომე სხლის-კაცობა ქნათ. ვინც ცოცხალან მაშინდელი გამრიგენი, უველა მოიუვანეთ, მართალს იტყვიან, რადა სამალავია? თუ მარტოკა ჩემი წიგნია დაწერილი, მარტოკა ჩემი ბეჭედი იქნება, თვარემ ქვეუხისა ბეჭედი აზის. თქვენი და მათი ნება რთავს. ეს რა დასამალავია ან ვახტანგის შვილისათვის, ან თამაზის(?) შვილისათვის და ან გიორგის შვილისათვის? ეს ასრე გარიგებულა, არ უნდა მოიშალოს. თუ გიორგის შვილი მალავს, საუმცროსოს ვინდა მისცემს? თუ ასლანის შვილები მალვენ, ღთნ და ქვეუანამა კელი ადებინა: ჰაზუნა უწინ დაიბადა, საუფროსოს ვინ მისცემს? ქვეუხის, ბატონისა და უმის გარიგებულა. ამას რადა ბევრი ქართულის თქმა უნდა? თუ არ გაიურებით, ისი სჯობს, თუ გაიურებით და ბატონი კიდევ ჰურს იძოვნის. ლ ე ვ ა ნ (ჩართულათ).

241. ტატიშვილის საფიცრის წიგნი, 39,5 X 29 სანტიმეტრი, მორგვალო მხედრულის ხელით ქალაღზე დაწერილი. ნიშნებად ნახმარია სამ-სამი წერტილი. ამ წიგნს თარიღი არა აქვს, მაგრამ ბოლოს მოხსენებული მეფე გიორგი XI და მისი შვილი ბაგრატ († 1692) უტყუარი ნიშანია, რომ წიგნი დაწერილია 1675—1692 წლებში.

1675—1692. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისათა ეს წიგნი მოგართვი ჩვენ, ტ ა ტ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ჰ ა ზ უ ა მ ა, შვილთა და

მომავალთა სახლის ჩემისმან, არსება დაუსაბამომის(SIC) დაუსრულებელის ღთის, მამის, ძის და სულის წმინდისათა, მეოხებითა უოვლად წმინდის უხრწკლის და უმეტესად კურთხეულისა დედოფლის ღთისმშობლისა, მარადის ქალწულის მარამისითა; ოხითა და მეოხებითა ზატიონის ცხოველს-მოფულის ჯვარისათა; თავდებობითა, მინდობითა, შუამდგომლობითა წმინდის ზეცის ძალთა ანგელთათა მაქელ-კაბრიელისათა, მართალთა მშობელთა იოვანკი და ანასითა; თავდებობითა და მინდობითა და შუამდგომლობითა წმინდის იოვანე მანარებლისი(SIC) და ღთისმეტყუელის იოვანე ოქროზისათა, ბასილი და გრიგოლისათა; თავდებობითა და მინდობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა თავთა მოციქულთა ზეტრესითა და ზავლესითა, იოანე და ანდრეასითა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა წინასწარ-მეტყუელთა, მდდელთ-მოდღვართა, მოწამეთა, მოციქულთა, ნეტართა მამათა, მამა-მთავართა, ქალწულთა ირინე, მარინე, თეკლე, ეკატერინე და თებრანესითა, და უოველთა წმინდათა, რადიანი სთნო ეუენეს უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტესა, კულადცა სათნოთ არიან, ამათით თავდებობითა, მინდობითა, შუამდგომლობითა; წმინდის მთავარ მოწამის გიორგის ზღუდრისითა, წმინდის მთავარ მოწამის გიორგის გერისთვისითა, სსშინელის ცხოველ მოფუელის ძელისათა; თავდებობითა, შუამდგომლობითა უოველთა წმინდათა ზეცის და ქვეყნისათა, კორციელთა და უკორციელთა; ამავე ზემოწერილთა უოველთა წმინდათა, რახიცა წმინდანისვინაქსარში მოიქსენებინ, იმათით თავდებობითა, მინდობითა, შუამდგომლობითა, ესე უკუნისმდე უამთა და ხანთა გასათავებელი, დროთ მოუშლელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი ღთის ზირობით ესე ფიცი და წიგნი მოგართვი მე, ზ ა ზ უ ა მ ტ ა ტ ი ს შ ვ ი ლ მ ა, შვილმან ჩემან ო თ ა რ მ ა ნ, ი ო თ ა მ, ჯ ა რ დ ა ნ, ა თ ა ნ ა ს ე მ, ე ბ ი ტ ა მ ა, ბ ა ღ ა თ ა რ, მ ი ს რ ი მ, შვილთა და მომავალთა სახლის ჩვენისათა თქვენ, ბატონს ჩვენს და ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ი შ ვ ი ლ ს ბ ა ტ ო ნ ს დ ა ვ ი თ ს, შვილთა და მომავალთა ტომთა თქვენთა: ვითამცა დღემადღამდისი ბევრი გაწყინეთ ბატონს ჩვენს, ბატონს დავითს, ესე შემინდოთ. თავისის ღთის გულისათვის ჩვენი შენცოდვარი შეგვიდოს დღესა, და დღეის იქით არც გვინ-

დოდეს თქუენს მეტი ბატონი და არც ვინდამთო, კიდევ კრდგული ვიუთო. რაც თქუენი სორგულთ შევიტუთო, თუ ჩვენ შეგვეძლოს, ჩვენ გარდავანდევინთო, თუ არა და თქუენ მოგახსენოთ. დღესა და დღეისი წადმით თქუენი გაუყრელნი ემანი ვიუენეთ, და თქუენის სიტუეის და ბრძანების მორჩილნი ვიუენეთ. რაც ღთისკან და გაცისკან მოგიკდებოდეს და შენს საქმეს ურჯობდეს(sic), მომდომი და ძალის მიმტეპნი ვიუენეთ. თუ რამ თქუენი სორგულთ და სანონო გავიგონოთ, ადრე უამყოდ კაცნობოთ. თუ ვაზირობა მკითხოთ, რაც შევტუო, მართალი და სკრდგულთ გამოტირნიო. თუ ხვამიადი გამოგვანდოთ, არა უამსა, არა დროს არ გავამუღავნოთ. არას მორქმისათვის და არას დარბობისათვის, არას დროს ზოგნისათვის, არას შეწუხებისათვის არც წავივიდეთ და არც კავუარნეთ, შენი გაუყრელნი კარკად და კრდგულად და მ(ა)მეზლად გამსახუროთ. არც ბატონის დედის თქუენის ურიტო ქართული არას ქვეუანსა და არას უამყოდ არა ვაქუთო. თქუენის მტრისა, რაც გამოგვივიდექ, მტერი ვიუოთ; თქუენს მოუვარესა, რაც კელადამი გამოგვივიდექ—უმსახუროთ. არც ამილახორსა და იმის ქმან და სხლის კაცს არცა ვმსახუროთ, არცა კრდგული ვიუოთ *) შენს ამხანაგს(?), არც კრდგული ვიუოთ, რაც შენი ქიშხი იუოს. შენი ს ქმის ხოსიანთ ვინაც კარგი ვიუოთ **). ამისდა გასთავებლათ მომიტეპია თავათ ღთი და უოყელნი მისნა წმინდანი ზეცისანი, ქვეუენისანი, კორციელნი, უკორცილნი. რამანცა ადამის მონათესავემან, ან ჩემს შევიღმან, ან ჩემს ტომ(მ)ან, ან ჩემს თესლმან კაცმან ეს ივიტი მომალათ, — რისხავსმც ღთი დაუსაბამო, დაუსრულეებელი, უოველნი მისნი წმინდანი ამოყოდა მოწერილნი, წმინდანი ზეცისანი, ქვეუენისანი, კორციელნი, უკორცილნი; შემტყადების შიშოვილი იუდასი, მკისიტესა დიოსკარესი, დანთქმა თანა(sic) აბიროსისი; სუმცა იხსნეპა სელი მისი გამომავლის ჯოჯოხეთისკან; სურამც სუ არის მისი და მისისა ნათესავისა კსნად; უოველთა ქრისტესთა მკომბარეათამცა არის ნაწილი და სემკვიდრებუ

*) ეს ორი სიტყვა სხვა ხელით მიმატებულია.

**) ეს ხაზგანმულო სიტყვებიც სხვა ხელით არის ჩამატებული ტექსტში, განზრახ დატოვებულს ადგილზე.

ლი მისი; ნურა რიამც სუ იკსნება სული და კორცი მისი, ნურცა წირვითა, ნურცა ღოცვითა, ნურცა იელუსლემს(sic) წასვლით, ნურცა გლახაკთა მიტემითა; იმამ კაცთანამც დაემკვიდრების სული და კორცი მისი, რამანცა კაცმან იესო ქრისტე ძელსა გააკრა და გვერცა ლახვარი უკმირა; იმამ დედაკაცთანამც დაემკვიდრების სული და კორცი მისი, რამანცა დედაკაცმან იოვანეს ნათლის-მცემელს თავი მოკეუთა და ეროდეს კელმწიფეს თავი ლახნითა მიაწყა; იუდა კარიოტელთა(sic) დაემკვიდრების სული და კორცი მისი. ვინცა ესე მოგიშალოს, რაცა ამაცა ზემოთ წერილთა წმინდათა სწერია, იმათიც მადლი რისხავს იმის ცოლსა და შვილსა, ტომსა და თესვის კაცსა. წყეული და კრული არის ნაწილი და სამკვიდრებელი მისი, თუ ეს მოგიშალოთ ან მე და ან ჩემს შვილმა, ან ჩემმა თესვის კაცმან. არის ამისი მოწამე: ისე მურვანისშვილი, ჩემი განყოფილები რიკაძე, სხლო-უხუცესი თათარ რიკაძე, დაათნა ციმაკურიძე, ხახუტა რიკაძე, ზალ უვიუნაძე, გიორგი და სულის დაფითისშვილი ერთ-ზირათ მოწამე არის. თუ მე ეს საფიცარი გაგიტეხო, ჯერ შრისხავს ღმერთს, გიორგის ნეთეს(sic) შემცოდვე ვიყო, და მისის შვილის ბაკრატის შველელი ვიყო და ყოვლის ქართველის კელმწიფისა. + + + + + + +.

242. ბრძანება ვახტანგ VI-სა, 20×14,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1703—1711. ქ. ფარემუზ ჯავახიშვილს ქსნის კრისტვის მამულიდამ ოსები მოსლოდენ და ჭვარკებისსაკრცეში დაესხლებინა, მერმე აჭუროდენ ის ოსები და ჰაჰუნა ციციშვილს მისლოდენ. ფარემუზ ჩიოდა: ჰაჰუნამ კაცნი მოუკლუნაო, ჩვენი განსაყლელი გზაც წამიკდენინაო და ის ოსებიც ძალად ამოყარა, წასხაო. მოკითხული ვქენითა და იასკული გავგზავნეთ. ოსები ძალად აყარა, მაგრამე სხვას ნულარც არას ფარემუზ მიედავების. ჰაჰუნამ ის ოსები, რაც წაუყვანია, ისრეც ფარემუზს მოსცეს და გზაც თხილნარელით ისრეც გაუკეთონ. იასკულა, ას-

რე გაურიგე. □ ბექედს აწერია: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად, ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

243. ბძანება მეფისა ვახტანგ VI-ისა, 45×9 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუხსა მხედრუღის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1703 — 1709. ჩვენი ბძანება არის ა ვ ლ ა ბ ა რ ი ს ს ა ს ა დ არო! მე რმე ეს თ ა თ რ ი შ ვ ი ღ ი რ ა მ ა ზ ა ჩვენდა უბრძანებლად არავ აუყარო. თუ ვისმე ქართული ჰქონდეს, ჩვენ მოგვასხუნოს, თორემ ნურავის დაახებებთ. □ ბექედს აწერია: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

244. სიგელი მეფისა ბაქარისა, 30,5×19,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუხსა მხედრუღის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717, თიბათვის ნ. ქ. ესე წყაღობის წიგნი და ნიშანი შეკიწყაღეთ და გიბოძეა ჩვენ, საქართვეღოს გამგებღმან, ბატონიშვიღმან, ზატრონმან ბ ა ქ ა რ, თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და წესისებრ ნამსახურს უმან ჯ ა ვ ა ს ი შ ვ ი ღ ს რ ო ი ნ ს და შვიღსა შენსა ქ ა ი ს ო ს რ ო ს, ასე რომე შენი წიღი ნაღარბაზვეგი გამოკარავია და იმისად სანაცვღოდ შენის წიღის მამუღის სსაღვარდნო გაზატეღეა, რომე აროდეს არ გეთხოუბოდეს, და შენ იმ შესს კერძს ნაღარბაზვეღი ნასყიდსა და უსყიდში შეს ხეღი არა გქონდეს. გქონდეს და არ მოგეშაღოს არა ჩვენსა და არცა სხვათა მუხატრონეთას. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვაქიღ-ღაზირნო, ბძანება ესე ჩვენი თქვენცა ესრეთ დაუმტკიცეთ. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ქქსა უე, მთიბათვის ვ. კეღლითა კარისა ჩვენისა მდიღან-მწიღნობრეიშვიღის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი ს დ ა ვ ი თ ა ი ს ი თ ა. აზის ბექეღი, რომელიც წარმოადღენს ორ-თავიან არწივს და ზედ აწერია: რტო დავითისა ძე ვარ მეფისი, ქართღის გამგებელი, ბაქარ კმობიღი. ქს აქათ ჩღიზ.

უკანასკნელ გვერდზე აზის ორი ბეჭედი ქრათული გადასული წარწერებით.

245. ნასყიდობის წიგნი ედიშერ ციციშვილისა, $40 \times 25,5$ სანტ., დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი და ბოლოს წყველა გამოვუშეით.

1719. ...ესე ამიერ უკუნისმდი უამთა და ხანთა გასათა-
ვებელი, სამევიდრო და საბოლოო ნასყიდობის წიგნი მოგართვითა ჩვენ,
ბერიშვილმა თარმა, ძმამა ჩემა ბერძემ სოლო-
მონ, აბრამმა, მახარამა, შეილთა და მამავლთა სახლის
ჩემისათა თქვენ, ციციშვილს, ბატონს ედიშერს, შეილსა
თქვენსა ქაიხორას, ელისბარს, დავითსა, შეილთა და
მამავლთა სახლისა თქვენისათა მას უამსა, ოდეს დაგვეჭირა და მო-
გვიდეთ ჩვენი ალალი ნასყიდი ვენაკი უმეკაური, ზეით ორლო-
ბემდი, ქვეით შენადირასშვილის ვენაკის მიდგამდი, იქით ბერუას
ვენაკის სამძღვრამდი, აქათ ლანბიწევიტასშვილის სამძღვრამდი, ამას
გარდა მოგვიდეთ ისიც ჩემგან ნასყიდი ვენაკი კარიჭაული, ზე-
ით გზამდი, აქათ კევამდი, ქვეით გიორგაშვილის ვენაკის მიჯნამდი.
ავიდეთ თასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. თუ ვინ-
მე წამოგედაოს, ჰირისა და ზსუნის გამცემი ჩვენ ვიუნეთ... მოწამე
თავად ღთი, კაცთაგან ბერიშვილი ბერუა, ჭოჭოშვილი ბერი, მამა-
სახლისი ასლუა, ტონიაშვილი ბერო, გოსტაბიშვილი გიორგი და აა-
მაზა. მე, ტლამაძეს მდღელს იასეს*) დამიწერია და მოწამეცა ვარ.
დაიწერა თიბათვის ლ, ქვსა უზ + + + + +.

246. სასახლის ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 77×32 სანტ., დაწერილია ქალალზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

*) ეს იასე ტლამაძე ავტორი არის თხზულების „კათალიკოზ-ბა-
ქარიანისა“, რომელიც ჩვენ გამოვეცით 1907 წელს.

1717, იანვრის 6. ქ- სსხელითა სსხიერისა, აკსება-დაუსაბამოსა, დაუსრულებელისა, მიუწდომელისა, გამოუკულებელისა, ძალგანუზომელისა, ძლიერება მოუკლებელისა, უნიფოტოსა, ურულოსა, ურებამოსა, გაკე-შემოუწერელისა, უოველგან მეოფისა, უოველთა მხელისა, უოველთა მაარსებელისა, თვით არვისგან დაარსებულისა ღთისა მამისა, ღთისა ძისა და ღთისა სულისა წმინდისა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა უოველად უბიწოსა და ბიწ-შეუხებელისა, დედოფლისა ჩვენისა ღთისმშობელისა და მარადის ქალწულის მარამისითა; ჰატოხსისა და ცხოველს-მოფიქვლისა ჯვარისათა, რამელსა ზედან კანიპერსა ქრისტემან ღთნ ჩვენმან უხრწნელნი მკლავნი თვისნი სსნისა ჩვენისათვის და უოველთა ბრადეველთა, წმინდა მოფიქვი სისხლი დანსთხია, თანა წყალი მდგომარებითა, ამისითა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა და ზეცისა ძლთა, უკარცოთა ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისათა; წმინდისა წინასწარმეტყუელისა და წინამორბედისა, ხათლის-მცემელისა იოვანესითა და იოვანე ქალწულმანსა; წმინდათა ოთხთა თავთა მანსარებელთა, ათორმეტთა მოციქულთა, სხვათა უოველთა წინასწარმეტყუელთა, მღრდელთ-მოძღვართ-მოწამეთა, მამათა, მამათ-მთავართ, მეუღაბნოელთა, ქალწულთა, უოველთა სათნო-ყოფილთა და ყოფადთა ღთისათა, რადღენი წმიდასა სვინაქსარსა შინა სწერაინ და ანუ მოხსენებინ, ამათისა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა, ესე უთუო და უთუმცო, დრო-დაუღებელი, მიზეზ-შემოუღებელი, უოვლის ხლათისა და ილათისაგან გამოსული და გამოკრებული, უოვლის კაცისაგან მოუღევარ-მოუსარჩლებელი, სამკვიდროდ და საბოლოოდ გამოსადეგი, სსსხლის ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, თქვენმან ბიასშვილმან გ ი ო რ გ ი შ ვ ა ლ მ ა ნ, ბატონმან ზ უ რ ა ბ, შვილმან ჩემმან დ ე მ ე ტ რ ე მ ა ნ და ო რ ბ ე ლ მ ა ნ, თქვენ, ჩვენს ბიასშვილს, მდივანბეკს, ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს, ძმისწულს თქვენსა ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, ძმასა თქვენსა ყ ა ფ ლ ა ნ ს, ზ უ რ ა ბ ს, დ ი მ ი ტ რ ი ს, შვილთა თქვენთა ო რ ბ ე ლ ს, ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, დ ა ვ ი თ ს, გ ი ო რ

კის, სულხანს*), და მამაფალთა თქვენთა მას ჟამსა, ოდეს ჩვენის ძმის ზანუას ვაღლი ბეჭერი დაკვედვა. სხვა დობე არა მქონდა და სხვის მამულის გასუიდავს ესევე ვარჩიე, ამითი დაგვეჭირა და მოკვიდეთ ბატონის ზანის ჩვენისაგან შენებულეი სასახლე, რომე ჩვენ დაგვრჩა ბიძის ჩვენის, ბატონის ზანუას, სახლიდამ ბატონის ასლანის სახლებამდინ, გზა ხომე თქვენი არის, თქვენს სასახლეამდინ, ბატონის ბებიის ჩვენის საკუჭნათა, რომე ახლა მარნად გვქონდა, უკან რაც დობე ვღებია და წინ რაც დობე ვღებია, ან დღეს ავლია, შიგან ზატარას ბადითა, ცაცხვის ქვევრების ალაგიც თქვენთვინ მოკვიდიანია, და ბატონის ზანის ჩვენის მარნები სამოდ გასუფთვი არის. ესეები თავის შესაფლითა და გასაფლითა მოკვიდეთ და ავიდეთ ფასი სრული და დაუგლეპელი, რომლითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. არა დარჩა რა ჩვენი თქვენზედ არცა ერთი იოტის ფასი. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღ'თნ რა რიგადაც სხვათა ალაღს მონასუიდავს მართებდეს, ეგრეთ თქვენ კელგეწიფოდეს გასუიდავად, გაზითვად, რასაც იერად საკმარისად. არავინ იყოს მშველი და მაცილებელი, და უკეთუ გამოჩნდეს ვინმე, ჰირისა და ზასუხის გამცემნი ჩვენ ვიუვნეთ. არიან ამისი მოწამენი და დამხდურნი ჩვენი სახლის-კაცნი სარდალი, ბატონი ლუარსაბ □**), ბატონი მამუკა, ბონელი, ბატონი დომენტი □], ბატონი ოთარი □, ბატონი რამაზ □], ბატონი მანუჩარ □], მეჯინიბეთ-უხუცესი, ბატონი მზეუჭაბუკ □, ყოველი ჩვენი სახლის-კაცნი, ჩვენი ებისკოპოზი, ბატონი დმანელი ელისე □, წინამძღვარი, ბატონი იობ, ქალაქის მელიქი, მამასახლისი ფარსდან □, მამასახლისი □, თამამაშვილი როსტომი □],

*) სახელი „სულხან“ შემდეგ არის ჩამატებული სხვა ხელით და სხვა მელნით.

**) მოწამეების ბეჭედთა წარწერები ყველა არ მოგვეყავს, რადგან უმეტეს შემთხვევაში განმეორება იქნებოდა მათის სახელებისა.

1) ბეჭედს აწერია: ტფილელი დომენტი.

2) ბეჭედს აწერია: მონა ღთისა სარდრიშვილი თამაზ.

3) ბეჭედს აწერია: მოლარეთ უხუცესი მანუჩარ.

4) სომხური წარწერა აქვს.

ჩვენი აზნაურშვილი, მწიგნობარი ფარსადან +, სხლთხუცესი ბი-
 ძინა, ბოქოულთ-უხუცესი ჩანიკაშვილი ზურაბა, ჩანიკაშვილი იესე,
 უაითაზაშვილი გიორგი, სულა ჩვენი მსახურ-აზნაურშვილი. მე კელ-
 მწიფის კარის მდივან-მწიგნობარს თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს გ ი ვ ს და-
 მიწერია და მოწამებუა ვარ. ქვსა უე, იანურის ვ. აწე ვინცა და რა-
 მანც ადამის მონათესავემან, მეფემან ანუ დედოფალმან, პატრიარქმან
 სამღთოგანმან, უიულის-წულმან, იავადმან, დიდებულმან, აზნაურმან,
 დიდმან, მცირემან ამისად შლად და ცვალებად კელ-ჭეოს, შერისხდი
 შენ ღოთ ჩვენი, ჭეუენ იგინი ვითარცა ურმის-თვალი და ლერწამი
 წინაშე ჰიკისა ქარისასა და აღედვას ცეცხლი თავსა მათსა, ვითარცა
 თივთა ვეღისათა და ცოცხლივ მთაკდენ ჯოჯოხეთად და ნერათამცა
 სინანულთი ნუ იხსნებიის სული მისი ცეცხლისა დაუშრეტელისა და
 მატლისა დაუძინებელისაკან, სოლო დამამტკიცებელი სიგლის ამისი
 აკურთხნეს ღთნ   + +.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

- ქ. მე მდივანი ოთარ ამის მოწამე ვარ .
- ქ. მე მდივ(ა)ნი ავთანდილ ამისი მოწამე ვარ .
- ქ. მე მდივანი გიორგი ამისი მოწამე ვარ .
- ქ. ამისი მოწამე მე ნაზირი მდივანი ედიშერ .

247. მამულის დავის გადაწყვეტა, 30X14,5 სანტ., დაწერილია
 ქალაქდზე მორგელო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
 ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი დაზიანებუ-
 ლი აქვს. სიგელში იხსენიება შაჰნავაზ მე-III, ესე იგი მეფე
 ბაქარ.

1717. ღვინობისთვის 24. [ესე მტკიცე და უოველის
 ხელ]ათისკან გამოსული და მიზეზ-შემოუდებელი, დრო მოუდევარი
 ფიცი და ჰირი მოგეცით ჩვენს განაყოფს ფ ა რ ე მ უ ზ ი შ ვ ი ლ ს
 რ ო ი ნ ს, შვილსა თქუენსა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, ჩვენ, ჯ ა ა ვ ა ხ ი-
 შ ვ ი ლ მ ა გ ო შ შ ა რ და ძმისწულმა ჩემა ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ, ასე
 და ამა ჰირსა ზედა, რომ რადგან მამულს გედავებოდი და ბედნიერ-
 მან კელმწიფე მეფემ შ ა ჭ ნ ა ვ ა ზ ჩვენი დაობისა და სარჩელის გა-

რიგებს და გასინჯავს ც ა ც ი შ ვ ი ლ ს. სხლთხუცეს, ბატონს ე დ ა შ კ რ ს უბძანა. მიგვიყვანა, ორნივე გვაღაპარაკა, რომელიც სამართალი იყო, ეგელა ჩვენი საქმე რიგინათი გასინჯა და ამის მეტს ვერას შემოგივიდოდდი, ამათაც სამართალში გითხრეს და შენც დამანებე, ახანოს გაგელაშვილი აბრამა, იმისი ძმა ავანა და შვილნი და მომავალნი მათი, კიდევ იმისი განყოფილი შკარულიშვილი იესე, იმისი ძმა გიორგი, შვილნი და მომავალნი მათი, კიდევ იმისი განყოფილები, შალვაშვილები გაგელა და ზურაბა და კიდევ შვილნი და მომავალნი მათი, დღეს რისაც მამულის მქონებულნი იყვნენ, მისის სამართალითა და დღეს და დღეის იქით, თუ ან სამამულეთი, ან რისაც დროს შემოგდებითა კიდევ გდაო რასმე, ანდა შენთან ძმობისა და კარ-კაცობის მეტი შენთან საქმე მქონდეს რამე დღეს და დღეის იქით, მტერზე მტერი არ ვიყო და მოეჯარე შენი ჯერ (არ) ვიყო, დროის შემტოდე და სვეტის-ცხოვლის დამქცევი და ქართველის კელმწიფის შ ა ჭ ნ ა ვ ა ზ ი ს ა შემტოდე და კათალიკოზისა და სულ ქართველი დარბაისელთ. არის ამისი გამრიგებელნი და მისამართე სხლთხუცესი ციცოშვილი ედიშერ □. ამილახორიშვილი, ბატონი ოთარ □, ბოქაულებხუცესი, ბატონი ჯამსა □. მე ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს ნ ო დ ა რ ს □ დამიწერია. დაიწერა ღვინობისთვის კდ. ქვსა უე + □.

248. ნასყიდობის წიგნი სვიმონ ბატონიშვილისა, 64,5×24,5 სანტ., დაწერილია სქელ ქალღმერთ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი გაძოვრებით.

1718. იანვრის 24. ...ეს ამიერ უკუნისამდე ხანთა და ჯამთა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩვენ ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ო თ ა რ, შვილმან ჩვენმა, შ ი ო შ, შვილთა და მომავალთა სხლისა ჩვენისათა თქვენ, ბატონის შვილს ბატონს ს ვ ა მ ო ნ ს ა, ასე რომე ჩვენი მკვიდრის უმის ბიჭი-კასშილის ნაქონი ხოსიტას მამული ვენახა მისის წყადითა, მისის სამძღვრითა, ზეით ხუცის შვილის ვენახამდი, ქვეით ნინიკასშილის ვენახის სამძღვრამდე, ზეით გზამდი, ქვეით საწინახამდი, თავისის

შესავლითა და გზითა, სახლ-კარი-მარნითა, ქვევრითა და საწახსლითა, რასაც ეს სახლ-კარი ჩამოიტანდე(ს), ქვემოთ შარამდი, ზეით წყარომდი ათის დღის მიწითა დაშეჭირა და მოგვიდეთ, ავიდეთ ფასი სრული, და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდათ, გქონდესთ და გიბედნიეროსთ ღ'თნ, ვითაც სხვათა მონასუიდეათა წესია. არის ამისი მოწამე თავად ღ'თი და უოკუელი მისნი წმინდანი ზეცისანი და ქვეუ-ნისანი, ხორციელნი და უხორცონი. კაცთაკან გამრიგე შალიკას-შეილი მოლარეთ უხუცესი გიორგი □, ნინიასშვილი მღრდელი იესე, ბიჭიკასშვილი მღრდელი იოსებ, მოწამენი ჯავახისშვილი რო-ინ, ჯავახისშვილი ნიკოლოზ, გამურელადე მამუკა, ჭაჭიასშვილი და-ვით და ხელიერთ ზირათ ხოვლეელი. დამიწერია ზ ე ტ ე ს. ქუნსა უვ. იანვრის კ დ. სასაფლავ მაცხობარის საუდარში შიგნით და გა-რეთ ბიჭიკასშვილების სახეყარი მონა ლთისა ოთარ.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით სწერია:

ქ. მე მდივანი გიგა ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. მე ნაზრი ედიშერ ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. მე მდივანი ოთარ ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. მე მორდალი ავთანდილ მოწამე □.

ქ. მე მდივანი გიორგი ამისი მოწამე □.

ქ. მე აბაზადე ბეჟან ამისი მოწამე □.

249. ნასყიდობის წიგნის პირი მეფურნიშვილისა, 82,3X32 სანტ., დაწერილია სქელ ქალღმრთელ ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხე-ლით. ნიშნებათ აქა-იქ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. პირი უნდა იყოს გადმოღებული 1785 წელს, ან ცოტა უფრო გვიან, რადგანაც ერთ ბეჭედს ამ წლის თარიღი უხის.

1732, აპრილის 20. ქ. სახელითა სახაერისა და არსებო-თად უსაბამო, უსრულისა მღ'ათისა. ამისა, ძისა და სულისა წმიდი-სათა; ოხითა და მეოხებითა ეაკლად წმიდასა, უხრწნელისა, და უუ-როსად კურთხეულისა, დედოფლისა ჩვენისა. მღ'თისმშობლის და მა-რადის ქალწულის მარაამისითა; ძლიერებითა და ცხოველსმყოფე-

ლის, ჰატოისნის ჯგერისათა, რომელსა ზედან განიხურნა უხრწნელნი მკლავნი თვისნი ხსნისთავის ჩვენისა ქრისტემან ღმერთამან; წმიდისა, დიდებულის წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა, ნათლის-მცემელი-სა იოანესითა და იოანე ქალწულთ-მასწარობლისათა, თავთა მოციქულთა ჰეტრესი და ზავლესითა; სვეტის-ცხოვლისა, კვარსისა საუფლო-სა და მირონ მღთივ-მოფუელისათა; ქართველთა გამნათლებელისა, მეტამეტე მოციქულისა ნინოსითა, და რანიც წმიდას სვინაქსარსა შინა სწერიან და ანუ მოხისენებინან. ამჟამო უფელთა წმიდათა მღუთისათა თავდებობითა და მინდობითა და შუამდგომლობითა, ესე ამიერ და უკუნისმდე, ხანთა და ჟამთა კასთავებუელი, სმკვიდრო და სბოლო ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგუცთ ჩვენ, ნა-
და რ ი ს შ ვ ი ღ მ ა თ ვ რ ს ა დ ა ნ □ და ბიძა იგმა ს ე ხ ნ ი ა მ □
და ძამა ჩემსა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მ ა და დ ა ვ ი თ და მამავალმა ს-
ხლისა ჩემისათა უფელთა, ასე რომე დაგუგუჭირდა, მოგუადეთ ჩვენის
უმის რ ა ს ტ ე ვ ა ნ ა ს შ ვ ი ღ ი ს ბ ე უ უ ა ს ი და ა რ ა ქ ე ლ ა ს
მამუელიდამ ვ ე რ ა ზ ე ერთი სწისქვილო სთავე, გაბასშვიდის ბე-
ყანის წისქვილი რომ არის, იმის ბოლოში, საცა გინდა ართვი, და
ბოლო წუნეთურის ბაგების ბოლოს წყაღი რომ ჩამოდის, იქამდინ
საცა გინდა ერთი წისქვილი დააბრუნე. მენ, მ ე თ უ რ ი ს შ ვ ი ღ ს
ბ ე რ უ ა ს ა და ძამა შენსა თ ა ა რ ა ს ა და ე ს ტ ა ტ ე ს ა და
ზ ა ზ ა ს ა. ავიდეთ იფანი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდეს
და, შენზედ აღარა დაჩამიღა რა არცა ერთის იოტის თვსი. არ
მოგეშალას ჩვენგან და არცა სხვათა მეზარტონეთა სხლისა ჩვენი-
სათა. ვინცა ესე ჩვენგან მოცემული ნასყიდობა მოგიშალას, მასმცა
რისხავს ღმერთი და უკუელსა მისი წმინდანნი, მასმცა ედებინ კერთ-
ხი(ნი) გეზისა, შიშვილი იუდაისა, ძრწოლა კანისა, ცოცხლივ დათქმ-
ლათან და აბირონისა, და სურათამც სინახულით სუ იქნება ხსნა სუ-
ლისა მისისა ჯოჯოხეთისგან, შემცვალებელნი ღთმან შესტვალოს
სახისა მისისგან, სოლო დამტკიცებელი ამისა ღმერთამან (აკურთხოს).
არინან ამისი მოწამენი თავთა ღმერთთა და უკუელნი მისი წმინდანი,
ზეციანნი და ქვეყნისანი, ხორციელნი და უხორცონი, და კაცთაგან
არის ამისი მოწამე ჩვენი ბიძაშვილი ციცი □ და კლამაშვილი ბო-
ქოულთხუცესი ზატა და აღაიიუგისშვილი კარსევან, და წესუელი

მამასახლისი გიო, და შსწეულაშვილი(SIC) გიორგი, და ასიტასშვილი ჰაპალა, და ამაში ვინც წამოგედაოს, ზასუხის გამტეში ჩვენ ვიუფნეთ. ზეთით სთავებს და ბოლოს ბაკების წყალი რომ გიწერია, ამაებს შუა შენს სნორებს შუა რაც ცინდა გააკეთე, მოიხმარე, მღვთის მეტი კაცი, არც სახლის-კაცი, არც სხვა კაცი მოცილე არა გეყვანდეს. ღთმასე მოგახმაროს, რაგვარათაც სხვას მოხსნიდეს მოხმარებოდეს. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან, საბოლოოდ მოგახმაროს, და მე ხ ა რ ა ზ ი ს შ ვ ი ლ ს ნ ა ს უ ი დ ა ს დაშიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა აპრილის 3 კასულს, ქვს უ კ.

ქ. მე ციხის დიდის ეკლესიის დეკანოზი ტერ-მელქისეთის ძე ტერ-აკაქელ ამ სიგლის ასლი ვნახე და მის მგზავსად ეს საფადი გადმოვწერე და მოწამეც ვარ |სომხური|.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ამ სიგლის ასლი ვნახე და ეს საფადი დავბეჭდე მე კვეზელისშვილმა თანდილამ □. სომხურ ბეჭედს უზის თარიღი 1754 წ.

ქ. ამ სიგლის ასლი ვნახე და ეს საფადი დავბეჭდე ნორაშნის წმიდა ეკლესიის დეკანოზი ტერ-აკოფი □.

ქ. ამ სიგლის ასლი ვნახე და ეს საფადი დავბეჭდე მე იამულაშვილი ზაად. ზ ა ა ლ (ჩართულათ).

ქ. ამ სიგლის ასლი ვნახე და ეს საფადი დავბეჭდე, იეთხანის ეკლესიის დეკანოზი ტერ-მსიორა □. სომხურ ბეჭედს უზი თარიღი 1785 წ.

250. ვენახის გაცელის წიგნი მანგლელი ეპისკოპოსის იოანესი და ფარემუზ ჯავახიშვილისა. 46,5 X 29,8 სანტ., დაწერილია სქელ ქალღმერთ ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ბოლოს წყველა გამოვუშვით.

1718, მარიაშობისთვის 23. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთმისთა მამისა, ძისა და სულისა წმიდისთა, ოხითა და მეოხებითა უოვლად წმიდისა, უხრწნელისა, უფროსად კურასხეულისა დიდბულისა დედოფლისა ჩეგნისა ღთმის მშობელისა და მარადის ქალ-

წულის მარამისათა, ძლიერებითა ცნოველ-მყოფელისა, ჰატიოსნისა ჟგარისათა, წმიდათა უსხეულოთა ზეტისა ძალთა და მთავარ-ანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისათა, წმიდისა წინასწარმეტყუელისა, წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესითა და იოანე ქალწულ-მხარებელისათა, თავთა მოციქულთა ჰეტრესი და ჰაფლისითა, წმიდათა მინდობითა ესე უკუნისმდე უამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი ვენაჲსი გაცვლილობის სიგელი მოგვით ჩვენ მანგელე ეპისკოპოსმან იოანე ბუფილმან იოვანემ, თქვენ, ჯავახის შვილს, ბატონს ფარემუსს, შვილთა თქვენთა ავთანდილს და ერასტოსს, ასე და ამა პირსა ზედა, ძველითაგან სვიმონ მეფისა და დედოფლის ლესტან-დარეჯანისაგან და მეორედ კელახლა შაჰნავაზ მეფისაგან მანგლისისა ღთისმშობლისათვის სადაზმით შეწირული ზვარი აბანოსი გაცივრულეთ ქუენადრის ხახია შვილის მახარას ვენაკზედა და მოგვით ჩვენის მონასტრის ზვარი თავის წულითა, აბანურის წულით უნდა იწყოდეს, ისე შესწირვია, საუდარს ზეით იმერელის შვილის ვენაკამდე, იქით გაგელაშვილის ნავენაკობამდე, ბოლოს ტლიკინაშვილის მიწამდე, აქეთ ფარეშიშვილის მიწამდე, თავისის შესავლითა, გასავლითა, საწინაღობითა ფოფლის კაცისაგან მოუდევარი და უცილებელი, არა კაცი არა გეცილებოდეს. ვინცა და რამცა მანგლისისა მეპატრონემ ამისად შლად კელეოს, რისხავსმცა თვით ღთი დაუსხამო... კაცთაგან ამისნი მოწამენი ჩვენი სასლთხუტესი გიორგი, მოურავი მღვდელი ათანასე, მღვდელ-მონაზონი ბართლომე, შალიკაშვილი, მღვდელ მონაზონი ევდემოს და სრულ ერთობილნი ჩვენი მონასტრის მანგლისისა ღთის მშობლის ემანი მე სიონის დეკანოზს მღვდელს გაბრიელს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა მარამობისთვის ოცდა სამსა, ქქს უგ. მანგელელი იოანე (ხართულათ).

შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ჩვენის კრებულის კელი + + +.

ქ. ჩვენ კათალიკოს-პატრიარქი დომენტი მოწამე და დამამტკიცებელი სიგლისა ამის, კათალიკოს-პატრიარქი დომენტი (ხართულათ).

უკანასკნელ გვერდზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ჩვენ, მთავარ-ეფისკოპოსი ფალავანდიშვილი, ბატონი ქრისტე-ფორე მოწამე ამისი. მოთავსებულია ქრისტეფორე (ხართულათ).

ჩვენ, ტფილელ მიტროპოლიტი, ბატონი ჰაგლე მოწამე ამისი.

ჩვენ, მრაველ ეფისკოპოსი ორბელისშვილი ნიკოლოზ ამისი მოწამე. ნიკოლოზ (ხართულათ).

ქ. მე მდივანი ოთარ ამისი მოწამე ვარ მდივანი ოთარ.

ქ. მე მდივანი გივი ამისი მოწამე ვარ გივი.

251. ნასყიდობის წიგნი ჯავახიშვილებისა 44,5×24,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვეუშვით.

1718, ენკენისთვის 17. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი და პირი მოკეცით ჩვენ, თქვენმა განყოფილმა გოშხარ, ძმის წულმა ჩემს ქაიხოსრომ და მომავალმა სხლისა ჩვენისა მან თქვენ, ჩვენს განყოფილს როინს და შვილთა თქვენსა ქაიხოსროს და შაალს და მომავალთა სხლისა თქვენისთა მას ჟამს, ოდეს დაგვეჭირა და მოკეციდეთ ჩვენ არა უარსა და გრაკალის რუს ზეიდამ ჯვარისშვილის ბაგა რომ სჭვირეულ იყო, იმის თავს და გვერდიდამ საკეთელის ზომით სამი დღის მიწა თავის სამართლიანის სამძღვრით. ქონ(დ)ეს და გიბედნიეროს დონ უოველს ალაღს მონასუიდესავით. არ ოდეს არ მოკეშალოს ეს მტკიცე ნასყიდობა, არა ჩვენგან და არა ჩვენთა ჩამომავალთაგან. ვინც ამას შემოგეტცილოს, პირისა და პასუხის გამცემი ჩვენ ვიუფნეთ. არის ამისი მოწამე თავათ დმერთი და უოველნი მისნი წმინდანი, კაცთაგან ამისი მოწამე და დამხდური მანგლელი მიტროპოლიტი იოსეფ. იოსეფ (ხართულათ), ბატონის აღმზღელი გარსევანაშვილი გიორგი □, ბუღვარდიშვილი ბეჟან, ანერმნიშვილი რევაზ. მე უარანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ენკენისთვის იზ, ქვს უგ □ □.

- 252.** ბძანება მეფის ბაქარისა, 15,5×15 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1716—1719. ქ. ჩვენი ბძანება არის იასულო, მერე ქ ა ი ხ თ ს რ თ ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ღ ი ს კერძი ხუთი კომლი კაცი ყოშაძე დაყუნა, ყოშასშვილი გიორგი, ჯალაღი ბერუა, დავითასშვილი ბერუა*), ბერასშვილი ზურაბ, ეს ხუთი კომლი კაცი ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ღ ი ს რ თ ი ნ ი ს თ ვ ი ს გვიბძანებია. შიდი, კელი აუმართე და შიბაძე. | მეფე ბაქარ |.

- 253.** განჩინების წიგნი მეფე ბაქარისა ფარემუზ ჯავახიშვილის და მისი შვილების დავის შესახებ, 30,3×12 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე მორგალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1717—1719. ქ. ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ღ ი ფ ა რ ე მ უ ზ და მისი შვილნი რ თ ი ნ , ა ვ თ ა ნ დ ი ღ და ნ ა ბ ე რ ა ღ ი ხ თ გულეს წყაღხედ ლაპარაკობდენ. ფარემუზ ამას ანბობდა: „რადგან ჩემთვის სამკვიდროთ ექვსი კომლი კაცი შვილებისაგან მოსამართლეთ მომცესო, იმისი წყაღიცი უნდა გამირიგდესო, რომე ლაპარაკი აღარ შეგვექნასო“. აწ ამისი ასრე გვიბძანებია: რაც ხოვლეს წყლის წილი ფარემუზიშვილებს ნათესავეებში ჰქონდეს, იმ აავეთის წილის წყლიდამ ერთი დღე რთინ, ორი დღე ავთანდილ და ნაბერაღმან, ფარემუზის ექვს გლეხს და(ა)ნებონ, რომე იმითი მორწყონ. მერმე რთინის საუფროსომ გლეხმან და მანთაშვილზედ რომ ვენახი დასდებია, იმდონი ვენახი მოირწყოს. მას უკან ავთანდილისა და ნაბერაღისა გასამურელო გლეხები რომ არის, იმთ მორწყონ. მას უკან ძმაზედ გაიყონ და ისრე იდინონ. რა ხნით ვენახების რწყვა გათავადეს, მიწობიც ასრე ამრიგად მორწყონ | მეფე ბაქარ |.

*) ეს ორი სიტყვა წაშლილია დედანში.

254. ბძანება მეფე ბაქარისა, 30,5×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1719, მაისის 12. ქ. სანამდისინ ფ ა რ ე მ უ ზ ცოცხალი იუოს, უნდა ეკიროს ზვენგან მიცემული თავისთვის სამკვიდრო გლეხები. გასამერელო გლეხები, ახლა რომე ავთანდილ და ერასტიმ დანებეს, დუღაძე ბასილი, დალაქი ჰაჰუნა, ფარეში ზურაბა, ესენი თავეთის(სი) მამულითა, სამკვიდროთ მიცემული ზვარი, ესება სანამდინ ცოცხალი იუოს ფარემუზ, იმსახუროს და ეკიროს, და რახაც(სი) სოფელმან არ დაიშალოს და ფარემუზ ადარ იუოს, ავთანდილ და ერასტიმ შუა გაიფონ. როინს კელი არა აქუს. წელისა ასე იქნას: რაც ეს ფარემუზს ეკირავს, ავთანდილ და ერასტიმ უნდა შუადამ მოურწუონ. მას უკან შუა ძმათ შუა გაიფონ; ფარემუზის ზვარი როინ და ამ ძმებმან უნდა მოურწუონ. მას უკან სხვა ზურები მოურწუონ, მერმე რაგინ მოსდვან, წუალს ნურავინ გაუიღის. მაისის იბ, ქვს უზ. მ ა თ ე ს შ ვ ი ლ ი ს ვენახიც საერთათ უნდა მოარწუევიონ.
[მეფე ბაქარ].

255. ბძანება ბატონიშვილის სვიმონისა, 15×12 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1712—1714. ქ. ზენი ბასნება არის: ეს მ ა ხ ვ ი ლ ა ძ ე რ ო ს ტ ე ვ ა ნ და იძის შვილები ჯ ა ვ ა ხ ე თ ი დ ა მ ა გვიურია და წასული ისრე მოგიუვანია და ო ძ ი ს ს ზვენს ნასეიდში დაგვისახლებია. ამასთან კელი ნურავისა აქეს და ნურც რას შესტოდებენ, თორემ მწკედ უწუენთ იცოდეთ. [ბატონიშვილი სვიმონ].

256. განჩინების წიგნი მეფის ბაქარისა, 35×12 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმა-

რია ორ-ორი წერტილი. თავი დაზიანებულია და აკლია.

1717—1719). ...სანს შვილს 'ხურ[აბ]ს', ...შვილს
ნ ა ზ ა რ ა ს, იე... და შვილს ჰ ა ზ უ ა ს ე მების... ჯ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს
...ბ ა ა დ უ რ ი ს ა გ ა ნ ო რ ს ა ლ ა გ ს ა მ ი წ ე ბ ი ე უ ი დ ნ ა და კ ა რ გ ა ხ ა ნ ი
სჭეროდა, ეხნა, დალა ასანსათვი ეძლია, დაესმდინ ასრე უოფი-
ლიეუნენ. აწ ჰაზუაშვილები სჭიდებოდენ, ეკ მიწები ჩემის უმისაგან
რომ გიუიდიანო, აერილი უოფილაო და შერმე მამა ჩვენს ფასიც შე-
მოუერიაო და მიწები უსმარადოდ კიჭირავსო. ამისი ჯანაღაშვი-
ლმა აშორო უთხრა, ეს მიწები რომ ვიუიდეთო, კ ი ო რ გ ი მ ე უ ე ი ს
ჟამშიაც გვეუიდას, ის შენი კაცი არც აერილი უოფილიუოსო და
არც მამა შენს ამისი ფასი ჩვენთვის შემოკებრუნებინოსო. ჩვენ ეს გა-
უხინეთ; თუ წადგნენ ჯანაღაშვილები ორნივე ძმანი და ასრე იფიცონ,
ჰაზუაშვილები არას ემართლებიან და დალას კი აილებდენ ხოლმე, და
თუ ვერ იფიცონ, მიწა ჰაზუაშვილებს დაანებონ, თუ იფიცა, ჰაზუას
კაცის თავის გატყუებამ ჩაიაროს, და თუ ვერ იფიცა, მოსაქმემ თავის
გასამტეხლო მიატემინოს [შეფე ბაქარ].

257. ნასყიდობის წიგნი ბახუტა სააკაძისა, 23×21 სანტ., დაწე-
რილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია ორ-ორი წერტილი.

1721, იანუარის 20. ნებიასა და შეწყნითა მღაისათა, ესე ამიერიტგან
ჟამთა და ხანთა უკუნისამდე გასათავუბელი, მტკიცე და უცვალებელი წიგ-
ნი, უოფლის კაცის უცილებელი და უმიზეზო ნასყიდობის წიგნი მოკვიცია
ჩვენ, ს ა ა კ ა ძ ე მ ხ უ რ ა ბ და შვილმა ჩემმა კ ი ო რ გ ი მ და ზ ა -
ზ ა მ თ ქ ე ე ნ , ბ ა ხ უ ტ ა ს ს ა (ა) კ ა ძ ე ს, შვილსა თქვენს დ ე მ ე ტ -
რ ე ს და გ ა რ ს ე ვ ა ნ ს, ასრე რომე დაგვჭირდა და მოკვიდეთ
ბ ო ბ ნ ა კ ს მოკვიდის ჰაზუნას წილი ვენაკი თქვენის სასახლის
კვერდით, ზეთთ თავის განუოფი ბერუას სამძღვრამდი, რაც ბერუ-
ას სამძღვარი გამოიტანს შენდა მოკვიდინა. მოკვიდეთ და ავი-
დეთ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გუელი შეკვირდებოდა, რომ არა
დარჩობილა რა ჩვენი თქვენზედ. გქონდეს და გიბედნიეროს დმერ-

თმან. თუ ვინმე შემოგეცდილოს, პირისა და პასუხის გამტევი ჩვენ ვიყენეთ. ამის ამისი მოწამე იატონი ნოდარიშვილი ზა(ა)ტა. ზაატა (ხართულათ), ისე ტლამაძე მღვდელი. მ ე ხ ო ს ა შ გ ი ლ ს დ ა ვ ი თ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი იანვარს ოცს, ქვს უ თ. + + +.

258. ნასყიდობის წიგნი ზურაბ რატიშვილისა. 59,5×22 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოუშვით.

1721, თებერვლის 1. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ჯ ა ვ ა ხ ი შ გ ი ლ მ ა ვ ა ნ დ ი ლ, შვილმან ჩვენმან მ შ გ ე ტ ა ბ ე უ კ, შვილთა და მომავლთა სხლის ჩვენისთა ეოველთავე თქვენ, რ ა ტ ი შ გ ი ლ ს მეჯინბეთხუტეს ზ უ რ ა ბ ს და შვილთა თქვენთა დავითს, შვილთა და მომავლთა სხლის თქვენის ეოველთავე, ასე და ამას პირსა ზედან, რომე დაეჭირდა, მოგვიდეთ ჩვენი შემკვიდრე და ბრათში გამოეალადი ერთი კომლი უ ა რ ა ლ ა ჯ ს კ ვ ი რ ი კ ა შ გ ი ლ ი ბ ე რ ძ ე ნ ა, მისი ბიძაშვილი, მათნი ძენი და მომავლნი მათის მამულითა და წულთა, წისქვილითა, ვენჯითა, სჯინავითა, უკანავითა, ნასყიდითა, უსყიდითა, შესვლითა და გასვლითა, სხლკართა, გარეშემოთა, სსაფლათა, ეოვლის მისის სამართლიანის მზღვრითა, დღეს რისც მქინებელნი იყვნენ. ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შეგუდებოდა... კაცთაგან ამისნი დამსდურნი და მოწამენი: ნაზირი ედიშერ , მდივანი გიორგი , მდივანი გივი . ჯავ(ა)ხიშვილი როკიბ(sic) , თურქისტანიშვილი თურქისტან , სამხრულევეიშვილი გუგუხა , მამუკა გამურელიძე, ივეფიტაშვილი ზაატა, სეტიშვილი ელისსარა. მე, ბატონიშვილის სვიმონის დეკანოზს ი კ ს კ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა თებერვალსა ერთს, დამდეგს, ქვს უ თ. .

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ამის მოწამე ემიკადათისში დურშიშხან .

ქ. მე ამისი მოწამე მორდალი ავთანდილ .

259. ნასყიდობის წიგნი ზურაბ რატიშვილისა, 59,5×22 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოფუშვით.

1721, თებერვლის რ. ...ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა განსთავებელი ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ - მ ა ფ ა რ ე მ უ ზ, შეიღმა ჩვენმან ე რ ე ს ტ ი მ (sic), შეიღთა და მომავალთა სახლის ჩვენისა უოველთავე თქუენ, რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ს, მეჭინბეთ-უხუტეს ზ უ რ ა ბ ს, შეიღთა თქვენთა და ვ ი თ ს, შეიღთა და მომავალთა სახლის თქუენისა უოველთავე, ასე და ამა პირსა ზედან, რომე დაგვეჭირა და მოგუიღეთ ჩვენი მეშვეიდრე და ბართში გამოყოფილი ქვენადრის ერთი კვამლი ნანიტაშვილი ივანა, მისი ძმა თევდორა, იქვე კიდევ კვამლი ერთი ხანიაშვილი მახარა, მამა მისი ხიზანა, ძმისწული მისი ნანიტაშვილი თავისის სახლ-კარ(ი)თა, გარეშამოთა, შესავლითა, გასავლითა, ვენაკებითა, დოლაბითა, წყლითა, წისქვილითა, საჯნავითა, უკნავითა, სარწყავითა, ურწყავითა, მთითა, ბართთა, სასაფლაოთა, უოვლის მისის სამართლიანის მზღვართა, აგრევე ხანიაშვილი მახარა და მისი ძმა და ძმისწული თავისის მამულ(ი)თა, სახლ-კარ(ი)თა, გარეშამოთა, ველითა, ვენაკითა, საჯნავითა, უკნავითა, სარწყავითა. ურწყავითა, მთითა, ბართთა, უოვლით მისის სამართლიანის მზღვართა და ს(ს)აფლაოთა, ეს ორი გლეხი უოვლის კაცის მოუღევარი და ულახარაკო, ჩვენ მეშვეიდრე უმა მოგვიუიღნია. თუ ვინმე ილახარაკოს და წამოგელაოს, პირისა და ზასუხის მიმცემნი ჩვენ ვიუენეთ... კაცთაგან ამისნი დამდურნი და მოწამენი: ნაზირი ედიშერ , მდივანი გიორგი , მდივანი გივი , ჯავახიშვილი როფინ(sic) , ჯავახიშვილი ქაიხოსრო, ნამანგლეჯიშვილი გუგუნა , თურქისტანიშვილი თურქისტან , გამურელიძე მამუკა, როფინის უმა სალუყაზანაშვილი სეხნია, ხუციშვილი ჩემი უმა, და იმერლიშვილი კიდევ ბენია, ფეფიტაშვილი ზატა, ხუციშვილი ელისბარა. მე ატონისშვილის ს(ვი)მონის დეკანოზს ი ე ს ე ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. დაწერა თებერვლის ერთს დამდეგსა, ქვს უთ +.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ამისი მოწმე ელიკადათაში დურმიშხან .

ქ. მე ამისი მოწამე მორდალი ავთანდილ .

260. ნასყიდობის წიგნი ზურაბ რატიშვილისა, 65 X 24,5 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1721, აპრილის 3. ...ესე უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი ნასყიდობის (წიგნი) და სიკელი მოგებით ჩვენ, ჯავახიშვილმა ფარემუზ, შვილმა ჩვენმა ერესტიმ (sic) თქვენ, რატიშვილს მეფინაბეთ-ხუტეს ზურაბს, შვილთა თქვენთა დავითს, შვილთა და მომავლთა სახლისა თქვენისა უოგელთავე, ასრე რომ დატკირდა და მოგუიდეთ ჩვენი შემკვიდრე უმახოვლეს ხუციშვილი ბერუა, მისი ძმა გიორგი მათის მამულითა, ვენაკითა, საწინხლითა (sic), ველითა, სათიბითა, საჯანვითა, უკნავითა, სარწყავითა, ურწყავითა, სახლ-კართთა, ქვეგრმართთა, გარეშართთა, სასაფლართთა, საბძელ-კაღოთა, შესავლითა და გასავლითა, წყლითა, წისქვილითა, მთითა, ბართთა, უოვლის მისის სამართლიანის სამძღვართთა, უოვლითურთ უნაკლულოთ, დღეს რისაც მქონებულნი არიან, უოვლის კაცის მოუდევარი და ულაზარაკო. თუ ამას ვინმე წამოგედეთ (sic), ზასუნისა და ჰირის მიმცემნი ჩვენ ვიყვნეთ. ხუხუას გარდა ავიდეო ფასი სრული და უკლუბელი, რითაც ჩვენი გული შეგვკრდებოდა... კაცთაგან ამისი მოწამენი: ნაზირი ედიშერ, მდივანი გიორგი, თურქისტანიშვილი, ბოქ(ა)ულთხუცესი თურქისტან , ჯავახიშვილი როფინ (sic) , ჯავახიშვილი ავთანდილ , ჯავახიშვილი ოთარი, ჩვენი აზნაურიშვილი გამყრელიძე მამუკა, მღდელ(ი) ნინაშვილი იესე, ბიჭიკაშვილი მღდელი იოსებ, ჩემი უმა ხუციშვილი ნიკოლოზა, სალუკაზანაშვილი სეხნია. მე ბატონიშვილის სვიმონის დეკანოზს იესეს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი . დაიწერა აპრილს სამსა, ქვს უთ +.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

- მდივანი გივი . ეპიკლასისა ღერმიშხან ამისი მოწამე .
- მე ქაიხოსრო უაფლანისშვილი ამისი მოწამე .
- ქ. მე შურდალი(SIC) ავთანდილ ამისი მოწამე .
- ქ. მე ნაზირი ელიშერ ამისი მოწამე ვარ .
- ქ. მე მდივანი გიორგი ამისი მოწამე .

261. ნასყიდობის წიგნი ოთარ რატიშვილისა, 33X11,5 სანტ.,
 - დაწერილია ქალაქდებ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნე-
 ბათ ნახმარია თითო წერტილი. ზოგიერთი სიტყვები დედანში
 გადასულია.

1721, მარიამობისთვის 20. ქ. ნებიითა და შეწვენიითა ღთი-
 სთა, ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცე მე, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ მ ა
 ნ ი კ ო ლ ო ზ და ძმისწულმან ჩემმან ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ და შვილ-
 მან ჩემმან გ ი ო რ გ ი მ თქვენ, რ ა ტ ი ს შ ვ ი ლ ს, მეჯინბეთ-
 ხუცეს ო თ ა რ ს; და ძმას თქვენს ბ ა ა დ უ რ ს, შვილსა და მო-
 ძაფალსა სახლისა თქვენისასა, (ასე რომ ჩემს ძმას კ ა ხ ა ს თქვენ-
 თვის თეთრი გამაერთმევენსა და თამასუქები მაცტა და კაცები გირა-
 ოთ, ის თეთრი მთიანხვეთ და ვუღარ მოგეცით და ჩვენც ნასყი-
 დათ მოგვიცია ის უმა და მამული ...ბეგი ხვრიტაშვილი ტი.. აბა-
 ნოს კოკოსასშვილი გიორგი, ხოფლეს ბითაძე ბეჟანა. კადვე ხოფ-
 ლეს ფაზისაშვილი ბასილა, იქივ ხოფლეს კაკანაშვილი შერმაზანა,
 წერეთელაშვილი იასე, ესენი რისაც მამულის მქონებულნი არიან თქვენ-
 თვის ნასყიდათ მომიცია; რომ არას კაცს იმასთან ხელა არა აქვსთ.
 თუ ვინმე წამოგედაოსთ, ჰირისა და ზასუხის გამცემი ჩვენ უიყვნეს.
 არის ამისი მოწამე თავათ დთი და კაცთაგან თქვენი ბიძაშვილი
 ზურაბ ; ბარათაშვილი, ბოქაულთხუცესი გურგენ , სერხეული-
 ძე იასე , ზურან, ჩვენი აზნაურშვილი... თურქისტანისშვილი
 თურქისტან. მე ფ ა ა ლ ი შ ვ ი ლ ს გ ა რ ს ე ვ ა ნ ს დამიწერია
 და მოწამეც ვარ. დაიწერა მარიამობის ოცს, ქვს უთ .

ვანის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. მე ავთანდილ ჯაფანისშვილი ამისი მოწამე ვარ, ნიკო-
 ლოზ მიჭვიდა .

262. ნასყიდობის წიგნი დაფკიაშვილისა, 25X16,7 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1722, იანვრის 20. ...ესე ნასყიდობის წიგნი, სიგელი, ზირი (და) ფიცი მოგეტ მე, ფ ე ფ ი ტ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ზ ა ტ ა მ ნ ა, ჩემა ძმისწულმა გ უ ლ ი ს ა დ ე ბ მ ა, ი ვ ა ნ ა მ ა და გ ი ო რ გ ი მ, შე რ მ ა ფ ა ნ ა მ, ბ ე რ უ ა მ ა და სსნლისმან ჩეენისმან მომავალმა, თქვენა, და ფ კ ი ა ს ა შ ვ ი ლ ს ა მ ა მ ი ს ი შ ე დ ს ა და გიორგის, მახარა-სა, ზაზუნასა, ბერუასა, სსნლისსა შენისსა მომავალსა (ასე რომე მოგუი-დე ქაღა, საჯალჯუ მალციძისა ეული, სუხნიამა რომე გაიარა იქამდი, ამისი თეთრი ბატონს მივეტ.) ავიდე ფასი სრული, რითაც ჩეენი გული შეგ-ჯერდებოდა. ღმერთმან მშვიდობაში მოგახმაროს. არის ამისი მოწმე თავად ღმერთი და მერე მისი წმინდანი. კაცთაგანა მოწამე: ღიზუას-შვალი ზაზაჯანა და მე ახალქალაქელს გაღუსტანთა იოვანასს შვილსა გასზარასა დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ეს წიგნი იანვრის ოცსა კასულსა, ქვს უ ი + + + + +.

263. ნასყიდობის წიგნი როინ ჯავახიშვილისა, 30X18 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი გამოვუშვით.

1722. ...ესე ამიერთ უკუნისმდე ყამთა და სნთა საბო-ლოთ კასთავებელი, მტკიცე და უცვალელებელი ნასყიდობის წიგნი მოგეტით ჩვენ, წ ე რ ე თ ე ლ ა ს შ ვ ი ლ ე ბ მ ა თ ა მ ა ფ ა მ ა, გ ო დ ე რ ძ ა მ ა, ი ვ ა ნ ა მ და უოკელმა მომავალმა სსნლის ჩე-ენისმა თქვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს რ ო ი ნ ს, შვილსა თქვენსა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და ზ ა ლ ს ა და უოფლის მომავლისა სს(ლ)ი-სა თქვენისსა, ასე რომე მოგუიდეთ ჩეენი ნასყიდი ზატარა ვენაკი, ქვეით ნინისშვილის ვენახამდი, ზეით თავის სიმძღრამდი, აქეთ თქვე(ნ)ს ზვარამდი. გქონდეს და გიბედნაეროს ღმრთმან. და ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი. მოგუიდე მისის უოფლით კასვალთ და

წყალით და უფლის მისის სამართლიანის სამძღვროთ. ვინცა და რა-
მანც კაცმა ეს ჩვენგან მოსყიდული ნასყიდობა მოგიშდოს, მასმც
რისხავს ღმერთი, და ამა ზემო წერილი წმინდანი, ხოლო ამისი და-
მამტკიცებელი ღთს აკურთხნეს. არის ამისი მოწამე: ერისთვისშვი-
ლი დავით, ოთარი ჯავახისშვილი, მამუკა გამურელიძე, კანისსშვილი
შერმაზანა. მე ნათანელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქვსა უი
+ + +.

264. წერილი ბატონიშვილის ვახუშტისა, 17×14 სანტ., დაწე-
რილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმა-
რია სამსამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. წერილი და-
ახლოებით 1718—1724 წლებს ეკუთვნის.

1718—1724. ქ. ბატონიშვილის ვახუშტის დიდა
იმედა, დიდათ იმედათ მისაჩენელო, ჩვენა აროდეს არა დასავიწყა-
რო, ფარქმთ-ურხუცესო ზაღი მრავალი მოკითხვა მოგვიხსენებია
მერმე ამ ჯავახისშვილს ფარქმეზს და ნიკოლოზს
ბატონმა ხელახლა განაჩენი უბოძა, რომ რაც დღეს ჭვიროს მა-
მული და მიწა არა უჭირავსო, მის მეტთან გომშარს ხელი არა აქვ-
სო, ნურცა რა ხელი უარაღაჯში აქვსო და ნურცა რა ხანდაგშიო. ახ-
ლა ბატონმაც ხომ ასე უბოძა განაჩენი და ჩვენც ასე შემოგვითვლია,
რომ როგორც ამ ფარქმეზსა და ნიკოლოზს განაჩენში ეწეროს,
შენც ისე გაარიგე ...*) და ხანდაკთან გომშარს ხელი არა აქვს,
და რაც დღეს ჭვიროს მამული და მიწა ქონდეს იმათი, ის გომშარს
დახანებე. სხვასთან ხელი ნუ გაქვს, თვარემ ბატონიც მწვე გიწვენს
და ჩვენც დიად დაგემდურებით იცოდეთ ვახუშტი |.

265. ნასყიდობის წიგნი სვიმონ ჯავახიშვილისა, 26×15 სანტ.,
დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნა-
ხმარია ორ-ორი წერტილი.

1723. ქ. ნებიტა და შეწვენითა მღთისათა, მეოხებითა

*) აქ ერთი სიტყვის ადგილი ამოხეულია.

ყოფილად წმინდისა მღთისმშობელისათა და ყოველთა წმინდათა ზეცისა და ქვეყნისათა, ამათის მოწმობითა და თავდებობითა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგვეცით ჩვენ, ან დე რ მ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ მ ა რ ე ვ ა ზ და ო ტ ი ა მ ა თქვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს ს ვ ი მ ო ნ ს, შვილთა და მომავალთა სასლისა შენისასათა, მოგვიდე მინათაურში შენის სასახლის წინ, ზეითი პირი ერთი დღის საკვეთელას ზომა მიწა. ავიდე ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შეგჭყერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და მერმე ყოველნი მისი წმინდანი, კაცთაგან: აბუღვარდის-შვილი ოთარი +, ამირასშვილი ათანასე +, ნამორაძე იასე +, ლაგრაძე ოთარი +, მე ჭედელი ნასყიდა +, და მე ა ბ რ ა მ ს მღდელს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. ქვს უ ი ა + +.

266. ნასყიდობის წიგნი ზურაბ ფანიაშვილისა, 32X16 სანტ., დეწერილია სქელ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1713, ივნისის 7. ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მოგვეცე მე მე რ ა ბ ი ს ა შ ვ ი ლ მ ა ნ ბ ე ჟ ა ნ შენ, ფ ა ნ ი ა ს ა შ ვ ი ლ ს ზ უ რ ა ბ ა ს ა და დ ო ლ მ ა ზ ა ს ა, შვილსა აქვენსა ნ ა ს ყ ი დ ა ს ა, ბერასა, ოთარსა, ზაზუნასა, არუთენსა(sic), ფარემუზასა, დავითასა, მამავალსა სახლისა შენისასა, ასე რომე მოგვიდე ც ი ხ ე-ქ ვ ა ბ ი ს ა მეოთხედი, რაც ჩემი წილი იუოს, თუ მთა და პირი ყველა შენთვის მომიყიდა, ციხე-ქვაბისა.) არა კაცი არ გეცდილებოდეს, არცა ჩემი მონათესავე, არცა ჩემი სახლისკაცი არა გეცდილებოდეს, ყველას ჰასუხი მე გავცე თუ ვინმე შემოგეცდილოს. რაცა ჩემი გული შეგჭყერდებოდა, ფასი გამოგართვი. არის ამისი მოწამე: დონიასშვილი მამასახლისი ებაღა, კირაკოზასშვილი ებაღა, ცერცვაძე დათუნა, ბიჩაშვილი შალვა, ვათიასშვილი სარუნანა, ვათიასშვილი მარქარა, საქიასშვილი დავითა, თამარასშვილი იორდანა, გომარელი მატეასშვილი ზურაბა, მამნიასშვილი შერმაზანა, ზეზადისშვილი ჰაატა, აბუღისაშვილი მღთისა;

კიდევ აბელასძვილი მამუკა. დარბიხელს მამნიშვილს დამიწერია, მო-
წამეტა ვარ ამისი. დაიწერა თვეს ივნის ზ, ქვს უ ა +.

267. სიგელი მეფე ვახტანგ VI-ისა, 27×22 სანტ., დაწერილია
ქალაღღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება
ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1723, აპრილის 25. ქ. ნებითა და შეწევნითა მღთისითა
ჩვენ, მღთივ აღმატებულმან, მღთივ დამყარებულმან და მღთივ
ზეცით გვირგვინოსანმან იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრა-
ტონმან, მეფეთ მეფემან, ჰატრონმან ვახტანგ, თანა მეცხედრემან
ჩვენმან, ჩერქეზთა ჰატრონთა ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან,
ჰატრონმან რუსუდანი, ჰიმრომან და სსურველმან ქემან ჩვენმან,
ჰატრონმან მეფე ბაქარ და ჰატრონმან გიორგიმ, ესე ამიერი(ო)თ
უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, სამკვიდრო და საბოლოდ
გამოსადეგი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ
თქვენ, მარტიროზიშვილი მდივანბეგ მდივნის უმას ცხილვა-
ნელს (sic) სიღამონიძეს დემეტრესა, ძმას თქვენსა ბერსა,
ლაზარეს და მამაფასა სახლისა თქვენისასა ეოველთავე მას ჟამს,
ოდეს მოგვიდექით კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და სითარხნის წყალო-
ბას დაგვაჯენით. და ჩვენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქვენი და
ასე გითარხნეთ, რომ არც სჩვენოდ გვიმოცა და გვიბარო და არც
ქათამი გეთხოვოდეს და არც სამოურაო და არც უბრადო ხარჯში
გაკრიონ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერთგულად სამ-
სახურსა შინა, არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა
მეჰატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარის ჩვენის ვაქილ-ვაზირნო და
მდივან-მწიგნობარნო, ბძანება და ნიშანი ჩვენი თქვენცა ესრე დაუმ-
ტეცეთ და ნკრვინ მოუშლით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვს
უ ა, აპრილის 25, კელითა ჩვენის მდივან-მწიგნობრის თუმა-
ნიშვილის ბირთველისითა. ვახტანგ. რუსუდანი
(ხართულები).

ქ. ჩვენ მოურავმა ეშიკაღასბაშმა გივმა ეს ბატონის ბძანება ასე
დაგვიმტეცებია □.

განის აზიაზე სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ ცხებულის შეფის თეიმურაზის ძე მეორე ი რ ა კ ლ ი, მეფე ქართლისა [და] კახეთისა, ამ სიგელს ვამტკიცებთ ივნისის კ დ, ქვს უ ნ ზ. □ ბეჭედს აწერია ხუცურათ „ერეკლე“ და მხედრულათ: „მე ფხთ განბანლითა მიერ ეკლესია ვაღილე“.

268. ნასყიდობის წიგნი პაპუნა დოქიმისა, 58 X 22 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოფუშვით.

1723, მაისის 20. ...ესე უკუნასამდე უამთა და ხანთა გასათავებელი და მიზეზ-შემოუღებელი, მტკიცე და უცვალებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩვენ ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ მ ა ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ ა, ძმამან ჩვენმა ს ვ ი მ ო ნ, ბიძაშვილმან ჩვენმა გ ი ო რ გ ი მ ა თ ქ ე ნ, დ ო ქ ი ძ ე მოლარეთ-უნუტეს ზ ა ლ უ ნ ა ს ა, შვილსა შენსა დ ა ვ ი თ ს ა და ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ა, შვილთა და მომავლთა სსსლისა თქვენისა ყოველთავე ასე და ამ ზირსა ზედა, დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი შემკვიდრე და ბარათით გამოყოფილი უმა უ ა რ ა ლ ა ჯ შ ი ასტურაშვილი ზურაბა, თავისი შვილები: ბერუა, გიორგი, ბუხუტა(sic), დღეს რისც მქონებელი იუოს თავის მამულითა, სსსლკართა, ქვევრითა და მარანითა, სკანავითა და სთიბითა, სმაცითა, წელითა, წისქვილითა, მიწითა და ვენაკითა, მთითა და ბართა, შესავალითა და გასავლითა და ყოვლის სმართლიანის მისის მძღვრით სსსა-ფლათა. ესე ასე მოგვიდეთ უკლებად, ყოველის კაცის მოუდევარ-მო-უსარჩლედი და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომად სხვათა ადამის მოხათუსავუთავან, ვინც ეს ჩვენგან ნასყიდობა და კარიკება მოგიშალოს და ან წამოგედაოს უინმე, ზსუსის გამცემი ჩვენ ვიფხეთა. ავადევათ ფასი სრულა და უხაკლელო, რითაც ჩვენი კული შეგვერდებოდ. არაფერისთანა არა დარჩომილა რა ჩვენსა და შენს შუა არც ერთის იოტის ფასი. კქონდეს და გიბედნიეროს ღ თ ნ... არიან ამისნი მოწამენი: ჩვენა განყოფილი რდინ, იმისი ძმა ავთანდილ, ჩემი განყოფილი თათრა, სვიმონ, თარხანა, ლუარ(ს)ან მალა-დაშვილი, სსსლთ-უნუტესნი აძილბარ □, ამის ძმა მდივანი სოლომან

□, ჩემი სახლთ-უხუცესი ჭაჭიაშვილი, ნინიაშვილი მღვდელი იესე, და სულ საჯავახიანო აზნაურშვილნი, მსახურნი და გლეხნი. თვესა მასისა კ. ქქს უ ი ა. დაიწერა სიგელი ესე კელითა კანდელაკისშვილის იახნესითა. მე ქაიხოსროს მამიყიდა და ამ სიგელზედ უაბულიც მიქნია. + +.

269. სიგელი მეფისა ვახტანგ VI-ისა, 37,5 X 13,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლღე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1723, ენკენისთვის 20. ქ. ნებითა და შეწევნითა მღვთისათა ჩვენ, მღვთივ აღმატებულმა, მღვთივ დამყარებულმა, მღვთივ ცხებით გვირგვინოსანმან იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰაკარატონიანმა(sic), მეფეთ მეფემან, ჰატრონმა ვ ა ხ ტ ა ნ გ და თანა მეტხედრემა ჩვენმა, დედოფალთ დედოფალმა, ჰატრონმა რ უ ს უ დ ა ნ, მღვთივ აღმატებულმა, მღვთივ დამყარებულმა ჰირმშომ და სასურველმა ძემა ჩვენმან, მეფე ჰატრონმა ბ ა ქ ა რ და ჰატრონმა გ ი ო რ გ ი მ, ესე წყალობის წიგნი დაგიწერეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენს მრავალ ფერად ნამსახურსა უმას რ ა ტ ი შ ვ ი ლ ს ო თ ა რ ს ა და ძმასა შენსა ბ ა დ უ რ ს და შეილსა თქვენსა ს ვ ი მ ო ნ ს, მომავალთა სახლისა თქვენისათა ასრე და ამა ჰირსა ზედა, რომე კ ა ხ ა ჯ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ ი ჩვენს სამსახურზედ უანდარს მოკუდა, იმისი ცოლი შენი და იუო, სარჩოდ შენს დას გლეხები მივეციეთ, ის გლეხები თქვენ წყალობა გიყავით: ხანდაგს ბეგიხურიტაშვილი გიორგი, აბანოს კოკოზაშვილი გიორგი, ხოლეეს(sic) ბითაძე ბეჟან, კიდეგ ხოლეეს ფიხიაშვილი ბასილა, იქავ კაკანიაშვილი შერმაზანა, წერეთელაშვილი იესე, ესენი რისაც მამულის მქონებელი იუოს თქვენთვის და შეილთა თქვენთათვის გვიბოძებია ამ წესით: სანამდის თქვენი და ცოცხალ იუოს, ისიც შენ შეინახო და მამულიც შენ ქონდეს. რადგან სოფელმა მისი არ მოიშალას, თქვენი და ში(ი)ცვაღას, მამული და ეს კაცნი თქვენთვის სამკვიდროდ გვიბოძებია უფველის კაცის უცილებლად. ქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერთგულთასა და სამსახურსა შიგან და აროდეს არ მოკეშალას. აწე გიბძანებთ,

კარის ჩვენის ვეჭილ-ვეზირი და სხვანო მოსაქმენო, ჩვენი ბძანება და ნიშანი თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა რიგათაც ამა ჩვენს ნაბოძებს ფარვანას შიგა ეწეროს. თვინიერ თანადგომის და შეწვევისგან ნურავინ შეეცდილებით. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქქს უ ი ა, ენკენისთვის კ, კელითა კარის ჩვენის მდივან-მწიგნობრის გ ი ო რ-გ ი ს ა თ ა. ვ ა ხ ტ ა ნ გ (ჩართულათ).

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ეს ბატონის ბძანება ჩვენც ასრე დაგვიმტკიცებია | სვიმონ |.

მეორე მინაწერი სანახევროთ აოის დაცული:

[ეს ჩვე]ნის ძმის [ბძანება ჩვენცა] დაგვიმტკიცებია ...თვის ა.

□. მრგვალ ბეჭედს აწერია შუაში ხუცურათ: „იესე“ და ირგვლივ: „ლთის მონა ვახტან მეფის ძმა, მსაჯულ მდევი იესე“.

270. ღვინის და ქერის წალემა და მისი ფასი, 8,6×11 სანტ., დიწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. წერილი ეკუთვნის ჯავახიშვილების საბუთებს.

1724, მარტის 6. ქ. წავიდე მე შე რ მ ა ფ ა ნ მ ა ფ უ რ ა ბ ი ს ა ღვინისგან დიდი კოკითა კოკა ოცი, ფასი იქას(810) ოცი მარჩილი და ხუთი აბაზი. რაც ქერი უნდა წავიდე, კოდი ხუთ შუურათ უნდა ჩავაგდე, რონისა კოდითა უნდა მომცეს. მარტის 6, ქქს უ ი ბ.

271. ნასყიდობის წიგნი პაპუნა დოქიძისა. 65×24 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე ძლიერ ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1724, აპრილის 11. ქ. ღთი, რომელი ჰირველითგან იყო, დაუსამამო და დაუსრულეებელი, ღთი მხოლოდ, უფალი და მეუფე, და კაცთა ცხოვრებისთვის კორცნი შეისხნა და ჯვარცმა თავს იღვა, რათა ჩვენ, დამონებულნი ქშაკისგან, გამოგვისხნა და მესა-

მეს დღეს აღდგა დაბეჭდულით საფლავით და აღმიუყარნა ზეტად მიმართ სუფევად-

ნებითა მღთისათა, მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა; მეოხებითა უფლად უხრწნელისა, უმეტეს გურთხეულისა დიდებულისა დედოფლისა ჩუენისა ღთისმშობელისა და მარადის ქალწულის მარამისა; წმიდათა უკორცოთა ზეტისა ძალთა ანგელოზთა და მთავარანგელოზთათა მიქაილ და გაბრიელისათა; მეოხებითა უფლად ქებულთა მოციქულთა: ჰეტრე, ჰავლე, ანდრია, იაკობ, უფელთა მოციქულთათა; წმიდისა წინასწარმეტყუელისა და წინამორბედისა, ნათლისმცემელისა იოვანესითა და სხვათა უფელთა წინასწარმეტყუელთათა: მოსე, ჰარონ, ელია და ელისესითა; წმიდათა და მთავარმოწამეთა: გიორგი, დიმიტრი, ჰროკობი, ჰანტელეიმიონ და ევსტრატისითა(cic) და უფელთა წმიდათა ქალწულმოწამეთა: ირინა, მარინა, პარბარა და რანიც წმიდასა სვინაქსარსა შინა სწერინან და მოხსენებულ არიან, ზეტეიერნი და ქუეენიერნი, ამათის მოწმობითა და შუამდგომლობითა ესე ნასუილობის ჰირი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგვით ჟამსა მეფეთ მეფის, ჰატრონის ვ ა ს ტ ა ნ გ ი ს ა და ძის მისისა, მეფის შ ა ჰ ნ ა ვ ა ზ ი ს ა, და ძმისა მეფისა და ბიძისა ძისა კათალიკოზის-ჰატრიაქ დ რ მ ე ნ ტ ი ს, საუკუნობცა არს ხსენება და გურთხევა მათი, ამინ, ჩვენ, ჰ ა ვ ა კ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ფარემუზისშვილმა ერასტიმ და მომავლთა სახლის ჩუენისათა, ასე რომე შენი დიად ბუვრი ვალი გვემართა და ჩვენ ამოთნის თეთრის მოცემა ვერ შევიძელით და მოგუილეთ ჩვენს სამკვიდრო უმა უარადაჟსა კ ი ლ ა კ ე ტ უ რ ა ს შ ვ ი ლ ი ხ რ ს ი ა თავისის შვილითა, ბურუა და მომავალნი სახლის მისისანი, დღეს რისაც მქონებულნი არიან და დღეს წადმაც, საკნავითა, სათესითა, ვენახითა, წუფითა, წისქვილითა, მითთა, პართთა, მარნითა, სახლითა, კართთა, კალო-საბძლითა, თავისის შესავალ-გასავლითა, მისადგომ-მოსადგომითა, უფლის სამართლიანის გზისათა, კიდევ ამაზედ აქვს გრაკალის თავს ჩემი სახსრო სოდაბუნი თორმეტის დღისა საზომითა, კიდევ შარაშუა ჩემი წილი მესამედი იმ სოდაბუნისა, კიდევ ქაფქაურში ერთის დღის მიწა, ესეები უფელა მოგვივიდათ თქვენ კათალიკოზის მოლარეყახუცის ჰ ა ზ უ ნ ა ს დ ლ ქ ი ძ ი ს ა თ ვ ი ს, შვილსა შენსა და ვ ი ა ს და მომავლსა სახლისა თქუენი-

სათა. ღონ გიბედნიეროსთ, ნურადღეს ნუ მოგეშალოსთ არცა ჩემ-
გან და არცა ჩემის სახლის-კაცისაგან, ვითარცა სხვას მონასუიდეს.
კასთაგებოდეს, შენც ეგრეთ დაგიმტკიცოს ღთნ, და ვინცა და რა-
მაც კაცმან მინდომოს ამის შლად კელეოს, მასამც რისხავს მამა და
ძე და სული წმიდა და უოველნი მისნი წმიდანი და რანიც ამაში სწე-
რინ; მასამც ედება ტეცხლი გეჭენისა, წრწოლა კაენისა, შიშთვილი
იუდასი, ფსკერი ჭოჭოხეთისა, ნურათამცა ნუ იქნების ხსნა სულისა
მისისა; კრულმც არის სახსენებელი და მოსახსენებელი, ვინცა და
რამაც კაცმან ამისდა შლად კელეოს, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი
ღთნ აკურთხოს და საუკუნითგან უკუნისამდე, ამინ. არიან ამის შუ-
ამდგომელი და დამამტკიცებელი თვით ხოლო ღთი საუკუნო და
უოველნი მისნი წმიდანი, ყეციერნი და ქვეუნიერნი, ხოლო კაცთა-
გან მოწამენი: რაინ, ჩემი ძმა *) □, ავთანდილ, ჩემი ძმა □, ნი-
კოლოზ ჯავახისშვილი, ოთარი ჯავახისშვილი, სვიმონ, ჩემი სიძე,
ჯავახისშვილი □, თვითან ჩემი აზნაურშვილი გამეკელიძე მამუკა □,
ახუღვარდისშვილი ზაალ, ამირასშვილი მღვდელი ათანასე, ბეჟანის-
შვილი გიორგი, ნინიასშვილი მღვდელი იესე, ჭიჭინაძე ბეჟან. და
მე დედოფლის კარის დეკანოზის იოვაკიმის ძეს, მდივან-მწიგნობარ-
მკალაბეს, მღვდელს და ვით და მიწერია და მოწამეცა ვარ ამი-
სი. და ვით (ხართულათ). დაიწერა სიტყელი ესე თვესა აპრილსა თერ
ამეტსა. ქკს უიბ.

არიან ამისი დამფასებელნი და გამრიგენი სასალ-ქალაქის მამასა-
ხლისი ელისბარა და ლიპუასშვილი ჰაზაჯანა + +.

272. ნასყიდობის წიგნი პაპუნა დოქიძისა, 62X24,5 სანტ., და-
წერილია სქელ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1724, მაისის 1. ...ესე ამიერ უკუნისამდი ჟამთა და ხან-
თა კასათაგებელი, სამკვიდრო და საბოლოო ნასყიდობის წიგნი მო-

*) ეს სიტყვა ზემოთ სხვა ხელით არის დაწერილი.

ტყეით ჩვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ მ ა რ ო ი ნ და შვილმა ჩემმა *), შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა მას უამსა, დღეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ შენ, ბატონის კათალიკოზის მოღარეთხუცეს დოქიძეს ჰ ა ჰ უ ნ ა ს ა და შვილსა შენსა და ვ ი თ ს ა და ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, მამავალთა სახლისა შენისათა, უარადაჯს ჩვენი მეგვიდრე უმა მიხანაშვილი ბერი, მისი შვილი ჰ ა ზ უ ა, ალიხანა, ღთისია, რამაზა, ზურაბა მისის შვილებითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, წელითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, სახლითა, ჭურითა, მარნითა, საუდრითა და სასაფლაოთა, მთითა და ბარითა, მისის სამართლიანის სამძღვრითა, ამაზედ აქეს ბარდულის მიწა. ავიდე ფასი სრული და უგლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ. ვინცა და რამანცა კაცმან მოინდომოს ამის შლად კელუოს, მასმცა რისხავს ღ'თი მამა, ქე და სული წმინდა, მასმცა ედების კეთრი გეზისა, შიშთვილი იუდასი, ძრწოლა კახისი, დანთქმა დათან და აბირონისი, და ნურათამცა სინანულით ნუ იკსნება სული მისი ჯოჯოხეთისაგან. არის ამისი მოწამე თავად ღ'თი, კაცთაგან მოწამე ჩემი ძმა ავთანდილ □ და ერასტი, ჩემი განაყოფი ნიკოლოზ და თათრი, ჩემი სიძე ჯავახიშვილი სვიმონი, მაღალაძე სალთხუცესი(sic) ამილბარ და ერასტი, სოლომან მაღალაშვილი, მგალობელი დათუნა, აბუფარდიშვილი ზაად, გამურელიძე მამუკა, ნინაშვილი მღვდელი იასე, ჩემი მსახური მანთაშაშვილი იასე, ამირაშვილი ათანასე. დაიწერა სიგელი ესე მეფობასა ცამდი ამადლებულის მეფის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა ს ა, ძისა მისისა ბ ა ქ ა რ ი ს ა ს ა, კათალიკოზობასა ბატონისშვილის დო მ ე ნ ტ ი ს ა ს ა, კელითა ბაქარის კარის დეკანოზის ტლაშაძის ი ა ს ე ს ი თ ა. დაიწერა მასი დამდექს, ქვსა უ ი ბ როინ.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. არის ამისი მოწამე თარხანი ლუარსაბ.

ქ. არის ამისი მოწამე რატიშვილი ზურაბ.

273. სითარხნის წერილი ბატონიშვილის ხვარამზესი, 33 X 27, 5

*) აქ ერთი სიტყვის ალაგია დატოვებული.

სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი მოხეული აქვს. სიგელს ამტკიცებს მეფე ვახტანგ VI, ძმა ბატონიშვილის ხვარამზესი.

1703—1724. ... უსხეულთა ზეცისა [ძალთა ანგელოზთა; ...სვეტის]ცხოველისა და კვარითისა საუფლესათა და ათორმეტთა მოციქულთათა, და წმიდისა მოწამისა გიორგისათა და ყოველთა წმიდათა მღთისათა; შეწევნიათა მღთისათა და მეოხებითა, ამა წმიდათა მოხსენებითა ესე სითარხნისა და წყალობისა წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ ჩვენ, ბატონისშვილმა ხვარამზემ შენ, ჩვენს დახსნილსა მახარობლისშვილს ვახტანგს, ასე რომე არცა დიდსა, არცა მცირესა, ღთის მეტს შენთან კელი არა ჰქონდეს, და არა საკელმწიფო სათხოვარი, საქმე და გამოსაღები და არა სამოურაო საქმე და გამოსაღები, და არა ქვემოური და არა ზემოური საქმე და გამოსაღები, არა მალი, არა ხარჯი, არა სატყვეგო, არა ლაშქარ-ნადირობა, არა დიდი და არა ცოტა გამოსაღები, არასყურისთანა არა გეთხოვებოდეს რა. შენთან არას დიდსა და არცა მცირეს კაცს კელი არა ჰქონდეს მღთის მეტსა, მზისა და წვიმის მეტსი არა მოგიდგეს რა, ამისთვის, რომ სანამდი ცოცხალი ვიყო, ჩემი მამებელი მოსამსახურე იყო და, როცა მიუხდობელმა სოფელმა დღენი მიმიდოს, წელიწადში ერთს დღეს მდგდეს უამს გვიწირვინებდე, ერთს ცხვარს დაჰკლევდე, მის ზურსა და ღვინოს დახარჯევდე, სანთელს ჩამოარიგებდე, ასე აღაშს კადგვიხდიდე, შენცა და შენს უკან შენმა შვილმაც ასე აღაშს კადგვიხდიდე, და მომავლთა სახლისა შენისათა, და ჩემი ნასუიდი გარეთ უბანს ბურჯ ქვეშ სახლიც შენთვის მომიცია და მომავლთა სახლისა შენისათვის და სიგელიც იმ სახლისა შენთვის მომიცია, როგორც(ც) იმ სიგელში ეწეროს, ისე მოიხმარე. ვინცა და რამაც კელმწიფემა, ანუ დიდმა, ანუ მცირემას ესე სითარხნისა და წყალობისა წიგნი მოგიშალოს, იგიმც შეიშლების თავის სჯულისა და სახისაგან, ჩვენდა ნაცვლად ცოდვითათვის იგიმც განიკითხვის დღეს მას დიდსა განიკითხვისასა, ნურათამცა ნუ იხსენების უოჯობეთისაგან სული მისი, მასმც რისხავს ღთი დაუსაბამო.

და ყოველნი მისნი წმიდანი ზეცისანი და ქვეყანისანი, მასმცა ედუ-
ბა ტეტხლი კეენისა, ძრწოლა კაენისა, შიშთვილი იუდასი, ვინცა მო-
გიშალოს; დამამტკიცებელი ამისი ღთს აკურთხოს და დამტკიცდეს
სიგრძესა შინა დღეთასა ამას სოფელსა და მას საუკუნესა. დაიწერა
კელითა დედოფლის კარის დეკანოზის იოკიმისშვილის და ვ ი თ ი -
ს ა თ ა | ბატონიშვილი ხვარაშხე | .

განის აშიაზე სხვა ხელით:

[ეს] კურთხეულის ბატონის ჩვენის დის სითარხნე, ბაჟს გარდა,
ჩვენც ამგვარად გვიბძანებია. ვ ა ხ ტ ა ნ გ (ჩართულათ).

274. წყალობის წიგნი რუსუდან დედოფლისა, ვახტანგ მეექვსის
მეუღლისა, 34,5 X 19 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხე-
დრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ
სამი წერტილი.

1707, თიბათვის 25. ქ. ესე წყალობისა წიგნი და
სიგელი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ ჩვენ, დედოფალთ დედოფალ-
მან, ზატრონმან რუსუდან, ზირმომან და სსურველმან ძემან
ჩვენმან, ზატრონმან ბაქარ თქვენ, ჩვენის კარის მდრდელს ნ ა -
ო ბ ს, შეიღოსა შენსა ზ ე ტ რ ე ს ა, გ ი ო რ გ ი ს და ი ა კ ო ბ ს,
ასრე რომე შეიღიანი კაცი იუავით და ერთი კაცის სასახლისა და
საბძელ-კალოს ალაგს დაგვეჯენით, ჩვენცა მოკითხული ვქენით და
გაღმა ჩუხურში, შენისაგ სიმამრის ნაქონი ცოტა რამ ბეითაღ-
მანი ნაოკარი ალაგი იუოს(sic), რადგან ქალაქში მისი ნაქონი სახლ-კარი
შენ გქონდა, არცა ვის კელი ქქონდა და არცა ვის ეხელუოდა, თვი-
ნიერ შენსა, და რადგან შენის სიმამრის ნაქონი იყო, ჩვენცა ვისმი-
ნეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, და როგორათაც შენს სიმამრს ლუ-
ასსაბს ქონებოდეს, რისაც მზდურითა და გზით, იმ გვარად შენ-
თვის და შენთა შვილთათვის გვიბოძებია. ქონდეს და გიბედნიეროს
ღთს. ვინც იმაზე დასახლო, შენად უმად იუოს და საჩვენო სათხ-
ვარი და გამოსდები არა ეთხოვებოდეს რა, როგორათაც სხვას ჩვენს
კარის მდრდელებისა, იქ მსახლობელი უმების არა ეთხოვების რა,
ისრეგ შენს უმას არა ეთხოვებოდეს რა. ესე ასრე გაგითავადეს და

არადღეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა მეზატრონეთა-
გან, ჩვენსა ერთგულობასა და სამსახურსა შინა. ქჷს ტჷე. დაიწერა
სიგელი და წყალობის წიგნი ესე თიბათვის კე. | რუსუდან |.

მონა ღთისა სახლთ-
ხუცესი თეიმურაზ

275. წერილი მეფისა ვახტან VI-ისა. ამ წიგნისა ჩვენ პირი
გვაქვს ლურჯ ქალაღზე დაწერილი იერომონახის იოსტოს
მიერ და შემოწმებული სხვებთა მიერ.

1703 — 1724. ქ. დიანბეგო ერასტი და სარდღის შვილო
მ ა მ უ კ ა ვ! თქვენ რომ შემოგეხეწენით, ჩვენს სახლში ჩვენმა უფროსმა
ბიძამ მ ა მ უ ნ ა მ თავისი საუფროსო და თავისი წილი საუფრელათო
ძმებს დაგვირიცა, ჩვენს სახლში საუფროსო ადარ აღებუელიყო და
თქვენს ძმას ი ე ს ე ს და თქვენც წიგნი გიბოძებიათ. მე ასე გით-
ხარით, როგორც თქვენს ბიძას, კურთხეულს ჰაზუნას გაურბეგებია
თქვენში საუფროსოს აღებულობა, მეც იმის გარიგებას არ მოვშლი,
მე იმისი გარიგებული და თქვენი ჰირობა ადარ მახსოვდა, რადგან
თქვენ ერთმანერთში ჰირობა გქონიათ, ისევე ის თქვენი ჰირობა უნდა
დამტკიცდეს. ააგად დ'თნ ნუ ქნას თქვენის სახლის გაყრა, და თუ
როდისმე მოხდეს, ან თქვენ და ან თქვენი შვილები გაიყარნენ, რო-
გორც ერთმანერთში ჰირობა გაქვსა დაღებული და წერილები, ისე
უნდა გაიყარნეთ. თქვენში საუფროსოს და საუმცროსოს აღება არა-
ვისგან იქნება, არც ჩვენს დროში და არც შემდგომათ ჩვენსა | ვახტანგ |.

მე იმის უწმიდესობის იერომონახმა იოსტოს ნამდვილს ასლზე
გარდავსწერე უმეტ-ნაკლოთ, თებერულის თ, წელსა ჩეთ. ი ო ს-
ტ ო ს (ხართულათ).

ამისი ნამდვილი ჩვენთან არის. სტატსკის სოვეტნიკი თავადი ელი-
აზარ ფალავანდოვ. თ'ა ალექსანდრე მაყაშვილი. თავადი ასლან ვაჩ-
ნაძე.

276. ნასყიდობის წიგნი გლურჯიძისა, 17,5×16,5 სანტ., დაწე-
რილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-

მარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ რადგანაც წიგნი დაწერილია ცნობილის მღვდელის იესე ტლაშაძის მიერ, ამიტომ დაახლოებით იმ დროს უნდა ეკუთვნოდეს, რომელსაც ეკუთვნის წინეთ მოყვანილნი სიგელნი (იხ. ზემოთ გვ. 298, 234¹). 1725 წელს იესე ტლაშაძე კათალიკოს დომენტი მესამეს გაჰყვა სტამბოლში.

1719—1724. ქ. ესე წიგნი მოგვცით ჩვენ, გ ლ უ რ-
ჯ ი ძ ე მ ნ ა ზ უ ა მ ა, ნ ი კ ო ლ ო ო ზ და იონათამ შენ, ჩვენს
ბიძის ს ა ა მ ს და ა მ ი რ ა ნ ს, ასე და ამა პირსა ზედა, ჩვენი კერ-
ძი ა ტ ე ნ ს ვენაგი ს ა თ ა ნ ე ლ ა შესამედი შენტავის დაგვინებებია,
თუ გინდა გაუდე, როგორც შენ გინდოდეს, ისე მოიხმარე. იმის
სსნუქმოდ ექვსის თუმნის მამული ჩვენ აგვიდია. ის ვენაგი ვისცა
გინდა, იმას მიუდე, ჩვენ კელი აღარა გვაქვს. ღთის თაყვებობით
ასე გაგვირიგებია, ვინც ერთმანერთს შეეცილნენ და წაუდავნენ, ჯერ
იუოს ღთის შემცოდე, მერმე ქართველის ბატონისა. არის ამისი
მოწამე ლიტრაზოლიტი(sic) იოსებ, აფსაზიშვილი მანშე, თაყველი-
შვილი შერმაზან, ჩვენი ყმა ბეუიტაშვილი, მღვდელი ჰეტრე. შე ი ა-
ს ე ს ტ ლ ა შ ა ძ ე ს მღვდელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამი-
სი. + +.

277. ნასყიდობის წიგნი ყაზარიშვილის ქაროასი, 13×8 სანტ.,
დაწერილია ეტრატზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია ორ-ორი წერტილი-

1725, დვინობისთვის 12. ქ. შე დ ა ვ ი თ ა შ ვ ი ლ ი ა ს ლ ა ნ ა
მოგვცით ეს ნასყიდობის წიგნი შენ, უ ა ზ ა რ ა შ ვ ი ლ ი ჭ ა რ ო ა-
ს ა, ასე რომ ვენახის გზის მიწა ერთი დღისა ჩემი ნებთა მოგ-
უდე, ხელი არვის აქს, ჩემი გვარის კაცი თუ ვინმე გუდავოს,
ზასუნის(ს) მიმცემი შე ასლანა ვიუო. არის ამისი მოწამე თაყვათ დმერ-
თი, კაცი თსგან(sic) კირაკოზასშვილი ფარემუზ და ჰეტრეზასშვილი
ლეგოა და სსლუქასშვილი ზაპუა, და ოჭანათ ოჭან, და ჭანესასშვილი

მამადა. მე ვართანამ(sic) დამიწერია და მოწამე ვარ. დაიწერა ღვინობისთვის ი ბ კასულს, ქქს უ ი გ.

278. ნასყიდობის წიგნი თილიპე მღვდლისა, 44,5X32,5 სანტ., დაწერილია სქელ ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოფუშვით.

1725, ივნისის 27. ...ესე...ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოკუტ მე, თ ა უ ა შ ვ ი ლ მ ა დ ი მ ი ტ რ ი მ, შვილმა და მომავალმან სახლისა ჩემისამან შენ, ყაფლანისშვილის საზღლის ლუარსაბის კარის მღვდელს ფ ი ლ ი ზ ე ს და შვილს შენსა ე ლ ი ო ზ ს, ასე რომ მე დამეჭირა და მოგუიდე ჩემი სამეგიდრო დ ხ ა კ ე ტ ე ს დარბაშვილის საკომლო მამული მიწა და იმას კარდა ჩემი ნაზურევი მისის ნიკუზნარიითა(sic), თუთნარიითა, საწყლისშიროთა და სწისჭვდლოთა, მისის სათიბითა და მინდურითა(sic), მათითა და ბართა და უოვლის მისის სამართლიანის სამძღვრითა, დღეს რისაც მქონებელი უოფილოურს, სახლ-კართა, შესავლითა და კასავლითა და მისის სასათვლათა. ავიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თნ, როგორათაც სხვას აღაღს მონასუიდეს მოჭკმარებოდეს. აუ ამისი მოდავე და მაცილობელი ვინმე გამოჩნდეს, პირისა და ჰასუხის მიმცემი მე ვიყო. არის ამისი მოწამე ჩემი განაყოფი ქაიხოსრო, ზაზუნაშვილი გიორგი, ქავთარიშვილი გიორგი და ზაზა, ცხნარს ბედიასვილი მღვდელი იორდანე +, მისი განაყოფი თევდორე, ამირანაშვილი ოქრუა, ფიტარეთის დეკანოზი ნიკოლაოზ, მესტუმრიშვილი ბურუა, დრეულიშვილი ოტია, ლიურეთის დეკანოზი, მღვდელი დავით მანველიშვილი, დეკანოზი, მღვდელი დავით, თევდორაშვილი გიორგი. თუ ამისდა ქტევად და შლად კელ-უოს ვინმე, მასმცა რისხავს დაუსაბამო, დაუსრულიებელი ღ'თი და უოველნი მისნი წმიდანი, მასმცა ედების კეთრი გეზისა, შიშავილი იუდასი, მეხ-დატეხილობა დიოსკორქსი, დანთქმა დათან და აბირთნისი და ნურარათამც იქნება ხსნა სულისა მისისა, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი ღ'თნ აკურთხეხეს. დაიწერა წიგნი ესე თავესა ივნისისა კ'ზ, ქქს უ ი გ, კარისა ოქუენისა წინამ-

ძღვრის იობის ძმისწულს ჰ ა ვ ლ ე მკალაბეუს დამწერის იობილი-
სის ქალაქსა და მოწამეტა ვარ ამისი მონა ლთისა დემეტრე |.

279. ნასყიდობის წიგნი ელიზბარ გოსტაშაბისშვილისა, 44,5×24
სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1725, თიბათვის 20. ქ. ნებია და შეწევნითა ღთისათა,
მინდობითა ღმთისმშობელისათა, შუამდგომლობით ყოველთა წმინდათა-
თა, ამითთა მეოხებითა და შუამდგომლობითა, ესე უკუნისმდე შტკიცე
და უმიზეზო, უშილთახო, ბოლო-მოუღებელი ნასყიდობისა წიგნი მო-
გართვი მე, იარაღისშვილის ფ ა რ ე მ უ ზ ი შ ვ ი ლ მ ა თ ე ი მ უ-
რ ა ზ, შვილმან ჩემან ფ ა რ ე მ უ ზ ა და გ ი ო რ გ ი მ ა აქვეს,
ო რ ბ ე ლ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ს ბ ა რ ს და გ ა ხ ტ ა ნ გ ს, შვილსა
შესსა ერასტისა, ასე რომე დამეჭირა და მოკუიდე ი ჭ რ ე შ ი-
ას ჩემი სამკვიდრო მამა-მამათ ნაქონი, უცილეუელი, ბარათში გამო-
ყოლილი დონდაჩანსშვილის მამული ზუკაბასი, რაც ძველთაგან
გქონია, რაც მე ბარათში გამომყოლია, თავისის მიწა-წყლითა, თავისის
ვენახითა, თავისის სახლ-კარითა, ვეღითა და ვენახითა, და შესავლითა
და გასავლითა, ნასყიდითა, უსყიდითა, ყოველის მისის სამძღვრითა და
შესამატითა. ავიდე თასი სრული და უნაკრული, რასაც ჩემი გული
შეგვერდებოდა, ერთი იოტის ფასი ჩემი შენზე ადრად დარჩა რა. შენ
ასეთს დროს თეთრი მოკუც, რომ ბუისაკი(?) მოვიხმარე, მე ასეთს დროს
მოკუიდე, რომ შენი ნასყიდი მამული სხვას ეჭირა, ვერას მოიხმა-
რებდი, მაგრამ ძმობისა და მოყვრობის გულისთვინ მეჭირებოდა, ეს
იმიტომ ასე მოვანდინე, რასაც დროს დემეტრე მოგხედოს, ჩვენის
მამულის ბატონი შევიქნათ, შენ მამულსა და ნასყიდობასა შემოგე-
ცილოს ვინმე, ჰირისა და ჰასუნის გამცემი მე ვიყო. რამაც კაცმა ეს
მოგიშალოს, დემეტრემ ის მოშალოს ამ სოფლისაგან და იმ სოფ-
ლის ცხოვრებისაგან. არის ამისი მოწამე თავათ დემეტრე და ყოველი
მისი წმიდანი, და კაცთაგან: თბილელი, ბატონი დომე(ნ)ტი, მან-
გლელი, ბატონი იოსებ, დმანელი, ბატონი ელისე, წინამძღვარი
იობ, ყაფლანისშვილი ფარსადან, გოსტაშაბისშვილი ამილდაბარ. და-

იწერა ესე წიგნი თიბოთვეს ოცს, ქჷს უიგ. თითჳს(sic) მე დამი-
წერია სემის ხელით და გამსუიდეუღიტა ვარ. კიდეუ არის ამისი მთ-
წამე — მამულის ჰატრისი დონდარასშვილი ზალი და იორამა დონ-
დარასშვილი □.

280. ნასყიდობის წიგნი, 31×24 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.
შესავალი და წყველა გამოუშვით. თავი ცოტა დაზიანე-
ლი აქვს.

1726, აზრილის ა. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი მოგარ-
თვით ჩვენ, ხუციის შვილე ბ მა გ ი ო რ გ ი მ, ნ ი კ ო ლ ო ზ
მ ა, ს ე ხ ნ ი ა მ ა, ელისბარმა, იასამა, თაქთირამა, ჰაზუამა თქვენ,
ბატონის ჩვენის შვილსა, ბატონს რ ო ი ნ ს, შვილთა თქვენთა ქ ა
ი ხ ო ს რ ო ს, ზალსა, ბერსა, ასე რომე დაგვეჭირა და მოგვიდეთ
ჩვენი ნასყიდი ზემო ვენახი, გვერდის ვენახი სეხნიას სკარძო იუო,
საერთოდ მოგვიდეთ და ამ სეხნიას ჩვენ სხვა მამული მივეცით, რაც
ჩვენს წილად გავვიდეთ, ავიდეეთ თქვენგან ფასი სრული და უკლებუ-
ლი, რომლითაც ჩვენი გული შეგვერდებოდათ. არის ამისი მთწამე:
მგალთბელი დათუნა იორამისშვილი, უორჩისშვილი ფარსადან, გო-
ლოგელი თამაზ, მამასახლისი ელისბარა, იოსებაშვილი მღვდელი ს ა
ბ ა, გორგაძე გოდერძა... დაიწერა აზრილს ხუთს, ხელითა სულ ჯ ა
ვ ა ხ ი ა ნ თ მ დ ი ვ ა ნ - მ წ ი გ ნ ო ბ რ ი ს ნ ი ნ ი ა შ ვ ი ლ ი ს, მ დ ღ ლ ი ს ი ე ს ე ს ი თ ა,
ქჷს: უ ი დ. თავისს გზითა, თავისს წელითა, სწინახლითა, შესავლი-
თა, გამოსავლითა.

281. სითარხნის წიგნი ვახტანგ VI-სა, 41×38,5 სანტ., დაწე-
რილია ქალღმრთელზე მრგვალი ლამაზის მხედრულის ხელით. ნი-
შნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. წიგნი დაწერილი უნდა
იყოს რუსეთში და შეიცხვს ბიოგრაფიულს ცნობებს საბა-სულ-
ხან ორბელიანის შესახებ.

1726. ქ: ნებითა და შეწევნითა ღთისთა ჩვენ, ღთიუ აღ-

მადლებულადმატებულმან და ღთივ ცხებით ზეციით გვრგვინოსანმან, იესიან, ღაფითია, სოლომონიან, ზანკრატოიანმან(sic) და ყოფლისა სს-ქართველსა თვთ-მზერობელმან, მეფეთ მეფემ, ზატონმან ვახტანგ, და თანა-მეტყვებელმან ჩვენმან, ჩერქეზის ბატონის ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ზატონმან რუსუდანი, ზირიშომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, მეფემ, ზატონმან ბაქარ და ზატონმან გიორგიმ, ესე ამიერ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა განათავუბელი და სობლოოდ გამოსადეგი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ თქვენ კარგარეთელს, გიორგიის შვილებს და თამაზაშვილებსა, ასრე რომ ბიძა ჩვენი სულხან-უოფელი საბა ორბელიანი ვურთხევიო ხსენებულთ კელმწიფეთ, ჩვენთა მამა-ბიძათა ზედა დიდათ ნამსახური და გარჯილი იყო, ამისთვის ბატონს ბიძასჩვენს, მეფე გიორგიის, საჯილდოოდ შოშილეთი სოფელი ებოძა და თქვენ, სულხან-საბას მეუღლეს, ათაბაგის ქალს, ბატონს თამარს, შხითვად მოჭყოლოდით, და ის შოშილეთის სოფელი საბას თქვენთვის ებოძა. ჩვენ რომ რუსეთს წავუდით, საბამ მოხუცებულმა, სამოცდა შვილისა წლისამან, ჩვეულებისმებრ ჩვენი მამა-ბიძათ სიყვარული და ჩვენი ერთგულობა არა უღებო და თან გვიანლა სამის ძმითა და ორის ძმისწულითა, და თქვენ კარგარეთელი დიმიტრი და ტიტე თან ახლდით და ბურთი მისხურეთ. რადგან სოფლის ვალი ჩვენთან გარდიკადა და სულხან-საბა ჩვენთან აღესრულა მოსკოვს, თქვენ ამასედა ნამსახური დიდათ დაგიმადლეთ და ეს წყალობა გიუფავით: იმისგან ნაბოძები სოფელი შოშილეთი ასე გაგიმარხნეთ, არაფერი სჩვენო გამოსადეგი არა ეთხოებოდეს რა, არა საბალახე, არა კოდის ზური, არა ხახინისა და ზირის თავი, არა საური, თვნიერ ლაშქრისა და ნადირობისა კიდე. ყოველს საბაბას დღეს სულხან-უოფელის საბასათვინ თვთოს ჟამს აწირვინებდეთ. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღთ, არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შემდგომთა მეფეთა და მეზატონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-უეზირნო და კამრიკნო, ბძანება ესე ჩვენი თქვენცა ასე ღაუმტკიცეთ და ნურარასმტ ცვლად კელყოფთ, თვნიერ თანა-დგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა სიგელი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნო-

ბრის კ ა ვ კ ა ს ი ძ ი ს მ ე ლ ქ ი ს ე დ ე გ ი ს ა თ ა . ქ რ ის ტ ე ს ა ქ ა თ : ჩ ლ კ ვ :
ვ ა ხ ტ ა ნ გ . რ უ ს უ დ ა ნ (ჩ ა რ თ უ ლ ე ბ ი) . მეფე შაჰარ . გიორგი .

აქედან სჩანს, რომ საბა-სულხან ორბელიანი დაბადებულია 1657 წელს და მომკვლარა მოსკოვში 1726 წ. (1724—67=1657)

282. ბრძანება უსუფ-ბეგისა, 24,6×18 სანტ., დაწერილია ქალაქულზე მორგევალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1726, მკათათვის 25. ქ. ბედნიერის ვეზირის ქვე უსუფ-ბეგ გიბძანებ, რთინ ჯავახის შვილი! მერმე ბედნიერმან ვეზირმან ისეგ შენი სამევიდროს ჭვარების წყალობა შენვე გიყო და ჩვენც ისეგ შენთვის გვიბოძებია, შენს მეტს ჭვარებთან კელი ანავის ქონდეს, და როგორც უმსახურებია, ისე იმსახურე და დალაც შენ გამართავი. დაიწკა მკათათვის კე, ქვს უიდ. თათრული.

283. სიგელი ვახტანგ VI-სა ელიზბარ დავითიშვილისათვის მიცემული, დაწერილია ქალაქულზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი,

1722, მკათათვის 6. ქ. ნებითა და შეწყენითა მღთისითა ჩვენ, მღთივ აღმატებულმან, მღთივ დამყარებულმან, მღთივ ზეცით გვირგვინოსანმან, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანგრატინმან(sic), მეფედ მეფემან და თვით კელმწიფემან ჰატრონმან ვახტანგ, თანა-მეტყედრემან ჩვენმან, ჩერქეთა ჰატრონთა ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონმა რუსუდან, პირმშომან და სასურველმან, მღთის მიერ აღმატებულმან და დამყარებულმან, ჰატრონმან მეფემან ბაქარ, ჰატრონმან გიორგიმ, ესე ამიერთ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავებელი სამევიდროდ და სობოლოდ გამოსადეგი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყადეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და თავდადებით ნამსახურს უმას დაგითი შვილს ელიზბარსა, შვილსა თქვენსა ვიორგისა, დავითსა და მომავალსა სახლისა თქვენისსა უოველთავე მას ჟამს,

ოდეს მოგვიდექით კარს დარბაზის ჩვენისსა, წყალობას დაგვ(ე)ჯუ-
ნით, ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და გიბოძეთ თქვენი
გასაშურებლათ აღებულნი ტატიშვილი რაისებ, ამის ძმისწული შიო და
სენია თავეთის(sic) მამულითა და გოგის სოფელი მთლივ თავის
შესავლითა და გასავლითა, მითითა და ბარითა, უფლის კაცის უცი-
ლებლად თქვენთავის გვიბოძებია, გქონდეს და გიბედნიეროსი ღთს
ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა, არაოდეს არ მოგეშალოს არა
ჩვენგან და არა სხვათა მეფეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბძინებ,
კარის ჩვენის ვაქილ-ვახირნო და მდივან-(მ)წიგნობარნო ბიძნება და
ნიშანი ჩვენი თქვენცა ესრეთ დაუმტკიცეთ და ნურგინ მოუშლით.
დაიწერა ბიძნება და ნიშანი ესე ქვის უ ი, კათათვის ვ, კელითა კა-
რის ჩვენის მდივან-(მ)წიგნობარის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ბ ი რ თ ვ ე-
ლ ი ს ი თ ა . ვ ა ხ ტ ა ნ გ (ჩართულათ).

284. მამულის შეწირულობა კოსტანტინე დავითაშვილისა, დაწე-
რილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1724, აპრილის გასულს. ქ. ნებიითა და შეწვენითა მღთი-
სითა, ძლიერებით მცხოველს-მყოფელისა ჰატოისნისა ჯვარისათა; ამა-
თისა შეხებითა და შეამდგომლობითა შეგიწყალებთ და გიბოძეთ ჩვენ,
ჰატონმა კოსტანტინემა, შვილმა ჩვენმა იესემა შენ, სე-
ბიჭკვერძეს სენიასა, შვილსა შენსა ჰავლესა, ბეჟია-
სა, ჰატასა და სვიმონს, ასე რომე ჩვენი ზირმო და სასურველი
იესესა სადღეგრძელოთ საშვილიეროთ შევსწირეთ მცხოველს-მო-
ფელს(sic) ჯვარცმას დიჰაშვილის მამული შესავლითა, გასავლი-
თა, სასაფლაოთი, წელითა, წისქვილით, მიწითა, ვენახითა. ახლა
ესა შეწირული მამული შენთვის ასე დაგვიმტკიცებია და ასე გვიბო-
ძებია, იმა მამულზე ჰატოისნის ჯვარცმის სამსახური დაგვიდებია,
ერთი ლიტრა სანთელი წელიწადზე იესესა სადღეგრძელოთ ჯვარ-
ცმის წინ მიიტანდე და წელიწადის ჟამსა უწირვიდე, და სამსა კოკა-
სა ღვინოს და ორ კოდსა ზურსა უფელსა წითელ ჰარასკევსა, მესა-
შეს ჰარასკევსა სოფელსა იესეს სადღეგრძელოთ და საშვილიეროთ

და გასმარჯვებლათ ჩამოურიკებდე სოღმე მშიერს და სოფელს კაცს, იესეს ამა გზით და(ა)ლოცვინებდე, ერთი მსახური შენი მე მახლდეს ამა მამულზედა, სხვა ჩემი სამსახური შენს კარზე არა მო(ვ)იდეს რა, არა გულუხი, არც ჰური შეწირი(sic), არც ბეშიგი, არც სხვა რამა უაღან-ბეკარა, არც რიგი საკლავი, არც ლეწვა, არც კუნა, არც უანის ზიდვა, არაფერი ჩემი საიხოვარი შენ არა გკოხოვებოდეს რა, ერთის მსახურისა მეტი. გქონდეს და გიბუნდნიეროს დ'თმან ჩემის იესეს სადღეგრძელოთ და ჩვენსა ერდგულადა სამსახურში, არა წელიწადზე შენ ამა ხტას ეს სამსახური არ დააკლო და აროდენსა არც ჩვენგან და არც სხვათა შემდგომთა შენატრონეთაგან ეს არ მოკეშალოს. ვინც ეს შეგიშალოს, ისიმც ჯვარცმა მისცემს ზასუნსა. დაიწერა ესე წულაობის სიგელი ოცს აზრილს გასულს, ქწს უიბ □.

285. ნასყიდობის წიგნის პირი ერასტი ორბელიანისა, 42X23,1 სანტ. წიგნი შეიცავს პირს ლურჯ ქალაღზე დაწერილს. თავში აწერია: „ქ: ამისი ასლი მულუმა ბაზაზთან არის გირაოთ თხუთმეტის მინალთუნისათვის. ამ თარიღში დაგირაოდა: ღვიზობისთვის იბ, ქწს უიბ—1794. შესავალი გამოვუშვით.

1727, თებერვლის 20. ...ესე უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი და უოფლის ხლათის და ილათისაგან გამოსული და გამორკვეული და სასოლოლოდ გამოსადეგი და უოველთა კაცთაგან უცილებელი და მოუდევარი და უმიზუზო ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დაგიწერეთ და მოგარაფით ჩვენ, რე უვიის შვილმა ანატამ, ძმამან ჩემმან რასიტამ თქვენ, დიდს ორბელის ძეს, მდივანბეგს, ბატონს ერასტის და შვილთა თქვენთა ელიზბას და ვახტანგს და სახლის მომავალთა თქვენისა, (ანუ რომე თქვენი აოთხმეტი თუმანი შემართა, იმის გირაოთ ჩემი კერძი ახალშენი მოკეციოთ, ოთხი კვამლი ზედ მსახლობელი, და სხვა ვადიდ ბევრი დაგვატუდა, მოვალეებმა საქმე გავიჭირეს, სხვას დონეს ველარსად გაუხდით და ესე ვაწიეთ თქვენი გირაო ისევე თქვენვე მოკეციეთ და კიდევ აუთრი გამოგართვით, რი-

ოაც ჩვენი კული შეგვერდებოდათ. ამფარდნილის ბიძის ჩვენის ბე-
 უანის კერძიც თქვენ მოგვიდეთ, რაც დღეს ახალშენს ან მალ-
 ნარსა, ჯალდამის და მუსეფიერის სამზღვრებს-შუა რაც ჩემი მამული
 იყო, უფლის მისის სამართლიანის სზღვრებითა აბულმუქის სსზ-
 ღვრამდინ, რაც დღეს ჩვენ გვიტირავს, ოთხი კვამლი ზედ მსახლო-
 ბელი მიწისაშვილი დავითა, ბოგანო ბასილა, ივანა და ხითარა, და
 ამას გარდა ჩვენი სსხსო ორი ვენახი, ხოდაბუნები, მიწები, ჩვენი
 წისქვილი თავისის რუთი და სწულისპირითი, სხვა თუ რამ ახალ-
 შენს არის ჩემი და ბიძის ჩემის ბუყანის კერძი აყრილი თუ მსახლო-
 ბელი და ვენახი, მიწა-წყალი, და წისქვილი და სწისქვილო, ჭლას
 და სწულის-პირო, მინდორი და ტეე, სსარე, სსხლ-გარი, ჭურ-მა-
 რანი, ბაღჩა-საბოტნე, მთა და ბარი, უველა თქვენ მოგვიდეთ. ავი-
 დე თქვენგან ფასი სრული და უნაკლული, რითაც ჩვენი კული შეგ-
 ვერდებოდათ, არა დარჩომილა რა ჩვენი თქვენზედა არცა ერთი იო-
 ტა და არც ახალშენში ჩვენი რამ დარჩომილა რა, არც ერთის ისრის
 დასობა. გქონდეს და გიბედნიეროს დმურთმა, როგორათაც სხვას
 ალადს ჰქონდეს და მოეხმარებინოს. არავინ იუოს მოცილე და მო-
 დვე თქვენი თვინიერ ღთის მეტი. თუ ვინმე წამოგედაოს და შე-
 მოგეცოდოს, პირისა და ჰასუხის გამტეში ჩვენ ვიყვნეთ. (და ვინც ეს
 ჩვენგან მოსყიდული მამული მოგიშალოს, მისმცა რისხავს ღთი და
 უფელნი მისნი წმიდანი, მისმცა ედების კეთრი გეზისი, შიშთავილი
 იუდასი, მეხის-ტეხილობა დიასკორესი, ცოცხლი(ვ) დანაქმა დათან
 და აბირთნისი. დამაპტიტეებელნი ამისნი აკურთხოს ღთს.) არიან
 ამისნი დამხვედრნი და მოწამენი თავად ღთი და უფელნი მისნი
 წმიდანი, და ხოლო კაცთაგან: მელიქი აშხარბუკ, ნაზირი ადამ,
 თულაშვილი იასე, თახიშვილი ედისიარ, თულაშვილი ზურან და მე,
 მდივანს ბეგთა-ბეგს დამიწერია ამასის სიტუვით და მოწამეტა ვარ.
 დაიწერა ფებერვლის კ, ქვს უიე.

მე იმის უწმიდესობის არქიდიაკანს იოსტოსს ჩემს რძალმა
 თამარმა გადამწერინა ეს პირი, როცა ეს სიკელი დაგირავდა, და
 ტეშმარტებით ასე სწერია და მეც ასე გარდმოვსწერე. იოსტოსს
 (ხართულათ).

ქ. ამ წიგნის პირი რომ დაგირავდა მუღუმსისთან, უნაკლულიო

გარდმტყორღილი არს, შუგამტყორღე ჯიმშერ ერისთვის ქემ ი ო ნ ა თ ა მ (ხართულათ).

განის აზიანზე სხვა ხელით:

ქ. მე ორსედიანი სულ ამის მოწამე ვარ, რაც ამ სიგელში სოფელი სწერია, ელისბარსა და ვახტანგს ეჭირათ, შენობაც მინახავს. აქ ღთის წინაშე მოდავე და მოღაზა(რა)კე არაფინ მინახავს და არც გამიგონია. ს ა ლ.

286. ბრძანება მეფის ვახტანგ VI-ისა, 11,5×12 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი მოხეული აქვს. ბრძანება ეკუთვნის დაახლოვებით 1719—1724 წლებს.

1719—1724. ...შერმე ეს როინ ჯავახის შვილი აქ ჩვენთან იყო, აქვენც მოგესხენება, ამგზობას დიად ერდგულად იმსახურა. ჯავახის შვილი ქაიხოსრო, ბეჟუყა აბდრის მოუვარკა და კახი-ბატონის ერთგულია. ახლა ამ როინ შუა ჩამოგვიყვანა, აქვენც გიბძანებია, ქაიხოსროს ჯავახიშვილის წილის მამულისკან ხუთი კომლისა კაცის წყალობა ამ როინს უყავით. ვახტანგ (ხართულათ).

287. ნასყიდობის წიგნი ბახუტა სააკაძისა, 34,5×24 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი გამოვუშვით.

1726, ქრისტეობისთვის 9. ...ესე ამიერით უკუნისამდე ხანთა და ყამთა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით მე, ს ა (ა) კ ა ძ ე მ ა ლ ი ე უ ლ ი ს შვილის შვილმა ო ტ ი ა მ, შვილითა და მამავალითა სხლისა ჩვენისამა აქვენ, ჩვენს განაყოფს ბ ა ხ უ ტ ა ს, შვილთა აქვენთა დ ე მ ე ტ რ ე ს, კარსე-ვანს, დავითს მას ჟამსა, ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ბობნავს ჩვენი სკლესო მამული, სომეგულური ვენაკს გარდა, რისაც მქონებელი

იყო, თავის მოითას, ბარითა, მიწითა, ქვლითა, სათიბითა, სახლ-
კართა, ნაფურსებითა, ჭურითა, ჭურ-მარნითა, შესავლითა, გასავ-
ლითა, სიქაღეთს გარდა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო,
ან რაც სასაფლაო ქონდეს, იმითი თქვენთვისა და შვილთა თქვენთა-
თვის მოგვიყიდნია ყოფლის კაცის უცილებლად. ქონდეს და გიბედ-
ნიეროს ღ'თნ. აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა შვილთა
და მომავლთა სახლის ჩვენისგან. არის ამისი მოწამე თავად ღ'თი,
კაცთაგან: საკადე დემეტრე +, საკადე იორამ +, საკადე თამაზა +,
საკადე ზაზუნა +, ჩემი ემა კომორიძე ლაწარა. მე მანუჩარ. გლეურ-
ჯიძეს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი □. დაიწერა ქრისტეშო-
ბისთვის თ, ქვს უიღ + +.

განის აშიაზე იმავე ხელით:

ქ. ამისი მოწამე და დამხდური და გამრიგებელი—საკადე ვა-
სუშტი.

288. სითარხნის წიგნი ერასტი მდივანბეგისა, 15,5×10 სანტ.,
დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
ხმარია ორ-ორი წერტილი.

1727. მდივანბეგი ერასტი გიბრძანებ, ფირადასშვილო არა-
ქელ(ა)ვ და თსიავ! მერმე შენა დემეტრეს ჩემი ბიძისა შვი-
ლისათვის მესარეთი მიგვიცინარა და უთინიძე გივისა მამუ-
ლი, მიწა-წყაღი, ვენახი, სახლი ორი, სულა შენთავისა მოგვიცია და
გაგვითარხნებინარ, რაგორც სხვა მესარები არიანა, შენც ისე ემსა-
რე, ჩვენგნით არა გეთსრფება რა. ქვს უიე. □.

289. ვალის აღების წიგნი კოსტანტინე დავითიშვილისა დაწერი-
ლია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი.

1727, თებერვლის 22. ქ:- ავიღე მე, დავითის შვი-
ლმან კოსტანტილემ, შვილმან ჩემმან იესემ, ასე რომე
დაგვიწერა და ავიღევით თქვენ, აბაზასის ბეჟან მდივანისგან

რეკაზისკან და რუზბისკან ოთხი თუმანი თოთრა, რასაც ხანს კელთ დაუთს, თუქში თუმნის თავს აბახა სარგებელია. ამის გირაოდ დაგიდევიო სიტაკესკა (რაკეოთიის მისის ქმისწულებითა და მამუდითა, კიდევ ჩემს სოდასუნმა ოცის დღის მიწა. რასაც ხანს ეს შენი თეათრი ჩემს კელთ იუთს, ამის სარგებელში ეს გირაობები უნდა გეჭიროს და მოიკმარო, სხვა სარგებელი არაფერი არ იქნება ჩემზედ. არის ამისა შაწამე და გამრიგე ჩემი სხლთხუტესი რაკაკე ლევან და ნოწასე ჩინელი. კარსეგანისშვილი გიორგი □, ხოსიტაშვილი ავთანდილი □, მალარეთ-ხუტესი გივი, ნაცვალი გიორგი, კელემანდისშვილი ბიძინა, ლოინანთ ასტურა □*), ფანდუაშვილი კრიქალა □. მე კალატაშიშვილს მეღექისედეკს დამიწერა და შაწამეც ვარ. დაიწერა თამარუქი ესე თებერვლის ოცდა ორს გასულს, ქვს უიე. თუ ამასზედ გაგანაწუგონოსთ ვინმე, მე ლევან და ნოწასემ ამისი ჰასუხი კაცტეო □.

290. ნასყიდობის წიგნი, 49X22,2 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1727, მარტის 15. ქ. ნებოთა და შაწვენითა დ'თისათა ესე**) ამიერის უკუხისამდინ უამთა (და) ხანთა გასათავუბელი წიგნი და სიკელი მოგეტით ჩვენ, ჯავახისსეილმე ქახოხრომ, ბიძასშვილამ ჩვენმა გიორგიმ, ძმამ ჩემა სვიმონ თქვენ, ჩვენს ბიძასშვილას როინს, შვილსა თქვენს ქახოხროს, სახლთა და მომავალთა თქვენთა, (მოგუიდეთ ჩვენი მშვეიდრის უმის ჯავახისშვილის გიორგის და ჰაჰუნას ვენაჰი სოვლეკს, რასაც შენი ვენაჰი ჩამაიტანს კევაგვლამდინ, უწუალოთ მოგუიდეთ, შენის წელით უნდა მორწუვიდე. ავიდევიო ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შეკვრდებოდათ, ჩვენი თქვენზედ არა დარჩომია რა,

*) ბეჭედს სომხური წარწერა აქვს.

**) ეს ორი უკანასკნელი სიტყვა შემდეგ არის ჩამატებული სხვა ხელით და მელნით.

არც ერთი იოტის ფასი. ქანდეს და გიბდნიეროს ღთს. თუ ვინ-მე წამოგედაოს ვინმე, ზს(უ)ხის გამცემი ჩვენ ვიყნეთ. არის ამის მოწამე თვით ღთი, კაცთაგან: თარხან ლუარსაბ , სეხნია ციცის-შვილი , უთრუთ ციცისშვილი , ჯიქ შერმაზხანისშვილი შერ-მაზან ¹⁾, ახალქალაქელი მამასასლისი ელისბარა , ლიპუასშვი-ლი ზაზაჯან, მაჭავარიანი რამაზ, გამურელიძე ბერი. მე ქაიხოსროს, დამიწერია და მოწამეტა ვარ. უბუღი მაქვს ამისი. დაიწერა მარტის ნახევარს, ქვს უ ი ე + +. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი კელი არისა.

291. ნასყიდობის წიგნი რევანდაშვილისა, 21,5×15 სანტ., დაწე-რილია ქალაღლზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1727, მარამობისთვის 13. ქ. შეწევნითა ღთისთა ესე წიგნი მოგეცე მე, გ ე რ მ ა ნ ო ზ ი ს შ ვ ი ლ მ ა და თ უ ნ ა მ ა და ზ ა ა ტ ა მ შ ე ნ , რ ე ვ ა ნ და ს შ ვ ი ლ ს თ ა მ ა ზ ა ს და ი ო ვ ა ნ ე ს , ასე რომე ზაზის ჩვენის და მამის ჩვენისაგან იმარინდოსშვილის ვენახი მოტემული გქონდა და ახლა ჩვენც წყალობა გიყავით და მოგეცით იმარინდოსშვილის ვენახი. არა კაცი მოცილე და მომშუ-ღი არავინ იუოს ამისი, არც ჩვენი შვილი და არა ჩვენი შვილის-შვილი, არც ვინ ამისი კუხლუხის(sic) მთხოვნელი იუოს. არის ამისი მოწამე ჰირეულად ღთი და შერმედ უოვლად წმიდა დოისმშობელი და კაცთაგან ლუარსაბ სარუნხისშვილი, ზაზა, ბეჟუა, ფარემუზ, ქურთი-ბეგ. ვინცა და რამანც ჩვენის სახლის კაცმა ეს წიგნი მოგიშადოს, მასმცა რისხავს ღთი და უოველნი მისნი წმიდანნი. დაიწერა მარამო-ბისთვის ი გ, ქვს უ ი ე .

292. წისქვილის შეწირულობის წიგნი ოკონის ეკლესიისა, 39×17 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-

¹⁾ ბეჭედზე გამოხატულია ცხენი.

ნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1727, დეკემბრის 15. ...ესე უტუყვარი, უკერკო, სამკვიდრო და საბოლოო განსათავებელი წიგნი და სიტყვი მოკართვით ჩვენ, ჯაკახი ს-შვილძან, ზატონმან როგინ(sic), შვილმან ჩემან ქაიხოსრომ, ძეთა და მომავლთა სახლის ჩემისათა, შემოგწირე შენ, როგინსა მდთისმშობელსა ჩემგან გაკეთებული წისქვილი თავის შესავლით, გასავლითა, შენთვის შემომიწირავს და ძისა შენისს იესოს ქრისტესათვის, სახსრად სულის ჩემისათვის და მეუღლის ჩემისა ელენესათვის. ამის მინდს, ვინც კი მისა შეწისქვილე იყუნეთ, ამის მინდს დეკანოზს ფილიპუს მიაბარებდეთ სეპისკეპრისათვის ჩემდა მოსახსენებლად. ამისად განსათავებლად და თავლებათ მოგვიტყვიათ თავათ ღთის და უოველნი მისნი წმინდანნი, ზეციურნი და ქვენიურნი, უკორცონი და კორციელნი... დამატეციტეული ამისი ღთისაკურთხოს, ამინ; კაცთაგან ამისი გამრიგე და მოწამე: ბაზიერთ-ხუცის შვილი იოვანე, მთავარ-ეფისკოპოსი, მოძღვარი ჩემი ილარიონ, ამირაშვილი ათანასე, იოსებაშვილი სება, ღასუაშვილი იოსია. მე მდღელს ნინიაშვილს იასეს დამიწერია და მოწმეც ვარ ამისი. და-იწერა დეკემბერს თხუთმეტსა, ქვს უიე მონა ღთისა რონი.

293. ნასყიდობის წიგნი ერასტი ორბელიანისა, 44×27 სანტ., დაწერილია გასანთლულ ქალაქზე ლამაზის მრგვალი მხედროულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითოეულის სიტყვის შემდეგ ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1727, დეკემბრის 21. ...ესე ნასყიდობის წიგნი, ზირი და ფატი მოგვცე მე, თაკაშვილძან დემეტრემ თქვენ, რობელძანს და საქართველოს მსაჯულს, მდივანსბეგს, ბატონს ერასტის, შვილთა თქვენთა ელისბარს და ვანტანგს, ასე რომე დიდად გაგვიტყვიდა, მოვედი, შემოგხევეწით და მოგუადეთ უოველის კაცისგან მოუდავებელი ცხნარს ჩემი სამკვიდრო,

რაც მე წილად მრგები: ხუცისშვილი დათუნა, ამირანიშვილი ოქ-
რუა, ძამაშვილი ივანა, კაციას მამული, კაკონაშვილის მამული და ხი-
ზანაშვილისა, ან რაც ცხნარში ჩემი კერძი და წილი არის, ან აშე-
ნებული და ან ზარტახა, მათის შიითა, ბართა, სხსნავითა, უხნავი-
თა, წელითა, წელითა-ზირითა, სწისქვილოთა, ვენახითა, სვენახოთა,
სხსლითა, კართა, მისადეკითა, სხბლითა, კალოთა, სსპებრითა,
უქებრითა და ან რაც სსკერითა და უჭირავსო მათის სამართლიანის
საქმითა, ეოფლის კაცის მოუდაგებულად მოკუიდეო ცხნარს ჩემი
წილი და ავიდე ფასი სრული და უკლებელი, რაც ჩემი გული შეს-
ჯერდებოდა, შენთან ერთის ფულის ფასი სადაო აღარა დარჩომია რა,
ისე სრულად მომეპარა. რაც კაცი ამ ჩვენს მოსუილულს მამულს მო-
გედაოს, რაც კელმწიფე საქართველოს ტასტზე იკვდეს, იმისი შემ-
ცოდე ვიყო და შენც ზასუხი გაგცე, და ან ეს წიგნი და ზირობა
გაგიტეო. თავად არის ამისი მოწამე ღთო, კაცთაგან მანგლელი
იოსებ, იარალიშვილი ზოსებ, გოსტასბიშვილი ამილდაბარ, ქავთა-
რიშვილი გიორგი, თავაშვილი ქაიხოსრო, ბედაშვილი მდელი(sic)
იორდანე +, შავრდაშვილი ამირანა +, ჯინანაშვილი სიუმა +,
თევდორაშვილი გიორგი, სხაშვილი მდელი დავით, მახნასშვილი
ხოსია, ბეკაშვილი იოსებ. მე მდივან-მგალობელს ღეონს დამიწე-
რია და მოწამეც ვარ. დაწერა წიგნი ესე დეკემ(ბ)ერს კა გასულს,
გვირიაკეს ქრისტეს შობისასა, დღესა მომავალსა ხუთშაბათისასა,
ჟამსა დამისას ოორმეტს გამოსულს, ქვს უიე □.

პირველისა და უკანასკნელის გვერდის განის აშიებზე სხვა-დმ-სხვა
ხელით.

- ქ. ამისი მოწამე იოთამასშვილი ორბელი □.
- ქ. ამისი მოწამე აბაშისშვილი ქაიხოსრო.
- ქ. ამისი მოწამე აბაშისშვილი ზაზა.
- ქ. ამისი მოწამე ყარაბუდანისშვილი გიორგი.
- ქ. ამისი მოწამე მუსხელაშვილი ზაღ □.
- ქ. ამისი მოწამე ბერდაშვილი გიორგი.
- ქ. ამისი მოწამე სუმბატა.
- ქ. მე სულხან ქეთრიშვილი ამისი მოწამე თათრული.

294. ბრძანება მეფის იესესი, $32,5 \times 11$ სანტ., დაწერილია ქალღმერთის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. სიტყვების წერაში ხშირათ არის უადგილოთ მიმატებული ასო „ა“. სიგელს აწერია: ეს მეფეს იასეს ებოძა სარდალთან მდივანბეგთან.

1724—1728. ქ. მესტუმრეო, ჩვენ მაგიერად ჩვენსა დიდსა იმედსა, დიდად იმედათ მისჩენელ-მისხედავისა და აროდეს არ დასავიწყარსა, დარბაზ-ბატონს ლვარს:ბ(sic) სარდალსა და მდივანბეგას ერასტის მრავალი მოკითხვა მოახსენეთ! მერმე ამ თქვენმა სხლის კაცმა რომ ეს საქმე ქნა, შარამა ფუთავა მისცა, და ბედნიერმა ვეზირმა აკულევიანებდა. რახანც თქვენი სხლის-შვილი იყო, ამისი სიკუდილი თქვენი გათავება იქნებოდა, აწუა როგორც ან ქვიაბეგ და ან ჩვენ გაყისარჯენით, თქვენც შეიტყოიეთ, ოთხი ათას ორასი უურუში ვალი აიღეს აქა და მისცეს. ახლა მარტო ამათ ეს ვალის მიცემა ხუმ არ შეუძლიათ, თქვენი გაყრილი ხუმ არ არის, რომ არ მოუდგეთ. ოთხი ძმათ შვილები სართ, ერთი წილი ამათ იშოვნონ, ათას ოთხასი ამათ მისცენ, სამთა ძმათა, ორი ათას რვასი თქვენ მიეცით, ბედნიერმა ვეზირმა მუბაშირი და ბურურათი გამოგზავნა ამ საქმეზედ. თუ ამას არ იქო, ოთხი ძმათ-შვილები სართ, გაიყარენით და ერთი ძმის წილი, მეოთხედი მამული ამათ და(ა)ნებეთ. თუ უნდა გაჭვიდოს, თუნდა დაგირთნ(sic), ვალში მისცენ, ბედნიერის ვეზირის ბურურათშიაც ასე წერია. ეს საქმე მალე გა(ა)რეკეთ. მუბაშირის დაგვიანება არ იქნების □. ამ ბეჭედზე ლამაზი არაბესკები გამონახული, წარწერა არ მოჩანს.

295. ბრძანება მეფე იესესი, 7×14 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1724—1728. ქ. ჩვენი ბძანება არის, იასუელა! მერმე ეგ მამულები ამისი ვოფილა, ისევე ამ შერმასანიშვილის სვიმონისათვის გვიბოძებია. ნურას კარჯი, გამოეცაღე. [იესე]. მრგვალ ბეჭედს შუაში აწერია: „იესე“ და ირგვლივ მხედრულათ: „ლოთის მონა, ვახტანგ მეფის ძმა, მსაჯულ მდევრი იესე“.

296. ნასყიდობის წიგნი დემეტრე ყაფლანიშვილისა, 46,5×22 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოფეუშვით.

1728, იანვარი. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოკართვი თქვენ ყ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს მე, ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ - მ ა, თ ა ყ ა შ ვ ი ლ მ ა დ ე მ ე ტ რ ე მ, ზ უ რ ა ბ ი ს შ ვ ი ლ ს დ ე მ ე ტ რ ე ს, შვილსა შენსა ყ ა ფ ლ ა ნ ს, ზეურაბს, ზაადს, ზა- ზუას, ასრე რომე მოგუიდე მე თაყაშვილმა დემეტრემ ჩემი სამკვიდ- რო გლეხი ანდრეას ქიტესასშვილი □, ამისი ბიძაშვილი აბრამ თავისის მამულით, შესავლით, კასავლით, მთით, ბარით, საკნავით, უკნავით, წყლის-პირით, სამოცი დღის მიწით, ვენაკით, ბაღით, ერთი მთელა საკომლო მოგუიდეთ ყოფლის უმიზეზოს და უცილეუ- ბელის საქმით. მოგტეს და გიბედნიეროს დ'ან. ავიდე სრული იფა- სი, რითაც ჩემი გული შესჯერდებოდა, შეგჯერდი, ჩემი შენზე ადა- რა დარჩომილა რა. არა კაცი მოცილე და მოლაზარაკე არავინ არის, ჩემი სამკვიდრო ემა და მამული(ა). ვისც მოლაზარაკე და მოდავე იუოს, ზასუხის გამტევი მე ვიუა. არის ამისი მოწამე: ზატარა ბატონი □*), მანუხარ, მდივანი ბირთველი მონა ღთისა მდივანი ბირთველი, მდივანი ავთანდილა □, გიორგი ლულუკაშვილი +, ნამანგლეკავისშვილი რასტომ, გერმანოზისშვილი დათუნა +, საამისშვილი ედიშერ და სულ ხრამის ხეობა ამისი მოწამე. დაიწერა ესე წიგნი იანვარს, ქქსა უ ი ვ. მე ზ ა ვ ლ ე ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ +.

297. ნასყიდობის წიგნი, 15×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერ- ტილი.

1728, თებერვალი ს. ქ. ნებითა და შეწვენითა დ'თისა- თა ესე ამიერის უკუნისამდე ქამათა და ხანთა კასათავებელი ნასყი-

*) ბეჭედს აწერია: „ხოსროვ“ და გამოხატულია მხედარი ხმლით ხელში, თეთრს ცხენზე მჯდომარე.

დობის წიგნი მოგართვით ქოელიძემ ხარებათა, შვილმა ჩემმა დათუნამა, მისწულმა ჩემმა ტეტიამა და მომავალთა სახლის ჩვენისათა უფელთავე თქვენ, ბატონს ჩვენს და ვითისა, შვილსა თქვენსა იოანესა და იასესა და ქრისტეფორეს და მომავალთა სახლის თქვენისათა უფელთავე, ასე რომე დასეკირა და მოკვიდე გიორგის წილი ვენაჲ, მისის გზითა და წელითა, შესავლითა და გასავლითა. ავიდე ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გულსი შეგვრდებოდა. და თუ ვინმე შემოგვიღოს, ზსუხის გამტეში შევიყო. არის ამისი მოწამე: კაცია ჭაქირაძე, ივანე კანდაელი, ქანთრისშვილი ზაზუნა. მე იაკობს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე ფებერვალს ექვსსა, ქვის უიგ + + +.

4

298. ნასყიდობის წიგნი ვახტანგ ორბელიანისა, 42X15,5 სანტ., დაწერილია რბილ ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. შესავალი გამოუშვით.

1728, მარტი. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგართვი მე მდღელმან ფილიპემ თქვენ, დიდის ორბელის-შვილის, ბატონის ვახუშტის შვილსა, ბატონს ვახტანგს და შვილსა თქვენსა ერასტის და სხვათა შვილთა და მომავალთა სახლის თქვენისათა, ასე რომე თაუას შვილის დემეტრეს აგან საკეტეს, უწყის მან მხალმან უფელმან, ჩემის წირვითა და ლოცვითა და ჩემის მონაღვაწებით თეთრით ნასყიდი ერთი საკვამლო მამული, საუნახე, სახლ-კარა, მისის შესავლით, გასავლით, საწვდის-პირათ, საწისქვილოთ, ტყით, ველით, სახნავ-სათესით, მთათ, ბარათ, უძებრით, საძებრით, სათიბრით, უთიბრით მოგვიუადნია თქვენთვის და აკვალა იესა სრული, რითაც ჩვენი გული შეგვრდებოდა. დემეტრემ მშვიდობას და დღეგრძელობაში მოგანმარცხა. თუ ვინმე ამისი მოდავე მოგადგეს, პირის და ზსუხის გამტეში შევიყო. ვინცა და რამანტ კორციელმან კაცმან, დიდმან ან მცირემან ამისდა შლად კელუოს, მასმც რისხავს მამა, ძე და სული

წმიდა, ყოველნი წმიდანი ღვთისანი, ზეცისანი და ქვეყნისანი, კოტ-
ციელნი და უკოტონი. არის ამის მოწამე დბანელი ეფისკოპოსი
ელისე □*), წინამძღვარი თნოფრე □, წინამძღვარი იობ □,
უაფლანისშვილი თარსადან, ჰაპუნა □, გაბაშვილი ნიკოლოზ +,
ფიტარეთის დეკანოზი ნიკოლოზ. მე მდღეღს-მგაღობღს გ ი თ რ -
გ ი ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა მარტსა, ქჷს უ ი ვ +.

განის აშიაზე სხვა ხელით და სხვა მელნით სწერია:

ქ. ამისი მოწამე თბილელ მიტროპოლიტი მანგლელი იო-
სებ □.

ქ. ამისი მოწამე იოთამის შვილი თრბული □.

ქ. ამისი მოწამე ყარაბუღასისშვილი გიორგი.

ქ. ამის მოწამე აბაშისშვილი ქაინოსრო +.

ქ. ამის მოწამე აბაშისშვილი ზაზა +.

299. ნასყიდობის წიგნი ანუკა ბატონიშვილისა, 44,5 X 22 სანტ.,
დაწერილია ქალღმერთ მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნე-
ბათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1728, მარიაშობისთვის 17. ქ. სასკელითა სასიერისა, არ-
სებო დაუსაბამო-დაუსრულებელისა, სამ გვამოვნისა, ერთისა უფუელი-
სა(ხო) ჩვენისა იესოს ქრისტეს მიერ, თავდებობითა, მინდობითა და
შუამდგომლობითა ყოფლად წმინდისა, კურთხეულისა, დიდებულისა
დედოფლისა ჩვენისა მღთისმშობელისა, მარადის ქალწულის მარია-
შის; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ყოველთა წმინ-
დათა მოციქულთა-მოწამეთამდე, ჟამთა და ხანთა გასათავებელი, მი-
ზეზ-შემოუღებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მო-
გართვით ჩვენ, ს ა რ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ე ბ მ ა ლ ე გ ა ნ , მ თ ს ე მ ,
ზ უ რ ა ბ , ი გ დ ა რ , ს ა (ა) მ , რ ს ტ ო მ , უ თ რ უ თ , ლ ო მ ი მ , გ ი ო რ -
გ ი მ , ი ო რ ა მ , შ ვ ი ლ თ ა და მ ა მ ა ვ ა ლ მ ა სახლისა ჩვენისაშა თქვენ, ბ ა ტ ო ნ -
ნიშვილს, ბ ა ტ ო ნ ს ა ნ უ კ ა ს , შ ვ ი ლ თ ა თ ქ ვ ე ნ თ ა ჰ ა (ა) ტ ა ს , ლ ე -
გ ა ნ ს , ნ ი კ ო ლ ო (ზ) ს , შ ვ ი ლ თ ა და მ ა მ ა ვ ა ლ თ ა სახლისა თქვენისა-

*) ბეჭედს ხუცურათ აწერია: „დმანელი“.

სა მ(ს) ჟამსა, (ლდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი ალალი სამკვიდრო ვენახნი ტაშისკარს, უფლის კაცის უდიდებელი) ზეით ავალი შვილის ქაინოსრის მიდგამდი, ქვეით ბოლო ისრევ ჩვენის მიწის მიდგმ(ამ)დი, აქეთ გვერდი შარამდი, იქით გვერდი იონხაძის ხუტის ვენახის მიდგამდი. გქონდეთ და გიბუნდნიეროს ღთსრა გვარათაც სხვას ალალს მონასუიდეს ქონებოდეს და მოხმარებოდეს. ავიღევით ფასი სრული და უნაკლულო, რითაც ჩვენი გული შეგვეკრდებოდა, ალარა დარჩომილა რა ჩვენი თქვევზე არც ე(რ)თის იოტის ფასი. არის ამისი გამრიგე და მოწამე: სახლთხუტესი საყანული ზაქარია, მენახდიშვილი ბერი. თთარა ქიმერიძე, ივანა ურია-უთფილი, ზაქარია ურია-უთფილი, აბრამა ურია თფინაძე, მიხელა ეანდუაშვილი, დავითა ჰაპისიმედისშვილი. სულ ახალ-დაბუნნი ქართველნი და ურიანი ამის მოწამე. მე მდივანს სულ ხანს დამიწერია, მოწამეცა ვარ.

ქ. თე ამას ან დევრიშ-ქუა, ან სხვა კაცი წამოგედაოს ვინმე, პირისა და ჰასუხის გამცემი ვიუთ. რაც-ხანს შენი თეთრი ჩვენთ ხელთ იუთს, სარკებლით მომრთმევი ვიუთ. + + + + +
+ + + + +.

განის აშიაზე იმავე ხელით:

დაიწერა ესე წიგნი მარიამობისთვის ოცდა შვიდს, ქქს უიგ.

ქ. კიდევ ამისი მოწამე ნაზირი აღამ, მდივანი შერმაზ, მოლარეთ-ხუტესი საყანხინელი, სურამის მამასახლისი გიორგი. □
□ □.

300. ნასყიდობის წიგნი ვახტანგ ყაფლანიშვილისა, 45 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1728. ქ. ნუბითა და შეწვენითა ღთისათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგვეცე მე, თაუაშვილმა ქაინოსრამ და ძმამან ჩემმან იესემ თქვენ, ყათლანის შვილს ვახტანგს

და შეიღსა თქვენსა ერასტის, ასე რომე საქმე გაკვირდა, თუ-
ორი დაგვეჭინა; მრველით, შემოგუნვეწინით, თეთრი მოგვეცით და
მოგვედეთ ჩვენი სამეკიდრო მამული და ადგილი ცხნარსა და სს-
პეტეს, რაც ჩემი წილი და კერძი იყოს, ან ვენაკი, ან მიწა, ან ბა-
ღი, რაც რამფერი იქიური, სულ თქვენთვის მომიუდინა მათითა,
ბართთა, ვენაკითა, ტეითა, ველითა, წისქვილითა, სწისქვილითა,
საწელიშინროთა, სახნავ-სათესითა, უძებრითა, სძებრითა, სათიბრი-
თა, უთიბრითა, შესავლითა, გასავლითა, მისის სამარათლიანის სამ-
ძღვრითა, ეუქლას სრულათ მოგვეუდინა, ჩვენ თქვენთან არც სხვას
კორციელს კაცს ამ ჩვენს მოსუიდეულს მამულთან კელი არვის არა
აქუს და არცა ვინ გედაოს, არც ჩვენი ნათესავი, არცა ვინ სხვა. თუ
ვინმე ამისი მოდავე და მოლაშარაკე მოგადგეს, ჰასუნისა და ზირის
მიმცემი ჩვენ ვიყოთ. ივიდეთ ფასი სრული და უკლებელი, რითაც
ჩვენი გული შეგვერდებოდა. ამისათ გასათავებლათ მოგვეცია თავად
ლთი და ყოველნი მისნი წმიდანნი, კაცთაგან არის მოწამე: დმანე-
ლი ელისე □*), გოსტაშაბისშვილი ამილდაბარ □, თაუაშვილი დე-
მეტრე, აბაბალეული ხალიდა, ქავთარიშვილი ედიშერ, ინანაშვილი
სიუმია. მე მგალბებელს გიორგის დამიწერია და მოწამეტა ვარ.
ქვს უივ. + +.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. მე ტფილისის სიონთა მღთისმშობლის კანდელაკი გრიგოლ
ამისი მოწამე +.

ქ. მე ამისი მოწამე სულხან ქეთარიშვილი თათრული |.

ქ. ამისი მოწამე თბილელ მიტროპოლიტი, მანგლელი იო-
სებ □.

ქ. ამისი მოწამე იოთამისშვილი ორბელი □.

ქ. ამისი მოწამე უარაბუდასისშვილი გიორგი.

ქ. ამისი მოწამე აბაშისშვილი ქაინოსრო +.

ქ. ამისი მოწამე აბაშისშვილი ზაზა +.

301. ნასყიდობის წიგნი იოზ დოლენჯიშვილისა, 18,5×16,7 სან-

*) ბეჭედს ხუცურათ აწერია: „დმანელი“.

ტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1729, მაისის 1. ქ. ესე წაგნი მოგეცია ჩვენ, მამშენმა(sic) დოღენჯიში, გივმა, იოთამშენ, იობს, ასრე რომ ბატონმა დავთარბიფა და ცხენი გამოგართკია, იმ ნარბეგში მივეცით, ახლა სხვა ვერა მოგეცით რა და ხაზანაშვილის წილი კერძი ებუასი ვენახის ნახევარი მოგეცია, ასრე რომ შენთან არც ჩვენა და არც ჩვენს სახლის კაცსა ხელი არავის ქონდეს, შენთვინ ნსუიღობით მოგვიცემა. ქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმა, როგორც სხვას შესასუიდექს ქონია, ებუას ვენახი. შენთვინ ხელ-შეუალათ მოგვიცემა ბოღნისი და ნახარაშვილის მიწა ბანს უკან, ესეკები მოგვიცემა, მაინც ჩვენგან შესანახავი იყავი. არის ამისი მოწამენი ჯანიაშვილი ვართანა, ხონიაშვილი ამირჯანა, კაკალაშვილის თამაზა. შე ჩერქეზიშვილს თამაზას ფარეშუსას დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დამიწერა მის დამდეგს, ქქს უიზ. □ + +.

302. წყალობის წიგნი კახეთის მეფის მაჰმად-ყულიხანისა, ანუ კოსტანტინესი, 41,3X20 სანტ., დაწერილია ქალაღდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1723—1729. ქ. ნუბია და შეწევნითა ღთისთა ჩვენ, მეუფემა, ზატრონმა მსჭამა დ-ე უღისან, თანა-მეცხედრემა ჩვენმა, დედოფალმან, ზატრონმან ფერეჯანბეგუმა, ზირმშომა და სსურველმა ქემა ჩვენმან, ზატრონმან ბაკრატ, მამან ჩვენმა, ზატრონმა თეიმურაზ, ამისწულმა ჩემან, ზატრონმან მსჭამა დ-ი რეზამ და აღ-ი რეზამ და ერეკლე მეოქვენ, ჩვენსა ერდგულს და ჩვენის სიკეთის მდომს უაფლან-იშვილს ეღისბარს და მისსა შენსა უახტანგს და უოველთა მამაფალთა სახლისა თქვენისა, ასე რომ წყალობას გვიაჯენით და ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და ეს წყალობის წი-

გნი გიბოძეთ: თუ ღმერთმან და კელმწიფემ ჩვენის სამკვიდროს მამულის საქართველოს ბატონობის წყალობა გვიყოს, შენ სობარათიასოს სარდრობის და შენის მამულის უფროსობა და შულაგერის მოურათობა წყალობა გიუთო და არც შენი სახლის კაცი და განაუთფი შესსა ვირჩიო და მწყალობეღაიე ვიყენეთ. ამისათა გასათაგებლად და თავდებათ და მოწმად მოგვიცაა ჟურ ღმერთთა და შერმე ჩვენი ფეიღამბარი, რომ ეს ასე დაგიმტკიცათ და არც მტრის ზირით შაგიბეზღოთ, და თუ შენ ჩვენსეუ ერდგულაობა შოანდომო, არათვერი შენსეუ არა ვტყუოთ რა. კიდევ ღმერთთა და ფეიღამბარი თავდებათ მოგვიცაა შეფი კოსტანტილე.

303. ნასყიდობის წიგნი ვახუშტი ორბელიანისა და მისის მეუღლის ანახანუმისა, 43,5 X 22,3 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1729, თებერვლის 21. ქ. ნებითა ღმერთთა და შეწვევითა წმინდის მღმერთმობელისათა და ძლიერებითა ცხოველ-მეფეელისა ჟვარისათა, ესე ნასყიდობის წიგნი მოკართვი მე, ზ ა ზ უ ა ნ ა ს შ ე ი ღ მ ა ზ ა ა ღ თქვენ, ჩხეიძის მოღარეთ-ხუტის სეხნიას ასულს, ბატონს ანახანუმს და თქვენს მეუღლეს, ორბელიანს ვახუშტის შვილს, ბატონს ვახტანგს, და შვილსა თქვენსა ერასტისა, ასე და ამა ზირსა ზედა, ოდეს ოსმალონი მოვიდნენ და საქართველო დაიჭირეს, მას ჟამსა დიდათ დამეჭირა და ვაღს და შეჭირყეპაში ჩავარდი. სხვისგან დონე ვერსიდ მოვიეცე, მოველ ჩემის სება-წადილითა და მოკვიდე ჩემი სამკვიდრო და ბართში გამოტანილი მამული, რაც მამა-შაშათგან წილში გამომეყოლოდა, ცხნარს ორი საკომლო თავს მიწა-წყლით, ტუითა და კელითა და ვენახითა, და მისის სამართლიანის სამდღვართა და ამაზედ ზედ მსახლობელი ნონისშვილები, ბედაშვილი, და საკეცეს ჩემი წილი მამული, რაც ბიძის თქვენის დემეტრესთავის არ მამიუიდა, ამისთვის ეს მიმიუიდა სატრელო, იმასთან ერთი სახლი და გამოღმა კალოს-საბძლას შერთხედი, აბანოსთვის მიწის შერთხედი,

უღელტეხილის მიწის შეოთხედი და თხილის მიწა, ახანოს წინ ბადი და ამას გარდა რაც ჩემი წილია, სულ თქვენ მოგვიდე და ბარათები და წიგნებიც თქვენ მოგართვი, და ავიდე თქვენგან ფასი სრული და უნაკლულო, რითაც ჩემი გული შეტკჯერდებოდა. არა დარჩა რა ჩემი თქვენზედა. ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან. თუ ამ ჩემის ნება-წადილით მოსყიდულის მამულის მოდავე და მოლაშარაკე გამოჩნდეს, მასუხის გამტევი მე ვიყო. ვინც ამ ჩემის სამკვიდროს მამულის, თქვენთვის მოსყიდულის, მოშლა მოინდომოს, ისიმც მოიძლება დაუსაბამოს მღთისგან. არის ამისი მოწამე: ტფილელი ლიტრანობლიტი (sic), ბატონი იოსებ, დმანელი ეფისკოპოზი ელისე, წინამძღვარი იობ, სიონის დეკანოზი გაბრიელ, იარაღისშვილი როსებ, ქაფთარისშვილი სულხან, კოსტაშობისშვილი ბეჟან, ქალაქის მამასახლისი ზურაბ, იოაკიმესშვილი გიორგი და მე, სოლოღისშვილს ზურაბს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი თუბერგლის ოზდა ეროს, ქქს უიზ. □ □.

304. ვალის აღების წიგნი ქაიხოსრო ჯავახიშვილისა, 24 X 15,5 სანტ., დაწერილია ქალღმრთე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1729, ქრისტეშობისთვის 15. ქ. ავიდევი მე ჯავახის-შვილ მასქათოს რამ შენ, მასლასს შვილი მდივნის სოლოღისისგან, ხუთა თუმანი და ნახევარი. რაც ხანა ჩემს კელათ დაუთს, თუმნისთვის ახაზი სარგებელი მოგცე თვეში, თუ ტბილი მოვიდეს. როგორც იქ, რთველში ფასობდეს, ტბილს მოგცემდე თავის ფასით სარგებელში. თუ არ მოვიდეს, თუმნისთვის თითოს ახაზს სარგებელს მოგცემდე. არის ამისდა გირად დათავისშვილი ხანდაკის გიორგი, თავის სხლის კაცი, მამულითა. თუ მე სარგებელი დავკელო, ამ შენს გირას კაცს გამოართმედე. თუ მე სარგებელი მოგცე, ამას ნუნას თხ(გ), თუ გვეიადო, უშენოს კაცს ვერ მივეიადო, ვერც დაუგირაო. არის ამის მოწმე ლანთას(ა)ტურა □, მამისშვილი ჰეტრე □. მამასახლისშვილი ახალქალაქელი გიორგი, ლანუასშვილი მასქან, ნანასშვილი შერმაზა, მავჯარინი შიო,

მე, თითონ ქაიხოსროს დამ(ი)წ(ე)რ(ი)ა, მოწმეტ ვარ, ეახული მაქვს ამას. დაიწერა ქრისტეშობისთვის ნახევარს. ქწს უ ი ზ.

ამას შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. ამ თამასუქისა ხუთ თუმან ნახევარი თქვენს ბიძაშვილს ქაიხოსროს ემართა და კაცი გირაოდ მეწერა. თაჟნი და სარკებელი თქვენ, ჯავახისშვილის ავთანდილისაგან, მომებარა მე, ნიკოლოზს და აკობს. გირაოს კაცთან კელი არა გვაქვს. ჩვენ კელი აგვიღია. თამამათ მოგვებარა თაჟნი და სარკებელი ბესარიონ წინამძღვრის მოწმობითა და ჯავახისშვილის მოწმობითა. აგვისტოს ე, ქწს უ მ □.

305. ნასყიდობის წიგნი მანუჩარ ციციშვილისა, 59×22,8 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1729. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, გ ერ მ ა ნ ო ზ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ გ უ გ უ ნ ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ზ ა (ა) ტ ა ნ , შ ვ ი ლ მ ა ნ ჩ ე მ მ ა ნ ო მ ა ნ □ □ და ქაიხოსრომ *) □, შვილთა და შვილის-შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა თქვენ, ც ი ც ი ს შ ვ ი ლ ს , მ ერ ა ბ ი ს შ ვ ი ლ ს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს , შ ვ ი ლ ს შ ე ნ ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და ლ ე ვ ა ნ ს , შ ვ ი ლ თ ა და შ ვ ი ლ ი ს - შ ვ ი ლ თ ა და მომავალთა სახლისა შენისათა, მოგუიდეთ თ ა თ ვ ა ნ ს ერ თ ა მ თ ე ლ ი ს ა კ ო მ ლ ო ტ ა ვ ე ლ ა ს შ ვ ი ლ ს მ ა მ უ ლ ი , მ ი წ ი ა თ , ს ა ჩ ნ ა ვ ი თ ა და უ ქ ა ნ ა ვ ი თ ა , ს არ წ ე ა ვ ი თ ა და უ რ წ ე ა ვ ი თ ა , ვ ე ნ ა ხ ი თ ა , ნ ი გ ო ს ნ ა რ ი თ ა , ხ ი ლ ს ა რ ი თ ა , წ ე ლ ი თ ა და რ ე თ ა , მ ი ს ი ს შ ე ს მ ა ტ ი თ ა , მ ი ს ი ს ს ა მ ა რ თ ე ლ ა ნ ი თ ა ს ა მ დ რ ი თ ა , მ თ ი თ ა , ბ ა რ ი თ ა და ს ა ს ა რ ი თ ა , ს ა ხ ლ ი თ ა , კ ა რ ი თ ა , ქ ე კ ე რ მ ა რ ნ ი თ ა , ს ა წ ნ ა ლ ი თ ა , შ ე ს ა ვ ლ ი თ ა და ო ა ს ა ვ ლ ი თ ა , ს ა მ ა რ კ ი ლ ს შ ე ს ა ვ ა ლ ს გ ო ხ ი თ ა , ს ა წ ე ლ ი ს - ბ ი რ ო თ ა , ს ა ი ე ი ს - ხ ე ლ ი თ ა , ს ო ა ნ ხ ი თ ა , ს ა ვ ე ლ - მ ა მ დ რ ი თ ა , ს ო ა ს ა რ ო თ ა , ს ო ო რ ა გ ე ლ ო თ ა , მ ა ს ა ნ ს ა მ ა რ თ ე ლ ა ნ ი ს ს ა ქ ი თ ა და ს ა მ დ რ ი თ ა მოგუიდეთ და ავიდეკით ფასი სრული და უკლეუქელა, რათაც ჩვენ გუკლი

*) სიტყვები „ომან და ქაიხოსრომ“ სხვა ხელით და მელნით არიან დაწერილნი დატოვებულს ადგილებზედ.

შეგჯერდებოდა, არა დარწმობილა რა ჩვენი შენთან ერთი იოტის ფასი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან, რაგვარათაც ღმერთმან ასე გაკმაროს, რაკორც სხვას ალადს მონასუიდეს მოკმარებოდეს. ვინცა და რაც კაცი ან თათარი, ან ქართველი, ჩემს თაობაზე და მონასუილობას წამოგვადოს, ზირისა და ზასუნის გამცემი ჩვენ ვიუფნეთ, ან კიდევ ჩემი ძმა და ნათესავი და სახლის კაცი წამოგვადოს, იმის ზასუნის გამცემი ჩვენ ვიუფნეთ... არიან ამისი მოწამენი: გოსტაშაბისშვილი ამილდაბარ, ნამანგლელაგისშვილი გიგუნა □, აფურფათისშვილი ბეჟან +, ქავთარისშვილი გიორგი, ქავთარისშვილი სულხან, სამისშვილი ედიშერ, საგინასშვილი ბეჟან, სწღირაშნელი მდღედი აბრამ. დაიწერა ესე წიგნი თიბათვის დამდეგს, კელითა სიონის უმის ი ო ა ნ ე ს ი თ ა, ქვს უ ი ზ.

განის აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ ამილახორი გივი ამის მოწამე ვართ □.

ქ. ჩვენ უაფლანისშვილი ქაიხოსრო ამის მოწამე ვართ □*).

ქ. ჩვენ აბაშიძე ვახუშტი ამისი მოწამე □.

ქ. მე მდივანი სულხან ამისი მოწამე ვარ □.

ამისი მოწამე მე ზურაბისშვილი ზურაბ ვარ □.

306. გირავნობის წიგნი, 40 X 22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1730, მაისის 21. ქ. ესე წიგნი და ზირი მოგვცით მე, შენმა ბიძაშვილმა მ ა მ უ კ ა მ ა და ჩემს ძმამა თ ა მ ა ზ ა მ ა შენ, ჩემს ბიძაშვილს მ უ რ ვ ა ნ ს ა, ძმასა შენსა ბ ა კ ა ს, ლ უ ა რ ს ა ბ ს ა და რ ე ვ ა ზ ს ა, ასე რომე მირის თეთრი დამედვა თვრამეტი თუმანი, დამიჭირეს მუშაბირებმა, ვერსით ილაჯი ვერ ქუნი(sic), ანლა წახვე, შენც თათრისაგან ასი სუთათნე(?) და ისე მე მამეც ის ავრამეტი თუმანი და დამისსენ, მოგეც ამის გირ(ა)თთ ბ ი ჯ ნ ი ს

*) ბეჭელს აწერია: „ქაიხოსროვ“ და გამოხატულია მხედარი ხელით ხელში, თეთრს ცხენზე მჯოდომარე.

ორი სკამილი ჩემი წილი და ჩემის ძმებისა, ამის გარდა ს უ რ ა მ ს
 თუ რამ ჩვენი წილი რამ იუღს გაუსუიდელი, ესეები სულ შენ და
 შენს ძმებს მოგეც გირ(ა)თო, თუ ამ ერთს წელიწადს ეს შენი თეო-
 რი რუსეთიდამა ვერ მოგიტანო, ამ გირთებზე ხელი ამიღია, მ(ა)ინც
 გ(ა)უერელი ვიყავით და ყოვლის კაცის უცილებლათ მამიცია, თუ
 ვინმე შემოგეცეილოს, ჰასუნის გამტეში ჩვენ ვიყოთ. არის ამისი მო-
 წამე ახახაძე რევაზ , ანთისშვილი დავით, მამასხლისი ვარდნ(ა)ს-
 შვილი ბერი, შალუტასშვილი აყვდორა, არსენაძე ჰატა, გიგასშვილი
 დარჩა, დეგაძე ბესუა, ბებისშვილი გაბრიელ მლდედი, და მე მდი-
 ვანს შე რ მ ა ზ ა ნ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. მისის კა:
 ქვს უ ი ც *) + + .

თავში წარწერა არის:

ქ. ჩვენ მეფე სრულიად საქართუელთაჲს მეორე ირაკლი ვამ-
 ტკიცებთ წიგნსა ამას, იანჯრის ი ზ, ქვს უ რ ა. ქრეკლე.

აშიაზე:

ქ. ჩვენ ბატონიშვილი იულონ ამ წიგნს ვამტკიცებთ, აგვის-
 ტოს კ, ქვს უ ლ გ ქ. ლთისმშობლის სათნო-
 იანი იულონ დავითიანი.

ქ. ჩვენ, მეფის ძე ვახტანგ ვამტკიცებ, აგვისტოს კა, ქვს უ ლ გ
ლომად იუდას ბაკეთად ვა-
 ხტანგ ირაკლის ნაკეთად.

307. ნასყიდობის წიგნი ორბელიანთა, 42X29,7 სანტ., დაწერი-
 ლია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
 ხმარია სამ-სამი წერტილი. შესავალი და ბოლოს წყველა გა-
 მოვუშვით. სიტყვები ასოების მეტ-ნაკლებობით არის დედანში
 ნაწერი. ჩვენგან მიმატებული ასოები ფრჩხილებშია ჩასმული.

1730, სექტემბრის 25. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი,
 იუცი, ჰირი მოგეცით ჩვენ, გურიაღისშვილმა, ბატონმა ა ლ ე ქ-
 ს ა ნ დ რ ე მ, მეუღლემ ჩვენმა ქ(ა)ვთრისშვილის ასულმა, ბატონმა

*) დედანში სწერია: უიჰ.

მ ა ხ ი ა მ ა , მამავალმა სახლისმა ჩვენისაჲ უოველთაჲე თქვენ, ბატონის ორბელისშვილის ვახუშტის შვილს, ბ(ა)ტონს ვ(ა)ხ ტ ა ნ გ ს, მუუღლეს თქვენს, ჩხეიძის ქალს, ბატონს ა ნ ა ხ (ა) ნ უ მ ა ს ა და შვილს თქვენსა ე რ (ა) ს ტ ი ს ა , ასე რომე დ(ა)ტეპირა და მოგვიდე ჩემის დიდის დ(ა)ჩირებისთვინ(sic) ჩემი სამკვიდრო და კემწიფისგ(ა)ნ მოცემული და ნაწყალობ(ე)ვი მამული ც ხ ნ(ა) რ ს ა და ს ა კ ე ტ ე ს ჩემი წილი მამული, რ(ა)ც კურთხეულის ზაზუნაშვილის ქაიხოსროს წილში გაყოფილდა, იმისი ბ(ა)რ(ა)თებიც მოგ(ა)რთო. ავიღეთ ფასი სრული და უნ(ა)კლულა, რითაც ჩვენი გული შეგვკერდებოდა, აღარ დარჩა რა ჩვენი თქვენზედა არც ერთი იოტის ფ(ა)სი. არის ამისი მოწამე ავით ძვირ-უხსენებელი ღ'თი, უოველი მისი წმიდ(ა)ნი, კაცთაგან დამხდომი და შემრიგენი: გოსტ(აშა)ბიშვილი ამილდ(ა)-ბ(ა)რ, გერმანოზიშვილი ოთ(ა)რი □, ზაზუნაშვილი ზაზა, იარალიშვილი როსუბ +, და მე ვ(ა)ხ ტ ა ნ გ , იოთამიშვილი ორბელი □, ყარ(ა)-ბუღახიშვილი გიორგი გოლოგი, ცხნ(ა)რელი მღრღელი(sic) იორდ(ა)ნე, ინან(ა)შვილი შვალდ(ა), მარეხიშვილი კაცია, ყუბთიშვილი ალია. დამიწკრია მე, მოლარე ედიშერაშვილს ს უ ნ ბ(ა) ტ ს , მოწამეც ვარ ამისი +. დაიწკრა ენკენის კე, ქჷს უ ი ზ *).

აშიაზე შემდეგი წარწერანია სხვა-და-სხვა ხელით:

არის ამისი მოწამე აბაშისშვილი თბილელ-მანგლელ მიტროზო-ლიტი, ბატონი იოსებ □.

- ქ. მოძღვარი ზეტრე.
- ქ. აბაშიშვილი ქაიხოსრო +.
- ქ. აბაშიშვილი ზაზა.
- ქ. მე ამისი მოწამე სულხან ქავთარიშვილი □.
- ქ. ბ(ა)ტონიშვილი ომან.
- ქ. მანაბელი ლევან □.
- ქ. მუსხელაშვილი ზაად □.
- ქ. ბურღიაშვილი გიორგი +.

308. მორიგების წიგნი ტფილისში სასახლის შესახებ ქაიხოსრო,

*) ღედანში სწერია უიპ.

ელიზბარ და ვახტანგ ორბელიანების შორის, 60,5×26,7 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქალღღებზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1730. ქ. ნებთა და შეწვენითა ღთისათა, ესე წიგნი მოგართვი მე, ო რ ბ ე ლ ი ა ნ მ ა, გორჯასშიშვილმა, ბატონმა ქ ა ი - ხ ო ს რ ო მ თქვენ, მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი შ ვ ი ლ ე ბ ს, ბატონს საღთ-ხუცეს. ე ლ ი ს ბ ა რ ს და ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, ასე რომე დ მ ა ნ ი ს ს ა ს - ხ ლ ე, ნარიყალა და ნაციყარი კურთხეულს ჰაპა თქვენს ო რ ბ ე ლ ს ძმებისგან. წილში რგებოდა და სახლიც აუშენებინა. მასუკან ბიძა თქვენის ს უ ლ ხ ა ნ ი ქ მდგარიყო და მამა თქვენს ქორწილი იქ ექ-ნა. მასუკან ე რ ე კ ლ ე მეფის ჟამში ბიძა ჩემს ჰ ა ჰ უ ა ს ი ქ ცო-ტა რამ შენობა ექნა, მერმე ბიძა თქვენმა, მდივანბეგმა ე რ ა ს ტ ი მ, ლაპარაკი დაგვიწყო და გეთხოვა. ჩვენ სამართლით არას ვემართლე-ბოდით და არც ჰასუხი გვქონდა, ადგილი იმისი იყო, მივართვით და ცინე და სახლები თითონ ა(ა)შენა და ჩვენის შენობის ფასს და-გვზირდა, ვეღარ მოგვცა და ზედავ დარჩა. ახლა თქვენ, ელისბარს და ვახტანგს, მოგასწავლეთ და იმ შენობის ფასი უკლებად მოგვეცით და ჩვენი გული შეიჯერიეთ და მდივანბეგის ნაბძნები, ჰაპუას შენო-ბის სასახლის ფასი, თქვენ მოგვეცით. ღთნ მშ(ვი)დობაში მოგა-კმაროსთ. თუ ვინმე წამოგედოსთ, ჰასუხის გამცემი მე ვიყო. არი-ან ამისი მოწამენი თავად ღთი, კაცთაგან: ტფილელი მიტროპო-ლიტი, ბატონი იოსებ, დმანელი ელისე, ფიტარეთის წინამძღვარი იობ □, სიონის დეკანოზი გაბრიელ და მე, ანჩისხატის დეკანოზს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა სიგელი ესე ქრისტის-შობისთვის კ გასულს, ქწს უ ი ს □.

განის აზიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

მე იოანე ამისი მოწამე ვარ □.

მე ბარძიმ ამისი მოწამე ვარ □.

მე იონელი ამის მოწამე □.

ქ. ვარ ამისი მოწამე სარდლისშვილი დემეტრე □.

ქ. ვარ ამისი მოწამე მე მზეჭაბუგისშვილი ჰაპუნა □.

309. წყალობის წიგნი მეფე ვახტანგ მეექვსისა, 47,2×26,4 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქალღვრულ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. პირველი ოთხი სიტყვა წითელის მელნით არის დაწერილი. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1730). ქ- ნებიოა და შეწყენითა ღთისათა ჩვენ, ღთივ ამაღლებულადმაცხებულმან და ღთივ ცხებით ზეცით გუირგუინოსანმან, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკატოიანმან (sic) და ყოფლისა საქართველოს თუით მპურობელმან, მეფეთ მეფემ, პატრონმან ვახტანგ და თანა-მეცხედრემან ჩვენმან, ჩერქეზ ბატონის ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, პატრონმან რუსუდანი, პირმშომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, მეფემ ბაქარ და გიორგიმ, ესე ამიერ უეუნისმდე ხანთა და ჟამთა გასათავებელი და სობოლოდ გამოსადეგი წყალობისა და მამულის წიგნი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა დიდათ ერთგულია და თავდადებით ნამსახურთ ორბელის შვილს, სახლთხუცეს ელიზბარს და ძმასა შენსა ვახტანგს, ასე რომე ძველთაგანაც დიდათ გარჯილნი და ნამსახურნი იუენენ თქვენნი ჰაზანი ჩვენს ჰაზამაზაბიძათყედა და ახლა კიდევ უფროსად განგვიახლეთ თქვენი სამსახური, ასე რომე ბატონი ბიძა ჩვენი მეფე გიორგი უნდაარს ეეენის ბძანებით წაბძანდა და აქედამ მამა შენი, ორბელისშვილი ვახუშტი თავისის ერთგულობისა და ჩვენის სახლის გაძლიერებისათვის მოინდომა მეფესთან წასულა და მრავალი კარგნი დიდებულნი და კაი მოლაშქრენი წაჭყენენ თანა და ჩავიდა უნდაარს და იახლა ბატონსა, მის წინ სამსახურები ქნა და მასთანავე მიიცვალა უნდაარსა. მერმე ურუმთ ჯარი ჩამოვიდა ქართლში და ჩვენ აღარ დაგვინდევს და საქართველოში ვეღარსად დავდგებით, წამოვედით რუსეთის კელმწიფესთანა და ან გუიახლა ბიძა შენი, მეფის გიორგის გაზდილი, სულხან-ყოფილი საბა, მისი ძმა, ბიძა შენი თბილელ მიტრანპოლიტი ნიკოლოზ და ბიძა შენი, დედოფლის სახლთხუცესი, დიმიტრი, ცოლით და შვილით, ბიძა შენი, ზაალ-ყოფილი, ზოსიმე და შენი ბიძაშვილი ბეტიკტი, და მრავალი სსჯელი და სამსახური გამოიარეთ ჩვენის

ერთგულობისთვის. საბა რუსეთს ჩვენთან მიიტყვალა. ამ დიდის სამსახურისთვის ჩვენგან ეს ცოტა რამ წყალობა ითხოვე და ბატონუმურის სიყვარულით წყალობა გიყავით: თუ ღთს ჩვენს საბატონოში ჩვენ და ჩვენს შვილს ვისმე წყალობა გუიყო და მივაწივეთ იქ ქართლში, შენი თეთრის გირაოდ სომხეთის მეღიქისგან გირაოდ ნახევარ სოფელი წოფისი შენ გეჭირა და მოცემული წიგნითა გქონდა. ახლა ჩვენ ეს წყალობა გიყავით, ის შენის თეთრის გირაო სოფელი, რაც შენს თამასუქში ეწერა, ისი და იმას გარდა ის სოფელი სომხეთის მეღიქისა წოფა კელშეუშლედად თქუენთუის გუიბოძებია, მისის მითა, ბართა, წელითა, წისქუილითა, საკნავითა, უკნავითა, სათიბითა, უთიბითა და ყოფლის მისის სამართლიანის ნაქონის სამძღვრითა. გქონდეს და გიბედნიეროსთ ღთს ჩვენსა ერთგულობასა და სამსახურსა შიგან. აწე გიბძახებთ, კარისა ჩვენისა გამრიგებთ, ბძახებთ ესე ჩვენი, რომელიცა ჩვენგან ნაწყალობევეს ფარმანსა შიგან ეწეროს, თქუენცა ასე დაუმტკიცეთ. დაწერა ბძახებთ ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის კავკასიძის მ ე ლ ქ ი ს ე დ ე კ ი ს ა თ ა . ჩ დ ლ...*) □ | გიორგი | . | მეფე ბაქარ | .

310. სიგელი ნახარალიხანისა, ანუ ერეკლე I-ისა, 38 X 22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია სამ-სამი წერტილი. სიგელი დაზიანებულია.

1692, ქრისტიანობისთვის 13. სეპტემბრითა და შეწყვენიით მღთობითა ჩვენ, იასიან, სოლომონიან, ზანგრატიონიან(წი), მეფეთ მეფემან და თვით კელმ[წიფემან], მღთივ ზეცით გუირგუინოსანმან, ზატრონიან ნ ა ზ ა რ ა ლ ი ს ა ნ და დედოფალთ დედოფალმან, დედამან ჩვენმან, ზატრონიან ე ლ ე ნ ე მ, ზირმომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, ზატრონიან ი მ ა მ ე უ ლ ი მ და ზატრონიან კ ო ნ ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე მ, ესე ამიერთი ჟათა და ხანთა გასათავებელი და უცვალებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩვენს ერდგულსა და წესისაებრივ მრავალ-გვარად ნამსახურთა უმასა ჩვენსა

*) აქ ვახტანგის ბეჭედი, ანუ ხელის მოწერა აკლია, ამოხეულია.

დოღენჯისშვილის და მისათა თქვენთა, ასე რომე მოგვადქით კართა დარბაზისა ჩვენისასა და წყალობასა დაგვიჯებით, ჩვენცა ვისმინეთა აჟა და მოხსენება თქუენი და რადგან ნასრიაშვილი ქიშუა და მისი ძმები და ხოსია ჩვენზედ დამნაშავენი შეიქნეს, იმასა ჩვენგან ნაწყალობეჲად უაიუულს ბეთლემის სოფელი სამოურად ჰქონდათ, რადგან იმთა გამოფართოვით ცოტახანს, მადროდლი ახმადას უბოძეთ, ახლა რადგან თქვენ მოინდომეთ და შემოგვეხვეწეთ, ამ სოფლის სამუქუოდ ახმადას იქივ, უაიუულს ზემო, ორთხუ უბოძეთ, და ეს სოფელი ბეთლემის გამოფართოვით და სამოურად თქვენ გიბოძეთ უოფლის კაცისაგან უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა, აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არა სხვათა მეფეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენის ვეჭილ-ვეჭირნო და სხვანო მოხელენო, თქვენც ასე გაუთავეთ და ნურც მოუშლით და ნურც სხვას ვის შეაჯილებთ. დაიწერა წიგნი ესე ქქს ტ ჰ, ქრისტიშობისთვის: ი გ:

მეფე ნახარალიხან.

311. განჩინების წიგნი, 22X11 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1697. ქ: მეფის გიორგის ბძანებით მოვედით ჩვენ, ეუვისგობოზი ჯაგახისშვილი მანგლეღი, ჯაგახისშვილი იფარემუზ და თუმანისშვილი დათუნა, ჯაგახისშვილის ზურაბისა და შერმაზანის და გოგობეღაშვილის შოთასი და მისის ძმების საქმე გაყაროკეთ: ოთიას ჭვიროს მჭედლიშვილის სახლი-კარი და მიწები ეყიდა, სიმი წელი ეყიდა, შოთიას წასუღიყო და მახატას კევის ზარს სახლის ალაგი გ(ა)-ეჭრა, ზურაბს და შერმაზანს დაეძალა. ჩვენ ეს ასე გ(ა)ურიკეთ: მაზიტას ნაქონი წყარო სიმი წილი ოთიას დაჟ(ა)ნებეთ და მეოთხედი მჭედლიშვილის; მაზიტას კევი რომ არის და ზეით ოთიას ბილიკი გზა რომ არის, იმას ქვეით და სამების კევის შუა და ქვეით სამები რომ არის, იმას შუა სახეგარი რაც მიწა არის, ოთ(ი)ას და

მის ქმებს დაგ(ა)ნებეთ, ჭ ვ ი რ ო ს სოფელში რაც სახლ-კარი მჭკედლიშვილის ოთიას ეუიდა, სოფლის წყარო და ქვევრები მჭკედლიშვილს დაგ(ა)ნებეთ; სასაფლავს ნახევარი და ნაიუზრის ნახევარი ოთიას დაგ(ა)ნებეთ; თელასთან მიწა ზურაბს და შერმაზანს დაგ(ა)ნებეთ, ქვს: ტ ჰ ე . გაბრიელ . მ ა ნ გ ლ ე ლ ი ი ე ს ე (ხართულათ).

312. თავის თავის გასყიდვის წიგნი ქრისტესია ბურჯანაძისა, 32,5 X 17,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი და ლამაზი მხედრულის ხელით. ნიშნები აქვს მხოლოდ ბოლოში. მოწმეების სახელების შემდეგ უზის ორ-ორი წერტილი და მძიმესავით ხაზი.

1715, ივნისის 1. ქ. ნებითა ღთისთა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვი მე, ბურჯანაძე ქრისტესია შვილმა კაციათ თქვენ, ორბელიშვილს მრგველს, ბატონს ნიკოლოზს, ასე რომე ვაღისკან შეწუხებული ვიყავ და არას ღონით იმისი გარდახდა არ შემეძლო. მოველ და შემოგებვეწინით, თქვენ წყალობა მიუყვით და იმ ჩემის ვალებისკან დამიხსენით, მე ეს წიგნი მოგართვი თქვენ, მე და ჩემი შვილი ადამ და დავით ეს სამნი მამა-შვილნი თქვენი ნასყიდნი ვართ. თუ ვინმე ჩვენს თავს წამოგედაოს, ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ. ღნ ჩვენი თავი სამსახურითა მოგახმაროს, როგორც სხვას მონასყიდეს. არას კაცს ჩვენთან კელი არა აქვს ღთს გარდა. ჩვენს თავს ვერცა ვინ წამოგედაოს. არის ამისი მოწამე: ბეგთაბეგისშვილი მდივანი ავთანდილ, მედიქსაშხარბეგა, მამასხლისი თარსადანა, მამათ-მთავარი ზაალ, მსატვარი გიორგი. მე მგალობელს ლევანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე ივნისის 1, ქვს უკ + + +.

ქ. ამისი მოწამე მე სახლთ-ხუცესი თე(ი)მურაზ სახლთხუცესი თეიმურაზ.

313. მობარების წიგნი, 11,1 X 10,8 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-

ტილი. თარიღი წერილს არა აქვს, მაგრამ ბეჭედზე სწერია 1717 წ. და ჩვენც ამ წელს ვუსვამთ.

1717, აპრილის 25. ქ. მომეხარა მე, მდივანს გიორგი ს უაფლანიშვილის სახლბუცის, ბატონის ელიზბარისა-გან ეგნატაშვილის იესეს რომ ამანათი გამოეტანებინა ათის თუმნის ფლური, ერთი ფლური თრ მინალთუნათ, ბატონის ჯვარის მამის მოწმობითა, აპრილის თცდა ხუთსა გასულსა მონა დთისა მდივანი გიორგი.

ქ. მე როსტომ ამისი მოწამე ვარ.

აზიანე:

ქ. ამ უაბხის მოწამე მე ჩხეიძე სეხნია, რომ შერმაზანს მიე-ბარა ათი თუმანი □.

მე ჯვარის მამა გერასიმე ამის მოწამე

314. სითარხნის წიგნი ვახტანგ მეექვსისა, 24 X 18,5 სანტ., და-წერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-ხმარია ორ-ორი წერტილი. თავში წიგნი დაზიანებულია.

1706, მაისის 12. ქ. ჩვენი ბძანება არის, ვინცა ვინ ჩვენი მოხელე-მოსაქმე იუუნეთ! მერმე ჩვენის ბისაშვილის, ბატონის ანახანუშის საუფლისწულთა სოფელი შინდლარა გვითარ-თარხნებია ამ წესით, რომ სინამდის ბატონი ანახანუშ ცოცხა-ლი ბძანდებოდეს, არათუერი საჩვენო სათხოვარი და გამოსადები არა ეთხოვებოდეს რა, არა კოდის ჰური, არა საბაღასე, არა ჰირის თა-ვი, არა ჩახირის თავი, არათუერი არა ეთხოვებოდეს რა ერთი ღაშ-კარ-ნადირობისა და სათათროს საურის მეტი. როდისაც სოფელმა თავისი არ დაიშალოს და ამიერ სოფელიდამ მი(ი)ცვალოს, ამ შინ-დლარს სოფლის სითარხნე ისევე გაგვიტუნია და როგორც უწინ ჩვენი სათხოვარი და გამოსადები გამოეღოს, ისევე გამოადებინეთ.

ქპს: ტჟდ: მაისის: იბ.

რტოდ ვარ დავითის მგელ-ლომად, ვით ის, ვახტანგ ვამბო-ცემ მეფის ძეგბით

საქართველოს გამგებელი ბატონიშვილი სვიმონ

აშიაზე:

ქ: ეს ჩვენის ძმების ნაბოძები წიგნი ჩვენ, მეფეთა მეფეს, ჰატრანს იესეს დაგვიტვიტვია □. მრგვალ ბეჭედს შუაზე და ირგვლივ აწერია: „ქ. ვლთით მეფე ცხებით იესე თესლ-ტომად დავითიანი.“

315. ბძანება მეფე ბაქარისა, 12×24,2 სანტ., დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1716—1719. ქ. ჩვენი ბძანება არის, იასაულო! შერმე აბუღაჯარდის შვილი ზა(ა)ლ და ზაზა კავსინჯეთ და ისევ ჯავახის შვილს შერმასანის შვილს სვიმონისა ეოფიდა, ჩვენც ისევე იმისთვის გვიბოძებია, იასაულო, კელი აუმართედ, მიაბარე მეფე ბაქარ.

316. ბძანება მეფის ბაქარისა, 16×15,7 სანტ., დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1716—1719. ქ. ჩვენი ბძანება არის, აბაშა! ასე მომისვენებია: ახლა რომ სახლობს კორაბაკიძე, ეგ ალაგი ავთანდილ ჯავახის შვილისა არას, ტობაკიძე აუარე, სადაც უწინ ესახლა და გვემსახურებოდა, იქაც დააუენე, არავინ რა შესცოდოს, თვალ-ყური მიუარე, უწინდელის ალაგიდამ გვემსახუროს მეფე ბაქარ.

317. ნასყიდობის წიგნი როინ ჯავახიშვილისა, 21×28 სანტ., დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი სანახევროდ მოხეული აქვს, მოჩანს კარგათ „უ“-ნი და შემდეგ ასო „ი“-ნი არის თუ

„ე“-ის თავი, ძნელი სათქმელია. ამიტომ წიგნი უნდა ეკუთვნოდეს 1717 ან 1722 წელს.

1717 — 1722. ქ. ნებიოთა და შეწვენითა ღთისითა, მამისა, ძისათა, სულისა წმინდისათა ესე საბოლოოდ გამოსადეგი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეტ მე, მუხრანის ბატონმა მუსტანებეგ, შენ, ჯავახიშვილს რთონს, შეილს შენსა ქახოსრთს, მომავალს შენისა სხლისას, ასე რომე მოგიუდეთ საჯავახიანთს ჩვენისათა რატოშვილის ნასყიდი ტყეხები ბიჭიკაშვილები, ბეგოშვილი ელისბარ, უსტაშვილი თამაზა. ავიდეთ თესი სრული და უნაკლულო, არა კაცი მოცილე არა გვეანდეს. ვინც წამოგედაოს, მასუხის გამტეში მე ვიყო. არის ამისი მოწამე მდივანბეგი ბატონი ერასტი | ერასტი |, მდივანი სულხან □, თარხანი ლუარსაბ □, ციციშვილი უთრ(უ)თ □, ვინცა ამაზედ შლად ხელეოს, რისხავს ღმერთი და ყოველნი მისნი წმინდანი, ზეცისანი და ქვეყნიერნი, ნუმცა იხსნების სული მისი სატანჯველს. დაიწერა ქვს უი(?), მარტის კ. □. მუსტანბეგ (ჩართულათ). ჩვენ ბატონისშვილი მამუკა ვამტკიცებ წიგნსა ამას □. ბეჰედს აწერია: მონაღთისა, ძე მუხრანის ბატონისა, ბატონისშვილი მამუკა, ქვს ტჟდ (=1706 წ.) *).

მოდღვართ-მოდღვარი, ბაზიერთ-ხუტიშვილი, წინამოდღვარი ეფრემ | ეფრემ |.

ქ. მე ციციშვილი ბაკრატ ამისი მოწამე ვარ. □.

318. ნასყიდობის წიგნი სააკაძე გიორგისა, 31,5×22 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1723, მარტის 1. ქ. ნებიოთა და შეწვენითა ღთისითა ესე უკუნისამდე ჟამთა და დრო-ცვალებათა გასათავებელი და მიზეზ-შემოუდებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგე-

*) ბეჰედი, ეტყობა, გაკეთებული ყოფილა 1706 წელს.

ცით ჩუენ, მოურავიშვილმა ს უ რ ა ბ, მოურავიშვილმა მ ა მ უ კ ა მ ა ნ, შვილმან ჩემან ი ო რ ა მ და მომავალთა სხლისა ჩვენისა, მომავალთა უოველთავე თქვენ, ს ა ა კ ა ძ ე გ ი ო რ გ ი ს ა, ძმისწულსა შენსა ბ ა დ უ რ ს, შვილსა შენსა ვ ლ ა დ ი მ ე რ ს, ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს და ბ ე ჟ ა ნ ს, შვილთა და მომავალთა სხლისა იაქვენისა უოველთავე, ასე და ამა ჰირსა ზედა, მოკვიდეთ დ ვ წ ე ს ჩვენი სამკვიდრო და ბარათში გამოყოფილი აურილის მთიულის მამული, დღეს რისაც მქონებელი იყო(ს): მთითა, ბარითა, წყლითა, წისქვილითა, საჯნავითა, უკნავითა, სათიბითა, სანადიროთა, ტეითა და ველითა და თავისის ნასხლარიცა, შესავლითა და გასავლითა, რისაც მქონებელი უოფილა, მოკვიდიანთა უოფლის კაცის მოუდეგარ-მოუსარჩლედი. ავიდევით ფასი სრული და უნაკულყო, რითაც ჩვენი კული შეკვერდებოდათ. აღარაფერი არა დარჩობილა რა, არც ერთის იოტის ფასი. ვინც ამას წამოგდაოს და ან შემოგეცილოს, ჰირასა და ჰასუხის გამტეში ჩვენ ვიუვნეთ. ვინაც ამისდა შლად და გასატუნად კელუოს და ან მოგიშალოს, მასმცა რისხავს მამა, ძე და სული წმიდა და უოველნი მისნი წმიდანი ზეცისანი და ქვეუნიანი. ნურათ(ა)მცა სინანულითა ნუ იქმნების კსნა სულისა მისისა; მასმცა ედების კეთრი გეზისი, შიშთვილთ იუდასი, მეხის ტეხა დათან და აბირონისი. ხოლო დამატეციტეულებნი ამისნი დმერთმან აკურთხეს. არიან ამისნი მოწამენი და შუა დამხდურნი: გოჩაშვილი გარსეგან, მოლარეთ-უხუცესი დოქიძე ჰაზუნა, ჩემი აზნაურიშვილი მოურავი არდაშვილი, ტლაშაძე სეხნია, უგავილაძე მჭედელი, უგმარაძე ბერი, მაგასარაშვილი შერმაზან და ერთობილნი ჩემი მსახურ-აზნაურიშვილნი. დაიწერა სიგელი ესე სვეტის-ცხოვლის კანდელაკისშვილის ი ო ვ ა ნ ე ს ი თ ა, თვესა მარტსა ა, ქვს უ ი ა. მონა ღთისა რევაზ. + + +.

319. წერილი მეფის ვახტანგ VI სა, 11,1×13,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს.

1703—1724. ქ: მესტუმრეო, ჩვენ მაგიერად ჩვენს იმუდათ მისჩენელს ბოქაულთხუცეს ი ბ ა შ ე რ ს მრავალი მოკითხვა

მოახსენეთ! მეჩემ ციცი შვილები, რომ არ მომდევნო ფიტ-
ზედა შემოგეთვალა, კიდევ შეატუობინეთ და თუ გამოგვინ, თორემ
ჯაფახიანი და(ა)ფიტე.

რტოდ ვარ დავითის
შგელ-ლომად, ვით
ის, ვახტანგ ვამტკა-
ცებ მეფის მეობით

320. ნასყიდობის წიგნი ელისბარ ორბელიანისა, 38,5×15,5
სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1730, მარტის გასულს. ...ესე ნასყიდობის წიგნი, პირი
და ნიშანი მოკეცით ჩვენ, ზ ა ზ უ ნ ა შ ვ ი ლ ი ს გიორგის შვილმა
ზ ა ზ ა მ და ძმამან ჩემმან ნიკოლაოზ და დავით და ძმის-
წულმან ჩემმან ბარათამ და გიორგიმ, შვილთა და მომავალ-
თა სახლის ჩვენისათა თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ს ბ ა რ ს
და ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, შვილთა და მომავალთა სახლის თქვენისათა, ასე
რომე მოკუიდეთ ს ა კ ე ტ ე ს ჩვენის მამა-ზაზათ სამკვიდროთ წილში
გამოყოფილი ზვრის ნაჭერი, ხარებასშვილის ნაქონი ვენაკი, კიდევ
დაბლა ნაზვრევს რომ ერთის დღის მიწა აკრავს, თაფისის ნიკვზით,
შესაფლითა და გასაფლითა. ავიდევით ფასი სრული, რითაც ჩვენი
გული შეგჯერდებოდა და არვინ იუოს ამისი მოდავე, თვინიერ
ღთის მეტი, ღთს ასე მოგახმაროს, როგორათაც ერთს სხვას მო-
ნასყიდეს მოხმარებოდეს. თუ ამში წამოკედაოს ვინმე, პირისა და
ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიყვნეთ. არის ამისი მოწამე თავად ღთი და
ყოველნი მის წმინდანი; კაცთაცან არის ამისი მოწამე გოშტაშაბის-
შვილი ბეჟან, სოლოღაშვილი ბებურ +, კერმანოზისშვილი ზატა
□, აფულაფათიშვილი ლუარსაბ □. მე სიონის კანდელას ე ს ა-
იას მდღელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგ-
ნი მარტს გასულს, ქვს უ ი ს +.

321. წერილი ისაჰყ-ფაშისა, 30×10,2 სანტ., დაწერილია ქალაღ-
ღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ
ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი თითოეულის სიტყვის.

შემდეგ. თავში წერილს უზის ბეჭედი მუსულმანურის წარწერით.

1731, ივნისის 20. ქ-ვეზირი ისჰ(ა)ეფაშა ვიკადრებ. ჩვენ მაგიერად უაფლანისშვილს ელიზბარს და ვახტანგს ასე უახბეთ: მერმე საბარათაშვილოში რომ ოთხი მირის სოფლები გიბოძეთ, რაც იმ სოფლებს დავთარში მირი ეწეროს, ის მირი ჩვენს მაჰმად-ბეგს მი(ა)ბარე, რომე საბარათაშვილოს სოფლები იმას აუღია დავთარადრისგან და სოფლები ოთხნივ. შენ ზაფნი ქენ, სხვას კელი არავის აქვს. დაიწერა თიბათვის კ, ქვს: უიოთ. ისჰაუ (ჩართულად).

322. ნასყიდობის წიგნი ელიზბარ ორბელიანისა, 55,5×24,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვეშვიო.

1732, აპრილის 26. ...ესე ნასყიდობის წიგნი, ჰირი და ნიშანი მოგეცით ჩვენ, ზაფუნასშვილის გიორგის შვილმან ზაფაშ და ძმამან ჩემმან ნიკოლაოზ და დავით და ძმისწულმან ჩემმან ბარათაშვილს და გიორგიმ, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩეხისათა თქვენ, ორბელიანს, სახლთხუცეს, ბატონს ელისბარს, ძმას თქვენს, ბატონს ვახტანგს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომე ჩემს წილს გარდაისად საკაცეს სულ თქუენი ნასყიდი იყო, მოველ მეცა და მამა-ზავათ გამოყოფილი ჩვენი წილი ხარებაშვილის საკომლო და ან სხვა რაც რამ გვაქვს და გვიჭირავს, სულ თქუენთვის მოგვიყიდა: მთითა, ბართა, წელითა, საწედის-პირითა, მინდვრითა, ველითა, ბაღითა, ბაღითა, ვენახითა და სავენახითა, წისქვილითა და საწისქვილოთა, ტუითა, სატუისპირითა, სახლითა, კართა, მარნითა, ქვევრითა, ნიგვრითა, სამძვრითა, სახნავითა, უხნავითა, შესაფლითა, გასაფლითა, რისაც მქონებულნი ვუოფილვართ და გვაქვს, მისის სამართლიანის საქმით მოგვიდეთ და ავიდევით ფასი სრული,

რაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. თქუენიან ჩვენი სადაც და .სადაცა-
რაცო აღარა დარჩომილა რა, არც ერთი იოტის ფასი. გქონდეს და
გიბედნიეროს დ'ნ, როგორც სხვას ადალს მონასუიდეს ქონებოდეს.
ვინც ამისი მოდავე და მოლაპარაკე გამოჩდეს, ჰასუხის მიმცემნი
ჩვენ ვიუვნეთ. არის ამისი მოწამე: მტბევეარ მიტროპოლიტი დმანე-
ლი ელისე □ *), გაბაშვილი ნიკოლაოზ, ფიტარეთის დეკანოზი
ნიკოლაოზ □; ზურაბისშვილი ჰაზუნა □, ზურაბ □, იარალიშვი-
ლი ვახტანგ, იმისი შვილი ქაიხოსრო და იარალი, გურჯირევაზი-
შვილი ლუარსაზ, გოსტაშვილი ამილდაბარ, გოსტაშვილი ქა-
იხოსრო, ქავთარიშვილი სულხან □, აბაშიშვილი ქაიხოსრო. მე
ე ე ვ ა ნ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა წიგნი ესე ქქს
უკ, ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოცდა თორმეტსა, თვესა აპრილსა
ოცდა ექვსსა + + + + + + + +.

აშიაზე სხვა ხელით:

მე იონათამ ქავთარისშვილი ამის მოწამე + +.

323. ვალის აღების წიგნი თაყაშვილის დემეტრესი, 27X11 სან-
ტიმეტრი, დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1732, მარიაშობისთვის 20. ქ. ავიდე მე, თ ა ყ ა შ ი ლ-
მ ა დ ე მ ე ტ რ ე მ თქვენ, უ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ი ს, სასლთხუტის
ე ლ ი ს ბ ა რ ი ს ა გ ა ნ ო რ თუმან-ნახევარა ასალი თეთრი, რაც ხანთ
დაეოს ჩემს კელთ:— თვეში სარგებელი ერთი ანაზი მოგარათოთ, ამის
ტირათო ჩემი წილი ნიაწარი და ქვათეთრისი, თუ თეთრზე გაგსარ-
ჯათ, ესეები თქვენ გქონდეს. არის ამისი მოწამე: ჰატარა ბატონი **),
მდივანი სულხან, ქავთარიშვილი სულხან, გერმანოზისშვილი გერმა-
ნოზ. მე ჰ ა ვ ლ ე ს მდდელს დამიწერია და მოწამეცა ვართ ამისი.
დაიწერა მარიაშობის კ, ქქსა უკ. მე იაკაშვილსა დემეტრესს ამილია,
უბოუდიცა მაქს.

*) ბეჭედს ხუცურათ აწერია: „დმანელი“.

**) აქ აღგილია ბეჭდიზა დატოვებული.

324. ძმობის წიგნი ორბელიანებისა, 49×10 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი

1732. ქ. ჩვენ, გიორგის შვილმა დიმიტრიმა ესე უმიზეზო და უცვ(ა)ლებელი, ძმობისა და სახლის-კაცობის და ერთობის წიგნი და ფიცი მოგართვით თქვენა, ჩვენს ბიძის შვილებს, ორბელ მდივანბეგის შვილებს, ბატონს სალთხუცესს, ბატონს ელის ბარს და ვახტანგს, ასე რომ ჩვენის ოჯახის უზ(ია)-ნოს საქმით რაც რომ ხელიდამ გამამივიდეს და შემუქლოს, თქვენზე სამსახური და სიკეთე არა დაგიშურო და რაც რომა მარგი დაგემართოსთ, იმისი მატადინიც ვიყო, მტერზე მტერი ვიყო და მოყვარეზე მოყვარე ვიყო თქვენი და თქვენის შვილის, და თუ თქვენ ჩემზე არა იმტუნათ რა, რაც რომა ძმობად პირი დაშიდევით, არც რა მე თქვენზე ვიმტუნო, თქვენი სიკეთისა და სიამოვნის მდამი ვიყო. ხვთით და კაცით რაც რომ შეგემატებოდეს, იმისი მდამი და მცდელი ვიყო. ვინც ეს ფიცება და ძმობა და პირობა გატეხოს, მასცა რისხავს ღმერთი დაუსაბამო და მისი წმინდანა, და ჩვენი სასაფლაო ფიტარეთი და დმანისი მს(სამ)ც რისხავს და ქარაღის ჯვარ-ხატნი ორთავეში და სამთავა ძმობაში ვინც ეს ფიცება და პირები გატეხოს და ძმობა და პირობა უარყოს. დაიწერა ეს ფიცი და პირი ქვს უკ, ქრისტეს აქათ ჩაღბ დიმიტრი *!

325. ნასყიდობის წიგნი ქაიხოსრო ჯავახიშვილისა, 26×21,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ.

1733, დვინობისთვის ნ. ქ. ნებიას და შეწევნითა ღთისითა ესე სასყიდობის სიგელი დაგიწერე და მოგეც მე, ზესეულმა

---

*) ბეჭედში სამი სტრიქონია: მუსულმანური-თათრული, მეორე ქართული და მესამე სომხური.

ქ ა ჭ ი ა ს შ კ ი ლ შ ა გ ი ო რ გ ი შ ა და ბიძამა ჩემს ჰ ა ჰ უ ნ ა-
 შ ა და ჩემს ბიძასშვილმა ბ ე რ შ ა და გ ა რ ს ე ვ ა ნ შ ე ნ, ჯ ა ვ ა-
 ხ ი ს შ ვ ი ლ ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს და შ ე ნ ს ძ მ ა ს ო ა ლ ს და გ რ ი-
 გ ო ლ ა ს და მომავალსა (სახლისა) თქვენისა, ასე რომე დამეჭირა და
 მოგვიდე ხ ო ვ ლ ე ს, შენის ზვრის ბოლოს, ჩემი სამკუიდრო ვენახი,
 ნინიასშვილის ვენახის მიდგმამდი, ერთი გვერდი ბატანმა ჩემს რამ
 ჩემი ვენახი მოგვიდა, ამისივე ნახევარი, იმის მიდგმამდი და ბოლო
 ხევი-ხმელამდი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ თ ნ, როგორც სხვას
 ალალს მოწასუიდეს მართებდეს. ამისი ფასი სრული და უკლებ(ა)რი
 ამცდია. არას კაცს ამ ვენახთან ხელი არა აქვს და ვერცა ვინ გეტე-
 ლებოდეს თვინიერ ერთის ღ თ ი ს მეტი. ვინცა და რამაც კაცმა ეს
 ნასუიფობა მოგიშლას, ზირის და ზასუხის გამცემი მე, გიორგი ვი-
 ეო. არის ამის მოწამე თაყათ ღ თ ი და უფუელი მისი წმინდანი, და
 კაცთაკან: ბატონი ყაფხლარ-ქუქსი-მამად-ბეგ, მდივანი სუფხან, გამ-
 ერედიძე მამუკა, აბულყარდისშვილი ზაალ, ამირასშვილი ივანე, ბი-
 ჭიკასშვილი ზაქარია და მე, მდივანს გ ო რ ჯ ა ს ჰ ი ს დამიწერია და
 მოწამედ ვარ ამისი. დაიწერა ღვინობისთაჲის ე. ქვს უკა. + +
 + მონა ღთისა გიორგი.

326. პირობის წიგნი ქაიხოსრო ორბელიანისა, 27X11 სანტ.,
 დაწერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
 ხმარია თითო წერტილი.

1733, გიორგობისთვის 1. ქ. ესე წიგნი მოგვც მე, ქ ა-
 ი ხ ო ს რ ო შ ა თ ქ ე ე ნ, ჩვენს ბიძაშვილს ე ლ ი ს ბ ა რ ს და ვ ა ხ-
 ტ ა ნ გ ს, ასე რომე ქ ა რ ა ტ ა კ ს თქვენი მეხრე ტუსიაშვილი რომ
 არის, ხარჯას გარდა, არც ვსთხოო სადიანი, არც ბარა, არც სხენ-
 ჯი, ერთის ხარჯის მეტი იმას არა გამოსადეგი არ ეთხოებოდეს,
 არც კავრიო. თქვენ იმსახურეთ. დაიწერა გიორგობის ა, ქვს უკა □.

327. ნასყიდობის წიგნი ოთარ აბულყარდისშვილისა, 35,3X15
 სანტ., დაწერილია ქალალზე მრგვალი მხედრულის ხელით.

ნიშნებით ნახმარია უმეტეს შემთხვევაში თითო წერტილი და იშვიათათ ორ-ორი.

1733, ქრისტეშობისთვის 27. ქ. ნებიტა და შეწვენიისა ღთისთა და უოველთა წინდათა მისთათა, ესე ამიერითგან უკუნი-სამდენ ჟამთა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე წყალობის წიგნი შე-ტიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ე ი ლ მ ა ნ, ბატონმა და პატრონმა ს ვ ი მ ო ნ და შვილმა ჩვენმა დ ა ვ ი თ შ ე ნ, ჩვენს ერთგულსა და თავდადებით ნამსახურსა ემასა, აზნაურშიღეს ა ბ უ ლ-გ ა რ დ ი ს შ ე ი ლ ს ო თ ა რ ს ა, შვილსა შენსა ი ო ნ ა თ ა მ ს და დ ა ვ ი თ ს ა და ი ე ს ე ს, ასრე რომე მამულის წყალობას გვეა-ჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეტიწყაღეთ და გიბო-ძეთ მამა-შვილი მ გ ე ლ ი ა თავისის მამულითა, დღეს რისაც შეი-ნებელი არის, კიდევ გამსახურიდი დედი-შენის მხლებლის შვილი არის და თქვენთვის გვიბოძებია. მამის შენის სახელო, ჩვენი საღო-სურობა, შენი სამგვიდრო იყო და ისევ თქვენთვისვე გვიბოძებია. გქონდეს და ღთს გიბედნიეროს ჩვენს ერდგულად სამსახურშიგან, არც ჩვენგან და არც ჩვენის სახლის კაცისგან (არ მოკეძალოს). არის ამისი მოწამე: ჯავახისშვილი ბატონი ავთანდილ, ჯავახისშვილი მამადბეგ, ზაადისშვილი ლიპარიტ, ჭაჭიაშვილი გიორგი, სუციის-შვილი თათირა, ნინიაშვილი იესე. მე ჯავახისშვილს გ ი ო რ გ ი ს და-მიწერია (და) მოწამე ვარ ამისი. დაიწერა ქრისტეშობისთვის კ'ს, ქ'ს უკა.

328. ნასყიდობის წიგნი, 25,5×16 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერ-ტილი.

1734, აპრილის 15. ქ. ნებიტა და შეწვენიისა ღთისთათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოკეციეთ მე, ა ნ ა დ ე რ მ ა ნ ი ს შ ე ი ლ მ ა ნ პ ა მ და ჩემა შვილმა ი ო რ ა მ და ზ უ რ ა ბ შ ე ნ, მ ა ი კ ა-შ ე ი ლ ს ვ ა რ ა ა ნ ა ს, ძმასა შენსა დ(ა)მ(ა)ზ(ა)სა, თ ე ი მ უ რ ა ზ ა ს, ასრე რომ დაკვეჭიარა და იამანსა და სკასა მოკეციეთ ჩვენი სამ-

კვიდრო მამული, ორღობის ვენახი კირაკოზასშვილისა, ავიდევით ფასი სრული, რაც ჩვენი გული შაკჯერდებოდა. კქონდეს და გიბედნიეროს დმერთამს. მომავალმან სახლისმა ჩვენისმა, თქვენი მოსყიდული არც მე და არც ჩემს შვილმა არც გაუიდოს, არც წა(ა)ხდინოს. არის ამისი მოწამე: ჩემი ბიძაშვილი ზაატა, ბუჯანიშვილი დათუნა, ნაჯროსაშვილი გიუა, ასატურაშვილი უსეინა. მე ზ უ რ ა ბ ს დამიწერია და ებუღიც მაქვს. დაიწერა აპრილის ნახევარს, ქვს უ კ ბ □ +.

329. წყალობის წიგნი პაპუა საგინაშვილისა, 26X11 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1734, აპრილის 15. ქ. ესე წყალობის წიგნი მოგვც მე, ს ა გ ი ნ ა შ ვ ი ლ მ ა ზ ა ზ უ ა მ და ჩემს შვილმა იორამ და ს უ რ ა ბ შ ე ნ, ლ ი კ ა შ ვ ი ლ ს ვ ა რ თ ა ნ ა ს ა და შესს ძმს ლ ა მ ა ზ ა ს ა და თ ე ი მ უ რ ა ზ ა ს, ასრუ რომ თქვენის მკვიდრის მამის და ზაზის მამული აივანაშვილს ექარა, ახლა იმის შვილებს ზოგი რამ შეეედა, მოხვედ და შესვატობინე, ახლა ამასც უიდასო. ახლა რაც შენი მამის და ზაზის მამული იუოს, შენთვინ მოკვიცემია, მანც არას გემართლებდით. ქონდეს და გიბედნიეროს დმერთამს. დაიწერა ეს წიგნი აპრილის ნახევარს, ქვს უ კ ბ □ +.

330. სასისხლო სიგელი იაკობიძეთა, 82X15 სანტ., დაწერილია ეტრატზედ მრგვალი მხედრულის ხელით მე-XV საუკუნისა. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი უმეტეს შემთხვევაში ორო და სამ-სამი სიტყვის შემდეგ. სიგელი მიცემულია დედოფლის თამარის მიერ, რომელიც თამარ მეფედ უწოდს თავის თავს. თარიღი უდრის 1433 წელს. ამ დროს ჩვენს ისტორიაში ცნობილია დედოფალი თამარი, მცხეთის აღმაშენებლის მეფის ალექსანდრეს მეუღლე, იმერეთის მეფის ალექსანდრეს დაა. ჩვენის აზრით, იაკობიძეთა სასისხლო სიგელი ამ თამარ დედოფალს ეკუთვნის. დიდი თამარის მიბაძულობით ესეც თამარ მე-

ფეთ უწოდს თავის თავს. აქ კიდევ საგულისხმოა, რომ სასის-
ხლო სიგელს აძლევს დედოფალი თავის მოლარეთ-უზუცესს და
არა მეფე. სიგელს აკლია ერთი ნაჭერი ეტრატისა და დაცულია
მხოლოდ ორი. ეს სიგელი ქვემო მოყვანილ ორ სიგელთან ერთად
ჯობზე დახვეული ეხლა ხანს იპოვნეს ქართლში, სოფელ ტყვი-
ავში, მიხ. ერისთვის მამულში და შემოსწირეს წერა-კითხვის
საზოგადოებას. ადგილობრივ გაზეთებმა ეს სიგელი დიდ თამარ
მეფეს მიაწერეს, რაც აშკარა შეცდომაა.

1433. სსხელთა ღმრთისათა, მამისათა, ძისათა ¹⁾ და
სულისა წმიდისათა ჩუენ ²⁾ აფხაზთა, ჯიქთა, სუანთა და მეგრეთა,
კახთა და სომეხთა, ღიხთ-იმერისა და ღიხთ-ამერისა, ორისავე სა-
კელმწიფოსა მშერობელმან, მეფეთა მეფემან თ ა მ ა რ და ჩუენთა თა-
ვადთა და ებისკოპოსთა, ეოფლისა საქრისტიანოსა რჯულისა მამა-
გრებელთა, მანდატურთა მანდატურმან დადიანმან, ამილახორთა და
ერისთავთა და ჩუენისა კარისა მოსამსახურეთა და აზნაურიშვილთა,
კარისა ჩუენისა მოსამსახურეთა, ერთობით შეგაწყალებთ და გიბოძეთ
სასისხლო ესე სიგელი თქუენ, ი ა კ ო ბ ი ძ ე თ ა ³⁾ გელათისა წინა-
მდეგთა(სი) ი ა კ ო ბ ს და რ ო მ ა ნ ო ზ ს, შ ა ლ გ ა ს და ო ქ რ ო -
ზ ი რ ს ა, დაგმტკიცეთ და გიბოძეთ სიგელი ესე მას ⁴⁾ ჟამსა,
ოდეს მოხუდით და გუიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუე-
ნი და გიბოძეთ და გაგიჩინეთ ას ოცი ათასი კიღმანური(სი) თეთრა
სრული სისხლი, თორმეტი გლეხი, თორმეტი ცხენი, თორმეტი
თეთრი ქორი, თორმეტი ჯორი, თორმეტი მეძებარი, სამი ხატი მას
ჟამსა შინა, ოდეს შენი გუარის კაცი ოქროზირი ციხის თავმან ფუ-
ლ ა რ ი ა ნ მ ა ნ მოკლა, და გაგიჩინეთ სრული სისხლი, ამაღ რამე

¹⁾ ეს ორი სიტყვა განმეორებულია დედანში.

²⁾ დედანში შეცდომით სწერია: ჩუენთა.

³⁾ წინეთ ეგრე უნდა წერებულყო დედანში, ქვემო მოყვანილის
ორის სიგელის მიხედვით, ხოლო შემდეგ ეს ადგილი უწვალეობით და
სხვა ხელით და სხვა მელნით გადაუკეთებიათ. გადაკეთებულ სიტყვებში
გაჭირვებით იკითხება: „თქვენ ნიკოენ(?) ძეთა“.

⁴⁾ ეს სიტყვა განმეორებულია დედანში.

ჩუენის მოღარეთ-უხუტესი იყავა(sic) და ჩემის სჯაროთა დაგიურგე და გიბოძე ს ა მ წ ე ს თორმეტი გლეხი. ამას გარეთ ფოლაჩან-მან დაგიურგა, რაცა ამა სიბგელს შიგა სწერია, სრული სისხლი და ვერა ამოგივიდა და ცოლსა ჩემუელი ზუნარი წამოჰკადა და ვერცა მასინ ამოგივიდა, ჩუენითა შუაობითა დაგიურგა სისხლი ესე, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე ვინცა შინა ჩაგიკდეს და ალაფი წაგის-სას, ალაფიცა უგლებად შეგეჰტეს და თორმეტი ათასი სხუა გემ-ტოს^{*)}. ვინცა დარბას(sic) უსმართლოდ შეკასმინოს, ნახევარი სის-ხლისა დაგუროს. გრძნეულობა შემოგუიფლოს და მართალი გამოხუ-იდე, სრულნი სისხლი დაგუროს, ვინცა ცოლი მოგიტრიოს და მან-დილნი მოგიკადოს, ეს ნახევარი სისხლისა დაგიუროფოს. ვინცა ცო-ლი მო...ნას სრული სისხლი ...**) [დაგი]უროს. ვინცა დასწავლილი ქალი დაგიგდოს, რაცა მოეტანოს, მას გარეთ ექუსი ათასი დაგიუ-როს. ვინცა დასწავლილი ქალი წაგართუას, რაცა მიეტანოს, მას გარეთ თხუთმეტი ათასი სხვა დაგუროს. ვინცა სადალატოდ წინა დაგიდეს და გამუღავნებითა მორჩე, ექუსი ათასი დაგუროს. სიკუ-დილისა ცდისათვის ვინცა იუაღითა, ანუ წინა კბილითა დაგაშაოს, თორმეტი ათასი დაგუროს. ვინცა სადალოდ დაგკოდოს სხინოს ად-გილსა, ექუსი ათასი დაგუროს ამა თეთრისა. ვინცა უსმართლოდ მუქარა გთხოვს და ლაშქართა ზედა შეგარცხუინოს, სამი ათასი თე-ორისა დაგიუროს. ვინცა კელითა, ანუ ფერკითა დაგაშაოს, მესამედი ამა თეთრისა გავიჩინეთ. ჩუენ უოვლისა საქრისტიანოსა აღმოსავლე-თისა და დასავლეთისა მშერობელმან, მეფეთა მეფემან თამარ და ჩუენთა ათაბაგა(sic) და ამილახორთა და ერისთავთა და ამირიჯობთა და საკადთა და მოსამსხურეთა კარისა ჩუენისათა ესე ერთობით დაგი-გუიდრეთ, ვერაფინ შეგიცუალოს სიბგელი ესე მტკიცე და მოუშლე-ლი, მიზეზ-შემოუღებელი, სამეუიდრო. ვინცა და რამანცა კაცმან შეგიცუალოს, ჩუენთამცა ბრალთაგან გაიკითხუის, ისიცა ვინ დირსა

*) აქედან დაწყებული, სადაც ჩვენ ნიშნათ წერტილს ვუსვამთ, დედანში წერტილს გარდა უზის კიდევ სიბგელე ნოლის მსგავსი O.

**) აქ ეტრატს აკლია ერთი ნაჭერი, ამას ქვემოთ მოყვანილი ტექ-სტი მეორე გვერდზე სწერია.

შეშლას და ისიცა—გატუდებსა: დაიწერა სიგელი ესე კეღითა სა-
ხლის უხეტესითა რ ო მ ა ნ ო ზ ი ს ა ბერისათა, ქრონიკონსა ას ოც-
და ერთსა: :- ამას შემდეგ ხელის მოწერაა: თამარ: მეფემა: უმტკი-
ცე(?)*) .

331. სიგელი იაკობიტეთა, $53 \times 15,2$ სანტ., დაწერილია ეტ-
რატზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგ-
ჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ სამი წერტილი. თარიღი გადა-
სულია, მაგრამ სიგელი კი ყოველ ეჭვს გარეშე ქეთექვსმეტე
საუკუნის პირველ ნახევარს ეკუთვნის. ხოლო ცნობილის ბრო-
სეს გენეალოგიურ ტაბულით სიგელში მოხსენებულნი ბატო-
ნის შვილები ალექსანდრე მეფის შვილებათ არ ითვლებიან
(H. G. II, 626).

1547(?), იანვარი(?). ქ. სახელითა ღმრთისათა, მამისა, ძისა და
სულისა წმიდისათა, ესე სიგელი შეგიწუაღეთა და გიბოძეთა ჩვენსა მე-
ფეთა მეფეთა შვილმანსა, ბატრონმანსა (სი) ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ა შვილ-
თა, ჰატრონმან კ ო ს ტ ა ო ტ ი ლ ე, ჰატრონმანა გ ი ო რ გ ი,
ჰატრონმანა მ ე ლ ქ ი ზ ე დ ე გ ა, შენ, ი ა კ ო ბ ი ძ ე ს ა თ ე ვ-
დ ო რ ე ს ა და ნ ი კ ო ლ ო ზ ს ა და (მო)მავალსა სახლისა თქვენ-
ნისათა და გ ა ბ რ ი ე ლ ს ა და შვილთა თქვენთა და მომავალსა
სახლისა თქვენისათა, მას ჟამსა შეგიწუაღეთა და გიბოძეთა, ოდეს
ღესთა-ამერიდანმანსა მომიყვანეთა, დაგიმტკიცეთა შენუელი ვენახი¹⁾,
რაცა შემოღ(თ)ბული, სრულითა ნარიმანისა სოული ვენახი, სახლ-კარი,
მისითა ყოფლისა ფერითა, წყალითა, წისქვილითა, მიწდროითა, მისი-
თა ყოფლისა ფერითა, კიდევ სუტისა სოული წალკოტი, იმისა ჩასა-

*) პირველი ორი სიტყვა ამ ხელის მოწერისა მარტივად სწერია.
ხოლო უკანასკნელი ჩართულათ არის და თუმცა კარგათ არის დაცული,
მაგრამ მნიშვნელობა მისი ჩვენთვის გამოურკვეველი რჩება.

¹⁾ ეს სიტყვა ორჯერ არის გამეორებული.

ტანისა¹⁾ ნათუზარი და სსსხლე, ესეცა შენთუის მამიციემა²⁾, სხვა მამინებებია. სხვა არა გეთხოვდეს რა, არა მალი, არა შემარნობა, არა მუჯირობა, არა საბაზიერო, არა ულაყი, არა საჯინიბო, არცა აიფა, არა ქერი, არა საყველიერო, არა ღაღა, არა საყელი, ბატონ-სა ხო ს რ ფ ს ა ვ ა ბ ა ტ ი ე თ ა ს თ ვ ე ლ ი ესე და გავამტკიცეთა და გვიბოძებია ესე ჩვენსა ერდგულსა უმასა და მოგეტითა ჩვენსა ერდ-გულთა შიგანა გირავონ(?). კიბედიეროს ღმერთმან, და მისაა უკუ-ნისამდი კასათავებლათა მამიციემა ღთისი და ეოგელნი მისნი წმი-დანნი ბატონი ხოსრო კაცთაგან და მე ყაფა(რ)ჩუყაი ძეს ამირან(ა)სა და მიწერია. დაწერა [სიგელი და წყალობა ჩვენი ესე თვესა იან-ფრსა... ქრანიკონსა ორას ოცდა ათ ხუთმეტსა]³⁾... გ ა ო რ გ ი (ჩართულათ). †.

332. სიგელი იაკობიძეთა დაწერილია წინა სიგელის ეტრატის მეორე გვერდზე მრგვალი მხედრულის ხელით და მქრალის მელნით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ სამ-სამი და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ორი უკანასკნელი ასო თარიღისა კარგათ არ მოჩანს დედანში და ამიტომ საეჭვოა, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში სიგელი მე-XV II საუკუნის პირველ ნახევარს ეკუთვნის. მდივანი მერაბ ყორღანაშვილი იხსენიება ჩვენს გუჯარებში 1634 და 1642 წლებში (იხ. ზემოთ. გვ. 159, 231). იორამ ბატონიშვილი, რომელსაც გამეფება უნოდოდა 1664 წელს, გიორგი გოჩაშვილის ძედ არის მოხსენებული ჩვენს წყაროებში და არა მათ(H. G. II, 626), როგორც ჩვენი სიგელი იხსენიებს.

1631(?). ქ: ნებიითა და შეწკნითა ღთისათა ჩვენ ბატონ-

¹⁾ ეს სიტყვა სანახევროთ ამოფხეკილია დედანში და ამიტომ საეჭვოა მისი მნიშვნელობა.

²⁾ ეს სამი სიტყვა მერმეა სხვა ხელით მიმატებული ამოწლილი სიტყვების მაგიერ.

³⁾ ეს, რაც ფრჩხილებში ჩავსეთ, თითქმის აღარ მოჩანს, ისე გადაღესილია მქრალი მელანით ნაწერი მეორე გვერდზე ეტრატისა და ამიტომ ეს კითხვა საეჭვოა.

ნიშუილმან ჰატონმან გიორგი და ძმთა ჩუენთა, ჰატონმან იორ(ამ ესე საბოლოო გასათავებელი მტკიცე და შეუცვალადელი წყალობის წიგნი და სიკელი შეგიწულებთ და გიბოძეთა თქუენ(sic), ჩუენსა მკუიდრსა და ერდგულსა და მრავალფერად ერდგულებით და თავდადებით ნამსახურსა ემას იაკობიძესა ფრიდონსა და ძმასა თქუენთა გიორგის და ჰაჰუნასა, შუილთა თქუენთა სულხანსა და ლომსა და აეგდორეს და ნიკოლოზსა და სეხენიასა, სახლისა ჩამომავალთა თქუენისთა ყოველთავე, მას ჟმსა, ოდეს მამსასლისობასა და სითარხნესა გუიავუნით და ჩუენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, და მოკითხული ვქენით, და მკუიდრათ ჩუენთა მამა-ჰაჰათაგან თარხანი და კელშეუაღბი ყოფილიყუენით და მამსასლისობა თქუენთა მამა-ჰაჰათა ჰქანებოდათ, და ჩუენცა თარხნეი და გათავისუფლეთ, ასრე რომე არსიფერისთანა სანუენო სათხარკი და გამოსადები არა გკითხვებოდეს რა. მამსასლისობა სამკუიდროთა და საბოლოოთა გუებოძებია, აროდეს არ მოგეძალოს არა ჩუენგან და არცა შემდგომათ სხუათა მეზატრონეთაგან. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთაის ჩუენსა ერდგულთა სამსახურსა შიგან. (დაიწერა) კელითა*) კელმწიფის კარის მდივანის ყორღანაშუილის მეტაბისა და, ქვს ტით(?).

333. აიდარბეგის ბრძანება, 19,5 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ოროი წერტილი. ბოლოს უზის აიდარბეგის ბეჭედი.

1735, მარტის 2. ქ. ჩუენი ბძანება არის, ყაფლანოშვილოქანიოსრო! მერმე საბარათაშვილოს მეზაღახობა შენთვის გვიბოძებია, როგორც კვლავ საბაღახე აღებუდიყოს, ახლაც ისრე აიდევნი. ქათალიკოზის მამულს არც კვლავ გამოთმევი. საბაღახე, ნურც ახლა გამართავამ, მაგრამ, ქათალიკოზო, სოფლის მამსასლისებს მუხაღვამ გამოთავი, რომ სხვა სოფლების ცხვარი ან შეიხიზონ, ქვს უკვ, მარტის ბ. □.

*) დედანში სწერია: „აელისა“.

334. სიგელი მეფისა სვიმონ II-ისა, 38,5×20 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მარგალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. მეორე გვერდზე მუსულმანური წარწერაა.

1627, თიბათვის 24. ქ. ნებიითა და შეწვენითა ღთისათა ჩუენ, მეფემან, ჰატრონმან ს უ ი მ ო ნ ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და მრავალფერად თავდადებით ნამსახურსა ბ ა რ ა თ ა შ ე ი ლ ს, ჰატრონს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, თქუენთა შვილსა გ უ გ უ ნ ა ს ა, ბ ა რ ა თ ა ს ა და ნ ი კ ო ლ ო ო ზ ს მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და აზნაურისშვილის წყალობასა დაგუეჯებით, ჩუეხ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგვიწუალებთ და გიბოძეთ სააკასე შერმაზან, მოკითხული ვქენით, ამას წინათ თქუენივე სამკვიდრო უოფილიყო და ახლა ჩუენცა თქუენ გიბოძეთ, რისაც მამულის მქონებელი უოფილიყოს, ეოფლის მისის სამართლიანის საქმიითა და სამძღურითა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან. აწე უზეშთ(ა)ესთა მოგახსენებთ და უქუედესთა გიბძახებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭიდ-ვაზინრო და სსუანო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იუუხეთ და ანუ ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთა(ვ)ეთ, რარიგადცა ამა ჩუენგან ნაწყალობევს ფარვანაშია ეწეროს და ნურადეს ნუ შეუშლით და შეეცდილებით თანადგომისა და შეწვენისაგან კიდე. დაიწერა ბძახება და ნიშანი ესე ქქსა ტ ი ე, თიბათუეს კ დ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა ოქრუასშვილის შ ე რ მ ა ზ ა ნ ი ს ა თ ა. ს უ ი მ ო ნ (ხართულათ).

მეორე გვერდზე იმავე ხელით:

ქ. ესე ბრძახება ასრე უნდა გათავდეს □.

335. ნასყიდობის წიგნი, 39,5×22,5 სანტ., დაწერილია ეტრატზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს. გუჯარი ეკუთვნის ვახტანგ ფირცხელაურს ქსნის ხეობაში.

1677, მაისის 20. ქ. სასელითა და სახიერთა ზეცისა

ქალითა და ანგელოზითა, რ[ხითა] და მეოხებითა და შუამდგომლობითა და მარადითა მღ[თის] მოხელისა ეველას(SIC) წმინდისა ოხითა და მეოხებითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა, და დიდისა წმინდისა გიორგისა თელეთისა, ოხითა და მეოხებითა და მოწმობითა და შუამდგომლობითა, და დიდისა წმინდისა გიორგისა მოღვინისა ოხითა და მეოხებითა და მოწმობითა და შუამდგომლობითა, ესე ნასუიდობის სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ... **ო ვ ა ს ა მ ვ ი ლ მ ა ნ ნ ა ს უ ი დ ა მ ა ნ და ჩემ(მ)ან ძმამ ა ს ა ტ უ რ ა მ ა ნ თქუენ, ზ ა რ უ ნ...** შეიღოს **გ ა ს ზ ა რ ა ს ა და ს ი მ ო ნ ა ს ა**, სსხლისა მომავალსა უო...თა მოგეიდუ ჩემი ალალი ნასუიდი მიწა; რაც ჩითასხსსუილის . . . .ი ჩიტანს გენახის ქვემო ხეგამდისინ, ხევი რაც გაიტახს . . . .ინ შტო რაც აიტანს, ზემო კიდევ ჩითასხსსუილის კედლის . . . .დინ; სთავის წულითა, მისის რიგითა ჩვეულ დარჩი... შოდის, ავიდეთ თქვენგან ფასი, რითაც ჩვენს გუ[ლი შესჯერდებოდან]. და გქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმან, როგორცა . . . .ღის ნასუიდს მართებდეს ხელგეწიფოდეს **გარ... . ვათ**, რითაც საქმით გინდოდეს. ვინცა და რამაც ... ეს ჩვენი მოცემული წიგნი შეგიშალოს, იგიც შე... . . . .ავის ჭკუისაგან და ნუმცა იხსნების სული მისი ჯო... . . . .დამტკიცებელი დმერთი აკურთხეს(SIC). ამინ. არის ამისი . . . .ი მელიქი შერმაზანა □, მამასხლისი ასლამაზ □, ივან-გ[ულასსუილი] ალექსა, კიდევ ივანგულასსუილი ბასილდულა □, ...ვილი მირაქა. **მე ზ უ რ ა ბ ა ს გორელს დამიწერია, მოწამ... . . . .** ესე წიგნი მათის ოც კასულს, ქვს ტ ნ კ. ჭარინა...

ქვემოთ მიწერილია:

ქვს ტ ზ დ (1696 წ.) ენკენისთვეს დამდგეს მიფაუაიდეთა(SIC) ჩვენს განზ[არ]ჰამა ჩვენი წილი ბალი და მიწა. ჩვენსა ბიძაშვილსა სიმონ[ას] დარჩა...

336. ნასუიდობის წიგნი დემეტრე ყაფლანიშვილისა, 39,5×25,8 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მარგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი გამოვუშვით.

1635, გიორგობისთვის 3. . . . .ესე უკუნისამდე ყამათა და

სანთა კასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, უმიზუნო და მიზეზ-
შემოუღებელი, უოფლის ხლათის და საქმისაგან გამოსული და გა-
მორკვეული და უოველია კაციაგან უცილებელი და მოუდევარი,
სამკვიდრო და საბოლოო ნასუიდაბის წიგნი და სიგელი მოგეცით
ჩვენ; ს უ ე ე ი მ ა ნ ი ს შ ე ი ლ მ ა ნ ო მ ა ნ და შეიღმან ჩვენმან
და ვ ი თ და სახლის ჩვენისა მომავალია და მეოფთა თქვენ, ე ა ფ-
ლ ა ნ ი ს შ ე ი ლ ი ს შ ე ი ლ ს, სურაბის შეიღს დ ე მ ე ტ რ ე ს, შეიღ-
სა შენსა ე ა ფ ლ ა ნ ს და ს ა ა ლ ს და სხვათა სახლის თქვენისა
მომავალია, შუა ბოლნის მამის ჩვენის ნასუიდი სვარი, ქვემო-ბოლ-
ნისის რუს სებით და ქვეითი მხარი, იოანეს სვარი ერთი, ორღო-
ბე, ქვემო კაცია ღრუელი ვენაკი თავის სამარადიანის სამძღვრით,
როგორც ჩვენ კვტკროდეს, ნიკვსითა, ხილითა, შესავლითა, კასავ-
ლითა; გააკრეიული იყო, მოგუიდეთ თქვენ და ავიდევიო ფასი სრუ-
ლი, როგორც სვენი გული შესჯკრდებოდა. გქანდეს და გიბედნიე-
რას ღწ უოფლის კაცისაგან უცილებელი. თუ ვინმე ამისი მცილე
იუოს, ჰასუნისა და ჰირის გამტეში ჩვენ და ჩვენი შვილი იუოს. ამის
მომშლეღს რისხავს თავად ღთი და მისი წმიდანი, მასტა ედება
შიშთვილი იუდასი, კეთრი გეზისა, ცოცსლივ დანთქმა დათან და
ანიონისი; ამისი დამამტკიცებელი ღწ აკურასოს და მომშლეღი
დასწყევლოს. არის ამის მოწამე ბატონი ერასთავი შანშე, შანშე
(ჩართულათ), ბატონი ამილასვარი ოთარ □, ფარსადან ციციშვი-
ლი □, მდივან(ი) სულხან □, მდივან(ი) აკოანდილ □ *). დაწერა
ესე სიგელი გიორგობის ტ, ქწსა უ გ ბ □.

განის აშიაზე სხვა-და სხვა ხელით:

ამისი მოწამე ბატონის შვილი აბდულა ბეგ □.

ჩვენ ტფილელი ეფთავიმი მოწამე ვართ □. ბეჭედს აწერია:

მონა ღთისა ტფილელი მიტროპოლიტი ეფთავიმი.

მელიქი ალა □.

ბატონი თბილელი.

ქ. ქაინოსრო მოწამე.

*) ყველა ბეჭედების წარწერა არ მოგვეყავს, რადგან უმეტეს შემ-
თხვევაში განმეორება იქნებოდა მოწამეების სახელებისა და წოდების.

ქ. სულხან ქავთარისშვილი ამისი მოწამე □

ქ. ჰაატა +.

337. აიდარბეგის ბრძანება, 24×20 სანტ., დაწერილია ქალაღ-ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. მეორე გვერდზე სპარსული ბართია სპარსულისავე ბეჭედით.

1735, მაისის 11. ქ. ჩვენი ბძანება არის, რადგან დეუმეტრე უაფლანიშვილმა კელმწიფის სამსახურში ააფდადებით ემსახურება, ვაჰიდარბეგს უფლარის ტაროღაუბა *) იმისთვის წყაღობა გვიქნია, უოველს საქმეში მოყუეთი უნდა იუოს, რაც აერილი, დაფანდელი(sic) კაცი სადმე წასული იუოს, თავის ალაგას დასახლოს, ხნას და თესვას ბეჯითი იუოს, უოველს წელიწადსა მოსავლისა და გამოსადების ანგარიში ჩვენის კარის კაცს მოსტემდეკ აწ გიბძანებთ, უფლარის ქეთხუდებო და რაიათნო, ვინცა-ვინ იუონეთ(sic), როგორც სხვა ტაროღასათვის გემსახურებინესთ, ამასა იმსახურეთ, თქვენნი გამოსადები, მოსავალი და ან ჰვასის ანგარიში ჩვენის კარის კაცს მოსტემდით. დაეწერა(sic) მაის ია, ქვს უკგ □.

338. ნასყიდობის წიგნი ელისბარ და ვახტან ორბელიანისა, 38×16,8 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1735. ქ. ნებითა და შეწვენითა დმთისთა ესე ამიერთგან უტვალელები, მტკიცე ნასყიდობის წიგნი მოგართვით ჩვენ, ფანისა-შვილმა ტერმათეოს და არუთინამ, ძმამა ჩემმან ბერიამ და თთარიმ, ნასყიდამ, ფარემუზ და ჰჰჰამ დამომაღლთა სხლისა ჩვენისათა თქვენ, ორბელიანს, ბატონს სახლთხუტეს ელისბარს, ძმას თქვენს ვახტანგს, ძმისწულსა თქვენსა ნიკოლაოზს, ესე რომ დაგვეჭირა ძმა და ძმისწული დაგვი-

*) ეს სიტყვა სხვა მელნით არის მიმატებული სტრიქონს ზემოთ.

ტვემ და მოვედით, შემოგეხეკენით, რაც ჩვენი ნასყიდობა გქონდა ციხე-ქვაბში, ან მთასა და ან ბარსა, მოკუიდეო. ავიდევით ფასის სრული, რით(აღ) ჩვენი გული შეგვერდებოდათ. ვინც ამაზედ გელა- ჰარაკოსთ, ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვიუენეთ. გქონდესთ და მოგახმა- რას დმერთმან. არა კაცი არ გეცილებოდეს, არცა ჩემი მონათესა- ვე, არცა ჩემი სახლას კაცი, ყველას ჰასუხი მე გაესცე, სიგელიც თქვენ გაქეს. არის ამისი მოწამე: ბატონი სარდალი ქაიხოსრო, მათი ბიძაშვილი იოვანე □, ბარძიმ □, მამუკასშვილი დემეტრე, მზეჭაბუკისშვილი ჰაჭუნა □, გოსტაშაბისშვილი აქელაბარ(sic), მზეულისტანს ბაჩაშვილი გიორგი +, გამარეთის მამასახლისი ხოსიტა +, უგრის დარიცე კაცია +, ჰაჭუასშვილი მახარა, მურვანას- შვილი ავაქა, ფიტარეთის დეკანოზის შვილი ბასილი, ურცევან ღონასშვილი, დარბაისელის სსენარს ბასილიშვილი ღამაზა. მე ფიტარეთის დეკანოზს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი, ქვეს ქრისტეს აქათ ჩ დ ლ ე, უ კ დ (1736?), მარტს კ ბ. + + + + + +.

აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. მე იარალიშ(ვი)ლი როსებ ამასი მოწმე ვარ □.

ქ მე იონათამ ქავთარისშვილი ამისი მოწამე ვარ.

339. ნასყიდობის წიგნი ელიზბარ და ვახტანგ ორბელიანისა, 34 X 14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუხხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი და აქა-იქ ორორიც.

1736, აპრილის 12. ქ. ნებითა და შეწვევითა მდთისითა მეტეხებითა ყოვლად უხრწნელისა, უფროსად კურთხეულისა დედოფლისა ჩვენისა მდთისმშობლისა, მარადის ქალწულისა მარიამისათა; ძლიერებითა და ჰატოისისა ცხოველს-მყოფელისა ჯვარითა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წმინდათა უსახელოთა ღვთისა ძალთა, ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა, მიქიელ-გაბრიელისათა; წმინდათა წინასწარმეტყველთა, მღვდელთა-მოძღვართა, მოწამეთა მამათა და ყოველთა წმინდათა მდთისთა ესე ამიერ უკუნი-სამდი უამთა და ხანთა გასათაეპელი, სამკვიდრო და საბოლოო ნას-

ეიდობის წიგნი და ნაშანი მოგართავით ჩვენ, კ ა კ ა შ ვ ი ლ მ ა ბ ე უ
 უ ა მ ა, ი ს მ ე ი ლ ა მ ა, ო უ რ ა ბ მ ა, ზ ა ზ მ ა, შვილითა და მო-
 მავალითა სხელითა ჩვენისათა თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს, ბატონს
 ე ლ ი ო ბ ა რ ს ა და ვ ა ხ ტ ა ნ კ ს ა, შვილითა და მამავალითა სხელი-
 თა თქვენისათა, ასე და ამისა ზარსა სედა, რომე მოვალე(ე)ბი მს-
 წესებდენ, (ჩვენის ნების-წადილით ჩვენი სამკვიდრო მარანი მოგუადეთ
 ეოვლას კაცისგან უცილებელი, თავისის სამოცდა ათის ქვევრითა,
 მარანის გვერდით ოთხი რომ ავრავს იმ ოთხითა.) ავიდეთ ფასი
 სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. ჩვენი
 თქვენსე არა დარწმობდა რა არცა ერთის იოტის ფასი. არიან ამი-
 სა დამხდურნი და მოწმენი თავად დმურთი (და) ყ(ა)ვ(ე)ლნი მისნი
 წმინდანი; კაცთაგან: ქვემო-ბოლნელი მ(ა)დ(ა)თა, შუა-ბოლნელი გუ-
 რგენს, შეღქვა, ზემო-ბოლნელები სულ ხელთ-ერთ-ზირათ. მე ბა-
 ინდურს ხ ა ნ დ ა მ ა შ ვ ი ლ ს დამიწერია, მოწმეც ვარ ამისი. დაი-
 წერა აზრალს იმ, ქვს უკად + + + +.

340. ნასყიდობის წიგნი ბატონიშვილის ელენესი, 32×11 სანტ.,
 დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით
 ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1736, თაბათვე. ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართავი მე,
 მ ა ხ ა რ ბ ლ ი ს შ ვ ი ლ მ ა კ ა ტ ი ა მ ა და ძამა ჩემს ო თ ა რ-
 მ ა თქვენ, ბატონისკაღს ე ლ ე ნ ე ს ა, ასე რომ დიად გაგვიჭირ-
 და მოვედით და შემოგესვექენითა და ჩვენი თავი ნასყიდობით მო-
 გართავით, თერთა ავიდემით(sic), რაც რომ ჩვენი გული შესჯერდე-
 ბოდა. დღეის იქით ჩვენთან ხელი არვის აქვს. ერდგულად გამსახუ-
 როთ და თქვენც მწყალობელი ბძანდებოდეთ. არის ამისი მოწმე თავ-
 ვად დმურთი და ეოველნი მისნი წმინდანი, და კაცთაგან ფიტარე-
 თის დეკანოზი ნიკოლოზ და საბანასშვილი ბასილი, და მე ზურაბ
 სოლოღასშვილს დამიწერია და მოწმეც ვარ ამისი. დაიწერა ესე წი-
 გნი ფიტარეთს, თავესა თაბათვისსა, ქვს უკად + +.

341. წიგნი მალაშვილის მდივნის სოლომონისა, 38×20 სან-

ტიმეტრი, დაწერილია ქალაქებზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1736. ენკენისთვის 1. ქ. ნებოთა და შეწყენითა ღთო-
სათა ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ, მ ა ღ ა ლ ა შ ვ ი ლ მ ა, მდი-
ვანმა სოლომონ, შვილმა ჩვენმა ნიკოლოზ და იაკობ
თქვენ. ჟ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს, ბატონს აკთან დილს, თქვენს
შვილს მზეკჯაბუკს, ასე რაზე თქვენა ემა ფეფიტა მკალი მეჭირა
ხანდავს ნასკიდობიას. დაგვიპირა და ისევე თქვენვე დაგანებეთ და ფა-
სი გამოგართვით, იმ კაცთან არც ჩვენსა და არც ჩვენს შვილსა და
სახლის კაცს კელი არა ქონდეს, კაციც თქვენივის მოკვირთმევიას
და ნასკიდობის წიგნიც მოგართვათ. არის ამისა მოწამე მეღაქი
ფარსადან □, მდივანი ყარან □, ხითარაშვილი გიორგი □, ჩვე-
ნი ძმისწული დემეტრე, თახისშვილი ელიზბარ, ტარიელ, ნაცვა-
ლი ივანე, ანუღვარდისშვილი იესე, ნინიაშვილი შერმაზან და მე
მკალბებელს ნიკოლოზს დამიწერა და მოწამეც ვარ, ენკენის თვის
ა, ქქსა უკად □. მე ამისა უბული მაქვს და ფასიც ამიღია.

შემდეგ სხვა-და-სხვა ხელით მიწერილია:

ქ. როგორც მამა ჩემს მდივანს სოლომონს მიეცა, ჩვენც უ-
ბული გვაქვს. ნიკოლოზ (ხართულათ). ქქსა უმბ +.

ქ. მე სალთხუცესი ამისი მოწამე ვარ □. ბეჭედს ხუცურათ
აწერია: მონა ღთისა სახლთხუცესი გიორგი.

ქ. ჩვენ ერისთავი დავით ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. ამისი მოწამე ბატონა ციცი □.

ქ. ამისი მოწამე მოურავი, ბატონა ვასრეულ □*).

ქ. ჩვენ მოღვარეთხუცესი ზა(ა)ტა ამისი მოწამე ვარ □.

ქ. ამისი მოწამე თარხნაშვილი ზა(ა) □.

ქ. ამისი მოწამე ამირაჯუნიშვილი თ(ა) □.

ქ. ამისი მოწამე გიორგი იანაღაშვილი.

ჩვენ სუიერასი ზა(ა)ტა ამისი მოწამე ვარ 'პაატა'.

*) ბეჭედს აწერია: მონა ღთისა ყულარაღასი ამირაჯიბი გაბრიელ.

342. ნასყიდობის წიგნი ელიზბარ ორბელიანისა, 64 X 31,5 სანტ., დაწერილია კარგ გასანთლულ ქაღალდზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი 12 სტრიქონი და წყველა განგებ გამოფეშვით. თავში ასო ქ და სამი სხვა ასოც ლამაზათ არის დახატული მელნით.

1736, სექტემბრის 8. ...ესე ამიერიტგან მიუგუნისმდე უამთა და ხანთა გასათაუბელი მტკიცე და შეუცვალებელი, ყოფლის კაცისკან მოუდევარცესე ნასყიდობის (წიგნი) მოგეც მე, ბატონის-შვილმან გიორგიშ, ასე რომე სატრედეო სოფელი ბების ჩემის, ბატონიშვილის ანასანუშის მზითვით ნასყიდი, ჰაჰამან ჩემმან, მდივანბეგმან და ბებია ჩემმან დედა ჩემს, ბატონის რძალს მარიამს მზითვით გამოატანეს და მას აქეთ ჩვენ გვეჭირა და არცა ვინ მტილვე გვეუხანდა, ახლა დიდად დაგვეჭირა, მოგედით და მოგუდეთ შენ,) ო რ ბ ე ლ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ს ბ ა რ ს და შვილსა შენსა ი თ ა ნ ე ს და მომავალთა სხლისა შენისათა სოფელი სატრედეო თავისის სამართლიანის სამძღვრითა, შესაფლითა, ველითა, ვენაკითა, წელითა, წისქვილითა, დისვლის საკნავ-სათიბრითა, შათითა და ბარითა. ავიდე ფასი სრული და უნაკლულო, რასაც ჩემი გული შესჯერდებოდა. თუ ამას შემოგეცდილ(ო)ს ვინმე, ან წამოგედაოს სხვა კაცთაკანი ვინმე, პირისა და ჰასუსხის გამტკეში ვიყო, და გიბედნიეროს ღ'თს, რაცკათათაც სხვას მონასყიდეს ქაზდეს... ბატონიშვილი **ქ. რ. ხ. შ. შ. შ.** არის ამისა მოწამე პირველად ღმერთი და ყოველნი წმიდანი მისნი. ხოლო კაცთაკანნი ესენი გვეჭვანან(sic) მოწამედ: ტფილელი მიტროპოლიტი ეფთვიმი. ბეჰედს აწერია: მონა: ღთისა ტფილელ მიტროპოლიტი ეფთვიმი. დმ. ნელ ეპისკოპოსი ელისე. დ მ ა ნ ე ლ ი ე ლ ი ს ე (ხართულათ).

სარდარი ქაიხოსრო ქაიხოსრო |.

მოღარეთ-ხუცესი მანუჩარ

მონა ღთისა მოღარეთ- უხუცესი მანუჩარ
--

 |.

სარდრის შვიდი იოანე: .

მსუყვასშიელი დიმიტრი.

გორჯასშისშიელი ქაიხოსრო.

მოლარეთ-უხუცისშიელი ბარძიმ

მონა ღთისა ბარ-
ძიმ ორბელიანი

.

მსუქაბუკისშიელი ჰაზუნა

ჰაზუნა

.

გოსტაშაბისშიელი ამილღასბარ

ამირღაბარ

.

ქავთარიშიელი სულხან.

ნამანგლელავისშიელი გუგუნა +.

იარღლისშიელი როსუბ +.

ზურაბისშიელი ჰაზუნა

ჰაზუნა

.

გერმანოზისშიელი ზაატა

ჰაატა

.

თაქალთოიანი რევაზ.

შანშიაშიელი ავთანდილ

ბოლნისის მამსასლისი გურგენა +.

მდათა და ვარამაშიელი ლუარსაბა.

ბლორძელი იოანე.

მე გაბაშიელს, დმანისის დეკანოზის შვილს, მღვდელს ზ ა -
ქ ა რ ი ა ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი. აღიწერა თვეს სეკ-
დენბერსა: ზ: ქრისტეს აქათ: ჩ: დ: ლ: ვ: მე დავით ამისი მოწამე.

ქ. მე სარღლისშიელი დავით ამისი მოწამე

დავით

.

მე ივიტარეთის დეკანოზი ნიკოლაოზ ამისი მოწამე

დეკანოზი ნიკოლაოზ

.

343. ნასყიდობის წიგნი ყაფლანიშვილის დავითისა, 44,5 X 33
სანტ., დაწერილია სქელ-ქადალღზე მრგვალი მხედრულის ხე-
ლით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამო-
ვუშვით.

1736, ნოემბრის 15. ...ესე ამიერ უკუჩისმდე ვაშაა და
ხანაა კასთააკებელი, მტკიცე და უცვალებელი, ყოფილს კაცისგან
მოუდევარი ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეტ და მოგეიდე მე, ბ ე გ ა -
შ ვ ი ლ მ ა ნ ი ა ს ე ბ და შვილმან ჩემმან ბ ე ჟ ა ნ და მომავლათა
სახლისა ჩუკინისათა თქვენ, ბატონს ე ა თ ლ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს და -

ვით და შმათა თქვენთა გორგის, ორბელს და სულს
 ხანს და მომავლთა სხლისა თქვენისათა, ასე რომე დამეჭირა და
 მოგვიდე ჩემი ნასეიდი მამული შეა-ბოლნის ვენაჲი, თავს სამძღვა-
 რი კაციაშვილის ზურაბის ვენაკამდი, ქვეით მალაიშვილის ვენაკამდი,
 აქეთ დმ(ა)ნელის ვენაკამ(დ)ი, იქით დათუას ვენაკამდი, და თავის
 შესაფლითა და გამოსაფლითა, და საწნასლითა, და ყოველის თავის სა-
 მართლიანის სამძღვრითა. ავიღე თასი სრული და უნაკლელო, რასაც
 ჩემი გული შესჯერდებოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთონ, რა-
 როგვანაც სხვას მონასეიდეს ქონდეს. თუ ამას შემოგეცეილოს ვინმე,
 ან წამოგედაოს, ზირისა და ზასუხის გამცემი ჩვენ ვიფუნეთ. არის
 ამისი მოწამე ააგად ღთაი და ყოველნი წმიდანი (მისნი), ხოლო კაც-
 თაგანი: ყათელნიშვილი დიმიტრი □, კორჯასშიშვილი ქაინოს-
 რო □, მზეტაბუკიშვილი ზახუნა □, მკერფლიშვილი გიფი, კაცია-
 შვილი ზურაბ, ლოლამე დავით, აღასადაშვილი მოქალაქე აღა +,
 მოქალაქე მიდლისი გორგოი +, მოქალაქე სარქისა +. მე გაბა-
 შვილს, დმანისის დეკანოზს-მღვდელს ზ ა ქ ა რ ი ა ს დამიწერია,
 მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ნოენბერს იე, ქვსა უკდ ++.

აშიაზე სხვა ხელით:

მე დმანელ ეფისკოპოსი ელისე მოწამე ვარ ამისი. დ მ ა ნ ე ლ ი
 (ხართულათ).

მე იფიტარეთის დეკანოზი მოწამე ამისი □.

344. სიგელი არჩილ მეფისა, 59,5×22,2 სანტ., დაწერილია
 კარგ ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. სიგელი ეკუ-
 თვნის ივანე გრიგორის ძეს შანშიევს.

1736, ქრისტეშობისთვის 24. ქ- ნებთა და შეწვენითა
 დთისითა ჩვენ ღთივ აღმტუბულმან, ღთივ დამეარებულმან, ღთივ
 ზეცით გვირგვინოსანმან, საქართველოს ტახტისა და საპატრიარქოს
 ფლობით მქონებულმან, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ზანკარტა-
 ნიანმა(sic), მეფეთ მეფემან, თვით კელაშიფემან, პატრონმან ა რ -
 ჩ ი ლ, ზირმშომან. და კეთილად შობილმან, სასურველმან ქემან ჩვენს-
 მან, პატრონისშვილმან ი ე ს ე მ, ლ ე ვ ა ნ და რ ო ს ტ ო მ, ესე ამი-

ერთ უკუჩვენებელად ვამთავრებ და ხანა კასთარაქისი, მტკიცე და უცვლელად, საბოლოოდ გამოსადეგი მამულის წიგნი და სიგელი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენს ერდგულს და ნამსახურს შან-შიაშვილს ავთანდილს, იარაღის და სამოვლეს და შეიღოთ თქვენს გივსა, იოსებს და შეიღოთ და მომავალს სახლის შენისათა, ასე რომე ელიერაშვილები ჭიჭიქის შემოგუციდნენ და მოხვედ კარს დარბაზის ჩვენისსა, და მოკითხულიც ვქენით და ძველი წიგნები და სიგლებიც წამოაყენე და გაუშინჯეთ, და შეიღოს როსტომ(ი)ს გარიგება და ბატონის ბიძის ჩვენის, შეიღოს ვახტანგისა და კურთხეულის მამის ჩვენის და დედოფლის, ბატონის მარიაშის და ჩვენის ბიძაშვილის, შეიღოს ბაქარის სიგლები მოგვართვი და გაუშინჯეთ და, რადგან ამდენის კელმწიფების წიგნები გქონდა, არც ჩვენ მოგიშალეთ და ელიერაშვილებიც გამტყუნდენ და არც იმათ იმ ალაგის წიგნები ქონდა, და შეგიწვალეთ და ისევე შენვე გიბოძეთ ჭიჭიქი თავისის მითითა, ბარითა, შესავლითა და გასავლითა. არც ელარაშვილსა და არც სხვას ვისმე კელი აქვს შენს მეტს, უოფლის კაცის მოკლეგად და მოუსარჩლეად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღონ ჩვენს ერდგულად სამსახურსა შიგან, აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა სხვათა შეიეთა და მეზატრონეთაგან. აწე გიბრძანებთ, კარის ჩვენის ვეჭილ-ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იყენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქვენც ასე გაუთავეთ და ნუ მოუშლით, რადგანაც ამ ჩვენგანს ნაბოძებს ფარმანსა ამის შიგან ეწეროს. დაიწერა ბასნება და ნიშანი ესე ქრისტიანობის: კდ: გასულს, ქკს უკდ, კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანისშვილის სულხანისითა | მეფე არჩილ |.

345. წიგნი ჯავახიშვილი ვახტანგისა, 28×10,8 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო წერტილი.

1736, თებერვლის 3. ქ. ესე წიგნი მოგეტ მე, ჯავახიშვილმა ვახტანგ შენ, ჩემს ბიძაშვილს ქახიოსროს, ასე რომე შე-

ნი მამული ჩვენ დავიჭირეთ, არა ბიჭი ბიძა ჩემმა ა ვ თ ა ნ დ ი ლ
 მოგცა და ერთი მეფის ბიძგებით სალუკასხანაშვილი აბრამ თა-
 ვისის ნასყიდის ბიჭით მოგვცე შენ, გემსახუროს და არაფერს გამო-
 საღებში ჩვენ კელი არა გვქონდეს. არის ამისი მოწამე ჩემი ბიძა-
 შვილი მზეჭაბუკი □, მორდალი სოლომონ □, ნინიაშვილი შერმა-
 ზან, ბიჭიკაშვილი ზაქარია. შე ნ ი კ ო ლ ო ზ ს დამიწერია და მო-
 წამეტა ვარ. დაიწერა ფეხურვალს გ, ქვსა უ ლ დ მონა ღთისა ვახტანგ.

346. ნასყიდობის წიგნი ელისბარ და ვახტანგ ორბელიანისა,
 32,2×22 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის
 ხელით, ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი, შესავალი
 გამოვეშვით.

1736. ...ესე უტუყარი და მოუცილებელი წიგნი მოგვცით
 ჩვენ, ზ ა ზ უ ნ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ზ ა ზ ა მ და ძმამა ჩემა ნ ი კ ო ლ ა -
 ო ზ და მომაგაღათა სხლისა ჩემისათა აქვენ, ო რ ს ე დ ი ა ნ ს ვ ა -
 ხუშტის შვილს, ბატონს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, ძმას თქვენსა ვ ა ზ -
 ტ ა ნ გ ს, შვილსა თქვენსა ნ ი კ ო ლ ო ზ ს, ასე რომე დაგვე-
 ჭირა და ჩვენი სამკვიდრო ნაწარს ბერისშვილის ხოსიტას მა-
 მული ნასყიდითა, უსყიდითა, მათითა, ბარითა, ვენახითა, ნი-
 გვხნარითა და სწყულისპიროთა, სხნავითა, უხნავითა და სათი-
 ბითა, სახლითა, მარნითა და ქვევრითა, შესავლითა და გასავლითა,
 კალოთა და საბძლითა, საქებრითა, უძებრითა, დღეს რისაც მქონე-
 ბელი იუოს, ანუ რუმომაშე მამული შემატას ნიწარს თუ ქვა-თეთ-
 რის, ყოფლის თავისის სამართლიანის სამძღვრითა აქვენთავის მოგვი-
 უიდა, და ავიღეთ აქვენგან ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეს-
 ჯერდებოდა ამ საკომლოში. ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან,
 როგორათაც სხვას ალაღს მონასყიდეს მოხმარებოდეს. ჩვენი თქვენ-
 ზედ ადარა დარჩომილა რა და აღარც არის მოცილე და მოდავე
 შავისი თქვენთან, და თუ ვინმე წამოგედავოსთ ამ ჩვენგან მოსყი-
 დულს საკომლოს, ზასუხის გამტევი ჩვენ ვიუფნეთ. არის ამისი მოწა-
 მე პირველად ღმერთი და უოკელნი მისნი წმინდანნი; კაცთაგან: სარ-
 დალი ბატონი ქაიხოსრო, მოღარეთ უხუცესი მანუჩარ, მარუკასშვი-

ლი დემეტრე □, სრდღაისშვილი ივანე, კორჯასზისშვილი ქაიხოსრო □, კოსტასპისშვილი ამილხანარ, ქაყაარისშვილი სოულხან, გერმანოზისშვილი ოთარია, ქაყაარისშვილი იონათამ, სვიმონ მოძღვარია. ს ვ ი მ ა ნ (ხართულაო). მე ფიტარკაის დეკანოზს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი +. ქრისტეს აქათ ჩდღე. მე საზუნასშვილს საზას და ჩემს ძმას ნიკოლაოზს მომაცემია ეს წიგნი და ეახუღიცა მაქვს ამისი + +.

347. ნასყიდობის წიგნი ყაფლანიშვილებისა, 31,5 X 22 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1737, აზრიღის 1. ...ესე ამიერ უკუნისამდინ ჟამთა და სანთა გასათავებელი, მტეიტე და უცილეუელი სასყიდობის წიგნი და ნიშანი მოგეცი მე, შუაბოღნელი იერიჯანთ ჰე რ ა ჰ ე ტ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ლ ა მ ა ზ ა მ თქვენ, ე ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს ო რ ბ ე ლ ს და დ ა ვ ი თ ს, და გ ი ო რ გ ი ს ა და ს უ ლ ხ ა ნ ს, შვილთა და მომავალთა სახლის თქვენისთა, (ასე რომე მოგეციდე ჩუენი აღადი სასყიდვი ვენაჲი, არას კაცისაგან უცილეუელი,) სამსაჲარი ზეითი. თავი კაცისშვილის ვენახი, ბოლო მდღისათ ვენახი, ერთი გვერდი ოსტონთი ვენახი, ერთი გვერდი დმანელის ვენახი, მოგეცი და დმურთამან გიბეღნიეროს. გამოგართვი ფასი სრული და უკლები, თქვენსე არა დარჩა რა ერთი ოსტის ფასი. თუ ვინმე ამის მოცილე გამოჩნდეს, ზირისა და ზასუნის გამცემი მე ვიეო. არიან ამისი მოწამენი და დამსდომრი თავათ დმურთი (და) ეოვ(ე)ლი მისი წმინდანი; კაცთაგან: მამასხლისი გურგენა, ბერთანა ზაღია და ჰეტროზანთ თამაზა და მდღინა(ნ)თ ყასარა, მეჯოგე ფარსადანა, ბაბინანთ თურმანა და ბაბანთ ტერამესროფა, და ზიადანთ ოთარა და დურინა(ნ)თ დურია, აქელანთ ბეჟოა და მანათმანთ ყაითამაზა, და ჩივანთ ბეჟოა და ავთანდილასშვილი გიორგი, და მოქალაქე აღასადასშვილი აღია, და მე მდღინის დეკანოზის შკადს მელქოას დამიწერია და მოწამეც ვარ. დამიწერა აზრიღის დამდექს, ქვს უკე +.

348. მობარების წიგნი, 6,2×15 სანტ., დაწერილია ქალაქლდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1737, აპრილის 13. ქ. მამუბარა მე, ს ა რ ი დ ა ნ ს უ ა -
 ი უ ლ ა ნ ა ს შ ე ი ლ ი ი ა ტონის ვ ა ხ ტ ა ნ კ ი ს ა გ ა ნ, მოსკოვი-
 დამ რომ ამხნათა გამოეცხაჟნა ხ ა ს ო ა ს ა, ერთა შადი თუთხმე-
 ტი ადლა, ქათანი ერთი, ტანი ჩათა. ეს მამუბარა მოძღვარი იოსე-
 ბის მოწმობითა და სამონისშვილი ჰავლეს მოწმობითა. აპრილის ი გ,
 ქსს უ კ ე *) ქაულანიშვილი სარიდან.

349. ნასყიდობის წიგნი იბრემ ბეგისა, 60,5×21,5 სანტ., და-
 წერილია ქალაქლდზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნი-
 შნებით ნახმარია თითო წერტილი. ბეკლები ყოველგან განგებ
 ამოჭრილია. შესავალი გამოუფუშვით.

1737, მარტის 15. ...ესე მტკიცე და მოუშლედი, ყოგ-
 ლის კატის მოუდევარა ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და
 მოგეც მე, გ ე რ მ ა ნ ო ზ ი ს შ ე ი ლ მ ა ნ ზ ა ა ტ ა მ, შვილმა ჩემ-
 მან ო მ ა ნ და ქ ა ა ხ ო ს რ ო მ შ ე ნ, ი ბ რ ე ი მ ბ ე გ ს, შვილსა
 შენსა ბ ა ი რ ა მ ს და მომაკალოა სახლისა შენისათა, ასე რომე და-
 მეჭირა და მოუელ ჩემის ნება-წადილით და მოგუიდე, ჩემის ბიძაშვი-
 ლის ოთარისკან რომ მე და ყარაბუღადისშვილმა გიორგიმ მარაბ-
 დას ათკასი წილა მამული ვიუადეთ საერთოთ, ჩემი წილი ეს მა-
 რაბდის მამულისა ოთარისკან ნასყიდა, როგორც მის მოცემულს
 ნასყიდობის სიგელში სწერია: მათათა, ბარათა, წისქვილითა, ვენჯი-
 თა, საჯნავითა, უკნავითა, სარწყავითა, ურწყავითა, შესავლითა, გა-
 საყლითა, თაკის სამართლიანის სამძღვრითა. ავიდე ფასი სრული და
 უნაკლულად, რითაც ჩემნი გული შესჯერდებოდა, არვინ იუოს მოცი-
 ლე და მოდავე არა ბატონი, არა ჩემი სახლის კაცი. გქონდეს და
 გიბედნიეროს ღ'თნ, როგორც სხვას მონასყიდეს მოჭკმარებოდეს,
 ოთარისკან მოცემული ნასყიდობის სიგელი ყარაბუღადისშვილს გი-
 ორგის აქვს. თუ ვინმე წამოგედაოს, ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვიევენთ,

*) შეიძლება აქ ქორონიკონი უკპ იყოს, ვინაიდან დედანში აქ
 გამოდის ასოები „უკპ“. უკანასკნელი ასო შესაძლოა უბრალო ხაზის
 მაგიერ იყოს.

ჰ ა ა ტ ა და ჩემი შვილები. ვინც ეს ნასყიდობა მოგიშალოს, მასცა ედების კეთრი გეზისა, შიშაგილი იუდასი, მეხის-ტუხა დიოსკორესი, ცოცხლივ დანთქმა ღათან და აბრონისი, და სურას სინანულით ნუ იქნების კისა სულისა მისისა, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი აკურთხოს ღათან. არის ამისი მოწამე თაკად ღათი და ყოველნი მისნი წმიდანი; კაცთაგნნ: ეარაბუდალისშვილი გიორგი, მამასახლისი ზურაბ, შუან ფარსადანსშვილი მოსესა, ბადადასნი გიორგი, შერგილანო არაქელა, თითუაშვილი ელისბარა, ჩითახანთ თაქისა, იეზახანთ შერაბა, მიდლისი ფარემუხა, ბასტამაშვილი გასპარა, გრძელი, გიორგისშვილი ნახარ. მე შელიქისშვილს ამირანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა მარტს იე, ქვს უკე. სხვა ხელით: მე ჰ ა ა ტ ა ს ამ წიგნის ყაბული მატქს. აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. მე ტფილელი ეუთვიში ამისი მოწამე ვარ.

ქ. მე გოშტაშბისშვილი ქაიხოსრო მუზერდარი ამის მოწამე ვარ.

ქ. მე ეშკადლის-ბაში სულხან ამისი მოწამე ვარ.

350. წყალობის წიგნი ავთანდილ ჯავახიშვილისა, 56×19,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. შესავალი გამოვეუშვიო.

1737. ...ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ ჩვენ, ბატონმან და ზატონმან კ ა ა ხ ი შ კ ი ღ მ ა ნ (sic), ბატონმან ა ვ თ ა ნ დ ი ღ და თანა-მეცხედრემან ჩვენმან, აძარეჯიის ასულმან, ბატონმან თ ი ნ ა თ ი ნ და ზირმშომან ჩვენმან, სასურველმან მ ზ ე ჭ ა ბ ე უ და თ ე ი მ უ რ ა ზ და მომავდათა სახლის ჩვენისათა ეოკელთავე შენ, ჩვენს აზნაურშიდს ბ ე ჟ ა ნ ი შ ვ ი ღ ს ო თ ა რ ს ა მ ა ს ჯ ა მ ა , ოდეს დიდა ზატარა გაგზარდეთ და შენც ბუერს გვემსახურე და მამულის წყალობას დაგვეკუენით. ვისინიეთ აჯა და მოსსენქია (თქვენა) და მაგერათ და წყალობას გიყუით: ხ ა ვ ღ ე ს თადუღაშვილის მამული სახლ-კართა, საუდრას მარნათა, ვენ(ა)ხითა, მაწა-წულითა, დღეს რაც იმისი მამული არის. აქავ ხოვლეს გუღია-შკალას მამული, ანანოს გაგელაშვილის მამული, ამაქის წყალობა

გვიქნია. გქონდეს და გიბედ(ნ)იეროს (დმერთმა) ჩვენსა ერდგულად-
ბ:სა შინა, ვით(ა)რცა სხვათა მეპატრონეთ ერდგულთ და ნამსახურთა
მონმარებოდეს, ისე დმერთიან შენ მოგასმაროს. უწინაც ს(ა)ზნა-
ურშვილო იყო თადეულაშვილის მამული და თარხანი იყო, ჩვენც წუა-
ლობა გვიქნია, არც დალა და არც კულუხი და არცა რა სხვა ს(ა)-
ხე(ლ)მწიფო, საგლეხო სათხოყარი არა გეთხოვებოდეს რა საჯარო-
ანოს(sic), როგორც სხვათ აზნაურშვილებს არა ეთხოვებოდეს რა, ისე
შენ არა გეთხოვებოდეს რა. დაიწერა ეს ნაშანი და სიგელი ხელითა
ჩემითა, ახუღვარდისშვილის ი ე ს ე ს მდღლისათა, ქვს უ კ ე . □
□ □ .

351. ნასყიდობის წიგნი დემეტრე ყაფლანიშვილისა, 62X21 სან-
ტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია სამ-ამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემ-
დეგ. შესავალი გამოვუშვით.

1738, მარტის 1. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი
დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, თ უ რ ქ ი ს ტ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ მ ა , ბ ე -
ყანის შვილმა გ ო დ ე რ ძ ი მ და ძამა ჩემს ა ს ლ ა მ ა ზ და ძმის-
წულმა ჩემს ფ ა რ ა გ , ი ს ა ტ ო ნ მ ა და შვილმა ჩემს თ უ რ ქ ი ს -
ტ ა ნ და ბ ე ყ ა ნ თქვენ, ე ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს , ზურაბის
შვილს ეპიკლასში, უსაბაში დ ე მ ე ტ რ ე ს ა და შვილ-
სა თქვენსა ე ა ფ ლ ა ნ ს ა და ზ ა (ა) ლ ა ს ა და გ ი ო რ გ ი ს ა და
სახლისა თქვენისა მამაყალსა, ასე და ამ შირსედა: არსით ილაჯი
და ღონე არა მქანდა, მოვალე მაწუსებდა, მოველ, ჩემი ნება-წადი-
ლობით, მოგუიდეა ჩვენი სამკვიდრო. გ ო რ უ ნ ვ ე კ ს ჩვენი წილი
სამძღვარი ჩინისურის სევი, ბოლოს ქამარიანის თავი, აქეთ გვერდი
მოშვერი ჩამოდის და აქით ბაღიჭის წყალი ჩამოდის, ვანის სამძღვ-
რამდინ, ჩემს ხოდაბუნს კარდა და უკან გორის მიწას კარდა, მო(გ)-
უიდეო მისი წელითა და წიქვალთა, ველითა და ვენახითა, სახსა-
ვითა და უხსავითა, საწვლისწირთი, მათითა, ბარითა, სახლითა, კა-
რითა, შესავალ-გასავალითა. გამოვართუით ფასი, რითაც ჩვენსა გუ-
ლი შევერდებოდა. აღარა დარხა ჩვენი თქვენსედა არც ერთი იოტის

ფასი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღონ, როგორც სხვა მონასეიდეს მონხარებოდეს, ისე თქვენ მოგესმაროს, არავინ იყოს თქვენი მოცილე და მოდავე, არა ბატონი, არა სახლის კაცი ჩვენი. თუ ვინმე წამოდგეს და წამოგედავოს, ჰირისა და ჰასუსის გამცემნი ჩვენ ვიყოთ. არას ამისი მოწამე თავად ღთი და უოველი მისნი წმინდანი; კატაგან: ნამ(ნ)გლეკავისშვილი გუგუნა □, გოსტაშაბისშვილი ქაიხოსროუ(sic) □, გერმანოზისშვილი ჰაზუა □, თაქალთოინი ერასტი, იარალისშვილი იარალი □, სამისშვილი ედიშერ, თურქისტანისშვილი ზაზა +, თურქისტანისშვილი დავით +. მე მდივანს ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა ესე წიგნი და სიკელი მარტის ა, ქქს უკვ □ + + + +.

აზიანე სხვა-და-სხვა ხელით:

- ქ. მე გიორგი ყარაბ(უ)დახისშვილი მოწამე ვარ □.
- ქ. მე სამისშვილი ედიშერ ამისი მოწამე □.
- ქ. მე ოთარი როჭიკასშვილი ამისი მოწამე □.
- ქ. მე სოფლასშვილი იესე ამისი მოწამე ვარ □.
- ქ. მე საბაქთარიშვილი ვანტანგ ამისი მოწამე □.

352. ნასყიდობის წიგნი დემეტრე ყაფლანიშვილისა, 43,5×16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. შესავალი გამოფეშვით.

1738, თიბათვის 9. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დაგიწერეთ და მოგართვიოთ მე, თ უ რ ქ ი ს ტ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ზ ა ზ ა მ და შვილმა ჩემმა ბ ა გ რ ა ტ თქვენ, ბატონს ე ა ფ ე ლ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს, ეშიკადად-ბაშს დ ე მ ე ტ რ ე ს და შვილთა თქვენსა ე ა ფ ე ლ ა ნ ს ა, ზ ა (ა) ლ ს ა, ასრე და ამა ჰირსა ზედა დამეჭირა და მოველ ჩემის ნებითა და შამოგეხვეწე, მოგეიდე ჩემი სამეკიდრო უკან კორს იერაღასშვილის ჯანისი და მამუკას მამული თავისის სახლითა, თავისის მამულითა, წისქვილითა, ჭალითა, შასაულითა, კასაკლითა, ნასყიდითა, უსყიდითა, ველითა, ვენახითა, სამძღვრითა. ავიდე ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შსჯერდებოდა. შენზედ აღარა დარჩომილა რა არც ერთის იოტის ფასი. არიან ამი-

სი დამხვედრი და მოწამენი: იოთამისშვილი ერასტი, ქავთარისშვილი ედიშერ □, გერმანოზისშვილი ზაზუა □, თელავისშვილი მანუჩარ □, სვინისშვილი ალათანგი. მე ყ უ რ ა ბ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა ეს წიგნი თაბაგის თ კასულს, ქვეს უ კ ვ □. + □. მე ვახტანგ დოღუბაძისშვილი ამისი მოწამე ვარ □. მე ყორღანისშვილი ფარსადანს ამისი მოწამე □.

აშიაზე:

ქ. მე იასე სოლადისშვილი ამისი მოწამე ვარ.

353. ნასყიდობის წიგნი მზეკაბუჯ ჯავახიშვილისა, 32,2X12 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახშირია თითო წერტილი.

1738, მკათათვის 2. ქ. ნებითა და შეწეებითა ღთისათა ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეცე მე, დ ვ თ ი ს ა ვ რ ი ს - შ ვ ი ლ შ ა, ოტისშვილმა ი ვ ა ნ ე მ ა თქვენ, ჯ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ ს მ ყ ე ჭ ა ბ უ კ ს, ასე რომ დაგეგმირა და მოკვიდეთ ჩვენი ალაღი ნასყიდი ხ ო ვ ლ ე ს მთიულისშვილის მამული, მოურავიანთაგან სხა-კაქსე ეყიდა და სხაკაძისგან ჩვენ ვიუიდეთ. ახლა ეს ჩვენ ეს მამული თქვენ მოკვიდეთ. ავიდევით ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა, თამამა ქმლათ ავიდევით, აღარც ერთის ოტის ფასი არა დამჩნომია რა. ვინც და რამხნც კაცმან ეს ჩვენი მოცემული ნასყიდი მამული მოკიშალოს, მასმცა რისხავს მამა, ძე და სული წმინდა. ვინც ამ ჩემს მოცემულს ნასყიდობას წამოკუდაოს, პირი და ზასუხი ჩვენ მივცეთ. არც მირი, არც დალა არაფერი არა სძეს რა. იუ ვინმე იხრავს დაგიწუოს, ამისიც ზასუხიც მე მივცე. არის ამისი მოწამე თავათ დმერთი; კაცთაგან: სვიმონ ჯაოხიშვილი(sic), ყორღანისშვილი ფარსადან, ნინისშვილი შერმასანა, ბაადურა ნოქარი, ზაქარია ბიჭიკაშვილი, ხუციშვილი იესე, მუკნისშვილი იესე, ფაზისშვილი გიორგი, ამირაშვილი ივანე, გამსახურდაშვილი დარსია. მე იესეს აბულფარდიშვილს დამიწერია. დაიწერა მკათათვის ორს, ქვეს უ კ ვ +.

აშიაზე: ქ. ოთარი ბეჟანისშვილი. ქ. მამუკა გამურელიძე.

354. დამოწმების წიგნი ყაულანიშვილის ელიზბარისა, 17,7X15 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვიათათ ნახმარია ორ-ოროი წერტილი.

1737, მკათათვის 23. ქ. ნ ა ზ ა რ ა შ კ ი ლ ი ს მიწა ერთს კვალსე რომ სამზღვარი მიხდეს.

ქ. თავისის მამის ბადი, რასაც იმ მიწის სამღვარი კაიტანს და იობის ნასხლარი.

ქ. ებუას წილი გენაჰი.

ქ. მამაგორის მიწა ზაქარაშვილის მიწას კარდა.

ქ. ებუას ბოღნისის ერთის დღის მიწა, და მასმანისშვილის გენაჰი. ესეები ადრევე დოღენჯიშვილებს დოღენჯის, გივსა და იოთამს იობისათვის მიეცათ. შერე სხვა რაც მამული ჰქონდათ, მე ელისბარს მომედიეს. რომელიც შენთვის მოუციათ და ამ ნუსხაში გიწერია, მე იმაში საქმე არა მაქვს. დაწერა მკათათვის კ კ, ქქს შკქ □*).

355. წერილი მეფე თეიმურაზისა ელიზბარ და ვახტანგ ყაულანიშვილებთან მეფე ერეკლესათვის ქალის თხოვის შესახებ, 29X17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. ერეკლე II იქორწინა ვახტანგ ყაულანიშვილის ქალზე ქეთევანზე 1738 წელს.

1738. ქ. ჩვენგან მათ საკადრისად დღე უოველ დიდებით სასწავართ და მათ შესტევისათ კეთილად არადეს დასავიწვართ, ყ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ კ ი ლ ე ბ ს, ბატონს ე ლ ი ს ბ ა რ ს და ბატონს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს, მრავალი მაგათის უოფლის სამდთო, სადიდკაცოს, ზნე სრულებით უნაკლულს კაის თავის მოკითხვა და კარგად უოფის სასარული მოახსენეთ! შერმე თქვენსი ოჯახი კემწითეთა შემოხლენსი უოიელანს, და ჩვენს თქვენსი მოურობა მოკინდომეთ: ერეკლესათვის თქვენსი ქალი მოკვეციით და მოურობა და ერთობა კიდევ უფრო გა-

* ბეჭედზე კლასიკური სურათია წარმოდგენილი: იუპიტერი ტახტზე მჯდომარე და მის წინ გამარჯვების ღმერთი (ნიკე).

ვასლოთ. სარდალსა და ამილახვარსაც წიგნები მოვსწერეთ, და სხვას ჩვენს სიტყვას(ს) ეს ჩვენი მორდალი ჰაატა მოგახსენებსო, ბატონო.
შეუე თეიმურაზ.

356. სიგელი ჩიჩუასი, დაწერილია ქალაღზედ გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით და შავის მელნით. სიგდე სიგელისა არის ერთი არშინი და ათი გოჯი, განი ოთხი გოჯი. პირველი გვერდი და უმეტესი ნაწილი მეორე გვერდისა უჭირავს ძლიერ ვრცელს შესავალს, რომელშიაც ნადიდებია სამება და მოთბრობილია ისტორია ცოლ-ქმრობის დამყარებისა, და რომელსაც ჩვენთვის მნიშვნელობა არა აქვს. შემდეგ სწერია:

1738. ...აჟა ჩვენ ღიხთ-იმიერისა და ღიხთ-ამიერის მშურობულ-აქრობებულმან, იესუნ, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატონიან-გან, ძემან დავითისმან, ღვთიევი გირგვიროსანმან, შეუეთ შეუეთ, ჰატრონმა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მ, ვიგულებთ და ვიგულ-მოდგინეთ გულ-მოდგინება და სწადელი, და თქვენ დიდ გვართა და ყოველთა ავალთა უწარჩინებულესად წოდებულსა, ჩდილოსი და შავის ზღვის ჰატრონსა, და დდიანის ტახტის და სპატრონოს გამეებულსა ჩ ი - ჩ უ ა ს ჰ ე ჰ უ ნ ა ს, გემოევრეთ და მოგათხოვეთ ჩვენი სულთა-დგმა და თვალთა-ჩენა, რწოდგანვე ღუთის მოყვარებასა ზედან აღზრდილი, და ჩვენის ორისავე სოფლის სსიქადულოდ, სუვარლად მეოფი, და შვიდთა მათ მწათობთა თანამოსადგრედ აღრაცხვილი, დაჲ ჩვენი, ბატონისშვილი თ ი უ თ ა, და განვამზათვეთ, რაცა ოდეს ჩვენგან მარ-თებულის საქმით გაწუებოდა ჰატრონისთა ხატითა და ჯვარიითა, სდმთონ წიგნიითა და მრავლისა უტხოს და ძნიად ფას-მისხდომისა მურასსა სსიქადულოთა, და უანგარიშოს თავის შესამკობითა, და გარი-გან ტანისმოსითა, ზარბაბ-აქრო-ქსოულითა, ფერად-ფერადად ძოწუ-ულად შეთხზულისათა, და ყოველითა ურიტხველესითა და უმრწევნესი-თურთ დასრულებით აღმეულობითა, მწვრილითა დარბაისლის შვილე-ბითა, ჰატრონისა მუახლითა და ყოველის მათის გაწუობითა, აზნაუ-რისშვილებითა, მსახურითა და მოსამსახურითა, უკლებლობით ყოფ-ლის ხელაჟნიითა, სუფრითა და სუფრის გაწუობითა, ყოველის სსიქ-

ღუქოს მორთვითა მზითევი შეგვიმკვია და მოგვირთმეგია. წვრილად ამისაჲს ვერ აღვხუსხეთ, შრავალი ამბავი მოუნდებოდა, და ჩვენგან მართებული არ იყო, და რას ვაქნევთ ჩვენს ეოფას, რომ მათთვის არ გვინდოდეს ჩვენი თავი, კარგი და მოყვარე მატათათს გვიმგვიდრებია. და მტკიცედ იქნების მოყვრობა, ქარწინება ესე უკუნითი უკუნისამდე, ამინ. ქრონიკოს ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოცდა თვრამეტსა*).

357. შეორე სიგელი ჩიჩუასი, დაწერილია ქალაღმედ გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით და შავის მელნით. სიგდე სიგელისა არის 7 გოჯი, განი 3¹. გოჯი. თარიღი არ უზის, მაგრამ ექვს გარეშე ესეც იმ წელს არის მიცემული, რომელ წელსაც ეკუთვნის წინა სიგელი.

1738. ნებიითა და შეწეგნითა დგთასათა ესე წაგნი. ფიცა და საფიცარი, პირი მტკიცე მოგეცით ჩვენ აესკაან. დავითაან. სოლომონიან, ბაგრატიონ(sic) მეფემ, ბატონმა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მ თქვენ. ჩვენს სიძეს, ჩ ი ჩ უ ა ს პ ე ნ უ ნ ა ს. ასე და ამა ზარსა ზედან. რომ კურთხეულმა მამა შენმა დაგვემოყვრა და შენოვან ქსნას კრასოვან ქალი გეთხოვა. სოფლისა სიმუხთლისგან მოხდა და მამა შენი ზააცვალა, მერმე მოხდა საქმე და ის ქსნის ერისთვის ქალი მომტრო შეიქნა, და მართლია ძმის-წული იყო, მარა უფრო საკუთრად მოყვარეა და გულისადად მოგეცით, და ჩვენი დაჲ მოგეცით. მოჩხუბარსა დაუხვდებიან, რომ ვითამ ოდიშსა ის ქალი, ქსნის ერისთვის, სხვისთვინ მოგვენდომებინოს. აწ რადგან ჩვენ ჩვენი და(ჲ) შენ მოგეცით, არას გზით ის ქსნის ერისთვის ქალი ცხენის-წყადს გაღმა (არავის) არ მივსცეთ, და კიდევ შენი კარგის მდომი ვიყოთ, და სადაც ჩვენი ან ძალა გვეიდეს, ან სება, არცა ვისისათ(sic) და საზაბუნთა დასაზარავათ დაგანებოთ. კიდევ გულის წმინდით კაის

*) ეს და ქვემო მოყვანილი სიგელი პირველათ ჩვენ დავსტამბეთ გაზეთ „ივერია“-ში (1891 წ., № 224).

მდომი მოყვარე შევიქნეთ. აწ ამის გასათავებლად თავსდებათ მო-
გვიცემთა თავად დამბადებელი დმერთი და ეოკულნი მისინი წმინ-
დანი, ზეცისანი და ქვეყნისანი.... კაცთაგან ამისი მოწამე: ნიკარო-
ძე კაცია და ნაკაშიძე იოანე.

შ ე ფ ე ა ლ ქ ს ა ნ დ რ ე (ჩართულათ).

358. სასისხლო სიგელი ყიფიანთა, მიცემული ბაგრატ მეფის მიერ, 70X18,3 სანტ., დაწერილია სქელ ეტრატზედ მრგვალი მხედრულის ხელით და მქრალის მელნით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავი დაზიანებული აქვს, ნაწერი აქა-იქ ძლივსღა ეტყობა. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ხელის მიხედვით სიგელი ეკუთვნის მეთუთხმეტე საუკუნეს და მიცემული უნდა იყოს იმერეთის მეფის ბაგრატ მე-II-ის მიერ (1462—1478), რომელიც ქართლის მეფეთაც გახდა.

1462—1478. ქ: ჩუენ შეფეთ შეფემან ბ ა გ რ ა ტ [შე-
გოწყაღეთ] და გიბოძეთ ესე სიგელი, ჩუენ შეფეთ შეფემან ბაგრატ,
თქუენ ე ი ფ ი ა ნ ს ა გ ა გ ი ჩ ი ნ ე თ ესე სიგელი, ამათ რომე თქუენი გუ-
არის კაცი, თანა დატანებითა გედვა, და ერდგული ყოფილხართ შე-
ფეთ შეფეთა ბაგრატუნთა ჩამომაფაღთა, ამათ გაციჩინეთ ესე სი-
გელი თქუენ ე ი ფ ი ა ნ ს ა საუდრიშეიღობითა თ ე მ ნ ა ს ა და ბ უ-
ჭ ა ს ა და შვილსა შენსა და სახლიშვილსა და მომაფაღთა სახლისა
შენისათა, როგორაცა გმართებდა საუდრიშეიღობა, აგრე გავაჩინეთ
თქუენი სისხლი ჩუენსა კარსედან მდგომთა დარბაისელთა მოწმობითა,
რანთა, კახთა და სომეხთა, შანშთა(სიცი) და შარვანთა მოწმობითა, გაცი-
ჩინეთ ესე სიგელი ჩუენ შეფეთ შეფემან ბაგრატ თქუენ, ე ი ფ ი-
ა ნ ს ა თ ე მ ნ ა ს ა, ბ უ ჭ ა ს ა და შენთა შვილთა და შვილი-
შვილთა და სახლიშვილთა, მომაფაღსა სახლისა თქუენისათა ოთხმო-
ცი ათასი გოგაური*) თუთარი, ოცი ცხენი, სამი ქორი მისით ბაზია-
რითა და შეძებრითა. გავაჩინეთ ესე სიგელი ჩუენ შეფეთ შეფემან ბ ა გ-

*) გოგაური ჩვენის აზრით „გიორგულის“ მაგიერ უნდა იხმარე-
ბოდეს.

რატ: ვინცა შინა ჩამოვიხდებოდეს, ათასისა თეთრი დაგეუროს; ვინცა გერძი გადინოს, სამასისა დაგეუროს; ვინცა ცოლი წაგართუას, ნახევარის სისხლი დაგეუროს; ვინცა სხენს ადგილს დადი დაგუსოს, ნახევარი სისხლი დაგეუროს. ჩუენთა კარზედ მდგომთა მოსამსახურეთა უოელთა მოწმობითა, შეაბჯრეთა, შესწოლეთა, შეჯინებეთა, ბაზიერთა, შეღუინეთა, შესტუმრეთა, მზარეულთა, იასაუელთა და ახოსლართა; ჩუენთა კარზედ მდგომარეთა მოსამსახურეთა უოელთა მოწმობითა დაგიმტკიცეთ ესე სიგელი თქვენ, უი ი ვ ი ა ნ ს ა თ ე მ ნ ი ს ა და ბ უ ჭ ა ს ა, თქუენთა შუილთა და სხლი-შუილთა, მომკალთა სხლის თქუენისათა. არის ამისი მოწამე წ ე წ ი ა წ ე რ ე თ ე ლ ი, ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ე თ უ ა ლ ი ა, ე ა ე ნ ა ძ ე ე ა ე ნ ა. შე კ ა ხ ა ბ ე რ ი ძ ე ს ა დამიწერია და მოწამეცა ვარ.

მეორე გვერდზე მე-XXVI საუკუნის მხედრულით გამეორებულია ესევე ტექსტი, მაგრამ ნაწერი აქ უფრო გადასულია, ვიდრე პირველ გვერდზე.

359. ნასყიდობის წიგნი ათაბაგის მეუღლის ნესტარჯანისა, 75X16,5 სანტ., დაწერილია ეტრატზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ორივე მხარე ეტრატისა თავიდან ბოლომდე ილინცურად შემოჭრილია და ამიტომ ტექსტს ორივე მხარეს სტრიქონებისა ცოტ-ცოტა აკლია. ბოლოს აღაპის წარწერაა მოყვინილი და თავშიც აწერია სიგელს: „ქ. სიგელი სააღაპო რომნაძისა კარგადებული“.

1508, მაისის 1. ქ. სხელითა დთის(ა)თა მამისა, ძისათა და სულის წმიდისათა, შეოხებითა უოფლად წმიდისა დედაიუღი-[ს ჩ]უენისა დთისმშობელისათა და მარადის [ქაღწუელისა] მარამისათა; თავსდებობითა, მინდო[ბითა] და შეამდ[გამლობითა] წმიდათა ზეცისა ძლათა [ანკელოზთა] და მთავარ-ანკელოზთა მიქელ და გაბრიელი[სათა]; თავდექობითა, მინდობითა და შეამდგომლობითა [წმიდის წინას]წარმეტუელისა, წინამარბედისა და ნოად[ისმცემელისა] წმიდისა აოკანე მსხარებელისათა და იოვანე [ქაღწუელ-მასხარებელისა]თა; თავსმდებობითა, მინდობითა და შეამ[დგამლობითა] წმიდათა და თავთა მოციქულთა ჰეტრესი [და ჰაველესითა]; თავსმდებობითა, მინდობითა

და შუამდგომლობითა წმიდათა მოწამეთა მღვდელთ-მოძღუერთა, მამათა, მამათ-მთავართა; თავსმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდი]ს და ლუაწლ-მრავლისა მოწამეთა მთავრისა დ... [დი]მიტირისათა(sic), კუირიკე და ივლიტისითა; თავსმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმიდათა სერაპიმითა და ქერაბიმითა, სუფარათა და უფლებათა და უფველთა ძალთა დ]თისათა, ზეცისა და ქუეყანისათა, რომელნი სათნო კუუნეს უფალსა ჩუენსა იესოს ქ[რისტეს] და სათნო უფად არიან, ამ უფველთა [წმიდათა თავ]სმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ესე სიგელ]ი დაგიწერეთ და მოგახსენეთ ჩუენ, ქ ა ვ თ ა რ ა ს [შ ე ი] ლ თ ა შ ა ლ ვ ა და ი ვ ა ნ ე და მომავლთა [ჩუენ]თა უფველთავე თქუენ, ზატრონთა მ[ეფისა], ბატონისა და ვ ი თ ი ს ა სიდედრსა და ზატრონისა ა]მისხსალარისა, ზატრონისა უ უ ა რ უ უ ა რ ე ს ა, ცოლ[უროფილ]სა ნ ე ს ტ ა რ ჯ ა ნ ს და ძეს თქუენსა ა თ ა ბ ა გ ს ა ... და მისთა ძმათა ს ა ზ უ ე რ ე ლ ს ა და ს ა ლ უ ე ა ზ ა ნ [ს, მოგუიდე]თ ჩუენგან ძუირად და სამუკიდროდ და ს[აფასით ნს]ეიდი წითლისძისეული ვენაჰი, კუეთა ...თა სამძღუერთა უფვლითურთ უკლები, წული[თა], ასრე რომე კარდავიგოდიდეთ აღაჰს, (რა რიგადც [კარიგებულ იყო, ავიდე]თ თქუენგან ფასი სრული და უკლები, რ[ითაც კული] ჩუენი შესჯერდებოდა, თანგ ათ[სი] ...ჰი ახალი, ზატრონისა, მეუეთა მეფისა და ვ ი თ ი ს ა კითხვითა] და ნება დართვითა) აწ გქონდეს და გიბე[დნიერო]ს ღ'თნ თქუენ, ზატრონისა ათაბაგ ამისხსალარისა უ უ ა რ უ უ ა რ ე ს, თანამეტყედრ(ე) უოფილსა ზატრონ[სა ნ ე ს ტ ა რ ჯ ა ნ ს] და ძეთა თქუენთა*) საზუერელსა სა[ლუაწანს და] შვილთ(ა) და მომავლთა სახლისა თქუენისათა [უო]გველთავე, კელგეწიფებ(ი)ს გასუიდად, განიოვებად და [ღ'თ]ისათუის შესწირავად და რადცა აერად ...და ვერავინ მოგესარჩლოს, და თუ ვინმე [მოჩივარი] და მოსარჩლე გამოჩნდეს, ჩუენ, ქავთარ[ისმ]ვილნი შაღვა და ივანე ვეუენეთ ზასუნისა [ცამ]ცემნი, და თუ ვინმე ამ მამულისა ნიშანი ჰქონ[დეს თუინ]იერ თქუენსა, ამ წიგნმან გა(ა)ცუდას. აწ [ვინცა და რამა]ნცა გუარის კაცმან, ჩუენისა გუარის [კაცმან კელფო]ს შაღად და მოსარჩლად ჩუენგან

*) აქ ერთი სიტყვა ამოღებულია.

მ[ოცემულ]ის ამის მამულის, შემცაიგვადების ს[ხელ]ისგან ქრისტიანეთას, რისხვსმცა დაუს[ხამო] ღთაი მამა, ქე და წმიდა სული, და ამას ზე[მოთა მოხსენებულ]ნი წმიდანი ღთაისანი, და იუდასთანს [არის ნაწი]ლი სულის მისისა, ამინ. დამამტკიცებულ[ნი და გამ]თავებულნი ღთის აკურთხეს, ამინ. დაიწერა [მტკიც]ებ სიგელი ესე უამს შეუეთა შეუეთს, ზატრონის [დავი]თის, ქქნს არუჟ, თუესა მის(ს)ა ერთს. კელ[ითა ...]ს წინამძღურის მახარებელი სათა + +.

სიგელის ტექსტი რომ თავდება შემდეგ მქრალის მელნით და სხვა ხელით სწერია:

...კელის ქსართავადი(sic) ოცდა [ათი] გიორგუაღი(sic) თანავი(sic) აქა მონასტერსა.

შემდეგ ტექსტისავე ხელით:

[თქ]ეენ, ზატრონი ესტან ჯარ(sic) და თქუენნი ძენი მოჰბ[ძან]დიოთ მონასტერსა შიგა, ჰურიცა გაჰამეთ და ვენაკიცა დაგ[ანებეთ?]. მოწამენი არიან: ქვათაკევის კანდელაკი დე[მეტრე], ერთსულებით კრებულნი. მე გლურ[ჯიძე] სეფედაფლე შუა დაფხუდი, მოსქმე ვიუფ[და მოწამე]ც ვარ. ვინცა ეს ადაზი მოგვიშალოს, ხვე[ნთვი]ნამც ის განიკითხვის დღესა მას განკით[ხვის]სა, თუ ჩუენთა[კანმან] ვინმე მოშალოს, მასმცა რის[ხვს] დაუს[ხამო] ღთაი (და) უოკელი მის(ი) წმიდანი ზ[ეცი]სანი და ქვეუნიისანი, კორციელნი და უკორცო[ნი] +.

360. სიგელი ქარმაულთა, ბოძებული ბასილი კათალიკოზის მიერ, 74 X 22,5 სანტ., დაწერილია კარგს ეტრატზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ნაწერს დროთა ვითარების გამო მქრალი ფერი მიუღია. პირველი ასო „ქ“ ნაკვანძათ არის გამოხატული და შემოკლებულათ ნიშნავს: „თავი ქესი“, ესე იგი „თავი ქრისტესი“.

1531. ქ. სხელითა ღთისათა მამის და ძისათა და სულას წმიდისათა, მეოხებითა უოვლად წმიდის ღთისმშობელისათა; ძლიერებითა ზატრონის და ცხოველსმეოფეელის ჯუარისათა; ოხითა და ვედრებითა წმიდათა ანკელთათა და მოაფარანკელთათა მიქაელ და გაბრიელისათა; წმიდის იოვანე წინასწარმეტყუეელის, წინამორბე-

დის და ხათლისმცემელებისათა და იოვანე ღთის-მეტყუელის და ქალ-
წულ-მასხარებელისათა, წმიდათა და უოფლად ქებულთა იავთა მრცი-
ქელთა ზეტრესითა და ზაკლესითა და უოფელთა ჩრდილოეთის კე-
დართა შორის უდიდებულესის წმიდის კათალიკე მცხეთის საუდრი-
სა და მას შინა ღთივ აღმართებულის სუეტის ცნოველისა, კუარ-
თის საუიულესა და მირინისა ღთ-მოფეულესათა, მინდობითა და
შუამდგომელობითა უოკელთა ღთის წმიდათა, ესე უკუნისმდე ჟამთა
გასათავებელი წიგნი და სიგელი მოგიბოძეთ ჩუენ, ქრისტეს მიერ
ქართლის კათალიკოზმან ბასილ, კითხვითა და ნება-დართვითა
მცხოხეთის(SIC) შვილთათა თქუენ, ჭარმაულესა გიორგის და შენთა
ძმთა გრიგოლს და აბიასარს და შენსა შვილს ავთანდილს
მას ჟამსა, ოდეს ჩუენსა ჟამშიგან ჩუენითა კითხვითა მამულები იუი-
დე კეშაშვილისა ქერობინისგან, მალეთა საკანე და ფონთხელაზედა
თქუენის მიწის ბოლოს ჭადა და საგუდეს მიწა. კიდევ იუიდეთ
იქვე ჭაობშიგან სხინასგან(SIC) მიწა და ტუე, თქუენის მიწისათა.
კიდევ იუიდეთ კახეთს დედაბრინთაგან მიწა სავენაკე. კიდევ იუი-
დეთ ვარდიშვილისგან აღიანთა ვენაკი; კიდევ იუიდეთ ჟუარელთა-
გან საჩხავი მიწები. ესე უოველი ჩუენითა ნება-დართვითა გიუიდა
და ჩუენსავე კათალიკოზობაშიგან მეუამეობით წამოკეჭედა კარუენის-
ძე და სოფელი ხატის-წობენი წაგართუა, გაბრჭვენით და ღთის
სამართალმან შენი მკუიდრი მამული თქუენვე მოგცა და ჩუენცა სიგ-
ლითა ამით დავიმტკიცეთ და მოგეცით სოფელი ხატის-წობენი მი-
სითა შესუფლითა, რა რიგადცა ზატრინმან [მეფემან ლეონ?]*) დავი-
ტვიცა და გიბოძა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთამნ კათალიკე საუ-
დრის მცხეთისა და ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა შინა სოფელი
ხატის-წობენა და რაიცა ამაშიგან თქუენგან ნასუიდი მამულები სწე-
რია. ესე ასრე გაკითავდეს და არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა
სხუათა კათალიკოზთაგან და არცა სხუის ადამის ტომისა კაცისაგან.
ვინცა ესე მოგიშალოს, ჰრისხავსმცა დაუსაბამო ღთი მამა, ქე და
სული წმიდა და უოველნი წმიდანნი ღთისანი, ზეცისა და ქუეყანისა-
ნი. კრულ იუეს კაცი იგი ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა. დამამტკი-

*) ეს ორი სიტყვა დედანში გადასულია და კითხვა საეჭვოთ მი-
გვაჩნია.

დათა და უოგლად ქებულთა იაკთა მოციქულთა ზეტრეს და ზავლე-
სითა, ათორმეტთა მოციქულთა და სამოცთა წინასწარმეტყუელთა,
მღვდელთ-მოდუართა, მოწამეთა მამათა, მამათ-მთავართა და ქალწულ-
თა და უოგელთა წმიდათა ღთისთა, რომელნი საუკუნითგან საინო-
კუენეს უფალს ჩუენს იესოს ქრისტეს, და კულადცა საინო უო-
ფად არიან, და ანუ რომელნიცა წმიდას სუინასქსარს შიგან სწერაან,
და ანუ მოხსენებინ, ამთ უოგელთა წმიდათა თავდებობითა, მინ-
დობითა და შუამდგომლობითა ესე მტკიცე, უცვალებელი და უკუნი-
სამდე საბოლოოდ ჟამთა განსაჯებელი სასიდიდობისა წიგნი და სი-
გელი მოგვით ჩუენ, თუ რქისტან და ჩუენთა შვილთა გიორ-
გი, ესტატე და ზაქარია და სახლის ჩუენისა მომავლთა
უოგელთავე თქუენ, ზატრონსა იესეს და თქუენსა შვილსა შალ-
ვას, ივანეს და შერმანსანს*) და მომავლთა სახლის
თქუენის უოგელთავე მას ჟამს, როდეს მოგვიდეთ ჩუენი მკუიდრი
მამული მუხანი კევის ზირისავე და ავიდეთ ფასი სრული, რომლი-
თაცა ჩუენი გული შესჯერდებოდა. არის სამზღუარი ზემოთ სოლა-
დაინთა სამზღურამდი და ქუემოთ კევის ზირსა, ცოტა თელა დგას,
იქმდი, ასრე რომე იმ თელას ქუემოთ სხუა ხე აღარა დგას ერთის
ტირიფის მეტი, რასაცა თელა გაიტანს; შუა მინდორშიცა ერთი წი-
თელი ქვა თუითან მელიქ შაველი ჩასუა, რასაცა ის წითელი ქვა გა-
იტანს, მარბადათავე ზეთ ბეგზედა, ტაგნაკეთის სამზღურამდი. მოგ-
ვიდეთ თქუენ, ზატრონსა იესეს და თქუენსა შვილსა შალვას,
ივანეს და შერმანსანს და მომავლთა სახლისა თქუენისათა უოგელთა-
ვე ჩუენ, თურქისტან და ჩუენთა შვილთა გიორგი, ესტატე და ზა-
ქარია, და ავიდეთ ფასი სრული, რომლითაც ჩუენი გული შესჯერდე-
ბოდა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან მუხანი კევის ზირსა,
უოგლის კაცისაგან უცილებლად და კელშეუვალად, არა მოკეშალს
და შეგვეცვალოს არა ჩუენგან და არა ნათესავთაგან, არა მეფეთა და
დედოფალთაგან, არა დიდთა, მცირეთაგან. და ვინცა და რამანტ გუ-
არმან კაცმან კელჟოს ამისად შლად და ქტევად, უკუეთუ მეფემან შეს-

*) ეს უკანასკნელი ორი სახელი სტრიქონს ზემოთ არის სხვა ხე-
ლით ჩამატებული.

ცვალოს, მეუფეო ზეტათაჲს, შენ იგი შესცვალე დიდებისაგან შენისა; უკუეთუ დედოფალმან შესცვალოს, დედოფალა დაბადებულთაჲს, შენ იგი შესცვალე დიდებისაგან შენისა და ძისა შენისა; უკუეთუ თავადმან შესცვალოს, თავადმან ზეტათაჲს იგი შესცვალოს; უკუეთუ ანუ დიდმან და ანუ მტირემან შესცვალოს, ანუ უამისა გამოცულილობისათუის, ანუ მტერობისათუის, ანუ სიტყუითა, ანუ საქმითა, ანუ ვინ მოციქულად შეიქმნას და კელუოს ამისად შლად, რისხავსმცა და უსაბამო და დაუსრულებელი ღთის მამა, ქე და წმიდა სული და უოგელნი წმიდანი ღთისანი, ზეტისა და ქუეყანისანი, ნურათამცა სინახულითა ნუ იქნების ხსნა სულისა მისისა, ჩემთამცა ცოდუათათვის იგი განიკითხვის დღეს მას დიდსა განკითხვისასა. არიან ამისნი მოწამენი: სოლდასეფილი ზალდასტან, მელიქ შაველი, ვაშლოფნელი ამკებელი(sic) ბაბუღაი და მისი ძმა ალაგურანაშვილი კარსუაი, ერტის ოქრისაშვილი უსეინა, ხუციშვილი მახარებელი, იორდანია, მუკარისშვილი ხატისა, დიდებელი ჩახხიზარასშვილი ამირანაი, ზახიასშვილი უანდუაი. დაიწერა სიგელი ესე ნებითა და შეწევნითა ღთისათა ქვსა ს მ ვ ს ს კ ე ლ ი მ ვ ი ლ ი ს ა ე რ ა ჯ ი ს ი თ ა

+ + + +.

362. ნასყიდობის წიგნი შიომ სოლალაშვილისა, 43X16 სანტ., დაწერილია ქალღალღზე მორგვალთ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია სამ-სამი წერტილი.

1619, მაისის 21. ქ. მღთისა და ეოფელა მისთა წმინდათა თავდებობითა და შუამდგომლობითა ესე მონასტრობისა წიგნი და სიგელი მოგეცითა ჩუენა, ბ ა ბ უ ჩ ა მ ა და შუიღმანა ჩუენმანა ე უ ლ ი ა მ ა და ნ ა მ ა ხ ო შ მ ა, და ფ ა ი ე ი ა მ ა და ს ა [ხ ლ ი ს ა] მომავალთა ჩუენისთა ეოფელთავე თქუენა, ს ო ლ ო ლ ა შ ვ ი ლ ს ა ბატონსა შ ი ო შ ს ა და თქუენსა შვილთ და შვილის-შვილთ, სხლისა მამავალთა თქუენისთა ეოფელთავე, მოგეიდეთა ჩუენი მკუიდრი მამული, კალთა ხევანი საქუდაში შუიდისა დღისა მიწა, ერთი მხარი დელე და ერთი მხარე ალიუელას მიწამდინა. ავიღეთა ფასი სრულიადა თქუენგანა, რითაცა ჩუენი გული შეგუჯერდებოდა. არა დარჩა

რა ჩუენი თქუენას ხელთ არცა ერთისა იულისა, და თუ ვინმე ამისა მაცილე და მოდავე გამოჩნდეს, ჰირისა და ჰასუხის გამცემნი ჩუენა, ბაბუჩა და შუილმანა ჩუენმან უუღიამა და ნამახოშმა და იფიუნამა ვიუენთა. და თუ ვინმა(SIC) ჟამთა შლილობისათუისა შემოგესარჩლოს და ანა(SIC) შემოგედავოსა, რისხავსმცა მამა, ძე და სული წმინდა, შემცაულება კეთრი გეზისა, მიშთველი(SIC) იულისა, ძრწოლა კაენისა, შთანთქმა დათაბირონისა(SIC); ნურამაცა სინანუღითამაცა ნუ იხსნებისა სული და ნაწილი მისი ვოჯოხეთისაგანა. და დამ(ა)მტკიცებელი აკურთხოს დმერთამანა. არიან ამისნი მოწამენი და შუადამხდომნი: მამასახლისი ჳმანა, სუტესი ტერ-სარქისა, ჳედლისშუილი სულხანა, ასლანაშუილი შავერდა, აბარია და შერმანანაშუილი ხოსიტა და სრულად კუმელნი. მე იბრეიმას დამიწერია და მოწამეცა ვარ, ქქსა ტ ზ, მაისის კა. + + + + + + + + + +. კუმელნიცა იტან: + ხატისა თ(ე)შურაშუილი: +.

363. სიგელი მეფეთა ბაგრატ VI-სა და სვიმონ II-ისა, 46,5X21,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში ერთი სტრიქონი აკლია, მაგრამ ამ სტრიქონში მეფე ბაგრატ მე-VI უნდა იხსენიებოდეს, სვიმონ მეფის მამა, რადგანაც სიმონ შემდეგ ძეთ არის მოხსენებული.

1619, მარიამობისთვის 10). ...ქემან ჩუენმან შეფემან, ჰატონმან ს უ ი მ ე ო ნ ესე უკუნისმდის ჟამთა გასათავებელი, მტ[კიცე და] შეუცვალებელი წუალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და თავდადებით და მრავალჟურად ნამსახურთა ჟამთა ს ო ლ ა ღ ა შ კ ი ლ თ შ ი ო შ ს *), შვილთა და მამავალთა უოგელთავე სახლისა თქუენისათა მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და კუშის თქუენს კერძს მამულს დაკუუაჯენით, ჩუენ ვისინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწუაღეთ და სიგლითა ამითა დაგიშკუიდრეთ და გიბოძეთ, რაც კ უ მ ი ს თქუენი

*) აქ ერთი სიტყვა ამოფხეკილია.

კერძი მამული უოფილიუო, ანუ შენი და ანუ ოკერი, უოვლითურ(თ) მისის წელითა, წისქუილითა, ველითა, ვენაკითა, სხსავ-სათბრითა და უოვლის მისის სამაროლიანის სამსლურიასა და საქმითა, მითთ ბარამდის, რისაც მქენებელი უოფილიუუნენ, უოვლითავე სამეუდროდ და სამამულედ თქუენთვის და თქუენთა შვილითავის რუბობობია. გქონდეს და გიბენიეროს ღონ ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგა. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვაქილ-ვაზირნო, მდივანო და სხვანო მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იუენეთ და ანუ ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ, მერმე ბძანება და ნიშანი ესე ჩუენი თქუენცა ასრე გაუთავგეთ, რარიგაცა ამა ჩუენგან ნაწუალობევისა სიგელსა შიგა ეწეროს. ნურცა რას თქუენ შეუშლით და შეეცილებით თუინიერ თანა-დგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა ნიშანი და ბრძანება ესე ჩუენი ქვს ტ 6, მარამობისთუეს ი, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზიშვილის ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი ს ი თ ა . ბ ა გ რ ა ტ, ს უ ი მ რ ნ (ჩართულები).

364. ნასყიდობის წიგნი დავით სოლალაშვილისა, 30×21,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი გამოვუშვით.

1690, თებერვლის დამდეგი ...ესე წიგნი დავიწერეთ და მოგვით ჩვენ, და თუ ნ ა შ ვ ი ლ მ ა ნ ნ ა ს ე ი დ ა მ ა ნ ა თქვენ, ს ო ლ ა ღ ა შ ვ ი ლ ს დ ა ვ ი თ ს ა და შვილითა თქვენთა და სხლისა მომავალსა თქვენს ასრე და ამა პირსა ზედანა, რომე მე თქვენნი შემკვიდრე უმის კუმელისა დათოასშვილსა ბეუთასა ნასყიდი უმა ვიუავა, და ისა თქვენი უმა ბეუთა უამითა ამოვარდა და მე აზატი მიუოდა, და მერმე ჩემის ნესა-უოფლობითა მოვუელ და გკუმევა, და თქვენა იმისი ნაქონი სხლ-კარი და მიწა და წყალი, რაცა საქონელი ქონდა, და ისეობცა მე მიბობეთ, და მეცა ესე პირობა და ესე წიგნი მოგვცი, რომე რა ცოცხალი ვიყო და პირში სული მედგასა, შვილის შვილამდის თქვენი უმა ვიუო, რაცა ერთმან კუმულმან(sic) კაცმან თავის ბატონსა სხურა-ს(sic) სამაროლიანის საქმითა, ჩვენა თქვენ

გსახეროთა მღათათა. თქვენს ბატონი და ჩვენს თქვენი უმა, თქვენსა მეტი სხუა ზატრონი არ მინდოდეს. ქონდეს და გიბედნიეროს ესე ჩემი თავი ღმერთამნ უფლისა კაცისგან უცილებულადა. არავინ იყოს თქვენი მოცილე და მოდევარი ერთი მღთის მეტი. არის ამისი მოწამე თავათ ღმერთი და მისი ყველა წმინდანი; კაცთაგან: მამასახლისის ძმა ფარიდო და ვახუშტი იარაღაშვილი, დივანაშვილი გულა, არღუთაშვილი ნაცვალი ათაბეკა, ამირჯანაშვილი მითარა, წამლაშვილი ივანა, ხუცესი იორდანა, ბატონის დედოფალისა უმა ფაიფისი გარსია, მექვამე გარაქრაშვილი განზარა, თაყაშვილი ასლამაზა, ფარსელაშვილი დარელი მამუკა, და მე მოქალაქეს ქაინოსროფათა ასლამაზას დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი ფეხერვალის დამდეგსა, ქქს ტ 3. +.

365. სიგელი მეფისა სვიმონ II-ისა, მიცემული შიო სოლალაშვილისადმი, 52 X 18,5 სანტ., დაწერილია ეტრატზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1624, ენკენისთვის 15. ქ. ნებიოთა და შეწევისთა ღათათა ჩვენ, მეფემან, ზატრონმან ს უ ი მ ო ნ ესე წყალობისა წიგნი და ნიშანი გიბოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და მრავალფერად თავდადებით სამსახურსა, მოლარეთ-უხუცეს შ ი ო შ ს, თქვენსა შვილსა და ვ ი თ ს, თქვენსა ძმისწულსა ა ს ლ ა ნ ს და ზ ა ზ უ ტ ა ს ა და შვილთა და მამავლთა სსილისა თქვენისთა უფელთავე მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და მამულისა წყალობასა დაგუეჯებით, ჩვენ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ კ უ მ ი ს, რაც თქვენს განაყოფს ზურაბს და მის ძმას ჭქონებოდეს, ან გლუხი და ან სხუა მამული მითითა, ბართია, წელითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, სკანავითა და უკანავითა, შენითა და ოკუროთა და უფლის მისის სამართლიანის საქმითა და სემძღურითა თქვენთუის სამგუიდროთა და სამამულედ გუიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმთამან ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან, უფლის კაცისგან მოუდევარად და შემოუსარჩლელად. აწე ურემო(ა)ესითა მოგახსენებთ და უმუქდესთა გიბრძნებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-გეზირ-

ნო და სხუანო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადცა ამა ჩუენგან ნაწყალობეგს ფარვანაშია ეწეროს და ნურადეს ნუ შეუშლით, თანადგომისა და შეწვენისგან კიდე. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქვსა ტიბ, ენკენისთუეს იე. კელითა კარისა ჩუენის მდივან-მწიგნობრისა თქრუას შვილის შერმასანისათა. სუიომონ (ხართულათ) □.

366. სიგელი სვიმონ-მეთისა, ბოძებული შიო სოლალაშვილისადმი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ეს სიგელი დაკრულია წინა სიგელის ეტრატის მეორე გვერდზე. თავი აკლია, მაგრამ ექვს გარეშე სიგელი შიო სოლალაშვილს ეკუთვნის.

1626, ქრისტეშობისთვის 16. ...შვილთა და მომავალთა... მას უამსა, ოდეს... პირსა შინა. ის... [ვისმინეთ აჯა] და მოხსენება თქუენი, მოკითხული ვქენით და პირველადცა თქუენის მამა-პაპათ სამკუიდრო ყოფილიყო, ახლაც სიგელითა ამით გაგიახლეთ, გიბოძეთ თქუენივ სამკუიდრო სოფელი შინდიისი, რისც მქონებელი ყოფილიყოს, ყოფლითურთ მართლის სამართლიანის სამძღურითა და საქმითა, მითითა და ბართითა, და წყაღითა და წისქუილითა, ველითა და ვენახითა, სხნაგითა და სათიბითა და შესავლითა და გამოსავლითა, ყოფლითურთ თქუენთუის სამკუიდროდა და სამამულედ გუიბოძებია ყოვლის კაცის უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიეროს დონ ჩუენსა ურდგულად სამსახურსა შიგან. გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვაქილ-ვაზირნო და ქალაქისა ტარუღანო, მელიქო და მამასახლისო, მერმე რარიგადცა ამა ჩუენს ნაწყალობეგს ფარვანაშია ეწეროს, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, თუინიერ თანდგომისა და შეწვენისგან კიდე. დაიწერა ნიშანი და ბძანება ქვს ტიბ, ქრისტეშობისთუეს იე, კელითა კარისა ჩუენის მწიგნობრის ყორღანაშვილის პასტასათა. სუიომონ (ხართულათ).

367. წყალობის წიგნი ზაქუსი, 17,1X15 სანტ., დაწერილია ქა-

ლალღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1630, მარტის 25. ქ. ნებიისა და შეწევნიისა ღთისისა ჩუენ, ჰატრონმან ზ ა ქ ე უ მ, ჩუენმან შვილმან თ ა მ ა ზ, ბ ე უ ა ნ და ა ლ ი მ მას ჟამსა, ოდეს მეფემან, ჰატრონმან ს უ ი მ ო ნ თქუენ დ ო ნ მ ა ზ ა ს ახოთა გიბოძა და იმისი სამკჳმო მიწები ჩუენ გუ-ქონდა, რადგან იმ სოფლისა იყო და თქუენცა გუთხოეთ, შეგიწუ-ღეთ და გიბოძეთ ბეშეკენსა ხანდაცს ქუეშეთ თამაღარა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან. არადეს არ მოგეშაღას და არცა შეგეშაღას არა ჩუენგან და არა ჩუენთა ნათესავთა კაცთაგან. ქჳსა ტ ი ზ, მარ-ტის ბ ე □.

368. სიგელი მეფისა თეიმურაზ I-ისა, ბოძებული შიო სოლაღა-შვილისადმი, 36,5×16 სანტ., დაწერილია ქალღღზე მრგვა-ლი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-ტილი.

1630, ენკენისთვის 10. ქ. ნებიისა და შეწევნიისა ღთი-სისა ჩუენ, კელმწიფემან, ჰატრონმან თ ე ი მ უ რ ა ზ ესე წყაღო-ბისა წიგნი გიბოძეთ თქუენ, ს ო ლ ა ღ ა შ ვ ი ღ ს შ ი ო შ ს, თქუენთა შვილთა დ ა ვ ი თ ს, თ ა მ ა ზ ა ს, თქუენს ბიძაშვილს ბ ი ძ ი ნ ა ს ა და ა ს ღ ა ნ ს მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და მამულისა წყაღობასა დაგვეკავებით. ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, მოკითხული ვქენით და სომხითს სოფელი ტ ა ღ ა ვ ე რ ი ამას წინათ თქუენ გქონებოდა ბედნიერის ბატონებისაგან და ახლაც თქუენ გქონდა და წიგნითა ამით გაგიახლეთ და ჩუენცა გიბოძეთ მითითა, ბარითა, წყლითა, წისქვილითა, ველითა, ვენაკითა, შენითა და ოკრითა, საძებრითა და უძებრითა და მისის მუშტარაშნითა თქუ-ენტვის სამკუიდროდ და სამამულედ გუიბოძებია. გქონდესთ და გი-ბედნიეროს ღთმან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან. აწე მოგა-ხსენებთ კარისა ჩუენისა ვექიდ-ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო, თქუ-ენცა ასრე გაუთა(ვ)ეთ, რარიგადცა ამა ჩუენგან ნაწყაღობეგს ფარვა-

ნაშია ეწეროს და ნურადღეს ნუ შეუძლით, თანადგომის და შეწვევისისგან გიდე. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქვს ტიზ, ენკენის-თუეს ი, კელეთა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა ოქრუა შვილის შერმაჯანისათა. თეიმურაჯ (ჩართულათ).

მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. ესე ბრძანება ასრე უნდა კათავდეს □.

369. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული სოლღაშვილისადმი, 41×21 სანტ., დაწერილია ქალღღებ მორგავლო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. მარჯვენა კედარო თავიდან ბოლომდე ჩამოხეულია და მიტომ ტექსტს აკლია.

1636. ქ. ნებიითა და შეწვევითა ღთისთა ჩუენ, ჰატრონმა როსტომ და ჰატრონმა მარია ესე უკუნისამდე ჟამთა გასთავებელი, მტკიცე და შეუცვალადელი და შ... ..თავებელი წყალობის წიგნი [დაგიწერეთ და გიბოძეთ თქვენ, სოლად აშვილს ...ას, ბიძასშვილს*) და შენს შვილს... და იორამასა და*) შვილთა და მამავლთა [სახლისა] თქუენისთა უოველთავე მას ჟამს, ოდეს [მოგუიდეგით კარსა და თქუენის სამკედროს და ზურაბისა და მამის წილს გუიჯენით], ჩუენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი...ი სამკედრო კუმის (მე)ფეთაგან და დედოფლებისგან წიგნებიც გქონდათ. ჩუენც სიგლითა ა[მით] გიბოძეთ თქუენი სამკუ(ი)დრო კუმისი და ზურაბის წილი გიბოძეთ, ან გლეხი და ან სახსო მათის სამართლიანის სამძღურითა და საქმითა და შენითა [და უშენითა, ხასიდიითა და უსეიდიითა, წყალითა და... და ვენახითა, და მითითა ვიდრე ბარამდისინ ...ლუღს სამძღურითა და საქმითა, უოფლის კაცისგან [მოუდ]ევარი და შემოუსარჩლებელი. გქონდეს [და გიბედნიეროს] ღმრთი ჩუენს ერდგულად სამსახურსა შიგან .[უზუდაესთა] მოგახსენებთ და უქუედესთა გიბძახებთ, კარისა ჩუენისა ვ[ქილ-ვეზირ]ნო და სხუანო მოსაქმენო, მერმე რარიგადც

*) აქ ერთი სიტყვა ამოშლილია.

[ამა] ნაწყლობევის ფარვანაშიგა ეწეროს, თქუენცა [ასრე გაუთავუთ] და ნუ მოუშლით და ნუ შეეცდებით, თ[კინიერ თანად]გომისა და შეწევნისგან კიდე. დაიწერა ბრძანება [და სიგელი ე]სე ქვს ტ კ დ, კელითა კარის ჩუენის მდივან-მწიგნობრის [ე რ]დ ა ნ ა ს შ ვ ი დ ი ს ზ ა ა ტ ა ს ი თ ა. რ ო ს ტ ო მ (ჩართულათ).

370. სიგელი როსტომ მეფისა, სიაუშ სოლალაშვილისადმი ბოძებული, 49 X 20 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. მეორე გვერდზე სპარსული წარწერა აქვს სპარსულისავე ბეჭედით. მარჯვენა მხარე სიგელისა დაზიანებულია და ტექსტს აკლია.

1637, იანვრის 4. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღ'თისა ჩუენ შეუეთ მეუემან, ზატრონმან რ ო ს ტ ო მ და თანა-მეტყუდრემან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ზატრონმან მ ა რ ი ა მ, ესე ამიერთ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა სამკუიდროთ და საბ[ლოთ] გასათავებელი, შეუშლელ-შეუცვალელებელი წ[ელა]ბისა წიგნი და სიგელი შეგიწადეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულსა და მრავალ-ფერად ერდგულობით და თავ(და)დებით ნამსახურსა ემასა ს ო ლ ა დ ა შ ვ ი ლ ს ს ი ა უ შ ს ... შუილთა თქუენთა დ ა ვ ი თ ს და თ ა მ ა ზ ს და ი ო რ ა მ ს და ჩამომავალთა სხლისა თქუენისთა უოველთავე მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდგით კარსა და ქალაქს თქუენსა მკუ[იდ]რსა და ნასუიდს ემებს გუიაჯენით. ჩუენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და მოკითხული ვქენით, მამის ჩუენისგანცა წიგნი გქონდა და ჩუენის ძმის, მეფის ბ ა გ რ ა ტ ი ს გ ა ნ ც, წიგნი გქონდა. აწე ჩუენცა წიგნითა და ამითა გ[აკი]ახლეთ და მოგიბოძეთ მტკიცე და უცვალელებელი სიგელი, ოდენი ესე ქალაქს თქუენის მამის და ზაზის ნასუიდი ვართანაშუილები მათის მამულითა, დეფუაშუილი [ასატ]ურა მისის მამულითა, მიხუაშუილები მისის მამულითა; ეს სამნი კუმლნი(სი) კაცნი მათის მამულითა უკლებლათ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'თმნ ჩუენსა ერდგულათ სამსახურსა (შიგან), უოვლის კაცისგან უცდებლათ და შემოყსარჩლებლათ, სამკუიდროთ და

საბოლოო. აწე მოგახსენებთ, კარის ჩუენის ვექილ-ვეზირნო და მდივანო და ქალაქის ტარულავ, მამასახლისო და შელიქო, დღეს ვინ-გინდა-ვინ [იუენუ]ო და ანუ დღეის(sic) წადმა ვინ-გინდა-ვინ იქნე-ბოდეთ, მერე ეს ჩუენგან ბოძებული წიკნი და სიკელი თქუენცა ასრე დაუმკუიდრეთ და დაუმტკიცეთ, რომე რარიგ[ადა]ც ამა ჩვენ-გან ბოძებულს ფარმანში ეწეროს, [და] ნურადეს ნუ მოუშლით და შე(ე)ცილებით. [არაო]დეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არც შემ-დგომად სხუათა შეუეთა და მეპატრონეთაგან. ესე ასრე გავითავდეს, თუინიერ თანადგომისა და შეწუენისაგან კიდე. დაწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქქსა ტკე, იანვრის დ, კელითა მდივან-მწიგნობრის უორდანაშ[ვი]ლის მე რ(ა)ბ ი ს ა თ ა. რ ო ს ტ ო მ. მ ა რ ი ა მ (ხართულები).

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ასე რომე ვართანასშვილის ტერ-გეო(რ)ქას სს... თავის სს-კართ მიუყიდეთ ამასუახედა და რამა კაცმა გედავოს, ზირის(ა და) ზასუხის გამცემი მე ელიზბარმა და ჩემა ქმამ ვიეთ ზასუხის გამ-ცემი. და მამასახლისის გიორგის მოწმობითა.

ქ. ესე წიკნი ასრე უნდა გათავდეს [ქიხოსრო].

371. განჩინების წიგნი სოლალაშვილების დავის შესახებ, 36×17 სანტ., დაწერილია ქალალღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-ნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1646. ზე ადიდნოს ღონ შეუეთ შეუობა ზატონის რ ო ს ტ ო მ ი ს ა! ბრძანებითა მისითა დავსხედით ღთის შიშს ქუეშე სსსამართლოდ ჩუენ სახლთხუტეს(sic) ციციშვილი, ბატონი მანუჩარ, კიდევე სახლთხუტესი ბართაშვილი, ბატონი ყაფლან და მდივანი თუ-მანიშვილი ბირთველი, ს ო ლ ა დ ა შ ვ ი ლ ი ს შიოშის შვილის დ ა-თ უ ნ ა ს ა და თ ა მ ა ზ ი ს ა და ბ ი ძ ი ნ ა ს სსსამართლოთ. სარჩე-ლი ორთავესი გავიგონეთ და გავსინჯეთ: ამას წინათ, ბატონის ბ ა-გ რ ა ტ ი ს უამში, შიოშს ბიძინა შეუარა და შორს განყოფი იყო ბიძინა შიოშისა, რაც ბიძინას თავისი სამეუი(დ)რო შიოშთა შეჭყო-ლოდა, ასე დავანებეთ, რომ შიოშის შვილებს იმასთან კელი არა

ჭქონდეს, მასდა გარდაისად ამოგარდნილის, თავიანთ განყოფილ სუ-
ჟადინის, წილს მამულზე სარჩლობდეს და შიოშის შვილების მეფის,
ბატონის ბაგრატის, წიგნიცა ჭქონდა. ვითაც მამულის წიგნი კელთა
ჭქონდა*), ჩუენც იგი დავითსა, მის ძმებს დავსდევით. სააკაძე და-
თუნა აღანღარი შეაკვდა ბიძინამ მოთიერათ. წადგეს სამნი ძმანი,
ერთის ბიძინას შეკვდიელის მოთიერითა და სამის მსახურითა, გა-
მოიფიცეს და დარჩა ტახტსმელას მამია, კომლი ერთი, ეჭუბა
კუმლი ერთი, ჭრუმაშვილი სუხია კუმლი ერთი, ჰვიაშვილები
კუმლი ერთი, თუხტუა და ათეზა კუმლი ერთი, არაქელა კუმლი
ერთი, ჭრუმს კერი წატურა კუმლი ერთი. ეს ასრე გაგვირიგებია
და გაგუიუყია. ამასთან ბიძინას კელი აღარა აქუს, ნურცა რას შეე-
ცილება. დაიწერა ბძინება და ნიშანი ესე ქვს ტლდ, კელითა მწიგ-
ნობრის უ რ დ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ს შ ა ვ ე ლ ი ს ა თ ა. ესე ასე გაგუი-
თავებია. რ რ ს ტ რ მ (ხართულათ).

განის აშიებზე სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ, მეფეთ მეფეს, [ჰატ]რონს ი ე ს ე ს, ეს სულ-ბრწეი-
ნვალის მეფის ბძინებით განაჩენი ასრე დაგვიმტკიცებია, როგორც ამ
განაჩენში სწერია. მარიამობისთვის ი ბ, ქვს უ გ (=1715). მ ე ფ ე
ი ე ს ე (ხართულათ).

372. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული სოლდაშვილებისადმი,
42×22,2 სანტ., დაწერილია ქალაქზე მრგვალი მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტ-
ყვის შემდეგ. თავში სპარსული წარწერა აქვს სპარსულისავე
ბეჭედით.

1651, მკათათვის 22. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღთისა-
თა ჩუენ, ღთივ გუიერგუინოსანმან, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან,
ჰატრონმან რ რ ს ტ რ მ და თანა-მეტხედრემან ჩუენმან, დედოფალთ
დედოფალმან, ჰატრონმან მ ა რ ი ა მ, ჰირმშომან [და სასურველმან]
ქემან ჩუენმან, ჰატრონმან ლ უ ა რ ს ა ბ, ესე უკუნისამდე ყაშთა და

*) ეს სიტყვა გამეორებულია დედანში.

ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალებელი წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებ და გიბოძეოთ თქვენ, ჩუენთა ერდგულთა და წესისაებრ თავ-დადებით მრავალ-ფერად ნამსახურთა ემთა სოფლად აღაშვილეთა, ოხიანოვანს ელიზბარს, შვილთა თქუენთა ფურცბს და მომავალთა სხლისა თქუენისათა ეროველთავე მას უამს, ოდეს მოგუიდეგით კარსა და თქუენის სსსფლას მონასტრის სითარხნის წიგნის განახლებას დაგუიანებით. ჩუენცა მოკითხული გიყავით და ძუელი სიგელი დაგკარგოდათ. აწე ჩუენდა სუსულიეროდ ასრე შევსწირეთ და დაუშვადრეთ მონასტრს თქუენს სსსფლას, ეოვლად შესავედრებელსა, ჰატისანსა, ეოვლად წმიდასა ღთისმშობელსა, რომე არაფერი სჩუენო სათხვარი და გამოსაღები არა ეთხობოდეს რა: [ა]რა საბაღახე, არა კოდის ჰური, არა ხახირისთავი, არა ჰირისთავი, არა სამეფინიბო, ბატკანი და შიშლიგი, არასფერისთანა არა ეთხობოდეს რა, ერთის ლაშქარ-ხადრობისა და სათათროს საურისაგან კიდე. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა, და არადეს არ მოგეშალოს. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-ვეზირნო და სხუანო მისაქმენო, ვინცა-ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურადეს ნუ მოუშლით და შეეცოლებით, თუინიერ შეწუენისა და თანა-დგომისაგან კიდე. დააწკა ბძახება და ნიშანი ესე ქქსა ტლოთ, მკათათუის გბ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანიშუილის ბირთუელი სთ(ა). როსტომ. დუარსებ (ჩართულები).

373. პირობის წიგნი მამულის დაბრუნების შესახებ, 40,2×14,2 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია სამ-სამი წერტილი.

1653. ქ. ნებითა და შეწუენითა მღთისათა ესე საბოლოდ გასათავებელი წიგნი და სიგელი მოგართვით და მოგახსენეთ ჩუენ, აღიდაშან და შვილმა ჩემან სოფიომ თქუენ, სხლისუხუცეს, ბატონს ეაფლანს, შვილთა თქუენსა, ბატონს ჰაჰუნს, ასლანს, ორბელ და თამაზს. ასრე და ამა ჰირსა ზედა, რომე

თქუენი ერდგული და მოსამსახურე კაცნი ვიუეენითა, წყალობა გუი-
-უფით, თქუენი სამკუიდრო მამული, უოფლის კაცისკან უცდილებელი
სოფელი მუხნარა სამის კუმლის გლეხითა გვიბოძეთ და ასაშენებ-
ლად ჩუენ მოგვაბარეთ; ჩუენ ეს ჰირობა დაგიდევით და მოგახსენეთ,
რომ ავაშენოთ და თქუენ გამსახუროთ, და როდისაც თქუენ ჩუენ-
თვინ მოსაბარებლად აღარ გეპრიანება, თქუენი სამკუიდრო მამული,
სოფელი მუხნარა, ისრევე თქუენ დაიჭიროთ და ჩუენ კელი აღარა
გ(ვ)ქონდეს. არის ამისი დაშხდური, მოწამე და შუამავალი: მარტი-
როზაშვილი მდივანი ავთანდილ, და წიგნიცა მე დამიწერია ქქს
ტ მ ა. □.

374. სიგელი ბიძინა სოლალაშვილისა, ბოძებული როსტომ მეფის
მიერ, 48,2 X 23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედ-
რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. თავში
სპარსული წარწერა აქვს სპარსულისავე ბეჭედით.

1654, მკათათვის 15. ქ. ნებითა და შეწვევითა ღათი-
ს(ა)თა ჩუენ, მღთივ გუირგუინოსანმან, ქარაღისა და კახეთისა ორი-
სავე მხერობელმან, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან, ჰატრონმან რა-
სტომ, თანა-მეტყედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰა-
ტრონმან მარია და ქემან ჩუენმან, ესე ამიერთ უგუნისმდი
უამთა და ხანთა სამკუიდროთ და საბოლოოდ კასათავებელი წყალობისა
წიგნი და ნიშანი შეგიწვალეო და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულ-
სა და მრავალ-ფერად წესისებრივ თავ-დადებით ნამსახურს უმასსა რა-
ლა და შვილს ბიძინასა, შვილსა შენსა ბეჟანსა და
გიორგის, შვილთა და მამავალთა სხლისა თქუენისათა უოფელ-
თავე მას ჟამსა, ოდეს მოგუიდევით კარსა მარტოტს ორსავე
კეგს შუა მისის ნასოფლარითა, ზემო ბეგის ძირს რომ გზა გავა,
მის დატანებით, ამების წყალობას დაგუიანებით, ვითაც ძველთაგან
მამა-პაპა თქუენს ჰქონებოდათ. ჩუენცა ვისმინეთა აჯა და მოხსენება
თქუენი, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღათ
ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შინა და არაოდეს არ მოგემალოს არა
ჩუენგან და არა შემდგომად სხვათა მეფეთა და მეჰატრონეთაგან. აწქ

გობძსნებთ, კარის ჩუენის ვაქილ-ვაზირნო და სხვანო მოსაქმენო, ვინცა-ვინ იუენეთ, და ანუ დღეის წადმა იქნებოდეთ, თქვენცა ასრე გაუთავუეთ და ნურადის სუ მოუშლით და შე(ე)ტილებით, თვინიერ თანა-დგომლობის და შეწყენისაგან კიდე. დანიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქვსა ტ მბ, კათათვის იე, კელითა კარის ჩუენისა მდივან-მწიგნობარისა თ უ მ ა ნ ი ს შ ვ ი ღ ი ს ბ ი რ თ ვ ე ღ ი ს ი თ (ა). ვინ იცის ამ აღაკების წიგნი გამოჩნდეს, საგლითა ამითა გაგუიციუდებია. რთ-ს ტ მ. მ ა რ ი ა მ (ჩართულები).

375. ნასყიდობის წიგნი მერაბ ყორღანაშვილისა, 74,6×20 სანტ., დაწერილია ქალღალზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ვრცელი შესავალი გამოვუშვით.

1654, მარტის 11. ...ესე საბოლოდ გასათავებადი, მტკიცე და შეუცვალაბელი ნასყიდობის ფიცი, ჰირი და წიგნი მოკეცით ჩვენ, დედოფლის მესტუმრემ, აფხაზმა იოვანემ და შვილთა და მომავალთა სხლისა ჩვენისათა თქვენ, ურდანა-შვილს, მდივანს მე რ ა ბ ს და შვილთა თქვენთა შ ა ვ ე ღ ი ს და ი ა რ ა ღ ი ს და შვილის-შვილთა თქვენთა ა ვ თ ა ნ დ ი ღ ს და ქ ა - ი ს რ ი რ ო ს, ასრე და ამა ჰირსა ზედა, რომე საგინაშვილი ადა-თანგი ამოვარდა და კელმწიფემ ამოვარდნილის მამული მე მიბოძა, სთონეთიდამა ერთი იმავე ადათანგის კაზრდილი და მკვიდრი უმა ფირია ამეუარა და თქვენ მოქრის აქნებდით და იქ დავისხლდათ და სამდივნოთ და სალაზარაკოდ შეგვექნა, და სამართალმა ჩემი უმა ისევ მე მომცა. გუინდოდა ავგეუარ, აღარ ავჰეარე, რასაც ჩემი გული შეგუერდებოდა, სრული ფასი ავიდე. ჩემსა და შენს შუა ძმობისა და მოურობის მეტი არა დარჩა რა. რაც კაცი ამის მოდავე გამოჩნდეს, ჰირის და ზასუხის გამცემი მე ვიყო. აწე ვინცა და რამანც ძემან კაცმან, ანუ დიდმან და ანუ მტირემან, ამა ჩვენგან მოსყიდოლს(სი) უმას შლად და ქტეკად კელ-უოს და ანუ შემოკეცილთს და ანუ მოკიშადლთს, მასმცა რისხავს ჰირველ დაუსაბამო ღთი, მერმე უო(ვ)ე-ღნი მისინი წმინდანი, ზეცისა და ქვეყნისანი, კორტიელნი და უკორტიანი და ამა ზემო-წერილნი ღთისანი. მასმცა ედების კეთრი ტე-

ზისი, შიშოური(sic) იუდასი, ძრწოლა კაკნისა, მეხტ-დატეხილობა დეოსკორესი, ცოცხლივ დანთქმა დათან და აბ.რონისი, წვევა მეს- და რუის ფსალმუნისა, და ნურათამცა სინანულით ნუ იხსნების სული მისი ჯოჯოხეთისაგან, ხოლო გამთავები ამისნი დ'თან და წმინდამა დ'თისმშობელმან აკურთხოს. არის ამისი მოწამე თავად ძვირ-უხსუ- ნებელი დ'თი და უოველი მისი წმინდანი, ზეცისა და ქვეყნისანი, კარცილები და უხორცონი; კაცთაგან: თუმანიშვილი, მდივანი ბირთვე- ლი, მოვლარი(sic) მანუხარ, ბატონის დედოფლის მდივანი ავთანდილ და მისი ძმა შალუა. მე სულხანს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაი- წერა მტკიცე და შეუცვალებელი საფიცარი ესე, ქვსა ტ მ მ, ავეკა მარტის თერთმეტს □ +.

ქ. მე ავთანდილ ვარ ამისი მოწამე.

376. ერდგულობის პირობის წიგნი დათუნა სოლალაშვილისადმი მიცემული, 27 X 15 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1655. ქ. ესე წიგნი მოგართუით ჩუენ, ბ ა ღ ი ა შ ვ ი - ლ ე ბ მ ა შ ა ლ უ ტ ა მ ა, ჩემა შუილმა ზ უ რ ა ბ ა მ ა, ჩემა განა- ყოფმა გ ი ვ ი შ უ ი ლ მ ა ბ ე რ ი ა მ ა, მისმა შვილმა ი თ რ ა მ ა მ ა ბ ა ღ ი ა შ ვ ი ლ მ ა, კიდევ ბ ე რ ი ა მ ა, გ ი ვ ი შ ვ ი ლ მ ა დ მ თ ი ს ი - ა მ ა, თქუენ, ბატონს ჩუენს ს თ ლ ა დ ა შ ვ ი ლ ს და თ უ ნ ა ს ა, ბ ი ძ ი ნ ა ს ა, ი თ რ ა მ ს, ბ ე ყ ა ნ ს და გ ი თ რ გ ი ს, ასე და ამა ჰირსა ზედა, რომე ცოტოდენი რამ დავაშავეთ თქუენზედა და თქუ- ენი უკუდგომა მოფინდომეთ და ჩუენი თავი ხატისათვის გუინდოდა შეკვეწირა, ბატონმა და ჯარმა არ გუიუო და ჩუენი თავი ისრევე თქუენ შემოგარიკა, ამისათვის რომე კელმწიფემ მოკითხული ქნა და თქუენი შემკუიდრე ვიყავით და შემკუიდრობის გულისათვის ვედარსად წაგივედით, რადგან თაობით თქუენი შემკუიდრე ვეოფე- ლ- ვიყავით და ახლა კიდევ ჩუენი თავი შემოგარიკეს, დღეს და დღეის უკან ვიუენეთ თქუენი ერდგული და ერდგულად მომსახურენი, თუ კიდევ თქუენი ორგულობა მოფინდომათ, დ'თან ჩუენის სისხლი-

საგან უკანონო გამოყოფით. დაიწერა ესე ჩუენგან მორთმეული წიგნი ქჷსა ტ მ გ + + +.

377. სიგელი როსტომ მეფისა, ბოძებული დავით სოლღაშვილი-სადმი, 42 X 15 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1155. ქ. ნებიოთა და შეწვენიოთა მღოისთა ჩუენ, კელმწიფემა, მეფეთა მეფემა, ჰატრანმა როსტომ და იანა-მეტეხედრემა ჩუენმა, დედოფალთა დედოფალმა, ჰატრანმა მარია მ, ესე საბოლოოდ გასათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწუალო და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენსა ერდგულთა და მრავალ ფერად თავდადებით ნამსახურსა უმათა სოღაღაშვილს დავითს, მასა შენსა იოანეს, შვილსა თქუენსა შიკაშს, ქაიხოსროს და იესეს და შვილთა, შვილიშვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა უოველთავე მას უამსა, ოდეს სადარელი თქუენი შემკვიდრე უმები ბაღიაშვილები თქუენის უმობიდაღმა გამოსუფას აპირობდენ და სახატოდ დგებოდენ, მოგუიდეგით კარსა და მაისს საქმის მოკითხულობასა დაგუიჯუნით. ვისინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი და მოკითხული ვქენით, და მისთა დღეშია ბაღიაშვილები თქუენი სამკვიდრონი უოფილიუენს და თვინიერ ღოის მეტი თქუენი მოცილე და იმთაი მოსარჩლე არავინ უოფილიუო, ჩუენცა შეგიწუალო და სიგელითა ამითა დაგიმკვიდრეთ ბაღიაშვილი შალუტა და მისი განუოფი ბერია. ესეები მათის მამულითა, მთიასა, ბარიათა, წელითა, წისქულითა, ველითა, ვენაკითა, უოფლის მათის სამართლიანის სამძღურითა, შესავლითა და გასავლითა უნაკლელოდ, სამკვიდროდ და საბოლოოდ, უოფლის კაცის უცილებლად თქუენთა და თქუენთა შვილთათვის გუიბოძებია. არაოდეს არა მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომად სხუათა მეზატრონეთაგან. აწე უზედესთა მოგასხენებთა და უქუედაესთა გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ-ვეზირნო, მდივანო და სხუანო მოსაქმერო, ვინ-გინდა-ვინ იუოთა და ანუ დღეის წადმა ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ, ბძანება და სიგელი ესე ჩუენი თქუენცა ასრე გაუთავეთ და დაუშევიდრეთ, რა რიგადაც ამა ჩუენგან ნაბოძებსა

ფარვანაშის ეწეროს. ნურას მოუშლით და შე(ე)ცილებით, თვინიერ თანა-დგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა სიკელი და ბძანება ესე ქნსა ტ მ გ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მ ა რ ტ ი რ ო ზ ი შ ვ ი ღ ი ს შ ა ლ ვ ა ს ი თ ა . რ ო ს ტ ო მ . მ ა რ ი ა მ . (ხართულები).

378. ნასყიდობის წიგნი ელიზბარ სოლადაშვილისა, 90 X 27,2 სანტიმ., დაწერილია რბილ, თეთრ ეტრატზე ლამაზის მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ეტრატს ფერადებით დახატული ვარაყები აქვს.

1661, აპრილს 16. ქ. სასელითა სახეერისა, არსება-დაუსაბამოსა, დაუსრულებელისა, მოუგანებელისა, გარეშემოუწერელი-სა, ძალ-განუზომელისა, მიუწდომელისა, ყოვლისა არა არსისა არ-სად მომუენებელისა, ყოვლისა მპერობელისა, ცისა და ქუეენის შე-მოქმედისა დმთისა მამისა, ძისა და წმიდისა სულისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა უოვლად წმინდისა, უხრწნელისა და უმეტესად კურთსეულისა დედოფლისა ჩუენისა დმრთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარამისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ჰატოისნისა და ცხოველს-მოფუელისა ჯვარისათა, რომელს ზედან განიზერნა უხრწნელნი მკლავნი თვისნი ქრისტემან დ'თს ჩუენმან და სისხლი მეწამულ ჰყო ხსნისათუის ჩუენისა, სვეტისა ცხოველისა და კუართისა საუფლოსა და მირონისა დ'თ-მოფუელისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა ოთხთა თავთა მახარებელთა: მათე, მარკოს, ლუკა და იოვანესითა; წმინდისა და დიდებულისა, წინამორბედისა, ნათლისმცემელისა იოვანესითა და იოვანე ქალწულ-მახარებელისათა, მესვეტეთა და მეუდაბნოეთა იო(ა)-კიმ და ანსითა, წმინდათა დ'თ-შემოსილთა მამათა ჩუენთა: საბა, ანტონი, დავით და შიო მღვიმელისათა, წმინდისა და ქართველთა განმანათლებელისა ნინო მოციქულისათა; თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმინდათა, მკნეთა მკედართა, ახოვანთა, უძლეუ-ველთა: გიორგი, დიმიტრი, თევდორე, ჰროკოზი, არტემი და სტე-

ფანე ზირველ მოწამისათა; წმინდათა ორმოცთა მოწამეთა სევესტი-
 ელთა და წმინდათა მოწამეთა ქალწულთა: თეკლა, ირინა, მარინა
 და ეკატერინასითა; რანიცა დიდსა და საუფლოსა სვინაქსარსა შიგა
 წმინდანი ღმთისანი სწერან და ან მოიხსენებინან, ამათ უოველთა
 წმინდათა ღმთისათა თავდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა
 ესე დრო, მიზეზ-შემოუღებელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი, საბო-
 ლოოდ გასათავებელი ნასუიდობის ფიცი, ზირი და წიგნი მოგუცით
 ჩუენ, სო ლა და შვილის დაფითის შვილმა ბიძინამა და
 შვილმა ჩემა და ვით და მამავალმან სახლის ჩუენისამან უოველთა-
 ვე თქუენ, ეეენის მედარაბს და მუსაიბს სო ლა და შვილის ელი-
 სბარს და შვილთა შენთა სახლის უხუცეს ყუყაბს და შვილი-
 შვილთა შენთა იესეს და მამავალთა სახლის თქუენისათა უოველ-
 თავე, ასრე და ამა ზირსა ზედა, რომე მას ჟამსა, რდეს დაგვეჭირს
 და ბეგრი ვალი გვემართა და ჩუენის დიდის დაჭირებისათვის, მე-
 ფეთ მეფის, ზატრონის შაჰნავაზისა და დედოფალთ დედოფ-
 ლის, ზატრონის მარიაშის ბძანებითა და ნება-დართულობითა
 მოგუიდეთ ტაგნატეს ჩუენი მკუიდრი და უოფლის კაცისკან
 მოუდევარი ჩუენი კერძი, რაც რომ განყოფობაში მოგუხდომდა,
 ჩუენი მამული ოთხი კუამელი კაცი:)ზურაბაშვილი(ი) ვართანა, მისის
 სახლის კაცითა და მისის მამულითა, მიქელაშვილი ზაატა, მისის სა-
 ხლის კაცითა და მისის მამულითა, მელქუა მისის სახლის კაცითა და
 მისის მამულითა, ვარსიმაშვილი ბეჟიტა, მისის სახლის კაცითა და
 დოლენჯაურის მამულითა, და ვენაკების ბოლოს ჩუენი ზვარი იყო
 და ნახევარი უწინ მოგუიდეთ და ნახევარი ამ გლეხებთან მოგუიდე-
 დია, ესე(ე)ბი მათითა სახლ-კართა, ჭურ-მარნითა, კალო-საბძლითა,
 ეკლესიითა, სასაფლაოთა, მთითა, ბარითა, წყლითა, წისქვილითა,
 ველითა, ვენაკითა, საკნავ-სათესითა, სასაძოვრითა, სათიბითა, გასაფ-
 ლითა და გამოსავლითა, შენითა და ოკერითა, ტუითა და მინდური-
 თა და მისის უოფლის სამართლიანის მზღურითა და საქმით, საქე-
 რითა და უძებრითა, უოფლის ადამის ტომის კაცისკან მოუდევრად
 და შეუცვლებლად, მკუიდრად და სამამულედ თქუენთავის მოგვეიდეა,
 ასრე კელ-შეუალად, კელი აგვიდია, რომ ტაგნატეს ჩუენ კელი აღა-
 რა გვაქუს რა, (და აგვიდია თქუენგან ფასი, ნადდი აუთარი, სრული

ღ

ღ

და უნაკლებად, ვითაც ჩუენი გული შეგიჯერდებოდა. გქონდეს და მოგაკმაროს ღთს, რარიგადაც რომ სხვას შეუიღრსა და ნასუიღს მამულს მარაუბდეს, კელტკწიფებოდეს, თუ გინდოდეს გასუიღვად და გამზიოვად. აწე ვინცა და რამამცა ძემან კაცისამან, ანუ დიდმან და ანუ მტირემან, ანუ კელმწიფემან, ანუ ეფისკოპოზმან, ანუ თავადმან და აზნაურმან და ანუ გლეხმან ეს ჩუენგან მოსუიღული მეუიღრი მამული შეგიშლას და შემოგეცილოს, მასმცა რისხავს ზირველ დაუსაბამო ღთი მამა, ძე და სული წმინდა და ეოველნი წმინდანნი ღმთისანი ზეცისა და ქუეუენისანი, კორციელნი და უკორცონი და მთავარანგელოზნი მიქაელ, გარიელ, რაფაელ და რაშთაელ და მასმც ედუბის კეთრი გეზისა, შიშთული იუდასი, ძრწოლა კაენისა, მეხდატუხილობა დეოსკორესი, და ცოცხლივ დანთქმა ღათან და აბირონისი, კრულმცა არს და შეჩვენებულ სახლი და სამეუიღრებელი მისი შვიდთა კრებათაგან და ოთხთა მათ ზატრიაქთაგან. უკეთუ კაცმან მოშალოს, იმამცა კაცისა თანა დანსჯების სული მისი, რომელმან მაცხოვარსა ჯვარსა ზედა გვერდს ლახვარი უგმირა, და თუ დედაკაცმან მოშალოს, იმამცა დედაკაცისათანა შთავარდების სული მისი ჯოჯოხეთსა შიგან, რომელმანცა იოვანე ნათლისმცემელს თავი მოჭკუეთა. ნურათამცა სინანულითა ნუ იქნების კსნა სულისა მისისა, ნუცა ლოცვითა, ნუცა მარზვითა, ნუცა გლახაკთ მიცემითა და ნუცა იელუსარემის წასულისა(sic), ამამცა სოფელს დღე-მოკლობით კეითხვის და მას საუკუნოს წაწემედით, ხოლო გამთავენი და დამამტკიცებელნი ღთს და წმინდამა ღმთისმშობელმან აკურთხნეს და დაცუნეს ორსავე ცხოვრებასა შინა. არის ამისი მოწამე თავად ღთი და კაცთაგან დამსდომი და მამუალი: ციციშვილი, სახლის-უხუცესი და სარდალი ზაზუნა-ბეგ, მისი შვილი ზაზა და ზაად, ბარათაშვილი, სუფრანი ბარათა, კერმანოზიშვილი ოთარი და ზაატა, თურქისტანიშვილი სუხნია და ბერუკა, მდივანი მარტიროზიშვილი შადვა, საგინაშვილი ზაად და ანდერმან, ნასრიაშვილი ბეჟან, ქალაქს ხოჯა-ბეჭბუდა მელიქი და მამასახლისი, სოლადაშვილი დათუნა და ბეჟან, კუშელი ვერმიშაშვილი ფირალა, ვაშლოვნელი საფარაშვილი ალაჭკერანა და აბოა, ერტის მაკარაშვილი ივანა და ნანუაშვილი ფირალა, და გოგაშვილი სამნა, სამახველი კერისელისშვილი სუხნია, და ბესიაშვილი

ბელიტა, წაგველი ავაქაშვილი ბერის და ბაინდურა. მე ფრიად ცოდ-
ვილს, ბატონის დედოფლის მდივანს, მ ა რ ტ ი რ ა ზ ი შ ვ ი ლ ს
ბ ე გ ა ა ბ ე კ ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამისი, ქვს ტ მ თ, აზრის
ი გ. + +.

379. სიგელი მეფისა შაჰნავაზ I-ისა ანუ ვახტანგ V'-სა, მიცემული
ელიზბარ სოლალაშვილისადმი, 81 X 28 სანტ., დაწერილია
თეთრ ეტრატზე ლამაზი მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშ-
ნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.
თავში სპარსული წარწერა აქვს. ეტრატს ფერადებით დახა-
ტული ვარაყები აქვს, მაგრამ მარცხენა მხარე თავიდან ბოლომ-
დის ილინცურათ შეკრილია და ტექსტიც აკლია ზოგიერთ
სტრიქონებს.

1664, მკათათვის 25. ქ. ნუბითა და შეწვევითა დმთისა-
თა ჩუენ დ`მთიე აღმართებულმან, დ`მა[ივ დამუა]რებულმან და
დ`მთიე გუირგუინოსანმან, მეფეთა მეფემან, ჰატრონმან შ ა ჭ ნ ა -
გ ა ზ და თანა-მეტხედრემან ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან, ჰა-
ტრონმან მ ა რ ი ა მ, ჰირმშომან და სსურველმან ქემან ჩუენმან, [ჰა-
ტრონმან] გ ი ო რ გ ი მ და ლ ე ვ ა ნ, ესე ამიერ უკუნისმდი ქამთა
და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი წყალობისა წიგ-
ნი და სიგ[ელი] შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქუენ, ჩუენთა ერდგულ-
თა და წესისაებრ მრავალფერად თავდადებით ნამისხურთა უმთა, ს ო -
ლ ა დ ა შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს და შვილსა თქვენსა, კარასა ჩუე-
ნისა სსხლის-უხუტეს ზ უ რ ა ბ ს, [შვილი]-შვილსა თქუენსა ი ე ს ე ს
და ე ლ ი ს ბ ა რ ს *) და მამაფალთა სსხლისა თქუენისთა ყოველითავე
მან ქამს, ოდეს მოკუიდებთ კარსა და თქუენსა სსმკუიდროს მამუ-
ლისა უ ა ზ ა ლ ი ს ა წყალობას დაგუიეაჟენით. მოკითხული ვქენ[ით
და თქუენი მამა-ჰამათ ძველიდგან სსმკუიდრო და ყოფლის კაცისაგან
მოუსარჩლეელი ყოფილიყო. ჩუენცა ვიგუელეთ და ვიგუელისმოდგინეთ,

*) ეს სიტყვა სხვა მელნით და ხელით არის დაწერილი ამოშლი-
ლის სიტყვის მაგიერ.

ვისმინეთ აჯა და მახსენებო თქუენი, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ ჭა-
 ზაღა, მისის ციხითა, [სსსს]ღათა, მისის შითითა, ბარითა, წყლი-
 თა, წისქვილითა, კელითა, ვენაჯითა, საკნავითა, უკნავითა, საძებრ-
 თა, უძებრითა და ეავლის მისის სამართლიანის სამძღურითა, შესავ-
 ლითა და გასავლითა თქუენთვის და თქუენთა შვილთა და შვილი-
 შვილთათვის სამეუდიდრად და საბოლო(ო)დ გვიბოძებია, ეავლის კა-
 ტის უსარჩლეად და მოუდევრად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრთის
 ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან. ესე ასრე გაგითავდეს
 და არადეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა სხვათა შეხატო-
 ნეთაგან. აწუ გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექიდ-ვეზირნო და სხვა-
 ნო მსაქმენო, ბასნება და ნიშანი ჩუენი თქუენცა ასრე გაუთავეთ და
 ნუკას მოუშლით და შეეცილებით, თუინიერ თანა-დგომისა და შეწუ-
 ვნისგან კიდე. დაწერა ბასნება ესე ჩუენი ქვსა ტნბ, მკათათვეს
 კე, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობარის მ ა ნ ტ ი რ ო -
 ზ ი ს შ ვ ი ღ ი ს ბ ე გ თ ა ბ ე გ ი ს ა თ ა . შ ა ნ ა ვ ა ზ . მ ა რ ი ა მ .
 გ ი ო რ გ ი (ჩართულები).

აშიაზე მინაწერი სხვა ხელით სანახევროთ არის დაცული:

ქ. ჩუენ, საქარ[თუელის] ჯანიშინმან, ბატანიშვიდმან, ჰატ-
 რანმან] ვ ა ხ ტ ა ნ გ, ოღ[ეს ს ო ლ ა ღ]ა შ ვ ი ღ ე ბ ი გა[იუს]რენით,
 მათად გასა[შურელად [ხა]შალაში ათა კამლი გლეხი ამორჩეული
 [ავიდე]თ და ზაა... იასეს და... უბოძეთ ...ცისი უ... ეს გას...ც
 მასთ... მტვიცე ...სი წ...საუთ... □... იესე... გაიუს... გასმ...
 ბავე...

380. პირობის წიგნი იარალიშილებისა, 28,5 X 16,5 სანტ.,
 დაწერილია სქელ ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშ-
 ნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1665. ქ. ესე წიგნი მოგართავით ჩუენ, ი ა რ ა ღ ი ს -
 შ ვ ი ღ მ ა, ჰატრანმა ი ა რ ა ღ ი მ და ჰატრანმა ვ ა ხ უ შ ტ ი მ
 და ჰატრანმა ა ს ლ ა მ ა ზ და შვიდმა ჩუენმა, ჰატრანმა ქ ა ი ხ ო -
 ს რ ო მ და ჰატრანმა მ ა [ნ უ ჩ ა რ] თქუენ, ს ო ლ ა ღ ა შ ვ ი ღ ს,
 ჰატრანს ე ღ ი ზ ბ ა რ ს და ზ უ რ ა ბ ს, შვილთა და მამაკლთა

სახლისა თქუენისთა, ასრე რომე თქუენი სამკვიდრო სოფელი ა ს უ რ ე თ ი ცოტას ხანს ერთს ხოჯა კაცს ოსიას ჰქონდა და ასურელთ სამხვედნი მიწებს შეიცოლნეს, და რადგან ის ეული კაცი იყო, არც რა დიდი სამართალი ჩვენ უყავით და არც რა დიდს ის გამოგვიგუ- კიდა(sic), და ორსაუ შარა შუა ორი დარგი მიწა, აქათ ხევის ზარამდის და იქით წვერამდის, მოგვარებულის ვქენით და შუა გავყავით. მას უკან თქუენი სამკვიდრო სოფელი ასურეთი თქუენ აშოვეთ. დვალა- ზნაკადით(sic) და იმ სოფელისა იყო, და არას ვუძაროლებოდით, და მოყვარენიც ვიყავით, ავიღეთ და მოგართავით და დავახნიეთ, ასრე რომ არც ჩვენ და არც ჩვენს შვილსა და არც ჩვენს ნათესავს ამას- თან კელი არა ჰქონდეს. ქვს ტ ნ გ □ □ □.

381. ქულბაქის ნასყიდობის წიგნი ქათანავანთ ფარსადანასიო 45X24 სანტ., დაწერილია რბილ ეტრატზე მორგვალო მხედ- რულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.

1672, თიბათუე. ქ. ნებიითა მღთისითა, მამითა, ძისითა, სულისა წმინდითა, ეოვ(ე)ლითა ანკელაზითა და მოთვარ-ანკელაზ(თა) შიქელ (და) გაბრიელის, მინდობითა და თავდებობითა ეოველითა, წმინდა მღთისმშობლის მარამის ქალწულის, შუამდგომლობითა და თავდებობითა თორმეტთა მცციქულთა და მოთვარ-მცციქულ(თა) ზე- ტრე, ზავლეის; მინდობითა და თავდებობითა ოთხთა მახრობელი(ა): შააე, მარკე(sic), ლუკკე, იოვანის; მინდობითა და თავდებობითა იო- ვანე ნათლის-მცემლის, იოვანე ოქროზირის. ბასილიე კასარიელის(sic); მინდობითა და თავდებობითა გრიგოლ ზარდევკელის(sic). გრიგოლ დთი- სარმეტეეელის(sic) და გრიგოლ ნარეკელის; მინდობითა და თავდე- ბობითა ხატა მღთიების(sic), ჯვარი ზატეოსხის და წმინდის გიორ- გის მოღვისის და რაც რომ სუნაკსარში(sic) წმინდანი სწერია. ეო- ველი კორციელი და უკორცა, მათი შუამდგომლობითა და თავდე- ბობითა ესე ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დავიწერე და მოგვცე შე- სარუხნათ ბ ა ი ნ დ უ რ ა ს შ ვ ი ლ ი ხ ო ს ი ნ ა მ ა ნ და ჩემან ძმა- მან ა ს ა ტ უ რ ა მ ა ნ და შვილმან ჩემან ბ ა ი ნ დ უ რ ა მ ა ნ და შ ე რ მ ა ზ ა ნ ა მ ა ნ შ ე ნ, ქათანავანთ ივ ა რ ს ა დ ა ნ ა ს ა და სხლის

მომავალს შენსა, ასრე რომე მოგეადე ჩემი ორი ქულებაქი და ავი-
დე შენგან ფასი სრული, ვითაც ჩემი გული შეჰკერდებოდა. არა დარ-
ხა რა ჩემი შენზედ ძმობის და მოყურობის მეტი. ცქანდეს და
ღმერთმან გიბეღნიეროს, როგორც მრავალს მონასუიდეს. თუ ვინ
მოდავე გამოჩნდეს, ანუ ძმა, ანუ ნათესავი და ანუ ვინმე ჩემი მოკე-
თე, ზასუხის გამტევი მე ვიყო. და არის სამზღვარი ერთის ქულები-
სა: უკან ნეფის ქარვასრა(sic), ერთი გვერდი მამასხლისის ქულებაქი
და ერთი გვერდი ეამზათ შაჰზარუნას ქულებაქი; და ერთის ქულებაქის
სამზღვარი არის: უკან გოჭილარდანათ ბაისოღულას კედელი, ერთი
გვერდი გარსოას ქულებაქი და ერთი გვერდი ჰასასი ასლანას ქულებ-
აქი. და თუ ვინცა არ გავითავას, თაჰამც რისხავს მამა, ძე და სუ-
ლი წმინდა, შემცაედება შიშთუ(ი)ლი იუდასი და ძრწოდა კაენისა, და
ნურამაც სინანურიას(sic) ნუ იხსნება სული მისი ჯოჯოხეთისაგან, ამინ.
და გამოთავებელი აკურთხნოს(sic) ღმერთმან, ამინ. და არიან მოწამე
ამისი: ქალაქის მეღაქი ენაღა □, მამასხლისი ასლამაზა □, ნა-
ცვალი დავითა □, მეღაქი შერმაზანა □, იავანგულა(ნ)თ ამირჯა-
ნა, ჯამბოა(ნ)თ ჯანაღა, ბეგიჯანათ ამსარქისა, აღმურა(ნ)თ ბაღდასნა,
მანდენა(ნ)თ ურქმაზა, ჯამბოა(ნ)თ იარაზინა. მე შადნის დეკა-
ნოზი, ტ ე რ ი ს ვ ი მ ო ნ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა
ქჳს ტ ნ ი, თვე თაბათვე + + + +.

382. პირობის წიგნი ოთარ ბარათაშვილისა თავის ცოლის მარიამი-
სადმი, 30,5 X 20,5 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე მრგვალი
მხელრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1679, მარტის 14. ქ. სახელითა სხიერისა, არსება დაუ-
საბამოსა ღთის მამისა და ძისა და სულისა წმინდისა; მეოხებითა
ეოკულად წმინდისა, უხრწნელისა და უმეტესად კუროხეულისა დედო-
ფლისა ჩვენისა ღთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისი-
თა, წმინდისა და ცხოველსმყოფელისა ჯვარისათა, რომელსა ზედა
განიზურა ქრისტემან ღთს ჩუენმან უხრწნელნი მკლავნი თვისნი ხსნი-
სათვის ჩვენისა; წმიდათა ზეცისა ძალთა ანგელოზთა მიქელ და გა-
ბრიელისათა, წმინდისა, დიდისა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედი-

სა, ნათლისმცემელისა იოვანესითა და იოვანე ქალწულ-მასხარებელი-
სა, ღთის-მეტეუელისათა, წმინდათა მკურანეთა მკედართა, მოწამეთა,
მთავართა: გიორგი, დიმიტრი, თეოდორე, ევსტათისითა; წმიდათა
ქალწულთა მოწამეთა: ირინე, ეკატერინე, მარინე, ბარბარესითა, ამა
ეოვკელთა წმიდათა მღთისათა თავდებობითა და მინდობითა და შუა-
მდგომლობითა, ესე ამიერ უკუნისმდე ჟამთა და ხანთა გასათავებელი,
მტკიცე და შეუცვლელბული ზირი და ფიცი, წიგნი მოკუც მე ბ ა რ ა -
თ ა შ ვ ი ლ მ ა, ბატონმა ოთარმა თქვენ, ჩემსა თანა-მეტყველეს,
ბატონს მარიაშს, ასრე რომე ჩემი ნასუიდი მამულები იყო და
ჩემთავის და თქვენთავის სასულიაროდ მივიღნია, და მე თქვენთავის
მამიცემია. არას კორციელს კაცს კელი არა ქონდეს და ვერც ვინ ეს
წიგნი მოგიშალოს. მერმე ვინცა და რამანცა კაცმან ესე ჩემგან მო-
ცემული წიგნი და ზირი და ფიცი შეგიშალოს, თავადმცა რისხავ(ს)
ღთა და ეს ზემოწერილნი ეოვკელნი წმიდანნი ზეცისა და ქვეყნი-
სანი, მასამცა ედების ცეცხლი კენისა და მიშუთაღება(sic) იუდასა,
ძრწალა კ(ა)ენისა, დანთქმა აბირონისა და ფარაოსი, და მატლითა
შეძინება დეოზგოზისა(sic), და ჩემთამცა ცოდვათა მზღველი არიან მას
მეორეთა მოსლავასა, ვინცა ეს წიგნი მოშალოს, და გამთავებულნი ამი-
სნი ღთს აკურთხეს, ამინ. მე დამიწერია მდდელს თ ე ვ დ ო რ ე ს
თვესა მარტსა იდ, ქქსა ტნიზ □.

383. მეფის გიორგი XI-ის განაჩენი, 22,5 X 21,5 სანტ., დაწე-
რილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია სამ-სამი წერტილი თითო სიტყვის შემდეგ. შუა ტექ-
სტში სამს სტრიქონს ერთი მესამედი აკლია.

1680). ქ. ჩუენ თვით კელმწიფუმან, მეფეთ მეფუმან, ზატ-
რონმა გიორგიმ დარბაისელნი ვიანლეთ, და ვითის შვილის
და ვითისა და სსამაღანი სშვილის სეხნიასს სარჩელა
და საჩივარა ორთავესი გავსინჯეთ. და ვით იღანარაკა: როდესაც
ჩემის სახლის... წუალობა დამართა და ნუღი მ... ... მისცემია,
ნუღელთათ. ამისა ასე [გავაჩინეთ, წადგეს] ტატის შვილი ნუ-
ღელეთითა, თუ ასე შეუიცოს: ოდესაც ნუღი მომცემდესო, სამწუალოთ

მომცემადესო, რომელიც ეფიცედოს, თუ ასე დაიფიცოს, დაჩქეს და-
ვითს; თუ ვერ იფიცოს, დაჩქეს სენსიას. ქქს ტ ნ ი ჰ (= ტ ნ ი ზ).
გ ი ო რ გ ი (ჩართულათ).

384. სიგელი მეფისა ერკლე I-სა, ბოძებული ზაალ სოლალაშვილი-
სადმი, 41,6×21 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი,
აქა-იქ სიგელში ადგილები ამოჭრილია.

1688. ქ. ნებიას და შეწევნიას დ'აისათა ჩვენ, იესიან,
დავითიან, სოლომონიან, ბაგრ]ატონიანმა, მეუეთ მეფემან, ჰატრონ-
მან ერეკლე და დედამან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატ-
რონმან ელენემ, თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და თავდადე[ბით] ნამსა-
ხურსა უმასა სოლადას უვილსა ზაალს (მოგვეთ ესე სიგელი),
ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მოგვიდეით კარსა და თქვენის მამ-ჰამათ
ნაქენს, დედოფლის სასლოხუცობას დაგვიჩვენით. ჩვენცა მოკითხუ-
ლი ვქენით, ვითაც მამა თქვენსა და ჰამა თქვენსა [ქონე]ბოდა. ვის-
მინეთ აჰა და მოსსენება თქვენი და გიბოძეთ სადედოფლო სასლო-
ხუცობა იმავე წესითა, რარიგათაცა მამა თქვენსა და ჰამა თქვენსა
[ქონებო]და. თუ ან ბედნიარს(sic) ევენზედა და ან ჩვენზედა არა
სტუჟოთ რ(ა), არც ჩვენ მოგიშალოთ. გქონდეს და გიბედნიეროს
დ'თნ ჩვენსა ერდგულობას შინა. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვე-
ზირ-ვექილნო, ვინ-გინდა-ვინ იუენეთ და ან ვინ-გინდა-ვინ დღეის
წა[დმა იქნე]ბოდეო, თქვენცა ასრე გაუთავეთ, რარიგათაცა ამა ჩვენ-
სა ნაწყალობევს ფარვანაშია ეწეროს, ნურავინ შეეცილებით, თვინი-
ერ თანა-დგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა ბრძანება ესე ქქსა
ტ ო ვ, კარისა ჩვენისა მდივან მწიგნობრის როსტევა ნ ა შ ვ ო
ღ ი ს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ი ა . ერეკლე. □ ელენე (ჩართუ-
ლები).

385. სიგელი დედოფლის ელენესი, ირაკლი I-ისა დედისა, მიცე-
მული ქაინოსრო სოლალაშვილისადმი, 63×26 სანტ., დაწე-

რილია რბილ ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ სამ-სამი და ზოგჯერ ორ ორი წერტილი.

1693, მკათავეის 20. :: ნებისა და შეწყვენიისა ღთისითა, მამისა, ძისითა და სულისა წმინდისითა და მარადის ქაღალდის მარამისითა ჩუენ, მღთავ გვირგვინისა მან, დედოფალი დედოფალ-მან, ჰატრამან ე ლ ე ნ ე მ, ესე უაუო და უაუემო, დრო-დაუდებელი და მიხეზ-შემოედებელი სახლთ-ხუცობის წიგნი და ნიშანი შე-გწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და მრავალ-ფერად დაუ-დადებით ნამსახურსა ს ო ლ ა ღ ა მ ე ი ლ ს, 'სუბის შვილს ქ ა ო ხ ო ს რ ო ს, ასრე და ამა პირსა 'სედან, რომე უწინაც მ ა რ ი ა მ დედოფლისკან თქვენს ჰამ-ამას სახლთ-ხუცობა ჰბოძებდა და ჩუენც მოკითხული ვქენით და ჩუენის კარის სახლთ-ხუცობას დაგვი-ჯენით. ჩვენც ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და ჩუენის კარის სახლთ-ხუცობა თქუენავის გვიბოძებია, ყოვლის კაცის უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთას ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შინა. არადეს არ მოგქმდოს არა ჩვენგან და არა შემდგომად სხვათა მუხატრონიან. ამა ბრძანებისა ჩუენისა და(მა)მტკიცებელი ღთას აკურთხეს. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭიდ-ვეზირხო, მდივანხო და ჩუენის კარის მოკელეხო და უფროსხო, ვინ-გინდა-ვინ ჩუენის ბრძანების მოჩილნი იუენეთ, თქუენც ასრე გაუ-თავეთ ბრძანება და ნიშანი ესე ჩუენი, და ჩუენს ბრძანებას ნუკავინ მოუშლით და თქუენცა მოჩილნი იუენით, ქვს ტ ჰ ა, მკათავეის კ. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე კარისა ჩუენისა მწიგნობარისა ი უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ე ს ტ ა ტ ე ს ი ა ა. ე ლ ე ნ ე (ჩართულათ).

386. შიშვიის წიგნი ანა ქსნის ერისთვის ასულისა, რომელიც მიუთხოვიათ სარდარ ლუარსაბ ორბელიანისათვის, 382X22 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში და ბოლოში აკლია, თარიღი არ არის დაცული, მაგრამ წიგნი იხსენიებს მეფე ერეკლე, რომელიც უნდა იყოს ერეკლე I, და ამას გარდა მოხსენებულნი არიან ორბე-

ლიანები *) და არაგვის ერისთავები, რომელნიც მეჩვედმეტი საუკუნის დასასრულს და მეთვრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში არიან ცნობილნი. წიგნი დაწერილი უნდა აყოს ერეკლე I-ის ქართლში მეფობის დროს, დაახლოვებით 1692—1703 წლებში.

1692 — 1703. ...გვტყუთ და აწ ...ით და შეფეე ერეკლეე ...ჟამთა შინა ვინებეთ და დაგ... ერისთავის იასონის შვილი, ბატონი... შვილი ჩვენი ერისთავი, ბატონი ბ ა ი ნ დ[ერ]... მის ჩვენი, ბატონი ე დ ი შ ე რ, შვილი ჩვენი ი ა ს ო ნ, ბიძაშვილი ჩვენი, ბატონი ზ უ რ ა ბ, ბატონი ო ტ ი ა, მდივანბეგი, ბატონი ჰ ა ტ ა, ჯვარისმამა, ბატონი ა რ ს ე ნ, ხარჭაშნელი, ბატონი გ რ ი ც ო ლ, ბატონი ვ ა მ ი უ, ბატონი ვ ა ხ ტ ა ნ გ და ბატონი ბ ე უ ა ნ აქუენ, დიდის ორბელის შვილებსა, საქართველოში უფროსად დადგინებულსა და დიდად ზატყუცემულსა, ბატონს ა ს ლ ა ნ ბ ე გ ს, მისა აქუენსა სარდარს, ბატონს ო ა მ ა ზ ს, შვილსა აქუენსა, ჩვენს სიძეს უ უ ლ ა რ ა ღ ა ს, სარდარს, ბატონს ლ უ ა რ ს ა ბ ს, თბილელ შატრიალიტს, ბატონს დ ო მ ე ნ ტ ი ს, ბატონს ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, ბაზიერათ-უხუცესს, ბატონს ო თ ა რ ს, მოღარეთ-უხუცესს, ბატონს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, მეჭინბეთ-უხუცესს, ბატონს რ ე ვ ა ზ ს, თქვენს ძმისწულებს: ბატონს ს უ ლ ხ ა ნ ს, ბატონს ჰ ა ჰ უ ა ს, ბატონს მ ა მ უ კ ა ს, ბატონს ე რ ა ს ტ ი ს, ბატონს გ ო რ ჯ ა ს ჰ ი ს, ბატონს რ ა მ ა ზ ს, ბატონს ვ ა ხ უ შ ტ ი ს, ბატონს ზ უ რ ა ბ ს, უ ა ფ ლ ა ნ ს, ო რ ა ნ ს, ნ ი კ ო ლ ო ზ ს, მ ფ ე ჯ ა ბ უ კ ს, ზ უ რ ა ბ ს, რ ე ვ ა ზ ს და დ ე მ ე ტ რ ე ს, რადგან ჩვენი მოუურობა შოინდომეთ, ჩვენც დაგემოუურებით და მოგათხოვეთ ჩვენი სასურველი და სახაფითო, თვალთა ჩვენთა სინათლე და გულისა ჩვენისა სამხიარულე, ჩვენი მატონსებელა(sic) და ნუგეშის-მცემელა, სამოთხისა მსგავსად განშუენებულნი და ჩვენი ბატონი ა ნ ა და გამოკატანეთ ზითყად პირველად: ხატი წმიდის სამებასა, მის ნაქსოვის ბუდიითა და პირ-

*) აქ ჩამოთვლილი ორბელიანები იხსენებიან 1696 წლის გუჯარებში (იხ. ზემოთ, გვ. 168, 171).

სახურავითა. კიდევ ხატი ერთი უოკლად წმიდისა, მისის ნაქსოვის ბუდიოა და ზირის სახურავითა. კიდევ ხატი ერთი წმიდის მარინისა, მისის ბუდიოა და ზირის სახურავითა, მისის ერთი ზარბაზის ფარდა-ოა; ერთი კარგი ყაშნი, მისის ზარბაზის ბოხჩიოა; ერთი კარგი და-ვითნი, მისის ზარბაზის ბოხჩიოა; კიდევ ერთი დაუკლდომელი, მისის ლოცვებითა; ერთი იელქანი, ოთხი ათასის ხომორის მარგალიტი-ოა, მისის ჰატოხნის ავალიოა, იაკუნდითა, ზურმუხტითა და ფი-რუხითა; კიდევ ქუდი კარგი და ჰატოხსანი თაღფაქი. ახუთიმეტი ათასის ხომორის მარგალიტითა, ერთის ჰატოხნის დიდის ზურ-მუხტითა, მისის შეფერებულის ლალიოა და ზურმუხტითა და სამი ათასის კილიტითა. ზირის მარგალიტი კარგი და ჰატოხსანი, ოთხ-მოცდა სამი მარგალიტი; კიდევ ერთი ჰატოხსანი საყური ბადახშანის ლალისა, მისის ორის მარგალიტითა, მისის ორის ნიშაბურის ფი-რუხითა, მისის ჰატოხნის ჯინჯილითა, ორმოცისა ფრანგი-ფარ-სანგის იაკუნდითა, მისის ფირუხქარითა, ოთხის კავითა, მისის ოთ-ხის ნიშაბურის ფირუხითა. ერთი უგლსაბი კარგი და ჰატოხსანი, ას ორმოცის მისხვილის მარგალიტითა, ორმეტი ფრანგი-ფარ-სანგისა იაკუნდითა, ცამეტის ზურმუხტითა, ორმეტის ნიშაბუ-რის ფირუხითა, მისის ხუთის ფირუხქარის თითარიმითა, მისის ხუ-თის იაკუნდითა, მისის ოცის ოქროს თითარიმითა; ერთი მურასა მარგალიტის ეელის ჯაჭვი, ცდა ოხუთმეტის ნიშაბურის ფირუხი-ოა და ოვალითა, სამოცის მისხვილის მარგალიტითა, მისის მუშაბა-ხის ოქროს ამბარჩითა და მისის ჰატოხნის ავალებითა: კიდევ ოქ-როს ეელის ჯაჭვი, მისის მურასას მინაქრის ამბარჩითა, სამის ჰა-ტიოხნის, დიდროფანის უუთლის ფრანგი-ფარსანგის იაკუნდითა: კი-დევ ერთის ჰატოხნის ფრანგი-ფარსანგის თეთრის იაკუნდითა, ერ-თის ჰატოხნის ბადახშანის ლალიოა; კიდევ ეელის ჯაჭვი ოქროსი, მისის ფირუხქარის ამბარჩითა, ცამეტის ბადახშანის ლალითა, თერ-თმეტის ზურმუხტითა; ერთი კარგი და ჰატოხსანი ბეჭედი აღმასი-სა; კიდევ ოთხი ფრანგი-ფარსანგის ეირნიზი იაკუნდის ბეჭედი: კიდევ ერთი კარგი ბეჭედი, ფრანგი-ფარსანგის ლურჯი იაკუნდისა: კიდევ ერთი ბეჭედი კარგი და ჰატოხსანი ბადახშანის ლალისა; კი-დევ ბეჭედი სამი ზურმუხტისა; კიდევ ბეჭედი უმრუხულის მარგა-

ლიტისა; კიდევ ბეჭედი ღუნჯების ეკითხვის იაკუნდის*); გულის ზი-
რის ჩამოსვლები, სამი ათასის ჩაშორის მარგალიტიოა, თხუთმე-
ტის ფრანგი-ფარსნკას იაკუნდითა, თხუთმეტის ნიშაურის ფირე-
ზითა. ჰერანგის დიდი ცხრა, კარგი და ჰატიოსანი ფირეზქარისა;
კაბის დიდი ათი მურასა, ორასის იაკუნდითა; კიდევ კაბის დიდი
ცხრა, მუშახისა. დანა, ჰატიოსანი მურასად მოჭედილი სამოცის
იაკუნდითა და ფირეზითა და მინაქრის ტარითა; კიდევ ერთი ჰატი-
ოსანი დანა მინაქრისა. კირიელესონი ერთი ჯაღის ცილისა, ათრ-
მეტის ოქროს ბიკითა; კიდევ კირიელესონი გიშრისა, ოცდა ექუ-
სის ოქროს ბიკითა, თხუთმეტის მსხვილის მარგალიტიოა, სამის
მარგალიტის გოზგრითა, ერთის ფოხითა; კიდევ კირიელესონი ქარ-
გისა. ერთი კირიელესონი მარჯნისა; ერთი კიდევ კირიელესონი ქარ-
ვისა; ერთი თმისატანი მურასა, კარგი და ჰატიოსანი, ორი ათასის
ჩაშორის მარგალიტიოა, სამოცის ოქროს მიღებითა. თავსაკრავები-
საკან: ხუთი თავსაკრავი მუყაისშისა, ხუთი თავსაკრავი ფერად-ფერა-
დი; კიდევ ერთი თავსაკრავი ოქროს კილიტისა. საპირისფარქმოს-
კან: ერთი ვერცხლით მოჭედილი გოდორი, ერთი ვერცხლით მო-
ჭედილი სდაფი, მისის ბროლის გასაფრავითა, მისის ზარბაბის
ბოხნიასა, ვერცხლის სახირე, მისის სამის ვერცხლის ჩხირებითა,
სასურმე ოქროსი, კიდევ ერთი თმისაფოფი, ერთი ჩქიფი, ერთი ჩო-
ფი, ერთი ვერცხლის ნაღბაქი, ორი საყა-თასი ვერცხლისა, კიდევ
ერთი დიდი ჯამთასი, ერთი ფეკისქვა მოჭედილი, ერთი კიდევ დი-
დი ჯამთასი, ერთი აჰანი და აჰანდასტი, ერთი აბანოს ჰერანგი, ერ-
თი ფაღამქარის ფადიფა, ერთი დარანის ფუთა, ერთი პირის საკოცი,
სამი აბანოს ზირანდაზი, ერთი სუზანი. მიჭურიტანუებისაკან: ერთი
მიჭურიტანა მურასად მოჭედილი, ერთი კიდევ ვერცხლით მოჭედი-
ლი და ოქროთ დაფერული, ერთი კიდევ მიჭურიტანა საღამანდრო-
სი. სკივრებისაკან: სკივრი ერთი ხათაბანდისა, მისის წურიმალისა
და ხაღასად შეკურულის ბოხნებითა; კიდევ სკივრი ერთი მოჭედილი,
დიდის მიჭურიტანისა; კიდევ კოლოფი ერთი სადაფქარისა, საწერე-

*) ეს ორი სიტყვა სხვა მელნით და ხელით აწერია სტრიქონს
ზემოთ.

ლი ერთი კარგი და ზატიოხსნი, თუქსის გბილას, აქროს რაზები-
 თა და მისის იარაღითა: მკრატლითა და უაღამთარაშითა. სუიერის
 იარაღისკან: ერთი აქროს თასი სმიტცდა ათის ფულურის, კიდევ
 ერთი ფიალა ვერცხლის, ერთი კულა აქროთ მოჭედილი, ერთი
 თუქში ვერცხლის, ერთი ჯამი ვერცხლის, ერთი სამაროლე ვერ-
 ცხლის, ერთი სურა ვერცხლის, ერთი კულაბდანი ვერცხლის აქ-
 როთ დაფერული, ერთი ტაშტ-წუნწუმა ვერცხლის, ერთი სისხს-
 თაღუ ვერცხლის, ერთი თასუბის ზირანდაზი. ქუქმცკებისკან: სხა-
 ნი ორი ზარბაბის, ორი ნაზბაღლიში უყის, ზარბაბი აკრავს, ორი
 უურის ბაღლიში, იერადი ზარბაბი აკრავს, ორი სისთაყული ხავედისა,
 ზარბაბი აკრავს, დამაქი ერთი, ხავედი აკრავს, ზეწარი ორი, ჩარ-
 ჩამი ერთი დარაის. ტანისმცხისკან: ერთი შირშიზის ხარის ტუ-
 ვი, შავს სიასმურს აკრავს, მისის მსხვილის მარგალიტის ქურთაბ-
 დებითა და სირმის ზონრითა და ფოხითა, კიდევ ერთი ტუვა თუ-
 თარის დიბის, შავს სიასმურს აკრავს, მისის ხომორის მარგალიტის
 ათხის გოზგრითა და ოთხის მარჯნის ფოხითა და თითარმითა, კი-
 დევ ერთი ზარბაბის ტუვა, შავს სიასმურს აკრავს, კიდევ ერთი
 ზარბაბის ტუვა, კურდღელს აკრავს; ტუვა-გაბა ერთი, ხაღასად შუ-
 კერული, შავს სიასმურს აკრავს, ერთი ქათიბი ხაღასად შუკერული,
 შავს სიასმურს აკრავს, მისის სამის აქროს ხრიკითა, კიდევ ერთი
 ქათიბი დიბის, კურდღელს აკრავს, ერთი ქარაქაღი სიბის, მისის
 ვერცხლის ხრიკითა, ერთი თუთარის დარაიბათის გაბა, მისის ცხრის
 აქროს ჩაფრანსტითა და სუთის ჯუიეთის აქროს საკლის ხრიკითა,
 კიდევ გაბა ერთი აღისფერის დარაიბათისა, მის სუთის ჯუიეთის ს-
 კლის აქროს ხრიკითა, კიდევ ერთი ნარინჯის დარაიბათის გაბა, კი-
 დევ ერთი ფუსტუხის დარაიბათის გაბა, კიდევ ერთი ზარბაბი შ-
 ლის გაბა, კიდევ ერთი შწკანუ ზარბაბისა, კიდევ ერთი უუთაყელი და-
 რაიბათის გაბა, კიდევ ერთი შწკანუ დარაიბათის გაბა, კიდევ ერთი
 ნარინჯი დარაის გაბა, კიდევ ერთი ისუერა დარაის გაბა, კიდევ ერ-
 თი უუთაყელი დარაის გაბა; სეკულე ერთი ზარბაბისა ისუერი, კი-
 დევ ერთი დოღბანდის ზარბაბი, კიდევ საგულე დოღბანდისა აღის-
 ფერი, კიდევ საგულე შწკანუ ზარბაბისა. ახალუხებისკან: ახალუხი
 ერთი დარაიბათისა, მისის აქროს ჯაჭვის თაღლებითა, კიდევ ერ-

თი ახალუხი უაღაშქარისა, მისის ნაქროვის სანუეეებითა და დარაის ბოღითა. სარტულებისაგან: სარტუელი ერთი ფათისა, კიდევ სარტუელი ერთი ზარბაზისა, კიდევ სარტუელი ერთი შალისა. ზერანგებისაგან: ზერანგი ცხრა ფურად-ფურადი, ცხრა მისის ამხანაგითა და მისის ბოხითა. ჯორაბებისაგან: ჯორაბი ხალასად შეკერული ორი, კიდევ ჩიგინით შეკერული ერთი, მაშია ცხრა, ჩექმა ერთი, კიდევ ხალასად შეკერული ოქრომკედლია; ერთი უელსაგდები სემსეური, ერთი ოქრო-შკედლი ნაკერი; კიდევ რუფაქი ზარბაზისა ერთი. კიდევ გამოგვიტანებ(ი)ა ზატოისანი გამდელი მისის საუბურითა, ოქროს კელის ჭაჭვითა, ცხრის ოქროს დილითა, რვის ბეჭდითა, ზურმუხტისა, იაკუნდისა და ფირუზითა და მარგალიტითა, ტყავითა, ტყავკაბითა, და შვიდის-კელის ტანისამოსითა, ერთის ორნოვითა, ერთის ხალიჩითა, ერთის ჯუფეთის მაფრაშითა, ერთის ზანდუკითა, ვერცხლის თასითა, ცხრის სვილენძის ჭამითა და აუფშითა, ერთის სვილენძის სურითა, ერთის საბობის აუნგითა, ქვაბითა, ტაშტითა და ალაათითა და ფისოისითა; კიდევ ზირისფარეში ზატოისანი, სუთის კელის ტანისამოსითა, ტყავითა, ტყავკაბითა, ცალის მაფრაშითა, ზანდუკითა და ზანდუხითა, სამის ჭამითა და აუფშითა. გამოკვიტანებია კიდევ ზატოისანი მოლარე სუთის კელის ტანისამოსითა: ტყავითა, ტყავკაბითა და ერთის მაფრაშითა და ზანდუკითა; კიდევ მუდოშქე ზატოისანი ოთხის კელის ტანისამოსითა, ტყავითა, ტყავკაბითა და ერთის ცალის მაფრაშითა და ზანდუკითა; კიდევ მუდოშქე ზატოისანი ოთხის კელის ტანისამოსითა, ტყავითა, ტყავკაბითა. ცალის მაფრაშითა და ზანდუკითა; კიდევ ზირის-ფარეში სამის კელის ტანისამოსითა და ტყავკაბითა; კიდევ ერთი გამდლის ცოცო: მერიქიფე ერთი*). საფარემს იარაღისაგან: ორნოვა ჯუფეთი ერთი. თაქნაბადი ჯუფეთი ერთი, კაბესუზანი ერთი, ფარდა დობა ზარბაზის ერთი, ზანდუკი სამი, მაფრაშა ალათინისა ჯუფეთი ერთი, სუფრა უაღაშქარისა ჯუფეთი ერთი, კიდევ სუფრა ბავრაჯის ჩითისა ჯუფეთი*

*) ამ სტრიქონს ზევით ჩამატებულია სხვა ხელით და სხვა მელნით: მერიქიფე შაბურ ერთი, გურმიშვილი სუფრაჯი, მატერიშვილი გიორგი ერთი.

ერთი, ფანარი ერთი, ფისოსი ერთი, ავიდანი მისის კოფსიოა ერთი, მანღალი ერთი *), სათბობი თუნგი ერთი: საბანოე ქვაბი ერთი, კიდევ დიდი ქვაბი ერთი, ტაფა ერთი: ლანგარი მისის ზარფუეშითა ორი, სუფრაფაშუელი ერთი, ცხრა თეფში, ცხრა კაში, ცხრა ნაღბაქი, ერთი საბანოე ტაშტი, კიდევ ერთი მომცრო ტაშტი, ერთი ფარეში, ერთი კარგი ცხენი რახტით შუკასმული ოზბეკურის უნაგრითა და ერთი მისი შათირი...

387. სიგელი ერეკლე I-ისა ანუ ნაზარალიხანისა, 36X21,2 სანტ., დაწერილია ქალღღებ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახარია ორ-ორი წერტილი.

1696, მარტის 16. ქ. ნებიოა და შეწყენითა მღთისათა ჩვენ, მღთივ აღმატებულმან და მღთივ ზეცით გვირგვინოს(ა)ნ-მ(ა)ნ იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკრატოიანმ(ა)ნ(sio), შეყუეთ შეყუემ(ა)ნ და თვით კელმწიფემ(ა)ნ, ჰატრონმ(ა)ნ ნ ა ზ ა რ ა ლ ი-ხ(ა)ნ და თანა-შეცხედრემ(ა)ნ ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმ(ა)ნ, ჰატრონმ(ა)ნ ა ნ ა მ, ჰირმშომ(ა)ნ და სასურველმ(ა)ნ კემ(ა)ნ ჩვენმ(ა)ნ, ჰატრონმ(ა)ნ ი მ ა მ ე უ ლ ი მ და ჰატრონმან კოსტ(ა)ნ ტილეემ, ესე ამიერთო უკუნისამდე ჟამითა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ აქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და წესისებრ მრავალ-გვარად თავდადებით ნამსახურს(ა), ახ(ა)ლ-ქალაქელსა ... შ ვ ი ლ ს გ ი ქ უ ა ს, მისა შენსა გ ა ბ რ უ ა ს, ი ო ა ნ ჯ ა ნ ს, მ უ რ ა დ ს, გ ი ო რ გ ი ს, ბ ა ი ნ დ უ რ ს მას ჟამსა, ოდეს ჩვენ ბედნიერის უეენის ციხეში შევედით ქალაქს, შენც თან გვანხლდი და დიდად ერდგულად გვემსახურე, შენს სიამ(ა)რხნეს დავგვიჯუნათ, ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება აქვენი და ასე გათ(ა)რხნეთ და გათავისუფლეთ, რომ არაფერისთან სჩვენოს(ა)თხოვ(ა)რი და გამოხალციბი არა გეახებოდეს რა: არა მადი, არა ხარჯი, არა ბაჟი, არა სასახლე, არა ჰირისთავი, არა ნახირის

*) ეს ორი სიტყვა სტრიქონს ზემოთ სხვა ხელით არის ჩამატებული.

თავი, არ კვდის ზური, არაფერისთან, ერთის სთათრის სურისა და დაქარ-ნადირაბის მეტი, არა გუთსფეობდეს რა. გქანდეს და გიბედნიეროს ღონ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა. არ მოგე-შალოს არა ჩვენსა და არც შემდგომი(ა) სხვათ(ა) მეფეთა და მე-პატრონეთაგან. აწუ გიბძნებთ, კარის ჩვენი ვეჭვილ-ვეჭვირისა და სხვან(ო) მოსაქმენო, ეს ჩვენი ბძნება და ნიშ(ა)ნი თქუენც ასე გაუ-თავეთ და სუ მოუშლით, როგორცდაც ამ ჩვენსა ნაბოძებს ფარვა-ნას შიგან ეწეროს. მართის ი ვ, ქქს ტ ზ დ. დაიწერა ბძნება და ნი-შ(ა)ნი ესე კელითა კარისა ჩვენი(ა) მდიუ(ა)ნ-მწიგნობრის თ უ მ ა-ნი ი ს მ ვ ი ღ ი ს შ ი თ შ ი ს ი თ ა | მეფე ნაზარალიხან |.

388. ნასყიდობის წიგნი სათალშიზა საქუაშვილისა, 30×21 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-მარია ორ-ორი წერტილი.

1696, მარამობისთვის 12. ქ. ნებითა და შეწვენიით მდთისითა ასებითა(ს'ც) და დაუსაბამითა მდთისმშობაღისა(ს'ც), მარადის ქანწულისა(ს'ც) მარამისა, ძალითა და უფლისა ზეტისა შეიყულისა მდთისა და მასთანა შეოფარისა(ს'ც) ანგელოზთა, მათისა ძალითა, და ესე უმიზეზო ნასყიდობისა წიგნი მოგეტით ჩვენსა, მამასახლი-სისა შეიღმა ხ უ და და მ ა და ჩემსა შავიღმა ა ხ გ ი დ მ ა *) შენსა, ს ა ქ უ ა ს ა შ ვ ი ღ ს ა ს ა თ ა ღ მ ი შ ს ა, ძმასა შენსა ნ ა ზ ა რ ა-ს ა და ხ ო ს რ უ ა ს ა და ბ ე ჟ უ ა ს ა, ასრე რომა დაგაჭიდა(ს'ც) ჩავ-ნი(ს'ც) სამაკიდრო(ს'ც) მამუდი, ხოდაბუნი, კალოთა, კევისა ქვემოთა**), ზირი შენისა მიწისაკენა, ორი გამარჯვებულისა დღისა მიწა. ავიდე-ვითა ფასი სრული. ჩავნი თქვენათარა(ს'ც) არა დარჩომილა რა ერთი იორტის ფასისა. ვი(ნ)ცა და რამაცა, ანა მე და ანა ჩემსა სახლისა კაცამა ესე მოგეშალოს, მასამაცა რისხავსა, რაცა ამაში წამიდანსი წერანსა. არის ამისი მოწამე ბიძა ჩემი ფრიდონა □ და სოლადა-

*) ეს უკანასკნელი ოთხი სიტყვა სტრიქონს ზემოთ არის ჩამა-ტებული.

**) ამ ორ სიტყვას ზემოდან სწერია: „იქითა, აქათა, კევისა“.

შივილი ზურაბა, ბუქანისშივილი, წამალაშივილი ივანა, არდუთ(ა)შივილი ათაბეკა, დიუ(ა)ნაშივილი ათაბეკა და მე დეკანოზისა შვილს არდ-შიელს(ს'ც) დამაწერია და მოწამეც ვარა ამისა □. დიწერი(sic) მარბისი თვის(sic) იმ კასულსა, ქქს ტ ზ დ. ტურა-სუქია'ხა სუც(ე)სი დამხნდამი და შუძარიტეკელი (ამ)ისა -|- +.

389. ნასყიდობის წიგნი ხოსრო დოღმაზაშვილისა, დაწერილია უშნო გაკრული მხედრულის ხელით მეორე გვერდზე წინა სიგ-ლისა. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ზოგ ადგილს ნაწერი გადასულია. ტექსტი შემოკლებულათ მოგვყავს.

1702, აგვისტო. ნებითა მღ'თისითა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგვცით ჩვენა ბ ი ს თ უ ლ ა ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ს უ ლ ხ ა ნ ა მ ა ნ და მ ა ნ დ ე ნ ა მ ა ნ თქვენ, დ ო ლ მ ა ზ ა ს შ ვ ი ლ ს ხ ო ს რ ო გ ს და თქვენსა სხლის კაცსა, ასრე რომე ჩვენი და ხუდადანი სწიერო მიწა იყო თუ ბევრი თუ ცოტა. ამას წინათ ხუდადს წილი გვეი-დოს(sic), მეტრე მასუკან ჩვენ ჩვენი წილი, რაც იყო, მოკვიდეთ, გამოგართვით ფასი, რითაც ჩვენი გული შეტჯურდებოდა და... არის ამისი მოწამე... ტურარაქელა სუტიშივილი, სხვა მე ასლამაზას დამი-წერია და მოწამეც ვარ ამისი.... აკოფაშივილი სოსროცა მოწამე ამისი. ქქს ტ ყ, აგვისტოს(?).

390. ნასყიდობის წიგნი ოთია შაბურიშვილისა, 39X16 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოვუშ-ვიით.

1697. ...ესე... ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დავიწერეთ და მოგვცით ჩვენ, კ ო ბ ი ა შ ვ ი ლ ი ს გ ი ო რ გ ი ს ჯ ა ლ ა ბ მ ა ქ ე თ ი ა მ ა თ ქ ვ ე ნ , მ ა ბ უ რ ი შ ვ ი ლ ს ო თ ი ა ს ა , მ ა მ ს თ ქ ვ ე ნ ს გ ო რ გ ი ს და ასლამაზას, მხისწულს ათქვენსა რ ო ს ტ ე ვ ა ნ ს , დ ა ვ ი თ ს , მ ა ბ უ რ ს , ბ ა რ ა მ ს და ნ ი გ ო ლ ო ს ს ასე და ამა ზირსა ზედა, დამეჭირა, სულს იქითა კ'ნა არა შექანდა, ჩემი ზატრო-

ნი მიიცვალა, დასმარხათ არა შეშოებოდა რა და გაჭირებისათვის
 მოგვიდე წულუკიძის ნასყიდის ნაქონი მამული იფნი და უორეს
 აქათი *), მისის საწინახლითა, შესავლითა, კასავლითა, მისის
 სამართლიანის საქითა. ავიდეუ ფასი სრული და უკლებელი, რასაც
 ჩემი გული შეგვირდებოდა. არა დარწმინდა რა საღაზარაკო, სიკუ-
 თასა და კარ(გ) კაცობის შეტი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრის
 სიგძქის შინა დღეთასა... არიან ამისნი მოწამენი გილდაშვილი გი-
 ვი, ნადირადაშვილი ზაზუნა, ჯანიბეგაშვილი ღვინია და კვიცაშვილი
 ბერიკა. დაიწერა წიგნი ესე ქვის ტყე. + + +.

391. სიგელი ერეკლე I-სა, ანუ ნაზარალიხანისა, ბოძებული იო-
 რამ სოლალაშვილისადმი, 38 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
 ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერ-
 ტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1697. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმთისათა ჩუენ, ღმთივ
 აღმართებულმა და ღმთივ დამყარებულმა, და ღმთივ გვირგვინოს-
 მს იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკრატონიანმა(სიე), შეფეო
 შეფემა, კელმწიფემა, ჰატრონმა ნ ა ზ ა რ ა ღ ი ს ა ნ და თანა-მეცხე-
 დრემა ჩუენმა, დედოფალთ დედოფალმა, ჰატრონმა ა ნ ს ა, ჰირმშომა
 და სასურველმა ძემა ჩუენმა, ჰატრონმა ი მ ა მ ე უ უ ღ ი და ჰატრონმა
 კ ო ს ტ ა ნ ტ ი ნ ე, ესე ამიერ უკუნისამდის ჟამთა და ხანთა გასათა-
 ვებელი წყალობისა წაგნი და სიგელი შეგიწყადეთ და ვიბოძეთ
 თქუენ, ჩუენთა ერდგულთა და ნამსახურთა უმათა ს ო ლ ა დ ა შ ვ ი-
 ღ ი ს ი ო რ ა მ ი ს შ ვ ი ღ ს ა ს ლ ა მ ა ზ ს და შვილთა და მამავალთა სა-
 ხლისა თქუენისათა მას ჟამსა, ოდეს ცოტას ხანს გაგიწყერთ და
 ტახტმელას და საღორის თქუენი კერძი მამული გამოგართავით და
 თქუენს განაყოფეს ერეკლეს უიოდეთ. მას უკან მოგვიდგეთ კარსა და
 ისევე იმის წყალობის დაგვეჯენით. ჩუენცა მოგიითხული ვჭქენით და
 თქუენი სამკუიდრო იყო და შეგიწყადეთ და ისევე მამის თქუენის
 წილში გამოხაყოლი ოთხი საკუამლო ტახტმელას ეჯუბაშვილები, მა-

*) ეს ხაზ გასმული სიტყვები სტრიქონს ზემოთ არის ჩამატებული.

შიაშვილები, აკოფაშვილები და სუტიშვილი თაკუთის(sic) სამაჰთლი-
ანის სამძღურითა, და სადორის ოთხი საკუამლო ორბელაშვილები,
ჯალუაშვილები, ბაღიაშვილები და სენიაშვილები, ესენი თავისის სა-
მართლიანის სამძღურითა უფლის კაცის უცილებლად თქუენთვის და
თქუენთა შვილთათვის გვიბოძებია. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს
ჩუენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შიგან. თუ ვისმე ამ მამულის
სიკელი ქონდეს, სიგლითა ამით გაგვიცუდებია, შტრიტე ესე ოდენ
არს. აწუ გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეზირ-ვექილნი და წარველ-
ნილნი მოსაქმენო, ვინ-გინდა-ვინ იუენეთ და ანუ დღეის წადმა იქ-
ნებოდეთ, ბძანება და ნიშანი ჩუენი თქუენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რა-
რიცადაც ამ ჩუენგან ნაბოძებსა ფარვანსა შიგან ეწეროს, ნურცა რას
თქუენ მოუშლით და შეეცდიეთთა თვინიერ თანა-დგომას და შეწევ-
ნისა, გან კიდუ. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ჩუენი ქვის ტხე, კე-
ლითა კარისა ჩუენისა მდივნის შანშეიან მ ა რ ტ ი რ ო ზ ი შ ვ ი ლ ი ს
ბ ე გ თ ა ბ ე გ ი ს ა თ ა . შეფე ნაზარალიან. დედოფალი ანნა.

392. ნასყიდობის წიგნი დოღმაზაშვილებისა, 57X21,5 სანტ.,
დაწერილია ქალღმერთ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით
ნახმარია სამ-სამი წერტილი. ვრცელი შესავალი გამოფუშვით.

1697, მაისის 27. ...ესე სამეკიდრო და სხობლოდ კასა-
თაკუბელი ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დავიწერეთ და მოკუცით
ჩვენ, კუმულმა ა მ ი რ ბ ო ქ ა შ ვ ი ლ მ ა ფ რ ი დ ა ნ ა მ ა შ ე ნ , ს ა -
ქ ე ა შ ვ ი ლ ი დ ო ლ მ ა ზ ა , შვილებს ს ა თ ი ლ მ ი შ ა ს ა , ნ ა -
ზ ა რ ა ს ა , ხ ო ს რ ო ა ს ა და ბ ე ჟ უ ა ს ა , მამავალითა სსსლის
თქუენისათა უფელთათვე მას ჟამსა, ოდეს მოგვიდეთ ჩვენ ექვსის
დღის მიწა კლდის თავს, ჩემი ხვადაბუნი ნასევაკი ექვსის დღისა.
გამარჯვებული დღიური, ქვეშეთა საკუასშვილის ნასყიდის მიწის თა-
ვამდი, კალოთ ხევის მხრისაკენ სსსთულის მიწის მიდგმამდი, თუ-
ღუთის მკრისაკენ დღის მიდგმამდის, რაც ჩემს განყოფილსა ხუდა-
დამ რომ მოკვიდა, იმას ზეთთ ექვ(ს)ის დღისა მუ მოკვიდე და
ავიდე ფასი სრული. რომელითაც ჩვენი გული შეკურდებოდ(ა). (გ)ქონ-
დეს და გიბედნიეროს ღთს. არიან ამის მოწამენი თავად ღთი და

ეოველები მისნი წმიდანნი: კაცთაგან: ავაქასშვილი კახუშტი, მამასახლისი ვახუშტი, ჩემი ძმისწული ხუდადა, კიდევუ ჩემი განაყოფი ტერ-მიქელა, წამაღაშვილი ივანა, არაქელასშვილი ტერ-სუქაშა, ხუცისშვილი ს(ა)კა, კოდუა დივანასშვილი, მანუხანასშვილი ათანუკა, იანდუა დილდარასშვილი, შიხლასშვილი ანანა. ქვს ტ 3 ე, მათისი კ 3. თუ ვინმე შემოაკეტიდოს. ზირისა და ზასუხის გამტემა მე ვი-
 ყა. მე შ ი ა შ მოღარეს დამიწერია □.

393. ვენახის ვაცვლის წიგნი დოღმაზაშვილისა, $20 \times 16,5$ სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავში უმეტესი ნაწილი ორი სტრიქონისა აკლია.

1698. ქ. კსე წიგნი მ[ოგარათვით]... ჩემს ბიძაშვილმა...
 ..თა შენ, ტაბაჭულელს და დ მ ა შ ა შ ვ ი ღ ს [ს ა თ ი ღ] მ ი შ ა ს,
 ხ ა ს რ უ ა ს და ბ ე ე უ ა ს ა, შვილია და მამაგაღათა სსხლისა შენი-
 სთა, ასე რამე მე და შენ ვენახი შეესცვადეთ ბუღამში, მეც სსს
 ეიდი მქონდა და შენცა. კქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმან. მე
 და შენ ერთმანერთიან კელი არა გქონდეს ამ ვენახის საქმეზედ.
 არის (ამისი) მოწამე: ბოვნელ ეფისკოპოსი მ ა ქ ს ი მ ე და მე ბ ა რ ა -
 თ ა ს შ ვ ი ღ ს ს ვ ი მ ა ნ ს დამიწერია და მოწამეც ვარ. ქვს
 ტ 3 ე □.

394. პირობის წიგნი პატრონის ლუარსაბისა, სახლის უბუტეისი ივანე სოღაღაშვილისადმი მიცემული, $17 \times 15,1$ სანტ., დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი. წიგნი ძლიერ დაზიანებულია და დაწებებული ტიღაზედ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წიგნი ეკუთვნის ლუარსაბ I-ს და მის ძმებს, დაახლოვებით 1525—1558 წლებს, ანუ კიდევ უფრო ადრინდელ დროს.

1525—1558. ქ. კსე წიგნი და ფიცი მოგასსენეთ მე პატრონმან ღ უ ა რ ს ა ბ და ჩუენთა ძმთა, პატრონმან ა ღ ა რ ზ ა ნ ა

(sic) და ჰატრონის რამაზა: სოფელმან მისი წესი არა დაიკლოს და ჰატრონი ბიძანი(?) ჩუენი მიიცვალოს, მას უკან თქუენი მუეიდ-რი სოფელი, რაც დღეს მქონებელი იუოს, ისი თქუენ ჰატრონსა სახლის უხუტეს ივანეს*) და თქუენტა შუილთა, ჰატრონსა შალვასა, ნურაღის, შერმაზანსა (აქ ერთი სიტყვა აკლია), გოგო (გოგი) და თქუენტა შუილთა და თქუენტა შუილი-შუილთა გუებოძებია. ამისად გათავებისად თავდებდა დთი და მისნი წმიდანი მოგუიციებია. შერმაზა დამიწერია, თავდებიცა ვარ. ლუასსა, რამაზ (ჩართულები.)

395. ბაჟის სითარხნის წიგნი დედოფლის მარამისა, 10×13,5 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. წერილი ძრიელ დაზიანებული და დახეულია, ზოგი სიტყვა აკლია. თარიღი არა აქვს. მარამი მისთხოვდა როსტომ მეფეს 1636 წელს, გადაიკვალა 1680 წელს.

1636—1680. ქ. დედოფალი მარამ გიბძანებ, ჩუენო და მუბაჟენო, ვინ-გინდა-ვინ იუუნეთ და ან ვინ-გინდა-ვინ იქნებოდეთ! მერმე ჰატონის თბილელის უმებს ამას წინათ ბაჟი არ ართმევიან(sic) და ნურც თქუენ ართმეუთ, ნურც ქალაქს, ნურც მცხეთას, ნურც გორს, ნურც ქრცხილვანს(sic), ნურც ალსა, სდა გინდ ჩუენს საუმოში მოვიდეს, ამათზედ, ბაჟის საქმეზედ, კელს ნურავინ დაიდებთ, არიან ტატუნაშვილები გელუას ძმანი, ივენენ ჩუენი ამირანიშვილები, ბეგლიკაშვილები მამისა, ზაქარა, მამუკა, მიკირტიჩა... ნოდარაშვილი სარუხანა და ვინც საყდრის [შვილნი არიან], მომჩივარს ნულარვინ მოიუყანთ, თ[ორემ ჩ]უენად შეცოდებად მოვკითხავთ და ბრალად... მარამ ჩართულათ).

396. სასახლის ნასყიდობის წიგნი ამაზაშვილის პაპუასა, 33,2×18 სანტ., დაწერილია კარგს ეტრაზე მრგვალი მხედრულის ხე-

*) ივანე სახლთუხუცესი გვარათ სოლაღაშვილი იყო.

ლით. ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. ბოლოს თარიღის ასოები გარდა პირველი ასოს ტ-სა გადასულია და საექვეა ჩვენი კითხვა, ხოლო ქვე-გარეშეა, რომ სიგელი მე-**XVII** საუკ. მეორე ნახევარს ეკუთვნის. მართლ-წერას დედნისას ვიცავთ. ხორცმეტი ასოები ხშირია.

1689(?), მარიამობისთვე(?). ქ. ერთარსებითა ღთისათა მამისა, ძისათა, სულისა წმინდისათა, ჩუენისა ღთისმაშობლის(sic), ეოელა(sic) წამინდისა, უფაროსად დედუფლისა, მარადისა ქალწული-სა მარიამისათა, ოხითა და მეოხებითა, თავადებობითა და შუამად-გომლობითა წამინდათა :თ-თორმეტთა მოციქულთა ზეტრე-ზავლი-სათა; მინდობითა და შუამდგომლობითა ზეტისა ძალთა და ანკუ-ლოზთა, მთავარ-ანგელოზთა მიქელ-გაბრიელისათა; თავადებობი-თა და შუამდგომლობითა წამინდისა გიორგისა სადგარისათა, წამიდის გიორგის მოდნისა, წამიდის გიორგის ქაშეეთისა; მინ-დობითა და შუამდგომლობითა ზეტისა და ქვეყანისა კორციელთა და უნორცთა, ამა წამიდათ თავადებობითა, მოწმობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა, ესე უთუდ(sic) დაუდებელი, მიზეზ-შემოუდნბე-ლი, ეოელის ჩახუბისა და ილეთისაკან გამოსული, ჟამთა კასათავე-ბელი სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩუენ, მ გ ე ლ ი ა შ ვ ი ლ ე-ბ მ ა მ ა ს ა რ ა მ და ხ ი ზ ა ნ ა მ და სუენმა შვილმა და შვილისშვილ-მა, სხლისა ჩუენისა მამავალმა ეოველთავე თქუენ, ფ ი რ შ ა ვ ა თ ა მ ა-ზ ა შ ვ ი ლ ს ზ ა ზ უ ა ს ა, და შვილთა შენსა ა მ ო ზ ა ს ა და ს-ხლისა შენისა მამავალთა ეოველთავე მას ჟამსა, როდესაც დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩუენი (მ)კვიდრი მამული, სსსხლე, რაც ჩემი კერძი იყო. გავიყავით მე და ჩემი განყოფი, მერგო მე შიგნით ქალაქისა-კენ. არის ამ მამულის სამდღვარი: ჩემის განყოფის დარზისის კოი-ლი, უკანით შარა, ერთი გავერდი წურლამათ სოლთაუელას სხლი ჩემის განყოფისა და სოლთაუელას სხლამდინ, განი არის ოცდა ერთი ადგი და ერთი გავერდი, მას ჩატანებით ფარსუმანაშვილის ს-ხლი, ქვემოთ სათემო შარა ბურჯალათ სხლაკენ. მისით შესავალი-თა და გამოსავალითა მოგვიდეთ და ავიდეთ ფასი სარული და უკ-ლები, რომელიცა გული ჩუენი შეჯერდებოდა. არვინ იყოს შენი მა-

ცილე, არც მოდავე, ამისთვის რომე ჩემი კავილარი(sic) მამისეული არის, ჩემის ნება-წადინით მოკვიდე, კელი გეწიფოს, რათაც ფერად მოიხმაროთ. არავინ იყოს თქუენი მაცილე, არა ჩუენის გავარის კაცი, არა სხვა კაცი. თუ ვინმე გამოჩანდეს მოსარჩლე და მოდავე, პირისა და პასუხის გამტეში ჩუენ ვიყოთ. ქონდეს და მოგახმაროს ღმერთმა, რარიგადაც აღაღს ნასუიდს მართებდეს. თუ ვინმე ყამთა შლილობისთვის ამისად შალად და ქაცეკვად კელი ჰქოს, თავადამც რისხავს ღთნი მამა, ქე და სული წამინდა, და მისი სული კაცისა, იუდისა, არიოზისა, ნესტორისა და ჯავარის მაცმელთანამც არის უხსნელად ჯოჯობეთისა; დამტკიცებული ღთმნ აკურთახა(sic), ამენ. არიან ამისი შუა და მოწამე: ივაგულაშვილი, მელიქი ყარახანა და მადენთ ღომუაშვილი, მამასახლისი დავით, ფაკათ ასლამასაშვილი ზურაბა, ჩახშტელა(ნ)თ ფიბინა, გელუა(ნ)თ გოგინაშვილი ბერუა, წურლამა(ნ)თ ბერუა, ბეგიჯანათ ნასრინა, იეზა(ნ)თ ასლანა, ნონა(ნ)თ ამირა, ყამაზა(ნ)თ შაყულაშვილი ამირა, სოლთაყულა ნადირაშვილი გაზირი ამირა. ნახეჯარი ბაღჩაც არის მის მამულის კერძი. არცა ვინ ამას ეცილები ღთის შ[ეტი]. ვინც დაგეცილოს, რისხავს ღმერთი. მე დ ი ნ ი რ ი შ ვ ი ლ ს (?) უ ო რ ხ მ ა ზ ა ს დამიწერა და მოწამეც ვარ [ამისი. დაიწერა] ქვსა ტოზ(?), მარიამობის თვეს(?).

397. სიგელი ნახირალიხანისა, ანუ ერეკლე I-სა, ბოძებული შიომსოლაღმვილისადმი, 29.5 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალაღმე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1701, აპრილის 1. ქ. ნებითა (და) შეწეენითა მღთისათა ჩუენ, ღთივ აღმართებულმან, მღთივ დამყარებულმა და მღთივ ზეცით გურიგუინოსანმან, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, პანკრატიანმან(sic), მეფემან, სჩინომან და კელმწიფემან წარჩინებულმან, მძლეველმან და უძლეველმან, მეფეთ მეფემან და თვით კელმწიფემან პატრონმან ნ ა ზ ა რ ა ღ ი ხ ა ნ და თანა-მეტყედრემან ჩუენმან, დედოფალთ დედოფალმან, პატრონმან ა ნ ა მ, პირმომან და სსურველმან ქემან ჩუენმა, პატრონმან ი მ ა მ ე უ ლ ი მ, პატრონმან კო-

ს ტ ა ნ ტ ი ლ ე მ და ჰატონმან თ ე ი მ უ რ ა ზ, ესე ამიერიდგან ვიდრე აღსასრულამდე ხანთა და ჟამთა გასათავებელი, საბოლოდ გამოსადეგი, მტკიცე და უცვალებელი წყალობის წიგნი და ნიშნე(SIC) შეგიწვალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერდგულთა და ერდგულობით წესისაებრ თავდადებით მრავალფერად ნამსახურსა უმასა სოლალაშვილს შიოშს, შვილთა თქვენთა დათუნასა, ქაიხოსროს და ელისბარს, ასრე რომე მას ჟამსა, ოდეს მოკვიდეგით კარსა დაბაზის ჩვენისასა და თქვენს მამა-პაპათა სამკვიდროს გლეხთა და მამულის წყალობას დაგუიანებით, ჩვენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეგიწვალეთ და გიბოძეთ შინდას ტაბაკმელას შენი კერძი გლეხნი და მამული თაირაშვილები, რაც ერეკლეს ჩვენგან ნაწყალობევიად ეჭირა, სრულბობით შენი კერძი მათის მამულით და საკვამლოთი, მითთა, ბარითა, ტუით და მინდვრით და ხოდაბუნით, საგნავით და უკნავით, საძებრით და უძებრით, ნასყიდით და უსყიდითა, უფულითურთ სამართლიანის მძღვრით, შესავლით და გამოსავლით. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერდგულად სამსახურსა შინა, ესე ჩვენგან ნაწყალობევი გლეხნი და მამული შენთა პაპა-მამათა სამკვიდრო შინდის-ტაბაკმელას თქვენი კერძი არა მოკეშალოს არა ჩვენგან და არა შემდგომად ჩვენსა, ჩვენთა ნათესავთა მეუეთა და მეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ კარისა ჩვენისა ვექილ-ვეზირნო და სხვანო კეთილად გამგენო, თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ, რარიგადაც ამა ჩვენგან ნაწყალობევის ფარმანში ეწეროს და ნურადეს ნუ მოუშლით. დაიწერა ბძანება შეწვევნითა და თანადგომისგან კიდე. ინდიკტიონსა მეფობისა ჩვენისასა იდ, ქვის ტვთ, აპრილის ა. კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის, დიდის ორბელის მონათესავედ, ქედ წოდებულის შერმადინისითა. მეფე ნიზარალიხან | დედოფალი ანა |.

398 ნასყიდობის წიგნი ლუარსაბ ორბელიანისა, 55,5×25 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალ მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1702, აპრილის 15. ...ესე ამიერით უკუნისამდინ ჟამთა

და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და შემოუტილებელი ნასყიდობის წიგნი და სიკელი დაგიწერეთ და მოკართვით ჩვენ, უ რ დ უ ბ ე გ ა შ ვ ი ლ მ ა ნ დ ა ვ ი თ და შეიღმან ჩემმან თ ა ი მ უ რ ა ზ და მომავალთა ჩვენთა თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი ძ ე თ ა ს ღ ა ნ ბ ე გ ი შ ვ ი ლ ს, სარდარ სახლთ-უხუცესს ლ უ ა რ ს ა ბ ს, ძმათა თქვენთა, ბაზიერთ-უხუცესს ო თ ა რ ს, მოლარეთა-უხუცესს მ ა ნ უ ჩ ა რ ს, ეშიკადასბაშს რ ე ვ ა ზ ს, ძმისწულსა თქვენსა ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს, სხვათა შეიღთა და მომავალთა თქვენთა, მას ჟამსა, ოდეს დაგვეჭირა და მოგვიდეთ ჩვენი ალალი და სამევიდრო მამულუსაგან სინძორ კ უ ტ ს, გზას ქვეით გულაიზას მიწა სამის დღისა, სას(ა)ხლეს უკან ფანოზას მიწა ორის დღისა, ზვარები ნასყიდისშვილის მიწა ორ დღე-ნახევრისა, გზის პირს ბუდახას მიწა ერთის დღისა. ესენი თავის სამიროთაიანის სამძღვრით თქვენთვის მოგვიყიდა, და ავიდეთ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა. არავინ არის მოდავე და მაცილებელი და თუ ვინმე გამოჩნდეს, პირისა და ზასუხის გამტკმნი ჩვენ ვიყოთ. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღ'თნ, რარკადაც სხვას ალალს მონასყიდეს მართებდეს, ეგრეთ თქვენ კელგეწიოფოდეს: გასუიღვათ, გაზითვად და რათაცფერად საკმარებლად გინდოდესთ. არის ამისი მოწამე: ციციშვილი ზაზა □, ნაზირი ედიშერ □, დოღენჯიშვილი საბაქთარ, თუშმელიშვილი ბეჟან □, მირიანაშვილი ფარსადანა □, ზავრაშვილი ბეჟან. შე თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ს მდივანს გ ი ვ ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. ქვსა ტ უ, აზრილის ი ე. + + □.

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ერისთვისშვილი ედიშერ ამისი მოწამე □.

ქ. ამას კარდა კიდევ მოგვიდე მირზიკაშვილის სახლი და კარი და კალა-საბძელი და ორის დღის თევდორეს მიწა + +.

ქ. მირზიკაშვილისა და ევატაშვილისა მიწები სრულ თავისის ჩიგუნართა, ჰანტას ზეით აკანათლის სამძღვრამდის, კვეს გაღმით ჩემი წილი მიწები, მანზინისშვილის მიწა, გზასა ზეით თევდორას წილი ნავენაკარი, ბუდახას წილი ნავენახარი. ბუდახას მიწა ერთის დღისა, ხორის მიწა, ფარსიაშვილის მიწა ჭაცუტისა. ესენი კიდევ თქვენთვის მოგვიყიდა + +.

399. თავის თავის გაყიდვის წიგნი, 50×19 სანტ., აწერილია ქალაქში ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო, ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა გამოფუშვით. ხორც-მეტი ასოები დატოვებულა.

1703, მაისის 15. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, ჭედელ ზ ა ქ ა რ ა ს შ ვ ი ლ მ ა თ ა მ ა ზ ა მ და სსხლისა ჩვენამ(sic) მომავალმა შენ, მ ა ღ ა დ ა ს ი მ ე ს ა რ ო ფ ს, შეიღსა შენსა ხ ე ჩ ა ტ უ რ ა ს და მ ო ს ე ს ა ს ა და სსხლისა შენსა მომავალსა, ასე და ამა ჰირ(ს)ა ზედან, დამეჭირდა და სულასა აქეთ დონე არა მაქონდა, მოველ და თქვენ შემოგესავეწე, მოგაუიდე ჩემი თავი თქვენაზედ, გამოგართავი ფასი სრული, რომელთაც(sic) ჩემი გული შეჰკრადებოდა. აღარა დარჩა ჩემი თქვენის ხელათა არც ერთი იოტის ფასი. ქონდეს და გიბედნიეროს დემურათმან, როგორც მარავლასა აღლასა მონასუიდს მართებდეს. მოციფე არა უფნდეს და ვერც ვინ შემოგეცილოს. ვინაც ამზედ წამოდგეს და გედავო(ს), ან ბატონმა, ან სხვა მოძალემ კაცმან, ჰირისა და ჰასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ... არის ამისი თავდები და გამარბეპედი მამა ჩემი, მირიანიძე, ჰახუნასშავილამ მახარამ, თუ სსადმე წაგივიდეს, ან ავხელობა ქნას, შენი ჰასუხის გამცემი მე მახარამ ვიყო. არის ამისი მოწამე თავად დემურთი; კაცთაგან: ქალაქის მელიქი ზურაბ □, მამასახლისი აშხარ-ბეგ □, ბაინდურასშვილი გიორგი, მეზანდუკე აღადადიშვილი ხატინა, ნინიანთ დავითა, აკოფასშვილი ხეჩატურ, აღექსასშავილი მოსესა, სალახადი ბადადასარა. მე ვარძელასშავილას ჰახს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა მაისის იე, ქვს უა. + +.

400. ნასყიდობის წიგნი ნადირაშვილებისა, 60×23 სანტ., დაწერილია ქალაქში მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი გამოფუშვით. მართლ-წერას დედნისას ვიცავთ. ხორც-მეტი ასოები აქ ხშირია.

1704, მკათათვის დამდგეს. ...ესე ამიერ უამთა და ხან-

თა კასთა(გუბელი), მიზეზ-შემოუღებელი, უფლის ჩუბისკან, ილეთისკან გამოსული სიგელი, წიგნი დაგიწერთა და მოგეცითა ჩვენა, გორგიჯანთ მირიჯანისშვილის ავთანდილას შვილ-
 მას ვეტრემან და სახლის მამავალმან ჩვენმა თქვენ, ნადი-
 რას შვილებსა გიორგისა და ძმასა შენსა თამაზასა,
 და თუნასა და შვილთა თქვენთა ესტატეს და ბერსა
 და ხვასსა, ხატისისა და სახლის მამავალსა თქვენისსა
 უფველიაჲკ, მას ჟამთა, ასრე და ამა ზირზედ, რომა ჩუნი უმანი იუ-
 ვენითა, ბატონის იას(ა)ულები გვადგა და დაჭირება გვექონდა, ბორკი-
 ლები გვეყარა. სულს იქითა ღონე და ილაჯი არსიდ არა გაუქი-
 ნად(sic), თქვენ თავი დაგახსნეუნეთა, სახსარი გამოგართეთა, რი-
 თაც ფერათაც ჩუნი გული შესჯერდებოდა ავიღეთა. სახსარი ჩუ-
 ნა აღარა ღარჩა რა ჩვენსა და თქვენსა შუა არაც ერთის იოტის ფა-
 სი. დღეს და დღისა იქითა არას ჩვენსა გავრას(sic), არას ჩვენსა
 ნათესავსა, არა ჩუნი სახლის კაცს, არა ბატონას, არა ქათახუვის
 წინამძღვარს, არას სულდგმულს თქვენთან ხელი არავისა ქონდეს,
 ერთი ღთისა მეტას. ღთს ხელი მოგიმართოს, ვისაც თქვენა გინ-
 დოდეს, იმას ეუმოთა, რამაც კაცმან ჩვენამ ნათესავმან ამის შლათა
 ხელი უოს, მასმაც თუ ვინმე ჩუნი, ან ძველი სიგნი(sic), ან ახ-
 ლი გამოჩნდეს, ამ წიგნმა გაცუდოს, ცუდიც გამოდგეს, ამან გამ-
 ტუენოს. რისხავს თავადა ღთი მამა, ქე და სული წამინდა, ხორ-
 ციულები და უხორცონი, ამა ზემო წერილები წამინდანი ღათისნი,
 კიმაც ედების კეთრი გეზის, შიშათიული(sic) იუდისა, ძრწოლას კე-
 ნისა, ნურათერთამათა ნუმაც. იხსანების სული მისა ჯოჯოხეთისკან,
 ამინ. დამტკიცებელი ღთს აკურთხოს, ამინ. არიან ამისი გამარიგე
 და მოწამე თავადა ღთი, უფველი მისი წამინდანი; კაცთავან: ოსი-
 ნასაშვილი მამასხლისი მეკაბა □, როსტევენასაშვილი მამუკა □,
 გურგენისაშვილი ავთანდილა □, კატაქასშვილი მანუჩარა □, ამი-
 რადასშვილი სდათიერა □, დაფრეშასშვილი თამაზა, ხითარასშვილი
 ბერინა და მე, ლომინანთა ბერუას შვილს მექინასა
 დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი, ქმს ტუბ. დაიწერა მკათათვის
 დამდეგსა +.

401. სიგელი არაგვის ერისთვის გიორგისა, ბოძებული ქაიყუბად კობიაშვილისადმი, 52 X 22 სანტ, დაწერილია სქელ ქალაღდ-ზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1705, მაისის 20. ქ. წყაღობითა ღთისთა ჩვენ, არაგვის ერისთავმან, ჰატრანმან გიორგიმ და ბიძაშვილმან ჩვენმან, ეშიგადსსაშმან ზურაბ, სახლთ-უხუცესმან თაიშურაზ, ძმამან ჩვენმან, ბაზიერთ-უხუცესმან ავთანდილ, ბიძაშვილმან ჩვენმან ვამიუდაედიშერ, შვილმან ჩვენმან თარა, რევაზ და ბარძიმი, ესე ყამთა და ხანთა გასთავებელი, მტეიტე და მოუშლელი, სამევიდროდ და საბილოოდ გამოსადეგი მამულის წყაღობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყაღეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და წესისებრივ მრავალ-ფერად ერთგულად და თავდადებით სამსახურსა ემთა კობიაშვილს, მოღარეთ-უხუცეს ქაიყუბადს, სახლთ-უხუცეს თარას, ბიძაშვილსა შენსა როსებს და რევაზს, შვილთა შენთა ზააღს, ბიძაშვილსა შენსა ალიმიოზას, მაშინ, ოდეს წყაღობას გვიაჯენ, შეგიწყაღეთ და თქვენის ერთგულად სამსახურის სანაცვლოდ გიბოძეთ გლეხნი წინდუშეთს: გამსიაშვილი ბეჟანა, ქადისგული მკელია, ჯოხური ივანე და მკელია, სამხარაული დათუნა, ჭულუკიკე ნადირა და დათუნა*). და ახლა თქვენ გიბოძეთ ეოფლის მისის სამართლიანის სამიდგოთ და არაოდეს არ მოგეშაღოს არც ჩვენგან და არცა ჩვენთა ნათესავთაგან. გქონდესთ და გაკმარნეს ღთის ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შინა. დაიწერა სიგელი ესე ქვსა ტუტ, მაისსა კ, კელითა კელმწითის კარის მწიგნობრის თუმანიშვილის გიფოსითა. ამისად გასთავებულად თავდებად მოგვიცემია თავად ღთი და მერმე უოველნი მისნი წმინდანი ზეცისა და ქვეყანისანი, კორციელნი და უკორცილნი. ვინცა და რამინც ადამის მონათესავემ კაცმან ამისად შლად კელ-ჰეოს, მასმცა რისხავს დაუსაბამო დამბადებული ღთი

*) ამის შემდეგ ამოფხეკილია თითქმის ორ სტრიქონზე ცოტა მეტი.

მამა, ძე და სული წმინდა და ნურათამცა სინანულით ნუ იხსნების
 სული მისი ჯოჯოხეთიდამა, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი აკურთხ-
 ნეს ღ'ან.

მონა ღთისა ერი- სთავი გიორგი

.

მონა ღთისა სახლთ უხუცესი თეიმურაზ

.   .

402. სახლ-კარის ნასყიდობის წიგნი პეტრე ღარიბაშვილისა, 150
 X 21,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ლამაზის მრგვალი მხე-
 დრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყო-
 ველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი და წყევლა გამოუშვით.

1711, მარტის დამდეგს. ...ესე სამკვიდრო ჟამთა და ხან-
 თა კასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალელებელი და დრო-დაუცემელი,
 მოუშლელი და მიზეზ-შემოუღებელი, უოფლის ზაკუისა და ილეით-
 სკან გამოსული, უოფლის კაცისკან უცილებელი და მოუღვარი ნა-
 სყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცით მე, გ უ ღ ი
 ნ ა შ გ ი ლ მ ა ა რ უ თ ი ნ ა მ ა, შეიღმა ჩემმა ზ ა ზ ა მ ა და მო-
 ს ე ს ა მ ა შენ, დ ა რ ი ბ ა შ გ ი ლ ს, მგალობელს ჰ ე ტ რ ე ს ა
 და მომაგაღთა შეიღთა შენთა ასე და ამა ზირსა ზედა, ოდეს დაგ-
 ვეჭირა, მოგედით ჩვენის ნება-წადილით, ქართლის გამგეს, ბატო-
 ნიშვილის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს დასტურის ბოძებით მოგუიდეთ ჩვენი
 მკვიდრი სახლ-კარი, ერთი დარბაზი და ორი ოთახი ზედ აკრავს;
 ორთავ ოთახისა და დარბაზის სიგრძე ათი ადგი, განი ექუსი ად-
 ლი და სამი ჩარქი, დერეფანი, ხუთი ადგი და ერთი ჩარქი სი-
 გრძე აქუს, განი სამი ადგი და ერთი ჩარქი. ეზოს სიგრძე ცხრა
 ადგი და ნახევარი მისის საფერის განითა. ამ სახლების ეოთი გვე-
 რდი იარაზიზანთკენ კედელია, ერთი გვერდი ჯამბოანთკენ კედელია,
 ერთი გვერდი ჩვენის განაყოფის სოლადასკენ კედელია და წინ შა-
 რა, მახარაშვილის ქაიხოსროს სახლისკენ თავისის კარიითა და გზი-
 თა, მისის შესავალ-გამოსავლითა, მისის სამართლიანის საქმითა მო-
 გუიდეო და მოგეცით და ავიდეო ფასი სრული და უკლეო, რითაც
 ჩვენი გული შესჯერდებოდა. ჩვენსა და შენს შუა აღარა დარჩა რა
 სალაჰარაკო, ძმობისა და სალამის მეტი. თუ ვინმე წამოგედაოს, ან
 ჩემი ძმა მეღქოა და ან სხვა ვინ-გინდა-ვინ, ზირისა და ზისუნის გამ-

ცემი მე არუთინა და ჩემი შვილები ვიყვნეთ. შენთან სალაზარაკო სა-
ქმე არავის რა ჰქონდეს, დღეს და დღეის იქით, ღთის მეტი შე-
ნი მტილე არავინ იყოს და ნურც ვინ გამოაჩინოს ღთნ... არის
ამის მოწამე და შუამავალი თავად ღთი და ყოველნი მისნი წმიდა-
ნი, კორციელნი და უკორცონი, ზეციერნი და ქუეყნიერნი; კაცთაგან
არან მოწამე: ქალაქის მოურავი, არაგვის ერისთავი, ბატონი გიორ-
გი, ქალაქის მელიქი გიორგი □, მამასახლისი ფარსადან □, ნა-
ცვალი ქაიხოსრო □, მამასახლისი ზაზა □, ქუეყაშვილი ბეჟუა □,
გორელი ნაზარა □, კარის მღვდელი მარკოზ □, სიონის კანდე-
ლაკი გიორგი +, მკალბეული გიორგი +, მუშრები ბანდურა,
ტერ-ოსეთაშვილი ტერ-აფრიაზა +, ბასტამაშვილი გასპარა □,
მელქაშვილი ზურაბა □, ჯანადაშვილი ოჰანა, მისი განაყოფი ენ-
ქა □, ხოსონა □, მახარაშვილი ქაიხოსრო +, ამსარქისნთ რა-
სტომა +, სოდრუნთ ზაზაშვილი გასპარა +, სოლადაშვილი არუ-
თინა +, გორელი ესტატეშვილი ზაზა +, მექანარე არუთინა +,
ხატინაშვილი მოსესა +, ბაღოზაშვილი ზაზა +, შეთაქალთაე გა-
სპარა +, სარქისაშვილი ოჰანა +, თარეუმაშვილი გასპარა +
და მე დედოფლის მეღვინეთ-უხუცესს ათანასეს დაშიწერია და
მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა მარტს დამდეგს, ქვსა ტყთ. +
+ +.

403. სიგელი მეფისა ვახტანგ VI-სა, ბოძებული სიონის მხატვა-
რის გიორგისადმი, დაწერილია ქალაღმზე ლამაზის მრგვალი
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი
ყოველი სიტყვის შემდეგ. სიგელს ფერადებით დახატული არში-
ები აქვს. თავში დახატულია ოქროთი ორ-თავიანი არწივი
გვირგვინით თავებს შუა და ხმლით და ზეთისხილის შტოთი
კლანჭებში. სამწუხაროთ ეს მშვენიერი სურათი დაზიანებულია.
არწივს ზემოთ ოქროთი ნაწერის ლამაზის გადაბმულის ასომ-
თავრულით ვკითხულობთ: „წ:- აღიდენ ღთნ საქართველს
გამგებელი მეხუთე ვახტანგ“. ჩვენი ანგარიშით ვახტანგ მეექვსე
მეფეა ამ სახელით საქართველოში, მაგრამ ის თვითონ თავის
თავს მეხუთედ თვლიდა. ეს სიგელი ჩვენ ვიპოვნეთ დახეული

ერთ ღურგალთან თბილისში და შევიძინეთ წერაკითხვის საზოგადოებისათვის და ტილოზე დაეკრეფინეთ, ვინაიდან ასეთი არწივის სურათი, რომელშიაც, ჩვენის აზრით, იხატება აღრინდელი რუსეთის გავლენა საქართველოზე, სხვა სიგელებში არ შეგვხვედრია. ამას გარდა ეს სურათი საკმაო საბუთია იმისი, თუ გიორგი სიონის მხატვარი, როგორი ხელოვანი ყოფილა.

1712, აპრილის 23. **ქ:- ჳფუფინ:- იწინ:-**

**სჯჯჯბბბბბბბბბბ:- 'ჯჯჯჯჯჯჯჯჯჯ:- ჳფუფინ:-
ჯბბბ:- ჳჯჯჯჯჯჯჯჯჯჯ:-**

ქ:- ნებითა და შეწევნითა მღთისითა ჩვენ, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკრატანიან(sic), ღთივ აღმატებულმან და ღთივ დამყარებულმან, ღთივ ზეცით კვირგვინოსანმან, საქართველოს ტახტისა და სახელმწიფოს მპყრობელ-მქონებელმან, ბატონიშვილმან, ჰატრონიან ვახტანგ და თანამეცხედრემან ჩვენმან, ჩერქესთა მეფისა ასულმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჰატრონიან რუსუდან, პირმშომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, ჰატრონიან ბაქარ, ესე ამიერთ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავებელი წყალობისა და სითარხნის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებ და გიბოძებ თქვენ, ჩვენსა ერდგულსა და ნამსახურს უმას, სიონის მხატვარს გიორგის და შვილსა შენსა მიქელს და იოვანესა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა მ(ს) ჟამსა, ოდეს მოგვიდგით კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და სითარხნის წყალობას დაგვიჯიქით. ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქვენი და მოკითხული ვქენით და არც სხვას საუდრის უმას არაფერი საჩვენო სათხოვარი და გამოსაღები არა ედვა რა, ახლა ჩვენც შენ ასე გათარხნეთ და გათავისუფლეთ, რომე არა გეთხოვოდეს რა, არა ბაჟი და კარჯი, არა სატყუეო და სათემო და სათათრო, საძალო სათხოვარი და გამოსაღები, არა საკვამლო და სამოხელო და მდგომური, არა ღუქნისა და მუშისა, რა-გინდა-რა სათხოვარი და გამოსაღები, არა დიდი და არა მცირე, არაფერისთანა.

გქონდეს და არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არც სხვათა მუხატრო-
ნოვან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვაქილ-ვაზირხო და მდივან-
მწიგნობარხო, ქალაქის მოურაო და მელიქ-მამასახლისხო და უოველ-
ხო მოსაქმენო, ბძანება ესე თქვენცა ასე დაუმტკიცეთ. დაიწერა ბს-
ნება და ნიშანი ქვსა უ, აზრილს კგ, კელითა თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ღ ი ს
და ვ ი თ ი ს ი თ ა . ვ ა ხ ტ ა ნ გ (ხართულათ). | შეფე ბაქარ |.

404. მეფის ვახტანგ VI-ის ბძანება, 14×12 სანტ., დაწერილია
ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-
ორი წერტილი თითო სიტყვის შემდეგ.

1712, აზრილის(?). ჩვენი ბძანება არის მუსხელაშვილო
დათუნავი (მე)რმე, რ უ ი ს ე ვ ი ჟ ი ნ ა ძ ი ს გ ი ო რ გ ი ს ნ ა ქ ო ს ი
(მა)მული მოკითხული კქენით და და ვ ი თ ი შ ვ ი ღ ი ს ე ლ ი (ზბ)-
არისა უოფილა. თავის ნასუიღით, უსუიღით, რი(სა)ც მქონებელი
უოფიღიუოს, ეველა ელიზბარი(სთავის) (გვიბ)ძებია, და ამას მოა-
ბარეთ. აზრილის(?) ქვს უ. ვ ა ხ ტ ა ნ გ. (ხართულათ). ესე გლეხი
თუ ცი(ციშვილის?) ქაიხოსროს შვილისათვის არ მივი(უიღია), გვიბო-
ძებია, და თუ გაგიუიღია და აქეს და საჩვენოთ უნდა იუოს. ვ ა ხ
ტ ა ნ გ (ხართულათ).

405. ნასუიღობის წიგნი, 10,5×11 სანტ., დაწერილია ქალაღლ-
ზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი.
ხელის მიხედვით მე XVIII საუკუნის პირველ ნახევარს უნდა
ეკუთნოდეს. თავი და ბოლო აკლია.

XVIII საუკ. ...მოგეც მე ვ ა ხ უ ნ ა მ ა ბ ა ხ ტ ა ძ ე მ ა
და ჩემა ძეებმან და თ უ ნ ა მ ა , შ ო შ ი ა მ ა , ი ვ ა ნ ე მ ა , ბ ე რ ი -
ა მ ა , გ ი ო რ გ ა მ ა , ვ ა ტ ა ტ ი მ და შვილთა და მომავალთა სსხ-
ლისა ჩვენისათა თქვენ, ს უ (ხ ი ?) ა შ ვ ი ღ ს ა ვ ა ხ უ ნ ა ს ა და
ს ე ხ ნ ი ა ს ა და გ ი ო რ გ ი ს და სსხლისა მომავალისა თქვენისსა
და შვილთა თქვენთა მოგვიცემია მიწა ბატონისა და ემისა და ეოვ-
ლის... ...კაცის დაუსაკლისი. აგვიღია ფასი სურუღი(sic), რასაც

ჩვენი გუფი შეკვირდებოდა: ერთი კარგი კარი, ერთი კაბიწი თაფური(?), ერთი მარჩილი თეთრი და მოგვიტყვია მიწა ერთის დღისა... თავში იქით ხევამდ....და.... შავაძის სამზღვრადღისი. არის ამისი (მთ)წამე თავად ღთაი და უოველნი მისნი (წმი)ნდანი, კაცთაგან სახლთ-უხუცესი ს.....

406. ფიცის განწესება, 15×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგან ორი და ზოგან სამი წერტილი. ბოლო მოხეულია და ამიტომ თარიღი და ბეჭედი არა აქვს. ხელის მიხედვით წიგნი ეკუთვნის მე-XVII საუკუნეს.

XVII საუკუნე. ქ. არის ნიქოზელზე ფიცი [განწესებ]ული, ასრე უნდა, რომე ოთხი მოფიცარი იშოვნოს და შეხუთე თვითან წადგენ და დაიფიცონ ასრე რომე: ამისმა მადღმან და ამისმან გამაცხოებელმან(sic) ქრისტემან ღთან, და ვითი შევილო და ვითა და ელიზბარ, თიკრევი შენის ძმის გიორგი სავან მიუიღია და რითაც გუფი შეკვირდებოდა, ფასიც გათავებით მიგუეტეს, და წიგნიც იმისის კელით მოგუეტემოდეს, და კელიც იმისი ერთოს, და არც ჩვენგან ძალი დამართებოდეს, და არც თქვენს ძმისწულს რამაზს ჩვენთვინ დაეშალოს, თუ ნუ იუიდიოთ. აწე თუ დაიფიცოს ამ რიგად და ფიცმან ამართლოს, და ვით არას ემართლების და მამული ნამო რაკეს დარჩეს; და თუ ვერ დაიფიცოს, მამული და ვითის(ა) და და(ა)ნებოს. არის მოფიცარი შეკდებული: დედანაშვილი ქავთარ, ბერძნიშვილი შანშე, მუსხელაშვილი აზორ და მამაცაშვილი ზაზუნა. აწე ზაზუნა ვერ იშოვნა და უნდა იმის მავიერად იშოვნოს ან ერთი ოთარის სახლის კაცი უანხელი, ან ქარუმიძე ჭაჭანა, ან შინასურშიშვილი თამაზა, ან სამადანიშვილი გიორგი და ან შინდელის დავითისშვილი გიორგი ზაზუნას სანაცვლოდ. ამ ხუთში ერთი უნდა იშოვნოს და შეკუთიდოს. რომელიც ამას კარდავა, ჩვენად შეტოდებად..... ბორჯალი მოწმების შოგების თუთხმეტი დღე დაგვიღვია.

X

407. განჩინების წიგნი იესე მეფისა, 44×14,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. თავი აკლია.

1724—1728. ქ. ც ი ც ი შ. ვ ი ლ ი ს ე დ ი შ ე რ ი ს შ ვ ი ლ მ ა ნ ო დ ა რ შ ე მ ო გ ვ ჩ ი ვ ლ ა ... უ რ ი ს ე რ თ ი კ ო მ ლ ი კ ა ც ი უ ვ ი უ ი ნ ა ძ ე ტ ო ე ლ ე ლ მ ა ნ დ ო მ ე ნ ტ ი მ მ ა მ ა ჩ ე მ ს მ ო ჭ უ ი დ ა ო და და ვ ი თ ი შ (ვ ი ლ ი) ... ა რ ც თ ე თ რ ი ს ... ი ს ო ჩ ე ე ... ი ნ ე თ ვ ვ ი თ ხ ე თ ... ტ ო ე ლ ე ლ მ ა ნ უ ს ა მ ა რ თ ლ ო დ წ ა მ ა რ თ ა ვ ა ო და გ ა მ ი ე ი დ ა ო . ჩ ე მ ს გ ლ ე ხ ს კ ე ლ ი დ ა ვ ს დ ე გ , მ ე გ ე მ უ ა ვ ს ო და მ ა რ თ ა ლ ი ა რ ი ს , ა რ დ ა ვ ა ნ ე ბ ე ო . ტ ო ე ლ ე ლ ი მ ო ფ ა უ ე ნ ა ნ ე თ და ი მ ა ნ ე ს მ ო კ ვ ა ხ ს ე ნ ა : ე რ თ ი ს ი ო ნ თ ა ღ თ ი ს მ შ ო ბ ლ ი ს მ ო ქ ა ლ ა ქ ე ვ ა ჯ ა რ ი ა მ ო ს წ ე დ ა ო , ი მ ა ს თ ა მ ა ს უ ქ ე ბ ი დ ა რ ჩ ა ო (ი მ თ ა მ ა) ს უ ქ ი ს ვ ა ლ ი დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს ე მ ა რ თ ა ო , ი მ ა ს ვ თ ხ ო ვ დ ი თ ო : და თ ვ ი თ ა ნ მ ა გ დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ მ ა ე ლ ი ზ ბ ა რ კ ვ ი თ ხ რ ო ო , რ ო მ ე ე გ ჩ ე ე ნ ი ე მ ა უ ე ი უ ი ნ ა ძ ე ჩ ე ე ნ ს თ ი ვ ი ლ ზ ე დ (?) დ ა ვ ი დ ო დ ო ო , ი მ ა ს უ ნ დ ა გ ა დ ა ე კ ა დ ო . დ ა ი ჭ ი რ ე ს და ე ვ ი უ ი ნ ა ძ ე თ ა ვ ი ს მ ა მ უ ლ ი თ ს ა უ დ ა რ ს მ ო ს ტ ე ს ო . მ ე ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს თ ე ქ ვ ს მ ე ტ თ უ მ ნ ა დ მ ი ვ ვ ი დ ე ო და ი მ ო ფ ა ს ი თ ს ა უ დ რ ი ს ს ა მ კ რ ო გ ა ვ ა კ ე თ ე ბ ი ნ ე ო . დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ი ა მ ა ს უ ზ ა ს უ ნ ე ბ დ ა : თ უ ს ა მ ა რ თ ლ ი თ მ ო გ ც ე მ ო დ ა , ვ ი ს გ ა ნ მ ე გ ა ნ ა ჩ ე ნ ი გ ე ქ ე ბ ო დ ა . გ ა ნ ა ჩ ე ნ ი ხ ო მ ე ა რ ი უ ო , მ ა გ რ ა მ ე მ ო წ მ ე ბ ი მ ო ი ე უ ე ნ ა ტ ო ე ლ ე ლ მ ა , რ ო მ ე უ მ ო წ მ ე ს , ბ ა ტ ო ნ ი ს ა და მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ს ს ა მ ა რ თ ლ ი თ მ ო ე ტ ა ო . რ ა დ გ ა ნ მ ო წ მ ე ბ მ ა ნ ა მ რ ი გ ა დ დ ა გ კ ა ჯ ე რ ე ბ ი ნ ე ს , მ ა შ დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს ს ი ტ ვ ა ა დ ა რ ა ა ქ ვ ს რ ა . თ უ უ ნ დ ო დ ე ს ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს ნ ო დ ა რ ს თ ე ქ ვ ს მ ე ტ ი თ უ მ ა ნ ი მ ი ს ტ ე ს და ე ვ ი უ ი ნ ა ძ ე თ ვ ი თ ა ნ დ ა ი ჭ ი რ ო ს ; და თ უ თ ე თ რ ი ს მ ი ც ე მ ა ა რ უ ნ დ ო დ ე ს , ი ს ე ვ ე ვ ი უ ი ნ ა ძ ე თ ა ვ ი ს ნ ა ს უ ი დ ი თ ნ ო დ ა რ ს დ ა ნ ე ბ ო ს . თ უ ა ს ლ ა თ ე თ რ ი ს მ ი ც ე მ ა ა რ შ ე ე დ ო ს , წ ლ ა მ დ ი ნ ნ ო დ ა რ ს ა ჭ ე ვ ა ნ დ ე ს და და წ ე ლ ი წ ა დ ზ ე დ თ ე თ რ ი მ ო ს ტ ე ს და დ ა ი ხ ს ნ ა ს . მ ა გ რ ა მ რ ა ც ი მ ე ვ ი უ ა ნ ა ძ ე ს დ ე ბ უ ლ ო ბ ა ა რ ჭ ე მ დ ე ს , მ ი ს მ ე ტ ს ნ ო დ ა რ ნ უ რ ა ს წ ა ა რ თ მ ე ვ ს □ . მ რ გ ვ ა ლ ბ ე ჭ ე ლ ს ა წ ე რ ი ა : „ქ. მ ლ თ ი თ მ ე ფ ე , ც ხ ე ბ ი თ ი ე ს ე , თ ე ს ლ - ტ ო მ ა დ დ ა ვ ი თ ი ა ნ ი“ .

408. სიგელი ქსნის ერისთავის დავითისა, 61×30 სანტ., დაწე-

რილია ქალღმერთზე მრავალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1754, იანვრის 23. ქ. ნებითა და შეწვენითა ღთისათა, მეოხებითა უოვლად წმიდისა ღთისმშობლისათა, ძლიერებითა ჰატო-
 ოსნისა და ცხოველს-მოთქმისა ჯვარისათა, წმიდათა წინასწარმეტ-
 ყველთა, მოციქულთა, მდღელ-მთავართა, მამათა, მოწაფეთა და უო-
 ველთა წმიდათა ღთისათა, ამითითა მინდობითა, შეწვენითა და შუას-
 მდგომლობითა ესე უკუნისამდე უსმთა და ხანთა გამოსადეგი, მტკი-
 ცრე და უცვალებელი, სამკვიდრო და სობოლოვო და უოვლის კაცის
 მოუდევარი წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწვალეთ და გიბოძეთ
 ჩვენ, ქსნის ერისთავმა, ჰატრონმან და ვით და ბიძაშვილმა ჩემმა
 უულარადასმა გიორგი და ძმამან ჩემმა იოვანემ და იესემ
 თქვენ, ჩვენსა ერთგულსა და თავდადებით ნამსახურსა უმას ჩვენსა
 ფიცხელაურსა არჯევანს, ძმასა შენსა სიმონს და და-
 ვითს, შვილთა და მომავლთა სახლისა თქვენისა უოველთავე, ასე
 და ამა პირსა ზედა: ასე რომე ახალგორის მოურაობა ძველად-
 გან ჩვენთა მამა-პაპათაგან თქვენს მამა-პაპათა წყალობა სჭირებოდათ.
 აწე მოხვედით კარსა დარბაზისა ჩვენისასა და კელმეორედ კიდევ
 ახალგორის მოურაობას დაგვეაჯენით. ვისმინეთ აჟა და მოხსენება
 თქვენი, ვიგულებთ და ვიგულს-მოდგინეთ, და რაგვარადც პირველ
 თქვენი სამკვიდრო საკელო უოფილიყო, ჩვენცა გიბოძეთ, და გიბო-
 დნიეროს ღთნ ჩვენსა სამსახურსა და დიდათ ერდგულობასა შინა,
 თქვენს ნათესავთა მოუდევრად, უცილებლად და ულამაზაკოთ, და უო-
 ველთა კაცთა მოუდევრად, ასე რომე, როგორც ძველადგან ახალგო-
 რის სამოურაო სდებოდესთ, იმ წესითა და რიგითა არ მოგეშა-
 ლოსთ არა ჩვენგან და არც სხვა შემდგომად ჩვენსა ნათესავთა და
 ერისთავთაგან, ხოლო დამატკიცებულნი ამისნი აკურთხოს ღთნ.
 დაიწერა კელითა სვეტი-ცხოველისა და ჰატრიარქის მდივნის მა-
 დალაძის ნიკოლოზისათა. თვესა იანვრისა კგ: ქრისტეს

აქათ ჩდნდ, ქვსა უმბ.

ქ. მონა ლთისა ერისთავი დავით.
----

409. დარეჯან დედოფლის წერილი, 17×15,5 სანტ., დაწერილია ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ზოგან თითო წერტილი უზის.

1765, დეკემბრის 22. ქ. ჟამ-ნიადაგ ჩვენგან მიუვიწყად სიუვარულით და სიტკბოებით სასსენებელს ნინო-წმინდლის დას ბატონს დედოფალი დარეჯან დიადის წადილით მოვიაღერებთ და მოვიკითხავთ. მერმე დიდად გულ დაჯერებული და გულ სავსენი ვართ, რომ შენის ძმების და ჩვენის ღვაწისა და ჩვენი დიდად ერდგული(sic) იქნებით და ხართ, და ჩვენც ტკბილის დედა-შვილურის გულით გხედავთ და გიგულებო. ამ ჟამათ თქვენთან საქმე გვაქვს, და თუ ჩვენი სიუვარული და ნდობა გაქვს, ამ კელად ვინცა-ვის მაგისთანა მგზავრი წამოვიდეს, უფიქრებელ გამოყევით მიზეზ დაუდებლად, თუ ჩვენ გწამვართ და გინდივართ. დ'თით აქ რომ ჩამოხვალთ არასიფერზედ შეგაწახებთ. დეკემბრის კ ბ, ქვს უ ნ გ.

დედოფალი დარეჯან |.

410. ბძანება მეფის ერეკლე II-სა, 15×16 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ზოგს ორი წერტილი უზის და ზოგს ერთი.

1777, დვინობისთვის 8. ქ. ჩვენ მაგიერად ფიცხელაურს არჯევანს ასე უამბეთ: მერმე შენ ჩვენგან დასხნილი ხარ, შენთან საქმე არავის აქვს. შენ ჩვენზე არა დააშაო რა, თორემ იცოდე დიდად გადაგხდება. დვინობისთვის კ ს, ქვს უ ა ე. ერეკლე |.

411. წყალობის წიგნი მეფის ძის გიორგისა, 18×14 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ნიშნები არ უზის.

1777, ივნისის 25. ქ. ბატონისშვილი გიორგი გიბძახებთ, ფიცხელაურო არჯევანს! მერე ღამის-უანას მსახლობელი ყოვიძე, ჩვენთან რომ ჩიოდა თქვენი ემა ვარ და არჯევანისა არაო, ის ყოვიძე

თუ ჩვენი უმა არის, შანტე შენავის გვიბოძებია და წყალაბა გვიქმნია, და თუ ჩვენი უმა არ არის და შენი არის, და კიდე უფრო არ გამოგართმევთ და შენთვის გვიბოძებია. საქმე არავის აქვს. ივანისის კ ე, ქვს უ ე ე. გიორგი |.

არშინაზე ბატონიშვილის გიორგის ხელით მოწერილია:

ქ. არჯევან, ეს კაცი ამას წინააღ გიბოძეთ და ახლად შენთვისვე გვიბოძებია და დაგვიმტკიცებია. ნოენბრის(sic) ი ა, ქვს უ ზ 1792.

412. ბძანება მეფის ერეკლე II-სა, 20,5×17 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ზოგან თითო წერტილი უზის.

1778, იანვრის 20. ქ. ჩვენი ბძანება არის ჭურთის მახელეკ ილერიძეკ, ხაჯარავ კობაძეკ, ბუჯიაშვილო ნაცვადო, გარეკე-მოს მოურაო რუსიტაშვილო და კაბანიშვილო, და ერთობით ოსნო და ქართუღნი! მეკე ჩვენ ქსანი და ღიასვი ორისავ წიღი ჩვენს სხსლოთ დავდეკით. თქვენთან სხვას არას კაცს კელი აღარა აქვს. რაც რ ო ს ტ ო მ ერისთავს თავის მამის წიღი ერგებოდა, ჩვენ გვერდის ძირზე და ქართლში მივეკით. და თუ იმისთვის სხვა მამუღის მიცემა გვენებება, სხვას აღაც მივეკით. ამას ფიციოთა გწერთ, რომ ქსნსა და ღიასვიზე ჩვენგან ერთის კომღის კაცის სხვის მიცემა აღარ იქნება. ამასე უფელმა კაცმა გული დაჯერეთ. თქვენ ნურას კაცს საფიქრებელი ნურა გაქვსო რა: ჩვენგან წყალაბის მეტი, ავი არა დავემარებათ რა. ჩვენც ხვად ხვალ-გორს ღთით მოვადო, თქვენც კომღათ კაცნი იქ ჩამოდით. ჩვენგანაც ხაირიჯაში შეიქენით და რაც სიტყვა კქანდესო, მოგვასხენეთ. არჯევან გამოგვიგზავნია და ამ წიგნს დორეული მოკიტანსო. როგორც მოგვიწერია, ასე აღასრულეთ. აღიწერა იანვრის კ, ქვს უ ჯ ვ. ვინც უფროსი და მსახერი კაცნი ივენეთ ისინი ჩამოდით. უბრადოთ დაბად ხალხს ნუ შეაწუნებო, შინ ივენენ. რადგან ჩვენთან ჩამოხვადო, ჩვენც ფიციოთ ამასე დაჯერებო, რომ თქვენ არავის მიცეკით. ერეკლე |.

- 413.** მეფის ძის გიორგის ბძანება ლარგვის მონატრის შესახებ, 18×15,5 სანტ., დაწერილია ქალაქლდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ნიშნები არ უზის.

1778, თიბათვის 19. ქ. ბატონისშვილი გიორგი გიბისნებ ბოქაულთ-უხუცესო ზურაბ! მერმე რაც ქსანზედ ლარგვის წმინდის თეოდორის მონასტერს შეწირული აქვს რამე, ან უმად ან მამული, იმას ჩვენ ხომ არ გამოვწირამთ. თუ არა მოუმატეთ რა, ხატს ვერას გამოვწირამთ. რაც დებულეა იეოს, მონასტრის სულეველანი ისე უნდა ემსახურენ და აძლიონ მაგ წმინდას მონასტერსა. და მეორე ეს, რომე ორაგულიდამ ხუთზედ ერთი ორაგული უნდა მაგ ეკლესიას მისცეთ, რადგანც განწესებული ასე უფილა. და რომელიც მაგ ეკლესიას მოსამსახურე ჰქვანდეს, და თუ იმათ ჩვენი სამსახური არა სდებია რა, ნურც ახლა სთხოვს ვინმე რასმე, ნურა ჩვენი მოსაქმე ნუ შეაწუხებს, თუ სათხოვარი არა სდებია რა. მთიბათვის ით, ქვს უფ. და როგორც აქამდისინ მაგ ქვეყანაში განწესებული და კარიგებული უფილა, თუ ეკლესიის სამსახური, თუ ჩვენი ვინცა-ვინ სახსონი და თუ უხასონი არიან და უმსახურნიათ, ჩვენ იმას არც მოუგლებთ და არც მოუმატებთ, — უველანი ისე უნდა მოიქცნენ და იმსახურონ. მეფის ძე გიორგი.

- 414.** არზა არჯევან ფიცხელაურისა და გიორგი ბატონიშვილის ბძანება, 20,5×16 სანტ., დაწერილია ქალაქლდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. ქალაქლის მარჯვენა მხარე ჩამოგლეჯილია.

1781, მარტის 10. ქ. ღთნ ბედნიერის ხელმწიფის ძის გიორგის [ჭირი] მათს ფეხთა მიწას არჯევანს მოსცეს. მერე მათს უგანათლებულესობას ამას მოვასხენებ: მისმა სიმაღლემ ბატონმა მამა თქვენმა ჩემი ძმები რომ დაიჭირა და ერისთავს [უბ]ოძა, მამისინ ერთი ცხენი და ერთი ხმალი ნინო[წმ]ინდელს მიაბარა: შენი დისწულები რაცა [მოვი]დნენ, იმათ მიეცა. მასუკან ნინოწმინდელი და დავით ერისთავი ერთათ რომ შეიყარნენ, ის ჩემი ცხენი (და)

ხმალიცა დავით ერისთავს მიაართო. ნინოწმიდელმა მოახსენა: როდესაც რომ შეირ... და გიანლენენ, მასუკან უბოძეთ. შერე რომ შეგრიგდია, ცხენი ჰვალე შეილ... ელეს ესანა, გამართო და მიბოძა. [ხმალი] გვრიტისშვილს ებარა. იასუელი მომცა, ბალაშვილი ივანე: გაშოურთვი და მოეცო. ჩემი შენობელი იყო, ჰირობა დამიდო, იმასთან მოგცემო. შერე რეულობა(SIC) შეიქნა. დარჩა. ვიხსოვ მასუკან. ახლა თქვენ რაქმი გიბოძებიათ, დაცალეო. შე მომიხსენებია და ნება თქვენია. მარტის ი, ქვს უ ე თ.

თავში წარწერა:

ქ. ბატონისშვილის გიორგის სიკეთით სახსოვარო ნაწირო დავით! შერე ეს შენ უნდა გაურიგო არჯუყვანს. ამისი გაურიგებლობა არ იქნება. მარტის [ი?], ქვს უ ე თ. სამართლიანის (საქმიო) გაურიგე | მეფის ძე გიორგი |.

415. არზა ახალ-გორის მოურავის არჯუყვან ფიცხელაურისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება მეფის ძის გიორგისა, 20 X 13 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1782, თიბათვის 18. ქ. ბედნიერის კელმწიფის ძის გიორგის ჭირი მოსცეს მათს მონას არჯუყვან ფიცხელაურსა! თქვენი მოწყალეობა მჭირს: ახალ-გორის მოურავი განლაგარ. რაც ახალ-გორი დაარსებულა, რაც თქვენგან ახალ-გორელთ შეეწერება, ხალხი დამ ათის-თავი ჩემია და მამასახლისისა. ახლა თქვენი წყალობა დაუპართათ: მახთა გ(ა)უჭერით, გებძანებინათ, ათის-თავი მოურავს ჩვენგან შეეცემათ. ჩემო მოწყალე! ათის-თავი არც თქვენ გიბოძებიათ, არც იმათგან მამცემია. ჩემო მოწყალე! თუ ჩემი სარგო არ შებოძა, შე რილით(SIC) უნდა დავრჩე, ან რაღა მოხელე ვიქნები? ნება თქვენი არის. თიბათვის ი8, ქვს უ ე.

თავში წარწერა:

ბატონისშვილის გიორგის სიკეთით სახსოვარო ეშიაკათობაშო ს ვ ი მ თ ნ! შერე ახალ-გორელთ მახთა, როდესაც რომ აიღებოდეს სოღმე, არჯუყვან მოურავს თავის სახს-თავს უნდა მას-

ტემდეთ, რომ იმ მახთიდან სსმი თუმანი ერგება, და სსმს თუმანს ეოგელთვის უნდა მისცემდეთ მახთა(ს), რომ აიღებოდეს, იქიდან. ივნისის კა, ქვს უო. შეფის ძე გიორგი.

416. არზა და არზაზე მიწერილი ბრძანება მეფის ძის გიორგისა, 19×13 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1785, დეკემბრის 8. ქ ღთნ ბედნიერის კელმწიფის ძის გიორგის ჭირი არჯევანის უმას, ღამის-უნაელს მჭედლის-შვილის სიხარულს მოსცეს. მერმე ამას მოვანსენებთ თქვენს სიმაღლეს, რომ წრეული(სი) თიბთავეში ერთ(ი) ხარი გამამიშვა გუთნი-დამა და გუთანიც ჩამიშალა, და არცა რა მახვანეინა. და ექვსი კოდი ზური კიდევ ჩემის ხელით მიმირთმევა და ახლა კიდევ სსამ ფიცხალაური დამაყენ(ა) იასაულათა. ოცდა ერთს კოდს ახლა მთხოვს და იასაული შინ მიდგას. მე დანაშაული არა მაქვს რა. ამას გევედრებით, რომ შეძლებით მამსახურას. ღმერთი გაგიმარჯვებთ. ერთი უმამულო კაცი გახლავარ, ღმერთი შვილებს გიდდეგრძელებთ, ამის წყალობა მადირსეთ.

თავში წარწერა:

ქ. ბატონისშვილი გიორგი გიბბანებ: არჯევან! ამ არზით ეს კაცი რომ ასე გიჩივის, კვლავაც მრავალჯერ უჩივლია, რათ ვერ დაჯერე გული, რომე თუ შენთვის არა გვდომებოდა მოსაცემლად, არ მოგცემდით. და რადგან მოგეცით. ეს კაცნი(სი), შალავათაი მოექვეც და რიგიანათ, რომ აღარ იჩივლოს, შენც გამოგადგეს და შენს შვილსაც. შეძლებისაებრ იმსახურე დეკემბრის 8, ქვს უო გ.

გიორგი ბატონისშვილის ხელით მიწერილი:

შენის შვილებისათვის რომ ზრუნავ ხოლმე, თუ კი გაუცრცვი და აღარა დარჩებოთ რა. ასე მოიქვეც, შენც გამოგადგეს და იმთაცა.

გიორგი.

417. ბრძანება მეფისა ერეკლე II-სა, 20×16 სანტ., დაწერილია

ქალაღღზე ნუხზ მხედრუღის ხელით. ზოგს სიტყვებს წერტილი უზის.

1786, ნოემბრის 8. ქ. ჩვენი ბძსნება არის, ფიცხელაურო არჯევან! მერე ერთი სხვა ოქმიტ მოგვიწერია. შენთან სპიოსავც სპექები გვაქვს. რას წამს ეს ოქმი მოგვიდეს, მაშინვე წამოდი. თუ ხვალ ღამ აქ არ ჩამოხველ, ჭეშმარიტად იასუღებს გომოგისევთ და თრევიტ ჩამოგატანებთ. სამშაფათს დიღაზე აქ, ჩვენს კარზე უნდა გამოსცხადდე. აღიწერა ნოემბერს 8, ქვს უ ო დ.
ერვალე

418 სიღელი მეფის ძის გიორგისა, 77,5, 23,5 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნახევარი მრგვალი მხედრუღის ხელით და ნახევარი ნუხზა ხელით. სიტყვებს ზოგან თითო წერტილი უზის.

1790, დეკემბრის 5. ქ. წყაღობითა ღთისათა, ჩვენ, იესიან, დავითიან, სოღომანიან, ჰანკრატოვანმან(sic), ძემან მისის უმაღლესობის მეფის ი რ ა კ ლ ი ს მეორისმან, მრჩობღთავე საქართვეღას უოღღის წულმან, ბატონისშვიღმა გ ი ო რ გ ი მ და თანამეტხედრემან ჩვენმან, ციციშვიღღის ასულმა, მეფის სძაღმა მ ა რ ი ა მ და ძეთა ჩვენთა დ ა ვ ი თ, ი ო ა ნ ე მ, ჰ ა ნ გ ო რ ა ტ, თ ე ი მ უ რ ა ზ, მ ი ხ ა ი ღ, ჯ ი ბ რ ა ი ღ და ი ღ ი ა მ, მშერობელ-მქონებელმან ქსნისა, თიანეთისა და აღჯაღღღისა და ღორე-ფანბაკისმან, ესე ამიერთ უკუნისამდე ჟამთა და ხანთა გასთავეღელი წყაღობის წიგნი გიბოძეთ შენ, ფიცხელაურის არჯევან საღთხუცის ჟაღბს მარინეს, მას ჟამსა, ოღეს მოხვედ კარსა ჰაღატისა ჩვენისსა და ახაღღღორს ჩვენის უმის ტონუაშვიღღის ნაქონს ბელთამანს ნავენახობს დაგვეჯე, ჩვენც ვისმინეთ აჯა და მოხსენება შენი და შეგიწენარეთ და გიბოძეთ ახაღღღორს ჩვენის უმის ტონუაშვიღღის ბეღღთამანი ნავენახობი, თავს ჟეჯიმ აღაშვიღღის ვენახის მიღღმამღღის, ბოღღორს ფირეუღღაშვიღღის ვენახის მიღღმამღღის, ერთი გვერდი შენის ნასეიღღის ღამბარუღღის ვენახის მიღღმამღღის და მერე გვერდი ფაღღან-ღუზაშვიღღის ვენახის მიღღმამღღის. ასე ამ თავისის სამართღღინის

სამზღვრებით ეს ზემო ხსენებული ნავენახობი შენივინ გვიბოძებია, და ამას გარდა ეს წყალობაც გიყავით, რამ ამ შენს სასუიდას ვენახს დამბარაულს საჩვენო კულუხა ედვა, და ის კულუხიც ამოგიკვეით, არას დროს ჩვენგან ის კულუხი აღარ გიხაროს. ესრეთ, წყალობა გვიქნია და გვიბოძებია, გქონდეს და გიბედნიეროს შენს ოჯახს და შენ მისას უმადლესობას შეივის ბატონის მამის ჩვენისა და ჩვენსა ერდგულობასა და სამსახურსა შინა მოგეხმაროსთ, და არაოდეს არ მოგეშალოს ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთაგან. აწე გიბძახებით, კარისა ჩვენისა მოხელენო და კამრიგენო! ჩვენგან ნაბოძები წყალობა ესე თქვენს ასე დაუმტკიცეთ, და შლად კელს ნურავინ ჰყოფთ, თვინიერ თანადგომობისა და შემწეობისა კიდე. აღიწერა წელს ჩ დ ე, თვესა დეკემბრის ე, ქვს უ ო ზ. გიორგი მეფის სძალი მარიამ. დავით *) იოანე.

419. არზა და არზაზე მიწერილი განჩინება მეფის ძის გიორგისა, 21X14,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1791, მაისის 29. ქ. ღთნ ბედნიერის კელმწიფის ძის გიორგის ჭირი მოსცეს მათს უმას მ ა ჩ ხ ი ძ ე თ ე ვ დ ო რ ე ს! ამას მოვანსენებით; შე ხომ წმინდას საშეხას შემწირეთ, და ეს არ ვიცი, ჩემის მამულით შემწირე, თუ უმამულოთა. ჩემს მამულს კორინთული სჭამს და მე არას მანებებს. ჩემი მამული ნასუიდიც იმას უჭირავს და უსუიდიცა და უმამულოთა გახლავარ. ხატსაც ვემსახურები და თქვენსა. უმამულოთ რაგორ შევიძლო? გეკედრებით, შეფოთისაგან დამიხსნათ და რომელიც ჩემი მამული არის, ან ნასუიდი და ან უსუიდი, შებოძოს. ღთი გაგიმარჯვებს. მაისის კთ, ქვს უ ო თ.

არზის თავში გიორგი ბატონიშვილის ხელით აწერია:

ქ. ა რ ჯ ე ვ ა ნ საღთხუცესო! მერე ეს მ ა ჩ ხ ი ძ ე ჩვენ თავისის მამულით შეგსწირეთ წმინდის საშეხის ეკლესიას, და რაც ამას

*) ბეჭედზე აწერია: ერთს ღთს ვესავ სამობით დავით ღთის მამის ტომობით.

ან სამკვიდრო და ნასყიდი მამული აქვს და სამარ(თ)ლიანის საქმიო ამისი არის, სულ უკლებრივ თავისი მამული, ნასყიდიცა და უსყიდიც, ამას უნდა დაახებო, რომ კორინთელს დიაკონს ამასთან და ამის მამულთან საქმე არა აქვს რა. ამას თავისი მამული უკლებრივ მიიბარე და ნულარ აჩივლებ. მისის კთა, ქვს უკთა. გიორგი.

420. ბრძანება მეფის ძის გიორგისა, 20X9,5 სანტ, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1792, ნოემბრის 19. ქ. არჯეჯან საღთხუცესო! მერე ღამის-ეანას რაც ემა და მამული გაქვს, — ჩვენი წყალობა, — და ძეგლევი რომ გაქვს ჩვენგან ნაბოძარი, და ახლა-გარის და ჟამურის მოურაობა, — ესეები ჩვენგან არ მოგშლია და არც მოგეშლება, დაჯერებული იყავ. ემატა და სასელთც უველა ისევე ისე უნდა გუჭიროს, როგორც გჭერია. ასე იცოდეს უველამ. ნოემბერს ით, ქვს უმ. გიორგი.

421. სიგელი მეფის ძის გიორგისა, 43,5X16 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1793, დეინობისთვის 9. ქ. ბატონისშვილის გიორგის საკეთით სასწავრო, არჯეჯანის შვილო კიკელავ! მერე მამა შენი ჩვენი სამსახური და ერდგული კაცი იყო. ის ამიერსოფლითგან განვიდა. ამის შემდგომად შენცა ჩვენს ერთგულად სამსახურსა და სიამოვნეს უნდა ეცადო, და ჩვენის ერთგულობის მომჭირნე უნდა იყო, ჩვენც შენი მწყალობელი ვიქნებით. და ან ამის წინათ რომელიც სასელთები თუ ჩვენგან ნაბოძარი წყალობა, ემა და მამული ღამის-ეანას თუ სხვაგან გვიბოძებია მამის შენისათვის და ეჭირა იმას ჩვენგან წყალობა, ახლა ის წყალობები, ემა და მამული და სასელთ შენთვის განგვახლებია და გვიბოძებია. შენც დღეის იქით ჩვენს ერთგულობას და სამსახურს უნდა ეცადო. რასაც შენ ჩვენს სამსახურსა და ერთგულობას ეცდები, ჩვენც მუდამ შენი

მწვანეობის და შენის ძეგლის ვიქნებით და რომელიც შენის სახელის სარგო და შემოსავალი არის, იმასაც რიგინათა უნდა აიღებდე, ვერავინ ვერ მოგიშლის. ღვინობისთვის თ, ქვს უპა.

გიორგი ბატონიშვილის ხელით დამატებულია:

უბრალოთა და უსამართლოთა ნურც შენს ემას შეაწუხებ. რიგინათა და კარგათ მოიქეცი, და ჩვენც მწვანეობელი ვიქნებით თქვენი. გიორგი.

422. ბრძანება მეფის ძის გიორგისა, 17,5×18 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1793, თებერვლის 16. ქ. მოურავო არჯევანი! მერე რომელიც შენი უმეზი არიან ღამის-უნასს თუ ქეგლევის, ამითან საქმე არავის აქვს, უშენოთა ვერც ვინ სთხოვს ვინმე რასმე. რაც სათხოვარი გვინდა შენგან, სახელდობით მოგწერთ და ისე უნდა გვემსახურო. სხვას კაცს შენს ემას და მამულიან საქმე არავის აქვს. თეიურის(SIC) ივ, ქვს უპა. გიორგი.

423. წერილი მეფის ძის გიორგისა, 22×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1796, დეკემბრის 30. ქ. იოანე! მერე თუ კახიშვილი ბერი ამ ფიცხელაურს არჯევანი შვალს ნიკოლოზს შეარიგო და ამის უმეზა მონდომა, ხომ ისა სჯობს. და თუ ამისი უმეზა არ უნდა, მაგ ქეგლევიდამ უნდა აჭყაროთ და, სადაც უნდოდეს, იქ დააყენოთ. ქეგლევი ამათი არის და ვერც გამფართმევოთ და არც იქნება, ამისთვის რომ სამსახურისა და კრთაგულობის მეტი დანაშაული არა აქვსოთ რა. და რაც მაგ კახიშვილს ბერს ამათს მამულს ქეგლევიში მოუგია რამე, ის სრულითა შეაზუდ უნდა გაუყოთ და ამ ნიკოლოზს მოსცეთ; და რაც სხვან მოუგია, იმას კი ვერ გაუყოთ. და თუ უნდა, რომელიც ჩვენი სახსრო მამული არის, იქ დადგეს. და თუ არ

დადგება და ისევე ამის ემობა უნდა, ისევე ამის ემა იყოს და როგორც იითონ უნდოდეს, ისე და ან უკვობდეს ისე ქნას. და ეს რაც მოგვიწერია, მამა-შვილობას, ასე გაარიკეთ. თუ ჩემი სიყვარული გაქვსთ, ამას, რაც მომიწერია, ასე აღასრულებთ და გაარიკებთ, რომ არც შეტი იყოს და არც ნაკლები, დეკენბრის ლ, ქქს უპდ. | გიორგი |.

424. ანტონ II კათალიკოსის სიგელი ხოფის მონასტრის განახლების შესახებ, 30 X 10,5 სანტ., დაწერილია ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ წერტილი და ზოგჯერ მძიმე.

1797, თებერვლის 18. ქ. ყოფლისა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარხი, მეფის ირაკლის ძე ანტონი, გიბრძანებ არხიმანდრიტო ხოფისაგ დო ს ი თ ე ო ს! მერმე ეგ ხოფის საარხიმანდრიტო ხომ ჩვენი სამწესო არის, რომელზედაც რომ არხიმანდრიტად ჩვენ გაკურთხედ(sic) შენ და დაგადგინეთ, და იმისი ემა და მამული ყოველივე შენ გარწმუნეთ და მოგეცით*). ახლავ შენ მასლავ უნდა იშოვნო და ან, რაც ეკლესიას კურთხევაში ესაჭიროება, ისინიც, და ეგ ხოფის ეკლესია უნდა განახლო. შენთვის ნება მოგვიცია და ჩვენის შენდობით აკურთხე. და ან რაც ეკლესიას რაც ეჭირება, წიგნით თუ შესამოსლით, ყოველითავე უნდა სისრულე მისცე და კარგათ მოუარო და გაუძღვე მაგ ეკლესიას. და შენსა და მაგ ეკლესიის საქმეს, რაც ვეჭირებოდესთ, ყოველსავე ჩვენ უნდა მოგვასსენებდე დაუყოვნებლად, და ყველას ჩვენ განუმართავთ კარგათ და სისრულეს მივცემთ. ეს ჩვენი ბრძანებული ასრე უნდა აღასრულო ყოველივე. ფებერვალს იზ, წელსა ჩღჟზ. კათოლიკოსი ანტონი (ხართულათ).

425. განჩინების წიგნი მეფის ძის იოანესი, 21 X 15 სანტ., დაწე-

*) აქ მოხსენებული ხოფის ეკლესია თლილის ქვით აშენებული, მოზრდილი, მაგრამ უგუმბათო, მდებარეობს ქსნის ხეობაში, ახალ-გორს ქვემოთ.

როლია ლურჯს ქალაღდზე მრგვალის მხედრულის ხელით. ნი-
შნები არა აქვს.

1798, აპრილის 14. ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ქეს
იოანესთან როჭიკაშვილის ნაზირის სახლობამ თი-
ნათინმა იხივლა, რომ ჩემის სიძის ფიცხელაურის მსახურმა
ბაშარულმა აბრამ ჩემი გაზრდილი მხლებელი მომტაცა და ცო-
ლად შეირთო, ამის სამართალს ვითხოვო. რადგანაც ასე უოფილა
და ამათს უკითხვად მოზარვით მოუტაცნია, სამართალი ეს არის: იმ
ბაშარულმა აბრამ ამ როჭიკაშვილს ოცდა ოთხი თუმანი უნდა მი-
სტეს და ან უმად უნდა მიუიღეს. სამართალი ეს არის და ასე უნდა
აღსრულდეს. ჩვენი განჩინება ეს არის და თითონ თუ კარგად მო-
რიგდებიან, ნება აქვსთ. აღიწერა აპრილის იღ, ქქს უზვ. იოანე |.

თავში აწერიია:

ქ. ჩვენ უოფლისა საქართველოს, ქართლისა, კახეთისა და სხვა-
თა მეფე გიორგი ამ სამართალს ვამტკიცებთ და, სერხეულიძე
ეშიკაბაშო გიორგი, ეს ასე უნდა აღსრულდ. ოკდონბრის ით,
ქქს უზზ—1799 წ. მეფე გიორგი |.

აშიაზე მიწერილი:

ქ. ჩვენ, მეფის ქე იოანე, მეორედ ამ განჩინებას ესრეთ
ვამტკიცებთ, რომ ბაშალურმა აბრამ თეთრი ვერ უშოვნა და დარ-
ჩა უმად როჭიკაშვილის გლახა ნაზირის სახლობას თინათინს. ივლი-
სის კვ, ქქს უზზ—1800 წ. იოანე |.

მეორე გვერდზე:

ქ. ეს აბრამ ბაშარული ჩვენ სისხლში გვეტო. ამ განჩინის
სამართლით ჩვენ ჩვენს ქალს მივეციით სოფიოსა, მზითვათ მიგვი-
ცია. ეს ბაშალური აბრამ თავისის ცოლ-შვილით ასე მიგვიცია, რომ
თუნდა გაუიდას, თუნდა მზითვათ მისტეს. სოფიოს მეტს კელი არ-
ვისა აქვს. აგვისტოს კე, ქქს უზზ—1800 წ. ნაზირი შალიკოვ |.

426. სიგელი მეფის ძის დავითისა, 42,5×15.5 სანტ., დაწერი

ღია ლურჯ ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს აქა-იქ წერტილი და მძიმე უზის.

1801, თებერვლის 14. ქ. მათის იმპერატორების დიდებულების ნები(თ) ჩვენ სრულად საქართველოს შემკვიდ(რ)ე და მმართველმა დავითმა გიბოქთ შენ მადლ-ღირსს არხიმანდრიტს დოსითეოს იკორთის წინამძღვრობა, და როგორც შენის კეთილის გულის-მოდგინებისგან ვიცოდეთ, იმ წმინდის ეკლესიის უმეტესად შემატებას და გაკეთებას(SIC) უნდა ეცადო, და ჩვენც შეძლებისამებრ ჩვენისა შენს შემწეობას ვეცდებით. და როგორც იმ ეკლესიის უმანი, როგორც რომ იმ ეკლესიის სამსახურზედ დანებებულნი ყოფილან, ახლაც ისე უნდა იყვნენ, რომ უბრალოს წართმევით და მტაცებლობით ვერაფერს შეაწუხებს. ამ საქმეზედ ჩვენც შენი თანაშემწენი ვართ. და რომელიც რომ ეკლესიის გუჯრები არის შეწირულებისა, ჩვენც ისრე, შეგვიწირავს. და რომელიც იმ შეწირულებისგან დაკლებული აქვს მძღვრებით, ისინიც ჩვენთან უნდა გამოაცხადო, და სრულებით ისევე ჩვენგან მიერთაშევა იმ წმინდას ეკლესიასა. ამას გარდა რომელიც რომ იმ ეკლესიის სამკაულები არის და ან სხვა სახლის ნივთები, ჰური, ღვინო და ან სხვა საქონელი, ესენი სულ სრულებით სიით უნდა მიიბარო, ესენი ჩვენის ბრძანებულისამებრ უნდა ადასრულო. თებერვლის ი დ, ქვს უ 3 თ. ღავით |.

427. წყალობის წიგნი რევაზ ერისთავისა, 14,5×21,5 სანტ., დაწერილია ლურჯს ქალღმერთზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ნიშნები არ უზის.

1807, ივლისის 1. ქ. კეთილ შობილო მოურათ ფიცხელაურონიკოლოზ! მერე მოხველ და ქეგლეკს და გვეჯენით. გიბოქთ. რომელიც ჩვენი წილი არის შენთვის გვიბოქთა; და რომელიც ნახევარი ჩვენი ბიძაშვილის წილი არის, ამ ცოტა ხანს იმის სამაგიეროში სხვას უბადლებთ რასმე და სრულებით იქვენი გიბოქთ. და როდესაც სრულებით გიბოქთ, მაშინ სიკვდად

გავიხსენებ და სიგელით გიბოძებ, რომ გქანდეს და არავისკან არ მოგეშალოს.— ივლისის ა, ქვს უჟე. სიძე.

428. ნასყიდობის წიგნი, 33,5/22 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
ლზე მდარე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წერტილი.

1757, აპრილის 15. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგე-
ლი მოგეც შე, ფირხნარას შვილმა აკო ფაშამ, შენ, მუ-
რადა შვილი გოგიას, მოგეიდე ჩემი ალალი ვენახი,
გამოკართვი ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შეგუკურდებოდა.
გქანდეს და გიბედნიეროს ღმერთს, როგორც სხვა მონასეიდეს
ქონია. არის ამისა მოწამე: უწინ ღმერთი, მერმე კაცთაგან მოწამე:
მოურავი არჯევან □, მამასხლისი გიორგი, ხახიაშვილი ნასეიდა,
უსეფაშვილი უსეფა, გორელიშვილი მამულა, ელახაშვილი ზურაბი(?).
შე საგიაშვილი-შვილს ზურაბს დამეწერია და მოწამეცა ვარ ამისი.
დაიწერა ესე წიგნი აპრილის ნახევარის გასულს. ქვს უჟე.

არშიაზე და მეორე გვერდზე მოწერილია მდარე მხედრულის ხე-
ლით:

1829. წელს ჩუკთ დეკემბრის ა. — რომელიც მურადაშვი-
ლის გოგის ნასყიდი ნავენახობი შე მიბოძა ფირეულაშვილის ვენა-
ხის ბოლოზედ უძევს. ერთი გვერდი სტეფანაშვილისა და ადელო-
ას ვენახის გვერდი, მესამე გვერდი შაბარენის(?) ვენახის გვერდი,
მეოთხე გვერდი რუის პირი. ეს ნასყიდობის წიგნიც თქვენ მოგეიდეთ
ამაგ ვენახისა და ჩემი ბატონის ნებას დართვის წიგნიც თქვენ მო-
გართვით. (ამ ვენახის ფასი თოთხმეტი მინალოთუნი თეთრი ფული
მივიღეეთ-მურაყიშვილმა ჰეპანამ და თანეზამ. როდესაც ღერბთვის
ქალაქი გვიბოძა, მაშინ ნასყიდობის წიგნი დავიწერო და მოკართო,
ჩემი მეზობლების ხელმოწერილობით.) ამ ჰეპანას და თანეზას ყაბუ-
ლობით დამეწერია და მოწამეცა ვარ ანტონ ზახაროვ. არის ამისა
თანადამწერე და მოწამე ღურგლიშვილი მარქარა. რადგან მარქარამ

წერა არ იცოდა, მარჯარას ხელის მოცემით ხელს ვაწერ ანტონ ზახაროვ.

429. ნასყიდობის წიგნი, 33,5X15 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი
წერტილი. შესავალი გამოუშვით.

1764, აპრილის 20. . . .ესე ნასყიდობლის(სი) წიგნი და
სიგელი მოგეცე მე, ფიცხელაურმა ბეჟანმა და ძმა
ჩემმა ფრიდონმა და ამირანმა შენ, ფიცხელაურს
არჯევანს, მოურავს, და ძმას შენს რამინს და დაყო-
სა, ასე რომა დამწირდა, ჩემი ალაღა მანა საფუხარი, წმინდა მ-
რინის წინა, აქეთ ხევამდინ, იქით ბურნელამდინ, ზემოთ საკალო-
ვრებთა გზა რომ გამოვა იოსების, იქამდინ ბურნელიდამა, თა-
ვისი შესავალ გასაფლითა. ავიღე ფასი სრული, რასაც ჩემი გული
შეგკერდებოდა. არავის შენთან საღაო და საღაზარაკო საქმე არავის
ქონდეს. თუ ამაზე ვინმე წამოგედაოს, მასუხის გამცემი მე ვიყო.
მოგცეს და გიბედნიეროს, დმერთმა მოგახმაროს. არის ამისი მო-
წამე თავთ დმერთი, კაცთაგან ფიცხელაური ბოქაული ზურაბ, და
ახალგორის მამასახლისი გიორგი, და იკოთას ბეჟუას შვილი ბასილა,
და თვარელისშვილი თვარელა, და გიგაური გიგა, და ბენა, და ნო-
ური ბერა, და თუასშვილი გოგია, და მე ტერტერას შვილს ე-
ზარას დამიწერია ბეჟანას იდრარითა და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა
აპრილის ოცს გასულს, ქვს უნბ.

430. ნასყიდობის წიგნი, 33X19,5 სანტ., დაწერილია ქალაქ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერ-
ტილი. შესავალი გამოუშვით.

1782, ენკენისთვის 25. . . .ეს ნასყიდობის წიგნი და სი-
გელი დაგიწერე და მოგეცე მე ბოქ(ა)ულა ხუციის შვილმა
დეგთუმანმა შენ ჩემს ბიასშვილს არჯევანს მოურავს
და შვილს შენს ნიკოლოზს, და დემეტრესა, და გაბრიელსა, და

გიორგისა, და მამავალსა სახლისასა შენისასა, ასე რომა დამეჭირა და მოკვიდე ჩემ ბარათში ნარკები წინწაღას შვილის ნაქონი მიწა იკოთის მინდორს. თავს ბოგირამდინ, ქვემოთ მამუკას მიწამდინ, აქეთ გვერდი რუამდინ, იქით გვერდი გვრიტისშვილის მიწამდინ. მოგტერ და გიბედნიეროს დმერთმა. გამოგართვი ფასი სრული, რასაც ჩემი გული შეგვერდებოდა. თუ ამაზე ვინმე წამოგედაოს ზასუხის გამტემი, მე ვიყო. არის ამისი მოწამე ფიცხელაური გოგია და სამ, გიგაური ნადირა, და გრიგორ, და ფირფულა. და მე, ტერყაზაჩას, დამიწერია დეკთუმნისა და არჯევანის სიტყვით და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ენკენისთვის კე, გასულს. ქქს უო. +.

431. ნასყიდობის წიგნი, №7X27 სანტ., დაწერილია ქალაღღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1783, თებერვლის 3. ...ესე უთ(უ)ო დაუღებელი და უმიზნო სიგელი და წიგნი მოგტევი მე, ფიცხელ(ა)ურმა ბერმა და შვილმა ჩემ(მა) ქაიხოსრომა და სიმონმა, და სოლ(ო)მანმა შენ, ჩემს ბიძაშვილს არჯევანსა და შვილსა შენსა ნიკოლოზსა, და დემეტრესა, და გაბრიელს, და ძმისწულსა შენსა გოგასა. ახლა ასე რომ დამეჭირა და მოკვიდე ჩემს ბარათში ნარკები ახშადს დემეტრეს ნაქონი მამული, შენის მამულის ნაჭერი, თავისის სახლით და მამულით, და წყალით, და გზითა, და შესავლითა, და გასავლითა, უოვლის სამართლიანის სამღვრითა. და ქონდეს და გიბედნიეროს დმერთმა, როგორც ერთს აღაღს მონასუიღეს მონმარებიუოს, ისე შენ მოგახმაროს დმერთმან. არის ამისი მოწამე თავათ დმერთი და კაცთაგან ბოქურთხუტესი(SIC) ზურაბ და გიორგი ფიცხელაური, და შარიმანისშვილი კასპარა, დალაქისშვილი ბეჟანა, და ბედიასშვილი ავეტიქა, ოვოასშვილი გოგია, და გიგაური გრიგო(ლ), და მე მამასახლის(ს) აკოფას დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი ბერის სიტყვით. დაიწერა თებერვლის 3, ქქს უოა. + + + +.

ამიაზე სხვა ხელით:

ქ. ჩუენ ეოვლად სმდვდელო წიღკელი ამ სიგლის მო-
წამე ვარ, ბერი ფიცხელაურის სიტყვით, ებებრვადს კდ, ქრისტეს
აქეთ 1783. ა მ ბ რ ა ს ი (ჩართულათ).

432. ნასყიდობის წიგნი, 35,5×22,5 სანტ., დაწერილია ქალაღ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
წერტილი.

1784, აპრილის 5. ქ. ნებთა და შეწეგნითა ღვთისითა,
მამისა, ძისითა და სულისა წმინდითა ერთ-არსებითა, ესე ნასყიდო-
ბის წიგნი და სიგელი, დრო-შეუშ(ღე)ლი და ბოლო მოუდებელი
დაგიწერე, მოგეცე მე, ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ მ ა, იოსების შვილმა ს ა-
(ა) მ მ ა და მამავალმა სხლისა ჩემისამა შენ, ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ ს
ა რ ჭ ე ვ ა ნ ს მოურავს და შვილს შენსა ნ ი კ ო ლ ო ზ ს ა და
დემეტრესა, და გაბრიელსა, და ძმისწულს შენსა გოგასა და მამა-
ვალსა სხლისა შენისსა, ასე რომა დამეჭირა და მოგეიდე ჩემი
წილში ბართით ნარგები, სარჯასშვილის ნაქონი მამული, გოგას
წილს გარდა, რომ ორი წილი ჩემი არის და ერთი გოგასი, თავი-
სის გზითა, წყაღითა და შესვალ-კასავლითა, მითა და ბართა,
სადდრის(sic) მიწითა, თავისის შეწობილობით. გამოგართვი ფასი
სრული, რასაც ჩემი გული შეგვერდებოდა. მოგეცე და გიბეგნიე-
როს დმერთმა, და თუ ამაზე ვინმე წამოგედავოს, ჰასუხის გამცემი
მე ვიყო. არის ამისი მოწამე თავათ დმერთი; კაცთაკან: სოლთმან
ფიცხელაური და გოგია, და აბრამ მოურავი და გიგაური გრიგოლ და
ფოტგერი, და მე ტ ე რ - ე ა ზ ა რ ა ს დამიწერია ს(ა)მის სიტყვითა
და მოწამეცა ვარა მისი დაიწერა აპრილის ე, ქვს უობ.

433. ნასყიდობის წიგნი, 42,5×16,5 სანტ., დაწერილია ქალაღ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებათ აქა-იქ ნახმარია თითო
წერტილი.

1784, მაისის 6. ქ. ესე ამიერ უკუნისმდე ხანთა და ვამ-
თა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი დაგიწერე და მოგეცე მე, თქ-
-

თუმან ბოქაყლთ-ხუცის შვილმა თეკეთუმანმა ფიცხელაურმა შენ, ახალგაზრდის მოურავს არჯევან ფიცხელაურსა, შვილსა შენსა ნიკოლაოზს, დიმიტრის, გაბრიელს და ძმისწულსა შენსა გიორგის, ასე რომე დამეჭირა და მოგვიდე ჩემი ალაღი, ბარათი ნარკები, შენი კოშკის გვერდზე სახლ-გარათ ნარკები მიწა: იქით კვემდინა და აქათ გზამდინა, და ზემოთ სამის საბძლის გასწვრივა. არას კაცს საქმე არა ჰქონდეს რა შენთანა. ყოფლის კაცის უცილებელი არის. ვინცა და რაც კაცი ამაზე წამოგედლოს, ჰასუხის მიმცემი მე ვიყო. არის ამისი მსმენელი თავათ ღთის და კაცთაგან მოწამე გოგია ფიცხელაური და სსამ, გიგაური გრიგოლ, ტიტველაშვილი ხთისაგარ, და მე სფირიდონ გარასანიძე მდღელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. ავიდე ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შეგვერდებოდა. დამწერა ესე წიკნი მასის ვ, ქქს უთბ. +.

განის აშიაზე მიწერილია:

ქ. მე დავით ნაზირი ამისი მოწამე. ნაზირი დავით.

434. ნასყიდობის წიგნი, 33,5×19,5 სანტ., დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1784, გიორგობისთვის 3. ქ. ნებთა და შეწვევითა ღთისითა, მამისა, ძითა და სულისა წმინდითა, ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცე მე, ფიცხელაურმა, დეკთუმანს შენ, ფიცხელაურ თანდღის შვილს არჯევანს მოურავს და შვილსა შენსა ნიკოლაოზსა, და დიმიტრის, და გაბრიელსა, ძმისწულსა შენსა გიგასა, ასე რომა დამეჭირა და მოგვიდე ჩემი ძმისაგან ზურაბის ნარკები სახლ-გარის ალაგი. ნახევარი უწინ მოგე და ნახევარი ახლა მოგეცე და შეგითავე და მოგეცე და გამოგართვი ფასი სრული, რასაც ჩემი გული შეგვერდებოდა. მოგცეს და გიბედნიეროს ღმერთმა. და თუ ამაზე ვინმე წამოგედლოს, ჰასუხის გამცემი მე ვიყო, ამაზე შენთან საქმე არავისა აქვს. არის ამისი მოწამე ფიცხელაური

გოგია და ფიცხელაური ს(ა)ში, და მამასხლისი აკოფა და მ[დ]ებარი გა-
სწარა, და ოუანთ გოგია, და გიგაური გრიგოლ, და მე ტე რ-უ ა-
ს ა რ ა ს დამიწერია დეკთუმნის სიტყვით და მოწამეტა ვარ ამისი.
დაიწერა გიორგობის გ, ქჷს უო ბ.

435. ნასყიდობის წიგნი, 32,5×16 სანტ., დაწერილია ქალაღ-
ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ ორი
წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1785, აზრილის 30. ...ესე დრო-შეუქმედი და ბოღო-
მოუდებელი, უმიზეხო ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და
მოგეცე მე, ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ მ ა ბ ე რ მ ა, შვილმა ჩემმა ქ ა ი ხ ო-
ს რ ო მ ა და სვიმონმა, სოლომონმა, რამაზმა შენ, ფ ი ც ხ ე ლ ა-
უ რ ს ა რ ჯ ე ვ ა ნ ს მოურავსა, შვილსა შენსა ნ ი კ ო ლ ო ს ს ა,
დამიტრისა და კაბრიელსა და ძმისწულს შენსა გოგიასა და მამავალ-
სა სახლისსა შენისსა, ასე რომე დამეჭირა და მოგვიდე შენს სა-
სახლეს ადგილს იქითა მე და შენი გასყოფი ადგილი იყო, საღილო-
ბის საყოფი მიწა იყო, და არც არას შენ გარგებდა და არც რას მე
გამამადგებოდა, და ავდეგ და ჩემი წილი მოგვიდე. გამოგართვი ფა-
სი სრული, რასაც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, მოგცეს და გიბედ-
ნიეროს ღმერთმა. არის ამისი მოწამე თავთ ღმერთი და კაცთაკან:
ფიცხელაური გოგია და ს(ა)მ, და ასტურა და გურგენა, და გიგაური
გრიგოლ, და მე ტე რ-უ ა ს ა რ ა ს დამიწერია ბერის სიტყვითა და
მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა აზრილის ღ, ქჷს უო გ. + + +
+ +.

436. ნასყიდობის წიგნი, 34×21,5 სანტ., დაწერილია მოღურ-
ჯო ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1788, ქრისტეშობისთვის 12. ...ესე... უმიზეხო წიგ-
ნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცე მე, ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ მ ა ზ ა-
(ა)ლის შვილმა ბ ე რ მ ა შენ, ფ ი ც ხ ე ლ ა უ რ ს ა რ ჯ ე ვ ა ნ ს მო-

ურავს და შვილსა შენსა კიკოლასა, და ტეტიასა, და გოგიასა, და გაბრიელსა, ასე რომა დამეჭირა და მოგვდი, შემოგვხვეწე და მოგვიდე ჩემი წილი, რაც ერედას და სავარი-ხევის რაც მიწისა წილი მერგებოდა სწილდისა. ავიდე ფასი სრული, რასც ჩემი გული შეგვკერდებოდა. მოგცეს და გიბედნიეროს ღმერთმა. ჩემს სწილდში არას ჩემს სხლის კაცს ხელი არა აქვს შენის მეტის. თუ ამასე ვინმე წამოგვდავოს, ზასუხის გამცემი მე ვიყო არის ამისი მოწამე თავათ ღმერთი; კაცთაგან: ბოქოულთ-ხუცესი ზურაბ, და გოგია ფიცხელაური, და ბეცია, და მამასხლისი აკოფას, და ბუდიანთ ავტიქა და მღებარი გასპარა, და მეტე-ე-ფარას დამიწერია ამ ბერის სიტყვითა და მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ქრისტისმობის იბ გასულს, ქვს უოფ.

437. ნასყიდობის წინი, 33X20,5 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალაღზე მდარე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1789, იანვრის 4. ...ესე. . წიგნი და სიგელი დაკვირ-
რე და მოგვცი მე, შენმან ბიძასშვილმან ბერმან და შვილმან ჩემან
ქახოსრომ, და სიმონმა, და სოლომონმა, და რამაზმა. ასე რომ
დამეჭირა და მოგვიდე ერედას მამის და ჰაპის ალაღი მამული,
რისაც მქონებელი ვიყავ და ან მაქონდა, სულ მთლათ შენთაგან მო(გ)-
ვიდე შენ, ჩემას ბიძასშვილის არჯევანს სალახუცეს და შვილსა
შენსა ნიკოლოზას და ძმისწულსა შენსა დიმიტრისა და გაბრიელს
და გოგიას და მამავლთა სხლისა შენისა, ასე რომა ავიდე ფასი
სრული, რითაც ჩემი გული შეგვკერდებოდა და შენზედა აღარ დარ-
ხომილა რა ერთის იოტის ფასი. ღმერთმან მოგახმაროს, ასე რა-
გორაც ერთს აღადს მონასყიდეს მონმარებიუოს. არის ამისი მოწამე
თავათ ღმერთი და კაცთაგან ბოქოულთ ხუცესი ზურა(ბ), და ფიცხე-
ლაური გოგია, და ფიცხელაური თექიუმან, და ტერეფარა, და შა-
რიმანსშვილი გასპარა და მე მამასხლის აკოფას დამიწერია ბერის
სიტყვით და მოწამეტა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი იანვრის დ,
ქვს უოფ. + + + + +

განის აშიაზე სხვა ხელით:

გიგაური ფოტხვერა და გიგაური ბერი ჩეკენტ ამისი მოწამე ვართ.

438. ნასყიდობის წიგნი, 38X27 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალღმრთის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორი წერტილი. შესავალი გამოფუშვით.

1789, მაკათათვის 10. ...ესე დრო შეუშლელი და ბოლო მოუღებელი, უმიწეო ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგაწერე და მოგეტი მე, ჩუთუანთ არუთინას შვილმა მარტიროსამა და შვილმა ჩემმა ეკერტუშამა, თქვენ, სვეტის ცხოვლის მადალას შვილის გიორგის სახლთხუტის ქალს მარინესა და შეიღს თქვენსა ნიკოლოზსა, და ტუტისა, და გაბრიელსა. ასე რომა დამეჭირა და მოგვიდე ჩემი ნასყიდი მოიდასშვილისგან სანუასგან მოვიდული დ(ა)ნბარაული ვენახი, თავით ბოლომდინ, თავისის გზითა და წყალითა და შესავალ გასაყულითა. მოგტეს და გიბედნიეროს ღმერთმა და მოგახმაროს. გამტართვი ფასი სრული, რასაც ჩემი გული შეგვრდებოდა, არავის საქმე არა აქვს. და თუ ამაზე ვინმე წამოგედაფოს, ჰასუხის გამტეში მე ვიყო. არის ამისი მოწამე თავათ ღმერთი და კაცთაგან მამასახლისი აკოფა, და მოქალაქ სტეფანასშვილი ნონია, და შერგილანთ გაფუა, შარიმანთ გასპარა, გრემლისშვილი ჰაზა, ალევის დეკანოზი ნათაქე იოვანე, და ფაღანოზანთ ასატურა, და ალევის მოურავი სამხარაული, ბუდიანთ ავეტიქა, უსეფანთ გელუა, და ჯამადანთ გურგენა, და შეტრეაზანთ დამიწერია მარტიროზ(ის) სიტუვითა და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა კათათვის ი, ქვს უოზ. ამ ვენახის თავი გიგინანთ ვენახმდინ, ბოლო ხაბდაურამდინ, გვერდი ტონუაურამდინ, ზეითი გვერდი დიდ რუმდინ. + +.

439. ნასყიდობის წიგნი, 43,5X17 სანტ., დაწერილია მოლურჯო ქალღმრთის ხელით. თითო სიტყვას ზო-

გან ორი წერტილი უზის, ზოგან ერთი. შესავალი გამოვეუშვით. გარყენილ მართლ-წერას და ფორმებს დედნისას ვიცავთ.

1798, აპრილის 20. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცე მე ჟ ა ვ ა ხ ი შ ვ ი ლ მ ა ნ ა ს უ ი დ ა მ ა, შავილამ ჩემან კარიქორამ შენ მაწია შაკვილს და თუნასს, შიოს, გალხასს, ტუტისას, ფაოტხავასს, ნინისას, გიორგისას, სხასლას შენს მამავალს, ასე რომ დამეჭირა და მოგაყიდე ჩემი ალი ნასყიდი მამული, გამოკართვი ფასი სარაულთ, შენათან აღარა დარჩამილა რა ძამობისა და სიყვარულობისა მეტი, თავისის შესავლითა და გაზითა, იქითა ფირაყაყელიშავილისა ვაენხამდინ, აქათა ბერია შავილისა ვაენხამდინ, ქაყაყით ფლენდოშავილის ვანხამდინ, ზეით ტონაურამდინა. როგორც ერთსა მონასყიდეს მოხარებათ, ესე დამკრთამ შენა მოგახამაროს. არის ამისი მოწამე თავთა დემერთი, კაცთაგან მავარაჟი კიკოლა, მამსახლისაი აკოფა, გუნაშავილი ნასყიდ, დავალიშავილი ბერი, გაუნაშავილი გაუნ. დათის წინაშენ მე ქოჩარის შვილს ბადადსაარსა დამიწერია ნასყიდას სიტყვითა, მოწამეტა ვარ. დაიწერა აპრილის 6, ქმსა უმვ. + + + +.

440. ნასყიდობის წიგნი, 3,5×18,5 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალაღზე მდარე მხედრულის ხელით. თითო სიტყვას ერთი წერტილი უზის. ხორცმეტ ასოებს ვტოვებთ დედნისას.

1807, მარტის 18. ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეცე მე ფიტახელაურამა ბაეყანამა, შავილამ ჩემს შოშიამა, გალხამა, დემეტრემა, სხასლისა მამავალამა ჩემს, შენა ჩემსა ბიძაშავილას ნიკაოლოზა მოფრგსა, ძმას შენსა გაბრიელას, შვილს შენსა არაჟეყანასს, სხასლისა მამვლას შენას, ასე რომ მოგაყიდე ჩემი ალი მამული, ჩემი ბაგის ჩასაწარევა, გავკრადხედა შენისა მიწისა, ბოლომადინა გიგანიაშვილისა მიწისა თავამადინა, თავისის წაყადითა და გაზითა, სამაძარითა. მოგაყიდე, გაქონდეს და გიბედნიაროს დემერთამა. ავიდე სარული ფ(ა)სი, შენათანა აღარ დარჩამილა რა, ძამობისა და სიყვარულობის მეტი. არის ამისი

მოწამე თავთა ღამეკათი, კაცათგნა მამასახლისი უაზარა, ოფოაშვილი ტერადავითა, კანიაშვილი უაზარა, ფოცხავერაშვილი ნინია, მე ქონო-რაშვილას ბადადსარას დამიწერია, დათისა წინაშენ ბეკანის სიტუ-ვათა, მოწაეც ვრა. დიწერა ესე სიგელი მარატის იწ, ქვს უუე. მე ბეკანის შავილამა შოშიამ ეს წერილი ჩემი უბუღია, ხელი ჩემი სიტყვით ჩურათთ ბლადსარამა.

441. მობარების წერილი, 34,5 X 21 სანტ., დაწერილია ლურჯ ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. სიტყვებს ნიშნები არ უზის.

1823, აპრილის 16. წელსა ჩეკეკ აპრილს ივ, მომბარ-და მე დათუნა მასწიასვილსა თქვენნიკოლოფი იც-სელაურისგან ოთხი თუმანი აეთარი ფული, რომელიც რომა შენს ვენახსა უიღულოფ, გასულს ამ თვისა უნდ(ა) მოგიტანო შენ ამის ბარათი. თუ ამ თვის გასულსა ბარათი არ მოგიტანო, თვეში თუმანზე ორი შაური სარგებელი გაძლიო. თუმც რომ ეს ჩემგან მოსუადული ვენახი გამოგერთვას, თქვენის მუშაობისა და ხარჯისა ზასუხიტ გაგცე. არის ამისი მოწამე ბოქაულთხუცესი კაბუა, გიგაშვილი ზურაბა. მე მდღელს ჰეტრე გიორგობიანს დამიწერია ამ დათუნას თხონით და მოწამეც ვარ ამ წერილისა.

ბოლოს სხვა ხელით მიწერილია:

მეც ეს ჰირობის წიგნი ვნახე და ნასუიდობისცა და ვემოწმები ამათ თანა. გრიგოლ ოთარის ძე*).

*) ზემო მოყვანილი 35 სიგელ-გუჯარი (№№ 335, 408—441) ჩვენ ვიპოვეთ სოფელ იკოთში, ვახტანგ ფიცხელაურის სახლში, ქსნის ხეობაში, და დროებით ჩამოვიტანეთ თბილისში. მათი გადაწერა იკისრა ა. ი. სარაჯიშვილმა. დედნები პატრონს უკან დავუბრუნეთ. ამათთან ერთათ ჩვენ ვიპოვეთ იქვე სრული მთელი ქსნის ხეობის აღწერა, მოხ-დენილი მეფის ირაკლი მეორის ბრძანებით 1781 წელს. თავში ამ გრძე-ლი გრაგნილისა სწერია: „ქ: ზე აღიდნეს ღთნ მეფობა მათის უმაღლე-სობის მეფის მეორის ირაკლისა! გვებრძანეს მათ მიერ მონათა მათთა,

442. ისაყ-ბეგის ბრძანება, დაწერილია ქალაქებზე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1736 წელს.

1736. ქ. ბატონისშვილი ისაყ-ბეგ გიბძანებ (ქსნის) ხეობის ახალ-დაბის მამასახლისო და ხელიერთხირი ახალ-დაბელებო! შერქე თქვენი მოურაობა ძეულადგან მკვიდრათ და ვითის შვილი სოფელიყო. ბატონმა ჩვენმა ძმამაც თქვენი სოფლის მოურაობა ეღიზიბარს და ვითისშვილს წყალობა უყო და ჩვენც მაგისთვის გვიბოძებია, და როგორც ძეულიდგან სჭკრიხართ და მოურავის რიგი და წესი სოფელია და გიმსახურითა, ისე ამას თავის რიგს სუ დააკლებთ, და თავის სარგას მართებულად მისცემდეთ, რომელი ჩვენი ბძანება და მამასახური მოვიდეს, ამას გაუგონებდეთ და ამისი მოწილად იყავით. სხვას ხელი არავისა აქვს მინდაურის საქმის რიგებად. ამისი ნაცვადი და მამასახლისი ცა(ა)რიგებდეს სოღმე □.

443. წყალობის წიგნი ზაზა ერისთავისა(?), დაწერილია ქალაქებზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1736. ქ. ჩვენი ბძანება არის ახალდაბელებო! შერქე ეღიზიბარს და ვითის შვილს სამურად(სი) გიბოძეთ, და როგორცადაც ძეულადგან გარაკებულად სოფელიყო, იმავე წესით მოურაობა ეღიზიბარისთვის გვიბოძებია, ქვს უკად. |ზაზა|.

444. განჩინების წიგნი, დაწერილია ქალაქებზე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1750, მაისის 3. ქ. ასე რომე რიგაძებთისა ჩინეთ

გარსევანიშვილს, მგალობელს დიმიტრის, და თუმანიშვილს ლაშქარნივის მანუჩარს აღწერად ქსნისა, რომელთაც აღესწერეთ ბრძანებისაებრ მათის უმაღლესობისა, აღიწერა ენკენისთვის ე, ქორონიკონს უათ ქართულსა“.

ამ ქსნის აღწერის გამოცემა ჩვენ დავეუთმეთ ალ. ივ. ჯავახიშვილს.

ლისა და გიორგის სარჩელი გავიკანსო და ჩვენის უმფროსის ძმის სიტყვით მოგვლით ჩვენ, და ვითიშვილი ივანე, დავით და ედიშერ, თანა დავისწართ რამაზიშვილი ბუქან და ვასტანგ, ჩუენი აზნაურშვილები: ტატიშვილი სვიმონ, ტატიშვილი გიგია, გომეზარაშვილი ავთანდილ, ჰატრიაქის მისხურ... ხუხუნაშვილი ნასუიდა, ეგგენიაშვილი დათუნა, იოსებ მამუკა, ჯოჯოგისძე ივანე, გადაიშვილი მამუკა. ასე გავარბეთ: ობას ჩაიდა ჩინელი, გიორგი ივანეს კიშლაშვილის შვილს გიორგის უჩიოდა, ორივე სწორე იყო, გავაფარდეთ. აგრევე ქველიძე და მეტელა გიორგის დაუნარჯავს და ორის ტყვის სისხლი ჩინელს აუღია და ეს ასრე გავარბეთ: ქურდაძისა რამაზაშვილი, ბიწაძესა და ქველიძესა, ამ სამს ტყვეს გიორგი ელაზარაკებოდა ჩინელსა, და ჩინელი აძორთს ანობდა. აგრევე ჩინელი სამ ტყვეს, ბერეკა, რამაზაშვილს, ზალაშვილს ელაზარაკებოდა გიორგისა, გიორგიმ უთხრა: შენი წილი თეთრ(ი) მოგვცე... და ორთავ ფიცი მოსდიოდა და ესებ(ი) ასე გავაფარდეთ და გავარბეთ: სამი კანბუჩი ევანდათ, ორი ჩინელს მიგვეცით, ერთი გიორგის; ერთი ხარი სანახევრო ევანდათ, ერთი სარი გიორგის დაეღვა ჩინელისა, ნახევარ ხარზე სანახევარ ხარზედა ხელი ავადებინეთ გიორგისა, ნახევარ ხარისთვიან ექვსი მარჩილი გავატყვინეთ, და გავარბეთ. გიორგი გოგოს ელაზარაკებოდა ჩინელსა, ჩუმი ნასუიდი იყო. ჩინელმა ასე უთხრა: საერთო იყო. გავსინჯეთ, ნახევარი გიორგის სათვისო ყოფილა, ნახევარი სამიმო, ასი მარჩილი დახარჯულა, ორმოცდა ათი გიორგის ერგო, ორმოცდა ათი გავუყავით: ოცდა ხუთი ჩინელს, ოცდა ხუთი გიორგის. ამაში ხუთი მარჩილი ზეთთ ხარისა რომ ეღვა გიორგისა, იმაში გავაბარეთ. ეს ოცდა ხუთი მარჩილი გიორგისათვის უნდა მიეცა ჩინელსა, ოცი მარჩილი, ორი თუმანი გიორგის უნდა მიეცა ჩინელისათვის, იმაში გავაბარეთ, რვა მინალთუნი კი მივაცემინეთ. მხლებლის სისხლს ელაკებოდა ჩინელი გიორგისა, და ვერას შეუფიდა. კიდევ ჩინელი მხლებელის გაწბილებას ედავებოდა გიორგისა, გიორგი ლეკურის შემოკრასა, და ესენი ერთმანეთში გავარბინეთ. ზვარი ზემო საუდარ ზეთით, სამნები სხედს, ზილუაშვილისკენ გიორგის ერგო, ამირანისკენ ჩინელს ერგო. კიდევ იქითი ვენახში, სამნები ზის, ლუქუნისძისკენ

ჩინელსა ერგო, საუარესო აძეს, და აქეთ ზიდუაშვილისაკენ გიორგისა, სამნები ზის. სსსხლის ზვარი გადმა გავსამანეთ: ხორგოშვილისაკენ გიორგის ერგო თავისის სსსხლის მიწითა, ხევისკენ ჩინელს ერგო საუარესო. ეს ხევი სამძღვარი, ამ გიორგის სსსხლის მიწის ბადალი მიწა სხვა მივეცით ჩინელსა; სსსხლე მოუზომეთ საუმცროსოთ გიორგისა სავინიბოთი, ბოსლითა, საქონელით, დარბაზით, მარნით, ხითა, შესავალ-გასავლით; ქვევრი საუმცროსო ჩინელს ერგო. სხვა შუა გაუყავით, სსსხლის ალაგი, სადაც მოინდომა, მოუზომეთ ჩინელსა. ქალი(?) კერკეტ ნიგოზი ზეითისა, აქეთ ხის სსსხნი, ზეითი ჩინელს ერგო, ქვემო ბაღი ზაალიშვილის თხილნარ გარდა, ზეით ცოტა მწაქს (მიწა აქვს?), ისიც გიორგის. ბაღისა, კალო-საბაღის ალაგი ჩინელსაც მივეცით და გიორგისაც. დაიწერა განჩინება მანისის გ, ქვს უღწ. ამათ ამ საქმეებზე ერთიურთ შორის საქმე სალახა-რკაო აღარ დარჩომილა რა, ღონ უწყის + + +.

445. ბძანება მეფისა თეიმურაზ II-ისა, დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1750, თიბათვის 30. ქ. ჩვენ ბძანება არის, ეს ტატის-შვილი, ებიტას შვილი თამაზ, ამისი ძმა ბადათარ, ამისი სსსხლის კაცი როსტომ და გოგია, ესენი თავეთის მამულით ჩვენთვის გასამურელოთ აგვიღია, ამათთან არას კაცს ხელი არა აქვს. ჩვენთვის სსსხსოთ დაგვიჭერია, მთიბათვის ღ, ქვს უღწ თეიმურაზ ქ.

აშიაზე: ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი ამ წიგნს ვამტკიცებთ. დეკემბერს კ ა, ქვს უნწ □. ბეჭედს აწერია: მე ფხვთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე“.

446. გაყოფის წიგნი ბაგრატიონ-დავითიშვილებისა, თუ ვის რა რგებია. თითოეული ხვედრი ცალკე ქალაღზე დაწერილი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. ჩვენ ამ ნაჭრებს ერთად ვბეჭდავთ სათვალავის ჩვენებით. გაყო-

თა მომხდარა და დამტკიცებული 1750 წელს მკათათვის 28.
პირველ წიგნს ზემოთ სხვა წარწერაც აქვს.

1750, მკათათვის 28. 1. ქ. ერთ წილად ერგო აზნაურშვილათ ტატისშვილი როსტომ. ამაზე აქვს ამოწვევტილი ტატისშვილის ჰანუას მამული და ამოწვევტილის რიკაძე თარამის მამული, დღეს რისაც მქონებელი არიან, იმ მამულით ერგო ედიშერსა და ამის ძმას დავითს. მკათათვის კჭ, ქწს უღჭ □. ბეჟედს აწერია: უფლისაჲ (უჯ) მიერ მეფედ ცხებული თეიმურაზის დამტკიცებული.

ქ. გოგია ტატისშვილი ბერი მიტა ედიშერ დავით ბადათარის ნახევარში, სახელიც მოშლილია. როსტომ ტატისშვილი, ჰანუა ტატისშვილი, იზორამისშვილის მამული, ესენი ისევე წერია, ჩვენ, ამათი ძმა გიორგი, ამის მოწამე ვართ, ზა(ა)ლი ფაღვანდისშვილი. ენკენისთვის კჭ, ქწს უღჭ □.

2. ქ. ერთ წილათ თორმანეულს კიტრადე, ის შიოს ამოწვევტილის ბეითაღმალი მამული, დღეს რაც არის, ერგო ბერს. მკათათვის კჭ, ქწს უღჭ □.

3. ქ. ერთ წილად კლდის წყაროს, შიო ჰეტრასიშვილი დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, იმ მამულით ერგო ბერს. მკათათვის კჭ, ქწს უღჭ □.

შემდეგის დროის ხელით შენიშვნა:

ამ ბარათის კაცთ დარჩა იოანე დავითისშვილს. თ. როსტომ ბაკრატოვანი.

4. ქ. ერთ წილათ თორმანეულს რიკაძე ბერი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, თავისის მამულით ერგო ბერს. მკათათვის კჭ, ქწს უღჭ. შეფე თეიმურაზ.

5. ქ. ერთ წილად დვართეის თანდილაშვილი შემაზა, თავის ბიძაშვილითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო. ამაზე აქვს, იქივ სოციაშვილი მესხი, თავისის მამულით, ერგო კოსტანტინს.

6. ქ. ერთ წილად დვართეის თამაზა მესხიშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო, ერგო ელიზბარს.

7. ქ. ერთ წილათ ნულს ხატის კაცს თამაზას ბეითაღმალი

მამული, დღეს რისაც მქონებელია, ერგო გ ი ო რ გ ი ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

8. ქ. ერთ წილათ ნულს ამოწვევტილის დემეტრასშვილის მამული, დღეს რაც არის, ერგო ე დ ი შ ე რ ს და ამის ძმას და გ ი თ ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □. ბეჭედს აწერია: უფლისაჲ მიერ მეფედ ცხებული თეიმურაზის დამტკიცებული.

9. ქ. ერთ წილათ თორმანეულს ხუცისშვილი თამაზა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, თავისის მამულით ერგო ბ ე რ ს მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □. ბეჭედს აწერია: უფლისაჲ მიერ მეფედ ცხებული თეიმურაზის დამტკიცებული.

შემდეგის დროის ხელით მინაწერი:

ამ ბაათის კაცი დარჩა დავითოვს. თ. როსტომ ბაკრატიონი.

10. ქ. ერთ წილად თიხრევეს მჭედლიძის ამოწვევტილის დათუას მამული, დღეს რაც არის, ერგო ბ ე რ ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

11. ქ. ერთ წილათ ნულს გამგებელი დათუნა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, იმ მამულით ერგო ბ ე რ ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

12. ქ. ერთ წილად თორმანეულს რიკაძე ბერი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, თავისის მამულით ერგო ბ ე რ ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

13. ქ. ბ ე რ მ ა აიღო საჭინახულოთ დვერთეთის ქიტასშვილი ზაზუნა და დათუნა. ამაზე აძეს, საუარესო აბანოს, სახუცის ორი წილი მამული. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

14. ქ. ერთ წილად დარბაზი და არმაზის კარზე რომი ზატარა სახლი არის საეშიკაღასო სახლი და ზემო საწილის კედელი რომ წამოიწავს, იმას ქვეით, რაც იქით და აქეთ ცარიელი არის ალაგი, ამას აქვს საჯინებო თხრილითა, ცარეთ ალაუფის კარში ორთავ სწორეთ იარონ, ერგო ე ლ ი ზ ბ ა რ ს ა და რ ი ს ტ ო მ ს.

15. ქ. ერთ წილათ კლდის წყაროს ჭაღიძე ბერუკა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი არის, იმ თავისის მამულით ერგო ბ ე რ ს. მკათათვის კ წ, ქწს უ ლ წ □.

448. პირობის წიგნი ბაგრატიონ დავითაშვილებისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1750, ენკენისთვის 28. ქ- ნებიოთა და შეწევნიოთა მღვთისათა ესე ამიერ უკუნისამდე გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალადი წიგნი მოგვცე შე, შენმა ძმამ ედიშერ და დავით შენ, ჩემს ძმას ივანეს და შიოს, შენსა...*) ელიზბარს და რატიონს, ასე და ამა ჰირსა ზედან: ჩვენ ოთხნი ძმანი გიორგი... დავით და ედიშერ ერთად ვუღარ მოვსთავსდით და გაყრა მოგვიხდა, მამული სულ გაუყავით ბარათით, ახსნაურიშვილი და გლეხი. ჩვენ ბატონისთვის თეთრი კვინდოდა მიგვერთმ(ი)ა გასამურელოდ. სატონმა მამული გასამურელოდ აგვართვა, ჩვენ ოთხ ძმათა ის ბადათარ და ოთარის მამული შე... ბარათის იყო, ახლა იმ ბატონისაგან გა... ალგებულის მამულის ნახევარი ჩვენ ორთაუ(?) ძმათა დავითს და ედიშერს ჩვენის წილიდამ უნდა მოგვეცა, ახლა ამ ნახევარში მოგვეცით ჩვენი ბარათში ნარგები გოგია ტატიშვილი, რისაც უმისად, მამულის მქონებელი არის. კიდევ აბანოს კვესასე ივანე, რაც ძმას იმის მამის მამული გამოყოლოდეს, იმ მამულის შესამედის მამულით, ასე რომ ამ ივანე კვესადის სახლის-გაცემი და ორი წილი მამული ისე...ია და ეკ ივანე კვესასე თავისის შესამედით მოგვიცემია. და კიდევ ნულს დემეტრეშვილის მამულის, რისაც მქონებელია, ისაც მოგვიცემია, ამ დემეტრეშვილისა და ამ კვესადის ბარათიც მომიცემია, გავია ტატიშვილის ბარათი და როსტომისა ერთად იყო, გაგაკი ამოვშალე, რომ შენ მოგვეცე იმიტომ და როსტომ და ჰაზუა ტატიშვილი და რიკასე თარაშიშვილი ისევე ჩემია, და ესების ბარათი ერთად იყო, გაგაკი ამოვშალე და სხვების ბარათი მევე მაქვს, ეს სიტყვებიც ბარათების ზურგზედ აწერია. ამ საქმეზედ ერთმანეთთან სადავო და სალაზარაკო არა გვაქვს რა, მშობისა (და) კარკაცობის მეტი. არის ამისი მოწამე თავად ღთი და კაცთაგან იესე მახბელი □, თქათა-

*) ერთი სიტყვა გადალეულია.

ქიქე ელიაზარ | თაქთაქიქი ელიაზარ |, ფალავანდიშვილი დავით □, ფალავანდიშვილი ერეკლე | ერეკლე | და ამისი ძმა ბერი □, ფალავანდიშვილი ავანდილ | ფალავანდიშვილი ავანდილ |, მახაბელი გიორგი, რამაზიშვილი ვახტანგ, და მე უ ა ა ლ ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი შ ვ ი ლ ს ა დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი | ზაალ |. დაიწერა ესე ნიშანი ენკენისთვის კ ს, ქეს უ ლ ს □.

აშიაზე: ქ: ჩვენ ინდო მოწამე ვართ ამისი □.

449. ნასყიდობის წიგნი პავლე სეფისკვერიძისა, დაწერილია ქალაქზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი. შესავალი გამოვუშვით.

1752, მკათათვის 3. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, და ვ ო თ ი ს შ ვ ი ლ ძ ა ე დ ი შ ე რ და ძმამან ჩემს და ვ ო თ შ ე ნ, ს ე ბ ი ს კ ვ ე რ ა ძ ე ს ჰ ა ვ ე ლ ე ს ა და ჰ ე ტ რ ე ს ა და შვილთა და მამავალსა სხლისა თქვენისათა, ასე რომე უვიყინაძეს შენტვინ ვენახი, ბაგა, ბინა და ჭალა მოუყიდნა: ზეით გზამდე, ქვეით წყალის ზირამდე, ბოლოს ნაიონჯეს მიდგამდე, თავს ლიპაშვილის მიდგამდე. უვიყინაძე ამოწვეტილიყო და ჩვენ წამოგედავენით, სიგელი დაგარგოდა, მერმე ჩვენც გავრიგდით, ეს სიგელი ხელახლა ჩვენ დაგიწერეთ ჩემის ხელითა და მოგეცით. არას კაცსა, არც ჩვენს მონათესავესა და არც სხვას კაცს ამ მამულთან შენტვინ საქმე არა ქონდეს), კობლაძის მიწა რომ უვიყინაძესა, ისიც შენტვინ მოუყიდნა, ამაზედ ასე გავრიგებულვართ: რაც ამ სიგელში ნაწერია, ჩვენ საქმე არა გვაქვს რა, დ თ მ ა ისე მოგახმაროს, როგორათაც ერთს სხვას აღაღს მონასყიდეს მონამარებოდეს. სხვა რაც დარჩმილია უვიყინაძის მამული, ამას გარდა შენ საქმე აღარა გვაქვს რა. ვინც შენ ეს სიგელი მოგიშალოს, მასამც რისჩავს დაუსაბამო ღმერთი, მამა, ძე და სული წმინდა. არის ამის მოწამე თავად ღმერთი; კაცთაგან ამის გამრიგე და მოწამე: ფალავანდიშვილი ზა(ა)ლ, ხერხეულიძე გიორგი, ნაზირიშვილი ივანე, ზუღუზაშვილი სისუი, და მე თ ვ ი თ ა ნ ე დ ი შ ე რ ა ს დამიწერია და ებოულს მამს ამისა. დაი-

წერა მკათაავის სამს გასულსა. ქვს უ მ. ბეჭედი არა მქონდა და ეს ხელი ჩემი დამისვამს, ედიშერ. არც იმის შვილის გაცლილსა და მოსყიდულს მიწასთან-და მაქს ხელი. +.

450. ბრძანება მეფის ერეკლე II-ისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1753, ენკენისთვის 1. ქ. ჩვენი ბძანება არის, და ვი-
თა ის შვილის ბერი ს ქვრივი და ობოლი და ამათი მამული
იმას წინათ ამის ძმის ედიშერისთვის მიგვებარებინა, ახლა ისევე გა-
მოვანბარეთ, ეს ქვრივი და ობოლი თავისთვის იყვნენ, საქმე სურავის
აქვს. რაც ჩვენი ლაშქრობა და სათხაფარი ეთხოვოდაკეთ, ამისი
უმანი თვითონ გარეკებდენ. ენკენისთვის ა, ქვს უ მ ა. ერეკლე.

451. პირობის წიგნი ამირეჯიბისა და კენჭაძისა აბანოელებისადმი
მიცემული, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნი-
შნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1744—1760. ქ. ესე წიგნი მოგვცით მე, ა მ ი რ ე-
ჯ ი ბ მ ა... ს ვ ი მ ო ნ, გიგოლაშვილმა ... იმა, ნადირაშვილმა ჰაზუ-
ნამა, კენჭაძემ შაღვამ, გოგიამა, ჭლანაძემ დათუნამა თქვენ, ახანო-
ულებს: კოკაოლაშვილს ძაღლუას, ბერსა, შიოსა, სებისვეერაძეს ჰა-
ღეს, შვილსა შენსა გივსა, გიორგისა, ბასილაძეს ფარსადანს, ასე
და ამა ჰირსა ზედა, რომე დავით წერეთელი დაგასხით და სოფელ-
ურათ აგეარეთ ცოლშვილით და გაგუდეთ. ახლა იმისი მტრობა
გქონდათ, წინ დამხვდით და დამეჭირეთ. ახლა ვილანაჩაკეთ და რვა
თუმანი დამედვა კიდევთ თქვენი, უნდა მოგცეთ ამ თვეს გასულსა, გა-
ურჯედათ. თუ ამაში გიმტუნო, ნეფე თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს შემცადე
ვიყო, იმის შვილს ერეკლეს ხელთ დაფრჩენადე. არის ამისი მოწა-
მე რამაზიშვილი ვახტანგ, იმისი ძმა ბეჟან, ადგომელი ტაბატაძე.
მე გ ი ო რ გ ი ს ნ ე ბ ი ე რ ი ძ ე ს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამი-
სი. დაიწერა ეს წიგნი მის გასულს ოცდა ოთხს, ქვს + + +
+ + +.

452. არზა ელიზბარ დავითიშვილსა და არზაზე მიწერილი ბძანება მეფის ერეკლე მეორისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ ორი წერტილი.

1767, ივლისი. ქ. ღონ თქვენი ჭირი მოსცეს საბრძოლს ელიზბარ დავითიშვილს. ამას გავახსენებ ბედნიერს კელმწიფეს, რომ ერთი ბეითაღმანი მამული მამეს რუისს და სახსიაშვილი ადარ მანებებს და მისი წყალობას ვითხოვ, სამჯერ თქვენი ოქმი ავიდე და მიუტანე, მაგრამ მაინც არა დამანება; ერთი ვენახი დამანება და ისიც ესე მიძაბუნა, ხუთი კაკა ღვინო წამართვა; საწისქვალოც ცაშივიდა; კარზე ცაფლისთავის დამიკრა გოჭს, ღორს და როცა გოჭი გამოგდებინა, ასე შაბრიყვა(SIC) და რა ვქნა, რას მიწყალობებთ სამართაღს, ღთი გაგიმარჯვებთ. ბატონო, ერთი ესეც მოგახსენო, ჩემო კელმწიფე, სურამს დიდი(ში) გავაგზავნე გასასულილათ, და უბა-ურიას დაეტყუენა, ის დიდი გამომიგზავნეთ; ჩემს მოახლებებს რაცღა მართებოდა, იმაში შეხუთის დედის ჩემის ნაძითვი იყო, ადარ მანებებს, ბატონო.

აშიაზე: ქ. ბატონო მდივანბეგო იასე! ამ არზის მომრთმეგს სამართალი თქვენ უსაჯუთ ჭეშმარიტი, რასაც მიხვდეთ ივლისის, ქს უნე ქვრქალე.

453. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მინაწერი გა ნაჩენები დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1772, აგვისტოს 15. ქ. ღონ ბატონის მდივანბეგის ჭირი მოსცეს ელიზბარს დავითიშვილს. მერმე ამას მოგახსენებთ ბატონის მდივანბეგს, რუის ჯიგრიაშვილის დათუნას, ჩემი უმის კუპრიაშვილის ნავენახარი უჭირამს, ვიახომ, არ მანებებს, დამერთი გაგიმარჯვებს, ერთის იასულის წყალობა მიყავით, რომ ჩემი მამული დამანებოს, თუ სიტყვა აქვს რა მოგახსენოს. აგვისტოს იე, ქს უა.

აშიაზე: ქ. მდივანბეგები მოგახსენებთ, უარ-იასულებათ, რა

ზავს ამ არზის ზატონ(ს) ერთი იესუელი მამადა გაატანეთ. თუ სიტყვა არა ჰქონდეს, თავისი მიაბარვოს. თუ სიტყვა ჰქონდეს, სამართალში მოიყვანოს. მარიამობის იღ. როანე | იასე | მონა ღთისა მღი-
ვანბეგი თეიმურაზ.

მეორე გვერდზე:

ქ. დავითისშვილი და ბეჟუასშვილი სამართალში ვალაჰარაკეთ, ჩაყენსობი დავითისშვილის უმას ნასიდი უოფიდიუო და სამართალით დავითისშვილს ელისბარს დარჩა. ბეჟუასშვილს კელი არა აქვს. თუმცა ძველად იმისი უოფილა, მაგრამ მამას იმისას გაუსყიდია. იასუ-ლო ზაზავ, კელი აუმართე, დავითისშვილს ელისბარს მიაბარე. აგვისტოს იზ, (ქვს) უღ □ □ □.

✓ 454. არზა ელიზბარ დავითისშვილისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1782, ივნისის 10. ქ. დმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მოსტეს და ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს. . ქ. მე და ჩემი ბიძისშვილი ზ ა ა ლ მამულებზედ ვალაჰარაკობთ, არას მანებებს, ერთის ოქმისა და იასუელის წყალობა გვ(ი)ყავით, მამულები გავვირჩიოს. ჩემი მე მამტეს და იმას თავისი მისტეს, უშეფოთრად დაგვაშეკლეს, დმერთი გაგიმარჯვებს. ივნისის ი, ქვს უ ო.

ქ. ზ ა ზ ა ვ უორისუღ-ბაშ-ნაიბ-ეშიკაღასო ამას იასუელი მივა. თავთავის მამული გაურჩიოს. ამას თავისი დანებოს და ამის სახლი-კაცს თავისი მისტეს. და რომელზედაც სიტყვა ჰქონდესთ, მსჯულებთან ალაჰარაკონ და სამართალით იმთა გააშეკლეს. აღიწერა ივნისის ი ა, ქვს უ ო ერეკლე |.

ქ. მას, ბატონს თ ვ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი ს შ ვ ი ლ ს ნ ა ი ბ-ეშიკა-დაბაშ-უორისაუღ-ბაში ზაზა მრავალ სამსახურის წადილს მოგახსენებ. მერე როგორც ამ ბატონის ოქმში ეწეროს, ისე აღუსრულე. ივნისის ი ზ, ქვს უ ო ზაზა |.

455. ბძანების პირი მეფისა ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქ-

დზე მხედრულის ხელით. ბოლოს აწერია: ეს კობიო არის ასლთან თანასწორი და ასლი აქ არის. თავ. ზაალ ბაგრატიონ-დავიდოვი.

1772, გიორგობისთვის 8. ქ. ჩვენი ბრძანება არის, მეტყე დავითიშვილს დავიის, რუისელი რაზმაშვილი, დიაკვანი ნიკოლოზ და ბერძენა ტევეობის მიწეზით გაუეიღნა მახბლის იასკისავის და იმას ძეგბისავის მიეცა. ამ უამდ მოვიდა ეს დავით და ამას წყალობას დაგვეყვა რადგან ჩვენი სახსრო შეიქნა, ავიღვეით თავისი მამულით და ამ დავითს უბოძეთ. ამასთან არას კაცს საქმე არა აქვს. მარაბლებს ნასყიდობის სიგელი რომ აქვს დავითისაგან მიცემული, ამ წიგნმან გააბათილოს ის სიგელი. იასაულა ავთანდილ ხერხეულიძე! ეს კაცი ამას მოაბარე. ხელი ამართე. გიორგობისთვის 8, ქვს უფ, მაგრამ ხელის სამართავს ამ კაცს ნუ გამოართმევ, დავითს რომ მიეცემა, ამას გამოართვი ერთი კომლი კაცი, ამას იასაულს, მარჩილი მიეცეს. ერყალე.

456. არზა ბერი დავითიშვილის ქვრივისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. ბოლოს უწერია: ასლთან თანასწორ არს. სოვეტნიკი თ. გაბრიელ რატიევი.

1763, აგვისტოს 16. ქ. ღთა ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მათ მიწა-ფუნთა მტვერს, საბრალა დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ი ს ბ ე რ ი ს ქ რ ი ვ ს ა და ობოლს მისცეს. მეტე ამას მოგახსენებ ბედნიერს კელმწიფეს, ჩემი ბარათის კვეტნაშვილი გან(ა)ყოფისას იდგა, ის ჩემი კაცი ამოსწუდ(ა). ერთი კარი, ერთი ხბოიანი ფური, ცამეტი კოდი ფეტვი, ოთხი დოქის აწუელი, რაც სახლის ავეჯი იყო, სულ ამას დარჩა. მარშან მოგახსენეთ, ოქმი მიბოძეთ, არა მამცა რა, ქვრივიც იმან გამოთხოვა, თავისი ჰირითა თქვა. ექსი მარჩილი საქვრიო იმას ვთხოვდი. ჩამოსულა, თქვენთვის მოუხსენებია. თათრები მამისსა. ჩემისთვის დავითს უჩივლია, ამ კვეტნაშვილსა ხარი დაადვა. ჩემი კაცი თავდებათ დააუენა, ისიც ჩემს კაცს წაართვა, ამის თაობაზე ამთენი უსამართლო მჭირს და ეგეცა მიჩივის, ამისი სა-

მართალი მადირსას ბედნიერმა კემწიფემ, თავის გასამარჯვებლათა.
 ზემო პირზე: ქ. ბატონო ამილახორა! ამის სამართალი მიეც
 სწორი, რაც ღთს გაგონოს. აგვისტოს ივ, ქქს უნა. ერეკლე.

457. არზა ბეკლაშვილის დათუნასი და არზაზე მიწერილი გან-
 ჩინება ერეკლე მეორისა. დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის
 ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ თი-
 თო წერტილი.

1772, აგვისტოს 25. ქ. ღთს ბედნიერის კემწიფის
 ჭირი მისცეს რუისელს მროვედის უმის ბ ე უ ლ ა შ ვ ი ლ ს დ ა
 თ უ ნ ა ს! ოსმალთბის დროს დაფას ახლა შედავება დ ა ვ ი თ ი ს-
 შ ვ ი ლ ი ე ლ ი ზ ბ ა რ მამულს. ცოტა მაკ მამული, ათი ძნა
 ძლივს გამოკა, ნაცლობას ვითხოვ, სხამ ორნივ თქვენს სამართალში
 ვიღაპარაკებდეთ, დამუხსნას, თქვენის სამართალით ვისაც დანებდა,
 ნება სამართლისა არის. აგვისტოს კე, ქქს უ.ა. დავითისშვილი ელი-
 ზბარ შედავება.

ზედა აზიანზე: ქ. რადგანც მდივანბეგის სამართალს არ დასჯუ-
 რებიხარ, თუ მეორედ იღაპარაკებ, თუ გამართლდები, სამართალს
 მოგცემთ და თუ გამტუუხნდები, იცოდეთ, კვ მიწაც გამოგკრთიშავ და
 ჯარის(სა)ც წაგართიშავთ. კარგად იფიქრეთ. გიორგობისოვის კვ,
 ქქს უ.ა. ერეკლე.

458. განჩინების წიგნი ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილების
 დავის შესახებ, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით.
 ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1773, თიბათვის 3. ქ. დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ი ე ლ ი
 ზ ბ ა რ ჩიოდა: გოგი სოფელი ჩემი და ჩემის სახლის-კაცის ზაა-
 ლის არისო და საკუთრად ზაადს უჭირავსო და მე წილს არ მი-
 დებსო. ჩვენ, საქართველას მსაჯულთა შეკრებულებამ ზაად მოვაყვას-
 ნინეთ. ზაადმა თქვა: მართალია, გასაყოფი არისო, რადგან სიტყვა
 არა ჭქონია რა, ზაადს უნდა ეს გოგი სოფელი შუა გაიფოს, ნახუ-

გარი ზაალს და ნახევარი ელისბარს. უფროსის კაცის შვილი რომ ზაალ არის, უნდა საუკეთესო აიღოს, ვენახის ალაკს ვენახი და სახნავს მიწაში მიწა. საშუალონიც ასე უნდა იქნას. დავითის შვილები ოთხნი ძმანი ეთილან: გიორგი რომ დღეს იმისი შვილი ზაალ არის, ივანე რომ ივანეს შვილი ელისბარ არის დღეს, დავითი და ედიშერ, ამათი არაფინ არის დღეს. ედიშერის საუმცროსო ხომ აღებული არის. ივანეს და დავითის საშუალო რაც ერგება, იმ სოფლიდან უნდა ისე იქნას, ზაალ რომ საუფროსოს აიღებს, მერე ელისბარმა უნდა აიღოს. ოთხმცის დღის მიწა რომ იყოს, ოთხის დღისა აიღოს. ივანეს საშუალოდ და დავითისათვის რომ ივანეს ერგება ორის დღისა და დავითსაც ორის დღისა ერგება. ივანეს შვილი რომ ელისბარ არის, საკუთრივ აიღებს ორის დღისას ელისბარ. დავითის მამული რომ ზაალს და ელისბარს უჭირავსთ, დავითის წილი ორის დღის მიწა შუა უნდა გაიყონ, ერთის დღის ზაალს და ერთის დღისა ელისბარს. რადგანაც ოთხმცის დღის მიწა გაიზომის გოგი-სოფელში, ამ ზემოთ მოხსენებულის მკზავსად ოთხმცადამ სამი დღისა ელისბარს ერგება და ერთის დღის მიწა ზაალს ერგება საუფროსოს გარდა. ეს ასე უნდა გარიგდეს. მთიბათვის გ, ქვს უაა.

ქ. ჯერ საუფროსო უნდა აიღოს ზაალმა, მერე რაც დარჩება, საშუალო აიღონ ოცზედ ერთი. და რამდენიც დღისა დადგეს საშუალო, იმ საშუალოდამ სამი წილი ელისბარს უნდა მიეცეს და მეოთხედი ზაალს, ამისთვის, რომ სხვა თავეთი მამული ამათს მამებს ასე გაუყავით. ეს სოფელი ხარაბა იყო და დარჩომილი. ახლა ესეც იმ გზით გაიყონ. საუფროსო და საშუალო რომ ადგეს, სხვა რაც დარჩეს, ის შუა გაიყონ.

ჩეს, ის შუა გაიყონ.

მონა ლთისა მდივან-
ბეგი თეიმურაზ

მსაჯულმა სწორი
ესე ყოს ესრე

ბეჟან .

ზემო აზიანე: ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ-
ლი ამ განჩინება(ს) ვამტკიცებთ. თიბათვის კ დ, ქვს უოა □. ბე-
ტელს ირგვლივ მხედრულათ აწერია: „მე ფეხთ განბანილთა მიერ ეკლე-
სია ვადიდე“, ხოლთ ბეტელის შუაში ხუცურის ასო-მთავრულით: „ერე-
კლე“.

459. არზა და არზაზე მინაწერი ბრძანება მეფის ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქებზე მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1775, ივნისის 27. ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის გიორგი მისცეს რუისელს ღთაეების უმას ბუზიაშვილს გიორგის. მამულა არა მაქვს და დედული, ცხრა სული ხიზანი მყავს და შენახირობით ვინახავ. ერთი ოთხეუნი საქონელი არა მყავს. რუისისათვის რომ მადანის შაგირიდი გეძახათ, ათის წლის შვილი შეუხანდა, სოფელმა შითხრა, შენი შვილი მიეც მადანის შაგირდათაო, მამულსაც მოგცემთ და კიდევ გააარხნებთაო. შვილი შაგირდათ მოკარავით, მაგრამ აღარც მამული მომცეს და არც შათარხნეს. გასადებს უგულას მართმევენ. რვა სულს ხიზანს შენახირობით ვინახავ. სამართალი მადარსეთ, ღმერთი გაგიმარჯვებს. ივნისის 30, ქვს უფგ.

ზემო აშიაზე: ქ. ჩვენი ბძანება არის, ამ არზის ზატრონო! შერმე რაც ღთაების სამსახურში გაძევს, მანამდის მადნიდამ იმას არა მიერთმევა რა. რაც გაძევს, უნდა მსახურო, და ამას გარდა სხვას ვერაში გაგრევენ. მკათავის კვ, ქვს უფგ. თუ სიტყვა ჭქონდეს ვისმე, ჩვენ მოგვასენონ. ერეკლე.

460. ნასყიდობის წიგნი ზაალ დავითიშვილისა, დაწერილია ქალაქებზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი და თითო წერტილი..

1776, აპრილის 5. ქ. ნებიას და შექვენიას ღთისათა, მამასა, ძისათა და სულისა წმინდითა. ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერე და მოგეც მე, ა მ ი რ ე ჯ ი ბ ძ ა რ ა მ ა ნ, შვილმა ჩემან გიორგი მ შენ, ჩემს სიძეს და ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს ზ ა (ა) ლ ს, შვილსა შენსა რ ო ს ტ ო მ ს და გ ო გ ი ა ს, ასე რომ შენი თეთრი სამი თუმახი გვემართა თამასუქებით და თაუღას მიწა გქონდა გირათა, იმ მიწას არა გვეჯერდებოდი, თეთრს ითხოვდი, ჩვენ თეთრა ვერ ვიძოვნეთ, შემოგეხვეწენით, ჩვენი მოეყვარე და სა

ძე ხარ და ისევ იმ მიწას დაგვჯერდი და მოტეცით ჩვენის ნება-
მყოფლობით, ნასყიდობით რომ იმ მიწასთან ჩვენ საქმე აღარა გვაქვს
რა, თავს ბერუაშვილის მიწის მიდგმამდი, ბოლოს რიკაძის მიწის
მიდგმამდინ, იქით გვერდი კიდევ ბერუაშვილის მიწის მიდგმამდი,
მეუთრუმდი, თავის შესავალ-გასავლით. გქანდეს და გიბედნიეროს
დ'თნ, როგორც სხვას აღაღს მონასყიდეს მოხმარებოდეს. ამაზედ
ჩვენი სულაშარაკო და სდაო არა დარჩომილა რა. თუ ვინმე ამ ჩვენ-
გან მიტეპულის მიწის მოდავე გამოჩნდეს, ზასუხის გამტეპი ვიყენეთ.
არის ამისი მოწამე თავათ დმერთი; კაცთაგან: ამირკვიბი ქაიხოს-
რო +, შეკრისშვილი დდეუი ბესარიონ +, ფარსადან ლომიძე +,
ჩემი ემა ირემიძე გიგია +, ნადირაძე ბერი +, ნიორაძე ბექია +,
მარგველისშვილი გიორგი. მე თითონ დამიწერია გ ი ო რ გ ი ს მ ა-
მი ჩემის სიტყვით, უბუღიცა მაქვს მე ამის. ეს ჩემი ხელია, გ ო-
რ გ ი. დაიწერა აზრილის ე, ქვს უ დ დ.

აზიანზე: მე ავნივეის მდდეუი იესე ამისი მოწამე ვარ.

461. პირი მეფის ირაკლი მეორის სიგელისა, მიცემულია ზაალ
დავითიშვილისადმი, დაწერილია ლურჯს ქალაღზე მხედრუ-
ლის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1780, იანვრის 8. წყაღობითა მღვთისათა ჩვენ, იესიან,
დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატიონიან, ქემან ცხებულის მეფის
თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს ა მ ა ნ, მეორემ ი რ ა კ ლ ი მ, მეფემან საქართვე-
ლოსამან, ქართლისა, კახეთისა, ყაზახისა, ბორჩალოსა და შამშადი-
ლოს მხერობელ-მქონებელმან, თანა-მეტხედრემან ჩვენმან, დადიანის
ასულმან, დედოფალმან, ზატრონმან დ ა რ ე ჯ ა ნ, ქემან ჩვენმან, უფ-
ლისწულმან, ზატრონმან გ ი ო რ გ ი მ, ზატრონმან დ ე ე ნ, ზატ-
რონმან ი უ ლ ო ნ, ზატრონმან ფ ა ხ ტ ა ნ გ, ბ ე რ მ ა, ა ნ ტ ო ნ ი მ,
მ ი რ ი ა ნ, ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე მ, ფ ა რ ნ ა ო 'ს და ა რ ჩ ი ლ მ ა ნ,
ჩასა ქემან ჩვენმან დ ა ვ ი თ, ი ო ა ნ ე მ, ბ ა გ რ ა ტ და ს ო ლ ო-
მ ო ნ, ესე მტეიტე და უცვალებელი წყაღობის წიგნი და სიგელი
შეკიწყაღეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენს ერთგულსა და წესისაჲთ თავ-
დადებით მრავალ გვარად ნამსახურს დ ა ვ ი თ ი მ ვ ი ლ ს 'ხ ა ა ლ ს,

შვიდსა შენსა რა სტაქსა და გიორგის, ასე რომ თქვენს
 გასაშერელოში ტატიშვილი ავიღეუთ და ჩვენს სახსროთ დავედეთ.
 მხნველ კარს დარბაზისა ჩვენისასა და ამ თქვენის გასაშერელოს
 წყალობას დაგვ(ი)აჯე. ჩვენს ვისძინეთ მოხსენება შენი და შენის
 ჩვენზე ერთგულათა ნაშისხურაბის საშუქეთთ გიბოძეთ თქვენგან გა-
 საშერელოთ ადებუდი ტატიშვილის ბადათარის შვილი ივანე და იმი-
 სი ძმისწული ზანუა და იოთამ და მათი ძმა და სახლის კაცნი, თა-
 ვითის უმითა და მამულით, რომელიც ჩვენ თქვენს გასაშერელოში
 აგვიღია უკულის კაცის უცილეებლათ შენთვის და შვილთა შენთავის
 გვიბოძებია. გქონდესა და გიბედნიეროს ღმერთამ ჩვენსა ერთგუ-
 ლათ საშისხურსა შინა. არადეს არ მოგუშალოს არა ჩვენგან და არ-
 ცა შემდგომთა ჩვენთა შეფეთა და შენატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ,
 კარისა ჩვენისა ვეკილ-ვეზირნო, ბძახუბა და ნიშანი ესე ჩვენგან ბო-
 ძებული, თქვენს ასე დაუმტკიცეთ და სურავინ შლად კელ-უფოთ.
 დაწერა კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის ბეკთაბეგის ძის
 სულხან ფეშქაშნისისა, საშეუფოსა ქალაქსა ჩვენსა

ტფილისსა, იანვრის 17, ქვს უაშ.

მეფე	დედოფალი	მეფის ძე
ირაკლი	დარეჯან	გიორგი

მეფის ძე	მეფის ძე	მეფის ძე	მეფის ძე
ლეონ	იულან	ვახტანგ	მირიან

462. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძა-
 ნება ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქზე მხედრულის ხე-
 ლითი ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის
 შემდეგ.

1780, ენკენისთავის 25. ქ. ღან ბატონიშვილის ლე-
 ვანის ჭირი მოსტეს და ვოთიშვილს ელიზბარს. შერე
 ამას მოგახსენებთ, ფაცს განჯვართ და შე და ჩემი ბიძაშვილი შა-
 შულხე ვლახარაკობთ, და არას ასეებებს. ერთი თქმის წყალობა გვი-
 ყავით აძილახარზე, რომ შამული გაგვირწიოს, იმას თავისი დანუ-
 დეს და შე ჩემი. ენკენისთავის 6ე, ქვს უაშ.
 ზემო აზიზზე: ქ. ბატონო აძილახარ-მდივანბეგო! ამ ელისბარ

დავითის შვილს და ამის ბიძაშვილს, რაც გასარჩევი მამული ჰქონდეს, ეს თქვენ გაურჩიეთ რიგანად, და თავ-თავის მამულს დაჯერეთ სამართლით. ენკენისთვის კვ, ქვს უაღ.

463. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება მეფის ირაკლი მეორისა. დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1781, ივლისის 10. ქ. ღთან ბედნიერის კელმწიფის (ჭირი მოსტეს) დავითიშვილს ელოზბარს! მერე ეს მოსსენდეს მის უმადლესობის: ჩემი ბიძები და მამა ჩემი უბატონოდ გაურდიან. ტატის შვილი ბადათარ ნულში მამა ჩემს რკებიან. ნეტად ხსენებულს დიდს ბატონს სწეწია, რომ უჩემოდ რად გაიურენითაო. ის ტატის შვილი გასამურელში აუყვანია. ერთი იმ ტატის შვილის განაყოფი ბიძა ჩემებს, დავითს და ედიშერს, ნახევარს წილში მამი ჩემისათვის მიუციათ. მამა ჩემი თქუწნს წინა რომ თქუწნის ჭირის სანაცვლო შეაქნა, მე ობოლი გახდდი. ბიძა ჩემმა გიორგიმ შესამედში მე მამცა, ერთს ჩვენს გლეხს კაცს მესაფლაფობის მეტი არა ედვა რა. ჩემი და ბიძის ჩემის გიორგის სანახევრო იყო. ის ნახევარი აწნაურ შვილი მომცა, სხვაც უბრალო კაცი და ბეიოაღმანი მომცა. ჩვენ ერთმანეთში წიგნი გვაქვს დადებული, ამილახვარისკან კარიგებული, ამირინდოსკან, რომ რაიცა თქუწნგან ბადათარის წყალობა დაგვმართოდა, მას უკან იმას ისევ თავიანთი მამულები უნდა იმათვე დანებებოდათ. ახლა დავითიშვილს ზაადს თქუწნთვის მოუხსენებია და იმისთვის გიბოძებიათ ნახევარში. რაც მე გირაგწასავით მეჭირა, არც იმას მანებებს და არც ჩემსას მანებებს. წყალობას ვიყარო, რომ რაც ჩვენ ერთმანეთში წიგნი და ზირობა გვაქვს, თქუწნის ბძანებით, ისრე აღსრულდეს. ღთი გაგიმარჯვებთა. ივლისის ი, ქვს უაღთ.

ქ. საქართველოს მსაჯულთა შეკრებულთა მოგახსენებთ, ბატონო ამილახვარ-მდივანბეგო იესე! მერე ამ არწის უბატონი ასე რომ ჩივის, ესენა თქვენთან აღაპარაკეთ და სამართალი მიეცით. და თუ დომელმანვე თქვენის სამართლის უარშიობა დაიწყო, თქვენ გა-

ნაჩენი მიეცით, და რომელსაც თქვენი სამართალში არ დაუჯერებია და აქაც ის გამტყუებდეს, განწესებისაგან გარდახდეს. აღიწერა იუნისის ია, ქვს უ.ა.თ. ერეკლე. დივანბეგი. უამი ვეგ წარუალს.

ქ. ჩვენ შეფე ი რ ა გ ლ ი ვამტყუებთ ერეკლე.

464. არზა ელიზბარ დავითიშვილის დედისა და არზაზე მიწერილი ბრძანება მეფისა ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1782, სექტემბრის 11. ქ. ღოთა ბუღნიერის კელმწიფის ჭირი მათ მიწა ფეხთა მტვერს და ვ ი თ ი ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ის დედას მისცეს! მე რე ჩემს მასლის-წულის ზარის (ზააღის) ვალში ოქროს დიდი მქს დაგირაგებუდი. აქამდი მატყუა დაგისნით, ასლა აღარ დამისხნა. ერთი ძროხა, ოცდა ათი კოდი ჰური შემიტყამა, აღარ მამდეგს. დიერთი გაგიმარჯვებს, ამისი სამართალი მადირსეთა.

ზემო აზიანზე: ქ. ჩვენო დთის წუჯლობაკ შვილო, ბატონო აღმასხანს! ეს და ამისი მთადი სამართალში აღაზარაკე და სამართალი უსაჯეთ. სეკენბრის თ, ქვს უ.ო. ერეკლე.

მეორე გვერდზე: ქ. ბატონო ამილახორა-მდივანბეგო იესე! მე რე ჩვენ ქალაქს წასვლას ვაზირებთ და ამ არზის ჰატრონს სამართალი თქვენ უსაჯეთ. ენკენისთვის ის, ქვს უ.ო. ვახტანგ.

465 პირობა ოსეთა ყორღანაშვილისა, მიცემული ელიზბარ დავითიშვილისადმი, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1784, გირგობისთვის 10. ქ. თქვენ, და ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ ს, მე ო ს ე თ ა ყ ო რ დ ა ნ ა შ ვ ი ლ მ ა წლეკანდელი, რაც გოგი-სოფლის შენი წილი ღალა, რაც ადგა ვინგარიშოთ და უნდა მოცეკე, და შენი სხლის კაცისთვის თვისი მიმეტეს, ისე უნდა მსავისრულა, ფასი კი მამიცია. თუ შეტი იუთს;

ისე შავისრულად. გიორგობის ი, ქვს უობ, და გოგი-სოფლის ჩემი
მიც უხდა მომიტანო. იოსებ!

466. ბძანება მეფის ირაკლისა, დაწერილია ქალაქლზე მხედრულის
ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1786, იანვრის 2. ქ. ჩვენი ბძანება არის, და ვით
შვილს ელიზბარს! მერე შანშე მილახვარი გიჩვივით შენ
და შენს ბიძაშვილს ზაალს. ეს უშენოთ სამართალში არ ელაპარაკა,
და ეს ჩვენი რქმი რომ მოგვიდესთ, მაშინვე უნდა წამოხვიდე და
აქ ჩვენ სამართალში ჩამოხვიდე. იანვრის 2, ქვს უოდ. ირაკლი!

467. წერილი ზაალ დავითიშვილისა ელიზბარ დავითიშვილი-
სადმი, დაწერილია ქალაქლზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ
ნახმარია თითო წერტილი.

1786, იანვრის 10. ქ. მათს ბრწეინვალებას და ვით
შვილს ელიზბარს თავდაბლად სიამეს მოგახსენებ თქვენი ბი-
ძაშვილი, დავითისშვილი ზაალ! მერე ეს მოგხსენდეს: ამ რიკაძეს
დღეს იოვანეს რომ დაობ, ესენი რიკაძე ზაალის ჩამომავალნი
არიან. დ'თს ერწმუნე, არც ზაალ რიკაძეს მამულს გედაო, არც ამ
ივონეს დღეს, შენი წილი არიან. ეს ივონე დღელი ჩემთან მოვი-
და, თავისი თავი გამოაცხადეს და ვით ის შვილის უმანი ვარ-
თო. თქვენ რომ აგრე შეუძლოთ ბძანდებო, ამას როგორც იქნება
ავური და წამოვიყვან, მანდ მოვიყვან. თუ შენთან მოვლენ, შენ
იცი და ამათ. მე ხომ ზაალ რიკაძის უმა და მამულს არ გედავები,
შენი წილი არის. თუ ჩემთან იქნებიან, მე ვარ და... ივონის ი,
ქვს უოდ.

468. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა, დაწერილია ქალაქლზე
მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1787, მაისის 26. ქ. დ'თნ ბედნიერის კელმწიფის კირი

მასცა ე ლ ი ს ბ ა რ დ ა ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს! ერთი ჩემი ბარათში ნარკები ემა ინაშვილს უაზახს მივეცი და მივეუდე. ახლა იმ კაცს ჩემი ბიძაშვილი ზა(ა)ლ დაბნ. სადმე ასე მოუხსენებია, ბალთარში მომცაო. მე მაგიერები მეჭირა. სამართალში სამის ძმის წილი მაგას მისცეს, მე ჩემი წილი დამრჩა, რომელიც მაგისი მეჭირა, დავანებე. რომელიც ბალთარში მაგისი კაცები მეჭირა, თქვენის ბრძახებით, ჯარის დაძახებაში ჯარში გხლებია და მომკუდარა და ამ მეუდარს კაცში ამას მედავება. აუ სამართალში შეიწყენარება, რაში რომ კაცი მოკუდეს, დამედეა, იმ კაცს დაეხსნას. თქვენი წყალობა ქართლშია მუაჟს კაცი და იქ გამოძარათს. ის კაცი ჩემი წილის ბარათისა იყო და იმას მივეუდე. აუ კაცის ზირიდამ ითქმის, ან სამართალში შემაგა, რომ რაში მეუდარი, ან თავის დღათი — იზღვევენება, მეც ერთი სამათ, მეც უზამ ზახუის. მისის კვ, ქვს უოკ.

469. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა, დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თავში თითო წერტილი და ბოლოში ორ-ორი წერტილი. ხორცმეტ ასოებს ზოგიერთს ვტოვებთ.

1787, მკათათვის 7. ქ. დემურთმა ბენიურის სელმაწივის ჭირი მასცეს და ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს ე ლ ი ს ბ ა რ ს! მერე ტატისშვილი ილთამ რომ მოგახსენებო, რომ ჩვენ რომ ქართლში მოესულვართ და ქართველს ბატონს შევეწყენარებანოთ, ემა და მამული ებოძებინოსა ჩვენთვის, იმ ემითა და მამულით რომ ტატისშვილისთვის მივებარებინოთ, რადგან მაგისთანა უღონონი გხლებიართ, — მას ეკენი უფრო დიდკაცი უოფილან ჩვენგანა. აუ ატრე დიდკაცი უოფილან, ბატონის ვ ა ს ტ ა ნ გ ნეთის დროს დავითისშვილები ელისბარ და კოსტანტილე რომ გაურილან, ტატიშვილები, რამტელიც ოჯახი უოფილან, ბარათში ჩაუგდათ და გაუფიათ, და მას უკან ნეტარხსენებულის ბატონის დროს კიდევ რამ გავერლვართ. მაგის განუოფები გაკვივია. ეკენი რომ ბატონს გასამურელოთ აუდა, აუ ჩვენი ემანი არ იფუნენ, ან რათა გაკვივებს და ან გასამურელოთ რათ აიღეს. ამას გარდა, მაგას რომ მოგახსენებოს, ჩემი ბიძაშვილი

გალახს და მოკვდაო, ეგ იოთამ ჩემთან გახლდა, მაგან მოიყვანა ჩემთან, მაგანვე წამოიყვანა. თუკი ჩემს გალახვით ავთ იყო, ან გალახვა და ან ავტუოფობა რატომ არვის შეატუობინა და მოწმათ არ დაისწრო იმ სოფელში? ახანევს გამოიარა, რატომ ერთი კაცს არ უჩვენა და მოწმათ არ დასწრა? დავანს გამოიარა, რატომ იქაც არავინ დაისწრა მოწმათა? მძმივალეთს (sic) თავის სახლში მოიყვანა, თავის სახლის კაცებშია, რატომ იმ თავის სახლის კაცებსაც მანაც არ უჩვენა? სახლი იქა ჰქონდა და სასოფლაო. თუ კი მამაკვდავი იყო ან ავთ იყო, და რატომ იქ არ მოატდევინა? იმ ღამეს დიძის გახლდათ, თუ კი ავთ იყო რატომ ან დღელს, ან აზნაურს, ან გლეხს არ უჩვენა? ან გალახულობა და ავტუოფობა რატომ არვის უჩვენა? რომელმა მამაკვდავმა მოიარა ხუთი სოფელი? იქილამ მეორეს დღეს მუჯრისხევეს გავიდა. ნება თქვენის უმადლესობის. ახლა რომ მოუხსენებია, რომ მე მაგისტრის კაცები წამერთმით, ის კაცები ზაღმ ამრთა (sic) ხელი მოსამართლეობის თქმითა, ასაუელი ავთანდილ ხერხეულიძე იყო. გაახელით სამართალში, თქვენთან ვილანარაკეთ. მუხალგა მოგართვით, მე და ზაღმა ვეღარ რთვით(?) მაგ მუხალგა და სამართალით კაცებ(ი) ჩვენ დაგვრჩა, და სხვას დავას მე რათ მამრალეობს, მე მაგის გულისთვინ ჩემს უმას და მამუელს მუხალგათა ვდებდი. თუ ეს ტუელია, გან(ა)ჩენი მაგ იოთამს ხელში უჭირავს. და ახლა საქონელი რომ მოუხსენებია, რომ მოკვლ ამათის მიზეზით, საქონელი იოსებს მოუტანიათ, საქონელი, მეორეს წელიწადს შემოდგომასზე დაჰკარგა. ხარისა რომ მოუხსენებია, ერთი ხარი მოგანდაო(?) და ასაუელმა წამართვაო, იმ ხარისა ომან მდივანს ასაუელი დაუენეთ თქვენა, თორმეტი მინალთუნი გამოართვით და მაგას უბოძეთ. კათათვის ზ, ქვს უო ე.

470. წერილი ელიზბარ დავითიშვილისა მორდლის იესე თუმანიშვილისადმი, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია თითო და ორ-ორი წერტილი.

1790, აპრილის 15. ქ. ბატონის მორდალს ი ე ს ე ს თ უ მ ა ნ ი ს შ ვ ი ლ ს ნ ი კ ო ლ ო ზ ს ე ლ ი ზ ბ ა რ დ ა ვ ი თ ი ს

შვილი სამსახურს მოვახსენებ და გაფიცებთა ღთს, მე რომაც მუბოძა მარაზი იბრემისშვილი კლდის წყაროს, ჩემი წილი მივიდე და სიგელი დაწერე. ზოგი მერე მიშლათა ამილახვართან მიჩივლა, იასულები დამაყენა ამილახვრის. თქვენც ამილახვართან დამესწარიო. დღიური ნათურაზარი ორ მინალთუნათ გამამართვა. დღიური ხუთს ახასათა მინდვრის მიწა გამამართვა, თქვენ ხომა იქ ბძანდებოდიო. ამასე მოწმობა მამაწერეთა, როგორც გენახოთ და გამოერთმევენოს, თერთმეტის თუმნის გამამართვა. დაიწერა აპრილის იე, ქვს უოლ. ჩვენ იესე მორდალი ამისი მოწმე ვართ. ნახევარი ორ მინალთუნათ, ნათურაზარი ორ მინალთუნათ (sic), მინდრას მიწა ხუთ ახასათ გამამართვა წრეულს იმაში იმ თერთმეტ თუმანში □.

471. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მინაწერი ბრძანება მეფისა ერეკლე მეორისა, დაწერილია ქალაქზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი.

1790, ივნისის 2. ქ. ღთმა ბეჯნიერის კელმწიფის ჭირი ელისბარ დავითიშვილს მოსცეს! ჩემო კელმწიფე, ჩემს სახლი-გაცეს, სა(ა)ლს ეჩივლა, შემოდგომაზე ოქმები აელო ამილახვარზე, თუ ჩემთან საბუთი აქვს რამე, ეს ექვსი თვე არის, ჯერ არ გამოუჩენია ამას. მის მიზეზი იყო, თქვენ რომ აქ მოსაბძანებელი იუავით, ამიტომ ესეც ხასუსს მომცემსო. ახლა თუ ერთი თქვენი ბძანება არა დამიგდევით რა, ახლა მოვა, უმას და მამულს სულ ამიკლებს. ამდენი თქვენი მოწყალეობა იუოს, სანამ ერთად ვილაპარაკებდეთ, დადგეს, ერთი ოქმი შეც მიხდეთ, რომ ემა და მამული არ შემიწუხოს. არაფერი საშური არა აქვს რა. ივნის ბ, ქვს უოლ.

ზემო აზიანზე:

ქ. ბატონო ამილახვარო ოთარ! ამ არზით ელისბარ დავითიშვილი რომ ესე ჩივის სააღ დავითიშვილისათვის, ჩვენ თუ ოქმი მიგვეცეს რამე, დააყენე, ჩვენთან მოიტანონ და ჩვენთან ილაპარაკონ. მთიანეთის ე, ქვს უოლ.

ქ. სულ უკვლანი ერთიანად უნდა მოიყვანო ესენი და ამათი

უმები და თავიანთ ოჯახებში (sic) მოიტანონ, და ღთვით ხეყნ გავასწო-
რებთ. განახეყნები ჰქონდესთ, თუ ოქში, უგულა ხეყნთან მოიტანონ
და ხეყნ გავარხეყნთ. [ტრეკლე]

472. წერილი ოთარ ამილახვარისა ელიზბარ დავითიშვილისადმი,
დაწერილია ქალაღლზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია
თითო წერტილი.

1791, იანვრის 16. ქ. ძმას, ბატონს დ ა ვ ი თ ი ს-
შ ვ ი ლ ს ა მ ი ლ ა ხ ვ ა რ ი ო თ ა რ მრავალს მოკითხვას მოყას-
სენებ! მერე შენი ბიძაშვილი 'საღლ აქ არის და ჩივის, და მის
უმადლეობის ოქშიც აქვს. აქ ჩამოდი, ელახარაკე, ამაზეღა ხათრი-
ჯამი ბძანდებოდე, რომ რასაც დმერთი მაგონებს, შენ უსამართლს
არ გიზამ. თუ გენებოს, აქ ილახარაკე, და თუ არა გინდა, შინ
წახანდი, გინდა ქალაქს. ამის სიტყვას რატომ არ შეიტყობ, ეგვის
სამართალში შემოსასუღელი სიტყვა ჰქონდეს და შენ გარგებდეს, რა-
ტომ არ ელახარაკები. ჩამოუსუღელი ნუ დაღებები. იანვრის ივ, ქვს
უ ო თ. □.

473. ნუსხა ხარჯისა და ვალისა დავითიშვილისა, დაწერილია ქა-
ღალღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერ-
ტილი.

1793. ქ. ტატიშვილის იოთამის ლახ(ა)რ(ა)გზ(ე) დამეხარჯა
ექის თუმანი.

ქ. სამი თუმანი ერთ გორგელი კაცის არის, წელაწადში ორ-
მეტს კოდს ზურს ვაძლეე სარგებლათ.

ქ. სამი თუმანაც ერთის სხვას კაცისა, თვეში თუმანზე აბასს
ვაძლეე.

ქ. სუთი თუმანი კიდევ ერთის კაცის არის. იმის თავნი და
სარგებელი თერთმეტი თუმანი. გარღა იმაში მამული მივეეტ, რომ
თერთის მიცემა ვეღარ შევიძელ, ოთხმოცღა აუქვსმეტის დღის მი-
წა ნავეინახარი და ნათუქარი და მინდრის მიწა.

ქ. სუთი მისალაუნნი გიდეკ ერათის კაცისა, თავეძი ორს მასურს ვაძლეკ.

ქ. ომან მდივან, თორმეტა მინანთული რომ წამართვიოთ და ტატისუილს უბოძეო, ამის ხელის ასამროთაეი ელაისბანს უნდა შეცო(?), იმას სხვას კაცის მართებდა და მე შეკუზირდი, სარკუბლიო ოცდა ოთხი კოდი ჰური და ორი მინანთუნა მიმიცია. ოთხის წლის სარტებელს და თორმეტს მინანთულს თავის ისევე მთხავს.

ქ. მე ეს ხარჯი თქვენ რომ მიბძანეთ და სამართალში მალაზრაკეთ, სამართალით შებოძა, იმისთვინ დავხარჯე. მასის ვ, ქქს უ. ჰ. ა.

474. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალალზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1793, მასის 15. ქ. ღონ ბედნიერის კელმწიფის ტირი დავითის შვილს ელისბარს მოცეს! მერმე მე და წააღს ჰირობა გეჭონდა, ერთი წიგნი მე მქონდა მაგის მამისა და ერთი წააღს ჰქონდა თავისის მამისაგან. თქვენის სამართლით და იმ წიგნების ძალით, ეს ტატისუილი იოთამ მე დამრჩა. რაც მაგიერები იყო, დავანებე, დღესაც მაგას უჭირავს. თქვენთვის მოეხსენებინა, მაგიერები ელისბარს უჭირავსო და ეს ტატისუილიცაო. ახლა ოქმი გებძანათ. ეს კაციც გამიგლახავა და გაკლიჯა და მაგიერებიც იმასვე უჭირავს ამ მოწყალებას ვთხოვ, ეს კაცი ჩემია და სამართალსაც მოუცია და მაგიერი იმას უჭირავს. როდესაც სამართალმა მე მამცა ტატისუილი, ამ კარის ამბავი რომ მოგეხსენებათ, დამეხარჯებოდა ეს ხარჯიც შეკარგება და ტატისუილისაც წააღ გლეჯს, და მაგიერებიც წ(ა)ღს უჭირავს. დმერთი გაკიმარჯვებსთ, სამართალი მადირსეთ. თუ ინებებთ, წ(ა)ღის მამის წიგნსაც მოგართმევე და ნახეთ. მასის იე, ქქს უ. ჰ. ა.

ზემო აზიზე: ქ. ჩვენი ბძანება ირის ხერხეულიძე ავთანდილი! მერე ამ არზით ელისბარ დავითიშვილს ასე რომე

მოუხსენებია, ესენი ჩვენს სამართალში უნდა აღაზარა და ჩვენ გავასწორობთ სამართლით. მთიბათვის კ ა.

475 ერთგულობის წიგნი იოთამ ტატიშვილისა ზაალ დავითი შვილისადმი, დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1793, ივნისის 2. ქ. ნებითა ღვთისთა ესე წიგნი მოგართვი თქვენ, ბატონს ჩემს და ვითიშვილს ზაალს, მე, თქვენმა აზნაურიშვილმა ტატიშვილმა იოთამ და ჰაჰუასამ, ასე რომე ნეტარსენებოუს ბატონს, მეფე თეიმურაზს, ჩვენი მამა-ბიძის გასამურელოთ აეყვანა თქვენგან. ოცდა თექვსმეტი წელიწადი სახსოთ ბატონს ვუყვანდით. მას უკან ჩვენს თავს დაგუაჟინით და ბატონმა ჩვენი თავი წყალობათ გიბოძათ, რომ სხვას თქვენს სახლის-კაცს ჩვენში წილი არა ჩაუდვა. ახლა, რადგან ჩვენი თავი გიბოძათ, ჩვენც ეს წიგნი მოგვიერთმეკია: სანამ ცოცხალი ვიყუნეთ, თქვენი ერთგული ვიყუნეთ, არაფერი თქვენს ბატონმობასე არ ვიმტყუნათ რა, ერთგულათ სამსახურის მეტი. არის ამისი მოწამე: 'სურამ ივლიანდიშვილი, მანამე ბარძიმ ბარძიმ', თაქ თაქიშვილი იესე. და მე აბეღე მუშრის და მიწერია □ იოთამისა და ჰაჰუას სიტყვით. დაწერა ქალაქს, ივნისის ბ, ქვს უჰა.

476. ბძანება მეფისა ირაკლი მეორისა, დაწერილია ქალაღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1794, ივლისის 6. ქ. ჩვენი ბძანება არის ტატიშვილს ზურაბ და ციმაკურიძეს ესე მეომე თქვენც ასე უნდა იცოდეთ, და რომეღნიც ამ დავითისშვილს ელისბარის ობლებს გლეხი კაცნი(ი) არიან, იმათც ესე იცოდნენ, რადგანაც თქვენ ამ ობლების უმანი ხართ. უნდა რომ რაც შეგეძლოსთ, ამ ობლებს, რომელიც ბატონ-უმობის რიგი იყოს, ისე ემსახუროთ და მოუაროთ. თუ ვინმემ მაც ობლებს წუხილი დაუწუოს, თქვენ უნდა მოხვიდეთ და ჩვენ მოგვასხენოთ. რადგანაც ობლები არიან, უფრო ვალ(ი) გა-

ქვესთ, რომ რაც შეეკლასთ, თვალ-ყური მიუგდოთ და გლეხ-კაც-საც კარგად ემსახურათ, თორემ თუ ეს ჩვენი ბძანება ასე არ აღასრულეთ, იტოდაეთ რომ თქვენ მოგკითხავთ და გიდეც კარდაკბდევენებთ. ტატიშვილო და ციმაკურიძე, ეს ბძანება თქვენ უნდა აღასრულოთ, რომ ეგ ობლები თქვენთვის მომიბარებია და როგორც გვიბძანებია, თავ(ი)ს გლეხი-კაცნიც კარგად უნდა ამსახურო. ივლისის კ, ქვს უ 3 ბ, | ორწლე |.

477. არზა ბერი რაზმიაშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ბატონიშვილის გიორგისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1794, ოკტომბრის 10. ქ. ღან ბედნიერის შეფის ძის გიორგის შირი ელიზბარ დავითიშვილის ობლის ემას, რ ა ზ მ ი ა შ ვ ი ლ ს ბ ე რ ს მოსცეს! მერე ამას გვეკადრები, ჩემო ხელმწიფე, თანხი ძმანი გახლავართ, ორი თქვენს საბძანებულში არის, ერთი რუსეთს გახლავართ, თქვენის ქვეყნის აოკლათით(SIC) ამ ცოტას ხანში მოკული ღან ვუიცამ და თქვენს მოსეს, რომ ამას ვაღს მე მთხოვენ. ღანთი გაგიმარჯვებს, ერთი თქმის წყალობა მიუა, რომ ამას თავისი გამართავს და მე ჩემი. მე ჩემი ბატონის შვილები შესწავლი მუავს. ღმერთა გაგიმარჯვებს, ამისი წყალობა მიუავ, რომ არავინ შემაწუხოს. ორი ჰარი ხიზანი თავს მაწევს, მარტო ხელის ვარ.

ზემო პირზე: ქ. უფლად სამღუდელო, ბატონა მროველი იუსტინე! მერე ამ არზის ბატონი როგორმე სწივის, ამისი საქმე ასე გაურბეთ, რომ ამას თავისი მამისკან (აქვს) ვალი და თავით მარტო ხომ ვერ გამართმევენ თავის ძმების ვაღსა, ასრე გაურბეთ. ოკტომბრის ი, ქვს უ 3 ბ. რიგის სამართლიანად გარბეთ. | გიორგი |.

478. ნასყიდობის წიგნი ზაალ დავითიშვილისა, დაწერილია ქალაქდზე მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1797, დეკემბრის 12. ქ. სუბითა და შექვენითა მღაი-

სათა არსება დაუსაბამოა მამის, ძის, სულისა წმინდის, ესე სასუ-
 ედობის წიგნი მოგეცე მე, ბერმა მდივანმა შენ, და გი-
 თი შვილს სასალს, შენ შვილს შენს რასტომს და გი-
 თრგის, მამაკალს სახლის შენისსა, დამჭირდა, მოგეცე ჩემი
 სასიდი ემა, ჰანუნა ტორეშელი, მისის ცოლითა, შეილითა. მოგ-
 ცეს და გიბედნიეროს ღმერთმა. შენ ამაში კაცი არ გეცაგოს. ვინც
 ამაში გეცაგოს, ზარუნის გამცემა მე ვიყო. ავიდე თვისი სრული და
 უკლები, რითაც ჩემი გული შეჯერდებოდა. აღარა დარჩამილა
 რა შენზე. არის ამისი მოწამე თავთ ღმერთი და ეოველი მისი
 წმინდანი, და კაცთაგან: ჩემი ბაძაშვილი ქაიხოსრო, ნიკოლოზ, გი-
 თორგი, ფალაკანდიშვილის კაცი, სიღამონ მახანდლის კაცი შერასადაი-
 შვილი მამუკა. მე ბერს მდივანი შვილს დამიწერია ჩემის ნება-
 მყოფლობით, ყაბულიც მამ ამისი აღიწერა დვინობისაკის იბ, ქვს
 უზე. + + + + +.

479. ვალის აღების წიგნი სვიმონ ტატიშვილისა, დაწერილია ქა-
 ლალღზე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერ-
 ტილი.

W

1798, მარტის 18. ქ. ავიდე მე, სვიმონ ტატი-
 შვილმა და ჩემა ძმისწულმა ნინიამ შენ, ყამიქრას შვი-
 ლის ალხაზასა და შენის შვილის მიქელასა გან
 ერთი თემანი, ქალაქის სირმა აბაზი რომ აქვს, ამასი სასევარა, ეკა-
 დენს, ამას გირათო მამიცემია ნაცვალას შვილის მიწა, რთსეფას სვრის
 ბოლოს, ჰარ-შელმა მიწა, სანამ შენს თეთრს მოგცემდე, გირათო
 გქონდეს. არის ამის მოწამე: ივანე, კოკია და სამასა ტაბატაი,
 და მე დიაკვანს ეკოლას დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი.
 მარტის იბ, ქვს უზე. + + +.

480. მედიატორეთა განჩინება ზაალ დაეითიშვილის და ტატიშვი-
 ლების დავის გამო, დაწერილია ქალალღზე მხედრულის ხელით.
 ნიშნები არა აქვს.

1804, აპრილის 2. ქ. მათს ბრწეინვალებას თავადს და

კითხვის შვილს ზა(ა)ლს და მათს შვილებს, თავისის აზნაურ-
 შვილის, ქვემო ტატიშვილის იოთამისა და ჰაზუნას
 სათვიოს, თავუთას გაყრილი სახლის-კაცების ბეითაღმადის მამუ-
 ლებზედ ლაზარაკი დაეწოთ. და მდ მათს ბრწეინვალებას, თავ-
 ვადს დავითიშვილს ზაალს და მისს შვილებს იოთამისა და ჰაზუნა
 ტატიშვილისათვის უბძანებინათ და ნება მიეცათ. რომ ვისაც თქვენ
 გამოირჩევთ შუა-კაცათ და მოიყვანთ, რომ ჩვენი და თქვენი სარჩე-
 ლის წერილები გაშინჯონ და გაგვარებონ, ჩვენი ნება არის. ჩვენ
 ქვემო კელმომწერელთან ეს ქვემო ტატიშვილები იოთამ და ჰაზუნა
 მოვიდნენ და დიდის გულ-მოდგინებით გვახოვეს, რომ თქვენ გა-
 მოგვევით ქვემო-ძვილეოსათ, და რადგან ჩვენის ბატონისგან ნებაც
 მოცემული გვაქვს, ეს ჩვენი სარჩელი გაშინჯეთ და მათს ბრწეინ-
 ვალებას, ბატონს დავითიშვილს ზაალს და მისს შვილებს შეგვარი-
 გეთ. რადგან დიდის გულმოდგინებით ამ ტატიშვილებმა გვახო-
 ვეს და თავისის ბატონის ნებაც გამოგვიცხადეს, ჩვენც დავუბრძო-
 ლენით ამ იოთამს და ჰაზუნას და ჩამოვევით ქვემო-ძვილეოს, და
 მათს ბრწეინვალებას, თავის ბატონს, თავადს დავითიშვილს ზაალს
 და მისს შვილს გიორგისაც მოუწოდეს. შევიყარნით ერთათ: იო-
 თამ და ჰაზუნას რაც სუნისა და ამ ძვილეოში მამული ჰქონდათ და
 უმა უკანდათ თავისის მამისა, თუ თავუთის ბატონის დავითიშვილის
 ზაალისა და მისის ჰაზუნა-მამათგან ნაწყლობევი, ეველს წერილება ჩვენ-
 თან მოიტანეს, და ეგრეთვე მათმა ბრწეინვალებამ, დავითიშვილმა
 ზაალ და მისმა შვილმა გიორგიმ მოიტანეს ამასე მოხსენებულის
 ტატიშვილების განყოფილების ბეითაღმადის მამულების წერილები და
 საბუთები, და მეორედ ამისა ორსავე მხარემ ნება მოგვცეს, ახლა
 თქვენ როგორც გაშინჯათ, გაკვირხეთ, დასწერთ და მოგვცეთ,
 ჩვენი ნება არის და იმას აღარ გადავადოთ. რადგან ასე ორთავე მხ-
 რემ გვახოვეს და ნება მოგვცეს, ორისავე მხრის წერილება გაშინ-
 ჯეთ და, როგორც ამ ტატიშვილების ჰაზუნა-მამანი გაყრილიყვნენ,
 ისიც გამოწყლილებთ გამოვიძიეთ და ესრეთ მოვარბეთ მათი
 ბრწეინვალება დავითიშვილი ზაალ და მათი უმანი, აზნაურ-შვილი,
 ქვემო ტატიშვილი იოთამ და ჰაზუნა: ზირველ ესე რომ სუნისი და-
 ვითიშვილს ზაალს და მისს შვილებს დაუდევით სრულად ლობიო-

ძის მამული, იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილს მიეკუთვნა აქვე სუნისს შუკასშვილი ტეტია, თავისის ძმით, რისაც მამულის მქონებელი არის, და ირემა იანტუბელიძე და ბუკაშვილის დთისიას ობლები უმამულოთ. ამათს გარდა სუნისში რაც ან დავითისშვილის ზაალის წილი მამული იუოს და ან იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილისა წილი იუოს, სრულად ორთავ ზომით უნდა გაიყონ, ნახევარი დავითისშვილმა ზაალ და მისმა შვილმა მიიროთავან და ნახევარი თავის აზნაურშვილს იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილს უნდა დაანებონ. მეორე ესე ძვილეაში რომ მამულზედ ცილობდნენ, ამასედაც ასე მოვარბეთ: ძვილეთში ტატიშვილის მისრანის და ჯაჯას წილი მამული ბეილთამალი... და დავითისშვილს ზაალს და მისს შვილებს დაფანებეთ, იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილს, რომელიც თავისის ძმისა და ან თავისის შუერილის სახლის-გატების მამული ჰქონდა და თავის ბატონებს, დავითიშვილებს, წერილით ებოძებინათ და დამტკიცებინათ, და ან კიდევ სხვა სახლის-გატის ბეილთამანი მამული დავითიშვილს ზაალს ებოძებინა ქვემო-ძვილეთს სიგლით, ესეები უკელა თავეთის ბატონის დავითიშვილის ზაალის ნებართვითა იოთამისა და ჰაზუს დაფანებეთ. ამათ გარდა ამ მამულებში ამათს ბატონს, მათს ბრწინვალებას დავითიშვილს ზაალს და მათს შვილებს, და აგრევე იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილს სადაო და სალაზარაკო აღარა დარჩათ რა. ამას იქით ეს იოთამ და ჰაზუს ტატიშვილი თავისის ბატონის დავითიშვილის ზაალისა და მისს შვილებისა კრდგულად და სიამოვნით მოსამსხურენს უნდა იყვნენ, რაც აზნაურშვილისა... ბატონის სამსახურის რიგი არის, და ეგრეთვე მათი ბრწინვალება დავითიშვილი ზაალ და მისი შვილები უნდა იყვნენ მწუალობენნი ამ იოთამისა და ჰაზუს ტატიშვილისა. აღიწერა აზრილის ბ, ქვს უჟბ. თავადი ელიზბარ ფაღანდოვი, თავადი გლახა და გიორგი ფაღანდოვი, უღირსი მდგელი ქრისტეს იესოს სამარდანიო გლახაკი გრიგოლ.

ქ. ამ შუა-გატთა როგორც შეგვარბეთს ამისი ვაბული გვაქ ჩვენ ორთავ ძმათ ტატიშვილს იოთამის და ჰაზუს.

481. წყალობის წიგნი ზაალ დავითიშვილისა, დაწერილია ქა-

ღალღებე მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1804, მარტის 6. ქ. ნებიას ღვთისათა ესე წიგნი დაგიწერე და მოგეცე მე, და ვითიშვილმა ზაალ, ჩემს შვილმა რასტომ და გიორგიმ, ჩემს ბიძაშვილმა ივანემ შენ, ჩვენ ემას რასაქეს დათუას, შენს ძმისწულის შვილს გიორგიეს, შავლისშვილსა გიორგიეს, ძმისწულსა შენსა ივანეს, შვილსა და მამავალსა სახლისა შენისას მას ჟამს, ოდეს მამა ჩემი და ბიძა ჩემები რამ გაიყარნენ, შენ ბიძა ჩემს ბერს ერგევე. უმამულო იუავ და ფაცას ამოწვევტილის ნანაშვილის მამულებზე დაგაყენეს და იმ მამულით ერგევე ბიძა ჩემს ბერს სამევიდროთ. ის ბიძა ჩემი გადაიტვალა. იმისი შვილი ელიზბარც გადაიტვალა. ის მამული შენთვიან სამევიდროთ იყო მოცემული და ამისი წიგნი არც ერთობაში მოცეთა, არც ბიძა ჩემს და იმის შვილს ელიზბარს მოცეთა. ახლა ამ ელიზბარის შვილი ჩემთან არის, ერთათ ვარაა. მამულის წიგნი რომ არ ჰქონდა, მოხვედით და ამის წიგნის დაგვეჯანით, და ჩვენც შენი თხოილი აგისრულეთ და სამართალიც იყო ამისი წიგნი უნდა გქონოდა. ამას გარდა კიდევ იმავე ფცას მანიაშვილის მამულიც შენთვის გვიბოძებია, რისაც მქონებელი უოფილიყუნენ, ეს ორივე მათი იაბარით, წულით, წისქვილით, შესავალ-გასავალით, სსათელათით, ნაიუზარით, მინდვრის მათით სამოსახლოთი, ნასუილით, უსუილით, საძებრით, უძებრით და უფლის სამართლიანის სამიძღვ(რ)ითა და სამართლიანი ესენი ორივე საუკუნოთ თქვენთა და შვილთა და ჩამომავალთათვის მოგვიცეთა. არაოდეს არ მოგეშადოს არც ჩვენგან, არც შვილთა და ჩამომავალთა ჩვენთაგან. არის ამისი მოწამე: რიკაძე თომა, რიკაძე გლახა, კევენიშვილი ჯაფარა, კოკოლაშვილი ბერი, ტაბატაძე თამაზა, ნადირაძე ივანე, და მე თითონ ზაალის დამიწერია ჩემი ხელითა. დაწერა მარტის 6, ქსნ უყბ. ზაალ. ნინია +.

482. წყალობის წიგნი ზაალ დავითიშვილისა, დაწერილია ქალაღლებე მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1805, მაისის 16. ქ. წყალობისა ღვთისათა ესე წყალობ-

ბის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და გიბოძეთ ჩვენ, და ვ ი თ ა ს-
 მ გ ი ლ მ ა ზ ა ა ლ მ ა, შვილმა ჩვენმა როსტომ და გიორგი
 გიმ შენ, რ ი კ ა ძ ე ს გ ლ ა ხ ა ს, შვილსა მენსა ზ ა ა ლ ს,
 ესე რომ რაკაძის შიშის, საამის და ლამაის მამულს დაგვაჯუ-
 რით (sic). მამული არა გქონდა, გიბოძეთ თაყვისის საამო სახლითი,
 ნავენახით და მიწებით, რისაც მქონებულა არის, მათითა, ბართთა,
 წელით, წისქვილით, ჭვლით. შესავლით და გასავლით, სასაფლაო-
 თი, საძებრით და უძებრით, ყოფლის სამართლიანის საქმით გქონ-
 დეს და გიბუნებრას ღონ ჩვენს ერთგულთაში და სამოსხურში.
 არაოდეს არ მოგეშადოს არც ჩვენსა და არც ჩვენთა შვილთა და
 შვილთა-შვილთაგან აღიწერა მათის ი ვ, ქნს უ უ ზ. მე მღვდელს,
 ნ ი კ ო ლ ო ზ ს და ვ ი თ ი შ ვ ი ლ ს დამიწერია ამ ბატონის ზაა-
 ლის სიტყვით და მოწამევა ვარ ამისი, წელსა ჩუე. მე დავითიშვი-
 ლი ხელს ვაწერ ამ წიგნს. ზაალ დავითიშვილი როსტომ |.

ამ მამი ჩემის წყალობის წიგნს ვამტკიცებ. თავადი დავითიშვილი
 გიორგი. მე ფელაგანისშვილი გიორგი მოწამე ვარ ამისა. მე წე-
 რა არ ვიცადი და ამ ნიკოლოზს მღვდელს დავაწერინე, გიორგი.

483. ნასყიდობის წიგნი ერასტი მღივანბეგისა, 58X20,5 სანტ.,
 დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნა-
 ხმარია თითო წურტილი. შესავალი გამოუშვით.

1718, ქრისტეშობისთვის 19. ...ესე მტკიცე და უცვა-
 ლებელი, სამკვიდროდ და საბოლოოდ გამოსადეგი, მოუდევარ-მოუ-
 სარჩლებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით
 ჩვენ, ბ ა რ ა თ ა შ ვ ი ლ ი ს ხ ო ს ი ა ს შ ვ ი ლ თ ა ს ა ა მ და ე დ ი-
 შ ე რ თქვენ, ო რ ბ ე ლ ი შ ვ ი ლ ს, მღივანბეგს, ბატონს ერასტის
 და მუუღლესა თქვენსა ბატონიშვილს, ბატონს ა ნ ა ხ ა ნ უ მ ს მ ა-
 შინ, ოდეს დაკვიჭიარა და მოგვიდეთ ჩვენი სამკვიდრო ალაღი, უცი-
 ლებელი მამავრის ზირს ჩვენი წილი სატრედო, რაც ჩვენი გერძი
 არას, მისის საკომლოთა, სასაფლაოთა, მათთა, ბართთა, წელითა, წის-
 ქვილითა, ჭვლითა, საობითა, სახნავითა, უხნავითა, ყოვლითურ(თ)
 მოგვიდეთ და ავიდევით თქვის სრული, რომლითაც ჩვენი გული

შესჯერდებოდა. კქონდესო და გაკმარეს ღთს, როგორადც სხვას
 აღაღს მონასიდეკ მართებდეს, და კელი გეწიფოდეს კასეიდვად,
 გაზიოვად, რასატეგრად სკკმარისად (გინდადეკ). არავინ იუოს მს-
 ციდეტეული და მოდავენი, და თუ გამეხნდეს, ჰირას და ჰსსუხის
 გამტეპნი ჩკეს ვიუფნეთ. არას ამისნი დამხდურნი და მოწამენი: მდი-
 ვასი ოთარ , მოღარეთ-უსუტეკი სუხნია . ნაზირი ედიშერ ,
 მდივანი გიორგი , ნაზირი ოსეფა , ეორანაშვილი შერმაზა-
 ნას ძმა ფრიდონა, ასიტა, ასლამაზა, ბოდნისის მამასხდისი ეჯუბა
 და სულა ბოდნელნი. აწე ვინცა და რამანც აღამის მონაიესვეგმ, დი-
 დმან, ანუ მტირემან ამისად შლად კელ-ჭეოს, მასმცა ედებინ კეთრი
 გეზის, შიშთვილი იუდასი, დანთქმა დათან და აბირანისა. სურა-
 თამცა სინანულით ნუ იხსნების სული მისი ჯოფობხეთისგან. ხოლო
 დამამტეციტეული ამისი აკურთხეს ღთს. დაწერა სიგელი ესე ქვს
 უგ, ქრისტიშობის წ, კელითა კარისა კელმწიფისა მდივან-შვიტსა-
 ბრის გ ი ვ ი ს ი თ ა .   .

მეორე გვერდზე სხვა ხელით და სხვა მეღნით:

ქ. მე ეაფლანისშვილს ვახტანგს ამ სეტრედოს ნსეკარი ბიძის
 ჩემის სარდრის საღთხუტისთვის დავითისათვის მიმიეიდნია. ვ ა ხ-
 ტ ა ნ გ (ხართულათ).

ეს წიგნი სრულად სარდალ საღთხუტის დავითის შეიქსა. ვ ა ხ-
 ტ ა ნ გ (ხართულათ).

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. არის ამისი მოწამე გოსტაშობისშვილი ბეჟან . ბეჟედს
 აწერია: მონა ღთისა ვახტანგის გოსტაშობისშვილი ბეჟან.

ქ. არის ამისი მოწამე ქეთრიშვილი სულხან .

ქ. არის ამას მოწამე ბარათისშვილი მანუხარ .

შე ისეს დამიბეჭდავს .

484. სიგელი მეფისა ვახტანგ მეექვსისა, ბოძებული ასლამაზ სო-
 ლალაშვილისადმი, 54X23.წ სანტ, დაწერილია ქალაღზე
 მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი
 წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1718, დვინათისთვის 12. ქ. ნებითა და შეწეწნითა ღთი-

სათა ჩვენ, დ'თივ ადმატებულმან და დ'თივ დამყარებულმან, და დ'თივ ზეცით გურგუინოსანმან იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაკრატიონმან, მეუეთ მეუემან და თვით კელმწიფემან, ზატრონმან ვახტანგ, და თანა-მეტხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, ჩერქეზის ბატონის ასულმან რუსუდან, ზირმომან და სსურეველმა ქემან ჩვენმან, დ'თივ ადმატებულმან და დ'თივ დამყარებულმან და დ'თივ ზეცით გურგუინოსანმან, მეუეთ მეუემან და თვით კელმწიფემან, ზატრონმან ბაქარ, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ ესე მტკიცე და უცვალებელი და სობოლოდ გამოსადეგი წყალობის წიგნი და სიგელი შენ, ჩვენსა ერთგულსა და წესისაებრ თავ-დადებით მრავალ-გვარად სამსახურსა სოლადამკვილსასლამაზს, შვილთ, და მომავალთა სახლისა თქუენისათა მას ჟამსა, ოდეს მოგვიდეთ კარსა დარბაზისა ჩვენისსა და თქუენს სამკვიდრას სახელაობისა და მამულებისა წყალობას და გვეკავებით. ჩვენცა ვისმინეთ აჟა და მოხსენება თქუენი და გიბოძეთ თქუენივ სამკვიდრო სახელა კარისა ჩვენის სადედოფლო ემიკადან-ბაძობა ურტყვისა და ძველ-გომარეთის მოურაობა, და საუმოდ გიბოძეთ თქუენი სამკვიდრო ჭაშაღის სახეგარა, გლეხითა, თავიანთ მამულ-დედუფლითა, კელითა, ვუნახითა, სხნაავითა, სათესითა, ხასუილითა, უსეილითა, მათითა, ბართა, წელითა, წისქვილითა, დღეს რისაც სამძღვრისა და დედულ-მამულებისა ზატრონნი იუენენ და იქივ ზვრის სახეგარი და კიდევ გუმისში, რაც მამა შენს გლეხები სჭეროდეს, დღეს რისაც დედულ-მამულებისა ზატრონნი იუენენ, უუელა კელ-შეუალად გვიბოძებია და იქივ კუმის ზვრის სახეგარი, და კიდევ სეფალტუთისის მესამედის სახეგარი, ამაების წყალობა გვიქნია უოფლის კაცის უციალესად. გქონდესთ და გიბედნიერასთ დ'თან ჩვენსა ერთგულობასა და სამსახურსა შინა. არა მოგეშადოს არა ჩვენგან და არა შემდგომთა ჩვენთა სხვათა მეზატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-გეზირნო და სხვანო მახეფენო, ესე ჩვენგნითა ნაწყალობევი სიგელი თქუენცა ასე დაუმტკიცეთ და ნურვინ შლად კელყოფთ თავნიერ შეწევნისა და თანა-დგომისა. დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ღვინობისთავის იბ, ქვსა უვ, კელითა კარისა ჩვენისა მწერალ-მწიგნობრისა მათანასესიათა. და კიდევ გვიბოძებია ქუემო-ბოდნის შენი ნას-

ყიდი კლეხი სონდუელაშვიდი თავის მამულითა. ვ ა ს ტ ა ნ გ (ჩარ-
თულათ).

485. ბძანება მეფის ბაქარისა, 15,5×12 სანტ., დაწერილია ქალალ-
დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი
წერტილი. თავი დაზიანებული აქვს.

1722, აზრილის 12 ქ. ჩვენი ბძანება არის. შერმე ეს
ა ზ ა რ ა შ ვ ი ლ ი (?) ა თ (ა) ნ ა ს ე ჩვენი ხელ-და(დ)ებული არის,
ამ(ა)თან სიძლოთ და სსავკაცოთ ხელი ნურგის გაქუსთ. ვინც ამათ
შესტადებს რასმე, ჩვენდა შეტადებათ მოჭეკითხავთ, იტადეთ. თუ
ვისმე ამ(ა)თან ხასუნი გაქუსთ, ჩვენ მოგვასხსენეთ, და სმარიადს
ჩვენ უზამთ. თუ ამ(ა)თან ჯავახიშვილები და ან სხვამ კაცმან შეს-
ტადეთ რამე, შწკეთ გიწკენთ, იტადეთ, ერთი ამის მსახური ჩვენ
გვა(ა)ხლეს. ქქს უ ი, აზრილის ი ბ. | მეფე ბაქარ |.

486. პირობის წიგნი ივანე ელიაშვილისა ეფისკოპოზის ქრისტე-
ფორესადმი მიცემული. ამ წიგნის ჩვენ მარტო პირი გვაქვს
ხელში მთელ თაბახ ქალალდზე დაწერილი მე-XIX საუკუნის
პირველ ნახევარში.

1722. ნებიითა და შეწკენითა მღვთისათა ესე ფიცი და
ზარი, და შეწირულობის წიგნი მოგართვი მე, ე ლ ი ა შ ვ ი ლ მ ა
ი გ ა ნ ე მ და მისამ ჩემმა ს ე ხ ნ ი ა მ ა და შეიღმა ჩემმა ჰ ე ტ რ ე,
კადევე შეიღმა ჩემმა ი ა კ ო ბ თქვენ, ცათა-მობაძავსა ხატს ღვთაე-
ბისასა და მის ტახტსა ზედა მჯდომარესა, უფლისა და უაუღად სს-
ნატრელისა მთავარ-ეფისკოპოზს, ბატონს ქ რ ი ს ტ ე ფ ე რ ე ს, ასე
რომ კახეთს ვესახლე ჩოღაყაშვალ(ი)ს წყალობის უმად, და უამთა ვი-
თარებისგან კახეთი ახრდა ლეკთაგან და ავიურე და მოველი და შე-
მოგწირე თავი ძიით და შეიღებოიურთ, და დაგვასხსნდა თავის სს-
სულიეროთ ბატონსა მთავარ-ეპისკოპოზს, თქვენ ზატოასნის მონა-
სტრისათვის უკუნისამდე მოუძლეად, და ვინც ჩემსა სხლის კაცმა
და ანუ შეიღმა და მე ჩემს სიტოცხლეშია შენის უმობისგან გამოძ-

ხობად კელ-ჭყაო და ანუ სხუას მონასტერს, ანუ ბერს, ანუ ერს ვეემოთ ჩვენის ნებით, თუ შენმა ეფიზკობოზმა უსამართლო არ გვიყოს და არ გაგვაგდოს და წაგვიდეთ სადმე, ჩვენ გამოვემხათ სსსუევევლის ცათსაგან. ზსუხი ჩვენ მოგცეთ დღესა მას დიდის განკითხვისასა, და შენს ტახტსა ზედა მჟდომელსა ეფისკობოზის წყევას შინა იყოს უკუნისამდე, ვინც ჩემს სახლის კაცმა შენ გამოგწირას, ამინ. დააწერა ხელთა მკალაბ(ელ)ის ი ა კ ა ბ ი ს ა თ ა. ქსს უ ი.

487. ნასყიდობის წიგნი ჰეჯუბაშვილის ხახუასი, 54×22,5 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. შესავალი და წყველა გამოვუშვით.

1728, გიორგობისთვის 9. ...ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ, სოფლიანთა ზ ა (ა) ღ ი ს-შ ვ ი ღ მ ა ნ გ ი ო რ გ ი მ ა, ძმამან ჩემან ს უ ლ ხ ა ნ და ქ ა ვ თ ა რ და ზ ა ტ ა რ კ ა ც მ ა ნ, და სახლის ჩვენის მამავალმან ეოველითავე შენ, ტახხმელელს ჰ ე ჯ უ ბ ა შ ვ ი ლ ს ხ ა ხ უ ა ს ა, ძმას შენსა მ ა მ უ ა ს ა, ა თ უ ნ ა ს ა, შვილთა თქვენთა ბ ე ჟ ა ნ ა ს ა, ო ჰ ა ნ ა ს ა და სახლის თქვენის მამავალთა ეოველითავე, ასე და ამ წირსა ზე-დან, რომე, როდეს დაგვჭირდა და მოვინდომეთ ჩვენ წილის ხო-დაბუნთ, ჭიმჭიმას ეურისა, ხადაბუნისა და ჩვენის ამოვარდნილის ემის შაჰნუნაშვილის ნაფურის ნახევ(ა)რი თავისის კალო-საბძლითა, საუღარს ზეიდამა. გასყიდვა მოვინდომეთ და მოგვიდეთ თქვენზედა ჩვენის ნება-წადილითა. გამოგართვით ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეგვჭერდებოდათ აღარა დარჩა რა ჩვენი თქვენზედა სადავო და სალაზარაკო არც ერთი იოტის ფასი, ძმობისა და საღამის მეტი. გქონდესთ და ღმერთმან გიბეჯინიეროსთ, როგორც მრავალს სხვას მონასყიდესთ გქონებოდესთ იმ ჭიმჭიმას ეურის ხადაბუნთ, რომელიც გვერდი წილში მურგება, ის ჩვენი წილი თავისის სამძღვრამდისინ მოგვივიდა. ამ ნაფურისაგ, რომელიც გვერდი წილში გვერგება, ჩვენი წილი თავისის სამძღვრამდისინ მოგვივიდა, კალო-საბძელი მთლი-

კა ჩვენი კერძი იყო, ისიც მოგვიყიდა, უაჟულის კაცისაგან უცილეუ-
ბელი... არიან ამისი დამხდომნი და მოწამენი ზირველ ღმერთი და
შაისი ეკულად(sic) წმინდანი, ზეცისანი და ქვეყანისანი, კარციელნი და
უკორცონი. კაცთაგან: სოღადანი შიომისშიელი ქახოსროფ და ჩვე-
ნი ემა შადანთ შერმზანასშიელი ჰაზადა და ბერიკასშიელი საქუა და
ჩვენი ემა ტერტერასშიელი აფრიამა და ნადდასშიელი ჰაზადა, და
აღჭუელისშიელი ნასუიდა, და მოქალაქე ხუდინანი ფარსადანასშიელი
ოჭანეზა, და როსტომასშიელი სარაზიონა, და აქუჩასშიელი ჰაზუა, კუ-
შელი ფიბუასშიელი აშახი ჭსრათა, და მე ხ ა რ ე ბ ა შ ვ ი ლ ს მ ე-
რ ა ბ ა ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი და
სიკელი გიორგობისაჲის თ გასულს, ქწს უ ი გ. + + + +.

ამ ხოდაუნის გარდაისთა და ნათეჲის გარდაისთა რამ ცო-
ცა გული გეთრონებოდათ და ცოტათ რამ კიდევ გული შეგვაჯერა-
ეთ, მოგვეცით ეანბროდს შახზარუნანთ მიწისა ერთი კარგი დლიური
მიწა. ღმერთიან გიბუნეიერასთ, ვინც მაგიშადოს, რისხავს ზეითი
ღმერთი და რანიცა წმინდანი ამ სიკელში სწერიან, ესენიმც რისხევ-
დეს. ამისი მოწამე სოღადანსშიელი ავთანდილ და ჩემი ემა შადან-
სშიელი ჰაზადა, და ტერტერასშიელი აფრიამა, და მოქალაქე ხუდი-
ნანთ ფარსადანასშიელი ოჭანეზა, და უიუინანთ კოგინასშიელი ისაია,
და ალელი ბერუასშიელი გიორგი, და კუშელი ეულაისშიელი შერმ-
ზანა, და დათიასშიელი გრიქოლა და მე ხ ა რ ე ბ ა შ ვ ი ლ ს მ ე-
რ ა ბ ა ს დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. ქწს უ ი გ. + + + +.

Handwritten mark

488. სასისხლო სიგელი სვანეთის ერისთავების გელოვანებისა, და-
წერილია ეტრატზე მრგვალი მხედრულის ხელით, მაგრამ ასო-
ები ჩ, ო და უ ხუტურის მსგავსნი არიან. ეტრატი ორი ერ-
თმანეთზე მიკერებულის ნაჭრებისაგან შესდგება. მართლ-წერა
ტექსტისა გარყვნილია: თითქმის ყოველ სიტყვაში ხორცმე-
ტად ნახმარია ასო „ა“-ნი. მაგალითათ: ტახატისა, მპრობა-
ელამან, გვირგვინოსანამან და სხვა. ჩვენ ამ გარყვნილ მართლ
წერას არ ვიცავთ. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი ტყავზეა დაწერილი მეთუთ-
ხმეტე საუკუნის დამდეგის ანუ მეთექვსმეტეს დასაწყისის მხედ-
65

რულის ხელით, მაგრამ თვით ნამდვილი დედანი კი არ არის, არამედ პირი, რასაც ბოლოს მინაწერიც მოწმობს. სიგელი ჩვენის აზრით მიცემულია იმერეთის მეფის ბაგრატ მეორის მიერ (1462—1478), რომელსაც ჰყავდა ცოლი ელენე († 1518) და შვილი ვახტანგ. უკანასკნელი, როგორც ეტყობა, მამის სიცოცხლეში გადაცვლილა. ბაგრატ მეორის მემკვიდრე იყო მისი შვილი ალექსანდრე მეორე (1484—1510). იმის ცოლი იყო თამარი და შვილი ბაგრატ მესამე, რომელიც დაიბადა 1495 წელს (H. G. II, 1, p. 642). სიგელი მიცემულია ბაგრატ მეორის მიერ და დამტკიცებულია, როგორც ეტყობა, ალექსანდრე მეორის მიერ. ამ რიგათ სიგელი ეკუთვნის 1462—1516 წლებს. ეს ტყავის სიგელი დროებით გამოკვივზაენა გელოვანმა და დედანი უკანვე დაუბრუნეთ.

1462—1510. [ქ: ჩუენ] ორისავე ტახტისა მპურობელ-
მან, დვთივ გვირგვინოსანმან, მეფეთ მეფემან ბაგრატუნისათაგან,
იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატუნისა(sic), და თანა-მეტყუ-
დრეს ჩუენისა, ზატრანისა, დედოფალთა დედოფალმან, ელენე-
საგან, და მისა ჩუენისა ზირმოსა ვახტანგისაგან, ნებითა
და შეწყენითა ღმთისათა აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა, სო-
მეხთა მეფისა, შარვაშე, შანაშე და უოფლისა აღმოსავლეთისა ვიდრე
დასავლამდის თავთა კელმწიფედ მპურობელისა, მოვიდეს წინაშე ჩუენ-
სა ჩუენი დიდად ერთგულნი, ზაზათა და ჩამომავალთა ჩუენთა ნამსა-
ხური, დაგუეჟნეს და მოგვასენეს აჟა და მოკსენება მათი, ვისმი-
ნეთ აჟა და მოკსენება გელუანისა აბესალომისი,
სვანისა ერისთავისა, მიუბოძეთ სსისხლო სიგელი ესე, ორი ათი
ათასი კირმანუელი თეთრი დაუროს და გაუჩინეთ. ვქენით მოკით-
ხული და ძველათაგ აგრე ქონებოდა, და ჩუენცა აგრე გაუჩინეთ: სა-
ნახშირე ორმეტი ათასი, საზირა და საზაო თორმეტი ათასი, ცო-
ლისა წადება და მოტ...ნა—ნახევარი სისხლი დაუროს. ვინაც დაა-
კოჭლოს, მესამედი სისხლი დაუროს. საჩანოსა ალაგსა დადი,—
ოცი ათასი დაუროს. უჩინოსა ალაგსა დადი,— თორმეტი ათასი დაუ-
როს. ვინაც კრძნეულთა გიოხრას და მართალი გამოვიდეს, ნახე-

ვარი სისხლი დაუუროს. ვინაც კბილი ჩაგდებ(ი)ოს, შესაძელი სის-
ხლი დაუუროს. წუერი მოგლიჯოს და არკანი კრას, შეთახედი სის-
ხლი დაუურვოს. ვინაც უღალატოს ციხეს და ეკლესიას და სსსხლე
გაუტეხოს, ნახევარი სისხლი დაუუროს. ვინაც ბეღელი და წისქვი-
ლი გაუტეხოს, შეკობრე მისითა ალაფითა მისცეს დაუმდურველად.
ვინაც ჯოჯი გაუტეხოს შეკობრობითა უპიროთა, შეკობრე მისითა
ალაფითა მისცენ უმდურველად.

დაუმტკიცეთ და უბოძეთ ჩვენ შეფეთ შეფემან ა ლ ე ქ ს ა ნ დ-
დ რ ე და ძემან ჩუენმან ბ ა გ რ ა ტ და თანა-მეტყუდრემან ჩვენმან
თ ა მ ა რ, ღმრთისა შეწეებითა და თავსდადებითა ესე სსსსხლო სი-
გული მივეცით და მიუბოძეთ გ ე ლ თ ა ნ ს ა ა ბ ე ს ა ლ თ მ ს ა
სვანისა ერისთავსა, სისხლი ორი ათი ათასი. ვინაც გამოჩნდეს
ღმრთისა უარის-მყოფელი კაცი და მოკლას გელთანი, ესე ჩუენგან
გაჩენილი სისხლი და სიგული უკლებათ გარდაუკადას. ვის გულისა-
თვისა გელთანი დაიკოღოს, თუ გამოენახოს, ოცი ათასი გარდაუხა-
დოს. ვინაც ესე სიგული და ბრძანება ნახოთ შემდგომად ჩუენთა შე-
ფეთა, დედოფალთა, ერისთავთა, მანდატურთა უხუცესთა, დადიან-გუ-
რიელმან, სპასალარ-ათაბაგმან და უოუელთა ჩვენისა კელისა მქათე-
ბელთა, თქვენც¹⁾ აგრე დაუმტკიცეთ დარბა(ზ)სა ჩვენსა. ნუ ვინ
კელ-ყოფთ შლად ბოძებულსა ამას ჩვენსა. დაიწერა სიგული ესე კე-
ლითა ჩვენისა მდივნისა...²⁾.

შე გურგენსა, მამისსა, ბეკროზსა, მამუსა, ჩუენ ძმთა გარ-
(დ)მოვიწერეთ სვანეთიდან დიდითა მოჭირვებითა და ქრთამითა...³⁾
ბატონმან თანა არა გარდმომუყა, მაუბრუნდი და გარ(დ)მოვიწერეთ
დიდითა ქრთამითა.

489. სიგელი იმერეთის მეფისა ალექსანდრე მეორისა, დაწერილია
ეტრატზე, მაგრამ სანახევროთ ორივე მხარეს აკლია და გაფუ-

¹⁾ ეს სიტყვა განმეორებულია დედანში.

²⁾ აქ ცარიელი ადგილია დატოვებული.

³⁾ აქ ორი სიტყვა განგებ ამოფხეილია.

ქებულია. მოგვყავს ტექსტი, რაც დაცულია. სიგელი ჩვენ ვნახეთ გელათში. დაწერილია მხედრულის ხელით.

1502, ღვინობისთვე. ქ: ნებიისა ღთისათა ჩვენ არისავე ტახტის, ღთისა-იმერის და ღთისა-ამერისა მხედრობელმან, მეუფეა მეუფემან ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე, [დედამან] ჩუ(ე)ნმან, დედოფალთა დედოფალმან ე ლ ე ნ ე, [შეცხედრემა] ჩუენმან, დედოფალთა დედოფალმან ი ა მ ა რ, და ზირმომან ქემან ჩუენმან ბ ა გ რ ა ტ და ჰატონმა ვ ა ხ ტ ა ნ გ დაგიწერეთ წიგნი და ნიშანი, სიგელი დაგიდევით და მოგარიფით თქუენ... ნების ხოფელ შერიოთ... ზედან ახლად ამისი სიგელი ...ხეუა, რომე თქუენს კარი... ის: კარისა გამოსული არა მოდგეს... ტიკი და ტომარა არა ჭკური. და რა-გინდა-რა ჩასაყარი საქმე და გამოსაღები... არა მოდგეს რა ერთის... ღაზი ხორცისა ხუთ-ხუთი თეთრისა... ზური და თუითისა თეთრისა... ..ტაძრათ მიუფანებას. ვინცა უსამართლოთ კარზედა ვინმე მოკიდეს, ანუ ჭოგი გ. . ურჩობა გითხრას, ანუ ვინმე წინა დაგიდგეს... ანუ სტუმარი უმაწილი გიცეს, ანუ გაწეინოს, ანუ სახლად ჩამოგინდეს, ანუ... ანუ ვინმე მოგაკლას, ვინმე ბუტიობა გიუოს, რაც ძველად გქონდა, იმაზედანი დაიურვებდე, როგორც მესაყობა, არც.... ჩვენის სულის... შეკვიწიარავს... [წუალ]-წითელ რიონ-შუა ...გრეთ თავქაღან... ..ციღებლად. ვინც ესე შეგ[იშაღოს], შერეოდ მოსვლისა სული მისი შე[იშლები] იმ დღეშიგან .. ქქს: რჟ: თავეს ღვი[ნობისთვეს]... კრულიმც არის სული მისი და კორცი მისი უკუნი-თი უკუნისამდის, ამინ. ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე (ჩართულათ).

490. სიგელი იმერეთის მეფის ალექსანდრე მეორისა, ბოძებული ივანე ქერობიძისადმი, დაწერილია ეტრატზე ლამაზის მხედრულის ხელით. თავში ფერადებით დახატული ყოფილა თვით მეფე ალექსანდრე, დედა მისი, მისი ცოლი და შვილები და მათ ქვემოთ მიმღები სიგლისა ივანე ქერობიძე ზის სკამზე და ჩონგურს უკრავს. სამწუხაროთ სურათები გაფუჭებულია და დახეულია, უკანასკნელი სურათი უფრო ჩანს და ჩვენ გადმოვალდებიეთ. ეს სიგელი ჩვენ ვიპოვეთ გელათის მონასტერში.

1505, იანვრის 15. ქ. ნებიისა ღთისათა ჩუენ, იესიან,

დავითიან, სოლომონიასძენ, ბაკრატიანძენ, აღმოსავლეთით ვიდრე დასავლეთამდის, ლისი-იმერისა და ლისი-ამურისა თეოთ-პერობით მხერობიელმან ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე, და ზატონმან, დედოფალთა დედოფალმან ე ლ ე ნ ე, და თანა-მეტხედრემან ჩუენმან, ზატონმა, დედოფალთა დედოფალმან თ ა მ ა რ, ძეთა ჩუენთა, ზატონმან ბ ა გ რ ა ტ, ვ ა ხ ო ა ნ კ და გ ი თ რ გ ი, ნებიითა ღვთისთა, აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მეფისა შანშეს და შარვან-შესითა, მოვიდეს წინაშე ჩუენსა ჩუენი ურდგულები და თავდადებით ნამსახურნი ქ ე რ თ ხ ი ძ ე ი ვ ა ნ ე. შუაღნი მათნი ს ა რ ე ლ ა და შუიღნი და მომავალი სხლ.ს მათისა უაველივე. დაკუაჯეს, მოკუახსენეს. ვინძინეა აჯა და მოხსენება მათი და მიუბოძეთ სასისხლო სიგელი ესე: ვინაც თაქუნისა გუარისა კაცი შემოავდეს, ას თცი ათასი ძკული თეთრი გარდაგიხადოს და თორმეტი ათასი სასახშირე დაგიურვოს. ვინაც ცოლი წაგართუას, თცი ათასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც გრძნეულობა გითხრას, თექუსმეტი ათასი თეთრი დაგიურვოს მართაღსა. ვინც სლალატოდ შემოგადგეს და წინა დაგიდგეს, ქქუსი ათასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც სხლად ზედა მოგიხდეს, თთხი ათასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც ცოლი მოგ...ნას, ხუთი ათასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც მარანი ღვინო და(გი)რბიოს და გიხდინოს, ათასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც უომარი გამარწვილი გიცეს, ხუთასი თეთრი დაგიურვოს. ვინც ქალი დაგიკადოს, თრი ათასი დაგიურვოს და გარდაგიხადოს. ვინც კენახი დაგიკაფოს, ათასი თეთრი გარდაგიხადოს. ესე ასრე გაგითავდეს და არაჯეს მოკემალთს. კარისა ჩუენისა მოურავნო, მოხელებო, ციხის(თ)ავნო, კუხისკაპოზნო, ქეთათელნო, მოძღუართ-მოძღუარო, წინამძღუარნო, გულათელნო, ძმათაგანო, ღმრდელო, ხუცესნო, მთავარ-ღიაკანო, ესე ჩუენი ბრძანება, სიგელი სასისხლო თაქუნც ასრე გაუთავეთ. ნებითა ღთისთა დაიწერა ქკს სიგელი ესე: რ ჟ გ: თუესა იანვარსა თხუთმეტსა, კარისა ჩუენისა მდივნისი(მ ც) ა ლ ა დ ა დ ი ს ი თ ა. ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე (ჩართულათ).

491. გუჯარი ეორკოლაძეთა გელათის მონასტრისა, დაწერილია

ეტრატე მეთექვსმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი.

XVI საუკუნე. ღმერთისა, დედისა მისისა თავდებობითა და შუამდგომელობითა და ეოვლითა ღმერთისა წმიდათა თავსდებობითა, ესე დაწერილი და ნიშანი დაგიწერე, გიბოძე მე, ყო რ ყო ლ ა ძ ე მ ჩ ა დ ა თ ა მ ა, და ჩემს შვილმა ი ა ლ ა მ ა, ს ი ა ო შ, დ ე მ ე ტ რ ე, ბეგრძო, მამონია, ბადათარ, დავით, გიორგი, ძემა ჩემს ჩ ა დ ა თ ა მ ა, ესე დაწერილი და ნიშანი დაგიწერე და გიბოძე შენ, ჩემსა მწირველსა მ ა ხ ა რ ე ბ ე ლ ს ა, შვილსა შენსა გ ი ო რ გ ი ს, შვილსა და მომავალთა ყოველთა მს(ს) ჟამსა, ოდეს მოგეც ნატარალევი სსასნლე და ახისენაული საფლავი შქერნაღს, ხახეგარი კოკას, ჩემი მოძმისეული, სჟანის ნახეგარი, ველას ერთი სჟანე ვაჩიბერაძის ზღვრამდის, ისრევე კოკას ჭლას ლუკუივნას ნახეგარი. ესე გიბოძეა, ასრე რომე უოველთა მარხვათა ჩემის სულის მწირველი იუა. აუ ვერავინა ისწავლოს, ახლგვირეს ერთის ერთითა ცხვრითა აღაშსა მიზმიდი ჩემისა სულისათვის. სხვა მაშინაც არა გეთხროვებოდეს. ვანც ეს შეგიცვალოს, წიქელმცა არის სული მისი აქა და მას (ს)აუკუნოსა, ჩემდაშოც ნუქეთა გაიკიოხვის, ვინც ესე შეგიცვალოს. ამისა გაააგებისა ოავაზად გადმომცემია მაცხოვარი ჭჟენისა, ნათლისმცემელი სხმარტლას, კაცთაგან: დუღნა ყორყოლადე, ავანა ვაჩიბერაძე, ხობა შვენიერაძე, ივანა მჩხიკვაძე, ივანა აავგიორგაძე, მამულ კირკალაძე, ესტატე გოლაძე, ესე მე თ უ მ ი ნ ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ ამ დაწერილისა. + + + + +.

492. სიგელი იმერეთის მეფის გიორგისა, დაწერილია ქაღალდზე მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი. თავი და ბოლო აკლია. სიგელი ვიზოვნეთ გელათში და უნდა ეკუთვნოდეს გიორგი მეორეს († 1585).

XVI საუკუნე. ...მეფემ, ჰატრონმა გიორგი... ვი გუღსმიადგინე მტირედი და კინი ესე შესაწირავი და შემოგწირე ქუთაის მოსახლე სამი: გ ი ო რ გ ი ა ს ა ტ უ რ ა შ ვ ი ლ ი, მისის

ცალ-შვილითა, სახლ-კარიოთ, სამოსხლოთა, მოსამსახურითა, ასე რომე წელიწადშიდ თითო ჩარქეს სანთელს ხახულისა ღთისმშობელს შესწირვიდეს და თითოს ცხვარს ჩემთვის დააკლიებდეს და თითოს ხუტეს ჟამს აწირვინებდეს ჩემთვის სადღეგრძელოდ და სასულიეროდ. სხვა არა სათხოვარი ამის კარზედა არა მიდგებოდეს რა. ასრე გავგვიზადებია. (წყველა). არის ამისი მოწამე... მამასხლისი ხოსია, მამუკა აბულ... იესუ, კლდიაშვილი. ბუჟან ზულუქაშვილი, ნაცვალის გუინებაშვილი მი...ნა. მე მინდელს მიქელს დამიწერია და მოწამე მტა ვარ. მეფე გიორგი, მონა ღთისა |.

493. სიგელი გურიელი მამია IV-ისა, მიცემული ზაალ ერისთავისადმი, დაწერილია ქალაქზე მხედრულის ხელით, ნიშნებით ნახმარია ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ამ სიგლისა ჩვენ პირი გვაქვს ხელში, გამოგზავნილი ნიკო თომას ძის ერისთავი-შარვაშიძის მიერ, უმეტ-ნაკლებოთ გადაწერილი.

1764, თებერვლის 14. ქ: სამებისა ერთარისისა, მამისა, ძისა და სულისა წმინდისა, და უოვლად წმინდისა ღთისმშობლისა, ძელისა ცხოველისა, და რადენი ჰირველ წინასწარმეტყველათა, მერმე მოციქულთა სახარებით დაიწერა და იქადაგა სიტყვა, საქმე და უოველივე ღთისა განგება, ამათ და უცვალებელი წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და გიბოძეთ ჩვენ, ხატონმან გურიელმან, ხატონმა მამიამ და თანამეტყველმან ჩვენმან, მეფის ასულმან დედოფალმან, ხატონმან როდამ. შეს, ჩვენს უმას ერისთავს ფაალს და შენთა შვილთა და მომავლთა, ასე რომე ხატონმა მეფე სოლომონ მონილამა და შუა შემოვიდა ამ საქმეში თავდადებით, ძალიან ერდგულიც იყავ ჩვენი, ქრამიც სრულ მოგვართვი. ჩვენს წყალობა გიყავით და გიბოძეთ ერკეთი და მისი შემავალ(ი) მთლათ, აქროს-ქედა, ვანის ქედანათ და რაც საწინამძღრო და ეკლესიას რამ იყოს; არ მოიშალოს, თუ შენ ჩვენი ერთგული და შერჩენილ იყო, არასოდეს ეს ჩვენი წყალობა არ მოგშალოს. მოგეტეს და გიბედნიეროს ღთამ ჩვენს ერდგულად უო-

ფობაში. ვინცა და რამსცა კაცმან ეს წყალობა და წიგნი შენ შეგი-
შალოს, მასმცა რისხავს მამა ღ'თსა, სული წმინდა ღ'თი, მამანი,
მამათ-მთავარნი, მოციქულნი და წინასწარმეტყველნი, მთავარ-ანგე-
ლოზნი და ანგელოზნი, რანიცა წმინდასა დიდისა სასუფლოსა სვინაქ-
სარსა შინა დღედადამ მოიხსენებინ, მასმცა ედების კერთინი(სი)ც
კეზისა, შიშოვილი იუდასი, დანთქმა დათან-აბირონისა, ჩვენისმც
ცოდვის ნუქბათ მათ შერთეთ მოსვლას განიკითხვის. ამასი შუა-მყოფი
და გამრიგე: ავად ბატონი შეიუე სოლომონ, სა'ატელ ციციშვილი,
წერეთელ(ი) ქაიხოსრო და მისი ძმა ნიკოლოზ, მიქელაძე ზურაბ,
მოურავი აბდუშელიშვილი გიორგი, ჩვენი ემა სავარდელ ნაკაშიძე,
ბოლქვაძე ბეჟან, გუგუნავა ჩითან, შალიკაშვილი როსტომ და ვახუშ-
ტი. რამსცა ქემან კელმწიფემ ეს შეშალოს, დიდმან, ანუ მტრემან
ეს წიგნი შეშალოს, წმინდის სამებისაგან, შვიდის კრებისაგან და
ათხის ჰატრირქისაგან შეჩვენებულ იეოს. ქართნიკ. ჩ დ ა დ,
ფეპერვალს ი დ. დაწერა ხელითა და ვ ი თ მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ს ა თ ა .
გ უ რ ი ე ლ ი მ ა მ ი ა (ჩართულათ). □ ბეჭედს აწერია: მონა ღვთი-
სა, ყმა ხრნთქრისა, ხანი გურიისა მამია..

494. სიგელი ანა-ფაშისა, მიცემული ზაალ ერისთავისადმი,
42X31 სანტ., დაწერილია ქალღმერთ მორგვალა მხედრულის
ხელით. ნიშნები არა აქვს. თავში უზის თათრული ბეჭედი.
მართლ-წერა კანონიერი არ არის. დედანი გამოგვიგზავნა ნ.
ერისთავა-შარვაშიძემ.

1767. ქ. ცაძის ამაღლებულის, ცაიასწორე ხელმწიფის
მადლი მოსამართლე, ტახტის სარასკირა, ვეზირი ასნა-ფაშა(სი)ც
გიბსანება შენა, გური(ი)ს ერისტვს(სი)ც ზა(ა)ლას ამას ბარო-
ბაზე, რომა რაც ცაიას-სწორე ხელმწიფის სამასხური(სი)ც იუო და
ანა ჩვენი, ვუელა (ა)ასრულეთ, ჩვენი ჩირდი და ხელადებულდი შეი-
ქენით, ცაიას-სწორე ხელმწიფის ბასანებით(სი)ც და უაფაუჯი იბარაჟმ-
ბეგის შვამოვადობით, ქებახა-იბაჟრამ-ბეგის შვამ-ვადობით, გურიე-
ლი გიორგის შვამავადობით ისა წყალობა მიქანა(სი)ც; რაც მამა-
შენს მამული ეჭირა, ანა ხელობა, ანა საბერო შენი სახლისკაცის

შეუცტილებლად გვიბოძებია, ანა რაც მამის მამიშენისთვის მამული უბოძებია, ვანის ქედი, აქროს ქედი, ხარული, ჯუმათის შუამავალი, შუსუფი, ეკელა უკალსთ(sic) გვიბოძებია ცაას-სწორე ხელმწიფის ერთგულებით და სამსახურით, ჩვენის ერდგულებით. სან(ა)მდი სული მედგას, ვერვინ წაგარაფ(ა)სა, ვერცა შენ და ვერცა შენს შვილას და მამავლას, თუ შენ ჩვენი ერდგული იყო, ამის წყალობის ბურყით გვიბოძებია, და ჩვენას ერდგულებაში დშერამან მოგახ მარას. დ(ა)იწერა ქვს უნ ე. თათრულათ ხელის მოწერა.

495. პირობის წიგნი, მიცემული თავის ყმებისაგან ზაალ გურიის ერისთვისადმი, 26,5×19,2 სანტ., დაწერილია ქალაღზე მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ წინა სიგელების მიხედვით ეს პირობაც მეთვრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარს უნდა ეკუთვნოდეს. მაქსიმე, ზაალის ძმა, ერკეთის წინამძღვარი იყო *). ეს პირობა 1764—1770 წლებს უნდა ეკუთვნოდეს. დედანი გამოგვიგზავნა ნ. ერისთავმა-შერვაშიძემ.

1764—1770. ქ. ნუბითა დითისათა ესე სახელგოდ გასასრულეპელი, შეუცვალებელი სიტუვა და ზირობის წიგნი დაგიწერეთ და მოგართვით თქვენ, ბატონს ერისთავს ზაალს და თქვენს მას მასქსიმიეს ჩვენ, თქვენსა ყმებმა ერთობით: მგალობლისშვილმა და უკმაჯურიძენმა, რამისშვილებმა, ალყიშია მდივანმა და ჩანტლასძენმა, ანთიძენმა, ბელეშასემ, და მეფარისშვილებმა, სინარულიძემ, და თოდრიძემ, და ცინცაბაძენმა, ასე და ამა პირსა ზედა: მთავარ-ანგელაზის ტეე, შემოწირული ქვაბრგვლიდან, ნახევარს ნადირს ვასმარდით და სანთელს არა, ძველადგან დიდჯუმათელს ედავებია, მას მერმეთ ბაბუა თქვენს, ჯუმათელს მასქსიმიეს, ავის დროფობისაგან და ქვეყნის არეულობისაგან ტეეის უიღვა

*) იხ. ბაკრაძის არხეოლოგიური მოგზაურობა გურიასა და აჭარაში (გვ. 219).

ყოფილიყო და ამისთვის მირჩენდნენ სანთლის საქმე. მეტყეით ბატონი ერისთავი და მისი ძმა მაქსიმე მობრძანდით და გვედაგვი. გავსინჯეთ ერთობით თემა და სამართალმაც მოგცათ, რადგან ხატის ტუისსკან სხვატ ბევრი გამოსავალი გვქონდა, ხატის სამსახურსაც დაუსჯერდით და თქვენს ბრძანებასაც მოფხევეით(SIC), ნახევარი სანთელი, რაც ვიშოვით დეკანოზ[ს], ათის-თავის წილი ხატის ტუისსკან მთავარ-ანგელოზს მოფართავათ და არც მოწაღუ კაცის მუტი შეუშვათ. თუ ამაშიდ გაგიმტყუნდეთ და ეს სანთელი, რაც ვიშოვით, ნახევარი დაგაკლოთ, მთავარ-ანგელოზის კარის გატეხად და თქვენდა დიდად შეტოდებად გვკითხეთ, თუ ეს ვიმტყუნოთ. ის ქვაბ-ბრგვალის ღელე რომ არის, მისი ტუიანათ დაგვიცს. არის ამის მოწამე: ბერიძე გორჯასი, სეხნიას შვილი და შვ. ღის-შვილი ალექსანდრე და სეხნია შარვაშიძე, ელიმიზარის შვილი გიორგი, ყდენტი ხოსია და მისი ძმისწული ოსიუმა, სანგიძე თთარ, გარაყანიძე კოსტასან და მისი ძმა ივანე, ციხის უფროსი კაცი, მგალობლის შვილი დავით და მისი ძმა ბიფია, მსახურნი ერთობით მამადაცნი, მოხელე სიხარულიძე გიორგი, მისი სახელეო კაკაცის შვილები ხოსარუა და გოტიტყლა. ერასთავი-მარვაშიძე ზაალ.

განის აშიაზე:

არის ამის გამრიგე ბიძა თქვენი ზურაბ და ჩიჭავაძე გიორგი, თქვენა დისწულები ორი ძმა დიდა, ქაიხოსრო და გიორგი. კიდევ მოწამე საჯუმათლო ყმა. კიდევ მოწამე ორი ძმა იმნაის შვილები, მკალობელი გიტა გ[ოტიტიძე]. აშიაზე ყოფილა კიდევ ხელის მოწარანი, მაგრამ ეხლა ქალაღლი აქვს დაწებებული.

496. ქალაქის მოურავის სარგო, 310×16,8 სანტ., დაწერილია გრაგნილ ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით. სათაური დაწერილია მრგვალის ხელით. ნიშნებათ ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია თითო წერტილი, იშვიათათ ორ-ორი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ყოველ ექვს გარეშე გრაგნილი მეთვრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარს ეკუთვნის: ქალაღლის ნიშანი ანუ ფილიგრანი სხვათა შორის 1784 წელს უჩვენებს და დებულებაც დაახლოვებით 1784—1790 წლებში უნდა იყოს გადაწერი-

ლი. ეს შესანიშნავი საბუთი ძველი ადათის და წეს-რიგის დაკანონებას უნდა წარმოადგენდეს, ხოლო არა სჩანს, რომელმა მეფემ დააკანონა საბოლოოთ ეს წეს-რიგი. ტექსტი მუხლებათ არის დაყოფილი დედანში, მაგრამ მუხლებს სათვალავი არ უზის და ჩვენ ვუსვამთ არაბულს ციფირებს.

ქ: სახელითა ღთორ[სათა და ყოველ]ლისა წმიდისათა, ამინ:-

ქ: ქალაქის მოურობის სარგო ეს არის, რომელიც ამას ქვემოთ სწერია:

1. ქ: ქალაქის მოურავი ქალაქში უნდა სამართლობდეს და სამი-ოთხი სარწმუნო მოქალაქე თან ახლდეს სამართლის ბჭობაში, და მოურავი თუნდა შელიქ-მამასახლისს და ნაცვალს სამართალში დაისწრებს და, თუ უნდა, არ დაისწრებს, ქედსუდები ახლდებიან. ამაში აქვს სარგო თუმანსუდ სამდივანბეგო ხუთი აბაზი მოურავს, და ამ სამდივანბეგოში კელი არა აქვსთ შელიქ-მამასახლისს, ნაცვალს და ქედსუდებს, ისრე უნდა ახლდენ.

2. ქ. მოურავიან რომ მოჩივარი მოვა, თუ თითან არ ინუბეს სამარაფს, თავის იასაულს გაატანს, ორი უნდათ, თუ სამი მოქალაქე, იმათ დასმენ და სამარაფს მოქალაქენა იქმონენ. მაგრამ იქიდამაცა თუმანსუდ ხუთი აბაზი მოურავისა არის, რადგანაც მოურავი გაგზავნის ამისთვის.

3. ქ ბატონის ბასნებით ქალაქის მოურავი და მდივანბეგები რომ სამართალში დასხდებიან, რაც სამდივანბეგო შემოვა, როგორც რივი არის, მოურავი და მდივანბეგები ისრე გაიყოფენ.

4. ქ. ნაფროზსუდ სარბაზსები რომ გაცვიფდება, სამი დღე ქალაქის მოურავისა არის ბაჟი, ქალაქის ექვსის კარისავე შემოსავალი.

5. ქ. აბანოს კარსუდ და განჯის კარსუდ, თუ სხვას კარსუდ, თუმანსუდ ხუთი შაური ბაჟი რომ ყოფილა, ოთხი შაური ბატონისა არის და ერთი შაური მოურავისა, მაგრამ ახლა მოურავს ოთხმოც თუმანს აძლევენ.

6. ქ. ქალაქში რაც ღვინო შემაკა, ურეშსუდ ორა თყნგი

მოურავისა არის და საზღვრებს ნახევარი თუნგი. ამას ჰქვიათ ჭკინი.

7. ქ. ზეით დიდმის კარზედ, კაჯრის კარზედ და წელის კარზედ რაც შემა შემოვა, ურემზედ ორსა და სამს შემათ გამოართმევენ მოურავისთვის, აკრევე ნახშირზედ, აკრევე ფიზიზედ, აკრევე საზღვრე შემათა და ნახშირზედ გამოართმევენ მოურავისთვის. ამ შეშისა და ნახშირისა ექვსი დღე უფველს კვირას მოურავისა არის და შაბათი დღე ქალაქის ნაცვლისა არის, ამისთვის უნდა გამოურავას.

8. ქ. ნავრუზს უკან ქალაქის მოურავისთვის უნდა მოიგროფოს კომლზედ, ვისიც უნდა ემა იუოს, ექვსი შაური და სომხის ემაზედ ერთი შაური. რომელიც სახლში დგას, იმან უნდა მისცეს, ეს ექვსი შაური სახლსა სძევს. ამას ეძახიან სეტარუდოს.

9. ქ. მოქალაქე რომ უცხოს ქვეყნიდამ მოვიდეს, ჰირველად მოურავი უნდა ნახოს, ფეშქაში უნდა მიართვას მოურავს, რომ ეს დებულეა არის.

10. ქ. წმიდას ადგილმას შესანთლეებმა ორი ლიტრა სანთელი უნდა მიართვან მოურავს, ჩამოსხმული, როგორც ეპრიანებოდეს, რომ ეს დებულეა არის, და ასნაფმა სამი, ორი და ერთი ბატკანი უნდა მიართვან, და ქეთხუდებ(მ), ან ექვსი და ან ხუთი ბატკანი უნდა მიართვან, და ფასებმა(აიღ) ორი ჭედელი უნდა მიართვან, კარგი და გამორჩეული.

11. ქ. ნათლისღებას კიდევ შესანთლეებმა ორი ლიტრა ჩამოსხმული სანთელი უნდა მიართვან, როგორც მოურავს ეპრიანებოდეს, და ფასებმა ორი გამორჩეული ჭედელი, და ბაჭყალეებმა ბრინჯი ერთი ცალი, თავის ერთთი, რამდენიც ლიტრა იქნება, ლიტრაზედ ჩარეჭი ერო.

12. ქ. ახალ წელიწადს, რაც ასნაფი არის, უფველმა ასნაფმა ორი და სამი შაური უნდა მიართვან, მაგრამ ბაზასებმა ექვსი შაური უნდა მიართვან მოურავს, ქედხუდებ(მ), ან სამის ხონჩითა და ან ორის ხონჩითა ნუდელი და შაური უნდა მიართვან.

13. ქ. ყველიერში ბაჭყალეებმა კიდევ ერთი ცალი ბრინჯი მოურავს უნდა მიართვან თავისის ერთთი

14. ქ. დიდმარხვა რომ დადგეს, ბაჭყალებმა მოურავს ორმოც-და ათი ლიტრა სამარხო უნდა მიათვან თავისის ნიგვზით.

15. ქ. უასზებმა, რაც დუქანი არის, დუქანზედ მოურავს სამ-სამი ლიტრა ქონი უნდა მიათვან, კარგი და გამორჩეული ახის ქონი.

16. ქ. ღორის ქონი, ერთს დასცავს რამდენნიც ამხანაგნი არიან, კაცის თავს სამ-სამი ლიტრა ქონი უნდა გამოერთვას მოურავისთვის, რომ ამით საძონი უნდა გაკეთდეს მოურავისთვის. ის ქონი კაცის თავზედ აიღებს და არა დასცავს.

17. ქ. დასცავს ღორისა, როდისაც ქონი მოიკრიფება ადუბაში, მოურავისთვის ერთი მხარი და ერთი ბარკალი უნდა მოიკრიფოს, რომ მძებვი უნდა გაკეთდეს.

18. ქ. წელიწადში რამდენჯერაც ნიხრი მიეცემა მოურავისა-გან უასზებს და მოკმატება, თითოს მომატებზედ უასზებმა საერთოდ ნიხრანა ორმოცდა ათი ლიტრა ცხვრის კორცი მოურავს უნდა მიათვან, რომ ეს დებულება არის.

19. ქ. წელიწადში ერთხელ საერთოდ სირაჯებმა მოურავს უნდა მიათვან დებულებისებრ ნიხრანისა თოთხმეტი მინალოთუნი. აქედამ ორი მინალოთუნი მოურავის ნაცვლისა არის და სხვა მოურავისა. ეს ღვინის ნიხრის თოთხმეტი მინალოთუნი წელიწადში ერთხელ აიღებს, თუნდა მარიამობისთვეში და თუნდა სხვას თვეებში.

20. ქ. მოურავმა სხვაგან ერთი და ორი თვე რომ დაიკვიანოს და ქალაქში მოვიდეს, სირაჯ-ბაში სირაჯებს უნდა მოუძღვოს და მოურავს ტიკით ღვინო უნდა მიათვან. აგრევე ბაჭყალ-ბაშმა ხილი უნდა მიათვან, რომ ეს დებულება არის.

21. ქ. ქალაქში რომ გელაქნური შემოვიდეს, საზალნეზედ ორი გელაქნური მოურავს უნდა მიათვან და ამ გელაქნურის მომტანმა მოურავი უნდა ნახოს, ნიხრი მისცეს, და ამისთვის ნიხრანად ოცი და ან თხუთმეტი გელაქნური უნდა მიათვან, რომ ეს დებულება არის.

22. ქ. ორგული რამდენი საზალნეც შემოვა, საზალნეზედ ნახევარ(ი) ორგული მოურავისა არის. ამისთვისაც მომტანთ მოურავი უნდა ნახან, ნიხრი მისცეს, და ნიხრანად არც დადი და არც ჰატა-

რა, საშუალო ორატული უნდა მიერთვას. და თუ ცოტა შემოტანილა ორატული, იმისთვისაც ნიხრანსათვის ორი-სამი ლიტრა ორატული უნდა მიერთვას. ეს ორატული განჯიღამ რომ მოვა, იმისი არის, რომ ეს დებულება არის.

23. ქ. აგრევე ზუთხი რომ შემოვიდეს, საზღვრებსედ ერთი ზუთხი მოურავისა არის. და მომტანთ მოურავი უნდა ნახონ, ნიხრანს მისცეს და ნიხრანსათვის კიდევ მოკელი ზუთხი უნდა მოართვან. და თუ ცოტა შემოტანილა, ორსა და სამს ლიტრას ზუთხს მიაერთებენ, რომ ეს დებულება არის.

24. ქ. რამდენიც საზღვრე ხრამული, ფიხსული შემოვა, საზღვრებსედ ერთი ჩარქი ხრამული-ფიხსული მოურავს უნდა მიერთვას, და მომტანთ კიდევ მოურავი უნდა ნახონ და ნიხრი მისცეს და ნიხრანსად ერთის ღანგრით ფიხსული უნდა მიაერთვან, რომ ეს დებულება არის, და მოურავი ყოველს ნიხრსედ, თუ ბატონის საცვალს არ დაისწრებს, ქედსუდებს დაისწრებს ორსა და სამს.

25. ქ. აგრევე ბორჩალიდამ, და თარფებიდამ, და ბადრიდამ.

26. ქ. განჯიღამ რამდენიც საზღვრე უურქენი შემოვა, ნახევ(არა) ლიტრა საზღვრებსედ მოურავს უნდა მიერთვას, და ნიხრიც მოურავს უნდა მისცეს. ამას გარდა არა გამოერთიევა რა.

27. ქ. ქანდიდამ ხმელი თევზი რომ მოვა, ურემსედ სამი შაური და ერთი გამორჩეული ან ზურგიელი და ან ერთი წყვილი დობი მოურავისა არის.

28. ქ. რამდენიც საზღვრე ზეთისხილი შემოვა, საზღვრებსედ ერთი ჩარქი მოურავისა არის. და ნიხრისათვის ერთი ღანგარი ზეთისხილი უნდა მოერთვას.

29. ქ. ზეთი რომ შემოვიდეს, საზღვრებსედ ორი შაური მოურავისა არის.

30. ქ. ახალციხიდამ და აწუერიდამ ხილი რაც საზღვრე შემოვიდეს, ამისთვის ღანგრით უნდა მიერთვას მოურავს ნიხრის მიცემისათვის.

31. ქ. საზღვრე ნესვსედ ნახევარი ნესვი მოურავისა არის, და ურემსედ ორი გამორჩეული ნესვი უნდა მიერთვას.

32. ქ. ქალაქის მოურავს ქალაქის ბაღებმა უნდა მოართვან:

მოურავის კაცი უნდა წავიდეს და სხვალენებით ხილი უნდა მოეკრიფოს და მოერთვას, ერთი ახალ-ბაღობას, რაც იმ დროს ხილი იქნება, უფველივე უნდა მოერთვას, ერთი ახლობას, და რაც იმ დროს ხილი იქნება, უფველივე დაუკლებლად უნდა მოერთვას სხვა(ლ)ნეებით და ერთი უერძობას უნდა მოეკრიფოს სხვალენებით, რაც იმ დროს არის, უფლის ნივთისაკან დაუკლებლად უნდა მოერთვას უფლის ბაღებიდამ: დირსიჭალიდამ, ორთაჭალიდამ, კრწანისიდამ, სვიდაბათიდამ, გარეთუბნის ბაღებიდამ და ვერიდამ და სხვა უფლის ბაღებიდამ.

33. ქ. წელიწადში ნაგრეზზედ სამი დღე რომ მოურავისა არის, იმ სამს დღეს, რაც ტივი ჩამოვა, სხვაში მოურავისა არის.

34. ქ. ჭურჭლის ქურახანიდამ, რამდენიც ქურა გამოვიდეს, იმდენჯერ ორი ნაჭერი, ერთი კოკა და ერთი ლიტრა მოურავისა არის, დებულება არის.

35. ქ. აგრევე ქაშხურის ქერიდამ, რამდენჯერაც ქურა გამოვიდეს, ქურაზედ ორი ნაჭერი მოურავისა არის, რამელიც უნდა.

36. ქ. ბატონი რომ მოქალაქეს გაუწერეს და ჯარიმა წაართვას, ათის-თავი მოურავისა არის.

37. ქ. ბატონის ნაცვალი და მოურავის ნაცვალი უფველთუის უნდა სინჯევედეს ლიტრას, ადღს, სწუას და უფველსავე სწუას და გასაზომს და თუნგს, და რომელსაც ნაკლებობა და სიმრუდე შეჩინდეს, ჯარიმა უნდა წაერთვას. იმ ჯარიმის ათის-თავი მოურავისა არის და ამ მოურავის ათის-თავიდამ ათის-თავი ბატონის ნაცვლისა არის.

38. ქ. ქურდს და ბოზს როდესაც მოურავი დაიჭერს, ამის ჯარიმას მოურავი რომ გამოართმევს, ათის-თავი მოურავისა არის და ამ ათის-თავის ათის-თავი ბატონის ნაცვლისა არის.

39. ქ. თავი რომ გაუტეხოს კანმა კაცს. ამის ჯარიმა მოურავისა არის, ბატონისა არ არის ის, თუნდ დიდი იყოს, თუნდა მატარა.

40. ქ. ცხაფხუელზედ რომ ცხენები დაიბმის, მასმენებს სძევს სუთი ტოილა-დუშაჟი, მსკედლებს ორი კარგი სათიბელი და ერთი კარგი სამურველი, რომ ეს დებულება არის, მოურავს უნდა მოერთვას.

41. ქ. მოურავი რამდენჯერაც ქალაქი დამი სხვაჯან წაბისნდება, რამდენიც ტავი მოუნდება, უნდა თხოვით მარაგან და ეს ტიკები მას უკან ისევ ზატონებს უკანვე უნდა მიეტყოს. ეს დებულება არის

42. ქ. აგრევე მკუზრავებსა, რამდენჯერაც მოურავს ტიკები მოუნდეს, უნდა მარაგან და ხმარების უკან ისევ მკუზრავებსვე უნ და მიეტყოს, ეს დებულება არის.

43. ქ. მოურავს რომ შეწვრილმანე უნდა ჰქვანდეს, შეწვრილ-მანეებში ის თარხანი უნდა იყოს, გათარხნებული უსტაბაშისა და შე-წვრილმანეებისაგან. აგრევე სირაჯი, აგრევე ბაჭყალი, აგრევე ბაზა-ზი და აგრევე მეზურე, აგრევე უსაბი და კიდევ სხვა, რომელიმე ასნაფი ემსახურება მოურავს, ისი იმ ასნაფებისაგან შალავთა ნაქნარი და განთავისუფლებული უნდა იყოს, ეს დებულება არის.

44. ქ. ამას გარდა, რაც ბატონმა ქალაქს ან სთხოოს, ან შე-აწეროს, ან სხვა რამ საქმე იყოს, ქალაქის სომქალაქისი უოკალი-ვე მოურავს უნდა ეკითხოს, და მოურავი ქალაქისა და მოქალაქის მო-ვლას დიდად უნდა ცდილობდეს უოვლის თავის გარჯით და თავდა-დებით.

45. ქ. ასას-ბაში და ასასები მოურავს უნდა ახლდენ და იმას კარზედ უნდა იყვნენ, რომ ასასები მოურავის იასულები არიან.

497. ქალაქის მოურავის სარგო, 153×16 სანტ., დაწერილია გრაგნილ ქალაღზე გაკრული ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშ-ნები არა აქვს. თავი აკლია, ტექსტი ნახევარზე ცოტა მეტი უნდა იყოს დაცული. ქალაღის და წერის მიხედვით ეს საბუ-თიც მეფერამ ტე საუკუნის მეორე ნახევარს უნდა ეკუთვნოდეს. ქალაღის ნიშანი, ანუ ფილიგრანი ყურძნის ტევანია. ტექსტი ამ საბუთისა განსხვავდება ზოგიერთ შემთხვევაში წინა საბუთის ტექსტიდან და საკიროდ მიგვაჩნია მისდა შესადარებლათ მო-ვიყვანოთ აქ. დაცულ მუხლებს აქაც არაბულ ციფირებს ვუ-სვამთ.

1. ქ. კიდევ საოღის-ღებას ბაყაღები ერთობით ბრინჯს გა(ა)კეთებენ და კრბოს, თორმეტი ლიტრა იქნება თუ ათი, და მოუ-რავს მარათმევენ, მოურავის ნაცვალსაც ემსახურებიან.

2. ქ. კიდევ ნათლისღებას ორი ცხვარი გამორჩეული ვასბებმა მოურავს უნდა მიაართვან, ერთი მოურავის ნაცვალს.

3. ქ. კიდევ ნათლისღების უკან, ხორცს ნიხრი მიეცემა და მოურავს ორმოცი ლიტრა ხორცი უნდა მიაართვან ვასბებმა, ათი ც მოურავის ნაცვალს.

4. ქ. დიდ-მარხვა რომ დადგება, ორმოცდა ათი ლიტრა სმ-მარხო თავისის ნიგზით და მარლითა ბაულებმა უნდა მიაართვან მოურავს, მოურავის ნაცვალსაც ემსახურებინ.

5. ქ. წმინდას აღდგომის კიდევ მესამოლები ორს ლიტრას წმინდა სმთელს მიაართმევენ მოურავს.

6. ქ კიდევ წმინდას აღდგომის უოველი ასნათვი თითო ბატკანს მიაართმევენ მოურავს, და ბასანუბი ან სამს, ან ორს, ვასბები ორს გამორჩეულს ცხვარს, და მოურავის ნაცვალს ბატკანი და თითო აბანი, და ქეთხულებსაც უნდა მიაართვან ბატკნები, ერთიანათ ხუთი იქნება, თუ ექსი.

7. ქ. სირაჯების ნიხრასა თორმეტი მინანთული წელიწადში ერთხელ, როცა მოურავი(ს) ნება(ა), უნდა მიაართვან სირაჯებმა, ერთი ოქრო მოურავის ნაცვალს უნდა მისცენ.

8. ქ. ვასბებს რამთენჯერ ნიხრი მიეცემათ, მოურავს უნდა ემსახურებენ.

9. ქ. ვასბებმა უნდა მიაართვან მოურავს წელიწადში ერთხელ ღუქანზე სმთი ლიტრა კარგი ქონი

10. ქ. აგრევე ღორის ქონი, სდაც ღორი იხორცება, რამდენიც ამხანაგნი არიან, კაცის თავს სმთი ლიტრა ქონი მოურავს უნდა მიაართვან და დაზგაზე მხარი და ბარკალი მოურავის ნაცვალისა.

11. ქ. ჟონჯოლი რომ შემოვა, სხალნესე ერთი ჩარექი მოურავისათვი(ნ) (ა)იღებენ.

12. ქ. რაც ჯარმა აიღება ქალაქში, ათის-თავი მოურავისა არის, და ჯარმა ბატონისა არის.

13. ქ. მოურავი მუდამ ქურდს და ბოზს უნდა ექებდეს, და იქილამ ირგებს, და ავს კაცს.

14. ქ. მოურავის ნაცვალი მუდამ ბასარში უნდა დავიდოდეს და იჯდეს, და ადღს, ლიტრას და თუნგს უნდა შინჯეკდეს, და რომ-

მელსაც ნაკლები ან ლიტრა, ან ადლი, ან თუნგი აქ, ჯარიმა უნდა წა(ე)რთვას. ათის-თავს მოურავისთვინ აიღებს და სხვას მეფის სარქარში მიაბარებს.

15. ქ. მოქალაქე(ე)ები მოურავთან უნდა ჩიოდნენ, მოურავმა ქეთხუდები უნდა დაისწრას და სამართალი ისე უნდა ქნას. თუმანზე ხუთი ახაზი მოურავისა(ა). სადივანბეგო, ვინც იას(ა)უღია სიასს(ა)უღოს აიღებს, ნახევარი სიასს(ა)უღო ნაცვლისა.

16. ქ. მოურავი რომ მობძანდეს სხვა ადგილიდან ქალაქში, სირაჯებმა ღვინო უნდა გა(ა)კეთონ და მოართვან ძღვენი, აგრევე საუღებმა ხილი.

17. ქ. გაზათხუღზე ცხენები რომ გაუბმის, რაც ტოილაღუშაუი მოუნდება, მაზმნებ(მ)ა უნდა მართავან მოურავს.

18. ქ. ქალაქში რამდენიც ქურა გამოვა ჭურჭლისა, ქურაზე ერთი კოკა და ერთი ლიტრა მოურავს უნდა მართავან. ქაშხური რომ გამოვა, უფელს ნაჭერზე აითოს ნაჭერს აიღებენ მოურავისათვის.

19. ქ. კარედამ რომ მოქალაქე მოვა, გზას რომ იყოს, მოურავი უნდა ნახოს და იუქში უნდა მართავას.

20. ქ. მოურავი რომ ქალაქში იყოს, მეღიქი, მამასხლისი, თუ ნაცვალი კაცს ვერ დაიჭერენ, მოურავმა უნდა დაიჭიროს, ჯარიმა ბატონისა, ათის-თავი მოურავისა. თუ მოურავი ქალაქში არ იყოს, ამ სიმამ მოხეღემ და მოურავის ნაცვალმა უნდა დაიჭიროს, ჯარიმა ბატონს მართავან და ათის-თავი მოურავის ნაცვალს მიაბარონ მოურავისათვის.

21. ქ. ბადებიდამ ზათხუღში, როდესაც მოურავი კაცს გაგზავნის და ხილს ითხოვს, უნდა მართავან მებადე(ე)ბმა.

22. ქ. ასსები მოურავს უნდა ახლდნენ, ორი და სამი ასსი მინც გამოუღველათ უნდა ახლდნენ. ქურდისა და ბოქსს უნდა მართავს სენებდენ ასსები მოურავს და მოურავი უნდა კარდა(ა)ხ(დ)ეკვინებდეს.

23. ქ. კოჭრის კარიდამ, დიდმის კარიდამ, წყლის კარიდამ შეშს რომ შემოვა, იქილამ შეშის ბაჟი მოურავს ერგება.

24. ქ. ქალაქს მოურავმა სამს იუკეში ერთხელ უნდა ნახრი უნდა მისცეს ქალაქს, მეღიქი, მამასხლისი, ნაცვალი და ქეთხუდუ-

ბი უნდა დაისწრას და ისე უნდა მისტეს ნიხრი. ნიხრის მიტემის უკან, რომელმაც ასნაფმა დაშაოს, მოურავმა უნდა კარდა(ა)ხდუ-ვინოს.

25. ქ. მოურავი რომ სხვაცან წაძანდეს სდმე, ტიკი სირაჯ-მა უნდა იშო(გო)ს და ტიპტორა შეუპრავებმა, მაგრამ არ უნდა დაუ-კარგოს და ისევე ააკეთავის ზატრონებს უნდა მიბარდეს.

498. სიგელი მეფისა ირაკლი მეორისა, ბოძებული თავის მზარე-ულის ომან გვარიძის შვილისადმი, 78,6X38 სანტ., დაწერილია ქალაქლდზე ძრიელ ლამაზის მრგვალის და მსხვილის მხედრუ-ლის ხელით. ნიშნებათ ყოველ სიტყვას შემდეგ ნახმარია მძიმე.

1783, ივნისის 8. ქ: ნებითა და შეწეგნითა ღწისთა, ჩუწნ იესიან, დაყითიან, სოდომონიან, ზანკრატოვანმან, ცხეხელის შეუთას აკიშურაზის ქემან, ი რ ა კ ლ ი მეორემან, მეუფემან და ზატ-რონმან ქართლისა, კახეთისა, ყაზახისა, ბორჩაღისა, შამშადიღოსა, შაქარისა, კანჯისა, და ერეგნისა მზერობელ-მქონებელმან, და თან-შეცხედემან ჩუწნმან დადიანის ასულმან, დედეულმან, ზატრონმან და რ ე ჯ ა ნ, ზირმშომან და სსურველმან ქემან ჩუწნმან, ზატრონ-მან გ ი ო რ გ ი, ი უ ლ ო ნ, ვ ა ხ ტ ა ნ გ, მ ი რ ი ა ნ, ა ლ ე ქ ს ა ნ-დ რ ე და ქარნავაზ, და ძისა ქემან ჩუწნმან და ვ ი თ, ი ო ვ ა ნ ე, ო ა გ რ ა ტ, და თ ე ი მ უ რ ა ზ, შეკიწაღეთ და გიბოძეთ ესე წყალობის სიგელი შენ, საგარეჯოელს გ ვ ა რ ი ძ ი ს შ ვ ი ლ ს, ჩუწნს მზარეულს ო მ ა ნ ს, და შვილსა შენსა მ ა მ უ კ ა ს, იოვანეს, გიორ-გის და გრიგალს, ასე რომ სითარხნის წყალობას დაგვიჯუ, ვისმი-ნეთ აჯა და მოხსენება შენი, გათარხნეთ ჩვენის წილის სათხოვარი-სვან, მისას უწმინდესობის კათალიკოზის წილს კარდა, ჩუწნი წი-ლი სათხოვარი ხარჯი, ბეგარა და სხვა გამოსაღები არა გათხოვბოდეს რა არა ჩუწნგან და არც (სხვათა) შემდგომთა ჩუწნთა შეზატრონეთაგან. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუწნისა გექილ-გეზირნო და მოხელენო, ბრძანება ესე ჩუწნი თქუწნც ასე აღუსრულეთ. აღიწერა კელითა კა-რისა ჩუწნისა მდივან-მწიგნობრის, ბეგთაბეგის ძის, სულხან მდივ-

შელსაც ნაკლები ან ლიტრა, ან ადლი, ან თუნგი აქ, ჯარიმა უნდა წა(ე)კრთვას. ათის-თავს მოურავისთვის აიღებს და სხვას შეუვის სარქარში მიაბარებს.

15. ქ. მოქალაქე(ე)ბი მოურავთან უნდა ჩიოდნენ, მოურავმა ქეთხუდები უნდა დაისწრას და სამართალი ისე უნდა ქნას. თუმანზე ხუთი აბაზი მოურავისა(ა). სადიყანბეგო, ვინც იას(ა)უღლია საიას(ა)უღლას აიღებს, ნახევარი საიას(ა)უღლი ნაცვლისა.

16. ქ. მოურავი რომ მობძანდეს სხვა ადგილიდამ ქალაქში, სიონჯებმა ღვინო უნდა გა(ა)კეთონ და მოართვან ძღვენი, აგრევე იხუდებმა ხილი.

17. ქ. გაზაფხულზე ცხენები რომ გაემის, რაც ტოილოდუშვი მოუნდება, მაზმნებ(მ)ა უნდა მიათვან მოურავს.

18. ქ. ქალაქში რამდენიც ქურა გამოვა ჭურჭლისა, ქურაზე ერთი კოკა და ერთი ლიტრა მოურავს უნდა მიათვან. ქამანური რომ გამოვა, უოგელს ნაჭერზე ათათს ნაჭერს აიღებენ მოურავისათვის.

19. ქ. კარედამ რომ მოქალაქე მოვა, გზას რომ იუოს, მოურავი უნდა ნახოს და ფეშქაში უნდა მიათვას.

20. ქ. მოურავი რომ ქალაქში იუოს, შელიქი. მამასახლისი, თუ ნაცვალი კაცს გერ დაიჭერენ, მოურავმა უნდა დაიჭიროს, ჯარიმა ბატონისა. ათის-თავი მოურავისა. თუ მოურავი ქალაქში არ იუოს, ამ სიმში მოხელემ და მოურავის ნაცვალმა უნდა დაიჭიროს, ჯარიმა ბატონის მიათვან და ათის-თავი მოურავის ნაცვალს მიაბარონ მოურავისათვის.

21. ქ. ბალებიდამ ზაფხულში, როდესაც მოურავი კაცს კაკ-ზაზნის და ხილს ითხოვს, უნდა მიათვან შებალე(ე)ბმა.

22. ქ. ასასები მოურავს უნდა ახლდნენ, ორი და სამი ასასი მაინც გამოუღველათ უნდა ახლდნენ. ქურდსა და ბოზს უნდა მათხსენებდენ ასასები მოურავს და მოურავი უნდა კარდა(ა)ხ(დ)ეგვინებდეს.

23. ქ. კოჭრის კარიდამ, დიღმის კარიდამ, წულის კარიდამ შემა რომ შემოვა, იქიდან შეშის ბაფი მოურავს ერკება.

24. ქ. ქალაქს მოურავმა სამს თვეში ერთხელ უნდა ნიხრი უნდა მისცეს ქალაქს, შელიქი, მამასახლისი, ნაცვალი და ქეთხუდე

ბი უნდა დაისწრას და ისე უნდა მისცეს ნიხრი. ნიხრას მაცემის უკან, რომელმაც ასწაუმა დაშაოს, მოურავმა უნდა კარდა(ა)ხდევინოს.

25. ქ. მოურავი რომ სხეკან წაიძინდეს სადმე, ტიკი სირაჯმა უნდა იშო(ვო)ს და ტიკჭორა შეუპრავებთ, მაკამ არ უნდა დაეკარგოს და ისევე საკეთაფის ჰატრონებს უნდა მიბარდეს.

498. სიგელი მეფისა ირაკლი მეორისა, ბოძებული თავის შარავულის ომან გუარჩიძის შვილისადმი, 78,8 X 38 სანტ., დაწერილია ქალაღლზე ძრიელ ლამახის მრგვალის და მსხვილის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ყოველ სიტყვას შემდეგ ნახმარია მძიმე.

1783, ივნისის 8. ქ: ნებითა და შეწყვნითა დ'ისთა, ჩქსნი იესიან, დაყითიან, სოფომონიან, ჰანკარტოვანმან, ცხებუღის შეუფის თეიმურაზის ძემან, ი რ ა კ ლ ი მეორემან, შეუყუმან და ჰატრონმან ჭარადლისა, კახეთისა, უაზახისა, ბორჩაღისა, მამშადიღოსა, შამქორისა, განჯისა, და ერევნისა შურაბედი-შქონებუღმან, და თან-შეცხუდრემან ჩქსნმან დადიანის ასულმან, დედეფადმან, ჰატრონმან და რ ე ჯ ა ნ, ჰირმშომან და სასურუღმან ძემან ჩქსნმან, ჰატრონმან გ ი ო რ გ ი, ი უ ლ ო ნ, გ ა ხ ტ ა ნ გ, მ ი რ ი ა ნ, ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე და ჭარნაგაზ. და ძისა ძემან ჩქსნმან და ვ ი თ, ი ო ვ ა ნ ე, ბ ა გ რ ა ტ, და თ ე ი მ უ რ ა ზ, შეგიწუღეთ და ციბოძეთ ესე წუღობის სიგელი შენ, საკარუღელს გ გ ა რ ი ძ ი ს შ ვ ი ღ ს, ჩქსნი შარაუღელს ო მ ა ნ ს, და შეიღესა შენსა მ ა მ უ კ ა ს, იოვანეს, კიორგის და გრიგოღის, ასე რაშ სითარხნის წუღობის დაგეთაჟე, ვისშინეთ აჟა და მოხსენება შენი, გათარხნეთ ჩვენის წიღის სათხოვარი-საგან, მისის უწმინდუღობის კათალიკოზის წიღის კარდა, ჩქსნი წიღი სათხოვარი ხარჯი, ბეგარა და სხვა კამოსაღები არა კეთხოებოღეს რა არა ჩქსნგან და არც (სხვათა) შემდგომთა ჩქსნთა მუშატრონეთაგან. აწე ციბრახნეთ, კარისა ჩქსნისა გუქიდ-გუზირხო და მოხეღენო, ბრძინება ესე ჩქსნი თქქსნგ ასე აღუსრუღეთ. აღიწერა კედითა კარისა ჩქსნისა მდივან-მწიგნობრის, ბეგთაბეგის ძის, სულხან მდივ-

ნისშვილის, მდივნის ეს ა ვ ის ა თ ა, თვესა ივნისის 6, ქვეს უ რ ა ა.
ერეკლე, დარეჯან, გიორგი, იულონ, ვახტანგ, მირიან,
მეფის ძე ანტონი.

499. სიგელი მეფისა გიორგი XI-ისა, ბოძებული გიორგი ჩოლაყაშვილისადმი, დაწერილია ქალაღზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1799 ივნისის 3. ქ. წყალბითა ღთისათა ჩვენ, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატიონიან, ქემან მეფის მეორის ირაკლისმან, მეფემან სრულიად ქართლისა, კახეთისა და სხვათამან, მეთაქმეტემან გ ი რ გ ი მ, და თანა-მეტყუდრემან ჩვენმან, ბატონის ციციშვილის ასულმან, დედოფალმან, ჰატონმან მ ა რ ი ა მ, ჰერმომან და სასურველმან ქემან ჩვენმან, ჰატონმან დ ა ვ ი თ, ი რ ა ნ ე მ, ბ ა გ რ ა ტ, თ ე ი მ უ რ ა ზ, მ ი ხ ა ი ლ, ჯ ი ბ რ ა ი ლ, ი ლ ი ა მ, თ ქ რ თ ჰ ი რ მ ა ნ და ი რ ა კ ლ ი მ და ძისა ქემან ჩვენმან გ რ ი გ თ ლ, ესე წყალბით წიგნი და სიგელი გიბოძეთ შენ, თავადს ჩ თ ლ ა უ ა შ ვ ი ლ ს გ ი რ გ ი ს, ძმასა შენსა დ ი მ ი ტ რ ი ს, შვილსა შენსა თ მ ა ნ ს და ჯ ი მ შ ე რ ს და მომავალთა სახლისა შენისათა, ასე რომ ძველათაჲ ჩვენის ოჯახისა თქუენი მამა-ზაპანი ნამსახურნი არიან და შენ გიორგიმაც ჩვენსედ დიდი ნამსახურობა და ერთგულება გამოჩინე, ასე რომ ასტარაბათელი მავმად-ასან-ხანის შვილი ალა-მავმად-ხან ურიცხვის ლაშქრით ორისავე საქართველოს ასახრებლად რომ მოვიდა, ჩვენ ჩვენის კერძობით თელავიდან ავიყარენით და მთლად ჩვენი საბასეული აიყარა და მთებში დაიხიზნენ და შენ ჩვენს კერძობასა და ჩვენს შვილებზედ დიდად გაისარჯე და გვ(ე)მსახურე იმ აყრასა და დახიზვნაში, შენს სახლობას აღარა დასდიე რა და ჩვენ გვიერთგულე და გვ(ე)მსახურე. ჩვენცა ამ შენი ნამსახურობის სასუქუთთ გიბოძეთ თიანეთისა და ფშავისა და ხევსურეთის მოურაობა, როგორც მოურაობის რიგი იურს, ისე უნდა იმოურაო. როდესაც შენ იქნებოდე, შენ უნდა იმოურაო და როდესაც შენი ძმა დიმიტრი იქნებოდეს, იმან უნდა იმოურაოს. ჩვენს კარზედ განუშორებლად ჩვენს სამსახურში

უნდა იმოუფებოდეს. როგორც სხვანი მოურავები არიან, თქვენც ისე უნდა იმოურავოთ, და ჩვენს სამსახურსეუდ ერთგულებათ და ბეჭითად უნდა იმსახუროთ. კქონდესი და გიბედნიეროსი ჩვენს ერთგულებისა და სამსახურში მოგახმაროსი და არა მოგეშალოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა შეუეთა და შეხატონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენისა ვექილ-გეზინრო და სხვანო გამგენო, ეს ჩვენგან წყალობა და ნიშანი თქვენცა ასე დაუმტკიცეთ და ნურვინ შლად კელს-ჭუოფთ თვინიერ თანადგომისა და შეწევნისაგან კიდე. აღიწერა კელითა კარისა ჩვენისა მდივნის თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ე გ ნ ა ტ ი ს ა თ ა . წელსა ჩ დ უ თ, თვესა ივნისისა კ, ქქს უ ჰ ზ . □ □ □ . ბეჭდებს აწერია: 1) მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გიორგი, 2) დედოფალი მარიამ, 3) დავით.

500. არზა ვახტანგ, ზაალ და ლუარსაბ ყაფლანიშვილებისა (ორბელიანებისა) მეფე ირაკლი მეორესთან, 22,2×17 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე რვეულათ წვრილის და ლამაზის ნუსხა მხედრულის ხელით, შეიცავს სულ 11 გვერდს. თარიღი არა აქვს. შესაძლოა ჩვენი არზა თვით დედანი არ იყოს, არამედ პირი: არზაზე არ ჩანს არც განაჩენი მეფისა, არც თარიღი და ხელის მოწერა მომჩივანისა. ჩვენი დედანი გადაწერილია, თუ არ დაწერილი, 1793—1795 წლებში: ქალაღდის ნიშანი ანუ ფილიგრანი სხვათა შორის უჩვენებს 1793 წელს. მეფის სახელი, რომლისათვის არზა არი მირთმეული არ იხსენიება, მაგრამ არზაში მოთხრობილი ამბები ეხებიან მეფეს თეიმურაზ მეორეს და მის შვილს ირაკლი მეორეს, და ექვს გარეშეა, რომ არზა ირაკლი მეორისადმი არის მირთმეული. ნიშნები ყოველ სიტყვას არ უზის, არამედ წერტილებია დასმული ყოველი წინადადების შემდეგ. ეს არზა სწორეთ ძვირფასი მასალაა საქართველოს მე-**XVIII** საუკუნის ისტორიისათვის. ბევრ ამბავს და მოვლენას შუქს ფენს, ცხოვედ სურათს გვიხატავს ოსმალოთ და სპარსელების საქართველოს მპყრობელობისა, ხოლო თვით მომჩივანის ზაალ და მისი ძმების როდნტიულ-ტრაგიკული თავგადასავალი დიდებული თემაა ჩვენ მწერალთათვის, რომელთაც

რომანების ან დრამების წერა ეხერხებათ. პირველ ფურცელზე მეცხრამეტე საუკუნის ხელით მინაწერია: „საჩივარი, რაც ძვირი შეუმთხვევიათ მამის ჩემისათვის ასლანის შვილებს“.

1793 — 1795. დონ უმაღლესის კელმწიფის ჭირი უაფლანის-შვილებს ვახტანგს, სვალს, იმისს შვილებს და ლუარსაბს მოგვცეს! ამას მოფხსენებთ ჩუწნს უაფლად მოწყალეს კელმწიფეს: დავით სარდალს სამოცის წლისა ემისა და მამულის გამოსაფლსა ვთხოვთ, ამის მიზეზისათვის: ერასტი მდივანბეგი რომ მიტყლილა, შემდგომად სახლას-კაცებს ქაიხოსრო სარდლისათვის მიუტით თავეთი სახლის ბატონობა, ემა და მამული, აშენებული და გამდიდრებული საუაფლანისშიყო. წელიწადი არ გამოსულა, ამ სახლის ბატონმა საერთო სოფლები ჩამოართვა და სახლის-კაცები შიგაღარ გაატარა. მამა ჩემი მიიგრა და მამულში იმას ამტყმედებდა. მერე სახლის-კაცები მოვიდნენ და მამა ჩემს უთხრეს: „ამდონი სულა რომ გამოგვრეკა მამულიდამ, შენ ერთი ხარ და შენ უფრო მოგვრეკა, მოდი და ჩვენ ერთობა გვიყავ და ძმობა, ფაშასთან უჩივლოთ, ჩვენს მამულს უსამართლოდ ძმისგან დაჯანბით ნუ წავიერთმევთ“. მამა ჩემსაც ჭკუამ გაუჭრა და სახლის-კაცებს გაუერთდა. ჩამოვიდნენ ქალაქსა და ფაშასთან ჩივილს უზარებდენ. ერთათ შეიყარნენ, და დემეტრე ეშიკადას-ბაში მამამად-ბეგს*) მოციქულად მიუგზავნეს, ქრთამს დაჭირდნენ, მამულს ნუ წაართმევენებ ჩვენს ძმისაო. მამამად-ბეგ ქაიხოსრო სარდლისა დიდი მეგობარი იყო და ჭამფალა, მამამად-ბეგ დიდად გაუწერა დემეტრე ეშიკადას-ბაშს: თქვენ ქაიხოსრო ბეგს როგორ უჩივითო, წადი: უაფლანისათ ასე უთხარ, ხვალ ეკელას დაგიტყრო. ეს ამბავი ეშიკადას-ბაშმა სახლის-კაცებს მოუტანა, რასაკვირველია, შეწუხდებოდნენ. ქაიხოსრო სარდალმა, მამამად-ბეგის შემწეობით, სხვა სახლის-კაცები კი ღარ დატყრინა და მამა ჩემი დატყრინა, ამ მიზეზითა, რომ მამის მამულში ვასაქმებდიო, და დემეტრეს კელით ორი ათასი უფრუში და ერთი ალმასის ბეჭედი ფაშას

*) მამამად-ბეგ იყო მხნე ვაჟაკი და ხაზინადარი ქართლის გამგებელის ისაყ ფაშისა (1725—1732).

მოვართვიო. მამა ჩემი აღარ გაიკითხეს, ორი ათასი უურუში და ათასი უურუშიც ბეჭდის ფასად, ეს სამი ათასი უურუში წაართვეს. სახლის-კაცები რომ დაჭფანტა და მამა ჩემს ეს შარი მოუგონა, მას უკან მოიუვანა ტერ-შიმონაშვილი მოსესა და საყაფლანისშვილო და საბარათისშვილო იმის დაქცევინა. იმისი მხნავი და გამგონი ბევრნი განლაგან. წელიწადი არ გამოვიდა, საუფლის-წუღოებიც წაართვა ეგულას სახლის-კაცებსა ეშიკადა-ბაში ხომ თქვენს საფარველს ქვეშ ცხოვრებდა. სხვანი ეკარნენ დმანისის ციხეში, უემო-უმამულო და უსარჩოო. ზაზუნა მბეჭაბუგის მამას ერთი გაკეთებული უმა ჭეჭუნდა, თავისი საუფლისწულო, ბატონ-ყიობის რიგით ვერ მივიღოდა ქაიხოსრო სარდლის შიშითა. მოწუალების სათხოვნელად მივიდა, სოფელში არ შეუშვეს, ქვითა და ლოდით გაკვდეს: სარდალი შეკვეტოებს და აკვიკლებსო, შენ რომ აქ ჰური გაქამოთო. მამა ჩემს კი ვერ წაართვა საუფლისწულო ვერც ოსმალბასა და ვერც უიზილბაშობაში, ამ მიზეზით, რომ კარსედ მეგობრები ჭეჭუნდნენ. მამა ჩემმა საუფლისწულოს ნაკლებობაზედ უჩივლა ისაუფაშასთან სარდალსა, ფაშისა და უსუფ-ბეგის ბრძანება მიუტანა¹), შვიდის სოფლის ნუსხა, მისცა, ეს უნდა დამიდვა ჩემს საუფლისწულოზედაო. ამ ბრძანების შიშით მაშინვე აიღო ის შვიდი სოფელი და მამა ჩემს მისცა იმ წიგნის ძალითა, რომელიც თქვენს ბედნიერს უურს მრავალ-ჯერ მოუსმენია, ახლაც მზასა მაქვს აქა. მოწუალებე კელმწიფევე, ეს ჯაფრი მკლანგს, მამა ჩემმა უსუფ-ბეგის ბრძანებით შვიდი სოფელი გამოართო ზაზა მაგისს, და მე ერთი მეცხვარე ვერ დამისნია მაგის კელიდამ თქვენისთანა მადლის კელმწიფის ბრძანებით. ეს კმარა საჩივრად, მაგრამ, რადგან მართლ-მადიდებელი და მოსამართლე კელმწიფე ბრძანდებით, მონისგან ეველა უნდა მოგხსენდეს ჩვენი საჩივარი. რამდენსამე ხანს უკან ოსმალა წავიდა და უიზილბაში მოვიდა²), ვერც მაშინ წაართვა საუფლისწულო მამა ჩემსა, ამ მიზეზითა: ნა-

1) უსუფ-ბეგი შვილი იყო ისაყ ფაშისა, შემდეგ უსუფ ფაშის საელით გამგე ახალციხისა.

2) ოსმალა წავიდა და ქართლი დაიპირეს სპარსელებმა 1735 წელს.

დირმა რომ ქალაქში მობძანდა, ორასი ნოქარი სთხოვა სომხთა-საბარათაშვილსა, ის მამა ჩემს ნადირმამ მიაბარა, თვითან წაბძანდა, და სეიუხან სარდალ(ი) აქ სარდალად დააგდო¹⁾. სეიუხან სარდალმა მამა-ჩემი დიდათ მიიხნივა, ეშიკადაბაშობა მოუტანინა ნადირმადამ, ორ-მოცდა ათის თუმნის ჯამაგირით. მას უკან საერისთო დაიტკირა და ისიც მამა ჩემს მიაბარა²⁾. შერე მამა ჩემმა თქვენი ჭირი წაიღო. ჩვენ წვრილები დავრჩით. მოგვეო კელი, მე და ჩემი ორი ჰატარა ძმა დაგვიტკირა და იმანუელი-ხანს მიგვცა დასახოცლად³⁾. ფაფლანმა გაასწრა და დაღისტანში ნადირმასთან წავიდა. ამ მიზეზით იმანუელი-ხანმა ჩვენ ვეღარ დაგვხოცა და გაგვიშვა. შერე დმანისს გვილაღატა, ოთხნი ძმანი ერთათ დაგვიტკირა. ღთს შეკვიბრალა: სანამ ჩვენ მოგვასხემდა, იმანუელი-ხან გამოცვალა, ყოჯა-ხან მოვიდა. მე და ფაფლან კელ-ხუნდით ჩამოგვასხა და ჩემი წვრილი ძმები იღლით დაჭუნდათ, დასახოცლათ ყოჯა-ხანთან მიგვასხა. ყოჯა-ხანმა შეიტყო, რომ შურით ვიყავით იმისგან დატკერილნი. ჩვენ კელ-ხუნდი აუკურა, გაგვიშვა და ის დატუქსა და უბძანა, ამათ თავეთი მამული უნდა მისტყო. იმისის ბძანების ძალით ჩვენ ჩვენს მამულში მივედი. მას უკან მოვიდნენ ორნი მამა-შვილნი ქვეშის ციხეში. ჩვენ დმანისს გახლდით. გამოგვისია რევაზ⁴⁾ და ოთხნი ძმანი კიდევ დაგვიტკირა. იმ-ჟამად ყოჯა-ხან აღარ იყო, აღი-ხან იყო ქალაქში ბეგლარბეგათ. მოგვიყვანა და ოთხნივე ძმანი იმას მიგვცა დასახოცლად. დმანისიდამ რომ ქვეშს ჩამოგვასხა, იქ ერთი თვე მეტი შეგვიანხა. გუდელისის ნახევარი და ტაბახშელის მეოთხედი ჩვენი ნასყიდი იყო, და ერთი

¹⁾ ნადირ-შაჰ შემოვიდა ტფილისს ოკტომბრის 6, 1735 წელს; სეფი-ხან დასვა ქართლში გემგედ და სარდალად 1736 წელს.

²⁾ მამა ჩვენი მომჩივანის ზაალისა იყო ელიზბარ ორბელიანი. რაც აქ ელიზბარზეა ნათქვამი, გამეორებულია პაპუნა ორბელიანის ისტორიაში (იხ. ქარ. ცხ. II- გვ. 347).

³⁾ იმან-ყული-ხან ხვარესნელი დაინიშნა ქართლის ნაიბად 1740 წელს, შემდეგ 1741 წელს ნადირ-შაჰმ მას ქართლის ბეგლარ-ბეგობა უბოძა.

⁴⁾ რევაზ ორბელიანი ქაიხოსროს შვილი იყო.

საკომლო ხრამში ანდრის ჭქონდა ჩასული. ეს სამივე სიგელი, ჰატრონისაგან მიტეული მიგვატანინა და ჩვენც სიგელი დაგვაწერინა და გამოგვართავა. რა ილაჯი გვქონდა? ქვეშის კლდეზედ გადაყრას გვიპირებდა. მას უკან ალი-ხანს მიგვცა ოთხნივ ძმანი დასახოცლად. ალი-ხანმა ის ორი ჩემი წვრილი ძმები კი გაუშვა, დიად წვრილები იყვნენ, და ჩვენც ორნი ძმანი მოედანზედ გამოგვასხეს დასახოცლად. იაჭია-ბეგ-ზედ რომ გამოეკზაფნა ნადირშას გორის ციხისა და ყორჩასყალის ასაშენებლად, ის იაჭია-ბეგ რიზა-ყული-მირზის სოღბათ-ისასული იყო. ერთის ბატონის ემანი ვიყავით და ჩემი მეგობარი იყო. საწყალობელმა დედა ჩემმაც იცოდა იმისი და ჩემი მეგობრობა. მიტროლიყო და მუკლს მოხეოდდა, მიშველე, შვილებს მიხოცენ უსამართლოდ. მაშინვე იაჭია-ბეგ წასულიყო და ალი-ხანისათვის ეთქვა, ორთქს თავადისშვილს რათა ჭხოც უსამართლოდ? არ გიჯობსო. იმის შიშითა და ხათრით გაგვიშვა, აღარ დაგვხოცა. მერმე ალი-ხანმა სოღბათ-ისასულით დამაყენა მე, და მწყალობდა. ვახლდი თორმეტი დღე. რასაკვირველია, სრდლის შიშით მამულში ვეღარ მივდიოდით. მერმე ჩემმა ძმამ მითხრა, რა ვქნათ, ზაალ, რომ ამ კაცმა საუკუნოდ ჩვენის სამევიდროს მამულიდამ გამოგვეარა? მე უთხარ, დასტური მომეც, ნასრულა-მირზა¹⁾ შირვანს არის. ალიხანს გავეპარები და იმასთან ჩავალ მეთქი, კელი მომიმართვა. ორის მსახურით გავეპარე და ჩაველ, ნასრულა მირზასთან მიველ ურდოში, და ბაბახან იმასთან ყულებში ზირველი იყო. მიველ და იმის კარავში ჩამოვსე. მივიდა და მირზას მოახსენა, რიზა-ყული-მირზის ყული ზაალ გხლებათ აქაო. ნასრულა-მირზა კარგად მიცნობდა. მაშინვე დავეცხენე. მიმიყვანა, მოწყალების თვალით მომხედა და დიდ ხანს შელახარაკა, მერმე ბამა-ხანს(sic) მიმაბარა. მეორეს დღეს ბამახანის ზირით ებძანა, ჩემთან დადექო და მოჭბათის გიზამთო. მე მოვახსენე, ცოლ-შვილის ჰატრონი ვარ და არ შემიძლიან დგომა მეთქი. ებძანა, მაშ შენი მათლადი მოგვასხენეო. მოვასხენე: მამული მამქვს წართმეული და მამის სახელო ეშკავდა-ბაშობა. მამულის რაჟამი შიბოძა ალი-ხან-ზედ, თავისი მამული გამოურთავი და მოეცო, და სახელოსი ასე

1) ნასრულა-მირზა შაჰ-ნადირის შვილი იყო.

ებრძანა, უმამოთ სახელს ვერ გავსცემო. წადი მამა ჩემიან, მიღზა-მეთი-ხანს მიგიწერო, შენს საქმეს ის კარგა გამართავსო. მუსაბეკ იყო თალიში, კარგი ზატიოსანი კაცი. მამისაგან ლაღათ ჰყვანდა მიცემული. იმას უბრძანა, მიღზა მეთიხანს ჩემ მაგიერ მისწერეო. ეს ჩემის ძმის მიღზა-ყული-მიღზის უული არისო, და ამისი საქმე შენ გამართე კარგათაო. თქვენმა სიმაღლემ, ცხვირ-მოჭრილი რომ ჩაიყვანეთ და მიჭკვარეთ, ეს ამბები მასუკან იყო¹). იმ ჟამად მე რომ იქ გახლდი, მაჰმად-უსეინ-ბეკ ედიგარაშვილი გამოგზავნილი იყო მღრზასთან ნეტარხსენებულის ბატონისაგანს. იმ ჟამად რაჟამი მიბოძა, ინამი და ხალათიც მიბოძა და გამისტუმრა თავის მამასთან. მე და მაჰმად-უსეინ-ბეკ განჯამდინ ერთად მოვედიო. ის რაჟამი და ზოგიერთი რამ ჩემს ძმას გამოუგზავნე მაზად-უსეინ-ბეგის კელითა და მე ნადირშასთან წავედი. ნადირშა ბაღდადიდამ დაბრუნებულყო და აჰმადანს აქედამ შევეყარე. მიველ, მეთი-ხან ვნახე და რაც მათლაბი მქონდა, ყველა აღმისრულა. აღი-ხანმა აღარ მომიკითხა, და რევაზ სარდალი თურმე გულით შექებდა და მკითხულობდა. დმანისს მიკითხევდა, ეტუოდნენ ქალაქს არისო, და ქალაქს მიკითხევდა, ეტუოდნენ, დმანისს არისო, მივიდა დმანასს, მიკითხა, რომ არ ვიყავ იქა, გული დააჯერა, რომ ქართლში აღარ ვიყავ. მაშინვე ჰაჰუა გერმანოზისშვილი გაისტუმრა, აღი-ხან სარდალს მისწერა: ზაალ გაიქცა სეფი-მიღზასთან უარსსა, უაფლან დაიჭირე, თორემ ეგეც გაიქცევაო. შუადამისს მოსულიყო და აღი-ხანისათვის არზა მიერთმია. აღი-ხანს ეთქვა, გათენდება და დავიჭერ უაფლანსაო. გათენდა, უაფლან მოაყვანინა, ჰკითხა, ზაალ სად არისო? მოახსენა, თავის ბატონთან წავიდაო. ჰკითხა, ვინ არის იმის ბატონიო. მოახსენა, ნასრულა-მიღზაო. უბრძანა, სტყუიო. მერე მოიტანა ნასრულა-მიღზას რაჟამი და მიართვა. სხვა ვეღარა თქვა რა: თუ კი ნასრულა-

1) ცხვირ-მოჭრილს ეძახიან ყანის შვილს, რომელიც შემახიაში გამოამცხადეს მეთედ სპარსელების ჯარმა და ლეკებმა შაჰ-ნადირის წინააღმდეგ. მერმე ოსმალეთში გაისტუმრეს, მაგრამ ირაკლიმ დახვდა ქსანზედ ყანჩავეთთან, დაიჭირა და მიგვარა შაჰ-ნადირს, რითაც ღიღი მადლობა დაიმსახურა, ეს იყო 1746, ანუ 1747 წელს.

მირწასთან მივიდა, რატომ არ შემატებინა, რომ მართებულად გა-
მესტუმრებინაო.

ახლა ეს მოხსენდეს მათს სიძალეს, ელიზბარ ასე მო(ა)კუგუ-
გინა: სახლის-კაცებსა სიგლახაკია ილაჯი გაუწედათ. იმ ჟამად გიჟა
ამილახვარიც უკუდგა. დიამბუგისშვილები გიჟი ამილახვარის მოყვრე-
ბი იუვნენ, ვახტანგ, ელიზბარის ძმა, სულხან და დავით, იძის ბიძა-
შვილები, გაიქცნენ და გიჟის ამილახვართან წავიდნენ. ორს ოსმალს
ორი სახალხე მოჰქონდათ ვარსსა, წინ შეეყარნენ, ის ერთი მოკლეს,
ენდრო იქ გაყარეს. ის ორი ხარი წაიყვანეს, წავიდნენ და გიჟს ამი-
ლახვართან მივიდნენ. ის, რომელიც ოსმალო გარდაჩნა, წავიდა
დადისტანში, ეკენთან მივიდა და მოახსენა. ეკენმა ფათალი-ბეკ-ბეგ-
ზადა იასუღად მოსცა და ქაიხოსრო სარდალს რაჟამი მოსწერა, ეს
შენს ქვეყანაში მომხდარაო და ზასუხი უნდა მისცეთო. რაჟამი მო-
ტანა ქაიხოსრო სარდალსა. ქაიხოსრო სარდალმა ელიზბარ მისცა
კელში: ამისი ძმა და ბიძაშვილები არიან შაკ სიქმის შქნელებიო.
ელიზბარმა ეს ზასუხი მისცა: ეშა შენ გიჭირავს და შამული, მე სა-
იღამ მივსცე, აიღე და ჩვენის შამულიდამ მიეცო. ეს სიტყვა ქაი-
ხოსრო სარდალმა დიად შორს დაიჭირა და კიდევ იმას მიუთხია. ამა-
ში ის იასუღი დიად მოამდურეს ორთავე(მ). ამ ჟამად ნადირშას
ქართველები დაეპარებინა დადისტანში, სხვა ილაჯი არა ჰქონდა და
ელიზბარც ამათ გაჰყვა. ამაში იმან-ეული-ხანს ზირობა გამოართო ქაი-
ხოსრო სარდალმა, შე რომ წავიდე, ეაფლან და ზაალ დაიჭირე და
დახოცეო. რომ წავიდნენ, ეაფლან კი დაიჭირა და შე გავუქვდ და
ამათ განჯას მივეწიე. ქაიხოსრო სარდალმა რომ მნახა, დიდად ეწეი-
ნა და შეწუნდა. მაშინვე მოსწერა იმან-ეული-ხანს, ეაფლანს ნურას
ერჩი, გაუშვიო, იმ კაცს დააბარა, ეაფლანის წიგნი მოუტანე ზაალ-
სა, რომ გაშიშვლო. დარბანდს რომ მივედიო, ის კაცი იქ მოგვეწია
და ეაფლანის წიგნი მომიტანა. მივედით დადისტანში ნადირშასთან.
ფათალი-ბეკ დაწინაურდა და ნადირშასთან მივიდა. ნადირშამ მაშინვე
იმ ოსმალოს ამბავი ჰკითხა და ქაიხოსრო სარდალი და ელიზბარც
დიდათ დააბესდა. არც იასუღობა მაქნეინეს და არც რას შემუბოგ-
ნებო. უძმანა, ელიზბარს კმალი შემოხსენო. ჩვენც მივედით და ქე-
შიკ-ხანაში დავსხედით. მოვიდა ფათალი-ბეკმა და ელიზბარს კმალი

შემოხსნა. ცოტა ხანი გამოვიდა, დაგვიძახა, შევედით. უბრძანა სარდალს: „შენს ქვეყანაში ამისთანა საქმე რატომ მომხდარა?“ სარდალმა უკებთანაც ელიზბარს დაადგა დანაშაული. მაშინვე ბრძანა, და ელიზბარ დაარჩევს. სარდალს უბრძანა: „შენ იყავ სსსიკედილო და ეგ მოკვდა“. იასაულს უბრძანა: ახლავ წადი, იმისს შვილს ჩაუდეგ, ხუთას ორმოცდაათი თუმანი წაართვი და ამ ოსმალოს მოეცო. მოვიდა, სარდალის შვილს ჩაუდეგ¹). მე ელიზბარ იქვე დავმარხე, და სარდალის საჩივარს შეუდეგ უკებთან ჩემის მამულის გამოსატანათ. აბდულა-ბეგ და სხვა ქართველები შემომიყენა და უკებთან აღარ მახიფლა. ჩემის მეოთხედის წიგნი მომცა აბდულა-ბეგისა და ქართველების ჰირობითა. ფათალი-ბეგ რამ მოვიდა, ოსმალო მოიყვანა. რევაზმა ოსმალოსი და ფათალი-ბეგის საქმე ას ოთხოც თუმანდ გარდასწვევითა. იმდონი თქვენი წყალობა მაქვს; რამ(დ)ენი ხუთას თუმანზედ მეტი მამული დამ იმან მოკრიფა. მე ქაიხოსრო სარდალს ვახლდი. დადისტანიდამ წამოვედით და ქადაქს მოვედით. ორნივე ძმანი გაგვგზავნა და დმანისს დაგვყენა. იქ ვიყავით და, რაც შეგვეძლო, ქვეყანას უვლიდით. სარდალი მობრძანდა ქვეშსა, კაცი გამოგვისია, გვიდალატეს და ოთხნი ძმანი კიდევ დაგვიჭირეს, ქვეშის ციხეში ჩამოგვასხეს და დიდის ტანჯვით დაგვატუსადეს. ოთხსავ ძმას კლდეზედ გადაურას გვიპირებდა. დმანელი თურმე იმ ჟამად იქ დახვდა. შეხვეწნოდა, შენის კელით ნუ დახოც, თათრებს მიეც, რაც უნდა უეზო. მაშინვე ტახანმელის და გუდელისის სიგლები იქ მიგვატანინა, გამოგვართო და ჩვენც იქ დაგვაწერინა სიგელი. მასუკან წამოგვასხა და აღიხანს მიგვცა დასახოცლად, როგორც ზემო წერილი აცხადებს. ეს სახლისკაცების მოვლა! და ვმისა და მამულის მოვლაც ახლა მოგხსენდებათ.

ქ. ერთს აღებაზედ ოთხასსა და ხუთასს თუმანს აიღებდა. თავის დღეში ერთი უარული არ გაუყენებიათ და არც ერთი თოფი სადმე უსროლიათ ლეკისათვის. ერთი მსახური იყო ჩვენი, წისქვილში თურმე იყო, სამი ლეკი მიხდომოდა, იმას თოფი ესროლა, ერთი კი წაექცია და ორნი გაშტეულიყვნენ. იმ ლეკის თოფი-იარაღი და

¹) ეს ამბავი პაპუნა ორბელიანის ისტორიაშიც არის მოხსენებული, მაგრამ ძრიელ მოკლეთ (ქარ. ცხ. II, გვ. 353—354).

თავი რეკაზ სარდალს მიართვა დმანისს. რეკაზ სარდალმა უთხრა: ამას ბევრი ოქროები ექნებოდა, უნდა მამიტანო. შეჭფიცა, არა ჭქონიაო, თორემ იმ ტანისმოსსა და თათ-იარაღს ზედ ეტეობაო. არ დაუჯერა. ჯერ ისე უწყალოდ სცა მრავალი, შერე დაჭკიდა და ისე ატეშინა, შერე წნელის ჩრხლი გაუკეთა, თავზედ ჩამოაცვია და სოფლებით გაუჭკადა. ვინ იყო მშველელი და გამკითხველი? ოქროები ხომ ვერ მოუტანა. შერე აიკლო, ნაცარი დაუნიავა, და რაც ებადა, სულ წაართვა. შერე ღ'თნ საქართველოს მოხელა, თქვენი საფარველი დაგვეფარა, და ქართლი ნეტარსენებულს ბატონს უბოძა ნადირ-შაჰ¹⁾. ნადირშაჰს ბრძანებით და თქვენის მოწყალებით ჩვენ ჩვენს მამულს მივემთავრებით და სახელებსა. შერე ჩემო კელმწიფევი, ორს-სამს წელიწადს უკან არბაბი მოვიდა²⁾. დაგვიძახეთ ორთავე ბატონებმა ქართველთა, ნადირშაჰს უგუდექით, ეგელამ თქვენი ქვეყანა გაამაგრეთაო. სარდალმა ქაიხოსრომ და რეკაზ გაუშვეს თავისი მამული, ემა, სახელო, გამოიქცნენ, ქართლშიაც აღარ მოიტადეს, ახალდაბის ციხეში ავიდნენ, ის გაამაგრეს და იქ დადგნენ. მე ჩემმა ძმამ ცოლ-შვილით ნეტარჭხსენებულს ბატონს მახლო ანაურსა, თითონ, თავის ცოლ-შვილითა, დედითა და ორის ძმით თავის ქვეყანას მიეშველა. ასეთს დროს მოვიდა დმანისსა, რომ ბარგი ავიდებული ჭქონდათ, ითანტებოდნენ. რომ ნახეს, ყაფლან ცოლ-შვილით მოვიდაო, მაშინვე სიხარული შეუდგათ, და ბარგი ჩამოხადეს და შემოეხვივნენ³⁾. ოთხშობი ლეკი იყო დმანისის კეეშია და ახრებდენ. ოცდა ექვსი ტუგე ჭვეანდათ ნაშოფხი, და ერთი ჩაჩიკაშვილი იასონ. გაგზავნა ვაცი და ის ლეკები შემოირიგა. რაც ჭქონდა, იმ ლეკებს მისცა, და იმათაც

¹⁾ ნადირ-შაჰმ ქართლი უბოძა თეიმურაზ II-ს და კახეთი ირაკლი მეორეს 1744 წელს.

²⁾ არბაბი—საკომლო გადასახადი. ნადირ-შაჰმ 1747 წელს ქართლს ორასი ათასი თუმანი შეაწერა, ვინაიდგან ამის გადახდა შეუძლებელი იყო, საქართველო თავის დაცვის საქმეს შეუდგა, ხალხი გაიხიზნა. ბოლოს თეიმურაზ წავიდა სპარსეთში და ახალმა შაჰიმ ეს გადასახადი მოსხნა.

³⁾ ყაფლანთან იყო ერთათ პაპუნა ორბელიანი, მისი ძმა, ისტორიკოსი. ეს ამბავი დაწვრილებით მოთხრობილია პაპუნა ორბელიანის მიერ (ქარ. ცხ. II, გვ. 395—397).

ის ჩინიკაშვილი იასონ უფასოდ მოსცეს, ის ოცდა ექვსი ტყვე ხელუტის ციხეში¹⁾ დააყენა და ღვეკები და თავისი კაცები მოუყენა. თავისი კაცები დაარიგა: ეცადეჩია, ეგ ტყვეები გააძარცოთ. ჩვენმა კაცებმა ის ოცდა ექვსი ტყვე გააძარეს. ყაფლანმა ქვეყანა გაიძაგრა. ახალ-დაბანს სარდალმა შეიტყო, ყაფლანმა ქვეყანა გაიძაგრაო შერმა აღძრა, წამოვიდა ახალ-დაბილამ და ანანურს მოვიდა. აბდულა-ბეგ იქ იყო. ქალი მისცა იმის შვილსა, და ყაფლანზედ შექმწობა სახილავა. ხეტარხანებულს ბატონს დაუთხოვნენ და წამოვიდნენ საბარათაშვილოსკენ. აბდულა-ბეგ სამშვილდეს მივიდა. სარდალმა საბარათისშვილოს ჯარი შექოყარა და ქვეშს მივიდა. დემეტრე ეშიკადაბაშიც სათვანს მივიდა. აბდულა-ბეგმა ყაფლანს ღაძარაკი დაუწყო, უნდოდა თავისთან მიეტყუებინა. ყაფლან წამოვიდა აბდულა-ბეგთან. ერთმა ბარათაშვილმა შემოუთვალა ეშიკადაბაშს: ვიცი, ყაფლან გიყვარსო, შეატყობინე, აბდულა-ბეგთან არ მივიდეს, თორემ მაშინვე თვალეის დასთხრისო, ეს ზირობა აქვს სარდალთანო. ეშიკადაბაშმა მაშინვე ზაალ შკერჯულისშვილი გაუგზავნა ყაფლანსა: ნუ ენდობი აბდულა-ბეგსო, თორემ თვალებს დაგთხრისო. თავის კაცითა და ღვეკით რომ მოვიდოდა აბდულა-ბეგთან ყაფლან, მაშინ შემოყვარა ზაალ და ეს ამბავი უახიო. ყაფლან, რასაკვირველია, გაერთილდა. მოვიდა და სამშვილდის ზირდაზირ ჩამოხდა. რაც ღვეკი და ქარაყელი ჰქუანდა, იქ დააყენა და შეუსავალა: ამდამ ეშიკადაბაშს უნახაო და სვალ მანდ ვიხსენებო. წავიდა ყაფლან და ეშიკადაბაში წასა. ეშიკადაბაშმა უფრო გააძაგრა, რომ აბდულა-ბეგთან არ მისულაყო. შეორეს დღეს თავისი კაცნი წასხა და ღმანისს წავიდა, ქვეშის ახლო რომ მივიდა, სარდალი წინ გადმოუდგა, ომი მოინდომა. ბარათიანი არ აჭყუნენ, ასე უთხრეს: ბატონის ბრძანება არა გაქვს, ბატონზედ დანაშაული არა აქვს რა, ან რაზედ ამოვსწედეთ, და ან რაზედ ამოვსწევიტოთო? სარდალი იქ დარჩა და ყაფლანი ღმანისს მივიდა. იმათი რომ ვერა გააწყო რა სარდალმა, ადგა და ისევ ანანურს წამოვიდა. მუ იქ კახლდი, ის რომ ანანურს მოვიდა. ყაფლანც

¹⁾ ხელუტის ციხე ხრამის პირზეა, პითარეთის მონასტრის მახლობლათ.

უკან გამოსდგომოდა, იქ მოვიდა, და თქვენი სიმაღლეც იქ ბისანდე-
ბოდა. შერე ნეტარსსენებულმა ბატონმა ექვნიან წასვლა ბრძანა. უა-
ფლან დმანისს გაისტუმრა: ლეკი არ დაიფანტას, არ წახდინონ
რაო. ენისელთ მოურავი სარდალს გაუგზავნა: მივალ და თან უნდა
წამომეყურო. სარდალმა უარი მოახსენა: არ შემოიღიან, ვერ გაიხდე-
ბიო. შერე მე დამიძახა და უაფლანს ოქმი მისწერა: ან შენ უნდა
წამოხვიდე და ან ზაალ უნდა გამატანო. მე წაკვლ ჩემს მისსთან,
რომ თადარიგი გვეჩხა და ორში ერთი ვხვდებოდით. ეს ჩვენი მზა-
დება სარდალმა შეიტყო. შერე კიდევ შეეხვეწა: მე გაიხდებიო, და
ის იახლა. ჩვენ გახლდით აქა. მინცა-და-მინც მამულის წილი არა
დაგვიდგა რა, სულ იმას ეჭირა. იმდენი ღწინ თქვენი წუალობა მო-
გვცეს, რამდენი იმათგან ჩვენზედ ჩუხსამართლოევი არჩის ტაგრილე-
ნისათვის ამაში არ დაგვეწეროს. ამას ვევედრებით თქვენს ღწინ მო-
უვარებასა, როგორც ნეტარსსენებულის ბატონის მამის თქვენის ოქმი
და ბრძანება იყო, ან როგორც ჩვენ ერთმანეთში კარიგებისა და ზი-
რობის წიგნი მიგვეცეს, იმ ოქმის ძალზედ და იმ ჩვენის ერთმანერ-
თში მიცემულის წიგნების ძალზედ სიამარიადი გვადირსოთ, ღწინ
თქვენს კელმწიფობას უმეტესად აღამადლებს, მოწყალეუ კელმწიფეუ.

501. ნასყიდობის წიგნი სვიმონ ბატონიშვილისა, 111X45 ს.ნ.ტ.,
დაწერილია სქელ მშვენიერ ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით.
ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემ-
დეგ. ვრცელი შესავალი და წყველა გამოეუშვიო.

1720, მაისის 1. ...ესე...ნასყიდობის წიგნი და სიგელი და-
ციწერეთ და მოკართვით ჩვენ, ჟ ა ვ ა ხ ი ს შ ვ ი ლ შ ა, თარსადანის
შვილმა ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ და ბისამან ჩვენმა გ ო შ შ ა რ, შვილთა და
მომავალთა სახლის ჩვენისათა თქვენ, ჩვენის კელმწიფის შვილის, ბა-
ტონს ს ვ ი მ ო ნ ს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა
მ(ს) ჟამსა, ოდეს დამეჭირა, ჩემისაგ სენა-მყოფლობით მოყუდიო და
შემოგებეწენით და მოგვიდეო ჩვენი წილი ჭ ვ ი რ ო ს ი, რაც ჩვე-
ნის განაყოფის თარეშებისა და ნიკოლოზისაგან გამყოფიფიცეო, შერ-
მაზანისშვილის წილს კარდა, და უარდაჟს და ხადაკს კარდა, რაც

გიორგი ნეფის დროს ჭვიროს მამული: მიწა-წყალი, მთა-ბარი და ალაგი ჰქონებია, იმ სამძღვრით მოგვიდეთ. ავიდეთ ფასი სრული და უნაკლულო, რითაც ჩვენა გული შეგჭერდებოდა. აღარა დარჩა რა საღაპარაკო არც ერთის იოტის ფასი... არიან ამისი მოწამენი და გარდამწვეტელები: თავად ღთი, კაცთაგან: ამილახორის შვილი, სახლთხუცესი ვახტანგ □, მოლარეთ-ხუცესი ჩხეიძე სეხნია □, მდივანი გიორგი □, მდივანი გივი □, ხაზირი ედიშერ □, მდივანი თამაზა □, მდივანი ოთარი □. აგრევე დოქსის თავს ჩვენნი წილი ხოდაბენი. ამისი მოწამე როჭიკაშვილი ზა(ა)ლი □, ჯავახიშვილი ფარემუხ, ჯავახიშვილი ნიკოლოზ, და ოთარი, და რინ, და ავთანდილი. მე მ დ ი ვ ა ნ ს ბ ე გ თ ა ბ ე გ ს დამიწერია და მოწამეტა ვარ. დაიწერა ფირმანი ესე მანისის ა, ქვს უჰ(=უ^ა).
ჯავახიშვილი ქიხოსრო.

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ, საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი დომენტი ვამტიციტებ და მოწამე ვარ ამ ნასყიდობისა წიგნისა. კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ -
 პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი დ ო მ ე ნ ტ ი (ხართულათ).

ქ. ჩვენ ბატონისშვილი ვახუშტი ამისი მოწამე □.

ქ. ჩვენ აბაშიძე ვახუშტი ამ სიგლის მოწამე □.

502. ნასყიდობის წიგნი ალავერდელის ნიკოლაოსისა, 136X49 სანტ., დაწერილია კარგ სქელ ქალაღზე ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავში უზის ლამაზათ დახატული ასო იქ^ა ჯვართურთ. პირველი სტრიქონი დიდრონი ჩართული ასოებით არის დაწერილი. თავში ცოტა აკლია, ვრცელი შესავალი გამოვუშვით.

1751, დეკემბრის 30. . . . .ესე...ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგართვა ჩვენ, ა ვ ა ლ ი ს შ ვ ი ლ მ ა, ნ ა ზ ი რ -
 მ ა დ ა ვ ი თ, შვილმა ჩვენმა გ ი ო რ გ ი მ დ ა ქ ა ი ხ ო ს რ ო მ
 და ი ო ა ნ ე მ დ ა მომავალმან სახლისა ჩვენისამან ყოველთავე თქუ-
 ენ, ქიზაიის მოურავის შვილს, ბატონს ალავერდელს ნ ი კ ო ლ ა

ოსს, ასე რომე ტფილისის ქალაქს ჩხეიძემ გორგასალთაჲისის
 ნებით და წადილით თავისი სასახლე მომეიდა ჰირითა და სიკლითა,
 და ფასი სრული მივეც და ვიყიდე, და მათი გული შევიჯერიე, და
 მისი ჩემზე აღარა დარჩა რა. და მას უკან ამ სასახლეზე დიდად გა-
 ვასარაჲე და ჭირნახული ვქენ. რადგან რომ უბრალოდ ნაშენი იყო,
 დაძველებული და დაქცეული, და აღარად ვარკიუო, კელახლა ჩემის
 ხარჯითა და მასლით ახალი სასახლე აღვაშენე. მერმე თქვენ, ბა-
 ტონმა აღავერდელმა ნიკოლოზ, ამ ჩემის სასახლის სეიდეა მოინ-
 დომეთ და წელიწადშიაც ერთხელ, საუფლოს დღეს, წმიდასა შინა
 ეკლესიაში წმიდის ჯამის წირვის აღსრულება აღკვეთიქეთ და კვაბრძნე,
 თქვენ მიერ და თქვენის კრესულათურთ ჩემის ცოდვილის სულისა
 და შეუღლისა ჩემისა მოსახსენებელად და სოხად და შვილითა ჩემთა სც-
 ხოვრებლად, და რომელნიც ჩემსა შემდგომად აღავერდელი იქნებო-
 დესა და მათი კრებულნი, ისინიცა ესრეთვე, ამ წესით, წელიწადში
 ერთხელ, დაუცადებელად წმიდას წირვაში თქვენს მოკსენებას აღა-
 სრულებდნო, და ამისთვის მეცა უფროსად სასახლის მოსეიდვის
 უვარი(შიც) აღარ მოგაკსენეთ, რომ თითოს წელიწადში თქვენ და თქუე-
 ნი კრებულნი, და რომელნიცა თქვენსა შემდგომად აღავერდელი იქ-
 ნებოდეს, თავისის კრებულთა ათითს წირვას კარდაიკდიდეს ჩუენ-
 თვის, და მეცა თქვენისა ბრძანებისა სარწმუნო ვიქმენ და თქვენისა
 სიწმიდისა და ღირსებისა მღუდელთ-მთავრობისა და წმიდისა ღოც-
 ვის მოღებისა მიერ მოქენე ვარ და დიდი სასიკეთა მათეს, რომ
 თქვენი აღნათქუამი ესრეთ აღსრულებოდეს სამარადისად. და მოკ-
 ვიდე ქალაქს ჩხეიძის გორგასლისაგან მოსეიდული ჩემი სასახლე,
 ერთი კვერდი კარბელაანის, მდივანბეკის იოანეს კედლამდის, მეო-
 რე კვერდი გზის ქუჩის შარამდის, მესამე უკან კვერდი, ისმადის
 კედლამდის, მეოთხე, მკედნისაკენ მდივანბეკის სასახლის კედლის
 სისწორ, თავისის შესავალ-კასავალითა და სამართლიანის სამსდური-
 თა, და ჩხეიძის გორგასლისაგან მოცემული ნასეიდობის სასახლის
 სიკელიც თქვენთს მოკვირომევი, და ესრეთ წესით და საქმით ეს
 სასახლე თამამად თქუენთვის მოკვიეიდნია. ავიდე თქუენგან ფასი
 სრული და უხაკულდო, რათაც ჩემი გულა შეგჭურდით. არა დარჩა
 რა ჩემი თქვენზედა არც ერთი იოტის ფასი. კქონდესა და გიბედ-

ნიეროსტ ღთნ, როკორათაც სხვას ალადს მონასუიდეს ჰქონებოდეს და მოკეპარებინოს. არვინ იუოს მცდილე და მოდაკე, თვინიურ ღთის მეტი. თუ ვინმე წამოკედაოსა, ან ბატონი, ან ემა, ან ჩემი სხლისკაცი და მონათესავე, ან მტერი, ან მოყუარე, ან ღიდი, ან ცოტა, პირისა და პასუხის გამცემი ჩვენ ვიუუნეთ. ვინც და რამანც კაცმან ამ ჩვენის მოცემულის სიკლის წინააღდგომობა ქნას და შლად კელეოს, მასმცა შეკედების ძრწოლა კაენისა, ცოცხლივ დანოქმა დათან და აბირნისი, მატლთა შეკმა ჭეროდესი, მენ-ტეხილთა დიოსკორესი, შიშთვილი იუდასი. მაზედამცა აღესრულების წუევა მესლარვე ფსალმუნისა. ნურასამც სინანულით ნუ იქნება კნსა სულისა მისისა საუკუნოს ჯოჯობეიასგან. ხოლო გამრიკენი, მშვიდობის-მეოეულ მზრახველნი და ნების და მოწმობის დამრთველნი და დამამტკიცებელნი აკურთხენეს ღთნ. არიან ამისი მოწამე თავად ღთი და უოველნი მისნი წმინდანნი: კაცთაგან: ტფილეულ მიტროპოლიტი, ბატონი ათანასი □, მუხრან-ბატონი, სხლთხუცესი, ბატონი კონსტანტინე □, (ბეჭედს აწერია ირგვლივ: „ქ. განმგედ მიწოლა მეფემა, სალთხუტად მისმა სეფემა“, ხოლო ბეჭედის შუაში: „მუხრანი(ს) ბატონი კონსტანტინე“), ორბელიანი, სრდალი, ბატონი რევაზ □, ორბელიანი, ეშიკადათ-ბაში, ბატონი დიმიტრი □, მისკარ-ბაში ალა □. დაიწერა კელითა ტფილურთა მოქალაქე-ქმნილისა, კელთანის მსატურის, გრიგორ მღუდლის ძის, დეკანოზის ა ლ ე ქ ს ი ს ა თ ა. დეკენბერს ლ გასულს, ქრისტეს განკორციელებიანგან ჩ დ მ ი ა, ქქს უ ლ თ. □. ბეჭედს აწერია: ვმონებ მეფესა ნაზირი დავით. უ ლ ზ (= 1749).

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ ღთივ ცხებით გვირგვინოსანი, ქართლისა და უსახბორჩალოს ფლობით მზერობელ-მქონებელი, პატრონი, მეფეო(sic) თ ე ი მ უ რ ა ზ, ამ ნასუიდობის სიკელს ვამტკიცებთ, იანვრის გ, ქქს უ მ. ეს სსახლე ჩხეიძისგან ავალისშვილს დავითს ეეიდნა და დაეიას ამისთვის მიუყიდნია □.

ჩვენ შადლთა მეფეთა შარავანდედი, უოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი, მეფის ძე ან ტ ო ნ ი, ამ ნასუიდობას ვამტკიცებთ და მოწამეცა ვარ, ჩ დ ნ ბ. კ ა თ ა ლ ი კ ო ზ ი (ჩართულათ).

ქ. ჩვენ მოურავი შ ა ჰ ე უ ლ ი - ხ ა ნ ამისი მოწამე ვართ □ .
ბეჭედს აწერია: აწ სულის გზასა გაგივა.

ქ მე მელიქი სჰკამ ამის მოწამ(ე) ვარ □ .

ქ. მე მამასხლისი ჰაჰა ამისი მოწამე ვარ □ .

ქ. მე მდივან მწიგნობარი თუმანისშვილი გორჯასში, ნაზირის
იღვარით ამისი მოწამე ვარ □ .

ქ. მე ბასტმასშვილი მაღაღასი მექეთამ ამისი მოწამე
ვარ □ .

503. სიგელი კათალიკოზის ანტონი II-სა, ბოძებული სოლომონ
მიქაძისადმი, 73,5 X 52 სანტ., დაწერილია ლიბერ ქალაღლზე
ლამაზის მრგვალის მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს. თავში
უზის ლამაზათ დახატული დიდი ასო „ქ“. პირველი ორი
სიტყვა ხუცურის ასოთ-მთავრულით სწერია.

1810, მარტის 27. ქ. წყალობითა ღწისთა ჩუწნ უავღისა
საქართუწლოდსა კაიოლიკოს-პატრიარხმან და უსაშუალოდ მწეემსმან
ავაგერდისმან, სანატრელისა მეფისა ი რ ა კ ლ ი მეორისა ქემან, ან-
ტონი, ესე წყალობის წიგნი და სიგელი გიბოძეთ შენ, ერთგუ-
ლად და წესისებრ თავდადებით ნამსახურის კაცისძულს, სი-
ონის ეკკლესიის საღთხუცესს, იკონომოსს დეკანოსის იოანეს ძეს
სოლომონ მიქაძეს და მომავალს სასლისა შენისას, ასე
რომ გარდაცვალებულნი შენნი წინაპარნი, და უმეტეს ჰაჰა შენი,
საღთხუცესი ო ს ე, რომელსაც უერდგულესად მქტეველობისა მაგა
ეკკლესიასა ზედა სანატრელი და ღწისადმი განსწესნებულნი, უმადლე-
სი ჰაჰად ჩუწნი, ცხებული მეფე თ ე ი მ უ რ ა ზ ბრძანებს შენისა სა-
ხელოსად, უმოწყაღესითა სიგლითა, რომელიცა თვთ ჩუწნ განვი-
ხილეთ ესრეთ: ოდეს ოსმალობა უოფილიყო ტფილისსა შინა და მა-
შინ, რომლისამე მხეტებრივისა შურითა აღძრულთა ქრისტიანეთა ზე-
და, ოსმანთა მოყნდომებინათ მაგა ეკკლესიისა მეჩიად შეტყალება.
და ესე ჰაჰასა შენსა ოსეს ეცნა. მეისვე, ვითარცა ერთგული ეკკლე-
სიისა, ესოდენ გარჯილიყო, რომელ ცხადრებაცა თჳსი თითქმის
ნივთად ექცია და ესოდენ მოემადლნა გულნი მათ ოსმანთანსნი, რა-

მელ ეკლესია ეს ოსმანთა მათგან ტუვეობისა და მეჩითად შეცუ-
ლისაგან დაეხსნა, და უკანასკნელ თვით ჩუჭნითა თუაღითაცა ვინ-
ლეთ, რომელ ოდესცა ტჭილისსა ზედა მოიწია ყაჯარი, ალა-მამა-
ხან წარტუეჭნად, მას უამად ესოდენ იღუაწა ეკლესიისა მაგისტრს
მამამან შენმან, რომელ თვისნი ნივთნი დაუტევა ტჭილისსავე და
ხატი ეკლესიისა მის და ნივთნი მოაჩინა. და ესოდენისა სამსახუ-
რისა ნატუელად ვხედვედით, რომ ტჭილეულის არსენისაგან უკანონოდ
და უსამართლოდ გქონდა ჩამორთმეული საღთსუცობა და სარგო შე-
ნი უოველივე. ამისთვის ჩუჭნ, მწუემს-მთავრობითითა ბრძანებითა
გბრძანებთ, რომელ გუალადვე ჰტკბდე ესრეთ, ვითარცა წინაპრნი
შენნი ეკლესიისა მის სახელოებსა ზედა, და ეკლესიისა ამის შე-
მოსავლიდამ უოველსავე მიიღებდე სარგოდ ათის-თავსა, და ვითარცა
მოვალეობა გაქქს, უოვლითურთ ეკლესიისა მას ეგრეთ უნდა ჰმსახუ-
რებდე. მიეტა წყალობითი ესე სიგელი ქალაქსა ტჭილისს, ეზოსა
სამატრიარხოსა. აღიწერა გელითა დიკასტრიისა ჩუჭნისა წევრის,
ანჩისხატის დეკანოსის დ ი მ ი ტ რ ი ს ა ლ ე ქ ს ი ე ვ ი ს ი თ ა, მარ-
ტის გ ზ, წელსა ჩუი. გ ა თ ა ლ ი გ ო ზ ი ა ნ ტ ო ნ ი (ჩართულათ).

504. განახლებული ნასყიდობის წიგნი იოსებ ბარათაშვილისა,
73,7X27 სანტ, დაწერილია ლურჯ ქალღმრთელ ლამაზი
მრგვალი მხედრულის ხელით. ქორონიკონი უჩვენებს 1792
წელს, მაგრამ აქ აშკარა შეცდომაა ქორონიკონში, რაიცა
მტკიცდება ჯერე იმით, რომ ალა მალომეთ-ხანის მიერ ტფი-
ლის აოხრებაა შით მოხსენებული და შემდეგ იმითი, რომ ქა-
ლალდის ნიშანი ანუ ფილიგრანი უჩვენებს 1800 წელს. ამი-
ტომ ეს წერილი უნდა ეკუთვნოდეს დაახლოებით 1800—1810
წლებს.

1800—1810, მარტის 15. ქ. ნებითა და შეწევნითა
დისათა ესე მტკიცე უცვალებელი და განახლებული წერილი მოგარ-
თვთ თქვენ, უფალს ააგადს მიმბაშს ი ო ს ე ბ ს ბ ა რ ა თ ო ვ ს შე,
კეთილშობილმან სომხითის მამულისამან რ ჩ ე უ ლ ი ძ ე მ, ნიკოლაო-
ზის ძემ, ბ ი ლ ი ო ნ ესრეთ, ვინაღან უწინარესვე კურთხეულმა მა-

მამა ჩემმან, ურთიერთარს ნება-მყოფლობით, სოფლის ჩქნის ე-
 შ ლ ა ღ ი ს ერთი ჩარქი მამული მოკვიდა წერილით, რომელიც
 არს შეთანხმადი სოფლისა, მ.ს შთითა, ბართა, წისქულითა, ვენა-
 ხითა, სარწავლითა, ურწავლითა, საწყლისპარითა და ყოვლის ააგისის
 შესავლითა და გასავლითა. ხოლო აიღო მან ფასი ეოველივე უხვა-
 ლულო, რომელიმაც, მამის ჩემის მოცემულში, ცხად ჰყოფდა, გარნა
 წერილი იგი გქონდა ეს რაოდენზე, და შემდგომად ჟამთა ვითარე-
 ბის ცქელივით დაგეგარგა დროსა, ოდეს უფლისი წარტეჭნისა
 ალა-მაჰმად-ხანისა მიერ. გარნა შე არა ვიუფ იტყუელ, და ზედმიწევ-
 ნილცა ვიუფ უწევითა მამისა ჩემისათა და სხუთა გარეშეთა სარ-
 წმუნთა მოწამეთათა, რომ შენი მკვდრი სეიდული მამული არის
 მამის ჩემისგან მოსეიდული. და რადგან არა გქონდა წერილი და
 დაგეგარგოდა, ამისთჳს მთხოვე განახლება წერილის მის ნასეიდო-
 ბისა, და შე ვინაღან მსწვლად ჭეშმარიტება და სინიღისი, რადგა-
 ნაც შენი იყო მოსეიდვით მამული იგი, ამისთჳს მოგართვი წერი-
 ლი ესე ახლად განახლებული, ნიშნად წერილის მის, მამის ჩემის
 მოცემულისა წერილისა ნაცუვად. ესრეთ გქონია დღემდე მოსეიდ-
 ვით მამული იგი და გაქუნდესცა აწცა საუკუნოდ მშდობასა და ბე-
 დნიერებასა შინა. არა რომელისმე მიზეზით წამოგდაო არა შე,
 არა ჩემი შვილი და შვილის-შვილი და ჩემი ჰმთამომავალნი და ნა-
 თესავნი. არის ამისი მოწამე თჳთ ჭეშმარიტება ღაი და შემდგო-
 მად მისა უბრწინებალესობა თავადი ორბელიანა ზოლკოვნიკ ვან-
 ტანგ *), მისი ბრწინებალესობა თავადი ბართოვი ზოლკოვნიკი **), მი-
 სი ბრწინებალესობა თავადი აბაშოვი მდივანბეკი დავით, და შე მისის
 უწმიდესობის დიკასტრიის მწერალთა-მთავარს, დეკანოზს დიმიტრის
 ალექსოვს, კეთილშობილის რჩეულის ბილიონს ნება-მყოფლობით
 დავწერე და მოწამეც ვარ. აღიწერა მარტის იე, ქვს უ 3(?).

*) ეს უკანასკნელი ორი სიტყვა სხვა ხელით და სხვა მელნით
 არის ჩაწერილი განგებ დატოვებულ ადგილზე.

***) ეს სიტყვაც სხვა ხელით და მელნით არის დაწერილი განგებ
 დატოვებულს ადგილზე.

მე კეთილშობილს რჩეულიძეს ბილიონს ამ ჩემის მოცემულის
წერილის ყბუელი მატეს, ეს ჩემი ხელია. ბილიონ ბილიონ.

აშიაზე სხვა ხელით:

თავადი ბარათოვი მდივანბუკი, ჰოლეკოფნიკი, ამ წერილის მო-
წაბე ვართ ს.ს.ს..

505. სიგელი მეფის ძის გიორგისა, ბოძებული სვიმონ მაყაშვილი-
სადმი, 76,5X37,5 სანტ., დაწერილია კარგ ქალაღზე ძრიელ
ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნები საზოგადოთ
არა აქვს, ხოლო იშვიათათ აქა-იქა იხმარება წერტილი. თავში
„ქ“ ლამაზათ არის დახატული.

1781, თებერვლის 28. ქ. წყაღობითა ღთისთა ჩვენ,
იესიან, დავითიან, სოღომნიან, ჰსნკრატოკანმან, ჰირმომან ძე-
მან მეორის მისის სიმღლის, მეფის ი რ ა კ ლ ი ს ა მ ა ნ, საქარ-
თვეღოს უფლისწულმან, ბატონისშვილმან გ ი ო რ გ ი მ, და თანა-
შეტხეღუმან ჩვენმან, ქ.ზივის მოურავის ასულმან ქ ე თ ე ვ ა ნ და
ძემან ჩვენმან დ ა ვ ი თ, ი ო ა ნ ე მ და ჰ ა ნ გ რ ა ტ მ ა ნ, ქსნისა,
თიანეთისა, აღჯაყალისა და ლორე-ფუმბაკის მჰურბოღლ-მქონებელმან,
ესე ამიერთ უგუნისამდე ყამთა და ხანთა გასთავებელი, მტკიცედ
მოუშლეღი წყაღობას წიგნი და ნიშანი გიბოძეთა შენ, ჩვენსა ერთ-
გულსა უმასა და წესისაებრ მრავალ-რიგად ნამსახურსა, ჩვენსა ლაღა-
სა და ჩვენსავე უშეიღას-ბაშსა მ ა ყ ა შ ვ ი ღ ს ს ვ ი მ ო ნ ს ა, შვიღ-
სა შენსა ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ა, დ ა ვ ი თ ს ა, ი ო ა ნ ე ს ა და დ ი-
მ ი ტ რ ი ს ა, შვიღთა და მამავღთა სხღისა შენისთა, ასე რო-
მე ზღვღაბარში(ს:ღ) ვინცა-ვინ ლორელები ჩვენი უმანი სხღობენ, ამათს
მოურაობას დაგვეჯუ; ჩვენცა ვისმინეთ აჯა და მახსენება შენი, და
რადგანც მრავალ-რიგად თავ-დაღებით ნამსახური იყავი, ჩვენს ლაღა-
ობაში ჩვენსედ ჰირნახული მიგიღოღა, ამისი სამაგიერო, რეგორ
იქნებოღა ესა, მაგრამ ეს მცირე სახელო გიბოძეთ, ზღვღაბარში რამ-
ღენიც ჩვენი უმანი სხღობენ, ამათი მოურაობა და ამას გარღა, იქავ
ქაღაქში კიღევ ვინცა-ვინ ლორეღი აზნაურშვიღები არიან და რამღე-
ნიც კომღნი ჩვენი საბატონისშვიღო თათრები სხღობენ, ამათი მო-

ურაობაც შენთვის და შეიღთა შენათავის გვიბოძებია უფლის კაცის უცრელებლად, რაგვარადც სხვანი მოურავები უფიღან, იმ რიგითა და იმავეს განწყესებით შენც უნდა იმოურაო. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს ესე ჩვეჩგან ნაწყალობევი წიგნი და ნიშანი, მის სიმაღლის, ბატონის მამის ჩვენისა და ჩვენსა ერთუფლობას და სამსახურსა შინა. მოჯახმაროსთ და არა მოგეშალოსთ არა ჩვენგან და არცა შემდგომთა ჩვენთაგან. აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩვენისა გამრიგებო, ესე ჩვენგან ნაბოძები წყალობა თქვენცა ასე დაუმტკიცეთ და ნურვინ მოუშლით, თვინიერ თანადგომისა და შეწევნისაგან კიდევ აღიწერა კელითა კარისა ჩვენისა მდივნის თუ შანის შეიღის ეგნატისათა. წელსა ჩღჰა, თვესა ფებერვალსა კწ, ქწს უმთ. ბეჭედების წარწერა : სიმდაბლით ჩემთვის გარდამოსულსა, იესოს გმონებ ღმერთკაცსა სრულსა. გიორგი. : მეფის სძალი ქეთევან. : ერთს ღმერთსა ვესავ სამობით, დავით, ღთის მამის ტომობით. : სასოებათ მაქვს ძელი ცხოველი, მრჩობლის ცხოვრებას მისგან მოველი. იოვანე. მეორე გვერდზე პატარა ბეჭედი წარწერით: მაღა ეგნატი.

თავში წარწერა სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე, მეფე უფლისა ზემოისა საქართველსა, ამ ჩვენის შეიღის ბოძებულს სიგელს ვამტკიცებთ, აზრიღის კგ, ქწს უმთ. .

აშიაზე სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ, საქართველსა და კახეთის დედოფალი დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, ბატონი დარეჯან ამ ჩვენის შეიღის ბოძებულს წყალობის წიგნს ვამტკიცებთ, მარტის დ, ქწს უმთ. ბეჭედს აწერია: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, მან მცა წილი დედოფლობისა. დარეჯან (ხუცურათ).

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი იუღონ, ამ ჩვენის ძმის ბოძებულს წყალობის წიგნს ვამტკიცებთ, მარტის ე, ქწს უმთ. . ბეჭედს აწერია: ქ. ღთისმშობლის სასოიანი, იუღონ დავითიანი.

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი ვახტანგ, ამ ჩვენის ძმის ბოძებულს წყალობის წიგნს ვამტკიცებთ, მარტის ე, ქწს უმთ. . ბეჭედის წარწერა: ლომად იუღას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

506. სიგელი მეფისა ირაკლი მეორისა, ბოძებული იოსებ ყორ-
ღანაშვილისადმი, 51,5 X 42,2 სანტ., დაწერილია თეთრ ეტ-
რატზედ ლამაზის მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ მძიმე
ჩხმარება. ეტრათი ქართული ძველის მსგავსი კი არ არის,
არამედ ახალი, რუსეთში გაკეთებული, ისეთი, როგორაც ებ-
ლაც ხმარობენ შესანიშნავ საბუთებისათვის. თავში ძრიელ
ხელოვნურად დანატულია სხვა და სხვა ლამაზათ შეზავებულს
ფერადებით ასო „ქ“. სიტყვები: „ირაკლი, დედოფალმან, დარე-
ჯან“ დაწერილია ოქროთი. ეტრათი ზოგ ადგილს დაზიანე-
ბულია.

1793, იანვრის 25. ქ. წყალბობითა დოისათა ჩვენ, აქსი-
ან, დავითან, სოლომონან, ბაკრატოვანმან, ცხეპულის მეფის თეო-
ფილანთის ძემან ირაკლი მეორემან, ჰატრონმან [ქართლისა
და კახეთისა და სხვათა და სხვათამან, და თანა-მეცხედრემან ჩვენ-
მან, დადიანის ასულმან, დედოფალმან, ჰატრონმან დარეჯან, და
ქთა ჩვენთა, საქართველოს უფლისწულთა: გიორგიმ, იულიან,
ვახტანგ, მიროან, ალექსანდრე და ფარნავაზ, და
ძის ქთა ჩვენთა: დავით, იოანე, ბაკრატი, თეოფილანთ,
მიხაილ, ჯიბრანი, ილია, ლეონ და ლუარსაბ, ესე
წყალბობის სიგელი შეგიწავლეთ და გიბოძეთ შენ, ჩვენს ერთგულს
და მრავალ-გვარად თავ-დადებით ნამსახურს ეოლანას შვილს,
მილახვარს იოსებს, მისწულსა შენსა სტეფანეს, შვილსა
შენსა იოანეს და თომას, შვილთა და მამავლთა სხლისა შე-
ნისათა, ასე რომ შენ, მილახვარი იოსებ, ეოვლის შენის შეძლე-
ბით, ჩვენის შემატებისა და სამსახურის მიცდელი იყავ, და ჩვენის
სახსოს სოფლებისა, მამულებისა და ციხის [აქენე]ბაზე დიდი გარ-
ჯილობა გქონდა, და ამგვარი ჩვენსე შენი ერთგული ნამსახურობა
მრავალი იყო და ჩვენს შენგან თავ-დადებით, ერთგულად შემოსეუ-
ნეულის ნამსახურობის სანუქოდ შეგიწავლეთ და გიბოძეთ გამრე-
კელიძის თუშმლის შვილების, ალაგერდას და ამარანის, ემა და მა-
შული, რომელიც ამ ალაგერდას შვილს, იოსებ მუშინის, ექირა. რად-
გან ამ თუშმლის შვილების ოჯახში იოსებ მუშინის მეტი არავინ

იყო, და ამ იოსებსაც ვაჟიშვილი არ დარჩა და ხუთი ქალი დარჩა
 გასათხოვარი და ქვრივი შესწახავი. ამ იოსებ მუშრიაშის სიკუდილს
 უკან იმისი ქვრივი შემოტეხვეწა, ხუთი ობოლი ქალი მუჟს
 შესწახავი და გასათხოვარი. ჩვენ ქვრივსა და ობლებს ერთი სარ-
 ჩო და ბინა გვიბოძეთო. რადგან საქართველოს განწესება ასე არის,
 რომ რომელიც თავადიშვილი, თუ აზნაურშვილი მოკვდება და ვაჟი-
 შვილი არ დარჩება, იმისი უმა და მამული სახსო ბეთილმზად დაი-
 დება, ჩვენც სამართლითა ასე ვინებეთ, რომ ამ ქვრივისა და ობლე-
 ბის საზრდო-სამარხი და მზითევი ბატონმა დედოფალმა უბოძა და
 ამათი უმა და მამული დღევანდლამდის ბატონს დედოფალს ეჭირა,
 როგორც იმ ქვრივისა და ობლების მოცემულს წიგნში აცხადებს,
 რომ ის წიგნიც შენ გიბოძეთ და ეს ზემოხსენებული იოსებ მუშ-
 რიაშის ნაქონი უმა და მამული საბოლოოდ სიგლითა ამით დაგიმი-
 კვიდრეთ, და სადაც ამ თუშმლისშვილების უმა და მამული გამაჩნ-
 დეს, სრულებითა შენთვის და შენის ძმისწულისა და თქვენის ჩამო-
 მავლობისათვის გვიბოძებია მითითა, ბარიათა, ველიათა, ვენაკითა,
 წელიათა, წისქვილითა, ნასყიდითა, უსყიდითა, შესავლითა, გასავლი-
 თა და უფლის თავისის სამართლიანის სამზღვრით. გქონდეს და
 გიბედნიეროს ღ'თნ ჩუენს ერთგულად სამსახურსა შინა. არ მოგე-
 შალოს არა ჩვენგან, არცა შემდგომად ჩვენსა მეოფეთა მეფეთა და
 მეხატონეთაგან. გიბძახებთ, კარისა ჩვენისა ვეჟილ-ვეზირნო და სხვა-
 თა საქმეთა განმკედ დადგინებულნო, წყალობის სიგელი ესე თქვენც
 ასე დაუმტკიცეთ და შლად ნუ ვინ კელ-ჭეოფთ, ხოლო დამამ-
 ტკიცებელი ამისი აკურთხოს ღ'თნ. აღიწერა. კელითა კარისა ჩუე-
 ნისა მდივნის ს ო ლ ო მ ო ნ ი ს ლ ი ო ნ ო ვ ი ს ა თ ა, იანვრის კე,
 ქვს უჰა, წელთა განკორციელებითგან სიტყვისა ღ'თისა ჩღუკ.
 ბებლების წარწერები: □: მე იუესთ განბანილთა მიერ ეკლესია გადი-
 დე. ერეკლე (ხუტურათ). □: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, მან
 მცა წიადი დედოფლობისა. დარეჟან (ხუტურათ). | გიორგი |
 □: ტომს-სქესით არ ნაკლისგან, იულონ ირაკლისგან. □: ღო-
 მად იუდას ბაკეთად, ვანტანგ ირაკლის ნაკვეთად. □: დავითის რტო
 სახელ მძეს ალექსანდრე მეფის ძესა. □: ღთისმშობელმან წიადით
 მოაჩნა, ვაზ-უვავილ-რტოდ მეც შემიწუნარა. □: ჟურათა მტერთა
 მძლეველი მე, დავით, ვარ უძლეველი. | ყრუ | □.

მეორე გვერდზე ეტრატისა ბექელი წარწერით: ვინ დავითს ტომობს სქესობით, სხსხეტ მუო საღთსუცობით. .დავით (ხუცურათ).

აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ჩუქნ უოვლისა საქართუქლომსა კათალიკოზ-პატრიარსი, მეფის ი რ ა კ ლ ი ს ძ ე ა ნ ტ ო ნ ი, თანკმა [ვარ შ]ისის უმაღლესობისკან [ბოძებულის] ამის სიგლისს. წელსა ჩღჟგ. კ ა თ ა ლ ი კ ო - ნ ი ა ნ ტ ო ნ ი (ჩართულათ). □.

507. სიგელი გიორგი XII-ისა, ბოძებული ალექსანდრე მაყაშვილი-სადმი, 52 X 37,2 სანტ., დაწერილია კარგ ქალღღებ ძრიელ ლამაზის ხელით. პირველი სამი სტრიქონი და სიტყვები: „პატრონმან დავით“ დაწერილია დიდრონი ჩართულის ასობით, და სიტყვებ შუა ბალახ-ბულახია დახატული. ლამაზი ნახელავია აგრეთვე მეთაური „ქ“.

1800, მაისის 28. ქ. წუალობითა დისათა ჩუქნ, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, ჰანკრატოვანმან, ძემან სასურველის მეფის ი რ ა კ ლ ი მეორისამან, მეფემან სრულიად საქართველოს კახეთისა და სხუათამან გ ი ო რ გ ი შეათ-სამეტემან, და თანა-მეცხედრემან ჩუქნმან, პატრონმან, დედოფალმან, ციციშვილის ასულმან მ ა რ ი ა მ, პირშომან და სასურველმან ძემან ჩუქნმან. საქართველოს უფლისწულმან და მემკვიდრემან, პატრონმან დ ა ვ ი თ, ი ო ა ნ ე მ, ბ ა გ რ ა ტ, თ ე ი მ უ რ ა ზ, მ ი ხ ა ი ლ, ჯ ი ბ რ ა ი ლ, ი ლ ი ა მ, ო ქ რ ო ჰ ი რ მ ა და ი რ ა კ ლ ი მ, და ძისა ძემან ჩუქნმან გ რ ი გ ო ლ: ესე წუალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწუაღეთ და გიბოძეთ შენ, ჩუქნს ერთგულს და მრავალ-რიგად ნამსახურს და ჩუქნის წარმატებისა და განძლიერებისათვის თავ-დადებულს ჩუქნს სახლთ-ხუცესს და ჩუქნის ჰარამ-ხანის ემიგადას-ბაშს, ააფადს მ ა ყ ა შ ვ ი ლ ს ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს, შვილთა შენთა ს ვ ი მ ო ნ ს და გ ი ო რ გ ი ს, და ძმათა შენთა დ ა ვ ი თ ს და დ ი მ ი ტ რ ი ს, და მომავლთა სახლისა შენისათა, ასე რომ თელავის ძველის კალაგნის აღშენება ვინებეთ და ჩუქნი სახსრო კაცნი დაფასხლეთ და ჩუქნ რომ გვეხდისებოდა იმის აღშენება, შენც ჩუქნს სასიამოვნოთ ამ საქმეზედ დიდად ერთგულად და მხნეთ ირჯებოდდი, და გიბოძეთ ამ ძველის კალაგნის მოურაობა, რაც ახლა იქ კაცნი სახლობენ და ან ამას იქით დასახლდებიან, უველანი შენი სახელონი არიან და იქმნებიან, და რაც

კახეთში სამოურაოს განწყობა არის, ამ სოფელს შენც იმ განწყობა-
ბით უნდა იმსახურებდე. გქონდეს და გიბედნიეროს ღ'ან ჩვენს
ერთგულბასა და სმსახურსა შინა. არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და
არცა შემდგომთა ჩვენთა მეფეთა და მეპატრონეთაგან. აწ გიბრძა-
ნებთ, კარის ჩვენისა ვექილ-ვეზირთა და სხუანთ განმგებთ, წყალ-
ბა ესე ჩვენი თქვენც ესრეთ დაუმტკიცებდ(სი) და ნურვინ შლად კელ-
ჭყოფთ, თვინიერ შეწევნისაგან კიდე. აღიწერა კელითა კარისა ჩვე-
ნისა მწერალ-მწიგნობრის დაშქარნივისს სომხეთის მ ე ლ ი ქ ი-
შ ვ ი ლ ი ს ი თ ს ე ბ ი ს ა თ ა. განხორციელებიდაც მაცხოვრისა
ჩვენისა წელსა ჩუ, ხოლო ქართულსა ქვს უნტ, მისის კტ. □.
ბეჭედს აწერია: მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გი-
ორგი. მწერდი.

508. ბძანება მეფისა თეიმურაზ მეორისა, 35X15,5 სანტ., და-
წერილია ქალალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახ-
მარია ორ ორი წერტილი.

1756, მისის 16. ქ. შესტუმრეო! ჩვენ მაგიერათ ჩვენ-
სა დიდსა იმედსა და დიდათ იმედათ, მღ'თის წყალობათ მისჩენელს-
მისხედავს, უფლის შეცნიერებით აღსრულებულს, დარბაზ-ბატონს
ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს, სარდალს ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს, მრავალი მა-
თის სიკეთით მოუკლებარის თავის მოკითხვა მოასსენეთ! მერმე
თქვენის რძლის ე ლ ე ნ ე ს ბიჭი თავის მასლისწულს, თაარის
შვილს გ ო გ ი ა ს, დაუტერია და თავდები გამოურთმევათ, და თერ-
თმეტი მინაღთუნი თეთრი სხვისა ქნია, ისიც წაურთმევათ. მა-
გას იმ ბიჭთან რა საქმე აქვს? თავის მასლებს ერთი ზატარა ბიჭი
ამისთვის მიუციათ, თქვენ უფროსი ხართ, მაგას რა უადრი აქვს,
რომ ბესაბობას დაიწუებს, ან ბიჭს წა(ა)რთმევს ვისმე და ან თეთრს!
ახლა ეგ ბიჭიც გამთაშვებინეთ და რაც თეთრი გამოერთმით, ისიც
თამამათ გამოურთავით, და ბიჭიცა და თეთრიც გამოუგზავნეთ. მარამ-
დინ(სი) ეს ცოცხალია, მართებული არის, რომ თავის ოჯახიდან თავი-
სის ზატარის მიცემული ბიჭი ამას ემსახუროს და მერმე, როგორც
მუნასიბი იუოს, ისე გარეგდეს. მისის ი ვ, ქვს უ მ დ. ამას წინა-
დაც მოგწერეთ წიგნი და დაგებარეთ, ჩამობანდი, დრო არის ახლა

თქვენის ჩამოსულისა, ასეთი დრო შეიქნა, ამ სიგძეთაც არ იყო მუნასობი თქვენი დგომა. ამას ნუ იქთ ახლავ არ წამოხვიდეთ. □, ბეჭედს აწერია: უნა მიერ მეფედ ცხებული, თეიმურაზის დამტკიცებული.

509. არზა იოანე თაქთაქიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება მეფისა ირაკლი მეორისა, 19,5×15 სანტ., დაწერილია ქალაქ-დზე ნუსხა მხედრულის ხელით. არზას ნიშნები არა აქვს. წარწერაში ნახმარია თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ.

1785, მაისის 3. ქ. ღთნ ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მისცეს ი რ ა ს ე თ ა ქ თ ა ქ ი ს შ ვ ი ლ ს ა!

ქ. ამდონის თქვენის თავის წყენისაგან დიდათ ვიშიშვი, მაგ-რამ რა ვქნა, მეტად საქმე მიჭირს უეშობით. ერთი ცხენი მეყავს, ჩემის კელით უგლი, რომ ერთი ბიჭი ადარა მყავს, რომ მოვავ-ლებინო. ქ. ჩემი ნასისხლი კაცი რომ ახლავს ქალაქის მოურავს თქვე-ნის ბძანებით, თქვენს შვილს გ ი რ გ ი ს თ ა ნ და მოსამართ-ლეებთან ვილაპარაკეთ და ჭეშმარიტის სამართლით მე დამრჩა, გა-ნახენიც მებოძა, უმაღლესობამაც დამტკიცა. განახენი რომ მებოძა, მაშინვე გაიპარა.

ქ. შარშანაც მათ უმაღლესობის წინ ვილაპარაკეთ, მაშინაც კი-დევე გაიპარა და ახლამს ჩემის ცხენითა და იარაღითა და ჩემის კელ ნაჭერის თოფით. ცხრა კომლიც სხუა მოსული კაცი ამეყარა. ამას მეუბნებიან: როგორც იმ კაცის დამორჩილება შეიძელ, ისე ჩვენი ზატრონობა შეგიძლიაო.

თქვენი ჭეშმარიტი სამართალი დიდსა და მცირეზედ სწორება. ერთის ოქმისა და იასულის წყალობა გვიყავთ. ჩემი კაცი მომცეს. ღთნ გაგიმარჯვებს. მაისის 3, ქვს უოგ.

თავში წარწერა ირაკლისა:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ამ არზის ზატრონო! მერე ამ არზით, ვისაც ედავები, საქვეყნოს საქმეზედ ჩვენ იმას ახლას სხუაკან ვისტუმ-რებთ. ღთნით როდესაც იქიდან მშვიდობით მობრუნდება, მაშინ ელა-პარაკე და შენი კაცი ვისთანაც უნდა იყოს, თუ სამართალი მოგცემს, იტოდე, შენი კაცი შენვე დაგნებდება. მაისის 3, ქვს უოგ. ერეკლი.

დასასრული საქართველოს სიძველენის მეორე ტომისა.

ქრონოლოგიური სამიჯბელი.

(პირველი ციფირი უჩვენებს №-ს, რომლითაც სიგელი აღნიშნულია გამოცემაში, ხოლო მეორე გვერდს).

წელ.	№№	გვ.
1027—1072. მეფე ბაგრატ IV-ის განახენი ოზიზის და მიჯნაძორის ბერების ადგილზე დავის შესახებ	1—	1
1266—1268. მეფე დავით IV სარინი უახლებს შეუვლობის წიგნს ხეფინისხეველთა და წაქველებს.	2—	5
1285—1308. კეათლ-მოყვრობის წიგნი ბექა მანდატურთ უხუცესისა და კახა ჯავახიშვილისა	3—	7
1326. ჭარულიძე გოგიტაშვილი აძლევს სისხლის ფასს მანგასარ მიქელაძეს მიქელ მეფის განახენით	26—	33
1338. წყალობის წიგნი მიცემული ივანე ჯავახიშვილისადმი	4—	8
1339. ივანისის ნ. წყალობის წიგნი მიცემული შალვა ჯავახიშვილისადმი	5—	9
1345. ოქტომბრის 12. სიგელი ბოძებული გამრეკელი ჯავახიშვილისადმი	6—	10
1346—1360. მეფე დავით VII უწესებს სისხლის ფასს გრიგოლს გელაძეს	27—	34
1348. სიგელი მიცემული ქვენიფნაველის წითლასანი-სადმი	7—	10
1360—1395. სსისხლო სიგელი თულასძეთა მიცემული ბაგრატ V-ესგან	8—	12
1433. სსისხლო სიგელი იაკობიძეთა, ბოძებული მეფის ალექსანდრეს მეუღლის თამარის მიერ, რომელიც თამარ მეფედ უწოდეს თავის თავს	330—	371
1440. თებერვლის 20. სიგელი გარეკელი ჯავახიშვილისა, ბოძებული ალექსანდრე მეფის მიერ	9—	14
1413—1444. ალექსანდრე მეფე აძლევს თოფურბიძეთ სსისხლო სიგელს.	28—	35

1453. აგვისტოს 6. სიგელი გიორგი IX-სა, ბოძებული ფილიპე ერემადისადმი. . . . . 10 — 16
1454. რიორგი IX აძლევს გაბრიელ ჯავახიშვილს სოფლებს ცხირეთს, ხანდაკს, ოძისს, ხანაშენს და ელდისს . . . . . 29 — 38
1458. აგვისტოს 27. სასისხლო სიგელი გამურელიძეთა, ბოძებული გიორგი IX-ის მიერ. . . . . 11 — 17
1463. სექტემბრის 2. სიგელი მეფე გიორგი IX-ისა, ბოძებული საქარია ჯავახიშვილისადმი . . . . . 12 — 19
1466. სიგელი მეფისა კონსტანტინე III-ისა, ბოძებული საქარია ჯავახიშვილისადმი . . . . . 13 — 20
1468. მეფენი ბაგრატ და კონსტანტინე აძლევენ საქარია ჯავახიშვილს სოფლებს ქვეშს და რატევანს სომხეთში . . . . . 30 — 39
1475. ქართლის მეფე კონსტანტინე III და იმერეთისა ბაგრატ II აძლევენ არჯევან ავშანდაძეს სასისხლო სიგელს . . . . . 31 — 41
- 1462 — 1478. სასისხლო სიგელი უიფიანთა, მოცემული იმერეთის მეფის ბაგრატ II-ის მიერ . 358 — 398
1501. ივნისის 7. სასისხლო სიგელი ბაქრაძეთა, ბოძებული მეფე ალექსანდრეს მიერ . . . . . 14 — 21
1502. დვინობისთვე. იმერეთის მეფის ალექსანდრე II-ს სიგელი. . . . . 489 — 516
1505. იანვრის 15. იმერეთის მეფე ალექსანდრე II აძლევს ივანე ქერხიძეს სასისხლო სიგელს . 490 — 516
1508. მაისის 1. ქავთარაშვილთ ივანეს და შალვას მიუყიდათ უფარეუარე ათაბაგის ცოლუოფილის ნესტარჯანისთვის შვილებითურთ ვენახი . . . . . 359 — 399
- 1462 — 1510. სასისხლო სიგელი სვანეთის ერისთავების, გელაფანებისა, მიცემული იმერეთის მეფის ბაგრატ II-ის მიერ და დამტკიცებული ალექსანდრე II-ის მიერ . . . . . 488 — 514
- 1505 — 1525. ანდერძი დიდშის წმინდის გიორგის

- მღვდლის ფილიპესი, მეფის დავით V-ის დროის . . . . . 32— 44
1531. ბასილი კათალიკოზი უმტკიცებს ქარმულსა გიორგის, გრიგოლს და აბიათარს სოფელს ხატის-წობენას და სხვა მამულებს მათგანვე შექენილს . . . . . 360—401
1542. ქვის წარწერიდან გადმოღებული ცნობები მონსტრის მთა-წმინდის აშენების შესახებ სადაც საქართველოში. . . . . 98—125
1547. იანვარი. ბატონიშვილები კოსტანტინე, გიორგი და მელქიშედეკ აძლევენ თევდორე და ნიკოლოზ იაკობისძეთ ვენახს . . . . . 331—374
1558. სოლოდაშვილი იესე შვილებითურთ ეიფულობს თურქისტან და გიორგი თურქისტანიშვილები-საგან მამულს მუხანს . . . . . 361—403
1573. მეფე სვიმონ I აძლევს გედეონ კლიოზის ძეს სხვა-და-სხვა მამულს . . . . . 99—125
1582. მანისის 10. მეფე სვიმონ I აძლევს სიათრხნის წიგნს დიდმის წმინდა გიორგის მღვდელს, ერემას ძეს ნათანელს . . . . . 33— 45
1586. გიორგობისთვის 30. მეფე სვიმონ I აძლევს ჯიმშერ ჯავახიშვილს მისი განაყოფის როანის-შვილის კერძს მამულს . . . . . 34— 46
1588. გიორგობისთვის 2. მეფე სვიმონ I აძლევს მერაჭვბ საკაძეს შალვა ჯავახიშვილის კერძს ოძისის სოფელს . . . . . 35— 47
1590. იანვრის 21. ჯავახიშვილებს მასურ და ბეჟანს მიუყიდათ მამულები მეფის სახლის უხუცესის ზურაბისთვის. . . . . 36— 48
1590. ღვინობისთვის 18. წესები შემოღებული მეფის სვიმონ I-ის მიერ მეკობრეთ მქებნელის და მეკობრეთა შესახებ . . . . . 15— 23
1596. მარტის 1. მეფე სვიმონ I თავის განჩინებით

- სოფელ ნუეს უმტკიცებს დავით დავითიშვილს. 184—226
1596. მარტის 12. მეფე სვიმონ I უბრუნებს სოფელ ნუეს დავით დავითიშვილს შიომ ხერხეულიძედან. . . . . 185—227
- V 1597. მზითვის წიგნი შამანდუხ ჯავახიშვილის ასულისა . . . . . 37— 49
-
- XVI საუკუნე. ქორეოლასკ ჩაღათა შეიღებთურთ სწირავს კელათის მონასტერს მამულებს და ინიშნავს ადაზს . . . . . 491—518
- XVI საუკუნე. იმერეთის მეფე გიორგი სწირავს კელათის მონასტერს სამს კომლს კაცს და იჩენს ადაზს . . . . . 492—518
1602. ქრისტეშობისთვის 8. ბრძანება მეფე გიორგი X-სა ჯიმშერ ჯავახიშვილის დედის თუხარის შესახებ . . . . . 16— 25
1606. ნასუიდობის წიგნი ქაიხოსრო ჯავახიშვილისა 17— 25
1607. ნასუიდობის წიგნი ქაიხოსრო ჯავახიშვილისა 18 -- 26
1607. ფარსადან და შერმაზან ჯავახიშვილებს მიუყიდათ ვენახი გიორგი სააკაძისა და მისი ძმებისათვის. . . . . 38— 49
1608. მკათათვის 12. მეფე ლუარსაბ II აძლევს ქალაქის ამირათა ამირას, გიორგი სააკაძეს, სოფელ კრწანისს . . . . . 39— 50
1608. ენკენისთვის 7. სიგელი მეფის ლუარსაბ II-ისა, ბოძებულად იესე ჯავახიშვილისადმი . . . . . 19— 27
- V 1609. აპრილის 7. ჯავახიშვილებს შანშეს, ბიძინას, ფარსადანს და შერმაზანს მიუყიდათ არჯვეენაული მამული გიორგი და ავთანდილ სააკაძეებისათვის . . . . . 40— 51
1610. მაისის 13. მეფე ლუარსაბ უბოძებს დავით ბაგრატიონ დავითიშვილს გორს ორს კომლს კაცს . . . . . 128—158
- V 1613. მარამაბისთვის 25. მეფე ლუარსაბ II აძლევს

- ზაალ აბაზაძის მიწობლიმისეულს მამულს. . . 94—121
1613. ბატონი სულხანი ეიდულობს ატენს ციხეა სულ-
ტასისშვილისაგან საკუნასეს . . . 100—127
1614. მეფე ლუარსაბ II უბოძებს დავით დავითისშვი-
ლის შვილებს მათი მამის მამულებს . . . 186—227
1614. დვინობისთვ-ს 25. სიათარხნის წიგნი იესე ჯა-
ვახიშვილისა, ბოძებული მღვდლისათანასე უსუ-
ქიშვილისადმი . . . 20— 27
1615. მეფე ლუარსაბ II უბოძებს დავით დავითი-
შვილს მის მკვიდრ მამულებს . . . 187—228
1116. იოანე ქართლის კათალიკოზი აძლევს კელიოზის-
ძეთა სამამთავრო მამუკასეულს მამულს და
გლეხებს მეფე თეიმურაზ I-ის თანხმობით . . . 116—145
1619. მათის 21. შიოშ სოლდაშვილი ეიდულობს
შვიდი დღის მიწას საქუდაში ბაბუჩაძეს . . . 362—405
1619. მარიამობისთვის 10. მეფენი ბაკრატი VI და
სვიმონ II უმტკიცებენ შიოშს სოლდაშვილს
მის წილს მამულს სოფელ კუმისში . . . 363—406
- ✓ 1620. აპრილის 15. განჩინება მოსმართლეთა, მოყ-
რავის გიორგი სააკაძის და ქაიხოსრო ჯავახი-
შვილის მრავალგვარის სლად საქმეების შესახებ. . . 41— 51
1620. მათის 10. გიორგი უსულახიშვილი ეიდულობს
შემაზაშვილებისაგან შუაბოლნისს ვენახს . . . 211—251
1620. მკათავის 15. შერიგების წიგნი გიორგი მა-
ყრავისა და ქაიხოსრო ჯავახიშვილისა . . . 21— 28
1621. მათის გასულს. გაგნიძე დათუნა ეიდულობს
იესე მანაბლისაგან სამის დღის მიწას . . . 101—127
1523. მარტის 15. სვიმონ მეფე უბოძებს შუაბოლ-
ნისის მამასახლისის ბერუას ნასოფლარ ზაცუტს. . . 172—206
1524. ენკენისთვის 15. მეფე სვიმონ II უბოძებს ში-
ოშს სოლდაშვილს მისი განყოფის ზურაბის
კერძს კუმისს . . . 365—408
- ✓ 1624. გაერთიანების პირობა ჯავახიშვილის საქარასი,
იესესი და მოყრავის გიორგი სააკაძისა . . . 42— 61

1626. მკათათვის 1. მეფე სვიმონ II უმკვიდრებს ერთ-
გულობისათვის თუმანიშვილებს თავს, ბიკ-
თველს, მახუჩარს და დავითს სოფელ დარ-
ბაზს . . . . . 102—128
1626. მარამობისთვის 22. მეფე სვიმონ II უმკვი-
დრებს ჰაატა ჯავახიშვილს წოდორეთს . . . . . 22— 29
1626. ქრისტეშობისთვის 16. მეფე სვიმონ II უმკვი-
დრებს სოფელ შინდისს შიომ სოლდაშვილს . . . . . 366—409
1627. თიბათვის 24. მეფე სვიმონ II უწყალობებს
ქაიხოსრო ბარათაშვილს და მის შვილებს აზ-
ნაურს შერბაზან სააკაძეს . . . . . 334—377
1628. დედოფალი ჯაჭანბანუმ უბოძებს ქაიხოსრო ბა-
რათაშვილს შვილებითურთ ნასოფლარ აბულა-
შენს . . . . . 95—122
1630. მარტის 25. ბატონი ზაქუ უბოძებს დონმა-
ზას ხანდავს ქვეშეთ თამაღარას . . . . . 367—410
1630. ენკენისთვის 10. მეფე თეიმურაზ I უბოძებს
შიომ სოლდაშვილს სომხიის სოფელს ტა-
ლავერს . . . . . 368—410
1630. მეფე თეიმურაზ I უბოძებს ჰაატა ჯავახი-
შვილს სოფელ ცხირეთს . . . . . 43— 62
1631. გიორგი და იორამ ბატონიშვილები აძლევენ
ფრიდონ იაკობიძეს ძმებითურთ სითარხნის წიგნს
და მამასახლისობას . . . . . 332—375
1633. მკათათვის 21. როსტომ მეფე უწყალობებს
დავით დავითიშვილს სოფელ ბრეთს . . . . . 129—159
1633. როსტომ მეფე უხსლებს დავით დავითიშვილს
მისი მამულის სიკელებს . . . . . 188—229
1633. როსტომ მეფე აძლევს ჰატა ჯავახიშვილს ახალ-
დაბის მოურავობას . . . . . 23— 30
1634. ღვინობისთვის 24. როსტომ მეფე კრებულ-
თურთ არჩევს დავით დავითიშვილის და მისი
ძმისწულის რამაზის ადგილებზე დავას . . . . . 190—231
1634. როსტომ მეფე უბრუნებს დავით დავითიშვილს

- სოფელ თიხრევს, რომელიც მის ნარძლევს დაეკირავებინა ნამოწამისათვის. დედაკაცს მამულის გაყიდვა არ ეხელუოდა . . . . . 149—180
1634. როსტომ მეფე უმტკიცებს ზემო ახალდაბის მოურაობას დავით დავითიშვილს . . . . . 189—230
1635. გიორგობისთვის 3. დემეტრე უაფლანიშვილი შვილებითურთ უიღულობს შუა-ბოლნისს ომან სულეიმანაშვილისაგან ზვარს . . . . . 336—378
1635. როსტომ მეფე უმტკიცებს დავით დავითიშვილს დირბის მოურაობას . . . . . 191—232
1636. როსტომ მეფე უთარხნებს როინ ჭავჭავიშვილს ხოვლეს და აბანოს . . . . . 24— 30
1636. როსტომ მეფე უმტკიცებს სიაუშ(?) სოლდაშვილს მის კერძს და ზურაბის კერძს სოფელს კუმისს . . . . . 369—411
1637. იანვრის 4. როსტომ მეფე უმტკიცებს სიაუშ სოლდაშვილს ქალაქში უშებს . . . . . 370—412
1637. როსტომ მეფე აძლევს დავით დავითიშვილს ზირობას: მისთვის მწუალობელი და კარგის მღობი იქნება . . . . . 192—233
1637. როსტომ მეფე ათარხნებს დიდმის წმიდი გიორგის დეკანოზს ათანელს . . . . . 25 — 32
1641. თებერვლის 24. როსტომ მეფე უახლებს თავიანთ მამულების სიგელს როინ და იესე ჭავჭავიშვილებს და იხსენიებს მათ სამსახურს . . . . . 44 — 63
1641. როსტომ მეფე უმტკიცებს დიდმის წმიდი გიორგის მღვდელს ათანელს დეკანოზობას და ცხოვრებაშვილის სასახლეს . . . . . 45 — 64
1642. იანვრის 8. როინ ჭავჭავიშვილი ათარხნებს აბანოელ კლესხს ნასუიდასა როსტომ მეფის სადღეგრძელოდ . . . . . 46 — 66
1642. თებერვლის 15. როსტომ მეფე უბოძებს ფაფოლა კოკრიშვილს სკუგრის ჭლას. . . . . 130—159

1642. როსტომ მეფე უბრუნებს კონსტანტინე და ელიზბარ დავითიშვილებს უსამართლოთ წართმეულს მამულს სტეფანას და წაბლანს . . . . . 193—234
1643. მარტის 12. როსტომ მეფე აძლევს იამაზბარათაშვილს სსაკადის ბეჟანის წილს სოფელს ღორისთავს . . . . . 48—67
1643. როსტომ მეფე უბრუნებს სსაკადეთა შერმაზინის და გოდერძის შვილებს რაც მათდა მამულები წაურთმევიათ ბუასან სსაკადის შვილებს . . . . . 47—66
1643. როსტომ მეფე აძლევს თარხანს და იორამ სსაკადეთა მათის განაყოფის ივანეს მამულს . . . . . 49—68
1643. როსტომ მეფე აძლევს ჰაატა და ქაიხოსრო ჯავახიშვილებს, სმსხურისათვის თეიმურაზ I-ის წინააღმდეგ, იის ციხეს და აკვეთს . . . . . 50—68
1644. თიბათვის 7. როსტომ მეფე აღუთქვამს დავითიშვილის ელიზბარის აზნაურისშვილებს რიკაძეს ჩინელს და შოშიტას, რომ მათ გლეხებს აღარ გადახდიდნენ კოდის ზურს . . . . . 194—235
1645. როსტომ მეფე უწუალობებს ელიზბარ დავითიშვილს სომხეთში სოფელს . . . . . 195—236
1646. განჩინება მდივან-ბეგებისა, როსტომ მეფის ბრძანებით, შესახებ სოფლადაშვილების დავისა. . . . . 371—413
1650. როსტომ მეფე არჩევს ატენელის ზაქარია ამბრისაშვილის და წედენელთა დავის საქმეს და მათ-მათ ადგილებს უმტკიცებს . . . . . 103—129
1651. შკათაივის 22. როსტომ მეფე ათარხნებს სოფლადაშვილების სსსოფლათ მონასტერს . . . . . 372—414
1651. როსტომ მეფე უმკვიდრებს ჰაატა და ქაიხოსრო ჯავახიშვილების სოფელ წოდორეთს . . . . . 51—69
1651. როსტომ მეფე უახლებს დამწვარ სიგელებს სოფლებისა და მამულების გამრეკელების წინაშრებს: ნოდარს, ზურაბს, შავერდის და გამრიკას. მოხსენებულთა, აჟ რა სმსხური გაუწე-

- ვიათ მათი ომებში როსტომისთვის . . . . . 227—266
1653. ალი-აღა და მისი შვილი სოფი იღებენ სანაშუ-
ნათ ზაზუნა და სხვა ორბელანებისაგან სოფელს
მუხნარას . . . . . 373—415
1653. მეფე როსტომ უმტკიცებს გიორგი ანხაბაძეს
და მის სიდედრს ელენეს მათი მამულს . . . . . 52—71
1654. მარტის 11. შერაბე უარღახაშვილი ეადულობს
იოვანე აფხაზისაგან ემას მოქრის დასახლებულს. 375—417
1654. შკათაავის 15. როსტომ მეფე ებძობის სოლ-
დაშვილს ბიძინას შვილებითურთ მსრუტს ნა-
სოფლარს . . . . . 374—416
1654. როსტომ მეფე აძლევს ზაატა ჭავჭავაძის ორი-
აღეთის ოლთისის მოურაობას . . . . . 53—72
1655. როსტომ მეფე უმკვიდრებს დაეიას და სხვათ
სოლდაშვილების კმების ბაღაშვილების, რომელ-
თაც სხატოდ დგომა მოუნდობიანთ . . . . . 377—419
1655. ბაღაშვილები აძლევენ დათუნა სოლდაშვილს
ერთგულობის ჰირობის წიგნს . . . . . 376—418
1656. მარტის 21. მუსტაფაშვილი ველია ექმევა ტერ-
ტერაშვილს ბაინდურას . . . . . 117—146
1656. თიბათვის 28. როსტომ მეფე ამტკიცებს მდი-
ვანბეგების განჩინებას შესახებ მამეკა ბლორძელის
და ზაზუნა სარქისაშვილების მიწაზე დავისა . . . . . 57—83
1656. როსტომ მეფე აძლევს როინ ჭავჭავაძის სო-
ფელ თეძამში მამულს სამსახურისათვის თეიმუ-
რას I-ის წინააღმდეგ . . . . . 54—73
1656. ელიზბარ დაუთმობილი ასახლებს თავის მამულ-
ში ზაზუნა მახვილაძეს და აწესებს აღაპს ანხა-
ნუმისათვის რუისის ტაძარში, წიგნს ამტკიცებს
როსტომ მეფე და დედოფალი მარიამი . . . . . 196—237
- 1639—1657. ლევან II დადიანი ანახლებს ლევან
I-ის სიგელს და სწირავს წახურის ეპისკოპოსის
რატაის, განრიელს და ქახიასროს . . . . . 561—72

- 1628—1657. დადიანი ლევან II ლიპარტიანი აძლევის იორდნე ქავთარის სენაკის მაცხოვრის ეკლესიის კანდელაკობას . . . . . 55— 74
- 1641—1658. წერილი როსტომ მეფისა როინ-ბეგ ჯავახიშვილთან იესე ერისთვის მკლელობის შესახებ . . . . . 59— 85
- 1634—1658. განჩინება როსტომ მეფისა . . . . . 97—124
- 1634—1658. როსტომ მეფე კრებულთურთ არჩევს ბართაშვილების უაფლანისა, ჰატასა და ჰაჰუას ადგილებზე დავის საქმეს . . . . . 96—122
- 1650—1658. აფხაზეთის კათალიკოსი ზაქარია აძლევის იორდნე ქავთარის საკანდელაკო კაცებს მიქაძეებს . . . . . 60— 86
- 1641—1658. განჩინების წიგნი როინ ჯავახიშვილის და კლერჯიძეთ დავის გამო . . . . . 58 — 84
1658. ენგინისთვის 12. როსტომ მეფე უმგვიდრებს ბოლნის ხევში სოფელ ბერდიეს თუმანიშვილებს თაყს, ბირთველს და სხვებს . . . . . 104—130
1659. შაჰნავაზ მეფე (ვახტანგ V) უმტკიცებს მამულებს როინ ჯავახიშვილს . . . . . 61— 87
- 1658—1660. ვამეყ ლიპარტიანი (დადიანი) სწირავს წაჩხურის ეკლესიას გაბრიელს და ჰაჰუნას. . . . . 56, — 80
1661. აპრილის 16. ელიზბარ სოფლაშვილი ყიდულობს თავის სახლის კაცებისგან სოფელ ტაგანგეთს მეფის შაჰნავაზის და დედოფლის მარიამის ბძახებით . . . . . 378—420
1662. მეფე შაჰნავაზ I, ანუ ვახტანგ V უბოძებს დონდარას და მის ძმებს სოფელ ვერხუნადის სანაცვლოთ ყმებს სოფელ სახუნდარში . . . . . 212—253
- ✓ 1663. ქაიხოსრო ჯავახიშვილი შვილებითურთ აძლევის მოყვრობის წიგნს დიდის მოურავის შვილს იორამ სააკაძეს, და მის შვილს გიორგის მეფის შაჰნავაზის ბძახებით აძლევის ქაღს და უმტკი-

- ცებს სოფელს ოძისის ნახევარს . . . . . 64— 89
1664. შკათათვის 25. მეფე შაჰნავაზ I კმკვიდრებს ელიზბარ სოფლაშვილს მამულს ჭაჭალას. . . . . 379—423
1665. მეფე ვახტანგ V თავის განაჩენით უმტკიცებს სასახლეს ზურაბ თურქისტანიშვილს, რომელსაც ედავებოდა ბერუკა თურქისტანიშვილი . . . . . 105—131
1665. ბარათაშვილი დბანელი ქრისტეფორე ეიდულობს შიო ბეგისშვილის ფარაბუღახისკან ვენახს შუაბოღნისს. . . . . 213—254
1665. ვახტანგ V ახებებს მინათურში სასახლეს ზურაბ თურქისტანიშვილს . . . . . 226 — 265
1665. იარაღიშვილები აძლევენ ელიზბარ და ზურაბ სოფლაშვილებს წიგნს, რომლითაც უბრუნებენ თავიანთ უსამართლოთ ნაშოვნ მიწებს სოფელ ასურეთში . . . . . 380 — 424
1666. ივვისის 27. ჯავახიშვილები ზურაბ და ჯავახ ეიდულობენ თევდორეს სალუყაზანაშვილისკან მიწას . . . . . 65 — 90
1666. ბატონი ანა ეიდულობს ჩხუტიაშვილის გრიგოლისკან მიწას ხენგალს. . . . . 106—131
1669. ხოსიტა ტატიშვილი ეიდულობს მამულს ჰაზია, გოგია და დემეტრე ხატისშვილებისკან. . . . . 66— 91
1670. ჯავახიშვილები ბეჟან, კახა და ელიზბარ აძლევენ მიწას თავის ემას გიორგის ფარაღაფულში. . . . . 67— 91
1670. შანშიაშვილი დონმაზა და ელიზბარ ეიდულობენ შიომ ბარათაშვილისკან ემას, უმეკაშვილს კაკოფას . . . . . 68— 92
- 1670 მეფე ვახტანგ V (შაჰნავაზ) კრებულთურთ არჩევს ფაულან ბარათაშვილის და ჰანუნა ვირშვილის (ქსნის ერისთვის) ერთმანეთში სამღურავებს . . . . . 107—132
- 1672 თაბათაყე. ქაფანავანით ფარსადანა ეიდულობს ორ ქულებს ქსნის ბანდურაშვილისკან . . . . . 381—425

1672. წინამძღვარი ბენიამინიშვილი დომენტი ეიდულოვის შიო წინამძღვრიშვილისაგან ვენახს . . . . . 118—147
1674. იანვრის 11. გაუფის წიგნა ტატიშვილების მსჯნავაზ I-ის დროისა . . . . . 198—239
1674. გიორგი უაფლანიშვილა ეიდოლოვის შუა-ბოლნისის მამასახლისის ფანქასაგან ვენახს. . . . . 214—255
- 1666—1675. კათალიკოსი დომენტი II უმტკიცებს დიდმის წმიდი გიორგის მღვდელს ათანუელს დეკანოზობას. . . . . 69— 93
1675. მეფე მსჯნავაზ ანუ ვახტანგ V ათარხნებს დიდმის წმიდი გიორგის დეკანოზს გედიას მშობი-თურთ. . . . . 70— 93
- 1658—1676. გიორგი აბაშიძეს მოუკლავს ზნატა აბაშიძის მამა, და მეფე მსჯნავაზ I-ის შუა-მავლობითა გიორგი უზღვევს სისხლს და აძლევს ჩხერის ციხეს . . . . . 108—134
1676. მეფე ვახტანგ V უმტკიცებს ბარათაშვილს ორბელიშვილს ვახტანგს ქართლის მდივან-ბეგობას . . . . . 109—137
1677. მარტის 10. ეივავ ჩალაბი და ზაღინა აძლე-ვენ მდივანს ქრთამათ ზარაფხანის საქმეში ორმოცდა ათ თუმანს . . . . . 216—258
1677. მაისის 20. კანზარა და სიმონა ეიდულობენ ხასუიდა ფასაშვილისაგან მიწას . . . . . 335— 377
1677. ვახტანგ ორბელიანი შვილებითურთ ეიდუ-ლობს ზუარს ზაქუ, თამაზ და სიფიყულ აღი-უულისშვილებისაგან. . . . . 110—138
1678. კათალიკოზი ნიკოლოზს ამილახორი უმტკი-ცებს დიდმის წმიდის გიორგის ეკლესიის დე-კანოზობას ათანუელს. . . . . 72— 95
1679. მარტის 13. ზატონი ოთარი ეიდულობსჩერუკა შვილებისაგან ვენახს. . . . . 71— 94
1679. მარტის 14. ოთარ ბარათაშვილი უმტკიცებს

- თავის მეუღლეს მარიამს მისგან შესყიდულს მამულეს . . . . . 382—426
1679. აზრილის 29. მეფე გიორგი XI აძლევს ვახტანგ ორბელიაშვილს შვილეპითურთ ქალაქში სსსახლეს . . . . . 112—141
1679. ღვინობისთვის 15. გიორგი ყაფლანიშვილი ეძღულობს შემაზაშვილისაგან ვენახს . . . . . 217—258
- 1661—1680. აფხაზეთის კათალიკოსი დავით ნეკესძე აძლევს განდელაკს ივანე ქავთარის თუთარასსეულს ჰარტანტს უშაბაკეთს. . . . . 63—88
- 1661—1680. შამანდავლე დადიანი, ანუ ლეკან III უმტკიცებს წახურის ეკლესიას გაბრიელს, რატის და ჰაზუნას . . . . . 56₃—81
- 1660—1680. აფხაზეთის კათალიკოსი დავით ნეკესძე აძლევს განდელაკს ივანე ქავთარის ბიჭს დავითა დისკუდიას . . . . . 62—87
- 1636—1680. დედოფალი მარიამ ათარხნიის ბატონის თბილელის უმებს . . . . . 395—441
1680. მეფე გიორგი XI არჩევს დარბაისელთ ხლებით დავით დავითისშვილის და სუხნია სამადანისშვილის სსარხლო საქმეებს . . . . . 383—427
1681. თიბათვის დამდეგს. გორისა და აქონის ხატის დეკანოზის მარკოზის შვილები დავით, გარსევან და თამაზ ეძღულობენ ფირეულა ავგარსშვილისგან ორის დღის მიწას გუფთაში . . . . . 119—149
1682. არაქელაშვილი ზურაბ თავის თავს მიჰყიდის გორელ იარალიშვილს ჰაზუნას . . . . . 150—180
1683. მდივანი ზურაბ თუმანიშვილი ძმებთურთ ვიდულობს სულხანაშვილებსაგან მამულს წოდარეთს . . . . . 74—97
1684. ანკრის 17. ჰაზუნა ორბელიანი აძლევს ჰიობის წიგნს თავის ძმებს ვახტანგს და თამაზს, რომ ის და მისი ნაშვილები ერასტი საუფროსოს არ ითხოვენ . . . . . 73—96
1684. გიორგობისთვის 1. მდივანიბეგი ორბელ ორბელი-

- შვილი შვილებითურთ უიღულობს სასალ ციციშვი-
ლისაგან ქალაქს საბაზიერო გურგენას ნაქონს
მიწას . . . . . 114—143 .
1684. ვახტანგ ორბელიანი შვილებითურთ უიღულობს
ბარათა, იოთამ და ზურაბ ბარათაშვილებისაგან
თაფანს მიწებს . . . . . 113—142
- 1675—1685. საფიცრის წიგნი თამაზ და ვახტანგ
ორბელიანებისა ერთობასე . . . . . 173—207
1685. თიბათვის 27. მდივანბეგი ვახტანგ ორბელიანი
შვილებითურთ უიღულობს სავენახეს ჭრეშულს
მანუჩარ იარაღისშვილისაგან . . . . . 115—144
1685. მეფე გიორგი XI უბრუნებს შანშეან მარტი-
როზნიშვილს ბეგთაბეგს სოფელ ნაბახტეგს,
რამელიც წინეთ წაერთმია ორგულობის შეწამე-
ბით და ამირეჯიბი რევაზის ჩასმენით . . . . . 75—100
1686. მეფე გიორგი XI აძლევს დოღენჯიშვილს სასაღს
ყაიფულის მებაღახობას . . . . . 77—103
1686. ზურაბ ჭავჭავაძე უიღულობს ზურაბ შალიკა-
შვილისაგან ემას ნანიტაშვილს ჭვიროსს . . . . . 76—102
- 1676—1686. საფიცრის წიგნი თამაზ ორბელიანისა
თავის ძმის მდივანბეგის ვახტანგისადმი მიცე-
მული . . . . . 154—185
- 1675—1688. მეფე გიორგი XI უბრუნებს საბარათა-
შვილთს მებაღახობას ვახუშტი ორბელიანისაგან . . . . . 123—153
1688. მარტის 12. ბატონიშვილი ლევან აძლევს გერმან-
ოზისშვილს იესეს სასალქალაქის, და ტამაღის
და ყომაგემრის მოურაობას . . . . . 78—104
1688. მკათათვის გასულს. ზურაბ სააკაძე უიღულობს
ზაალ და ივანე სააკაძეებისაგან ვენახს . . . . . 121—152
1688. მეფე გიორგი XI უწყდობებს მოღარეთ უხუ-
ცეს გიორგი მიქელაძეს ბუქდუღიანში სასახლეს . . . . . 120—150
1688. მეფე ირაკლი I უმტკიცებს მამულს დავით
დავითიშვილს და ჭვირდება წყალობას . . . . . 197—239
1688. მეფე ერეკლე I აძლევს ფარემუზ ჭავჭავაძეშვილს

- გლეხებს თქმის ხანდაც . . . . . 79—104
1688. მეფე ერეკლე I უბოძებს ზაალ სოფლაშვილს
სადედაოფლოს სახლთხუცობას . . . . . 384—428
1689. იანვრის 26. ბატონიშვილი ლევან უბოძებს ზა-
ჰუა ორბელიანს შვილს საბარათაშვილს საბადა-
ხის მკრეფელობას . . . . . 218—259
1689. თიბათვის 7. გიორგი წინამძღვრისშვილი ყი-
დულაობს ონაშვილებისაგან ხეტუნაურს მამულს. 124—154
- 1689(?). მარიამობისთვე(?). ფირშავთ ამასაშვილი ზა-
ჰუა ყიდულაობს სსახლეს მახარა და ხიზანს
მგელიაშვილებისაგან . . . . . 396—442
1689. მეფე ირაკლი I უბოძებს თრიალეთის ტამაღის
მოყრაობას ზაატა გერმანოზიშვილს . . . . . 122—153
1690. თებერვლის დამდეგს. დავით სოფლაშვილს
ეუშება ნასყიდა დათუნაშვილი . . . . . 364—407
1690. მარტის 12. დავით ჯავახიშვილი ძმებიურთ
ყიდულაობს კოლიაშვილებისაგან სამის დღის მი-
წას . . . . . 127—157
1690. აპრილის 27. მეფე ერეკლე I აძლევს ფარემუზ
ჯავახიშვილს აწვევანის მეფობაობას . . . . . 80—105
1690. ბერია ბერიძე ძმებიურთ ყიდულაობს გიორგი
საბარათაშვილისაგან დღე ნახევრის მიწას . . . . . 143—174
1690. კიტარაშვილი ხითარა ყიდულაობს ზურაბ, ჯა-
ვან და შერმაზან ჯავახიშვილებისაგან სკრაში
ორ გლეხს . . . . . 125—155
1691. იანვრის 12. ქიტია ქუბაშვილი ყიდულაობს ლო-
მიტა კახიშვილისაგან ნაფუძარს . . . . . 219—259
1691. აბაშიძე ზაატა აძლევს მამუკა ორჯონიკიძეს
ჭალის თავს საფინხულეს და საჩხეს . . . . . 131—160
- 1675—1692. ზაზუა ტატიშვილი შვილებითურთ აძ-
ლევს პირაობს დავით დავითისშვილს, რომ
დღეის იქით მისი ერდგული იქნება . . . . . 241—293
- 1675—1692, მეფე გიორგი XI ჰპირდება მღივან-

- ბეკს ვანტანგ ორბელიანს, რომ თუ ის ძმებს გაეყარა, თავის კასიმურელას მას და მის კამოელი ძმებს და შვილებს უბოძებს . . . 224 — 264
1692. იანვრის 25. მეფე ერეკლე I უბოძებს ფარემუზ ჯავახიშვილს სოფელ თეოს თრიალეთზედ 82 — 107
1692. მარტის 3. კახი დათუნა ეიდულაბს დავით და გიორგი ურდუბეგაშვილისაგან მიწას შუაბოლნისს 144 — 171
1692. თიბათვის 15. სარდალი თამაზ ორბელიაშვილი არიგებს ერეკლე I-ის ბძინებით ოთარ გერმანოზიშვილის ძმისწულებს და ოთარის ცოლის მარამის მამულებზე დავას. . . . 83 — 108
1692. გიორგობისთვის 10. სეხნია ტატიშვილი უთარხნებს ვენახს შოშიტა მიქელაშვილს ძმებითურთ 133 — 161
1692. ქრიტუშობისთვის 5. მეფე გიორგი XI უთარხნებს ფარემუზ ჯავახიშვილს სოფელ ჭვარკებს 84 — 109
1692. ქრისტეშობისთვის 13. მეფე ერეკლე I აძლევს სამოურად სოფელ ბეთლემს იასე დოღუბაშვილს. . . . 310 — 358
1692. მეფე გიორგი XI აძლევს ზირობას დემურაშვილებს ასლანას და მის ძმებს, რომ, თუ ის თავის სამფლობელოში დაბრუნდა, მიუბოძებს მათ სადედოფლო თავდაღანსა . . . 132 — 160
1692. მეფე ერეკლე I (ნაზარაღიან) აძლევს ფარსადან ჯავახიშვილს ძმებითურთ მისი განაყოფების ზურაბის და შერმაზანის მამულს. . . . 86 — 111
1693. მკათათვის 20. დედოფალი ელენე, დედა ირაკლი I-ისა უბოძებს ქაიხოსრო სოლდაშვილს დედოფლის კარის სახლთხუცობას . . . 385 — 429
1693. მკათათვის გასულს. ელენე დედოფალი და მეფე ირაკლი I უახლებენ ზაალ აბაზაძეს მამულების სიგელებს . . . . 134 — 163
1693. დოღმაზა შანშიაშვილი ეიდულაბს ასლუაშვილებისაგან ვენახს . . . . 85 — 110

1694. ივნისის 12. დეკანოზი დავით ჯავახიშვილი
 ეიღულობს ორის დღის საკუნაჩეს ბიბიაშვილუ-
 ბისაგან . . . . . 35—164
- 1664—1695. ციტიშვილები ფარსადან, ვახტანგ, ზა-
 ტა, ამილხანბარ და ზაზა აძლევენ ტაურთიანუ-
 ბის (ერთხირობის) წერილს ორბელიშვილებს
 სულხანს, ერასტის, ვახუშტის და ეაფლანს არ-
 ხილ მეფის და გიორგი მეფის გაზიებული . 111—129
- 1685—1695. ზირობა გივი ამილხანგარისა ზაზუნა ორბე-
 ლიანისადმი კარგი ურთიერთობის შესახებ . 145—175
1695. მეფის გიორგი XI-ის ბძანებითა ჯავახიშვილი
 მანგლელი, ჯავახიშვილი ფარემუზ და თუმა-
 ნიშვილი დააუხან არჩევენ ზურაბ და შერმაზან
 ჯავახიშვილების და ოთია გოციბედაშვილის
 საქმეებს . . . . . 87—112
1695. ფარემუზ ჯავახიშვილი ეიღულობს ზაზუნა ტურ-
 ტერასშვილისაგან მიწას დოქისის თავს . . . 88—113
1695. გიორგი წინამძღვრიშვილი ეიღულობს მიწას
 ბუდენსუ ხუტიშვილებისაგან . . . . . 136—165
1695. მეფე ერეკლე I უახლებს ზაალ აბაზაძეს
 ელენე დედოფლის სიკელს . . . . . 137—166
1696. მარტის 16. მეფე ერეკლე I ათარსნებს ქაღა-
 ქის ციხეში შესავლის დროს სამსახურისათვის
 ახალქალაქელს გიქუას, გაბრუას და სკებს . 387—435
1696. მაისის 16. სულხან ორბელიანი ძმებითურთ
 ეიღულობს აფხაზიშვილებისაგან სამ კომლს
 შიოშაშვილებს . . . . . 138—167
1696. მარიამობისთვის 12. სათაღმიშა საქუშვილი
 ეიღულობს ხოდაბუნს ხუდადა მამასხლისის
 შვილისაგან . . . . . 388—436
1696. სექტემბრის 15. ერთობის საფიცარი ორბე-
 ლიანთა . . . . . 139—169
1696. დეინობისთვის 1. ანნა დედოფალი, ირაკლი

- I-ის მეუღლე, უმტკიცებს ნახიდურის მოყრათბას
 ჰაზუა ორბელიშვილს . . . . . 221—261
1696. ღვინობისთვის 14. ერეკლე I უბოძებს ჰაზუა
 ორბელიშვილს ნახიდურის მოყრათბას . . . . . 220—260
1696. მეფე ირაკლი I აძლევს მანუჩარ შეითრიშვილს
 ღვევს და ბრბის ზვრებს . . . . . 140—170
1697. იანვარი. შოშიტა, იოვანე და სხვები მიქელას-
 შვილები უიღუფობენ ჯარდან და ებიტა ტატო-
 შვილებისგან ჩაჩხინდის-სეულს ვენახს . . . . . 199—241
1697. მაისის 21. ზაალ წინამძღვისშვილი უიღუფობს
 ფიფიასშვილი ერასტისგან უმის სსახდეს . . . . . 141—172
1697. მაისის 27. დომანასშვილები უიღუფობენ ფრა-
 დონა ამირბოქაშვილისგან ექვსი დღის მიწას . . . . . 392—439
1697. მკათათვის 10. ტერ-გრიგორასშვილი სსაკა
 უიღუფობს ხითარა გიტარასშვილისგან ორ
 სკრელს გლეხს . . . . . 126—156
1697. გიორგობისთვის 11. გივი თუმანიშვილი შვილე-
 ბითურთ უიღუფობს სომხითის მეღიქას ქამარ-
 ბეგის შვილებისგან შამირზას ნასოფლარს.
 ნასუიღობას ამტკიცებენ მრავლნი საქართველოს
 წარჩინებულნი პირნი . . . . . 91—115
- 1697: ოთია შაბურიშვილი უიღუფობს კობიაშვილის
 გიორგი ჯალაბის ქეთიასგან მამულს იფნს . . . . . 390—437
1697. მანგლელი ეფისკოპოზი ჯავახიშვილი, ფარემუზ
 ჯავახიშვილი და დათუნა თუმანიშვილი მეფის
 გიორგის XI-ის ბძანებით არჩევენ ჯავახიშვილე-
 ბის და გოგიბედაშვილების საქმეებს . . . . . 311—359
1697. მეფე ერეკლე I უბრუნებს ასლამაზ სოფლად-
 შვილს მის მიერ წართმეულს ტაბახმელის
 გლეხებს 391 438
1697. მეფე ერეკლე I უთარნებს ფარემუზ ჯავახიშვილს
 ჭვარებს . . . . . 90—114
- 1681—1698. გიორგი დიხარტიანი (დადიანი) აძლევს

- სუხუ ფაღავას ჩხეთს ჰარტასს . . . . . 81—106
1698. ღვინობისთვის 10. ღათვიაშვილები თამაზა, მამისიმედი, გიორგი და მანრა უიღულობენ როსტევეს მახვილადისგან მიწას . . . . . 93—120
1698. ჰაზუა, გორჯასში და ზურაბ უაფლანიშვილები უიღულობენ შიომ შუმასაშვილისს ვენახს . . . . . 92—120
1698. საალ წინამძღვრიშვილი უიღულობს ბუნიათი- შვილი წინამძღვრის დომენტიისგან ვენახს . . . . . 142—173
1698. შედნ აბულფარდიშვილი უიღულობს მიწას და- ვით ჭაჭიაშვილისგან . . . . . 222—262
1698. დომასაშვილები სცვლიან ვენახებს ბუღაში . . . . . 393—440
1699. ივლისის 11. ჯავახიშვილები მანგლელი, ზუ- რაბ, ჯავახ და შერმაზან უიღულობენ თავიანთ ბიძაშვილის ფარსადანისგან საკვამლოს და ზურის ნაჭერს . . . . . 147—178
1699. დეკემბრის 28. საალ წინამძღვრიშვილი უიღუ- ლობს თათრ ჩინჩაღაძისგან ვენახს . . . . . 146—177
- XVII. სუკუნ. ფიცის განწესება იახრევის დავის გამო დავითისშვილის დავითისგან . . . . . 406—453
1700. მარიამობისთვის 29. საალ წინამძღვრიშვილი უიღულობს ქუბაძე გიორგისგან ორის დღის მიწას . . . . . 148—179
1700. ივლისის 11. ზურაბ, ჯავახ, მანგლელი და შერმაზან ჯავახიშვილები უიღულობენ თავის გა- ნყოფის ფარსადან და გომეფარისგან მიწებს . . . . . 151—183
- 1699—1701. იმერეთის მეფე სვიმონ უბოძებს კლდი- აშვილებს იესეს, ბერს და ქაინოსროს სოფელ სვიმონეთში ესია ამჟღავნებს . . . . . 223—262
1701. მარტის 24. ბურუკა წინამძღვრიშვილი უცვლის ბიძა მისს, საალ წინამძღვრიშვილს, ბედენზე მიწას . . . . . 155—187
1701. თებერვლის 28. საალ წინამძღვრიშვილი უიღუ- ლობს ცერცვაძე მალუტასგან ერთის დღის მი- წას ბედენზე . . . . . 152—183

1701. მარიამობისთვის 15. ჰაზუა ორბელიშვილი ძმებ-
ბითურთ უიღულობს გოგიბედაშვილებისაგან
ვენახს . . . . . 153—184
1701. აზრილის 1. მეფე ერეკლე I უმევიდრებს შიო-
სოფლადაშვილს შვილებითურთ მის გლეხებს ტა-
ბახშელას . . . . . 397—443
1702. აზრილის 15. ასლან-ბეგისშვილი ლუარსაბ ორ-
ბელიანი ძმებითურთ უიღულობს დავით ურდუ-
ბეგაშვილისაგან ხინძორკუტს მამულს . . . . . 398—444
1702. ივნისის 20. ერასტი ორბელინისშვილი ძმები-
თურთ უიღულობს ვარაზა გერმანოზისშვილისა-
გან რევაშენს ერთ საკამლო მიწას . . . . . 156—188
1702. აგვისტო. ხოსრო დოღმაზაშვილი უიღულობს
სულხანა ბისოთულაშვილისაგან მიწას . . . . . 389—437
1702. მანგლელ ეფესკოზი გოსტაშაბისშვილი ნი-
კოლაოზ უბრუნებს ფარემუზ ჯავახიშვილს სამს
კომლს კაცს; რომელიც ერეკლე I-ს მისთვის
წაერთმია და მანგლისის ეკლესიისათვის შეეწირა. 157—189
- 1692—1703. მზითვის წიგნი ანა ქსნის ერისთვის
ასულისა, რომელიც მიუთხოვიათ სარდარ ლუ-
არსაბ ორბელიანისათვის . . . . . 386—429
- 1692—1703. განჩინების წიგნი მდივან-ბეგისა გერ-
მანოზისშვილთა ჰაზუას, გუგუხას და ვარაზას
სარჩელის შესახებ ადგილებზე . . . . . 159—191
- 1695—1703. წერილი მეფის ირაკლი I-ისა თავის
დედის დასთან თამართან; საბა-სულხან ორბე-
ლიანის შემთრავების შესახებ . . . . . 158—190
- 1695—1703. მეფე ნასარალიხან (ერეკლე I) უბძა-
ნებს აბაშს, ტორობაკიდის სომოსხლო ადგილი
ავთანდილ ჯავახიშვილს ჩაბაროს. . . . . 89—113
1703. თებერვლის 1. სეხნია გერგიძე ისხნის თაყს
ასლამაზა დათუნაშვილისაგან . . . . . 160—194
1703. მაისის 15. ჭედელი ზაქარასშვილი თამაზა თა-
ვის თაყს მიჭვიდის მადადსი მუსაფორს . . . . . 399—446

1703. ენკენისთვის 7. საქართველოს გამგებელი, ლევან ბატონიშვილი, ანუ შაჰუელი-ხან აძღვეს ჰაზუა ორბელისშვილს აიდარბეგის მოურაობას ტაშირზე . . . . . 225—264
1703. სეკტემბრის 21. სვიმონ ამირეჯობი ეიდულობს მამუკა აბულაშვილისაგან საჯეს სოღმანურ ნაფუზარს . . . . . 162—195
1703. გიორგობისთვის 15. დოღმასა შანშიაშვილი შვილებითურთ ეიდულობს იადიკასშვილის ბეჟუასაგან ექესი დღის მიწას თელის წყაროს. . . . . 163—196
1703. მეკონდასეშვილი კარსევან და ბერი ეიდულობენ იასე კერმანაზიშვილისაგან სეხნია გერგიძეს. 161—195
1704. მარტის 19. ჰაზუნა გოსტაშობისშვილი ეიდულობს ნაბაღვარს სუხიტაშვილებისაგან . . . . . 166—200
1704. აბრლიის ვ. შაჰუელი-ხან, ანუ ლევან უბრუნებს საბა-სულხან ორბელიანს და მის ძმებს სოფლებს ჯაღდამს და დორის-თავს, რომელნიც მეფე ერეკლე I-ს წაერთმია . . . . . 168—201
1704. თიბათვის 6 ჯავახიშვილები ნიკოლოზ, ბუჟან და კახა აძღვევენ ზაზა მახვილასეს ვენახს ხანდაკეს, გაიდიულის სანაცვლოდ . . . . . 165—199
1704. მკათათვის დამდებს. გორგიჯანანთ შირიჯანასშვილი ავთანდილას შვილი ზეტრე ანთავისუფლებს ნადირაშვილს გიორგის ძმებითურთ თავის უმობისაგან . . . . . 400—446
1704. ენკენისთვის 22. შაჰუელი-ხანი, ანუ ლევანი უმტვიტებს საბა-სულხან ორბელიანს ძმებითურთ სოფელ შაშილეთს. . . . . 167—200
1704. ორბელიშვილი ორბელი ეიდულობს ბარათიანთ თავაშვილის ბარათასაგან ორ სავენახეს თაფანს. 164—198
1705. მაისის 20. არაგვის ერისთავი გიორგი, ბიძაშვილებით და შვილებითურთ უბოძებს გლეხებს წინდუშეთს კობიაშვილებს ქაიყუბადს, ოთარს, როსებს, რევაზს, სხალს და ალი-შირვას. . . . . 401—448

1705. ქრისტეშობისთვის ვ. კათალიკოსი დომენტი III ათარხნებს წინ-წყაროელ მარქარასშვილებს, ღურგაღს გიორგის, ღურგაღს ოსიპოს, მჭედელს ავეტიზას და ჭონს ასლამაზას . . . 169—203
1706. მაისის 12. მეფე ვახტანგ VI ათარხნებს თავის ბიძაშვილის ანახანუმის სოფელს შინდლარას მხოლოდ ანახანუმის სიტყვებში . . . 314—361
1706. სექტემბრის 23. ვახტანგ უაფუღანიშვილი მდივანბეგი ძმებითურთ ვიდულობს ჯალდამს ემებს თამაზაშვილებისგან. . . . . 170—205.
1707. იანვრის 25. განჩინება ვახტანგ VI-ისა ჰაზუ გერმანოზიშვილის ბუშის შესახებ. ბუშს უსაჯავს რამოდენიმე კომლს გლეხს მცხოვრეთში . 171—206
1707. თიბათვის 25. დედოფალი რუსუდან უბოძებს თავის კარის მღვდელს ნაობს ქალაქში სასახლის ადგილს ჩუხურში . . . . . 274—326
1707. წერილი უნდაარიდან მდივანბეგის გიორგისა საბა და ერასტი ორბელიანებისადმი, მათის ძმის ვახუშტის გარდაცვალების გამო . . . . . 177—217
1707. სამძიმრის წიგნი შაჰნავაზ II-ის მიერ (გიორგი XI) უნდაარიდან მოწერილი საბა-სულხან ორბელიანისადმი საბას ძმის, ვახუშტის, გარდაცვალების გამო . . . . . 178—219
1707. სამძიმრის და სჩუქრის წიგნი შაჰნავაზ II-ისა მდივანბეგის ერასტი ორბელიანისადმი უნდაარიდან მოწერილი ვახუშტი ორბელიანის გარდაცვალების გამო . . . . . 179—221
1707. წერილი გიორგი XI-ისა, შაჰნავაზ II-ისა, საბა-სულხან ორბელიანისადმი უნდაარიდან მოწერილი . . . . . 180—222
1707. ნუსხა ვახუშტი ორბელიანისათვის სადავოდ გამოსცემისა . . . . . 174—209
1707. ნუსხა იმისი, თუ ვინ რა კარდაბურა ვახუშტი

- ორბელანს უნდაარში . . . . . 228—267
1707. ნუსხა იმისი, თუ ვის რა კარდაუბურავს ვახუ-
შტი ორბელანისათვის საქართველოში . . . . . 229—268
1707. ნუსხა ვახუშტი ორბელანის მოძრავი ქონებისა,
რომელიც მიუბარებიათ უნდაარში ზალ კაკონა-
შვილისათვის. . . . . 175—210
1707. იგოვე ნუსხა ცოტა შეცვლით . . . . . 232—277
1707. ნუსხა იმისი, თუ რა დაუხარჯავს ზალ კაკონა-
შვილს მიბარებული ნივთებიდან . . . . . 239—291
1707. ნუსხა იმისი, თუ ვისთვის დაურიკებიათ ვახუ-
შტი ორბელანისადმი კარდაბურავი ნივთები. 230—272
1707. ნუსხა ხარჯისა, რომელიც გაუწევიათ ვახუშტი
ორბელანის დამარხვაში . . . . . 233—278
1707. გაგრძელება იმავე ნუსხისა. . . . . 234—280
1707. გაგრძელება იმავე ნუსხისა. . . . . 235—284
1708. ნუსხა ვახუშტი ორბელანის კარდაცვალების
წლის თავზე დახარჯულისა . . . . . 236—285
1708. ღვინობისთვის 24. ბატონიშვილები კონსტან-
ტინე და ოტია უთმობენ ადგილს ტფილისში
კელმწიფის კარის მღვდელს ნაომს . . . . . 207—248
1709. მაისის 10. მდივანბეგი ერასტი ორბელიანი
ძმებითურთ უიღულობს მიწა-წყალს ბექთაქარში
სახინოშვილებისაკან. . . . . 181—224
1709. თიბათვის 22. შეფე ვახტანგ VI აძლევს ზი-
რობას ფარემუს და როინ ჯავახიშვილებს, რომ
ხოვდეს მის მიერ საყიდ ვენახში საჯავახიშვი-
ლოს კაცებს არამუშავებს . . . . . 182—225
- 1707—1709. წერილი საქართველოს გამტკებელის ლე-
ვანისა (შაჰუელი-ხანისა) სპარსეთიდან მოწერი-
ლი ერასტი მდივანბეგი ორბელანისადმი. . . . . 240—292
- 1703—1709. ვახტანგ VI-ის ბრძანება ავლაბრის ხა-
სადარისადმი, რომ რამაზა თათრიშვილი არ
აყაროს . . . . . 243—297

1710. იანვრის 27. ბატონიშვილი ქაიხოსრო უწყალო-
ბებს ერასტი მდივანბეგს ორბელიშვილს ძმები-
თურთ ჩაჩიკაშვილებს სოფელ შოშილეთში 183—225
- 1703—1711. განჩინება და ბრძანება ვახტანგ VI-ისა
ფარემუზ ჯავახიშვილის და ზაზუნა ციციშვილის
ოსებზე დაობის შესახებ . . . . . 242—296
- 1703—1711. ვადტანგ VI უწყალობებს ზურაბ კაფ-
ლანიშვილს აიდარბეგის მოურაობას . . . . . 206—248
- 1703—1711. ვახტანგ VI მრავალის დიდებულების
და ბატონიშვილების თანა-დასწრებით არჩევს და-
ვას ციციშვილებისა და ჯავახიშვილებისა. . . . . 208—249
1711. ნუსხა ვახუშტი ორბელიანის საქონელისა, რა-
მელიც მიუბარებიათ სეხნია ძაგანაშვილისათვის. 231—274
1711. ნუსხა იმისი, თუ როგორ დაურეკებიათ ვახუშტი
ორბელიანის საქონელი . . . . . 237—286
1711. ნუსხა ვახუშტი ორბელიანის დარჩენილი საქო-
ნელისა . . . . . 238—288
1711. მარტის დამდეგი. ღარიბაშვილი ჰეტრე მგალო-
ბელი უიღულობს გუგინაშვილი არუთინასკან
სახლ-კარს ქალაქში . . . . . 402—449
1712. აპრილი. მეფე ვახტანგ VI თავის ბძანებით
უბრუნებს ელიზბარ დავითიშვილს რუის გიორ-
გი უფიჟინაძის ნაქონ მამულს . . . . . 404—452
1712. აპრილის 4. ერასტი მდივანბეგი ორბელიშვილი
ძმებთურთ უიღულობს თავის ბიძაშვილის
ზურაბისკან ვენახს . . . . . 200—243
1712. აპრილის 21. მეფე ვახტანგ VI უიღულობს
სვიმონ ჯავახიშვილისკან ჭვარკებში მის წილ
მამულს და ფასის მიცემის მაგიერ ანთავის.
უფულებს საშავარდნო გადასახადისკან . . . . . 203—245
1712. აპრილის 23. მეფე ვახტანგ VI ათარხნებს
სიონის მხატვარს გიორგის შვილებითურთ . 403—451
1712. მაისის 11. დავითაშვილები თამაზ, მამის იმე-

- დი და გიორგი და მხარე უიდელობენ რის-
ტეგან მხვილასისკან კლისე ბადაშვილისეულს
მიწას . . . . . 201—244
1712. ენკენისთვის 19. სოლომონ ეშიკადად-ბაშიშვი-
ლი აძლევს სვიმონ ჯავახიშვილს ვალის გადაწ-
ვეტის წიგნს . . . . . 202—245
1713. იენისის 7. ზურაბ იენიასვილი უიდელობს
ბეჟან შერაბისშვილისკან ციხე-ქვების შერთხედს. 266—317
1713. თიბათვის 26. აბულგარდიშვილი ზაალ ძემბი-
თურთ უიდელობს გომზარ ჯავახიშვილისკან
ტვიროს ზალიშვილის ნაქონ მიწას . . . . . 204—246
1713. მკათათვის 18. შერიგების წიგნი ნიკოლოზ,
ბეჟან, ფარემუზ და სხვებთა ჯავახიშვილებთა . 205—247
- 1712 1714. ბატონიშვილი სვიმონ აცხადებს, რომ
მხვილასი რისტომ მას ჯავახეთიდან მოუყვანია
და ოძისს დაუსახლება . . . . . 255—309
1715. იენისის 1. კაცია ბურჯანძეს მიუყვანია თავის
თავი ორბელიშვილის მრავლის ნიკოლოზის-
თვის . . . . . 312—360
1715. მკათათვის 20. მრაველს ნიკოლოზ ორბელი-
შვილს ეუმება თამაზა მელაძე . . . . . 209 - 250
1715. კარგის შერთობის საიციცარი ერასტი, მამუკა
ეაფლან, გორჯასში, ქაიხოსრო და სხვათა ორ-
ბელიანთა . . . . . 210—251
1717. იანვრის 6. ერასტი მდივანბეგი ორბელიშვილი
უიდელობს ზურაბ ორბელიშვილისკან ქალაქში
სასახლეს . . . . . 246—299
1717. თიბათვის 6. მეფე ბაქარ ართმევს რაინ ჯავახი-
შვილს მის წილს ნადარბაზებს და სამაგიეროთ
უნთავისუფლებს მამულს სსაკარდნო გადასახ-
ლისკან . . . . . 244—297
1717. ღვინობისთვის 24. მამულს დავის გადაწვეტ-
ის წიგნი რაინ და გომზარ და სხვათა
ჯავახიშვილებთა. კამრიკე უოფილა მეფე შაჰ-

- ნავაზ II-ის ბძანებით ციციშვილი ედიშერ . 247 - 301
1717. მღვიანს გიორგის უაფლანიშვილი ელიზბარ
აბარებს ათს თუმანს 313- 361
1718. იანვრის 24. სვიმონ ბატონიშვილი უიღულობს
ოთარ ჯავახიშვილისაგან ვენახს . . . . . 248 - 302
1718. მარიამობისთვის 23. მანგლელი ეპისკოპოსი
ოთარე და ფარემუზ ჯავახიშვილი უცვლიან ერ-
თმანეთს ვენახებს . . . . . 250—305
1718. ენკენისთვის 17. როინ ჯავახიშვილი უიღულობს
კოშხარ და ქაიხოსრო ჯავახიშვილისაგან სამი
დღის მიწას . . . . . 251 - 307
1718. ღვინობისთვის 12. მეფე ვახტანგ VI უბოძებს
ასლამაზ სოლადაშვილს სადედოფლო ეპიკალას-
ბაშობას ურცეუნისა და ძველი კომარეთისა . 484 - 509
1718. ქრისტეშობისთვის 19. ერასტი მღვიანბეგი ორ-
ბელისშვილი უიღულობს საამ და ედიშერ ბარათა-
შვილებისაგან მათ წილს სატრედოს მამარის პირს. 483 - 508
- 1716—1719. მეფე ბაქარ თავის ბრძანებით უბოძებს
ხუთ კომლს კაცს როინ ჯავახიშვილს . . . . . 252 - 308
- 1717 - 1719. განჩინების წიგნი მეფე ბაქარისა ფარე-
მუზ ჯავახიშვილის და მისი შვილების შესახებ. 253—308
- 1717—1719. მეფე ბაქარის განჩინი ჯანაშვილების
და ზაზუნაშვილების მიწებზე დავის შესახებ . 257—310
- 1716 - 1719. მეფე ბაქარის ბძანებით აბუღვარდის-
შვილები ზაალ და ზაზა ჰბარდება სვიმონ
ჯავახიშვილს . . . . . 315—362
- 1716—1719. მეფე ბაქარ უბრძანებს აბაშს, კარაბაგი-
ძე აყაროს ავთანდილ ჯავახიშვილის ადგილიდან. 316—362
1719. მაისის 12. მეფე ბაქარ თავის ბრძანებით უჩვენს
ფარემუზ ჯავახიშვილს მის მიერ ნაბოძებო მა-
მულს და გლეხებს თავის სიცოცხლეში, ხოლო
ფარემუზის სიკვდილის შემდეგ შუა უნდა გაი-
ყონ ავთანდილ და ერასტიმ . . . . . 254—309

1719. ედიშერ ციციშვილი უიღულობს ოთარს ბერი-
შვილისაგან ვენახს . . . . . 245—298
1720. შაისის 1. სვიმონ ბატონიშვილი უიღულობს
ქაიხოსრო და კომშარ ჯავახიშვილებისაგან მათ
კერძს ჭვიროს მამულს . . . . . 501—543
1721. იანვრის 20. ბახუტა სააკაძე უიღულობს ზუ-
რბო სააკაძისაგან ბობნაკს ჰაზუნას წილს ვენახს. 257—310
1721. თებერვლის 1. ზურაბ რატიშვილი უიღულობს
ავთანდილ ჯავახიშვილისაგან ერთ კომლს, ბერ-
ძენს კვირიკაშვილს, ყარაღაჯში . . . . . 258—311
1721. თებერვლის 6. ზურაბ რატიშვილი უიღულობს
ივანეშვილს ჯავახიშვილისაგან ერთ კომლს, ივან-
ნანიტაშვილს, ქვეყანდრის . . . . . 259—312
1721. აპრილის 3. ზურაბ რატიშვილი უიღულობს ივა-
ნეშვილს ჯავახიშვილისაგან ორ უმას ხოფლეს . 260—313
1721. მარტის 20. ოთარ რატიშვილი უიღუ-
ლობს ნიკოლოზ ჯავახიშვილისაგან უმას და მ-
ამულს ხოფლეს . . . . . 261—314
- 1717—1722. როინ ჯავახიშვილი უიღულობს მუსტან-
ბეგ მუხრანის ბატონიდან საჯავახიანოს სამ
გლესს. . . . . 317—363
1722. იანვრის 20. დავითაშვილი მამისიშვილი უიღუ-
ლობს ჰატა იფიტიტაშვილისაგან ჭაღას . . . . . 262—315
1722. აპრილის 12. მეფე ბაქარ ბრძანებს: ათანასე
აზარაშვილს ხელი არ ახლოს არც ჯავახიშვილ-
მა, არც სხვამო . . . . . 485—511
1722. მკათათვის 6. მეფე ვახტანგ VI უბრუნებს
ელიზბარ დავითისშვილს გასამურელოთ ადუ-
ბულს როსებ ტატიშვილს . . . . . 283—333
1722. როინ ჯავახიშვილი უიღულობს წერეთელისშვი-
ლებისაგან ვენახს . . . . . 263—315
1722. ივანე ელიაშვილი და მისი ძმა სუხნია სწირვენი
თავის თავს მონასტერს და ერთგულობის ზი-

- რობას აძლევენ: მთავარ-ეფისკოპოსს ქრისტე-
ფორეს . . . . . 486—511
1723. მარტის 1. გიორგი სააკაძე ეიდულობს ზურაბ
და მამუკა სააკაძეებისგან აურილის მთიულის მა-
მულს დეწეს . . . . . 318—363
1723. აპრილის 25. ვახტანგ VI ათარხნებს დემეტრე
სიღამონიძეს, მდივანბეგ მარტიროზაშვილის უმას. 267—318
1723. მაისის 20. მოღარეთ-უხუცესი ჰაზუნა დიქიძე
ეიდულობს ქაიხოსრო ჯავახიშვილისგან უმებს
ყარაღაჯში . . . . . 268—319
1723. ენკენისთვის 20. მეფე ვახტანგ VI აძლევს
ოთარ რატიშვილს ხანდაკს გლეხებს, რომელ-
ნიც მას წინეთ მიეცა ოთარის დის კახა ჯავა-
ხიშვილის ცოლისათვის . . . . . 269—320
1723. სვიმონ ჯავახიშვილი ეიდულობს ანდერმანისშვი-
ლის რევაზ და ოტისასგან მიწას. . . . . 265—316
- 1718—1724. წერილი ბატონიშვილის ვახუშტისა ფა-
რქოთ-უხუცეს ზაალთან, ფარქმუზ და გომეზარ
ჯავახიშვილების ჭვიროს ადგილზე ღვის შე-
სახე . . . . . 264—316
- 1703—1724. ბატონიშვილი ხვარამზე ათარხნებს მა-
ხარობლისშვილს ზაატას . . . . . 273—325
- 1703—1724. ვახტანგ VI სწერს მდივანბეგს ერასტი
ორბელიშვილს და სარდლიშვილს მამუკას, რომ
მათგან საუფროსო და საუმცროსო გასამურელად
მათა შეხვეწებისამებრ არ აიღებს. . . . . 275—327
- 1719—1724. საამ და ამირან გლეურჯიძეები ეიდულო-
ბენ ჰაზუნა და ნიკოლოზ გლეურჯიძეებისგან
ატენში ვენახს . . . . . 276—328
- 1719—1724. მეფე ვახტანგ VI უწყალობებს რაინ
ჯავახიშვილს ქაიხოსრო ჯავახიშვილის წილის
მამულისგან ხუთ კომლ კაცს . . . . . 286—337
- 1703—1721. მეფე ვახტანგ VI უბრძანებს ბოქაულო-

- უხუტეს აბაშურს, ციციშვილებს შეატუბინოს, რომ ფიტში გამოეგენ . . . . . 319—364
1724. მარტის 6. ღვინის და ქერის წაღება და მთი ფასი . . . . . 270—321
1724. აპრილის 11. მოლარეთ-ხუტესი ჰაზუნა დოქიძე იღებს ვალში ერასტი ჯავახიშვილისაგან უმს უარდაჯში . . . . . 271—321
1724. აპრილის გასულს. კოსტანტინე დაჰაიაიშვილი უმტვიცებს სეხნია სეპისკვერიძეს ღაზაშვილის მამულს და უწესებს ჯვარტმის ეკლესიისთვის სამსახურს და გადასახადს თავის შვილის იესუს სადღეგრძელოთ . . . . . 284—334
1724. მაისს. ჰაზუნა დოქიძე ყიდულობს უარდაჯში რთინ ჯავახიშვილისაგან უმს, მიხანაშვილს ბურს. . . . . 272—323
1725. აიბთავის 20. ელიზბარ და ვახტანგ ორბელი-შვილები ყიდულობენ თეიმურაზ იარალიშვილი-საგან მამულს იჭრემიას . . . . . 279—330
1725. ივნისის 27. სარდლის ლუარსაბის კარის მღვდელ-ი ფილიპე ყიდულობს დიმიტრი თაყაშვილი-საგან საკომლო მიწას ღსაკეტს . . . . . 278—329
1725. ღვინობისთვის 12. უახარაშვილი ჭაროა ყი-დულობს ასლანა დავითიშვილისაგან ერთი დღის მიწას . . . . . 277—328
1726. აპრილის 5. რთინ ჯავახიშვილი და შვილი მი-სი ჭიხოსრო ყიდულობენ ხუტიშვილებისაგან ვენახს. . . . . 280—331
1726. მკათათვის 25. უსუფ-ბეგ უმკვიდრებს რთინ ჯავახიშვილს ჭვარტმის . . . . . 282—333
1726. ქრისტეშობისთვის 9. ბახუტა სააკაძე ყიდულობს ალი-ყული სააკაძისაგან ბობნაკს მამულს. . . . . 287—337
1726. მეექვსე ვახტანგ VI ათარხნებს კარგარეთლებს: გიორგის შვილებს და თამაზისშვილებს, რომ-მეღინც მზითავთ მოჟალთან საბასულხან ორ-

- ბელიანის შეუღლეს, ათაბაგის ქალს თამარს, და
საბა-სულხანს სოფ. შოშილეთში დაუსახლებია. **281—331**
- 1727.** თებერვლის **20.** ერასტი მდივანბეგი ორბელი-
შვილი ეიდულაბს ჰაატა რევიშვილისაგან ასაღ-
შენს . . . . . **285—335**
- 1727.** თებერვლის **22.** კოსტანტინე დავითისშვილი
იღებს აბაზადის ბეჟანისაგან ოთხ თემანს თეთრს
ვლათ და აძლევს სარგებელს თემანს აბაზს. **289—338**
- 1727.** მარტის **15.** რინ ჯავახიშვილი ეიდულაბს
ქახოსრო ჯავახიშვილისაგან ხოვლეს ვენახს . **290—339**
- 1727.** მარტიმობისთვის **13.** დათუნა და ჰაატა გერმ-
ნოზისშვილები უმტკიცებენ აბაზას და იოვანე
რევანდაშვილებს ამირანდოშვილის ვენახს. . **291—340**
- 1727.** დეკემბრის **15.** რინ და ქახოსრო ჯავახი-
შვილები სწირავენ რკინის ეკლესიას წისქვილს. **292—341**
- 1727.** დეკემბრის **21.** მდივანბეგი ერასტი ორბელია-
ნი ეიდულაბს დემეტრე თაუაშვილისაგან ცხნარს
დემეტრეს სამკვიდროს . **293—341**
- 1727.** მდივანბეგი ერასტი ორბელიშვილი ათარხნებს
არაქელა და ოსია ფირაღაშვილებს, რომლებს-
თვისაც მიუცია ფინიქსი გივის მამული . . . **288—338**
- 1724—1728.** მეფე იესე სწერს სარდალს ლუარსაბს
და მდივანბეგს ერასტი ორბელიანებს, რომ მან
ოთხი ათას ორას შუროშათ დაიხსნა სიკვდილს
შათი სასლის-კაცი, და წინადადებას აძლევს, რომ
ამ ვადის გადახდაში მოუდგენ . . . . . **294—343**
- 1724—1728.** მეფე იესე თავის ბრძანებით უბრუნებს
მამულს სვიმონ შერმაზანისშვილს. . . . . **295—343**
- 1724—1728.** იესე მეფის განაჩენი ედიშერ ციციშვი-
ლის და ელიზბარ დავითიშვილის დავის გამო,
შესახებ ერთი კომლის კაცის ფიქიანადის . **407—454**
- 1728.** იანვარი. ყაფლანიშვილი-ზურაბიშვილი დემეტრ-
ე ეიდულაბს ანდრეას გლესს ქიტესაშვილს

- ბარათაშვილის-თაყაშვილის დემეტრესკან. . . . . 296—344
1728. თებერვლის 6. დავით დავითაშვილი ვიდულობს
სარება ჭოყლიძესკან ვენახს . . . . . 297—344
1728. მარტი. ვახუშტი ორბელიანის შვილი ვახტან-
გი და ამ უკანასკნელის შვილი ერასტი ვიდუ-
ლობს მღვდლის ფილიპესკან ერთ საკვამლო
მამულს საკეტეს . . . . . 298—345
1728. მარამობისთვის 27. ანუკა ბატონიშვილი შვი-
ლებითურთ ვიდულობს ტაშის-კარს ვენახს სარ-
მანიშვილებისკან . . . . . 299—346
1728. გიორგობისთვის 9. ჭეჭუბაშვილი ხახუა ვიდუ-
ლობს ტაბახშელას ზაალიშვილებისკან ადგი-
ლებს . . . . . 487—512
1728. ვახტანგ ყაფლანიშვილი ვიდულობს ქაიხოსრო
და იესე თაყაშვილებისკან მამულებს ცხნარს და
საკეტეს . . . . . 300—347
- 1723—1729. კანუთის მეფე კონსტანტინე, ანუ მკვა-
შად-ყული-ხანი აძლევს ჰერობას ყაფლანიშვილს
ელიზბარს და მის ძმას ვახტანგს, როდესაც
საქართველოს ჰატრონი ვახდება, მისცემს მას
საბარათიანოს სარდრობას, ბუღავერის მოურა-
ობს და თავის მამულის უფროსობას . . . . . 302—349
1729. თებერვლის 21. ჩხეიძის ასული ანახანუმი და
მისი მეუღლე ვახტანგ ორბელიანი ვიდულობენ
ზაალ ზაზუნაშვილისკან ცხნარს ორ საკომლოს. 303—350
1729. მაისის 1. იობ დოღენჯიშვილი იღებს ნახუი-
დობით თავის შვილებისკან მიწას ბოლნისში. 301—349
1729. თიბათვის დამდებს. მანუჩარ ციციშვილი ვიდუ-
ლობს ზაატა გერმანოზიშვილი-გუგუნაშვილის-
კან ერთ საკომლო ალაგს თავიანს . . . . . 30 —352
1729. დეკემბრის 1. ჰენუნა და რანეზა მერაუიშვილე-
ბი ვიდიან მურადაშვილის გოგის ნახუიდს ვე-
ნახს თათხმეტ მინალთუნათ . . . . . 428—468

1729. ქრისტეშობისთვის 15. ჯაფანიშვილი ქაინოსრო იღებს ვალათ სოლომონ მაღალაშვილისაგან ხუთ თუმან ნახევარს, თვეში აბაზათ თუმანს. . 304—351
- 1727—1730 *). წიგნი მდივანბეგ ერასტი ორბელიანის თავის ძმისწულების ელიზბარ და ვახტანგისადმი მიტყუელი. . . . . 176—216
1730. მარტის გასულს. ელისბარ და ვახტანგ ორბელიშვილები ვიდუღობენ გიორგი ზაზუნაშვილისაგან ზვრის ნაჭერს საკეტეს . . . . . 320—365
1730. მაისის 21. მამუკა და თამაზა იღებენ თავის ბიძაშვილებისაგან მურვანისა, ბაკასა, ლუარსაბისა და რევაზისა თვრამეტ თუმანს ვალათ და აძლევენ გიორთ ბიჯნისს ორ საკომლოს და სურამს თავიანთ წილს . . . . . 306—353
1730. სექტემბრის 25. ორბელიშვილი ვახტანგ და მეუღლე მისი ანახნუმ ვიდუღობენ ალექსანდრე გურიელის შვილისგან მამულს ცხნარს და საკეტეს . . . . . 307—354
1730. ქრისტეშობისთვის 20. მორიგების წიგნი ტფილისში სასახლის შესახებ ქაინოსრო, ელიზბარ და ვახტანგ ორბელიანების შორის . . . . . 308—356
1730. მეფე ვახტანგ VI მობისენიებს ორბელიანთ სამსახურს მისთვის და მისი წინაპრებისათვის და ჰპირდება ელიზბარ და ვახტანგ ორბელიშვილებს სოფელ წოფისს, როდესაც ის საქართველოში მეფედ დაბრუნდება . . . . . 309—357
1731. ივნისის 20. ისაყ-ფაშა უბრძანებს ელიზბარ და ვახტანგ უაფლანიშვილებს საბარათაშვილოს სოფლების მირი (გადასახადი) მაჭმაღბეგს, მის შვილს, შიბაძეს . . . . . 321—366
1732. აპრილის 20. მეფურნიშვილი ბერუა ვიდუღობს

*) ეს თარიღი უნდა და არა 1707—1708. ნახე შენიშვნა ბოლოს ცთომილებათა ნუსხაში.

- ნოდარი შვილებისაგან ვერაზე, თბილისში, სსწი-
სქვილე ადგილს . . . . . 249—303
1732. ანრილის 26. ელიზბარ და ვახტანგ ორბელი-
შვილები ეიდულობენ სსწუნაშვილებისაგან სს-
პეტეს ხარეზაშვილის სკომჯოს . . . . . 322—366
1732. მარიაშობისთვის 20. დემეტრე თაყაშვილი იღებს
ვალთ ელიზბარ უაფლანიშვილისაგან ორ თუ-
მან-ნახევარს ახალ თეთრს, თუმანს აბაზათ
თვეში . . . . . 323—367
1732. გიორგისშვილი დიმიტრი აძლევეს მის ბიძაშვი-
ლებს ელიზბარ და ვახტანგ მდივანბეგიშვილებს
(ორბელიანებს) ძმობის წიგნს . . . . . 324—368
1733. გიორგობისთვის 1. ქაიხოსრო ორბელიშვილი
აძლევეს პირიბას ელიზბარს და ვახტანგს, არ
სთხოვოს მუხრე ტუსიაშვილს გარტაკს არაფე-
თარი გადასხადი ხარაჯას გარდა . . . . . 326—369
1733. ღვინობისთვის . ჭავჭავიშვილები ქაიხოსრო,
ზაად და გრიგოლ ეიდულობენ ჭავჭავიშვილები-
საგან ვენახს . . . . . 325—368
1733. ქრისტეშობისთვის 27. სვიმონ ჭავჭავიშვილი
უწყალობებს ოთარ აბულფარდიშვილს თავის
სახლითხუცობას და ორ კომლს კაცს . . . . . 327—370
1734. ანრილის 15. მაიკაშვილი ვართანა ეიდულობს
ზაზუა ანადრმანისშვილისაგან ვენახს . . . . . 328—370
1734. ანრილის 5. ზაზუა სავინაშვილი უწყალობებს
ლიკაშვილს ვართანას მისი ზაზის და მამის
მამულს . . . . . 329—371
1735. მარტის 2. საქართველოს გამგე უბოძებს ქაი-
ხოსრო უაფლანიშვილს საბარათაშვილთს მება-
ლახობას . . . . . 333—376
1735. მისის 11. საქართველოს გამგე უბოძებს დემეტ-
რე უაფლანიშვილს ვაჭიღარბეგის უელარის
ტარულობას*) . . . . . 337—380

*) ამ ორი სიგლის სათაურში შეცდომით არის ნაჩვენები სათაუ-
რათ „აიღარბეგის ბრძანება“. აიღარბეგი—სოფელია.

1735. ელისბარ და ვახტანგ ორბელიანები უიღულობენ ფანიაშვილებისაგან ცინე-ქვანში მამულს. . 338—380
1736. თებერვლის 3. ვახტანგ ჯავახიშვილი იაგის ბიძაშვილს ქაიხოსროს აძლევს ერთ ბიჭს. . 345—387
1736. აპრილის 12. ელისბარ და ვახტანგ ორბელი- შვილები უიღულობენ შარანს ჯავახიშვილებისაგან. 339—381
1736. თიბათვე. კაცია და ოთარ მასარობლისშვილები მიჭუდიან იაგთან თავს ბატონიშვილს ელენეს. 340—382
1736. ენკენისთვის 1. ავთანდილ ჯავახიშვილი უიღუ- ლობს მდივან სოლომონ შალვაშვილისაგან ხანდავს ერთ ეშას . . . . . 341—383
1736. სექტემბრის 8. ელიზბარ ორბელიშვილი უიღუ- ლობს გიორგი ბატონიშვილისაგან სოფელ სა- ტრედას . . . . . 342—384
1736. ნოემბრის 15. დავით ყაფლანიშვილი ძმებიერთე უიღულობს შუა ბოლნისს ვენახს იოსებ ბეგა- შვილისაგან . . . . . 343—385
1736. ქრისტეშობისთვის 24. მეფე არჩილი (აბდულ- ბეგ) უმტაცებს შანშიაშვილებს ჭინჭის მამულს. 344—386
1736. ელისბარ და ვახტანგ ორბელიანები უიღულობენ ზაზა ზაზუნაშვილისაგან წანარს მამულს. . 346—388
1736. ისაუბეგ უბოძებს ქსნის ხეობის ახალ-დაბის მოურაობას ელიზბარ დავითისშვილს . . . . . 442—478
1736. ზაზა ერისთავი(?) ახალ-დაბის მოურავათ ან- წესებს ელიზბარ დავითისშვილს . . . . . 443—478
1737. მარტის 15. იბრემ ბეგი უიღულობს ზაატა გერმანოზიშვილისაგან მარაბდას მამულს. . 349—390
1737. აპრილის 1. ორბელ, დავით, გიორგი და სულ- ხან ყაფანიშვილები უიღულობენ ჭერაშტაშვილის ლამაზასაგან ვენახს . . . . . 347—389
1737. აპრილის 13. ვახტანგ ყაფლანიშვილი აბარებს სარიდან ყაფლანიშვილს მოსკოვიდან გამოგზავ- ნილს საქონელს . . . . . 348—390
1737. ავთანდილ ჯავახიშვილი აძლევს ოთარ ბეჟანიშვილს მამულს სოფელს . . . . . 350—391

1737. ელიზბარ ყაფლანიშვილის დამოწმება ნასაჯარო-
შვილის მიწების შესახებ . . . . . 354—395
1738. მარტის 1. დემეტრე ყაფლანიშვილი ეიღუ-
ლობს თურქისტანიშვილებისაგან გორუნჯუკს
მამულს . . . . . 351—392
1738. თიბათვის 9. დემეტრე ყაფლანიშვილი ეიღუ-
ლობს ზახა თურქისტანიშვილისაგან უკან-გორს
მამულებს . . . . . 352—393
1738. მკათათვის 2. მზეჭაბუკ ჭავჭავაძის შვილი ეიღუ-
ლობს ზოფლეს მთიულდიშვილის მამულს ივანე
დვთისაფრის შვილისაგან . . . . . 353—394
1738. წერილი მეფისა თეიმურაზ II, რომლითაც ის
თხოვს ელიზბარს და ვანტანგ ყაფლანიშვილებს
ქალს მისი შვილის ერეკლე შერისთავის. . . . . 335—395
1738. იმერეთის მეფე ალექსანდრე V აძლევს თავის
დას თუთას ცოლათ ზეზუნა ჩიჩუას . . . . . 356—396
1738. იმერეთის მეფე ალექსანდრე V აძლევს ზარ-
ბას ზეზუნა ჩიჩუას, რომ ქსნის ერისთავის ქალს,
რომელიც ზეზუნასთვის ჰყავდა შეპირებული და
რომლის მსგავსად მას თავის დად. შერთო.
ცხენის წელას გაღმა არავის არ მისცემს. . . . . 357—397
1750. მათის 3. ივანე დავითიშვილი გრეზულითაურთ
არჩევს საღაო საქმეებს ჩინელი და გოგია რიკა-
ქებისა . . . . . 444—478
1750. თიბათვის 30. მეფე თეიმურაზ II აცხადებს,
თამაზ, ბადათარ, როსტომ და გოგია ტატო-
შვილები მან გასამურელოთ აიყვანს . . . . . 445—480
1750. მკათათვის 28. გაყაფის წიგნი ბაგრატიონ-
დავითიშვილებისა, თუ ვის რა რუკებია . . . . . 446—481
1750. ენკენისთვის 28. ედიშერ და დავით დავითი-
შვილები აძლევენ თავის ძმებს იოვანეს, შიოს,
ელიზბარს და როსტომს სსანცვლას იმ უმების
და მამულებისა, რომელნიც მეფეს გასამურელოთ
აუღია: . . . . . 448—483

1751. დეკემბრის 30. ალავერდელი ნიკოლასი, ეიდე-
ლობის ნაზირის დავით ავალიშვილისაგან სსსს-
ლეს ტბილისში . . . . . 502—511
1752. მაკათაყის 3. სეფისკვერამქენი ზაველი და ზეტრე
ვიდელობენ ედიშერ და დავით დავითაშვილები-
საგან ევიჭინაძისაგან შექენილ მიწებს . . . . . 449—484
1853. ენკენისთვის 1. მეფე ერეკლე II ბრძანებს:
ბერი დავითაშვილის ქვრივი, ობოლი და მ-
ძული წინეთ ედიშერ დავითაშვილს ძვივბარეო
და ეხლა გამოვებარეო . . . . . 450—485
1751. იანვარი 23. ქსნის ერისთავი დავითი აძლევს
არჯუყან თვაცხელაურს ახალ-კორის მოურაობას
ქსნის ხეობაში . . . . . 408—455
1766. მაისის 16. მეფე თეიმურაზ II უბრძანებს სარ-
დალს ალექსანდრე ციციშვილს, გამოეშვას მი-
სი რძლის ელენეს ბიჭი, რომელიც ელენეს მ-
ზღასწულს გოგის დაუჭერია . . . . . 508—555
1767. აპრილის 15. მედარაშვილი გოგია ეადულობს
ფარხნარასშვილას ავთიასაგან ექნისს . . . . . 428—468
- 1744—1760. ამირეჯიბს აბანოელება აუკრია და გაუვი-
და, ასანი დახდომიან და დაუჭერათ ამირე-
ჯიბი. სამართალით ამირეჯიბს რვა თუმანი და-
სდებიან . . . . . 451—485
1763. აგვისტოს 16. ბერი დავითაშვილას ქვრივი
უჩივას მას განუთავს დავითს მისი გლეხის ს-
ქანლას მათვისუბას. ირაკლი II სექმის გარჩე-
ვას ზაზა ამილახვარს ანდობს . . . . . 456—488
1764. თებერვლას 14. გურიელი მამია IV უბრძანებს
გურიის ერისთავს ზაადს სოთეელ ერეკლეს, თქ-
როს-ქედს და ვანას-ქედს . . . . . 493—519
1764. აპრილის 20. თვაცხელაური არჯუყან მოურავი
ეადულობს ბუყან თვაცხელაურსაგან ნაიუზარს . . . . . 429—469
1765. დეკემბრის 22. დარეჯან დედოფლას წერილი
ხანაწმინდლას დასთან. დარეჯან სთხოვს მო-
ვიდეს მასთან. . . . . 409—456

1767. ივლისი. ელიზბარ დაკითხვილია უჩივას შე-
გწროებს რუისელ სენიაშვილს. მეუღე ირაკლი
ასეუ მდივანბეგს ანდობს საქმეს . . . . . 452—486
1767. გეზირი ასნა-იფაშ უმტკიცების გურაის ერისთავს
ზაალს ვანის-ქედს, აქროს-ქედს და სხვა მის
მამულებს . . . . . 494—520
- 1764—1770. გურიის ერისთავს ზაალს და მის ძმას
ერკეთის წინამძღვარს მაქსიმეს აძლევენ ჰირო-
ბას, რომ ხაჯის ცუისაკან ნახევარ ნაშოვნ სან-
თელს და გამოსავლისათვის თავს ჯუშათის
მთავარ-ანგელოზის ეკლესიას მართამუკენ . . . 495—521
1772. აგვისტოს 25. დაიწყო ბეგლამული უჩივის
ადგილს ელიზბარ დაკითხვილს. ერეკლე სწერს,
კარგათ იფიქრე, თუ შეიძლება გამტკიცებდი, მაგ
მიწასაც წაგართმეო . . . . . 457—489
1772. აგვისტო. ელიზბარ დაკითხვილია უჩივას მდივან-
ბეგთან რუისელ ჯიგრაშვილს დაიწყო ნახუნ-
ხევის წართმევას. უორ-იასულ-ბაშის გამოცხადე-
ვათ და განახილთ ადგალა დაუბრუნდა დაკითხ-
ვილს. . . . . 458—486
1772. კიორგობისთვის 8. მეუღე ერეკლე დაკითხვი-
ლიმუილს უბოძებს სამს კაცს რაზმიაშვილებს,
წინათ მისგანვე ცეკობათი გაქიდულს . . . . . 455—489
1773. თაბათავს 3. მდივანბეგს განხილება ელიზბარ
და ზაალ დაკითხვილების დავის გამო . . . . . 458—489
1772. იანვრის 27. კიორგი ბუზიაშვილის არსა
და არზაზე მიწერაღა იძახება არაკლი II-ისა. 459—491
1776. აპრილის 5. ზაალ დაკითხვილია უდღუღობს
რომან ამარუჯობისკან დაკირავებულს მიწას . . 460—491
1777. ივნისის 25. მეუღის ძე კიორგი უმტკიცების
არჯუკან ივანხაღაურს უმის ჟივიძეს . . . . . 411—456
1777. დეკემბრისთვის 8. მეუღე ერეკლე II უბოძებს
არჯუკან ივანხაღაურს, რომ ის მისგან დახსნი-

- ლია და არაფის მასთან ხელი არა აქვს . . . . . 410—456
1778. იანწრის 20. მეფე ერეკლე II აცხადებს ბრძანებ-
ბას, რომ ქსანი და ლიხვი მის სხსარათ არის
დადებული და კომლზე კაცს იბარებს ახალ-გორს,
სადაც თვითონ მობძანდება. . . . . 412—457
1778. თიბათვის 19. მეფის ძე გიორგი თავის ბრძანე-
ბით უმტკიცებს ეგვლა შეწირულობას ლარ-
გვისის მონასტერს ქსანზედ და აგრეთვე რაც დებუ-
ლება უოფილა. . . . . 413—458
1780. იანწრის 8. მეფე ირაკლი II უბოძებს დავითის-
შვილს ზაალს შვილებითურთ მის მიერ გასამ-
ურელოთ აღებული ივანე ტატიშვილს . . . . . 461—492
1780. ენკენისთვის 25. არზა ელიზბარ დავითიშვი-
ლისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ბატონი-
შვილის ლევანისა . . . . . 462—493
1781. თებერვლის 28. მეფის ძე გიორგი უბოძებს
თავის ლაღას და ეშიკაღას-ბაშს სვიმონ მსუა-
შვილს ავღაბარში დასახლებულის მისი უმების,
აზნაურების და თათრების მოურაობას . . . . . 505—550
1781. ივლისის 10. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა
და არზაზე მინაწერი ბძანება ირაკლი მეორისა. 463—494
1781. არჯევან ფიცხელაურის თავის ხმლის დაბრუნე-
ბას სთხოვს გვრიტიშვილისგან ბატონიშვილს
გიორგის. ხოლო გიორგი უბძანებს ნაზირს და-
ვითს, ეს საქმე შენ გაურიგეო . . . . . 414—458
1782. ივნისის 10. დავითიშვილი ელიზბარ უჩივის
თავის ბიძაშვილს ზაალს. მეფე ირაკლი ზაზა
უორ-იასუელ-ნაიბ-ეშიკაღასს ანდობს საქმეს, უკა
ნასკნელი საქმის გარჩევას გადაანდობს ფაღვან-
დისშვილს . . . . . 454—487
1782. თიბათვის 18. არზა არჯევან ფიცხელაურისა
მეფის ძის გიორგისთან, რომელითაც ახალ-გორის
სამოურაოს ათის თავს თხოვს. გიორგი სწერს

- ემიკალათაშს სვიმონს, მისცენ ათის თავი
ახალ-გორელებმა . . . . . 415—459
1782. სექტემბრის 11. არზა ელიზბარ დავითიშვი-
ლის დედისა და არზახე მიწერილი ბძანება
ირაკლი II-სა . . . . . 464—495
1782. ენკენისთვის 25. ფიცხელაური არჯევან მთუ-
რაფი ეიდულობს ბოქაულთ ხუციშვილის დეგ-
თუმანდამ მიწას აკოთის მინდორს . . . . . 430—466
1783. თებერვლის 3. არჯევან ფიცხელაური ეიდუ-
ლობს ბერი ფიცხელაურისაგან ახმდას დემეტ-
რეს ნაქონ მამულს . . . . . 431—470
1783. ივნისის 8. მეფე ირაკლი II ათარხნებს თავის
მზარეულს საგაროჯოელ ომან გვარაძისშვილს. 398—581
1784. აპრილის 5. არჯევან ფიცხელაური ეიდულობს
სამ ფიცხელაურისაგან სარჯვასშვილის ნაქონ
მამულს. . . . . 432—471
1784. მაისის 6. არჯევან ფიცხელაური ეიდულობს
თექთუმან ფიცხელაურისაგან მიწას არჯევანის
კოშკის გვერდზე . . . . . 431—472
1784. გიორგობისთვის 3. ავთანდილ ფიცხელაურის
შვილი მთურაფი არჯევან ეიდულობს დეკათუმან
ფიცხელაურისაგან სახლ-კარის ალაგს . . . . . 432—472
1785. აპრილი 30. არჯევან ფიცხელაური ეიდულობს
ბერი ფიცხელაურისაგან მიწას . . . . . 436—473
1785. მაისის 3. არზა იოვანე თაქთაქიშვილისა და
არზახე შანაწერი განკარგულება ირაკლი II-ისა. 509—556
1785. გიორგობისთვის 10. ოსეფა ყორღანაშვილი აძ-
ლეფს ჰირობას ელიზბარ დავითისშვილს, რომ
მისი წილის გოგი სოფლის ღაღას მისცემს. 465—495
1785. დეკემბრის 8. ღამის უახელი სიხარულ მჭკდლი-
შვილი უჩივის მეფის ძის გიორგისთან არჯე-
ვან ფიცხელაურს შევიწროებას. გიორგი სწერს
არჯევანს შეღავათით მთქვეცთ . . . . . 416—460

1786. იანვრის 2. მეფე ირაკლი II იბარებს ელიზბარ დავითისშვილს სამართალში სულხანრაყობა შანშე მილახვართან . . . . . 466—496
1786. იანვრის 10. წერილი ზაალ დავითიშვილისა ელიზბარ დავითიშვილისადმი, რეკადის უმას და მამულს არ გუდაკუბიო . . . . . 467—496
1786. ნოემბრის 8. მეფე ერეკლე II იბარებს არჯევან ფიცხელაურს . . . . . 417—461
1787. მაისის 26. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა, რომ ჩემგან სხალისთავის მიტეხული კაცი ომში მოკვდაო და ახლა მაგიერს შედავებო . . . . . 468—496
1787. მკათათვის 7. არზა-პასუხი ელიზბარ დავითიშვილისა იოთამ ტატიშვილის საჩივრის გამო. 469 - 497
1788. ქრისტეშობისთვის 12. არჯევან ფიცხელაური ეიდულობს ბერი ფიცხელაურისაგან მიწას ერუდას და საკირის ხევს . . . . . 436—473
1789. იანვრის 4. არჯევან ფიცხელაური სახლთ-ხუცესი ეიდულობს ბერი ფიცხელაურისაგან მამულს ერუდას . . . . . 437—474
1789. მკათათვის 10. სახლთ-ხუცის გიორგი მადლასშვილის ქალი მარინე და შვილი მისი ნიკოლოზ ეიდულობენ მარტიროზა არუთინაშვილისაგან ვენახს. . . . . 438—475
- 1784—1790. ქალაქის მოურავის სარგო და უფლეუბანი, 45 მუხლი . . . . . 496—522
- 1784—1790. მეორე ვარიანტი ქალაქის მოურავის სარგოსი . . . . . 497—528
1790. აპრილის 15. ელიზბარ დავითიშვილის წერილის გამო მორღალი იესე თუმანიშვილი უმოწმებს, როგორც და რა ფასში გაუედიო მიწები დავითისშვილს 470--498
1790. ივნისის 2. არზა ელიზბარ დავითიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძანება ირაკლი II-ისა . . . . . 471—499

1790. დეკემბრის 5. მეფის ძე გიორგი აძლევს არჯევან ფიცხელაურის ჯაღაბს შარანეს სახლ-გორს ტარუსშვილის ბილითაჲს. . . . . 418—461
1791. იანვრის 16. თაარ ამილახვარი ატყაბიებს ელიზბარ დავითიშვილს, შენი ბიძაშვილი აქ არის და ჩივისთ, მოდი და ჰასუხი გაეციო . . . . . 472—500
1791. მაისის 29. მახსიყ თუკდორე მოახსენებს არზით მეფის ძეს გიორგის, მე წმინდის საშუბის შეწირული ვარო და ჩემს მამულს დიაკონი კორინთელი არ მანებობსო. გიორგი სწერს სახლთუცეს არჯევან ფიცხელაურს, კორინთელს ამის მამულთან ხელი არა აქვსო . . . . . 419—462
1792. ნოემბრის 19. მეფის ძე გიორგი უმტკიცებს ემას და მამულს არჯევან ფიცხელაურს ლამის-უანას და სახლ-გორს . . . . . 420—463
1793. იანვრის 25. მეფე ირაკლი II უბოძებს იოსებ უფრდანაშვილს გამრეკელიძის თუშძლის შვილების აღაგერდას და ამირანისა ემა და მამულს, რომელიც აღაგერდაშვილს იოსებ მუშრიაშვილს ეჭირა. . . . . 506—552
1793. თებერვლის 16. მეფის ძე გიორგი სწერს ფიცხელაურს არჯევანს, რომ მის არჯევანის უმებთან ლამის-უანას და ძეგლევს არავის ხელი არა აქვს . . . . . 422—464
1793. მაისის 15. არსა ელიზბარ დავითიშვილისა და არსაზე მიწერილი ბიძანუბა ირაკლი II-ისა . . . . . 474—501
1793. ივნისის 3. ერთგულობის წიგნი იოთამ ტატიშვილისა სახლ დავითიშვილისადმი . . . . . 475—502
1793. დღინობისთვის 1. მეფის ძე გიორგი უმტკიცებს არჯევან ფიცხელაურის შვილს კიკოდას ემას, მამულს და სახელს, რომელიც კარდაცვალებულს არჯევანს სჭერია . . . . . 421—463
1793. ნუსხა ხარჯისა და ვალისა დავითიშვილისა . . . . . 473—500
1794. ივლისის 6. მეფე ერეკლე II უბოძებს ზურაბს

- ტატიშვილს და სესია ციმაკურიძეს, კარგათ ემსახურონ ელიზბარ დავითიშვილის ობლებს . 476—502
1794. ოკტომბრის 10. არზა ბერი რაზმიანიშვილისა და არზაზე მიწერილი ბძახება ბატონიშვილის გიორგისა . 477—503
- 1793—1795. არზა ვახტანგ, ზაალ და ლუარსაბ უფულისიშვილებისა შეუე ირაკლი მეორისადმი, რომელშიაც მოთხრობილია მათი და მათი მამის თავგადასავალი სამოცი წლისა . 500—533
1796. დეკემბრის 30. შეუე გიორგი XII სწერს ივანეს (ვგონებ მის ძეს) კახიშვილი ბერი, ან შარიკე ფიცხელაურის არჯევანის შვილს ნიკოლოზს, ან აყარე ძეგლევიდან, თუ მისი უმბა არ უნდა . 423—464
1797. თებერვლის 18. ანტონ მეორე კათალიკოსი სწერს დოსითეოს ფიცხელაურს, რომ ხოფის მონასტრის არხიმანდრიტათ ქსანზე შენ გაკურთხეო და ეკლესია განაახლო . 424—465
1797. დეცემბრის 12. ზაალ დავითიშვილი უიღულობს ბერი მდივანისაგან უმას, ზაზუნა ტორთაშვილიძეს . 478—503
1798. მარტის 18. სვიმონ ტატიშვილი იღებს ვალათ უამიერაშვილის ალხანასაგან ერთ თუმანს და უგირაგებს მიწას . 479—504
1798. აპრილი 14. ბატონიშვილის იოანეს განჩენი აბრამა ბაშარულის გოგოს მოტაცების და ცოლად შერთვის შესახებ. რადგან ოცდა ოთხი თუმანი თეთრი ვერ მისცა დამნაშავემ გოგოს მატრონს, უმად დარჩა მას . 425—566
1798. აპრილის 20. დათუნა მაწიაშვილი უიღულობს ნსყიდა ჯავახიშვილისაგან მამულს . 439—476
1799. ივნისის 3. შეუე გიორგი XII უბოძებს ჩოლაყაშვილს გიორგის ძმებითურთ თიანეთისა, ფშავისა და ხევსურეთის მოურაობას ნამსახურობისათვის . 499—532
- XVIII. სუგ. ზაზუნა სუხიაშვილი უიღულობს ზაზუნა

- ბასტაძისკან მიწას . . . . . 405—452
1800. მაისის 28. მეფე გიორგი XII აძღვეს სახლთ-
ხუცესს და ჭარამ-ხანის უშიგაღას-ბაშს, თავადს
ალექსანდრე მუაშვილს თელავის, ძველი ცალაფ-
ნის მთურაობას . . . . . 507—554
1801. თებერვლის 14. ბატონიშვილი დავით უბოძებს
არხიმანდრიტს დოსითეოზ ფიცხელაურს იკორ-
თის დეკანოზობას . . . . . 426—427
1804. მარტის 6. ზაალ დავითისშვილი უშევიდრებს
ფუტას მამულს ღათუა ოსაძეს . . . . . 481—507
1804. აპრილის 2. მედიატორეთა განჩინება ზაალ და-
ვითიშვილის და ტატიშვილების დავის შესახებ. 480—504
1805. მაისის 16. ზაალ დავითიშვილი უბოძებს რი-
კაძეს გლახას მამულს . . . . . 482—507
1807. მარტის 18. მთურავი ნიკოლოზ ფიცხელაური
ძმებითურთ ეიდულობს ბეჟან ფიცხელაურის და
მისი შვილებისკან მამულს . . . . . 440—476
1807. ივლისის 1. რევაზ ერისთავი უწყალობებს
მთურავს ნიკოლოზს ფიცხელაურს თავის წილს
ძეგლევს . . . . . 427—467
- 1800—1810. მარტის 15. ბილიონ რჩეულიძე უახ-
ლებს დაკარგულ ნასუიდობის წიგნს ვიშლადის
შესახებ იოსებ ბარათოვს . . . . . 504—548
1810. მარტის 27. კათალიკოზი ანტონი II მონს-
სენიებს დიდ ღვაწლს სოლომონ და ოსე მიქა-
ძისას სიონის ეკლესიის დაცვის შესახებ ათა-
რებიდან და სპარსელებიდან და უბოძებს სო-
ლომონ მიქაძეს უსამართლოთ წართმეულს
ტფილელი არსენისკან სახლთ-ხუცობას და
მთურაობას სიონის ეკლესიისა და შემოსავლის
ათის თავს . . . . . 503—547
1823. აპრილის 16. ნიკოლოზ ფიცხელაური აბა-
რქეს დათუნა მაწიაშვილს ოთხ თუმანს ვენახის
სასყიდათ და თუ ერთი თვის გამვალობაში ნას-
ყიდობის ბარათი არ მისცა მაწიაშვილმა, თუეში
თუმანზე ორი შაური უნდა აძლიოს . . . . . 441—477

სტომილიზანი, შესწორიზანი და დამამუშავი.

მ.წ.	სტრიქონი.	დაბეჭდილია.	უნდა იყოს.
20	5 ზემოდამ	1463	1466
29	5 ქვემოდამ	ტლ	ტლ
66	5 —	სასახლეს შიგან	სასახლეებისგან
96	12 —	სიბრიყვემ	სიბრკემ
—	14 —	და ძმანი	ძმანი
103	5 ზემოდამ	I X	XI
142	11 —	წყალობის	ნასყიდობის
145	12 —	ნასყიდობის	წყალობის
155	12 ქვემოდამ	კიტირაშვილისა	კიტირაშვილისა
159	14 ზემოდამ	მეფმსა	მეფისა
199	2 ქვემოდამ	ნასყიდობის	ნასყიდობის
235	11 —	რიკაძეს, ჩინელსა	რიკაძეს ჩინელსა,
239	5 —	II	I
319	5 ზემოდამ	ლოქიმისა	ლოქიძისა
330	3 —	გოსტაშაბიშვილისა	ორბელიშვილისა
346	14 ქვემოდამ	17	27
369	2 —	ნასყიდობის	წყალობის
376	9 —	აიდარბეგის	სპარსული
—	11 —	აიდარბეგის	ქართლის გამგებელის
446	6 —	ნასყიდობის	თავის დაზნის
493	10 —	ირაკლი მეორისა	ლევან ბატონიშვილისა
499	4 ზემოდამ	თქვენც	თქვენც

მე-190 გვერდზე, სტრიქონი 13 ქვემოდამ სიტყვების, მაგიერ: „[და დაუ]ვიწყარო“ უნდა მიემატოს: „იმედო და დიდად იმედად მღთის წყალობად საიმედოვნევ, ჩვენო არაოდეს არ დასავიწყარო“. ნაფლეთი ამ ტექსტით შემდეგ დაბეჭდვისა ვიბოვნეთ.

მე-216 გვერდზე მოყვანილი სიგელი № 176 უნდა ეკუთვნოდეს 1727—1730 წლებს შემდეგის საბუთის ძალით: ახალშენი, რომელიც ამ სიგელში იხსენიება, შეიძინა ერასტიმ 1727 წელს (იხ. გვ. 335) და 1730 წელს ერასტი გარდაცვლილათ იხსენიება და მის თბილისის სასახლის ვალს იხდის ვახტანგ და ელიზბარ. უკანასკნელნი არიან ყანდარში გარდაცვლილის ვახუშტის შვილები, რაც მტკიცდება სიგლებით №№ 308 და 309 (გვ. 356, 357). ერასტი მდივანბეგს ისინი უშვილებია ვახუშტის გარდაცვალების შემდეგ და მიტომ ეძახის თავის შვილებს. ესევე იმეორება სიგლებში №№ 285 და 295 (გვ. 335, 441).

